ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 ։ Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
1 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7643 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3454

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՊԱՆԴՈԿ ՉԷ

Ֆրանսականէն վերջ, այս անգամ ալ ամերիկեան թերթերն են որ չնդհատ մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն «յուսախաբ» հայրենադարձներու մասին։

Ձեռքի տակ ունինք դէզ մը կտրօններ, բայց գոհացանք միայն մէկը հրատարակելով, երբեւ լուր։

Կարդացէք անշուշտ.— Քանի մը հաբիւր Ամերիկահայեր, որոնք Հայաստան գացած էին, 1947 – 49ին, նամակ մը ուղղեր են նախագահ Այզընհաուըրի, խնդրելով որ արտօնութիւն տայ Հիւս. Ամերիկա վերադառնալու։

Թերթերը ուրիշ «զգայացունց» մանրամասնութիւններ ալ կը հրատարակեն, քաղելով միեւնոյն աղբիւրէն։

— Երբ հայրենադարձները Պաթում հասան, անոնց ձեռքէն առին ամէն բան եւ ցնցոտիներ հագցուցին, որովհետեւ Ռուսերը կ'ուզէին ապացուցանել Ամերիկայի աղքատութիւնը։ (*Պոսթըն Փոստ*)։

Ինչպէս գիտել կու տայինք Գ. Քրիստոնեան Փենոյի այցելութեան առթիւ ծագած միջադէպին առթեն, այս դէպքն ալ կ'ապացուցանէ մեր քաղաքական տհասութիւնը։

Տարակոյս չկայ թէ եղածը բողոքի ցոյց մըն է այն բռնակալութեան դէմ որ կը կոչուի բոլշեւիկեան դիկտատուրա։

Տարիներ անցեր են եւ մարդիկ տակաւին չեն վարժուած նոր կարգուսարքին։ Ու կարօտով կը յիշեն ամերիկեան ազատութիւնն ու առատութիւնը ինչպէս միւսները՝ Ֆրանսականը։

Չէի՞ն գիտեր թէ կ'երթան աշխարհ մը, ուր ի լինելութեան է։ Երկիր մը ուր ազատութիւն ալ «պլան»ով կը բաժնեն, եւ երկաթեայ բռունցքով։ Բոլորովին տարբեր կարգուսարք մը։

Կարելի՞ է արդարանալ, ըսելով թէ ատեն բաներ պատմեր էին եւ խաբուեցան։

Բուն իրականութեան մասին ալ տեղեկութիւններ չունեցի՞ն կամ չկարդացի՞ն։

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը մոռնան անոնք որ անգամ էին համայնավար կուսակցութեան, եւ ինքնակամ ճամբայ ելան, «սոցիալիզմ կառուցելու համար»։

Ներելի՞ է դատալիք ըլլալ, չգիտնալով կարգ մը նեղութեանց որոնք բուն իսկ իրենց պատճառներն կը բխին։

Այս ողբերգութեան հետեւանքով, անշուշտ յանցաւոր են նաեւ անոնք որ «պրոպրեսիւ» մունետիկի դեր կը կատարեն, Փարիզի կամ Նիւ Եորքի մէջ, պարտկելով բուն իրականութիւնը, ի հեճուկս դաշնակցութեան։

Կուսակցապար առելութեամբ մոլեգնած գրիչներ երբ կը մոլորեցնեն տարագիր բազմութիւնները, ոչ թէ հայրենիքին ծառայած, այլ անոր վարկին վնասած կ'ըլլան։ Կը խախտեն հայրենասիրութիւնը։

Գալով Ամերիկա վերադառնալու բաղձանքին, պարզապէս կ'արդահատինք։

Հայրենիքը իջեւա՞ն է, կամ պանդո՞կ է, ուրկէ ուզի ձեր սիրտը նեղացած ատեն հեռանաք, Ատլանտեանի այս կամ այն ափը վերադառնալու համար։

Ի՞նչ շուտ մոռցաք այն օրերը երբ «հէյ-մէյ»ով եւ ջութով ճամբայ կ'ելլէիք Խարբերդէն, Մալաթիայէն կամ Տիգրանակերտէն, Ամերիկա պաղթելու համար։

Եւ երբ այդ օտար ափերը հասաք, ով ու մե՞ղր կը հոսէր ձեր ճամբուն վրայ։

Տօլա՞ր կը ժողվէիք փողոցներուն մէջ, թէ ձեզ երիտասարդ արեւը վարձու կուտայիք, համեստ ապրուստ մը ճարելու համար հսկայական գործարաններու ծուխին եւ մուրին մէջ, ուրիշ հարիւր հազարաւոր բանուորներու հետ։

Գացեր էք ձեր կամքով եւ խելքով։ Թերեւս ալ անկեղծ հայրենասիրութեամբ։

Ի՞նչ կը նշանակէ կէս ճամբէն ետ դառնալ. ուխտ - ինը տարի տոկալէ ետք։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները։ Նախարարները, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանրային կարծիքները կը խորհին թէ առնը եկած է վերջ մը գնելու գնդ. Նասրի յաւակնութեանց։

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Երեքները առաջարկեցին որ միջազգային մարմին մը յանձնուի Սուէզի ջրանցքին հսկողութիւնը։ Հակառակ պարագային, տնտեսական, զինուորական, տնտեսական եւ այլ միջոցներ ձեռք առնել։

Երեքներու նպատակն է այս հարցով շահագրգռուած միւս բոլոր պետութիւններն ալ միացնել իրենց։ Կը կարծուի որ միջազգային ժողով մը հրաւիրեն մօտերս։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առջի գիշեր վերադարձաւ Փարիզ եւ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ վարչապետին ու Ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հետ։ Երէկ, երեքշաբթի, դարձեալ մեկնեցաւ Լոնտոն՝ նոր խորհրդակցութեանց համար։

Մինչ այդ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Գ. Մըրֆի, սերտական կապի մէջ է Ուաշինկթընի հետ եւ կը ջանայ ապահովել իր կառավարութեան անվերապահ օգնութիւնը՝ անգլեւֆրանսական տեսակէտին ի նպաստ։

Երեքները կը խորհին որ կացութիւնը շատ լուրջ է եւ ամէն գնով պէտք է ապահովել Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկը՝ բոլորին համար։ Կը նկատեն նոյնպէս, որ կարելի չէ վստահութիւն ունենալ գնդ. Նասրի վրայ, որովհետեւ չյարգեց անգլեւեգիպտական համաձայնութեան առեն տուած իր խոստումը։ Կը շեշտեն թէ 1954ին, Նասր պաշտօնապէս ընդունած էր 1888ի միջազգային համաձայնագրին բոլոր յօդուածները. այժմ կը դրժէ իր խօսքը։ Եւ կը յայտնեն վերջապէս, որ եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնուին, մեծապէս պիտի վտանգուին արեւմտեան պետութեանց, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգներու կենսական շահերը։

×Երեսփոխանական լրագրողներու Միութեան կազմակերպած մէկ ճաշին ընթացքին, վարչապետ Գ. Կի Մոլէ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Սուէզի հարցին մասին։

« Եգիպտոսի ղեկավարներուն մասին իմ ունեցած կարծիքս յայտնի էր բոլորին, դէպքերը իրաւունք կուտան ինծի։ Գնդ. Նասրի յայտարարութիւններէն ու « Յեղափոխութեան Փիլիսոփայութիւնը» գրքոյկին մէջ տուած իր գաղափարներէն կարելի է եզրակացնել թէ ան կը ձգտի Ատլանտեան ովկիանոսէն մինչեւ Պարսից ծոց ու աւելի ալ անդին տարածուած մահմետական աշխարհի միացման՝ Եգիպտոսի հովանիին տակ։ Գնդ. Նասր հաւատացած է թէ այս աշխատանքը կը կարօտի հերոսի մը. եւ այդ հերոսը ինք պիտի ըլլայ։ Ահա իսկական պատկերը այն մարդուն, որ անարդական արտայայտութիւններ կ'ունենայ Ատլանտեան Ուխտի պետութեանց հասցէին, որովհետեւ անոնք վստահութիւն ունին Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսայի հետապնդած խաղաղացման եւ ազատասիրական քաղաքականութեան վրայ։

« Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է, իր արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ միասին խիստ եւ ազդու դիրք մը բռնել Սուէզի հարցին մէջ։

× Եգիպտոսի ելմտական նախարարը յայտնեց որ դէպի Անգլիա կատարուած արտածումներու վրայ դրուած արգելը վերցուած է։

× Եգիպտոսի մէջ, Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան եւրոպացի պաշտօնեաները (1500 հոգի) պարտադրուեցան շարունակելու իրենց աշխատանքը։

× Անգլիական Լորտերու ժողովին մէջ առաջարկ բերուեցաւ որ Աքապայէն Միջերկրական ծով, Իսրայէլէն անցնող նոր ջրանցք մը բացուի։

× Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներու ազատ ընտրողներու օթեակը ընտրեց իր պետը յանձինս նախագահ Նասրի։

× Մ. Նահանգներու Գահիրէի դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Նասրի հետ։

× Արաբական դաշնակի ատեանկայան մը յայտարարեց առջի օր թէ «գնդ. Նասրը Եգիպտոսի ժողովուրդը կ'առաջնորդէ դէպի քայքայում եւ կործանում », եւ շեշտեց թէ պէտք է սպաննել զայն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՈՐԵՑԷ՛Ք, ՓՈՐԵՑԷ՛Ք

Չեմ գիտեր թէ ո՛վ է սա Երզնկացի Տիւրկէրը, որ իր հայրենակիցներուն աչքերը կը շլացնէ, աւետելով թէ միլիոնաւոր ոսկի թաղուած է Թուրքիոյ հողերուն տակ։

Սխալ չհասկնաք։ Հարցը բնական ոսկեհանքի մասին չէ, այլ Հայերու կողմէ թաղուած ոսկիներու, Մեծ Տիգրանէն մինչեւ 1915ի աքսորականները։

Արդէն սկսած են պեղումներ կատարել Պրուսայի եւ Ագշէհիրի մէջ, ինչպէս գրեցին թուրք թերթերը։

Բայց Երզնկացի Տիւրկէր, որ կ'երեւայ քիչ մը պատմութիւն ալ կարդացած է, միլիառնե՞ր կը խոստանայ «Թէրճիման»ի միջոցաւ։ Միայն թէ կը կարօտի 80–100 հազար ոսկի վարկի մը։

— « *Ձեզի կ'ապահովցնեմ թէ Թուրքիան աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրը պիտի դառնայ։ Ամերիկա մեզմէ փոխ դրամ պիտի ուզէ։ Միւս պետութիւնները մեր խօսքէն դուրս պիտի չկրնան ելլել։ Երգնկան աշխարհի մեծագոյն քաղաքը պիտի դառնայ ...* »

Ինչպէս ամէն բանի մէջ, այս գանձերը գտնելու համար ալ պէտք ունին Հայերու աջակցութեան։

Ոչ միայն գանձերը Հայերու կը պատկանին, այլ եւ անոնց պահուած տեղերն ալ Հայերը գիտեն։

Այսպէս, պայ Տիւրկէր Եգիպտոսի մէջ հանդիպեր է տարեց Հայու մը «որ իր կեանքին վերջին օրերը կ'ապրէր» եւ լայն տեղեկութիւններ տուեր է Երզնկայի դղեակին եւ թաղուած գանձերու մասին։

— « Չմեռած հոս բերենք այդ մարդը, կը հառաչէ պայ Տիւրկէր, ձեռքի յառաջ կազիծներուն հետ»։

Ակնայ մէջ ալ, Ուրարտուներու շրջանէն մնացած եկեղեցիի մը նկուղներուն տակ եօթը միլիոն ոսկի կայ եղեր, որուն քարտէսը Երզնկացի հոճայի մը քով կը գտնուի ...

Մեր գիտցածը այն է թէ Թուրքիոյ հողին տակ միայն միլիոնաւոր չարդուփշուր ոսկորներ կան։

Արդեօք այդ ոսկորնե՞րն են որ փոշիանալով դարձան ոսկի կամ արծաթ։

Ամէն պարագայի մէջ, *Թէրճիման*ի կամ ուրիշ թուրք թերթի մը պարտականութիւնն է ճարել Երզնկացի Տիւրկէրի պահանջած 80 – 100.000 ոսկին, որպէսզի օր առաջ երեւան հանէ թաղուած գանձերը, սկսելով Մեծ Տիգրանի դրամէն։

Այն ատեն, ոչ միայն Թուրքիան կը փրկուի, այլեւ Ամերիկան ալ կ'ազատի 300 միլիոն տոլար եւս վճարելու տառապանքէն։

Իսկ միւս պետութիւնները «չեն կրնար Թուրքիոյ խօսքէն դուրս ելլել »։

Արդէն ե՞րբ դուրս ելած են անոր խօսքէն։

Ցաւաբակն թէ պատեհալ ոչ միայն անոր «քէյֆը սաղ» կը պահեն հարիւր տարիէ ի վեր, այլ եւ միլիոնաւոր զոհերու արեան հետ, նոյնքան ալ ոսկի բաշխած են անոր, ինչպէս եւ հողային աւար, որպէսզի միշտ սուր պահէ «եաթաղան»ը։

Փորեցէ՛ք, փորեցէ՛ք, պայ Տիւրկէր։

Եթէ ձեր երազած գանձերն ալ երեւան չելլեն, կը գտնէք ձեր կայսերական փառքերուն անցնելի հետքերը.— ոսկերոտիք եւ աւերակ։ Չարդուփշուր կմախքներ եւ փոսեր...

Եւ այն ատեն ձեր առջեւ կը բացուին «ճէննէթ»ին դուռները, ձեր մեծ ու փոքր խնամակալներուն սաղմոսերգութեամբ։

ՎԱՀԷ

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ՈՒԺԻ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ արեգակնային ուժի մեծ կեդրոն մը պիտի հաստատուի Արարատեան դաշտին վրայ։ Մէկ քիլոմեթր տրամագիծի վրայ, 2293 հսկայական հայելիներու կառոյց մը պիտի օգտագործէ արեգակնային ջերմութիւնը, 1200 քիլովաթ համապատասխան ելեկտրական ուժ մը արտադրելու համար։

Կառուցուածքը պիտի ըլլայ ինքնաշարժ, պիտի սկսի բանիլ՝ արեւին առաջին ճառագայթներուն հետ։ Արտադրուած ուժը պիտի գործածուի այդ շրջաններն ոռոգման համար։

20.000 ՖՐ. ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ի նպաստ Ալժերիոյ զինուորներուն, Վալանսի Համախմբերդ. Հայր.» Միութիւնը իր ժողովին ընթացքին հանգանակութիւն մը կատարեց, Գ. Գասպար Սիմոնեանի առաջարկով։ Անմիջապէս քսան հազար ֆրանք հաւաքուեցաւ եւ Գ. Գ. Սիմոնեան ընկերակցութեամբ տիկին Օտէթ Միքայէլեանի գումարը յանձնեց քաղաքապետի օգնականներ Տոքթ. Ալպերի եւ Գոնէի։ Այս առթիւ Տոքթ. Ալպեռ շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ թէ՝ Վալանսահայերը առիթը չեն փախցներ ցոյց տալու համար իրենց հաւատարմութիւնը Ֆրանսայի։

«ՓՐԱՒՏԱ» ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

« Փրաւտա » երկար յօդուածով մը կը յարձակի Ֆրանսայի ընկերվարականներուն վրայ եւ կը քննադատէ անոնց բռնած դիրքը, մասնաւորաբար դէպի Մոսկուա կատարած ճամբորդութենէն ի վեր։ Ընկերվարական պատգամաւորութեան անդամները « չեն ուզեր ճշմարտութիւնը տեսնել »։

« Կ'ըմբռնենք թէ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնն ու Ֆրանսայի ընկերվարականները տարբեր գաղափարաբանական դիրքեր ունենան, հարցերը տարբեր անկիւններէ դիտեն, կ'ընդունինք նաեւ թէ շատ մը խոչընդոտներ ծագեցան այս երկու կուսակցութեանց միջեւ, մասնաւորաբար «պաղ պատերազմ»ին հետեւանքով», կը գրէ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, բայց այս բոլորին պատասխանատուն կը բռնէ Ընկերվարականներու բանած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ
ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ ԵՒ ՎԷՃԵՐՈՎ

Գերման Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իր ընդհանուր ժողովը գումարեց Միւնիխի մէջ (10 – 14 Յուլիս)։

Գերմանիոյ մէջ մինչեւ 1917 Կարլ Մարքսի, Ֆրիտրիխ Էնկելսի շաւղով ընթացող կուսակցութիւնը եղած է Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը։ Համայնավարները առաջին ընդհ. պատերազմէն ետք հրապարակ եկան իբր ամենածախակողմեան կուսակցութիւն, որ կ'ուզէր յաջողցնել ընկերվարութիւնը բռնի ուժով, անհերքելի յեղափոխութիւնով եւ ռամկապետական ամէն ձեւ ոտնակոխելով։

Սոց. Դեմոկրատները Աւգուստ Բեբելի, Ռոզա Լուքսենբուրգի, Կարլ Լիբկնեխտի ուղղութիւնով կը պայքարէին կայսերական կառավարութեան դէմ, ճարտարարուեստի միահեծան ատէրերուն դէմ՝ Ռայխսթակին մէջ եւ մամուլով։ Միայն Գերմանիոյ պարտութեան հետեւանքով, Սոց. Դեմոկրատ Հերման Միւլլեր եւ Ֆրիտրիխ Էպերտ առանձնեցին պետութեան ղեկը։ Վայմարի սահմանադրութեան հիմքով, ռամկապետական կարգ ու սարքը տիրեց մինչեւ 1933 ջախջախիչ մեծամասնութեան ձայնովը Սոցիալ Դեմոկրատներուն։

Վերսայլի դաշնագրին ծայրայեղ ճնշումը, Ռուրի շրջանին, ինչպէս Սիլեզիոյ, երկաթուղւ գրաւումը, ծայրայեղ կողմերուն նաեւ Տոյչ - Նացիոնալներուն եւ զօրապաշտներուն առիթ տուին զօրանալու, հետեւաբար Հիթլերականները, Տոյչ Նացիոնալները եւ Համայնավարները անգործութեան դատապարտեցին Սոց. Դեմոկրատներէ կազմուած գործակցական կառավարութիւնները, որոնք յաջորդաբար փոփոխուեցան մինչեւ 30, Յունուար 1933, երբ Հիթլեր կառավարութեան գլուխ եկաւ։

Սոցիալ Դեմոկրատները պարտուած եւ բանտերը լեցուած մնացին մինչեւ որ համակերպութեան խոստումներով իրենց կեանքը փրկեցին կամ զոհուեցան։ Կուսակցութեան ջնջումը եւ կուսակցականներու սահմռկած վիճակը տեւեց մինչեւ Հիթլերի պարտութիւնը 8 Մայիս 1945, երբ Համաձայնականները գրաւեցին Գերմանիան։ «Առանց պայմանի պարտութիւնը» ստեղծեց պարապութիւն մը ոչ միայն քաղաքական տեսակէտով, այլեւ քաղաքային վարչական գործերու մէջ։ Հետեւաբար առաջին համարձակները եղան Սոցիալ Դեմոկրատները եւ համայնավարները, որոնք ներկայացան փրաւող բանակներու պետերուն՝ բռնելու համար վարչական գործունէութեան։ Ասիկա հաճելի էր նաեւ համաձայնականներուն, որոնք պատասխանատուութիւնը առանձնելու կարող մարդիկ կը փնտռէին։ Իսկ ծանօթ էր որ Գերմաններու 90 առ հարիւրը նացիոնալիստ դարձած էին որովհետեւ մէկ կուսակցութիւն գոյութիւն ունեցած էր 12 տարի շարունակ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ եւ ամէն մարդ պարտաւորուած էր հիթլերական այդ կուսակցութեան մէջ մտնելու իբր գործօն կամ օժանդակ արձանագրուելով, բացի օտարականներէ։

Ռուսիոյ նպատակը ըլլալով հլու երկիր մը դարձնել Գերմանիան, 1946ին յանձնարարեց Համայնավար եւ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւններուն միանալ եւ նոր կուսակցութիւն մը կազմել, Սոցիալիստիչէ Այնհայթսպարտայ անունով։ այսինքն՝ ընկերվարական միացեալ կուսակցութիւն։ Եւ ասիկա մասամբ յաջողեցաւ արեւելեան Գերմանիոյ եւ արեւելեան Պերլինի մէջ, օրինակ Կրոթէվոլ նախկին Սոցիալ-Դեմոկրատ վարիչ մըն է որ հակած է այդ «միացեալ» կուսակցութեան։ Մինչդեռ արեւմտեան Պերլին եւ արեւմտեան Գերմանիա գտնուող Սոցիալ Դեմոկրատները պահեցին իրենց անկախ կուսակցութիւնը եւ հետզհետէ զօրացան տաղանդաւոր վեթերան Կուրթ Շումախըրի հետեւելով։ Սակայն արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան կազմութեան առեն Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մնաց ընդդիմադիրի դերին մէջ, որովհետեւ Ատընաուըր յաջողեցաւ կազմել գործակցական դաշինք մը իր ուժեղ անձնաւորութեան շուրջ։ Քրիստոնէական ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն նախագահն է Ատընաուըր, շահած էր մեծամասնութիւն մը, որ 1954ի ընտրութիւններէն ալ յաղթական դուրս եկաւ։ Իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական օրըստօրէ յաջողութիւնները թոյլ տուին Ատընաուըրի կռթնիլ իր մեծամասնութեան վրայ եւ երեսփոխանական ժողովէն անցընել օրէնքներ, որոնք ընտրողներու ձայներուն կէսին համար ընդունելի պիտի չըլլային թերեւս։ Օրինակ՝ պարտաւորիչ զինուորութիւնը։

Այս վերջին օրէնքը զօրացուց ընդդիմադիրներու ճակատը ուրիշ երկու կուսակցութիւններով, որոնք գործակցութենէ հրաժարեցան, թէեւ նախարարներէն շատեր մնացին կառավարութեան մէջ միանալով կառավարութեան հաւատարիմ ուրիշ երեսփոխանական խմբակցութեանց։

***

Սոցիալ Դեմոկրատներու այս տարուան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Միւնիխի մէջ 10 Յուլիսէն մինչեւ 14 Յուլիս մօտալուտ երեսփոխանական ընտրութեանց նախապատրաստութեան համար, 1957ին, նշանախօսք ունենալով– «Գերմանական քաղաքականութեան փոփոխում», «վերամիացում» եւ «ազատ ծրագրայնութիւն սր պահանջ կը դառնայ շնորհիւ ատոմուժի, ինքնաշարժութեան եւ ելեկտրոնային մեքենաներու»։ Անշուշտ այս ցուցատախտակին ետեւ կային բազմաթիւ ներքին կուսակցական հարցեր, որոնք 379 հոգինոց պատգամաւորական ժողովին մէջ եւ անոր յանձնաժողովներուն մէջ լուծուելու էին։ Ասոնց մէջ յատկանշական էր Օլլենհաուէրի վերընտրութիւնը իբր կեդրոնական կոմիտէի նախագահ եւ վարիչ ընդդիմադիր կուսակցութեան, միւս վարչական անդամներու ընտրութիւնը, որոնց հինգը՝ վճարովի գործօն եւ 23ը՝ անվճար պատուակալ եւ վերջապէս ամբողջ կուսակցութիւնը եռումի մէջ դնող մօտ 97 առաջարկներ, որոնք մասնակի խնդիրներէ զատ կը շօշափէին Սոց. Դեմոկրատ կուս. վարիչներու չափաւորութիւնը ընդդէմ Ատընաուըրի եւ մասամբ կ'առաջարկէին լեզու գտնել Ռուսիոյ հետ, նոյնիսկ արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներուն հետ, վերամիացման արագացման նպատակով։

Օլլենհաուէր վերընտրուեցաւ 379 տրուած քուէներու 368ով եւ իր յայտարարութիւնները բացայայտօրէն կը մերժեն գործակցութիւն մը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ նշանակովի տրուած վարիչներու հետ եւ նոյնիսկ անպատասխան կը թողուն Ռուսիայէն ստացուած «եղբայրական ողջոյնի» եւ «գործաւորական կուսակցութեանց յաջողութեան» մաղթանքի հեռագիրը։ Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէէն 13 Յուլիսի հեռագրով, որ ուղղուած էր Օլլենհաուէրի, կ'ըսէր բառացի եղբայրական ողջոյնէն ետք. «Մեծ պատասխանատուութիւն կ'իյնայ Սոց. Դեմոկրատներուն վրայ ազատութեան պայքարին համար «Եւրոպայի մէջ՝ ընդդէմ հակայեղափոխութեան եւ զինուորապաշտութեան» եւ թէ՝ բոլոր գործաւորական կուսակցութեանց գործակցութիւնը անհրաժեշտ է։ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը պատասխան չտալ որոշեց առարկելով թէ հեռագիրը անձնապէս Օլլենհաուէրի ուղղուած է ...։

Թէեւ աշխատաւորական կուսակցութեան մը վարիչն է Օլլենհաուէր, կը թուի թէ ռամկավարական սկզբունքներուն վերջին ծայր հաւատարիմ է եւ իր ճառին մէջ առնիլ սխալուած է Օտտօ Նոյմէ գծին դէմ բացայայտ արտայայտութիւնը խումբ մը պատգամաւորներու պնդումին վրայ, մինչդեռ ինք կ'ուզէր յստակութեամբ անցնիլ, բայց դուռ մը ձգելու համար իր քաղաքականութեան։ Նոյն վերաբերմունքը ողջունուած է չափաւորութեան մասին, որովհետեւ մեծամասնութիւնը կ'ընդունի թէ կառավարութիւնը առանձնելու չափ քուէ ունենալու համար, աւելի լայն զանգուածներու շահերուն համապատասխան շարժելու կարելիութիւն պէտք է ունենայ կուսակցութիւնը։ Օրինակ, պարտաւորիչ զինուորութեան դէմ է կուսակցութիւնը, բայց 1957ի ընտրութեանց հետեւանքով կառավարութիւնը իր ձեռքը առնելու առեն կը ծրագրէ բանակցիլ դաշնակից պետութեանց եւ Նաթոյի հետ Գերմանիոյ պարտաւորութիւնները նուազեցնելու մասին եւ անկէ վերջ միայն ջնջել պարտաւորիչ զինուորագրութիւնը եւ կազմել ազատ կամքով զինուորական ասպարէզին մէջ ծառայողներէ խմբուած փոքրաթիւ բանակ մը։ Ուրեմն այստեղ ալ ընդդիմադիր Սոցիալ Դեմոկրատները կը պահեն շարժուելու ազատութիւն։ Թերեւս «երկու կուսակցութեան սիսթեմ»ն է որ տակաւ առ տակաւ կը բիւրեղանայ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ, ինչպէս է գործնապէս Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ։

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

ԽՄԲ. — Սուէզի ջրանցքը միջազգային քաղաքականութեան փուշը դարձաւ նորէն, այս օրերուն։ Այս առթիւ, տեղական թերթերէն քաղելով, կուտանք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ջրանցքին պատմութեան եւ արժէքին մասին.—

Սուէզի ջրանցքն ունի 168 քիլոմեթր երկայնք՝ Փորթ Սայիտէն մինչեւ Սուէզ։

Իր մակերեսին լայնութիւնն է 80էն 135 մեթր, յատակին լայնութիւնը 45էն հարիւր մեթր, խորութիւնը առնէն 12 մեթր։

Ջրանցքը 19 մեթր բարձրութեամբ պատերով, ինչպէս կիրճ մը, կը միացնէ Միջերկրականը Մեծ Լեղի լճին, ապա Փոքր Լեղի լճի միջոցով Կարմիր ծովուն՝ Սուէզ քաղաքին մօտ։

Ջրանցքը կէս առ կէս կը կարճեցնէ Եւրոպայի եւ Հնդկաստանի ուղին։

Շոգենաւերու ապրանքի փոխադրութիւնը հարաւէն հիւսիս շատ աւելի է, քան հիւսիսէն հարաւ։

Հարաւէն եկող ապրանքին երեք քառորդէն աւելին Միջին Արեւելքին քարիւղն է իսկ հիւսիսէն նաւերը կ'անցնին բեռնաւորուած ճարտարարուեստական ապրանքներով կամ հացահատիկով։ Փոխադրութեան 57 առ հարիւրը Անգլիացիներու ձեռքն է, ապա կուգան Հոլանտացիք (տասը առ հարիւր), Գերմանացիք (9·6 առ հարիւր) եւ Ֆրանսացիք (վեց առ հարիւր)։

1955ին փոխադրուած է հարիւր տասն հինգ միլիոն եօթը հարիւր հազար թոն՝ ջրանցքին ապահովելով երեսուն չորս միլիար հինգ հարիւր երեսունութ միլիոն Ֆրանք մուտք։ Ծախքերը եղած են տասնեւութ միլիառ երեք հարիւր չորս միլիոն՝ թողլով ընկերութեան տասնեւվեց միլիառ երկու հարիւր երեսունչորս միլիոնի ընդհանուր շահ։

Ահաւասիկ թէ ինչպէս Ֆրանսան բացաւ ջրանցքը եւ ինչպէս Անգլիան տեղաւորուեցաւ հոն։

Միջերկրականը Կարմիր ծովուն միացնելու գաղափարը՝ նոյնքան հին է, որքան ինքը Եգիպտոսը։ Ստրաբոն եւ Պլինիոս պատմական փարաւոն Սեսոստրիսին կը վերագրեն այդ գաղափարը յղա –

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

8· Հայրենասիրաց Ընկերութիւն (··1858)

Ատափազարի մէջ գոյութիւն ունեցած է «Հայրենասիրաց» անունով Ընկերութեան մը, որ 1859 Մայիսի առենները համանուն վարժարան մը բացած է։ Մասիս կ'ըսէ որ 1859 Նոյեմբեր 29ին «նորահաստատ Հայրենասիրաց դպրոցին առաջին վեցամսեայ քննութիւնը կատարուելով՝ քիչ ժամանակի մէջ տղայոց վրայ տեսնուած անակնունելի յառաջդիմութիւնը մեծ ուրախութեան պատճառեր է» (Մասիս, 1859 Թ. 411)։

«Մասիս»ի այս տեղիքն է, որ մեզ կուտայ ենթադրել թէ «Հայրենասիրաց» դպրոցը բացողը «Հայրենասիրաց» անունով Ընկերութիւն մ'եղած ըլլալու է։ Ընկերութեան հիմնումի թուականը չենք կրնար ճշդել։ Հաւանօրէն 1859էն առաջ կազմուած է։

9· Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն (1858)

«Մասիս»ը կը գրէ 1858 Մայիս 8 թուականով. «Ատափազարէն մեր արգոյ թղթակիցը լուր կուտայ թէ տեղւոյն բնակիչներէն քանի մը ուսումնասէր անձինք իրենց քաղաքակցաց մէջ ընթերցասիրութեան գերազանց օգուտները տարածելու գովելի նպատակաւ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն մը կազմեր եւ Նիկոմիդիոյ ու Պաղչէճիկի թանգարաններուն նման Ընթերցասիրաց Թանգարան մը հաստատեր են»(Մասիս, 1858 Թ. 328)։

Յաջորդ տարիներուն խանգարուած ըլլալով Ընկերութիւնը՝ 1865ին կը վերակազմուի յորդորներով Սերովբէ վրդ. Արարատեանի (Մասիս, 1865 Թ. 706)։ Այս առթիւ Ա. Մ. Ց. Սալախեանց, որ Ընկերութեան վարչական անդամ մը կ'երեւայ, կը տեղեկագրէ Ատափազարէն. «Քանի մը ատենէ ի վեր է, քաղաքիս հայ երիտասարդութիւնը «Ընթերցասիրաց» Ընկերութիւն մը կազմելով (անշուշտ վերակազմելով), սկսած է գրքեր, լրագիրներ եւ տետրակներ բերել տալ եւ անոնցմով ընթերցանութեան ախորժակը տարածելու աշխատիլ ... հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը կը մատուցանենք մանաւանդ Արմաշու միաբաններէն Արժ. Տ. Խորէն ուսումնական վարդապետին, որ ազգասիրական եռանդով քանի մը գրքեր ընծայելէն եւ ընկերութեան բաժանորդ ըլլալէն ետքը, բաւական գումար մ'ալ նուիրեց ի քաջալերութիւն նորակազմ Ընկերութեանս» (Պեզասեան Թոչնիկ, Կ. Պոլիս 1865, էջ 342)։

10· Ուսումնասիրաց Ընկերութիւն ··1865

Հիմնուած է 1865էն ոչ շատ առաջ՝ Ատափազարի երիտասարդներէն, որոնց քաջալերութեան համար հասարակութիւնը կը յորդորէ, 1865ին, Սերովբէ վրդ. Արարատեան («Մասիս», 1865 Թ. 706)։

11· Սանուց Ընկերութիւն (··· 1867)

Կը յիշուի 1867ին, երբ ունէր արդէն իր թանգարանը (գրադարան – ընթերցարան) եւ գտած էր շատ համակրութիւն, ինչպէս կը պատմէ թղթակից մը. «... մէկ երկու ժամու մէջ հազար դահեկանի չափ նըպաստ եղաւ, որոնց մէջ նշանաւոր է մեծ. Մ. Մնացական աղա Նազարէթեան, որ 250 դահեկան շնորհեց» (Մասիս, 1867 Թ. 814)։

Յայտնի չէ թէ Ատափազարի ո՞ր վարժարանի սաները հիմնած են։

12· Աղքատասիրաց Ընկերութիւն (1873-4)

Նամակագիր մը 1873 – 4ի ձմրան վրայ խօսելով՝ կը պատմէ. — «Այս տարուան ձիւնի շատութիւնը շատ նեղեց զմեզ, անպէս որ երկու երեք եւ չորս աւուր անօթի եւ ցուրտը մնացած մարդիկ եւ ընտանիք գտնուեցան։ Բարեւէր ազգային բացած Աղքատասիրաց Ընկերութիւնը մարդ գլուխ 10 դահեկան հաւաքելով շատ օգնութեան հասաւ» (Հայրենիք, Կ. Պոլիս 1874 Թ. 198)։

13· Հոգեսէր Ընկերութիւն (··· 1875)

Յիշուած է շատ ուշ՝ 1894ին՝ բայց 1875ին Նիկոմիդիոյ Էշմէ գիւղի եկեղեցին ձեռքի խաչ մը նուիրած է (Մանզումէի Էֆքեար, Կ. Պոլիս 1894 Թ. 6882)։

14· Բագրատունեաց Ընկերութիւն (1878)

Հիմնուած է 1878 Մայիս 18ին Ս. Ստեփանոս թաղին մէջ, ինչպէս կը գրէ նամակագիր մը 1880 Մայիս 20 թուականով. «Գիւղաքաղաքիս մէջ աննշան թաղ մը կայ, Ս. Ստեփաննոսի թաղն է Սաքար գետին մօտ, ուր Ընկերութիւն մը կազմուած «Բագրատունեաց» անունով, որուն նպատակն է թաղին երկսեռ վարժարանը բարեկարգ պահել եւ մասնաւորապէս աղքատիկ ուսանողաց դասագիրք, մելան եւն. ձրի պատրաստել։ Այս ընկերութիւնը երկու տարիէ ի վեր կազմուած է եւ կը շարունակէ սրտեռանդն եւ ամսոյս 18ին իւր երկրորդ տարեդարձի հանդէսը տըւաւ» (Փունջ, Կ. Պ. 1880 Թ. 1481)։

Նամակագիրը կը յիշէ Ընկերութեան անդամներէն երկուքը — Միսաք Պարոնեան եւ Անդրանիկ Կիւմիւշեան։

15· Յառաջդիմասէր Ընկերութիւն (1879)

Կազմուած է 1879ին, ունենալով իր կանոնագիրը, զոր չենք գտած տեղ մը։ Իր կարեւոր գործն եղած է Կեդրոնական Լըսարանի մը բացումը Ս. Հրեշտակապետ թաղին մէջ 1879 Դեկտ. 23ին, ինչպէս կը պատմէ «Մանզումէի» ստորագրող մը։

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

(2)

(Շար.)

նալու առաջին պատիւը ։

Քառնակի արձանագրութիւնները կը վկայեն թէ ջրանցք մը գոյութիւն ունէր 1380 թուականին (Ն. Ք.) Կարմիր ծովուն եւ Լեղի լճին միջեւ ։

Ֆրանսացի ճարտարապետները օգտագործեցին այդ հետքերը 1859ին։

Հերոդոտոս կը պատմէ, թէ ուրիշ փարաւոն մը, Նեքաոս Բ. փորձեց 609 թուականին (Ն. Ք.) բանալ ուրիշ ջրանցք մը։ Այնուհետեւ փորձերը իրարու կը յաջորդեն դարերու ընթացքին ։ Օրինակի համար, Տրայանոս Հռոմայեցի կայսրը (98-117) փեղքել տուաւ նոր ջրանցք մը։ Բայց Նեղոսի յարատեւ ողողումները եւ տիղմի կուտակումը երկար տեւն անկարելի դարձուցին նաւարկութիւնը ։

Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Եգիպտոս նորէն կը վերածարծէ այս գաղափարը ։

Ֆրանսացի ճարտարապետ մը՝ Լըփէր կը ներկայացնէ իր ծրագիրը։ Ֆերտինանտ տը Լէսէփս, դիւանագէտ մը՝ որ եղած էր հիւպատոս Գահիրէի մէջ եւ մօտիկ կապեր ունէր Մէհմէտ Ալիի հետ, կը հետաքրքրուի այս ծրագրով եւ 1854 թուականին կը յաջողի ստանալ եգիպտական կառավարութենէն ջրանցքին արտօնութիւնը եւ հակառակ Անգլիոյ կը կազմէ Սուէզի ջրանցքին ընկերութիւնը ։ Բաժնեթուղթերուն մեծ մասը՝ 207.000 կ'անցնի Ֆրանսայի, իսկ 177.000 Եգիպտոսի Խտիւին ձեռքը։

1869 Նոյեմբեր 26ին կը բացուի ջրանցքը նաւերուն առջեւ, ի ներկայութեան Նափոլէոն Գ.ի եւ Էօժէնի կայսրուհիին։

Մեծն Բրիտանիա շուտ հասկցաւ իր սխալը եւ 1875 Նոյեմբեր 25ին, երբ Խըտիւ Իսմայիլը ելեւմտական դժուարութեանց մէջ էր, Անգլիան իր վարչապետ Տիզրայէլի օրով, կը գնէ Խտիւին բոլոր բաժնեթուղթերը հարիւր միլիոն Ֆրանքի, որ յաջորդ օրը եօթը անուններու մէջ կը յանձնուի Գահիրէի անգլիական հիւպատոսին՝ Մ. Սթանթոնին։ Վաճառման պայմանագրին համաձայն, Եգիպտոս պէտք է վճարէր ծախուած բաժնեթուղթերուն վրայ հինգ առ հարիւրի չափարժէք մը, 19 տարի շարունակաբար ։

1888 Հոկտեմբեր 29ին, Կ. Պոլսոյ դաշնագրով կը ճշդուի ջրանցքին օգտագործման վերջնական ձեւը։

Ըստ այդ համաձայնութեան՝ Գերմանիա, Աւստրօ-Հունգարիա, Սպանիա, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, Իտալիա, Հոլանտա, Ռուսաստան եւ Թուրքիա կը համաձայնին, որ ջրանցքը ըլլայ — «Միշտ ազատ ու բաց, պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ, բոլոր առեւտրական եւ ռազմական նաւերու առջեւ՝ ինչ դրօշ ալ պարզած ըլլան»։

Ապահովելու համար նաւարկութեան այս ազատութիւնը, անհրաժեշտ էր պաշտպանել ջրանցքը ամէն յարձակման դէմ։ Ջրանցքը պիտի մնար Եգիպտոսի անբաժան մասը եւ ուրեմն կը մտնէր Եգիպտոսի պաշտպանութեան տակ ։

Եգիպտոսը երբեք առիթ չունեցաւ օգտուելու իր այդ իրաւունքէն, քանի որ Անգլիա 1882ին, Օրաբի փաշայի ապստամբութիւնը պատրուակելով, կը գրաւէ Եգիպտոսը եւ 1914 դեկտեմբեր 12ին կ'առնէ իր թեւարկութեան տակ ։

1918ի զինադադարէն ի վեր Արաբ ազգայնականութիւնը, որ մեղմացած էր պատերազմի ընթացքին, նորէն չեչտակի հանդէս կուգայ ընդդէմ Անգլիոյ ։

Կը սկսին բանակցութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ, որոնք կը տեւեն մինչեւ 1936 ։

Եթովպիոյ գրաւումը Իտալացիներու կողմէ, որ կը սպառնար նաեւ անգլիական կայսրութեան շահերուն, պահ մը մերձեցում յառաջացուց անգլօ-եգիպտական տեսակէտներու միջեւ ու 1936 Օգոստոս 26ին Լոնտոնի մէջ ստորագրուեցաւ Եգիպտոսի անկախութեան դաշինքը ։

Տեսականօրէն այս դաշինքը կը ճանչնար Եգիպտոսի բացարձակ անկախութիւնը ։ Իրականին մէջ կը շարունակուէր Անգլիոյ տիրապետութիւնը թաքուն ձեւով ։ Այսպէս,

Անգլիական բանակները հեռացան մեծ քաղաքներէն, բայց հաստատուեցան ջրանցքի երկայնքին, ընդմէջ Լեղի լճերուն եւ Իսմայիլիայի ։

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի վախճանին, ազգայնական շարժումը հասաւ իր գագաթնակէտին ։ Վաֆտը 1951ին չեղեալ հռչակեց 1936ի դաշինքը, բայց Անգլիացիք յաջողեցան համաձայնիլ, որ եօթը տարի եւս մնան հսկելու ջրանցքին վրայ։ Միայն այս տարուան ընթացքին էր, որ վերջին անգլիացի զինուորը հեռացաւ Եգիպտոսէն, իսկ այսօր Եգիպտոս կ'ազգայնացնէ Սուէզի ջրանցքը, մեծ իրարանցում պատճառելով քաղաքական աշխարհին։

Այս քաղուածքը կը վերջացնենք, արձանագրելով մարգարէութիւնը, զոր կատարած է Ռընան, 1895ին, երբ Ֆէրտինանտ տը Լէսէփս կ'ընդունուէր անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային. —

«Դուք թերեւս յաճախ մտածեցիք թէ խաղաղութեան համար աշխատեցաք եւ ոչ թէ պատերազմի համար։ Ըսիք՝ խաղաղութիւն կը բերեմ, եւ ոչ թէ պատերազմ, պարանոցը կտրելով՝ ստեղծեցիք նեղուց մը, այսինքն ճակատամարտի դաշտ մը։ Մէկ Վոսփորը բաւական եղաւ մինչեւ այսօր աշխարհը հանելու աշխարհի դէմ։ Դուք ստեղծեցիք երկրորդ մը, որովհետեւ երկու ներքին ծովեր չէ որ կը կապէք իրարու, ինչպէս է Վոսփորի պարագան, այլ հաղորդակցութեան մէջ կը դնէք աշխարհի բոլոր մեծ ծովերը։ Պատերազմի պարագային, այդ նեղուցը կը ներկայացնէ այն կէտը, որու գրաւման համար պիտի կռուէին բոլոր ազգերը։ Այս ձեւով, դուք ցոյց տուիք ապագայ մեծագոյն ճակատամարտներու դաշտը ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ ՀԵՐՔՈՒՄԸ

Պէյրութի ռամկավար օրկանը «Զարթօնք» վերջերս Անթիլիասի նուիրուած խմբագրականներու շարքի մը մէջ՝ ուր սուտն ու սխալը մրցման ելած են, ակնարկած էր նաեւ դպրեվանքի ուսուցիչներէն Պ. Բիւզանդ Եղիայեանի եւ Պ. Սիմոն Սիմոնեանի մեկնումին՝ զայն վերագրելով նորէն եպիսկոպոսի «քմահաճ կարգադրութիւններուն» ։

Պ. Բիւզանդ Եղիայեան բողոքելով այս զրպարտիչ ռերերանքներուն դէմ, նամակ մը յղած է «Զարթօնք»ի խմբագրութեան ճշդելու համար Մելքոնեան կրթական հաստատութեան ուսուցչի անօրէն պաշտօնի կոչուելուն պարագաները ։

«Զարթօնք» ատենակալ ընելով բողոքողին տարրական իրաւունքը եւ անտեսելով մամլոյ օրէնքը չէ հրատարակած նամակը՝ որ ի վերջոյ հրատարակած է «Ազդակ» ։

Ստորեւ քանի մը մասեր քաղուածաբար այդ բողոքագրէն ։

Կը խնդրեմ որ հաճիք ճշդել թէ Անթիլիասէն իմ մեկնումս բոլորովին անկախ է Կաթողիկոսական Տեղապահութեան եւ ընտրութեան դէպքերէն։ Պարզ իրողութիւն է որ երկու տարիներէ ի վեր Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչ. Ժողովի երկնուած հրաւէրներու եւ ազգային վարիչ անձերու եւ բարեկամներու ջերմագին յանձնարարութեանց վրայ էր որ ես յանձն առի Մելքոնեանի նման ազգային կեդրոնական կարեւորութիւն ունեցող կրթական հաստատութեան մը տնօրէնութեան ծանր պաշտօնը, վստահելով որ շուրջս պիտի գտնեմ հասկցող ու գործակցող անձեր. եւ երկար թղթակցութիւններէ ու բանակցութիւններէ ետքն էր որ ծանր այդ յանձնառութիւնը արդէն ակլրունքով կատարուած էր Անթիլիասի Կաթողիկոսական Ընտրութենէն եւ Կաթողիկոսական Տեղապահի պաշտօնի գլուխ անցնելէն առաջ ։

Ես իմ կեանքիս մեծագոյն պատիւը կը համարիմ Անթիլիասի մէջ գործակից եղած ըլլալուս՝ մեր ազգին մեծանուն հոգեւոր ու մշակութային ծառաներուն հետ, միանգամայն ուրախացողներէն եմ որ այս Դպրեվանքի մէջէն ածած երիտասարդ հոգեւորականներ բարձրացած են այսօր վարիչ դիրքերու, եւ շնորհակալութեան խօսք միայն կրնամ ուղղել իմ մեկնումիս առիթով սարքուած նախ Յուլիս 4ի երեկոյեան ոյժերթի հանդէսին, ապա Յուլիս 13ի Միաբանական ճաշկերոյթին գնահատական ազնիւ խօսքերուն եւ անկեղծ սիրոյ արտայայտիչ յէշատակներուն համար։ Եւ ինչպէս Միաբանական ճաշկերոյթին՝ ընտրեալ Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոս իր սրտաբուխ ճառովը արտայայտեց, ես ալ միշտ կը հաւատամ որ Անթիլիասէն իմ մեկնումս զայն լքել չի նշանակեր. անիկա իմ հոգեւոր տունս եղած է եւ միշտ պիտի ըլլայ. եւ ես երբեք օտար պիտի չնկատուիմ այստեղ. այլ ակէ կը մեկնիմ «ան միսիօն» (կրթական առաքելութեամբ մը) Կաթողիկոսին բառերովը ։

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆԻ ԱՃԻՒՆԸ ԵՒ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՆՏՈՆ. — Հանգուցեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ տեղի ունեցաւ Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ իր մոխրացած աճիւնը, պղինձէ փոքր տուփի մը մէջ ամփոփուած՝ դրուեցաւ եկեղեցւոյ մուտքի ձախ պատին մէջ եւ կնքուեցաւ ։ Արարողութեան ներկայ էին Գ. Կիւլպէնկեանի թոռը Միքայէլ Կիւլպէնկեան եւ իր անգլիացի կինը։ Զաւկին՝ Նուպար Կիւլպէնկեանի հիւանդութեան պատճառով, ներկայ էր իր կինը ։

X Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը հաստատուեցաւ, ինչպէս կը հաղորդէն Լիզպոնէն։ Փորթուգալեան կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագրով մը, որ հրատարակուեցաւ Պաշտօնաթերթին մէջ, հաստատեց ստեղծումը «Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն»ի, որ ծնունդ առած էր շնորհիւ Գ. Կիւլպէնկեանի ձգած դրամին ։

Հիմնարկութիւնը, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Լիզպոնա, փորթուգալական է, բայց անոր գործունէութիւնը որ երեք մարզեր պիտի ընդգրկէ — բարեսիրական, կրթական եւ գիտական, պիտի տարածուի ամբողջ աշխարհի մէջ։ Նախատեսուած է վարչական խորհուրդ մը, բաղկացած երեքէն ինը անդամներէ ։

Գարտագրաբար, անոնցմէ մէկը պիտի ըլլայ Կիւլպէնկեանի սերունդէն մէկը ։ Անդամներուն մեծամասնութիւնը պիտի ըլլայ Փորթուգալցի ։

X Գ. Կիւլպէնկեանի Փորթուգալցի փաստաբաններին յայտարարութեան համաձայն, որոշած են երեք նոր փոխանորդներ եւս կարգել Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մշակուած պատմական նոր օրինագրքին հիման վրայ, պիտի ջնջուի մահապատիժը ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ շահեցաւ Ռոժէ Վալքովիաք հակառակ որ անէլ հանդրուան չէր կրցած շահիլ։ Շաբաթ օր «Շրջանը» հասաւ Փարիզ, վերջին հանգրուանը շահեցաւ Իտալացի Նենչինի ։

«ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐԸ» շահեցան Սկովտիացի Ֆլոքարթ եւ Սանտէրսըն Ժակուարի վրայ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1. — ՊԱՏՄՈՒ

Հաւաքուեցաւ աւագանին, հաւաքուեցաւ ազատանին, հաւաքուեցան եւ իշխանները։ «Մեզ քահանայապետ տուր», ասում էին արքային։ Արքան իւր ձեռքով հանեց ոսկեհուռ զգեստները, իւր ձեռքով արձակեց գոհարազարդ կամարը, իւր ձեռքով առեց ոսկեպատեան սուրը եւ նրան ժողովուրդին տալով, ասաց. — «Ահա ձեր քահանայապետին զաւակը՝ թո՛ղ ձեզ քահանայապետ լինի»։ Ուրախացաւ աւագանին, ուրախացաւ ազատանին, ուրախացան եւ իշխանները։ Բայց երիտասարդը հրաժարւում էր, ասելով, թէ ինքը արժանի չէ այդ սուրբ պաշտօնին։ Խնդրում էր աւագանին, խնդրում էր ազատանին, խնդրում էին եւ իշխանները։ Երիտասարդը դարձեալ հրաժարւում էր։ Չլսեց արքան, ականջ չդրեց խօսքերին։ Կանչեց սափրիչին, հրաման տուեց՝ կտրել սիրուն գիսակները եւ գանգրահեր վարսերը, որ զարդարում էին նրա գլուխն ու թիկունքները։ Երբ կտրում էին, լաց էր լինում աւագանին, լաց էր լինում ազատանին, լաց էր լինում եւ արքան։ Գեղեցկութիւնը զրկուեցաւ իւր չքեղութիւնից, պալատական վայելչութիւնը ծածկուեցաւ կրօնաւորի սեւ զգեստի ներքոյ....։

Որպէս զինուորական, նա քաջ էր եւ ազնիւ, որպէս պալատական, նա արքունիքի զարդն էր, իսկ որպէս հոգեւորական նա եղաւ եկեղեցու զարդը։ Իբրեւ մի ջահ լուսապայծառ, լուսաւորեց նա Աստուծոյ տունը։ Աշխարհը լցուեցաւ երջանկութեամբ։ Քաջ զինուորականը դարձաւ քաջ հովիւ եւ իւր անձը դրեց իւր հօտի վրայ։ Աղքատը հայր ունէր ուտելու, հիւանդը ապահով պատսպարան։ Որբը սնուցանող հայր ունէր, իսկ այրին խնամող ձեռք։ Ամենուրեք թագաւորում էր գթութիւնը, ամենուրեք տիրում էր ողորմածութիւնը։ Նեղեալների հայր եղաւ նա, եւ սրբոց ճշմարտների արտասուքը։

Իբրեւ կրօնաւոր, աստուածանման էր նա, ,իսկ իբրեւ քահանայապետ, էր միեւնոյն ժամանակ, մի բարձր պետական անձնաւորութիւն։ Մեծ եռանդով կառավարում էր իւր աշխարհի գործերը եւ նրանց կանոնաւոր ընթացք էր տալիս։ Կարգը նրանով էր հաստատւում, իսկ անկարգութիւնը նրա ջանքերովն էր անհետանում։ Զօրաւոր ձեռքով արմատախիլ էր անում չարութիւնը, եւ բարերար ձեռքով սերմանում էր առաքինութիւնը։ Ոգեւորուած իւր աշխարհի բարելաւութեան բարձր գաղափարով, նա իւր կենսատու շնչով ոգի եւ կեանք էր բաշխում նրան։

Եղաւ որ, իւր աշխարհի մի կարեւոր գործի համար՝ եկաւ նա Բիւզանդիա, Ներկայացաւ Վաղէս կայսրին, նրա հետ բանակցելու։ Հոգեմարտ կայսրը կատաղած էր այդ ժամանակ Արիոսի մոլորութիւններով, եւ սաստիկ հալածանք էր յարուցել ուղղափառ եկեղեցու դէմ։ Նա Թովեց քաղաքական խնդիրը, որի մասին եկած էր մեծ քահանայապետը, եւ նրա հետ կրօնական վիճաբանութիւնների մէջ մտաւ։ Համարձակ կերպով յանդիմանեց նա կայսեր մոլորութիւնները եւ նրան դէպի ուղղութիւն հրաւիրեց։ Բարկացաւ կայսրը եւ նրան՝ եօթանասուն եպիսկոպոսների հետ՝ հրամայեց աքսորել ակկիանոսի խորքերը։ Ձմեռնային դառնաշունչ ցրտերի ժամանակ՝ տասնըհինգ օրեւ եւ տասնըհինգ գիշեր լողում էր նաւը, եւ տանում էր սրբազան աքսորեալներին։ Յուրար փչեց, բարձրացաւ մրրիկ, ծովը ալեկոծուեցաւ եւ նաւը խորտակուեցաւ...

Մի մակոյկի մէջ ազատուեցաւ նա իւր երկու սարկաւագների հետ։ Մակոյկը ձգեց նրանց այդ կղզին...։

Որքա՜ն ամառ, որքա՜ն ձմեռ անցել էր այն օրից...։

Այդ անբնակ կղզում տանջւում էր նա... հեռու սիրելի հայրենիքից, հեռու սիրելի հօտից ...։ Այժմ այն անձը, որ մի ամբողջ ազգի հոգեւոր պետն էր, որի մեծաշէն վեհարանում հարիւրաւոր պաշտօնեաներ էին սպասաւորում, միայնակ նստած էր անշուք քարանձաւի մուտքի մօտ, ոտներից հիւսած նստարանի վրայ, եւ լի անձկութեամբ նայում էր հանդէպ արեւելքին։ Նրա սիրտը լցուած էր խորին խռովութեամբ։ Դեռ եւս քանի՜ անգամ պէտք է մտնէր արեգակը, դեռ եւս քանի՜ անգամ նա իւր կենսատու ճառագայթներով պէտք է լուսաւորէր Աստուծոյ աշխարհը, — իսկ ինքը պէտք է արգելուած մնար այդ կղզում, հեռու այն աշխարհից, որի արեգակն էր եւ պայծառութիւնը...

Քարանձաւից փոքր ինչ հեռու՝ ծառերի խտութեան մէջ թաքնուած էր մի տաղաւար, դա մի խորանաձեւ խրճիթ էր, ոստերից հիւսած եւ կաւով ծեփած։ Այստեղ ապրում էին երկու սարկաւագները, որ անբաժան մնացին իրենց վարդապետից ։

ՐԱՖՖԻ

դիրքը՝ Ալժերիոյ եւ Գերմանիոյ հարցերուն մէջ։ Կը յորդորէ որ մոռցուին այս «կողմնակի» հարցերը եւ երկու կուսակցութիւնները համերաշխօրէն աշխատին ի նպաստ «խաղաղութեան եւ բանուոր դասակարգի շահերուն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ջուրերուն մէջ տեղի ունեցած նաւային արկածին զոհերուն ճշգրիտ թիւը տակաւին ճշդուած չէ։ «Անտրէա Տորիա» նաւուն խառլացի ակերը կը պնդեն թէ երկու հոգի վտանգաւոր մեռած են, 18 հոգի հաւանաբար մեռած ըլլան իսկ 29 անձերու ճակատագիրը կը մնայ անյայտ։ Մինչդեռ ամերիկեան պատասխանատու մարմինները կը պնդեն թէ զոհերուն եւ կորսուածներուն թիւը 37 է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ պիտի կառուցուի հիւլէական նաւ մը։ Պիտի արժէ 40 միլիոն տոլար։

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ գտնուեցան (Ք. Ա.) Դ. եւ Ե. դարուն կորուած հազարի չափ արծաթ դրամներ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ յանձնեց 49 օդանաւեր։

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մօտ մէկ ժամ տեւող նախապատրաստական խօսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Շեպիլովի հետ՝ բանակցութեանց նախածրագիրը պատրաստելու համար։

ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ որ Մ. Նահանգներու ալիւմինիոմի արդիւնաբերութեան բանուորներն ալ գործադուլ յայտարարեն։

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ճաշարանատէրերը պատգամաւորութիւն մը ուղարկեցին Աշխատանքի նախարարին մօտ։ Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, նպատակ ունին գործադուլի դիմելու։

ՄԱՆՇԻ փոթորիկը հետզհետէ կը հանդարտի։ Ընկղմած նաւակներուն եւ խեղդամահներուն թիւը տակաւին կարելի չէ եղած ճշդել։ Հեղեղանման անձրեւներուն պատճառով բազմաթիւ շրջաններ ողողուեցան եւ ճամբաները կտրուեցան։ Մարդկային զոհ չկայ բայց բազմաթիւ կենդանիներ խեղդուեցան։ Նիւթական վնասը շատ մեծ է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ընտրական պայքարը զօրաւոր կերպով կը շարունակուի։ Նախագահ Այզընհաուըրի հակառակորդները կը շահագործեն փոխ-նախագահ Նիքսոնի ստեղծած հակակրութիւնը։

ՍՈՒԷԶԻ հարցին լուծումը սերտօրէն կապուած է Ալժերիոյ խնդրին լուծման, յայտարարեց Գ. Լաքոստ։ Ալժերիոյ Ֆրանսացիները կը վախնան որ եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնուին Եգիպտոսի դէմ, ապստամբները աւելի ուժ առնեն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառավարութիւնը որոշեց Հոկտեմբերին հանրաքուէ մը կազմակերպել Ֆրանսական Թոկոյի մէջ, ժողովուրդը պիտի որոշէ որ կուզէ վարչաձեւը փոխե՞լ թէ՝ արդի վիճակը պահել։

ՄԱՐՈՔՅԻ 50 նաւային աշակերտսպաներ իրենց ուսումը պիտի առնեն Սպանիոյ մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Սուէզի խնդիրը բաւական ազդած է սակարանին վրայ։ Գնդ. Նասըրի պատմական ճառէն ետք, Սուէզի արժեթուղթերը ինկան քանէն 25 առ հարիւր, դրամագլուխի արժեթուղթերը որ 93.000 էին, Յուլիս 30ին 70.800ի իջած էին։ Ասոր հակառակ, նոյն օրը ոսկին բարձրացաւ 476.000էն 487.000ի։ Յուլիս 30ի սակարանի պատկերն է.— Ձոյլ ոսկի 487.000, Նափոլէոն 4380, զուից. 3350, անգլ. 4340, քսան տոլարնոց 17.850, թղթադրամ (անպաշտօն, տոլար 418, զուից. 100, պելժ. 8.25, լիր 0.67, փեզեթա 9.50։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւործի աշխատանոց մը՝ մեքենաներով, գործիքներով, երկու սենեակներով եւ խոհանոցով։

Դիմել՝ Պ. Կ. Եսայեան, 21 Պուլվառ Արարատ, Սէն-Ժերոմ, Մարսէյլ (13)։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Քալանի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ։ (Սէփթէմէս 7 քիլոմեթր անդին)։

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խումբերէն անոնք որ դժուարութեան կը հանդիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Մարսէյլ, Գ. Ս.— Շատ կը ցաւինք որ խնդիրը անհատական հանգամանք ունենալով, չենք կրնար հրատարակել մանրամասնութիւնները։ Ձեր ղրկած գումարը կը մնայ ձեր տրամադրութեան տակ։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ

Հայաստանէն նամակ ունի Պ. Հազարեան Երուանդ, արճարանապետ Փիլիպոս Անդրանիկեանի մօտ, 6 Պուլվ. Քարնօ։ Ալֆորվիլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

1.— Տիկին Սէնկիւլ Միչիչեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ իր մայրը Մարիամ Ուզունեան, ծնեալ Ժամկոչեան, հայրը Հաճի Արթին Ուզունեան, որ կը կարծուի ըլլալ Փարիզ կամ Մարսէյլ։ 1910ին Հաճի Մարիամ գացած է Երուսաղէմ։

2.— Տիկին Էլիզա Գրիգորօրուլոս, ծնեալ Փափազեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ Հրանտ եւ Աստղիկ Փափազեանները։

3.— Պ. Ալեքսան «Կըլլօեան» Աթթար Մկրեան կը փնտռէ մօրեղբօրորդին Յարութիւն Կըլլօեան, հայրը Աւետիս, մայրը Մարիամ եւ եղբայրը Իսրայէլ, «Եոզկատ»։ Պ. Յարութիւն Կըլլօեան Եոզկատի Սունկուրլուի որբանոցը տարուած է եւ անկէ Փարիզ փոխադրուած։

4.— Պ. Պ. Յակոբ եւ Մկրտիչ Համբարձումի Սէմէրճեաններ կը փնտռեն իրենց եղբայրը Աստուր Սէմէրճեան (Մարաշցի) կօշկակար։

5.— Տիկին Էֆրոնիա Ստեփանի Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը Աստուր Ստեփանի Հայտունեան, հօր անունը Ստեփան, մօր անունը Վիքթորիա։

6.— Նոյեմի Շատարեւեան կը փնտռէ Զուլֆայեան ընտանիքը որ վերջերս կը գտնուի եղեր Մարսէյլ։

7.— Տիկին Վարդուհի, ամուսնոյն անունը Գրիգոր Գասպարեան կը փնտռէ Խարբերդի Եարքաճ Վարդաւել գիւղէն, ամուսնոյն եղբօր զաւակները Հայկ, Յով. Հաննէս եւ Գրիգոր Գասպարեանները, որոնք Փարիզ կը գտնուին եղեր։

8.— Կիրակոս Կիրակոսեան (Պէյրութէն) Սաթըլմշեան Եոզկատի Ֆարխալը գիւղէն, հօր անունը Թորոս, մօր անունը Զիլֆինա եւ փոքր եղբօր անունը Յակոբ, կը փնտռէ իր եղբայրը Տէրպապ Կիրակոսեան Սաթըլմշեան։ 1915ի աղէտալի օրերուն գտնուած են Զանտըր գիւղը ուրկէ իրարմէ բաժնուած են։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

1.— Վահան Գալայճեան Հայաստանէն։

2.— Մեսրոպ Աւետիսեան Հայաստանէն։

3.— Շ. Ալթունեան Պուլկարիայէն։

4.— Վաղարշակ Գարիպեան Պոլիսէն

Այս փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը ընդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը։ 15 ից ժամ կէս ժամ։

× Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. Վրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք Պ. Վրոյր Զէյթունցիէ իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ։

Դիւան եկեղեցւոյ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 ֆրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1-30։ Կրնան մասնակցիլ 16-30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջապատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դարու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Խմբական մեկնումի տոմսակները արդէն իսկ առնուած ըլլալով, այսուհետեւ իւրաքանչիւր բանակող կրնայ ներկայանալ ուղղակի բանակման վայրը։— (Կայարան Քլերմոն Ֆերան)։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)։

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 Ֆր.։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶԲՕՍ

Երազներու Բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստեղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւ ուրիշ բաներ։

Կազմեց՝ Կ. ԳՈՒՇԱԿ

Տպագրութիւն Պէյրութ, 1956։

Գին 1400 ֆրանք։

Դիմել Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատունները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել սակաւ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անոնք որ կ'ուզեն ժամացոյց նուիրել իրենց ազգականներուն կամ բարեկամներուն կրնան դիմել՝

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մանուկեան եւ Ֆէրհատեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք մասնակցեցան իրենց խոր սուգին, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով, ներկայութեամբ՝ հրամանատար Մանուկ Մանուկեանի մահուան առթիւ։

●

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած էՄեւանի մասնաճիւղէն 15000 Ֆր. իր օգափոխութեան կայանի շէնքին համար։ Եւ 15000 ֆրանք Մշակոյթի տան ֆոնտին համար (իրենց բաժինը)։

×Ալֆորվիլէն աէր եւ տիկին Գալուստեանէ շորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆրանք օգափոխութեան կայանին համար, իրենց այցելութեան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ,— Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի (Թոքաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (ռիւ Լուի Պլան)։

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէ ներկայ գտնուիլ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ • JEUDI 2 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7644 — 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3455

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ ԲՈԼՈՐԵՑԻՆՔ

1925 Օգոստոս 2ին էր, որ «Յառաջ»ի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէր Փարիզի ամենահին մէկ փողոցին (րիւ Փասքալ) հայկական անշուք մէկ տպարանին մէջ (Կ. Յ. Ներսէս):

Առանց դրամագլուխի, ապաւինած միայն իր զօրաւոր կամքին, աշխատելու ընդունակութեան եւ անձկուն փառքին, Շաւարշ Միսաքեան, լրագրական ասպարէզին մէջ կանուխէն թրծուած, իր հետ ունենալով տարիներու փորձառութիւնը, ձեռնարկ եղած էր հիմնելու այս թերթը, շատ հակառակ պայմաններու մէջ:

Իրեն աջակից ունեցաւ բարեացակամ աշխատակիցներ ու ընկերներ:

Տպարանի անյարմարութիւնը, խմբագրական եւ վարչական գրասենեակներու չգոյութիւնը, մանաւանդ դրամի պակասը թոյլ չէին տար ամենօրեայ դարձնելու թերթը:

Սկսաւ իբրեւ երկօրեայ, շաբաթը երեք անգամ, ու 17 ամիս, մինչեւ 1926ի վերջը այդպէս շարունակուեցաւ, ամէն օր աստիճան մը եւս ամրապնդելով իր դիրքը, աւելցնելով ընթերցողներու եւ բաժանորդներու թիւը եւ դառնալով Ֆրանսայի բոլոր անկիւններուն մէջ ցիրուցան հայկական բեկորներու սիրած ու փնտռած թերթը:

Հիմնարկութենէն քանի մը ամիս վերջ փոխադրուած էր Լաֆայէթ փողոցի «Մասիս» տպարանը, որ այդ օրերուն հայկական լաւագոյն տպարանն էր:

1927ի Ապրիլը, երբ «Յառաջ» օրաթերթի վերածուեցաւ, իբրեւ հայերէն առաջին օրաթերթը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, արդէն իսկ դրուած էր ամուր խարիսխներու վրայ եւ իր առջեւ ունէր հետզհետէ զարգանալու եւ բարգաւաճելու հեռանկարը:

Իր համբաւը շուտով տարածուեցաւ Ֆրանսայի սահմաններէն ալ անդին եւ իր ճոխ բովանդակութեամբ տեւականօրէն նոր հայթայթեց արտասահմանի իր աշխատակիցներուն:

Ունեցաւ մեծանուն աշխատակիցներ — Աւետիս Ահարոնեան, Միքայէլ Վարանդեան, Արշակ Չամալեան, Ռուբէն Տէր Մինասեան, Ալեքսանդր Խատիսեան, Աբրահամ Գիւլխանդանեան, յիշելու համար միայն անոնք որ անդարձ բաժնուած են մեզմէ:

Ունեցաւ նաեւ նորահաս, համեստ աշխատակիցներ, որբանոցներէն ելած եւ ագարակներու մէջ օրուան հացը ճարելու համար չարաչար աշխատող երիտասարդներ, որոնք առաջին օրէն իսկ կապուեցան «Յառաջ»ին, իրենց ճիգերն ու ցաւերը անվերապահօրէն պարզեցին Ձայներ Գաւառէն սիւնակին մէջ, որ ամէնէն կենդանի բաժինը դարձաւ թերթին:

Անոնցմէ շատերուն համար «Յառաջ» եղաւ դպրոց մը: Դժբախտ սերունդ, որուն զլացուած էր աւարտել նախակրթարանի մը շրջանը:

Շատեր ոչ միայն հայերէն կարդալ սորվեցան այս թերթին շնորհիւ, այլ եւ գրելու վարժուեցան:

Խումբ մը անոնցմէ՝ շնորհալի գրողներ դարձած՝ չվարանեցան հանրութեան ներկայանալու իբրեւ «Յառաջի Սաներ», գրական հաւաքածոյով մը:

Երբ 31 տարի առաջ լոյս աշխարհ կուգար «Յառաջ», համակրանքով կ'ողջունուէր տարագիր հայութեան կողմէ:

Զգալի էր պակասը ժողովրդական թերթի մը, որ առաջնորդ հանդիսանար այս երկրին մէջ հիւրընկալուած մեր հայրենակիցներուն: Որ անոնց սորվեցնէր թէ Ֆրանսական օրէնքները ինչ իրաւունքներ ու պարտականութիւններ կը տրամադրեն իրենց համար: Որ կապ հաստատէր ցիրուցան բեկորներու միջեւ: Որ իր «Կը փնտռուի»ներուն շնորհիւ տարիներով բաժնուած հարազատներ իրար միացնէր:

«Յառաջ» ըրաւ այս բոլորը եւ շատ աւելին:

Իբրեւ արտայայտիչը Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական ուղղութեան եւ ընկերային գաղափարախօսութեան, ջերմ պաշտպանն եղաւ հայկական դատին եւ ազգային սրբութեանց, — հողային պահանջներ, ժողովրդավարական սկզբունքներ:

Պայքարեցաւ Մեսրոպեան ոսկեղենիկ լեզուն աղճատողներուն, մեր մշակութային արժէքները ուրացողներուն եւ ազգային ներքին անդորրութիւնը խանգարող տարրերուն դէմ:

Այսօր 31 տարեկան է արդէն:

Քաղաքական պայմանները ա՛յլեւս երկար կեանք տուին «Յառաջ»ին, որ եկած էր Կարինէն ու Երեւանէն՝ կրկին հոն դառնալու յոյսով:

Իր 31ամեակին առթիւ մեր լաւագոյն մաղթանքն այն է, որ շուտով իրականանայ այդ յոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՏԸԼԸՍ ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍԱՒ

Երեքներու ժողովը առջի կէսօրէն վերջը ընդհատուեցաւ, որովհետեւ նախագահ Այզընհաուըր, տեղի տալով Գ. Գ. Դի Մոլէի, Իտընի եւ Փինոյի դիմումներուն, Լոնտոն ուղարկեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Տըլըսը: Ցարդ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը, Գ. Մըրֆին էր որ կը մասնակցէր խորհրդակցութեանց՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարներուն հետ:

Գ. Տըլըս Լոնտոն եկաւ որպէս Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչն ու որպէս «չափաւորող»: Շեշտաւոր կերպով կ'ընդգծուի թէ Տըլըս միջնորդի կամ իրաւարարի դեր պիտի չխաղայ, այլ պիտի աշխատի երկու կողմերուն ալ պահանջները չափաւորելով, լուծում մը գտնել Սուէզի կնճռոտ հարցին: Արդարեւ, սկիզբէն ի վեր, Այզընհաուըրի կառավարութեան ամբողջ հմայքն ու ժողովրդականութիւնը հիմնուած էր ներքին եւ միջազգային տագնապները հանդարտեցնելու քաղաքականութեան վրայ: Նախագահական ընտրութիւններուն մի քանի շաբաթ մնալով չէ, որ այս քաղաքականութիւնը պիտի փոխուէր:

Ամերիկեան լաւատեղեակ շրջանակներ [illegible] հրդեհ է», մանաւանդ երբ հիմնուած է բերանացի արտայայտութիւններու վրայ, որոնք չեն իրագործուիր: Այս հարցին մէջ Ամերիկացիները կրնան շատ աւելի դրական դեր մը խաղալ, որովհետեւ «ուղղակի կերպով շահագրգռուած չեն, հետեւաբար կրնան բազմակողմանի, հանդարտ եւ հանդարտեցնող հայեցակէտներ ունենալ»:

Կը թուի թէ Մ. Նահանգներու Գահիրէի դեսպանը, Գ. Պայրոտ, արդէն իսկ յաջողեցաւ մեղմացնել գնդ. Նասըրի պահանջները: Այժմ պիտի համոզէ զայն, որ Սուէզի համար ընդունի միջազգային տնօրինութեան մը ծրագիրը: Այս նոր ծրագիրը ի նկատի պիտի ունենայ միաժամանակ՝ Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան ազգայնացման հարցը, ջրանցքին «Միջազգային ծանրօգուտ սպասարկութիւն» մը ըլլալու հանգամանքը եւ 1888ի համաձայնագրին չմասնակցող կարգ մը ծովային պետութիւններու (Յունաստան, Նորվեկիա) շահերը:

Եթէ Նասըր ընդունի այս սկզբունքը, հարցը կարելի կ'ըլլայ լուծել բազմակողմանի բանակցութիւններու շնորհիւ: Բայց եթէ մերժէ, այն ժամանակ Մ. Նահանգները պիտի դիմեն պատժական միջոցներու: Արդէն իսկ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, հետեւելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի օրինակին, ժամանակաւոր արգելքի տակ առաւ Սուէզի ջրանցքին Ընկերութեան եւ եգիպտական կառավարութեան ինչքերը:

Այս որոշումէն զերծ կը մնան անհատ Եգիպտացիներու անձնական ինչքերը:

× Գ. Տըլըսի ժամանումով, Անգլիոյ վարչապետը Գ. Իտըն որոշեց անձնապէս մասնակցիլ Երեքներու խորհրդակցութեանց:

× Արեւմտեան պետութիւնները վճռած են ապահովել ջրանցքին միջազգայնացումը: Կը կարծուի որ այս ծրագրին իրագործումը կատարուի երկու հանգրուանով. նախ՝ համաձայնութիւն մը գոյանայ այն պետութեանց միջեւ, որոնց առեւտուրին մեծագոյն մասը կը կատարուի Սուէզի վրայով. ապա հրաւիրուին միւս պետութիւնները որոնք գործ ունին Սուէզի հետ (Նորվեկիա Լիպէրիա, Իտալիա, Փանամա, Հոլանտա, Շուէտ, Տանըմարքա, Արեւմտ. Գերմանիա, ինչպէս նաեւ Հնդկաստան, Փաքիստան եւ Ցէյլան): Իսկ ամէնէն վերջը բանակցութիւններ կատարուին Խ. Միութեան եւ Եգիպտոսի հետ:

× Մինչ այդ, արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն հասկցնել գնդ. Նասըրին, որ եթէ Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկութիւնը չապահովուի, վճռած են չբաւականանալ տնտեսական եւ դիւանագիտական ճնշումներ բանեցնելով: Անգլիական բազմաթիւ ռազմանաւեր պատրաստ կը սպասեն Անգլիական նաւահանգիստներու մէջ: Միւս կողմէ, Կիպրոս հասաւ անգլիական Իկըլ օդանաւակիրը, որ միացաւ Միջերկրականի մէջ «ռազմափորձեր» կատարող անգլիական նաւատորմիղին:

× Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը հրահանգեց Մայր. Արեւելքէն անգլիական ուժեր եւ զինուորականներու ընտանիքներ փոխադրող նաւերուն, որ փոխանակ Սուէզէն անցնելու, վերադառնան Բարեյուսոյ Հրուանդանին վրայով:

× Ըստ «Տէյլի Մէյլ»ի, քսան հազար պահեստի զինուորներ զօրակոչի պիտի ենթարկուին շուտով: Պատերազմական նախարարութիւնը մերժեց հաստատել կամ ժխտել այս լուրը:

× Խրուշչեւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ առջի օր. Սուէզի հարցին մասին ըսաւ. «Մենք կը խորհինք որ գնդ. Նասըրի քայլը ոչ մէկ ապօրինի հանգամանք ունի: Սուէզի ջրանցքը կը գտնուի Եգիպտոսի մէջ, կը տարածուի Եգիպտական հողերուն վրայ, եւ կառուցուած է Եգիպտացի բանուորներու աշխատանքով: Կարելի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ ՈՒ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ...

«Սովետական Հայաստան»էն կ'իմանանք թէ «Երեւանի բժշկական ինստիտուտի 205 շրջանաւարտներից 83ը աշխատանքի են ուղարկուել Միութեան տարբեր քաղաքներում եւ գիւղերում»: (8 Յուլիս 1956):

Թերթը խմբագրական մըն ալ հրատարակած է այս առթիւ, ճարտասանական կոչնակով մը,— «Յաջողութիւն (Հաջողություն?) քե՛զ, երիտասարդ մասնագէտ»:

Ինչպէս կ'երեւայ նշանակուած բժիշկները շատ ալ տրամադիր չեն իրենց տեղէն շարժելու, հակառակ Մոսկուայի հայրենասիրական կոչերուն:

«Սովետական Հայաստան»ն է որ կը վկայէ, նոյն խմբագրականով.

— «Մեծամասնութիւնը սիրով պատրաստում է աշխատանքի մեկնել նշանակուած վայրը, բայց կան եւ այնպիսիները, որոնք դիմում են ամէն տեսակ անազնիւ միջոցների, որպէսզի մնան միայն Երեւան քաղաքում: Դա դատապարտելի երեւոյթ է»:

Այս առթիւ թերթը ուրիշ խոստովանութիւն մը եւս կ'ընէ.

«Առանձին պարտիական եւ սովետական կազմակերպութիւններ պատշաճ հոգատարութիւն չեն ցուցաբերում երիտասարդ մասնագէտների նկատմամբ, շատ յաճախ նրանց չեն ապահովում նոյնիսկ բնակարանով, անհրաժեշտ պայմաններ չեն ստեղծում նրանց նորմալ աշխատանքի եւ կենցաղային համար»:

Միւս կողմէ, «ինքնահանգստացում եւ կոնսերվատիզմ» կը վերագրէ երիտասարդ մասնագէտներուն:

Անշուշտ հասկցաք թէ ուր կը ղրկեն հայրենիքին այս երիտասարդ ուժերը.— դէպի Ծայր. Արեւելք, Ուզպեկիստանէն մինչեւ Սիպերիա, դէպի «խամ ու խոպան հողերը, օգնելու նորաբնակներին, բերքը արագ եւ անկորուստ հաւաքելու»:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին հազարաւորներ ղրկուած են վարուցանք կատարելու, ճահիճներ չորցնելու, ճամբաներ եւ երկաթուղիներ շինելու:

Այժմ 400 – 500 հազար «կամաւորներ» եւս պիտի ղրկուին, ամբողջ Խ. Միութենէն, անոնց օգնելու, բերքը հաւաքելու կամ ուրիշ աշխատանքներ կատարելու համար:

Ինչպէս ամէն բանի մէջ, այս առթիւ ալ Հայաստանի կուսակցական եւ պետական վարիչները տասը կտոր կ'ըլլան, կարելի եղածին չափ շատ կամաւորներ ղրկելու համար դէպի հեռաւոր տափաստանները:

Այդ կամաւորներէն մէկը, Լ. Մելիքեան, (շրջանաւարտ Երեւանի համալսարանէն), որ այժմ «աշխատում է Ուստուտիական դայգայում», իբրեւ երկրորդ, նամակ մը գրելով *Սովետ. Հայաստանի* խմբագրութեան, կը նկարագրէ իր կրած «լուրջ դժուարութիւնները»:

Եւ սակայն, «մենք երիտասարդներս գիտակցաբար գնում ենք դէպի կեանքի դժուարութիւնները, որպէս զի հայրենիքը միշտ լինի ազատ ու հզօր»:

Տղան հայրենիքի գաղափարն ալ ընդլայնելով, կը յայտարարէ թէ ամէն դժուարութիւն պիտի կրեն, «որ արեւը միշտ պայծառ լուսաւորի Միխոսէ Օլին ու Արագածը, Բայկալն ու Սեւանը»:

Եւ սակաւին կը զանգատի թէ հայրենիքի սահմանները նեղ են:

Ահա ձեզի լեռներէ լեռ ու ծովերէ ծով. մինչեւ Վլատիվոստոկի ափերը:

Նման տարածութիւն ամէն ուղղութեամբ, փոխանակ «բուրժուա – նացիոնալիստական» երազներ հիւսելու:

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ողջունելու այցելութիւնը Տոքթ. Գեղամ Այվազեանի, որ կը գործէ Սին Սինաթի, Միացեալ Նահանգներ,— ընկ. Արշալոյսի, անդամ Ամերիկեան նահանգային պետական կրթական խորհուրդի առողջապահական բաժնին: Աշխատակից Հայ – Բոյժի (հօրեղբօրորդին Շ. Նարդունիի):

× Խմբագրատուն այցելեց նաեւ նկարիչ Յարութիւն Մխասեան, որ կը վերադառնայ Ամերիկայէն: Պարսկահայ տաղանդաւոր նկարիչը ծանօթ է արդէն մեր ընթերցողներուն: Պիտի մնայ Փարիզ մինչեւ աշուն:

× Համաստեղի աղջիկը, Օր. Լորա, Փարիզ եկած է, ուրկէ պիտի անցնի Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանը, հայերէնը կատարելագործելու համար:

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

(Դասախօս՝ ԺԱԳ ՄԱՏՈՒ)

ԽՄԲ.— Անցեալ ապրիլ 28ին դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ *Ֆրանս – Օրիան* կոմիտէին։

Այդ շահեկան դասախօսութիւնները մեզի տրամադրուած ըլլալով, պիտի հրատարակենք յաջորդաբար.—

Քիչ նիւթեր կան որոնք այնքան հետաքրքրական ըլլան պատմաբանին համար, որքան այս նիւթը։ Պիտի ուզէի փորձել Հայաստանի ամբողջ պատմութիւնը ընդգրկել, սակայն այս անգամ պիտի գոհանամ Հայաստանի պատմութեան փառապանծ մէկ էջը վերցնելով։ Նախ քան նիւթիս անցնիլը պարտք կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնել Քրուզէի որ իր «Խաչակիրներու Պատմութիւն» գրքին մէջ հրաշալի կերպով կրցած է ներկայացնել Կիլիկեան Հայաստանի դերը՝ ասիական հողի վրայ Ֆրանքներու ստեղծած թագաւորութեանց, իշխանութեանց եւ կոմսութիւններու երկու դար տեւող պատմութեան մէջ, ա՛յն Կիլիկեան Հայաստանին, որ իր բոյնը դրած էր Փոքր Ասիան Անատոլուի բարձրաւանդակէն բաժնող բնական ամրացին, Տաւրոսեան լեռներուն վրայ։ Արարատի լանջերուն տարածուող իրական, պատմական Հայաստանը չէր այդ, այլ՝ Փոքր Հայաստանը։

Երբ Բիւզանդական կայսրութիւնը դըրաւեց Մեծ Հայքը գահէն վար առաւ հայ թագաւորները, այս անկեալ իշխաններն ու իրենց հպատակներուն մէկ կարեւոր մասը գաղթեցին գէպի հարաւ։ Կապադովկիոյ մէջ հողեր տրուեցան անոնց։

Կապադովկիան, սակայն, հանգրուան մը եղաւ միայն։ Ի վերջոյ, Հայ իշխանները եւ անոնց ընկերացողները իջան աւելի հարաւ եւ հաստատուեցան Տաւրոսի այն լեռներուն վրայ, որոնք կ'իշխեն Կիլիկեան դաշտին վրայ, պատմութեան ծանօթ Աղեքսանդր Մեծի Պարսիկներուն վրայ տարած յաղթանակով։ Անոնց Կիլիկիա հաստատուիլը պատահմունքի արդիւնք չէր։ Արդարեւ, Աղեքսանդրէթի Ծոցին վրայ իշխող այդ հողամասը կը գտնուի Միջերկրական Արեւելքի ծովային, ցամաքային, ռազմագիտական, առեւտրական ճամբաներուն խաչաձեւման ամէնէն կարեւոր կէտին վրայ։ Այս Կիլիկեան ամրոցը Հայերը կը պահէր այնպիսի կացութեան մը մէջ, որ դժբախտաբար, իրենց պատմութեան ամբողջ տեւողութեան, գրեթէ միշտ ալ եղած է նոյնը։ Այսինքն՝ անկախ պետութիւն մը երկու հակառակորդ եւ մրցորդ քաղաքակրթութիւններու միջեւ։ Նոյն կացութիւնը, որուն մէջ գտնուած էին Արարատեան Հայաստանի Հայերը, երբ Հռոմէացիներն ու Պարթեւները, ապա Հռոմէացիներն ու Պարսիկները, կը կռուէին իրարու հետ Հայաստանի մէջ գերակշռութիւնը ձեռք ձգելու համար։ Միեւնոյն պայքարն էր որ, ԺԱ. դարու սկիզբները, մղուեցաւ Բիւզանդական Կայսրութեան եւ Պաղտատի Խալիֆաներուն միջեւ։ Երբ 1071ին, Բիւզանդական կայսրութիւնը կրեց Մա-

նազկերտի ծանր պարտութիւնը, որ կարելի է ըսել թէ փոխեց աշխարհի դիմագիծը, քանի որ այդ պարտութեան պատճառով Բիւզանդեան Անատոլուի իր հողամասերուն մեծագոյն մասը լքեց Սելճուկեան Թուրքերուն, այդ պահուն է, որ ամէնէն աւելի փառաւորուեցաւ Կիլիկեան Հայաստանը։ Այդ պահուն է, նմանապէս, որ ամէն ժամանակէ աւելի քաջութեամբ ու վճռականութեամբ, Կիլիկիան սկսաւ պայքարիլ իր ճակատագրին դէմ։ Եւ դիմացաւ, դիմացաւ հակառակ ամէն բանի։ Սելճուկեան յարձակումը շլացուցաւ բարձրանալ մինչեւ Տաւրոսի բարձունքները։ Կիլիկիան դիմացաւ մինչեւ որ արեւմուտքէն հասաւ անյոյս նկատուած օգնութիւն մը՝ Խաչակիրներու Առաջին Արշաւանքը։

Եւ երբ, դուրս գալով Անատոլուի բարձրաւանդակէն, ուր գտած էին միայն իրենց թշնամի բնութիւն մը ու մարդիկ, Խաչակիրները մուտք գործեցին այս Փոքր Հայաստանէն ներս, ուր հանդիպեցան բարեկամներու, Քրիստոնեաներու, թեւերս առանց զինուելու իրենց սպասող մարդոց, դէպքերու ընթացքը փոխուեցաւ թէ՛ Խաչակիրներուն եւ թէ՛ Հայերուն համար։

Շատ արագ պիտի անցնիմ Հայկական այս պետութեան իբրեւ թագաւորութիւն ճանաչման եւ Անտիոքի իշխանութեան եւ Եդեսիոյ կոմսութեան հետ ստեղծուած քաղաքական խնամիական եւ մշակութային սերտ կապերուն վրայէն

ԺԳ. դարուն է որ Հայաստանի մեծութիւնը հասաւ պիտի գար իր ամբողջութեան մէջ։ Իմ կարծիքովս՝ Հայաստանի մեծագոյն թագաւորներէն Հեթում Ա.ի իշխանութեան օրով (1226 1269)։ Դըժուար ժամանակներ էին։ Սալահէտտին Խաչակիրներուն ձեռքէն խլած էր Երուսաղէմը, եւ օրէ օր աւելի հարցական կը դառնար Ֆրանք վերջին իշխանութեանց՝ Տրիփոլիի կոմսութեան եւ Անտիոքի իշխանութեան յարատեւումը։ Հեթում Ա. ունէր մէկէն աւելի լաւ կը գիտակցէր թէ Հայաստանի ճակատագիրը կապուած է Ֆրանք իշխանութեանց ճակատագրին։ Այդ պատճառով ալ իր ամբողջ ճիգը յանկացուց անոնց փրկութեան գործին։

Այդ, ԺԳ. դարուն, Ասիան բեմ դարձած էր աշխարհահռչակ արշաւանքի մը, Ճենկիզ Խան, իր երկաթեայ բռունցքին մէջ հաւաքելով Թաթար ցեղախումբերը, յառաջացած էր մինչեւ Եւրոպայի դըռները։

Մոնկոլ – Թաթարները թշնամի էին Համեհտականներուն, նոյնիսկ որոշ չափով կրած էին Նեստորականներու ազդեցութիւնը։ Հեթում Ա., տաղանդաւոր ռազմագէտ, մանաւանդ տեսնելով որ Արեւմուտքէն հասնելիք օգնութիւնը կ'ուշանար, մտածեց շահագործել մոնկոլական այս հսկայ ուժը եւ Մոնկոլները մղել հակա - մահմետական խաչակրութեան մը։ 1244 Թուականին, Հեթում Ա. մինչեւ Քարաքորում, Մոնկոլներու խանին մօտ ուղարկեց իր խակ եղբայրը՝ Սմբատ Գունդստաբլը։ Յաջորդ տարին էր մի-այն, որ քաջալերուած Հայոց Թագաւորին այս նախաքայլէն, Ֆրանսայի Թագաւորը Ս. Լուդովիկոս որոշեց ինքն ալ դիմել

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ ԵՒ ՎԷՃԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բուն ծրագրային հարցերու լուծման համար Սոց. Դեմոկրատները հանեցին որոշ եզրակացութիւններ .—

1) Ասպնաւուրի քաղաքականութիւնը փոխակերպել այնպէս որ վերամիացեալ ամբողջական Գերմանիոյ համար որոշուած զինուորական ուժ մը մշգուի եւրոպական ապահովութեան դաշնակրութեամբ, որով վերաքննուին Փարիզի եւ Վարշաւայի զինուորական պայմանադրութիւնները։

2) Բարեկարգ յարաբերութիւններ Խ. Միութեան հետ եւ առեւտրական կապեր հաստատել նաեւ արբանեակ երկիրներու եւ Փեքինի չինական կառավարութեան հետ։

3) Զբաղակցիլ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ, բայց վարչական փոխադարձ զիջումներով հաղորդակցութեան արգելքները վերցնել։

4) Թամկապետութիւնը հիմ ունենալով ընկերային կարգուսարքը նորոգել ամբողջական Գերմանիոյ մէջ, որուն վերամիացումը չի նշանակեր թէ մէկը միւսին պիտի կցուի։ Ճարտարարուեստը եւ մեծ հողատիրութիւնը վերամանուորելու դէմ ըլլալով հանդերձ՝ կողմնակից ըլլալ զոհացնելու սեփականատէրերը։

5) Զինուորականութիւնը նուազագոյն չափի իջեցնել եւ ծառայեցնել միայն ներքին անդորրութեան։ Խաչնադիր երկիրներու հետ բանակցելէ ետք պարտաւորիչ զինուորագրութեան օրէնքը ջնջել։

6) Բողոք՝ աթոմական եւ ջրածնառում-բի դէմ, որոնց փորձերը պէտք է կասեցուին։

7) Նոր ճարտարարուեստական յառաջդիմութիւններու հետեւանքով «նոր պրոլետարութեան» մը յառաջանալուն դէմ միջոցներ ձեռք առնել, այսինքն ընկերային գիտութեան յատուկ ծրագիր մը ի խնդիր «երկրորդ ճարտարարուեստական յեղափոխութեան»։

Շատ հետաքրքրական է այս վերջին կէտը ... ընկերվարութեան նորագոյն բնորոշումի տեսակէտով։ Մանաւանդ թէ Գերմանացիները «հիմնականութեան» վարպետներն են աշխարհի մէջ եւ այս մարզին մէջ ալ տուած են Մարքս ու Էնկըլս եւ հազարաւոր ուրիշներ։

Հարցը այսպէս դրուած է Սոց. Դեմոկրատ Ընդհ. Ժողովին։ Կուսակցութիւնը պէտք կրայի աթոմական, ինքնաբանուկ մեքենականացումի եւ ելեկտրոնական մեքենաներու գործածութեան հետեւանքով յառաջ դալիք բանուորական, տնտեսական եւ ընկերային փոփոխութեամբ։ Ճարտարարուեստի մէջ կը սպասուի հսկայական վերիվայրում եւ սոր արդիւնքը մեծապէս դժալի պիտի ըլլայ աշխատանքի շուկային վրայ։ Առանց պատկանելու ծրագրայնութեան, կարելի պիտի չըլլայ յաղթահարել այդ կացութեան, բայց «ծրագրայնութիւնը ազատ հիմերով, ոչ թէ պետական ուղեցոյցով» կ՚ըսեն Սոցիալ Դեմոկրատները, ակնարկելով յատկապէս խորհրդային երկիրներու հնգամեայ պլաններուն։

Եօթը կէտերէ բաղկացած հետազօտական ծրագիրը հետեւեալն է.

1) Հիմնել անկախ հետազօտիչ խորհուրդ մը գերման դաշնակցային հանրապետութեան մէջ, որ շարունակ պիտի հետեւի հասարակական, ընկերային, տընտեսական եւ թեքնիքական երեւոյթներուն ճարտարարուեստական յեղափոխութեան։ Պիտի բերէ առաջարկներ ինքնաբանուկութենէն յառաջ եկած խնդիրները լուծելու համար։

2) Լաւ ծրագիր մը պատրաստել քաջալերելու համար գիտութիւնը եւ հետազօտութիւնը, համաձայնեցում պետութեան եւ երկիրներու միջեւ գիտութեան եւ հետազօտութեան կեդրոններու ընտրութեան առեն, ծրագիր շինութեան համար աշխատանոց - դպրոցներու եւ բարելաւ վճարում գիտնականներու եւ անոնց օգնականներուն։

3) Ծրագիր մը՝ ձիրք ունեցողներու ընտրութեան եւ անոնց քաջալերութեան համար։

4) Ճարտարապէտ նոր սերունդին աւելի քաջալերանք՝ պետութեան եւ երկիրներու միջեւ բացառիկ դրամական համաձայնութեան հիման վրայ։

5) Ցարմարեցում ներկայիս գոյութիւն ունեցող գերման ընկերային տնտեսութեան կարգ ու կանոնին երկրորդ ճարտարարուեստական յեղափոխութեան ըստեղծած պայմաններուն՝ ընկերային բարենորոգումով, արհեստափոխութեան նիւթական օժանդակութիւնով, աշխատանքի ժամերուն կարճեցումով եւ տնօրէնական հսկողութեան նախամտածումով։

6) Ամբողջ ժողովուրդին քաղաքական դաստիարակութիւն։ Բարեփոխութիւն դպրոցական սիսթէմին եւ դպրոցական նիւթերուն՝ նկատի ունենալով քաղաքական դաստիարակութիւնը։

7) Դաշնակցային հանրապետութիւնը նախաձեռնարկ պէտք է ըլլայ հիմնելու եւրոպական հետազօտիչ ընկերակցութիւն մը եւ բաւական ուսանողական կարելիութիւն ստեղծել ուսանողներու՝ տնտեսապէս ցած զարգացման վիճակ ունեցող երկիրներէ։

Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան գաղափարախօսներէն Փրոֆ. Գարլօշմիտ յատկանշական արտայայտութիւն մը ունեցաւ աշխատանքի ժամը կարճեցնելու հետեւանքով ստացուած «ազատ ժամ»ի գործածութեան մասին, որ չինիչ է արդարեւ.—

« Երբ մարդ մատուրապէս եւ հոգեպէս

Քարաքորումի Խանին բարեկամութեան։ 1249ին է որ Ս. Լուդովիկոսի պատուիրակ Հայր Անտրէ տը Լոնկժիւմօ հասաւ Մոնկոլներու արքունիքը։ Սակայն վերադարձաւ ձեռնունայն առանց ստանալու ակընկալուած խոստումները։

Քանի մը տարի ետքը, 1253ին, Ս. Լուդովիկոս երկրորդ բանագնաց մը եւս ուղարկեց. դարձեալ ապարդիւն, որովհետեւ Մոնկոլ Խանը իր օգնութեան փոխարէն կը պահանջէր Ֆրանսայի Թագաւորը հպատակ դառնայ իրեն։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ատափազարի մէջ շատ Լսարաններ կային, սակայն պէտքը զգացուած էր կեդրոնական կամ համաքաղաքային *Լսարանի մը։*

Ընկերութեան հիմնումի եւ նպատակի մասին ակնարկութիւն մը կ'ընէ Լսարանի բացումի հանդէսի ճառախօսներէն Կարապետ Պագպագեան, *որ Ընկերութեան հիմնադիրներէն է։ Սա կ'ըսէ. «Արդարեւ Ցառաջդիմասէր Ընկերութիւնը* քանի մը ամիսէ ի վեր է որ ծնած է, *նպատակն ըլլալով* ազգային յառաջդիմութեան նպաստել, *սակայն յաւ ի սիրտ կ'ըսեմ* իւր քայլերն արգիլեցին խոչընդոտք եւ աստանոյ կարգի պարագաներ» (Հայրենիք, 1880 *թ.* 588, *Յունուար*)։

16. Աշխատասիրաց Ընկերութիւն (1882)

Հիմնուած կ'երեւայ 1882ի ամրան։ Ընկերութեան Վարչութիւնը 1882 *Սեպտ.ին Պոլսոյ «Մասիս»ին կը գրէ. «Քաղաքիս* Եօրակազմ Աշխատասիրաց Ընկերութեան *Նորատի երիտասարդաց փափաքելով օգ-նել Հայոց կրթական հաստատութեան ու քաջալեր կանգնիլ իւրեանց սրբազան գործառնութեանց մէջ,* 1882 *Սեպտ.* 26*ի վերջին նիստին մէջ որոշած եմք Ձեր միջոցաւ մէկ օսմ. ոսկւոյ չնչին գումար մը նուիրել Հայոց Միացեալ Ընկերութեան, Ընկերութեանս* կարծ միջոցի մէջ *ըրած համեստ շահէն։ Ատենապետ՝ Կարապետ Գ. եւ Սափրիչեան, ատենադպիր՝ Յով-հաննէս Ն. Տ. եւ Գէորգեան։*

(Մասիս, 1882 *թ.* 3303)։

17. Հայուհեաց Յառաջդիմասէր Ընկերութիւն (... 1883)

Կը յիշուի 1883ին։ Ատենապետուհին է Նեկտարինէ Մ. Պագպագեան (Մասիս, 1883, *թ.* 3500.— Արեւելք, Կ. Պ. 1885 *թ.* 575)։

18. Սանդխտեան Ընկերութիւն (...1883)

Ցիշատակուած է 1883ի ամառը։ Հիմնած են Ս. Կարապետի թաղեցիք։ *Ատենապետուհին էր* Նազենիկ Մ. Ս. Տէրընտէրեան (Մասիս, 1883 *թ.* 3500)։

*Ընկերութեանս վրայ կը գրէ թղթակից մը. «... կանանց եւ յառաջադիմութեան մասին կը մտածէ մի մարմին, «*Սանդխտեան*» կանանց ընկերութիւնն, որոյ Աղն. Անդամուհիք կը կազմեն արդէն քաղաքի կանանց ընտրելագոյնսն.* սոքա ունին *Թանգարան մի*, ուր կը ժողովուին կիրակէ օրեր եւ ուր կը խօսին առանձին տընտեսութեան եւ կրթութեան վրայ» (Արեւելք, 1885 *թ.* 508)։

1885ին Ատափազարի մէջ չորս իգական *Ընկերութիւն կար, որոնցմէ առաջին երկուքը հինէն մնացած էին.—* Հռիփսիմեան, Գայիանեան, Հայուհեաց Յառաջդիմասէր եւ Սանդխտեան Ընկերութիւն։ *Այս չորս Ընկերութեանց անոշէն խորհուրդի անդամուհիները Ատափազարի Առաջնորդ Ստեփան վարդապետին ներկայանալով՝ կը խնդրեն որ քաղաքին մէջ* գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ աղջկանց բարձրագոյն վարժարան մը բացուի (Արեւելք, 1885 *թ.* 575)։

1893ին Սանդխտեան Ընկերութիւնը կը խորհէր Մանկապարտէզ *մը բանալ՝ նաեւ* (ան) *դրամը ապահովելով* (Հայրենիք, 1893 *թ.* 653)։ *Տարիներ վերջ կը յաջողի* Ս[illegible] *բաղեա թաղի մէջ բանալ իր մանկապարտէզը, որ փայլուն կեանք մ'ունեցած է։*

19. Կրթասիրաց Ընկերութիւն (1883)

Հիմնուած է 1883 Փետրուարին (Բիւթանիա, *Ատափազար* 1911, *էջ* 488)։

Ատափազարէն Պոլսոյ «Հայրենիք»ին կը գրեն 1892 Փետրուարին. «7 – 8 տարիներ առաջ քաղքին երիտասարդները կազմեցին Կրթասիրաց *անուն Ընկերութիւն մը*, որ այսօր բոլորովին լուծուած է։ *Բայց այդ երիտասարդք կրցան մէկուկէս տարուան մէջ հաւաքել երեք հարիւր ոսկի եւ* գնել կալուած մը։ *Այժմ խորին լըռութիւն կը տիրէ թէ՛ ընկերութեան մասին եւ թէ իր կալուածին հասոյթին վըրայ» (*Հայրենիք, 1892 *թ.* 164)։

«Արեւելք»ի անստորագիր թղթակիցն ալ 1899ին հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ. «Մեր ծնողքները ասկէ 10–15 տարիներ առաջ գեղեցիկ կանխատեսութեամբ խոհեմութիւն ունեցեր են իրենք իրենց մէջ դրամ հաւաքելով խանութներ գնելու՝ կրթական գործին ատաղձելու նպատակաւ, հիմնելով Կրթասիրաց Ընկերութիւնը, *որ թէեւ* հիմայ չի շարունակուիր *եւ սակայն իր ստացուածքը կը կազմեն* այժմ 7 – 8 խանութներ, *որոնք տարեկան 90–95 օսմ. ոսկի վարձք կը բերեն եւ մօտաւորապէս 200 օսմ. ոսկիի չափ պատրաստ դրամ շահու դրած է։*

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(3)

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ զաւառական ժողովին դէմ դատը զոր բացած էին Յունիս 2ին հալէպահայ Թուրէն Եազըճեան եւ Ճորճ Թանձուլեան, մերժուեցաւ պետական բարձրագոյն դատարանին կողմէ, զայն նկատելով անտեղի եւ անարդար : Ինչպէս յայտնի է 1956 Փետրուարին Արդարադատութեան Նախարարութեան իրաւագիտ. մարմնի որոշումով օրինաւոր գտնուած էր Հալէպի գաւառական ժողովի կազմն ու կացութիւնը, եւ արգելիչ որեւէ պատճառ տեսնուած չէր, վերջին 1/5ի լրացուցիչ ընտրութեան կապակցութեամբ :

ՎԱԶԳԷՆ Ա. կաթողիկոս գնահատելով Ս. Էջմիածնի հանդէպ իրենց նուիրումին՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի աղամանդակուռ ոսկէ շքանշան շնորհած է Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի եւ Մարքօ Պաղըրճեանին, իսկ օրհնութեան կոնդակ մը տէր եւ տիկին Սարգիս Քիւրքճեանին: Նաեւ լանջախաչի արտօնութիւն շնորհած է Մանչեսթըրի հոգեւոր հովիւ Աշոտ քհնյ. Յարութիւնեանի :

ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆԻ թարգմանուած են Աւ. Իսահակեանի եւ Սիլվա Կապուտիկեանի քանի մը բանաստեղծութիւնները եւ հրատարակուած պուլկար գրողներու միութեան պաշտօնաթերթ «Սեպտեմվրի» պարբերաթերթին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Յ. Դ. 63րդ Պատգ. ժողովին վերջանալուն առթիւ տեղի ունեցաւ աւանդական դաշտահանդէսը «Հայաստան» ճամբարին մէջ: Ներկայ էին աւելի քան վեց հազար հոգի : Կը նախագահէր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան, խօսեցան ընկեր Թորոսով Եսայեան, Յակոբ Մուրատեան, հայերէն եւ անգլերէն (Քանատայէն), Կոպեռնիկ Թանտրճեան եւ գործիչ Բիւզանդ Կամեան :

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷԻ (Սելանիկ) մէջ հայերէնի դասընթացք մը հաստատելու համար հելլէն Կրթ. Նախարարութիւնը արտօնութիւն [illegible]ած է: (Պատերազմէն ետք, հելլէն իշխանութիւնները չէին արտօնած քաղաքին ազգ. վարժարաններու վերաբացումը):

ԱՆՏԷՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ

Մ. Նահանգները օրէնք մը հրատարակած էին չորս տարի առաջ, 214.000 տարագիրներ ընդունելու համար բոլշեւիկեան երկիրներէ: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ ցարդ այլուր փոխադրուած եւ տեղաւորուած են միայն 28.876 հոգի եւ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ գործողութիւնները փակել մինչեւ տարեվերջ :

Պատասխանատու պաշտօնեաները չեն ուզեր բացատրել թէ ինչու այդքան դանդաղ կ'ընթանայ գործը, բայց իրազեկներ կ'ըսեն թէ բուն պատճառը այն է որ Մ. Նահանգները շատ խիստ սեղմումներ հաստատած են: Տարագիրներուն 75-80 առ հարիւրը կ'ուզեն Հիւս. Ամերիկա երթալ, բայց յետոյ կը համակերպին ուրիշ երկիրներ գաղթելու համար: Վերոյիշեալ 28.876 տարագիրներուն կէսէն աւելին Մ. Նահանգները գացած են :

Այնշտայնի ելեւմ. ժողովը անտարբեր է: Այլընտրանքը կ'ուզէ երկարաձգել ծրագրին գործադրութեան պայմանաժամը, բայց խորհրդարանը տրամադիր չէ նկատի առնելով նախագահական ընտրութեան պայքարը :

Օրէնքին տրամադրութեամբ, համայնավար երկրէ մը փախած սեւէ տարագիր պէտք է քննութեան տակ մնայ, Մ. Նահանգները գալու առաջ: Այսպէս, Հունգարիայէն փախած տարագիր մը պէտք է արեւմտեան Գերմանիա մնայ, «ընտրելի» համարուելու եւ Մ. Նահանգները մտնելու համար: Յետոյ պէտք է ունենայ երաշխաւոր մը՝ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ արհեստ մը՝ հոն աշխատելու համար: Եթէ բացառիկ օրէնքին գործադրութիւնը դադրի, իւրաքանչիւր երկրի փախստական ենթակայ պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներու տարեչափի (քոթա) դրութեան: Կարգ մը երկիրներ շատոնց լրացուցած են իրենց տարեչափը, գալիք տարիներուն համար ալ :

Մինչեւ անցեալ յունիսի վերջը Աւստրալիան երկրորդ տեղը կը բռնէր, իբրեւ ապաստան տարագիրներու: Ընդունած էր 3806 հոգի, Քանատա 3092, Պրազիլիա 1171: Միւս երկիրները հազարէն վար են (Չիլի, Քոլոմպիա, Եթովպիա, Արժանթին, Պոլիվիա: Թուրքիան ալ 147 տարագիրներ ընդունած է:

Տարագիրները մեծ մասով փախած են Խ. Միութենէն եւ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներէն: Մինչեւ Մարտ այլուր տեղաւորուած են 11600 Ռուսեր, 3080 Չեխեր, 2583 Հունգարացիներ, 1374 Լեհեր եւն.:

Տարագիրները կը հարցաքննուին ամերիկեան ապահովութեան կողմէ, հաստատելու համար թէ համայնավարական «տոմսեր» կա՞ն իրենց մէջ, յետոյ կը փոխադրուին ժամանակաւոր կեդրոն մը՝ Վալքա (արեւմտեան Գերմանիա): Այնտեղ կ'որոշուի թէ ուր պիտի տեղաւորուին, համաձայն իրենց կրթութեան, լեզուին եւ բազձանքին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն (Սէն Ժերոմ) որոշած է՝ տարուան մէկ օրը յատկացնել բոլոր հերոսներու յիշատակին :

Յուլիս 22ին, առաւօտէն սկսեալ բազմաթիւ հայ ընտանիքներ իրենց ուտեստեղէններու ծրարներով, եկած, լեցուցեր էին Սէն Ժիւսթի ընդարձակ պարտէզը :

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին նորակազմ «Դրօ» խումբը եւ Կ. Թաչի մանկաճիւղը :

Նախօրօք պատրաստուած յայտագրին համաձայն՝ հանդէսը բացուեցաւ «Դրօ» խումբի կողմէ «Մարսէյյէզ» եւ «Մշա՛կ բանուոր» երգերով :

Ապա օրուան նախագահ ընկեր Ճանիկեան բեմ եկաւ իր բացման ճառով :

—«Յարգելի հայրենակիցներ եւ ընկերներ, երախտագիտութեան եւ ուխտի օր մըն է այսօր: Հայրենիքի մէջ ամէն վանք, ամէն եկեղեցի իր անուան տարեդարձի օրը ունէր եւ մեր հայրենասէր ու բարեպաշտ ժողովուրդը, կառքերով, սայլերով եւ ձիերով, շատեր ալ հետիոտն, փողով ու թմբուկով, երգ ու կանչով կը դիմէր դէպի ուխտավայրերը, խունկ ու մոմ վառելու սուրբերու պատկերներուն առաջ եւ իր ուխտը կատարելու :

Տարագիր հայութիւնը այսօր զրկուած է իր սրբավայրերէն, ուխտատեղիներէն :

Եւ մենք հարկադրուած ենք պոհանալ դաշտերով եւ պարտէզներով, մեր յարգանքի տուրքը մատուցանելու մեր բիւրաւոր հերոսներու յիշատակին :

Այսօր կը վերանորոգենք մեր ուխտը :

Հերոսնե՛ր, հերոսնե՛ր, որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին մեր ազատագրութեան համար, որոնց շիրիմները մեր սիրտերուն մէջն են: Վստահ ենք թէ անոնց հանդէպ ունեցած մեր պաշտամունքը պիտի կատարուի սերունդէ սերունդ :

Հայ ազատագրական պայքարին մէջ անթիւ են մեր զոհերը :

Դժնդակ պայքար, բայց լեցուն հայ այցունքով ու յաղթանակներով : Դարերու ստրկութեան լուծին տակ հեծող հայ ժողովուրդը, շնորհիւ Րաֆֆիի, Գամառ-Քաթիպայի, Մ. Նալբանտեանի եւ նմաններու զարձաւ բեզուն եւ արգասաբեր : Մեր ժողովուրդը սթափեցաւ դարերու թմրութենէն, կազմակերպեց ու վարեց բազմաթիւ հերոսամարտներ :

Իսկ 1918 Մայիս 28ին, մեր ժողովուրդի միասնական պայքարով եւ Հ. Յ. Դ. ղեկավարութեամբ, հիմնեց Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը :

Մենք ամէն տարի պիտի տօնենք այս օրը, այն խոր հաւատքով թէ՝ օր մը այս տօնը պիտի կատարենք մեր հերոսներու պանթէոնին առջեւը, խոնարհելով եւ գոչելով՝ կեցցէ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը »:

Այս ճառէն վերջ՝ Դրօ խումբին եւ Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերները երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» երգը : Փոքրիկն Գ. Էօքմէճեան արտասանեց հայրենաշունչ բանաստեղծութիւն մը: Ընկ. Վ. Աւիկեան երգեց ժողովրդական երգ մը: Իսկ օրիորդ Ալիս Յարութիւնեան չլ. նորհաւորելի առոգանութեամբ մը արտասանեց Ս. Իշխանի «Հայրենիքի հերոսներ», ազգ. ընկեր Դրօին ձօնուած :

Օրուան բանախօսն էր մեր երիտասարդ ընկերը «Դրօ» խումբէն Ժ. Միրիճեան, որ Եղիշէի «Իմացեալ մահ» բացատրութեան վրայ հիմնուելով, նկարագրեց թէ ինչպէս Աւարայրի դաշտը նետուեցան հազարաւոր մարտունակ երիտասարդներ, Յազկերտի հուժկու բանակին դէմ : Մեռան անոնք, սակայն մահով զմահ կոխեցին :

Դարեր վերջ, նոյնիմաստ եւ սակայն այլ բառերով նշանաբանի մը տակ, նորէն բազմահազար երիտասարդներ նետուեցան կրակին մէջ եւ անմահութեան պսակը շահեցան : Մահ կամ ազատութիւն ...

Եւ այս միակ իմաստով եւ նշանաբանով իրենց կեանքը զոհաբերեցին ի փառս հայրենեաց : Անէք եւ բացէք Հայաստանի քարտէսը, մատնանիշ դրէք որեւէ կէտի վրայ եւ եթէ քարերը լռեն, Աստուածները ձայն պիտի առնեն եւ ըսեն ձեզի . «Այստեղ, այս վայրին մէջ, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ երիտասարդներ իրենց կեանքը զոհաբերեցին հայ ժողովուրդի փրկութեան համար :

Այսօր, ձեր գլուխը հպարտօրէն վեր, ձեր սիրտը հայրենի լուսաշող ապագայով ամուր, յառաջ ու միշտ յառաջ յայտարարեցէք.

— Փառք ձեզի, հայրենեաց հերոսներ :

Յետոյ, Մարսիլահայութեան ծանօթ եւ սիրուած երգիչ՝ Զարեհ Գասեանը, երկու ընտիր երգեր երգեց, ծափեր խլելով. Օրիորդ Էլմաս Սիրունեան եւ Անգինէ Թովմասեան իրենց երգերով խանդավառեցին ներկաները :

Ճաշէն կոկիկ զուարճ մը պահուելէ վերջ, սկսան հայկական շուրջպարերը եւ եւրոպական պարերը .—

«Դրօ» խումբէն Կ. Յարութիւնեանը իր ֆանթէզիներով եւ պարով զուարճութիւն պատճառեց ներկաներուն :

Ընկերներ եւ Թշուառներ ամբողջ օրը

այնքան զարգացած ըլլայ, որ կրնայ, առանց աշխատանքի պարտաւորութեան տխրաղականութեան, ինքնիրեն օգտակարապէս զբաղիլ, այն ատեն «ազատ ժամը» իրեն համար օրհնէնք մը կ'ըլլայ, Անոր համար հարկ է մարդիկը ոչ թէ միայն արհեստով կրթել, այլեւ զաստիարակել : Առանց ազատ ժամանակի իմաստալից գործածման, երկրորդ ճարտարարուեստի յեղափոխութիւնը ինքնիրմով պիտի ձախողի »:

Գերմ. Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան ընդհ. ժողովը չվերջացած (12 Յուլիս) Քրիստոնէական Դեմոկրատական Միութիւն անունով Ադենաուէրի կուսակցութիւնը իր կարգին ընտրական պայքարի ժողով մը գումարեց, յայտարարելով «ապահովութիւն եւ ազատութիւն Գերմանիոյ» նշանաբանը, եւ պատասխանելով Սոցիալ - Դեմոկրատ կուսակցութեան նըշանաբաններուն՝ անիրականանալի զառածանք, քանի որ 1957ի ընտրութիւններուն ձայներու 51 առ հարիւրը շահելու հաւանականութիւնը չի տեսներ, հետեւաբար պիտի չկրնան գործադրել իրենց ծրագիրները :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Նրանք արդէն վերադարձել էին ծովեզերքից, կրակ էին վառել, ընթրիք էին պատրաստում: Պատրաստութիւնների մէջ երեւում էր քաղաքակրթուած մարդը, որ հանգամանքներից ստիպուած, նախնական դրութեան մէջ էր ընկել: Դրանք գիտէին, թէ ի՛նչպէս պէտք էր վառել կրակը, գիտէին, թէ ո՛րպիսի՛ անօթների մէջ պէտք էր կերակուր պատրաստել եւ ինչպէս պատրաստել : Բայց ո՞րտեղից գտնել անօթները: Անբնակ կղզում ո՛չ պղնձագործ կար, ո՛չ դարբին եւ ո՛չ բրուտ: Կրակը մի հրաշքով գտան նրանք, եւ անշիջանելի պահպանում էին, որպէս որմզդական սուրբ հուր: Իսկ անօթների տեղ գործ էին ածում կա՛մ ոստրէների խոշոր խեցիներ, կա՛մ բոյսերից հիւսած զամբիւղներ:

Փայտակոյտը բորբոքուած կերպով վառւում էր, տարածելով իւր շուրջը խիստ ախորժելի ջերմութիւն: Շիկացած ածուխները մի կողմ էին քաշել եւ նրանց մէջ ձգել էին խոշոր խեճեր, որոնք նոյնքան տաքացել էին, որքան ածուխները: Խեճերի մաքուր մակերեւոյթի վրայ, որպէս տապակների վրայ, շարել էին ձկները եւ խորովում էին: Խեցգետինները արդէն կարմրել էին եւ վարդի գոյն էին առացել: Դրանցով զբաղուած էր Տիրէն: Իսկ Թոստոմը տաք մոխրի մէջ թաղել էր շագանակները, որոնք երբեմն պայթում էին եւ դուրս էին թռչում, բարձրացնելով իրանց հետ մոխրի թանձր տարափ: Միջուկները բաժանում էր նա ճղուած կեղեւներից եւ դնում էր աղամի լայն շաղտակուրի մէջ, որ ափսէի տեղ էր ծառայում:

— Թորոված շագանակներ սիրում է նա, — սասաց Թոստոմը, ինքն եւս ուրախանալով որ նա սիրում է:

— [illegible]Թորոված կաղիններ նոյնպէս սիրում է, —[illegible]ռեց Տիրէն, — բայց ափսո՜ս որ կաղ[illegible]ները դեռ չեն հասած:

— Ձուկ ամենեւին չէ ախորժում ուտել:

— Առհասարակ մսեղէնից նա իրան հեռու է պահում:

— Բանջարեղէնը մեծ ախորժակով է ուտում, կարելի էր երբեմն աղցաններ պատրաստել, բայց ի՞նչ արած որ աղ չկայ:

— Քո փորձը աղի մասին անյաջող անցաւ:

— Այո՛, անյաջող անցաւ: Մովեզերքում մի փոքրիկ լճակ շինեցի, ջուրը այնտեղ բաց թողի, մտածում էի՝ արեւի տակ գոլորշիացնելով, աղ գոյացնել: Դաւ ինքդ տեսար, երբ ջուրը բոլորովին ցամաքել էր, յատակի վրայ մնացել էր բաւական թանձրութեամբ սպային խաւ, բայց այնքան դառն էր, ինչպէս լեղի: Ո՛րքան ուրախ կը լինէի, եթէ այդ փորձը յաջողուէր:

Նա դեռ նստած էր քարանձաւի մուտքի մօտ:

Քարանձաւը, որի մէջ բնակւում էր նա, այն այրերից մէկն էր, որ բնութիւնը պատրաստում է գազանների որջ լինելու համար: Անցքը նեղ էր, ներս մտնելու միջոցին պէտք էր բաւական կորանալ: Յետոյ հետզհետէ լայնանում էր եւ գոգաւոր խոռոչի ձեւ էր ստանում: Արեգակի ազօտ շողքը, նրա մուտքից ներս ցոլանալով, հազիւ կարողանում էր փոքր ինչ մեղմացնել ներսի թախծալի խաւարը: Մի կողմում դրած էր մահճակալի նման մի բան, կազմուած անտաշ փայտերից, որի իւրաքանչիւր մասը կապուած էր միմեանց հետ ոստերից ոլորած փոկերով: Ցամաք մամուռը, որ տարածուած էր նրա վրայ, ծառայում էր իբրեւ անկողին: Այրի միւս կողմում, մահճակալի հանդէպ, չորս քարէ սիւնակների վրայ դրած էր մի սալ, որը փոքր ինչ հարթելով, իբր թէ սեղանի ձեւ էին տուել: Նրա մօտ ամրացած էր մի աթոռ, որ դրսի նտարանի թէ՛ նմանութիւնը եւ թէ կազմուածքն ունէր: Ջրով լի դդմասրուակը, որ դրած էր սեղանի վրայ, լրացնում էր այդ անշուք բնակարանի չքաւոր կարասիների թիւը:

Դրսից քարանձաւը իր բնական գեղեցկութիւնն ունէր: Մշտականաչ պատատուկները՝ իրանց խիտ հիւսուածքով, շուրջանակի տարածուելով, պատում էին նրա մուտքը: Իսկ երկու սզաւոր ուռենիներ իրանց վարսագեղ ճիւղերով հովանաւորում էին նրան: Մի զոյգ եգիպտական աղաւնիներ, սպիտակ որպէս ձիւն, բոյն էին դրել ուղիղ անձաւի մուտքի վերեւում, ապառաժի խորին ճեղքուածքի մէջ: Դրանք անձաւի նախկին բնակիչներն էին, իրանց տեղը սիրով թողեցին կղզու սրբազան հիւրին, իսկ նրանք նոր բոյն շինեցին յիշեալ ճեղքուածքի մէջ, չհեռանալով նոր դրացիից: Ձագուկները մնչում էին, եւ նա խորին մտայուզութեամբ լսում էր նրանց մանկական մրնչիւնը եւ, կարծես, նրա տխուր դէմքի վրայ կարդացւում էին այդ խօսքերը.

ՐԱՖՖԻ

որեւէ ջանք չխնայեցին, հաճելի դարձնելու համար ժամերը :

Իրիկնապահին՝ շամփուրով խորովածին բուրումով լեցուած էր պարտէզը եւ սեղանները բացուեցան :

Շնորհաւորելի են թէ Հայաստանի նեթակոմիտէն, թէ Դրօ խումբը եւ թէ խաչուհիները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

չէ ժողովուրդները յաւիտենապէս պահել պաղթապետութեան լուծին տակ : Խ. Միութիւնը չատ տրամաբանական գտաւ Հնդկաստանի, Գերմանիոյ եւ Սուէզի ջըրանցքին պարպումը՝ անգլիական ուժերու կողմէ :

« Ջրանցքին ազգայնացումը վնաս չի հասցներ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ժողովուրդներուն, այլ միայն՝ Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան :

Այս հարցը պէտք է լուծուի արդարութեան սկզբունքներով : Կ'ուզենք որ Ֆըրանսան ու Անգլիան լաւ հասկնան մեզ, ոչ մէկ պատճառ կայ ժողովուրդներու միջեւ թշնամութիւն հրահրելու : Մենք կ'ուզենք նոր պատերազմի մը առաջքն առնել » :

× Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը իր առջի օրուան նիստին մէջ 416ի դէմ 150 ձայնով (համայնավարները), 15 վայրկեանի ընդմիջում մը քուէարկեց, որպէս բողոքի ցոյց գնդ. Նասրի առած քայլին :

ԾԼՄՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Չորեքշաբթի կէսօրէն ետք, վարչապետը յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Ազգ. Ժողովին առջեւ տնտեսական եւ ելմտական ընդհանուր քաղաքականութեան մասին :

Ասկէ զատ, Ազգ. Ժողովը երեքշաբթի օր քննեց, չորրորդ անգամ ըլլալով, քաղաքային ընդհանուր ծախքերը 1956ի համար, եւ ծրագիրը քուէարկեց 143ի դէմ 419 ձայնով :

Միւս կողմէ Հանրապետութեան Խորհուրդը եօթի դէմ 303 ձայնով ընդունեցաւ քաղաքային ընդհանուր ծախքերը մէկ փոփոխութեամբ, որ պատճառ պիտի ըլլայ նոր «երթալ - գալու» մը Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին միջեւ :

Ներկուտականները որդեգրեցին նաեւ զինուորական ընդհանուր ծախքերը՝ 14ի դէմ 275 ձայնով :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ կը շարունակուի ապստամբներու հետապնդումը : Լեռնային շրջանին մէջ, օդանաւային քննական թըռիչքներու շնորհիւ կարելի եղաւ ճշդել ապստամբներու կարեւոր խմբակի մը ապաստանը : Յամաքային ուժերը հետապնդեցին զանոնք եւ ոչնչացուցին : Կարեւոր քանակութեամբ զինամթերք գրաւուեցաւ : Կոնստանդինի շրջանին մէջ զինեալ ապստամբներ փորձեցին գիւղ մը գրաւել, բայց բնակիչները դիմադրեցին եւ յարձակողներէն չորս հոգի սպաննեցին :

Ֆիլիփվիլի մօտ, ապստամբներու որջ մը երեւան հանուեցաւ եւ ոչնչացուեցաւ :

Միւս կողմէ, կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները, որոնց զոհերը մեծ մասամբ Ֆրանսայի հաւատարիմ մահմետականներ են :

Ֆիլիփվիլի մէջ ձերբակալուեցաւ Եւրոպացի մը, որ կը կարծուի թէ ուտեստեղէն կը հայթայթէր ապստամբներուն :

× Մարոքի նախարարաց խորհուրդը առաջարկեց 1957ի պետական պիւտճէն բարձրացնել 105 միլիառի :

× Մարոքի Սուլթանին անդրանիկ որդին, իշխան Մուլէյ Հասան կուսակցութեան գործողութեան մը ենթարկուեցաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ մեծ ճաշարաններու եւ սըրճարաններու գործադուլը առ այժմ յետաձգուեցաւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 31) — Չոյլ ոսկի՝ 484.000, նափոլէոն 3450, զուից. 3330, անգլիական 4300, քառն տոլարնոց 17.720, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1090, տոլար 410, զուից. 98.75, պելճ. 8.20, լիր 0.66, փեզեթա 9.50 :

× Նիւ Եորքի ազատ շուկային մէջ ֆըրանքը անկումի մէջ է : Թէեւ պաշտօնապէս մէկ տոլարը կ'արժէ 350 Ֆր., բայց առջի օր ծախուեցաւ 410 Ֆր.ի :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ընկեր Վահան Նաւասարդեանի անակնկալ եւ անդարմանելի կորուստին առթիւ ընկեր Սողոմոն Կիւլէզեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Բալսսի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ : (Սէնթ-Էմէն 7 քիլոմեթր անդին) :

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խումբերէն անոնք որ դժուարութեան կը հանդիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տրապիզոնի Հայր. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր սանին հիմնադրամին համար — Տէր եւ Տիկին Ե. Մէրէնկիւլեան երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ե. Կարապետեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ե. Յարութիւնեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մ. Աչճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան հազար եւ Տէր եւ Տիկին Կոթողեան հազար ֆրանք : (Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ՅՈՒՏԻԹ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իր զաւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կին մը կը փնտռուի Անտիյէի հանգստեան տան գործերով զբաղելու համար :

Դիմել Տնօրէնուհիին՝

1 rue Fizeau, Antony, (Seine Rusq)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Վահրամ Փափազեան (Կ. Պոլսեցի) հռչակաւոր դերասան, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիրան Փափազեան (Ճարտարապետ, (Պոլսեցի) :

× Պ. Արտաշէս Յովհաննէս Պօղազաճեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վահան Յովհաննէս Պօղազաճեան :

× Նազիկ եւ Մարի Թաշճեանններ կը փնտռեն Յարութիւն, Համբիկ, Եղսայ եւ Լուսիկ Թաշճեանները :

× Բերուզ Զօրպաճեան (Իզմիրցի) կը փնտռէ մայրը եւ քոյրը Անթառամ Դաւիթեան եւ Մաննիկ Գրալեան (ամուսնացած) :

× Պ. Արշաւիր Զատիկի Խաչատուրեան Երեւանէն կը փնտռէ Հմայեակ Արիստակէս Սաֆարեան կամ Բալտաճեան, 1919ին Մարսէյլ քաղաքը կը գտնուէր եղեր :

× Տէր եւ Տիկին Գեղամեայ եւ Վահան Թափեան (Հայաստանէն) կը փնտռեն Տիկին Եղիսաբէթ Ուճեան :

× Պ. Յովհաննէս Աճէմեան կը փնտռէ իր հայրը Յակոբ Աճէմեան եւ հօրաքոյրը Աննիկ Աճէմեան, մեծ մօր անունը Սուրբիկ Աճէմեան (Պիլէճիկցի) :

× Շուշիկ Թաւրիզեան կը փնտռէ Սարօ, եւ Ղուրշիտ Թաւրիզեանները, հօր անունը Արթէն, մօր անունը Եղսօ, պապենուն անունը Յակոբ :

× Պ. Վարուժան Ազապէկեան (Պոլսէն) կը փնտռէ Պ. Մկրտիչ Ազապէկեան : Այս փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատան : 15 rue Jean Goujon :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի (Թոքաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ : Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (rue Lieut. Colonel Girard) :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէ ներկայ գտնուիլ :

Օր. ԱԳՆԷՍ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
Բժ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Արամ Սողոմոնեանցի :

Վենետիկ 27 Յուլիս 1956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէնկը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն : Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք :

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն :

Այս առթիւ, անգամ մըն ալ կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

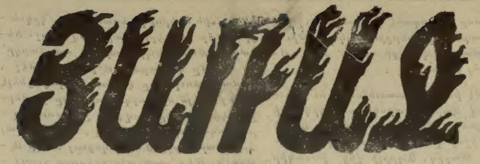

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ • VENDREDI 3 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7645 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3456

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԻԿԱՐ ԵՒ ԱՊԻՐԱՏ

Յուսացանք որ չափազանց լայն վարկ բացինք բարձրաստիճան կոչուած կղերին, գիտնալով հանդերձ անոր քաղաքական եւ մտաւոր մակարդակը, իբրեւ ամբողջութիւն :

Փաստերը ցոյց տուին թէ այդ ինքնահաւան դասակարգը ոչ իր կոչումին գիտակցութիւնն ունի, ոչ ալ կ'ըմբռնէ տարագիր բազմութեանց իրական պահանջները :

Դեռ աւելին ըլլալով, այդ բազմութեանց ճակատագրին հետ կը խաղայ, իր անմիտ յաւակնութիւններով եւ ապերասան կամակորութեամբ :

Եթէ ուրիշ փաստեր պակսէին, կը բաւէր Կիլիկեան Աթոռին շուրջ ստեղծուած քաոսը, հաստատելու համար թէ այդ սնափառ դասակարգին ամէնէն հանրածանօթ անդամները ոչ միայն ապիկար են, այլեւ ապիրատ, բառին բուն իմաստով :

Շինծու ժողովի մը որոշումներու տառին կառչած, այդ արքեպիսկոպոսներն ու եպիսկոպոսները, ափ մըն ալ հետեւակ վարդապետներ, կը շարունակեն խառնակել ու պառակտել, նոյնիսկ սպառնալ, ճգճգելու համար օրինապէս ընտրուած կաթողիկոսին օծումը :

Վեցերորդ ամիսը կը մտնենք եւ տակաւին յայտնի չէ ելքը :

« Ցո՞ երթաս, Անթիլիաս », բացագանչեր է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, քարոզ մը խօսելով էջմիածնի տաճարին մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ : (Տես Բ. էջ) ;

Վազգէն Ա.ի անաչառ պարտականութիւնն էր այդ հարցումը ուղղել իր սարքած Եպիսկոպոսական ժողովին, որ բուն պատասխանատուն է այս ողբերգութեան :

Այդ հարցումը կրնար ուղղել, մասնաւորապէս, Պոլսոյ Պատրիարքին եւ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ Եղիշէ արք.ին, որոնք շատ լաւ գիտեն թէ ո՛ւր կրնար յանգիլ իրենց թելադրած անխոհուրդ «համաձայնագիրը »:

Տարագիր բազմութիւնները իրենց հետ միասին տարած են հարիւրամեայ Ազգ. Սահմանադրութիւնը:

Ոչ եւ է կաթողիկոս կամ պատրիարք իրաւունք չունի անոր գոյութիւնը ժխտելու անտեղի բանդիտութեամբ, երբ աւելի զօրաւորներ, պետութիւններ անգամ զգուշացած են այդպիսի յայտարարութենէ մը :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա., ընտրուած է համաձայն այդ սահմանադրութեան, ինչպէս իր նախորդները :

Եթէ Վազգէն Ա.ի ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ վճռելի պայմաններու տակ, 137ի վրայ հազիւ 30 ձայն ձգելով Հայկական Արտասահմանի, այդ չի նշանակեր թէ հարկադրուած ենք երկրորդ անիրաւութիւն մը կրել, հաճոյք պատճառելու համար դիմակաւոր դաւադիրներու :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամիսներէ ի վեր սրտառուչ կոչեր կ'ուղղէ, յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ միասնականութեան:

Խոնարհաբար դիտել կու տանք թէ այդ հոգեշահ քարոզներուն ամէնէն աւելի կը կարօտին այն ապիկար եւ ապիրատ կղերիկոսները, վեղարաւոր կամ անվեղար խուժանավարները, որոնք ջուր եւ արիւն կը պղտորեն ամիսներէ ի վեր, խռովելով Միջին Արեւելքի գաղութներուն անդորրութիւնը :

Քաղաքական ղեկավարները այնքան հոգեր ունին որ չեն կրնար վանքերով ալ զբաղիլ :

Անոնց ուզածն է՝ հանգիստ ձգել այս ժողովուրդը իր ճակատագիրը վարելու համար, ըստ ինքնորոշման իրաւունքին :

Այն ատեն համակեցութիւնն ալ կը դիւրանայ էջմիածնի հետ :

Ո՞րն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրած ուղեգիծը ․

— Աժան «խարազան»ն՞ը շահիլ, թէ ապահովել գաղութներուն խաղաղութիւնը եւ ինքնավարութիւնը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ

*

ՏԸԼԼԸՍԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Փ. Տըլըսի Լոնտոն ժամանումով, Երեքներու խորհրդակցութիւնները մտան իրենց վերջնական փուլին մէջ.

Թէեւ Փ. Փ. Փինօ, Սէլվին Լոյտ եւ Մըրֆի հարցին ընդհանուր գիծերուն մասին համաձայն էին, բայց Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, հնազանդելով իր ստացած հրահանգներուն, կաշխատէր համոզել իր Ֆրանսացի ու Անգլիացի պաշտօնակիցները, որ զգուշանան Եգիպտոսի դէմ ռազմական միջոցներ ձեռք առնելէ :

Լոնտոն հասնելուն պէս, Փ. Տըլըս տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ :

Չորեքշաբթի կէսօրէն վերջը երեք արտաքին նախարարները հաւաքուեցան խորհրդակցութեան մը համար: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները թէեւ գոհ են Մ. Նահանգներու մէջ Եգիպտական կառավարութեան ինչքերը արգելքի տակ առնելու որոշումէն, բայց այսքանով չեն գոհանար: Կը կարծուի որ Փ. Իտըն, այս հարցին մէջ Մ. Նահանգներու բռնած դիրքով չափել ուզէ անգլեւամերիկեան բարեկամութեան աստիճանը :

Խօսակցութիւնները պիտի դառնան երկու հիմնական հարցերու շուրջ. 1) Սուէզի ջրանցքին ազգայնացման հարցը : Պէ՞տք է նաւային տուրքերը վճարել Եգիպտական կառավարութեան եւ այսպէսով ալ փաստօրէն ընդունիլ ջրանցքին ազգայնացումը: 2) Միջազգային ժողովի մը կազմակերպումը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ստեղծել նոր ծրագիր մը՝ ջրանցքին միջազգայնացումը ապահովելու համար : Այստեղ հարց կը ծագի թէ ո՞ր պետութիւնները պիտի հրաւիրուին խորհրդակցութեանց: Անգլիան եւ Ֆրանսան արդէն իսկ պատրաստած են 16 ծովային պետութիւններէ կազմուած ցանկ մը, որուն մէջ չեն գտնուիր Եգիպտոսն ու Խ. Միութիւնը : Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ ժողովին հրաւիրուին 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող պետութիւնները, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը :

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, Փ. Տըլըսի պնդումներուն վրայ, ընդունած են այս վերջին տեսակէտը :

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի կողմէ մերժումի մը պարագային, Անգլիան ու Ֆրանսան կ'ուզեն ռազմական միջոցներու դիմել. մինչդեռ Մ. Նահանգները կը զգուշանան նման քայլ մը առնելէ, որովհետեւ կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ :

× Մինչեւ որ կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյանայ Երեքներու միջեւ Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը շարունակէ ռազմական կեդրոնացումները Միջերկրականի եւ Անգլիոյ ռազմական նաւահանգիստներուն մէջ : Բազմաթիւ օդանաւակիրներ եւ այլ ռազմանաւեր պատրաստ կը սպասեն :

× Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ պահպանողականներն ու աշխատաւորականները պահանջեցին որ Անգլիան «փոխանակ զինելու իր թշնամիները, զինէ իր բարեկամները» (այսինքն Իսրայէլը): Ժողովը երէկ սկսաւ քննել Սուէզի հարցը. վիճաբանութիւնները կրնան տեւել մի քանի օր :

× Չորեքշաբթի օր հրաւիրուած մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին նախագահ Այզընհաուեր յայտարարեց. «Սուէզի ջրանցքին այս լուրջ հարցին մէջ, անհրաժեշտ է ապահովել բոլորին շահերը: Շատ զգուշ պէտք է ըլլալ: Սուէզը կենսական անցք մըն է ոչ միայն միջազգային առեւտուր ունեցող պետութիւններուն, այլ նաեւ աշխարհի բոլոր ազգերուն համար :

× Այս բոլորին փոխարէն, գնդ. Նասըր Չորեքշաբթի օր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ. «Լոնտոնի մէջ Սուէզի հարցին շուրջ բարձրացուած այս աղմուկը մեզ չի հետաքրքրեր: Ջրանցքը միշտ ալ Եգիպտական եղած է: Գալով ջրանցքին ընկերութեան, կազմուած էր խել մը անգործ Ֆրանսայի կոմսերէ եւ Անգլիացի լորտերէ, որոնք կը հետապնդէին միայն՝ իրենց անձնական շահերը: Եգիպտոս պիտի յարգէ ջրանցքին ազատ երթեւեկութիւնը: Ազատութեան համար՝ ամէն գին պիտի պահպանենք: Ջրանցքին համար պատրաստ ենք պայքարելու մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը»:

× Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան

ՍՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆՈՒԿ ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ

Պոլսոյ թուրք թերթերէն մէկը՝ *Ճիւմհուրիյէթ* կը գրէ թէ տակաւ կ'անհետանայ ադամանդի յղկումը, որ երբեմն Թուրքիոյ սեփական ձեռարուեստ մըն էր:

Թերթը այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցեր է Վարպետ Համբարձումի հետ, Սամաթիոյ գործարանին վերջին արհեստաւորը:

Ուստա Համբարձում պատմեր է թէ իրենց գործարանին վարպետներուն մեծ մասը Փարիզ գնաց :

— « Այն օրերուն հարիւրէն աւելի ադամանդի յղկիչներ կը բանէին գործարանին մէջ, մինչ այսօր վարպետով աշկերտով ճիշդ տասնըմէկ հոգի ենք: Ամէնէն դժուար արհեստներէն մէկն է այս: Թուրքիոյ մէջ ադամանդի յղկումի առաջին գործարանը հիմնուած է Պրուսա, Սեթպաշի: Այսօր այդ ասպարէզին ամէնէն յառաջադէմ երկիրներն են Հոլանտա, Պելժիա, Ֆրանսա եւ Իսրայէլ »:

Վարպետ Համբարձում, որ իր մականունը «Քըրըմ»ի վերածած է (կոտրող, յղկիչ), յետոյ հառաչեր է.

— Գէյս, այս մասերը ի՛նչ հարստութիւններ բանեցան, մինչ հիմա միայն նորոգութիւն կը կատարենք... Այս ասպարէզին փոքրին անգամ արժէք ունի: Շատ չանցած ադամանդի փոքր անգամ կարելի պիտի չըլլայ գտնել Զուխաճի խանի մէջ, ուրուն նրբանցքները սակեխոյլներ կը խուժէին: Այսօր ադամանդի տասնըմէկ յղկիչ կայ, ո՞վ գիտէ վաղը քանի՛ հոգի պիտի մնայ ...

Այս պատմութիւնը հրատարակած ատեն, թերթս թուրք յօդուածագիրն ալ հառաչանք մը արձակած է :

Ադամանդ միշտ ալ կը գտնուի. բայց ո՞վ պիտի յղկէ :

Մեր երբեմնի «վարպետաշ»ներուն մէջ ալ կան լաւ արհեստաւորներ, սակայն աւելի դիւրին եւ բանուկ արհեստներու մէջ կը գործածեն իրենց վարպետութիւնը :

Ինչո՞ւ աչքի լոյս թափել եւ ձեռքերը կոշտացնել ադամանդ յղկելով, երբ կրնան հարստութիւն դիզել եւ «ճէնճէր»ին արժանանալ, դանակ յղկելով :

Մանաւանդ որ, ադամանդը սակաւաթիւ բախտաւորներու յատուկ պերճանք մըն է, իսկ դանակը կամ «ծաթաղան»ը ընթացիկ ապրանք, մատչելի՝ հարուստին թէ չքաւորին:

Դանակին շնորհիւ կրնաս ադամանդ ալ ունենալ, ինչպէս եւ ուրիշ թանկագին իրեր, առանց քրտինք թափելու :

Մինչդեռ ադամանդը կը մնայ ունեւոր անհատի մը սեփականութիւնը, եթէ չգողցուի :

Ի՛նչ արհեստներ եւ արհեստաւորներ անհետացան Թուրքիոյ մէջ, վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին :

Թուրք գրիչները ու վարիչները փոխանակ բուն պատճառը փնտռելու, *մասալ*ներ կը պատմեն, ամբոխը գրգռելու համար :

Ամենավերջին օրինակ՝ *Թէշքիլաթը Մահսուսէի* հրամանատարը, գնդ. Հիւսամէտտին, որ 1915ին տիրաբար գործածել կուտար յղկուած դանակները, իսկ այսօր կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափէ ... ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ —

★

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը պատժական միջոցներ ձեռք առած էր օրինազանց միաբաններու դէմ, որոնց կարգին էր նաեւ Շահէ վարդապետ: Այս վերջինը որ զրկուած էր դիւանապետի իր պաշտօնէն, մերժած էր յանձնել դիւանատան բանալիները, ցաւալի միջադէպ մը ստեղծելով կաթողիկոսարանին մէջ :

Այս խնդրին շուրջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ Ազդակ Յուլիս 31 թուականով —

Ուրբաթ առտու ժամը ութին, Ճըտէյտէի գայմագամը, ընկերակցութեամբ քանի մը այլ պաշտօնատարներու, եկած է Անթիլիաս՝ գործադրելու համար Կաթողիկոսին որոշումը :

Շահէ վարդապետ առարկութիւններ ըրած է պատկան իշխանութիւններու այս օրինական միջամտութեան դէմ: Ասոր վրայ, Մեթնի ընդհանուր դատախազը Անթիլիաս գալով, օրինազանց վարդապետին բացատրած է թէ իրաւական գետնի վրայ ինք ոեւէ իրաւունք չունի եւ սխալ ճամբու մէջ է :

Երբ կարելի չէ եղած տարհամոզել նախկին դիւանապետը՝ Կաթողիկոսին եւ պատկան իշխանութեանց կողմէ կարգադրուած է որ դիւանատունը, Շահէ վարդապետի ներկայութեան, բացուի դռներու խորտակումով: Այս գործողութեան ներկայ եղած է նաեւ Կաթողիկոսին կողմէ նշանակուած երկու վարդապետներէ ու երկու աշխարհականներէ բաղկացած յանձնախումբ մը :

Դռներու բացումէն ետք, Շահէ վարդապետ դիւանատան մէջ գտնուող իր անձնական առարկաները պատռած, յանձն առած եւ փոխադրած է :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն ու Ազգային իշխանութիւնները վճռած են վերջ տալ Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ կատարուած բոլոր ոտնձգութիւններուն, ըլլան անոնք դուրսէն թէ ներսէն՝ միաբաններու կողմէ, որոնք պարտին ենթարկուիլ օրինական միակ իշխանութեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Թուլոնի մէջ համախմբուած Ֆրանսական նաւատորմիղը հրահանգ ստացաւ անծանօթ ուղղութեամբ մեկնելու :

Լոնտոնի մէջ, Երեքները որոշեցին ամէն գնով ապահովել Սուէզի ջրանցքին միջազգայնացումը :

Օգոստոս 15ին պիտի հրաւիրուի միջազգային ժողով մը :

Մէնտէրէս Աֆղանիստանէն վերադարձին յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը կողմնակից է Սուէզի միջազգայնացման:

× Սուէզի ջրանցքին մէջ նաւային երթեւեկութիւնը կը շարունակուի բնական կերպով: Երեքշաբթի օր 52 նաւեր անցան առանց միջադէպի :

× Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանը Կոմս տիւ Շայլա Փարիզ կանչուեցաւ խորհրդակցութեանց համար :

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

●

(Դասախօս՝ ԺԱԳ ՄԱՏՈՒԼ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս կրկնակ ձախողանքէն ետքն է որ Հեթում Ա., առանց տատամսելու, անձամբ մեկնեցաւ դէպի Մոնկոլներու արքունիքը :

Այստեղ՝ խօսքը կուտանք միջնադարեան հայ պատմագրի մը, օտարը Հեթում պատմիչ անունով, որ իր Արեւելքի պատմութեանց ծաղիկ (?) գրքին մէջ կը նկարագրէ Հեթումի ընդունելութիւնը :

« Վայրը զայն ընդունեցաւ մեծ քաղաքավարութեամբ ու պարգեւներով, եւ անոր ընծայեց այնքան յաջողանք ու պատիւ, որ մինչեւ այսօր ալ կը խօսուի այդ մասին : Ժամանակ մը ետքը, Հայաստանի Թագաւորը իր խնդրանքը ներկայացուց Թաթարներու կայսեր : Խնդրեց որ յաւիտենական ուխտ եւ խաղաղութիւն առնէ Թաթարներու եւ Քրիստոնեաներու միջեւ : Ապա խնդրեց որ Թաթարներու իշխանութեան տակ իյնող հողամասերուն մէջ քրիստոնեայ եկեղեցիները, կրօնաւորներն ու անհատներ ազատ կացուցուին ծառայութենէ : Խնդրեց նաեւ որ Խանը իր օգնութիւնը շնորհէ Ս. Տեղիքը ազատելու Սարակինոսներու ձեռքէն՝ Քրիստոնեաներուն վերադարձնելու համար : Խնդրեց որ Պաղտատը քանդելու հրահանգ տրուի Թուրքիոյ Թաթարներուն ...» :

Միշտ ըստ պատմագրին, Խանը ընդառաջ կ'երթայ Հայոց Թագաւորին խնդրանքներուն : Կը յայտնէ նոյնիսկ, որ եթէ սարքուած չըլլար այլուր կռուելու, անձամբ կ'երթար Ս. Տեղիքը ազատագրելու : Կը հրամայէ իր եղբօրը՝ Հուլավու Խանին, որ զինքը փոխարինէ այս գործին մէջ :

Այսպէս, Հայոց Թագաւորը կը յաջողի հոն ուր ձախողած էին Ս. Լուդովիկոսի պատգամաւորները :

Թաթարներու արշաւանքը սկսաւ 1258 թուականին : Պաղտատը գրաւուեցաւ : Խալիֆան գերի բռնուեցաւ : 1260ին գրաւուեցան Հալէպն ու Դամասկոսը : Հուլավու Խան կը պատրաստուէր արշաւելու Երուսաղէմի վրայ, երբ լուր առաւ թէ իր եղբօր մահուան հետեւանքով Թաթար ցեղախումբերը սկսեր են կռուիլ իրարու դէմ՝ որոշելու համար Խանին յաջորդը : Հուլավու Խան վերադարձաւ իր երկիրը : Այսպէս, բախտի անսպասելի մէկ հարուածով, ջուրը ինկան Հեթում Ա.ի ծրագիրները :

Հուլավու Խան իր ետեւը ձգած էր փոքր բանակ մը, որ անհաւասար պայքար մղեց Կահիրէի Մէմլուքներուն դէմ : Հեթում Ա. իր ամբողջ կարողութեամբ կ'օգնէր Թաթարներուն : Այս գործին մէջ իր անմիջական գործակիցն ու օգնականն էր՝ Անտիոքի իշխանը :

Ի վերջոյ, Մէմլուքները կը յարձակին Հայաստանի վրայ (1266) : Ծերունազարդ Հեթում Թագաւորը անգամ մը եւս կ'երթայ օգնութիւն խնդրելու Թաթարներէն : Անոր բացակայութեան միջոցին, Մէմլուքները պարտութեան կը մատնեն հայկական բանակը : Հեթումի զաւակներէն մէկը, Լեւոն, գերի կը բռնուի, իսկ միւսը կը սպաննուի պատերազմի դաշտին վրայ : Երբ Հեթում Ա. կը վերադառնայ, արդէն շատ ուշ էր : Իր վերջին տարիները կը յատկացնէ նուազագոյն վնասով խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու գործին :

Այս պարտութենէն ետքը, Հայերը կը կտրուին Ֆրանկներէն :

Լեւոն իշխանի գերութենէ վերադարձէն անմիջապէս ետքը, Հեթում Ա. կը հրաժարի գահէն, եւ կ'առանձնանայ վանքի մը մէջ, իշխանութիւնը թողլով իր զաւկին, որ կը դառնայ Լեւոն Գ. Թագաւոր Հայոց :

Լեւոն Գ. ալ, քանի տարի շարունակ, իր ամբողջ ճիգը ի գործ կը դնէ Հայոց Թագաւորութեան եւ Կիլիկիոյ Ֆրանկ իշխանութիւններու պահպանման համար :

Դժուարին քաղաքականութիւն, որովհետեւ Մէմլուքները, ըստ քաղաքական պայմաններու պահանջներուն, կը դաշնակցէին Վենետիկի կամ Ճենովայի հետ :

Հայոց Թագաւորը անգամ մը եւս կը փորձէ օգնութիւն ստանալ Թաթարներէն, եւ զանոնք հասցնել մինչեւ Միջերկրականի ափերը : 1280 թուականին Մոնկոլեան երկրորդ արշաւանք մը կը կազմակերպուի : Սակայն այս արշաւանքն ալ կը վերջանայ ձախողութեամբ : Մոնկոլներն ու Լեւոն Գ. պարտութեան կը մատնուին Հոմսի մէջ՝ 1281 թուականին, եւ Հայոց Թագաւորը հազիւ կը յաջողի ապաստան գտնել իր լեռներուն մէջ : Աւելին կը նշանակէր Ֆրանկ իշխանութեանց կործանումը :

1289ին Թրիփոլին անձնատուր կ'ըլլայ : 1291ին՝ Ժան տ'Աքրը կը գրաւուի : Ասիական հողի վրայ այլեւս ոչ մէկ Ֆրանկ իշխանութիւն կը մնայ : Բայց Հայկական Թագաւորութիւնը կը շարունակէ կանգուն մնալ : Դժբախտաբար՝ քիչ ժամանակի համար : Որոշուած էր Հայաստանի ճակատագիրն ալ :

Ֆրանսան երախտագիտութեան նուազագոյն տուրք մը հատոյց Լեւոն Դ.ի, երբ զայն կ'ընդունէր Թագաւորի մը վայել բոլոր պատիւներով : Լեւոն Ե. մեռաւ Փարիզի մէջ 1393ին : ԺԱԳ ՄԱՏՈՒԼ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ՔԱՐՈԶԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք ստորեւ կը հրատարակենք իբրեւ նիւթ պատմութեան համար, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Յուլիս 15ի քարոզին այն մասը որ կը վերաբերի Կիլիկեան Աթոռին :

Այս բոլորէն յետոյ, սակայն, չենք կրնար չտեսնել նաեւ այն սեւը, որ կը ստուերանայ իջնել մեր ճանապարհին վրայ : Կ'ակնարկենք մեր Ս. Եկեղեցւոյ նուիրապետական երկրորդ Աթոռ նկատուող Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան սրտին մէջ ստեղծուած կացութեան : Թէեւ մասնաւոր Աթոռ մըն է ան, ուրոյն աւանդութիւններով, եւ ինչ որ ալ պատահի անտեղ՝ չի կրնար տեւական ազդեցութիւն մը ունենալ Հայ եկեղեցւոյ ընդհանուր յառաջընթացին վրայ : Սակայն, մեր իղձը պիտի ըլլար, որ ան դուրս չմնար՝ իր իսկ գոյութեան եւ հեղինակութեան համար, մեր եկեղեցւոյ վերազարթօնումի ընդհանուր ճիգէն եւ շինարար աշխատանքներէն : Ս. եկեղեցին իբրեւ մէկ մարմին, ինչքան ամբողջ եւ անխառն մնայ ի Քրիստոս սիրոյ միութեան մէջ, այնքան աւելի կենսունակ կը դառնայ : Թէ՛ ինքը՝ ամբողջը, եւ թէ այդ ամբողջին մասերը, եկեղեցւոյ Ս. մարմինը՝ իր բոլոր անդամներով :

Մեր նպատակը չէ եղած երբեք եւ չէ միջամտել ըլլալ Կիլիկիոյ Աթոռին ներքին վէճերուն : Մեր նպատակը եղած է եւ է այսօր ալ՝ օգնել, եթէ հնար է, որպէսզի Անթիլիասը վերադառնայ իր անկախութեան, վերադառնայ իր ներքին խաղաղութեան եւ շինարար կեանքի ուղին՝ մեր Ս. եկեղեցւոյ ծոցին մէջ :

Ահա թէ ինչու մտատանջուած եւ ընդառաջելով Զարեհ Եպիսկոպոսի կրկնակի խնդրանքներուն, կատարուած՝ Եղիշէ Արք.ի միջոցով եւ մեզի հաղորդուած առաջինը՝ Փարիզ, Ապրիլի վեց թուակիր նամակով եւ երկրորդը՝ Էջմիածին, Յունիսի չորս եւ վեց թուակիր հեռագիրներով : Փորձեցինք հաշտութեան նոր ճամբայ մը որոնել եւ Ս. Էջմիածին հրաւիրեցինք Կիլիկիոյ Աթոռին Եպիսկոպոսները եւ կողմերու աշխարհական ներկայացուցիչները՝ առանց որեւէ խտրութեան, առաջարկ բերելով նաեւ որ օծումն ալ այստեղ Միածնաէջ Տաճարին մէջ կատարուի, առանց որ այդ պարտադիր նախընթաց մը նկատուի ապագային համար : Կամեցանք սաստիկ ստեղծել Մայր Աթոռին մէջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ համերաշխութիւն հաստատելու հայ եկեղեցւոյ ծոցին մէջ, եւ՝ ինչո՞ւ չէ, խորհեցանք նաեւ առաջին անգամ ըլլալով, մեր ազգային կեանքի վերջին 35 տարիներու ընթացքին, որ այստեղ գոյացած համաձայնութիւնը թերեւս բարերար անդրադարձ մը կրնայ ունենալ նաեւ մեր ազգային, հասարակական կեանքին վրայ՝ եկեղեցական կեանքի սահմաններէն ալ անդին : Եւ ի՞նչ. միթէ՞ պէտք կ'ըլլար, մեր առաջին Յունիսի 9 թուակիր հեռագրին մերժողական պատասխան ստանալով, բայց միշտ առաջնորդուած խաղաղութեան եւ միութեան նոյն ոգիով, Յունիսի 22ին երկրորդ հեռագրով մը կրկնեցինք մեր հրաւէրը, յարգելով Գերշ. Տեղապահ Խորէն Եպիսկոպոսի առաջարկը՝ որ օծումը կատարուի Անթիլիասի մէջ, համաձայնութիւնը Էջմիածին կայացնելէ յետոյ : (Այս երկրորդ հեռագիրը կը վերջացնէինք կոչ ընելով, որ չմերժուի եղբայրական սիրոյ հրաւէրը, որ կուգայ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Մայր Աթոռէն : Մեր յղած այս երկրորդ հրաւէրին պատասխանը մինչեւ այսօր՝ Յուլիսի 15, չենք ստացած : Ինչպէս ուրեմն պարզ պատասխան մըն ա՛լ կը պակսի : Յո՞ երթաս, Անթիլիաս) :

Միթէ՞ ակնածանքը եւ յարգանքը դէպի մեր Ս. Հաւատքի կեդրոնը այս աստիճան ցամքած է ոմանց սրտերուն մէջ եւ ուծացումը այնքան խորացած Սփիւռքի կեանքի պայմաններուն մէջ : Ինչ պատասխան պիտի տաք դուք, վաղը՝ ձեր որդիներուն : Չենք մտածեր տխուր մեկնութիւններու յանգիլ, չենք փորձուիր մեր լաւատեսութիւնը պղտորել, չենք կամենար մեր յոյսը կտրել : Սակայն, չենք ալ կրնար քարսիրտ ըլլալ եւ լռել : Հետզհետէ պարզ կ'երեւի, որ դժբախտաբար եկեղեցական կեանքի եւ եկեղեցւոյ շահերու հետ աղերս չունեցող ձգտումներ ու ուժեր պատճառ դառնան, որ Անթիլիասը ինքզինք Մայր Աթոռէն անջատէ, հակառակ իր միաբանութեան եւ համայն հաւատացեալ ժողովուրդի կամքին :

Քաղաքական ղեկավարներու կողմէ վերջերս հրապարակուած երկար յօդուածաշարքեր եւ այլ երեւոյթներ յստակ կերպով ցոյց կուտան, թէ հատուածական ողբերգական սխալ մըն է որ կը փորձեն կատարել, Կիլիկիոյ Աթոռը իրենց քաղաքական պայքարին յենարան դարձնել ուզելով : Մենք կը յորդորենք զիրենք հեռու մնալ նման ծրագրէ եւ ազատ ձգել Անթիլիասը եւ Զարեհ Եպիսկոպոսի ձեռքերը : « Ի բաց կացէք ամենեքեան » : Եւ եթէ անոնք ամէն գնով պիտի ուզեն բաժնել մեր եկեղեցին՝ մենք կը խորհինք թէ Խորէն, Զարեհ եւ Ղեւոնդ սրբազան եպիսկոպոսները պէտք է վճռական քայլ մը առնեն եւ միանան այն ոգիին, որ մեր ամբողջ եկեղեցիի ոգին է, մէջն ըլլալով նաեւ Տանն Կիլիկիոյ միաբանութեան մեծամասնութիւնը : (Քանի ուշ չէ տակաւին, թող հասկնան իսկական կացութիւնը. ապա թէ ոչ հեռու չէ այն օրը երբ մենք եւս պիտի չկարողանանք զիրենք փրկել) : Ոչ ոք ոչինչ կը շահի, ինքզինքը Ս. Էջմիածնին հակադրելով : Ոչ մէկ ուժ այս ժողովուրդի հոգիէն չի կրնար պոկել Ս. Էջմիածինը : Մեր կեանքի մեծ ճշմարտութիւններէն մէկն է ան, որ լաւ կը հասկցուի այսօր, հայրենիքէն ներս : Եթէ դուրսը չհասկցողներ կան տակաւին, մենք կ'աղօթենք որ Աստուած անոնց ալ շնորհէ տայ : Մենք տարակոյս չունինք, թէ մեր ամբողջ հոգեւորականութիւնը եւ ամբողջ հաւատացեալ ժողովուրդը, մէկ սիրտ ու մէկ հոգի՝ այդ սկզբունքին վրայ կանգնած պիտի մնայ ի սփիւռս աշխարհի

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Կ'իմանամ որ այս դրամով ալ Ս. Առաջնորդ Հօր եւ քաղքիս համախումբ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ կարգուած խնամակալութիւնը մտադիր է նոր կալուած մը գնել : (Արեւելք, 1899 թ. 3935) :

Ասկէ կը տեսնուի թէ Ընկերութիւնը թէեւ կազմակերպ չէր, սակայն կերպով մը կը շարունակուէր դեռ 1899ին : Ան իր գոյութիւնը պահած է որեւէ կերպով մինչեւ 1908ի Սահմանադրութիւնը : 1908 Օգոստոսին կը վերակազմուի : Իր նախաձեռնութեամբ 1909ին կը բացուի Ատափազարի Կեդրոնական վարժարանը, որուն գլխաւոր պաշտպանը կ'ըլլայ : 1910ին ունէր 550 անդամ : 1911ին «Կրթասիրաց»ի վարչութիւնը կը կազմէին. Անդրանիկ Կիւմիւշեան, Յովհաննէս Թորոսեան, Յակոբ Անայեան, Գօզոս Ազարեան, Վահան Փափազեան, իսկ դիւանը՝ Անդրանիկ Կիւմիւշեան (ատենապետ), Զարեհ Կէնճեան (ատենադպիր), Անդրանիկ Մէրճանեան (գանձապետ) (Բիւզանդիոն, 1911, էջ 405, 422, 488 : — Ժամանակ, 1913 թ. 1440) : Ընկերութիւնը գործած է մինչեւ 1915 :

20. Հակ–Օղլական Ընկերութիւն (1884-5)

«Ըստ որում ողեմոլութիւնը սաստիկ տարածուած է քաղաքիս մէջ, այդ պատճառաւ հայ հասարակութեան մի մասը կազմած է Հակ – օղլական Ընկերութիւն մը, որոյ անդամներն իրաւունք չունին օղի գործածելու, հակառակ պարագային պէտք է 5 ղուրուշ տուգանք վճարեն», կը գրէ թղթակից մը Ատափազարէն (Արեւելք, 1886 թ. 872) :

21. Դպրաց Ընկերութիւն (... 1893)

Նամակագիր մը 1893ին Ատափազարէն կը գրէ. «Հինէն ունինք քաղաքիս եկեղեցիներուն մէջ Դպիրներու Ընկերութիւններ, որոց իւրաքանչիւրին տարեկան հասոյթները կը հասնին 25էն մինչեւ 35 ոսկիի» (Հայրենիք, 1893, թ. 589) :

Հին թերթերու մէջ չենք հանդիպած յիշատակութեան մը :

22. Հայ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն (1908)

Հիմնուած է 1908 Սեպտ. 8ին եւ բացած Ընթերցարան մը 1908 Հոկտ. 12ին, ուր խօսած են Ատենապետը՝ Անդրանիկ Աստուածատուրեան, ատենադպիրը՝ Աշոտ Պազպազեան, Մարկոս Թէքդեան եւ Սահակ – Գիւլեան (Սուրհանդակ, Կ. Պ. 1908, թ. 90 եւ 119) :

Կոչուած է նաեւ «Հայ Ընթերցարանի Ընկերութիւն» (Բիւզանդիոն, 1911, էջ 489) : Ունեցած է ճոխ մատենադարան, որմէ կրնար օգտուիլ ամէն մարդ (Հայ Մամուլ, Պուքրէշ 1935 թ. 20) :

23. Նպաստամատոյց Ընկերութիւն (1908)

1908ի աշնան հիմնուած կերեւայ : 1909 Յունուարին Զէյթունի եւ Հայաստանի սովեալներուն համար հանգանակութիւն կ'ընէ (Ժամանակ, 1909 թ. 73) :

24. Մետաքսի Գործաւորական Միութիւն (1908)

Հայ կիներու Միութիւն մըն է : Հիմնուած 1908 Սեպտեմբեր 20ին : Բացած է ժողովրդական ձրի դպրոց : Ատենապետուհին էր Ազնիւ Տ. Անդրէասեան, իսկ ատենադպիրը՝ Օր. Եւգինէ Կորածեան, (Ազատամարտ, Կ. Պ. 1909, թ. 89 : — Բիւզանդիոն, 1910, էջ 239) :

25. Խնայողական սնտուկ (1909)

Շահակցական ընկերութիւն մըն է, կազմուած 1909 Յունուար մէկին, որուն նպատակն էր՝ սեղանաւորական գործառնութիւններով զբաղիլ, օրինակ՝ տոկոսի, գրաւի, փոխանակագրի : Ընկերութիւնը տասը տարի տեւողութիւն պիտի ունենար, որուն հինգ տարին միայն վճարում պիտի ըլլար, իսկ մնացած ժամանակամիջոցը լոկ գոյացած դրամագլխին շահագործման պիտի յատկացուէր : Շաբաթական անդամավճարն էր հինգ դահեկան, իսկ տարին՝ մէկ օսմ. ոսկի : Սկիզբէն գործած է Ա. Կիւմիւշեանէ, Ա. Մէրճանեան եւ ընկերք անունով (Ժամանակ, 1913 թ. 1514) :

1913ին Ընկերութիւնը ունէր 8000 ոսկի դրամագլուխ եւ աւելի քան երկու հարիւր անդամ : Ունէր նաեւ արժեթղթի ճիւղ մը՝ 370 անդամով (Անդ) :

26. Շահակցական Միութիւն (1909)

Կազմուած է 1909 Յունուարին : Հիմնադիրներն են. Յ. Ս. Նիկողոսեան եղբարք, Զ. Մարտիրոսեան, Ս. Պուլմաեան եւ Մ. Պ. Բարսեղեան, սակայն արդէն 1909 Յունուարին քսան անդամ ունէր : Շաբաթական անդամավճարը՝ հինգ դահեկան : 1913ին Ընկերութիւնը կը տրամադրէր 1050 ոսկի դրամագլուխի մը վրայ եւ կը գործէր Ս. Պուլմաեան եւ Ընկ. անունով (Ժամանակ, անդ) :

27. Ընթերցասիրաց Կանանց Ընկերութիւն (1909)

Ս. Կարապետ Թաղի տիկիններէն հիմնուած է 1909ին : Մանրամասնութիւնը անծանօթ է : Սարքած է թատերական ցերեկոյթ նոյն Թաղի Սանդխտեան մանկապարտէզի սրահին մէջ (Երկիր, Ատափազար 1910, էջ 13) :

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

(4) (Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

■

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ նախագահ նշանակուած է Թ. Մխուեթեան հասարակական տնտեսութեան եւ միջազգային յարաբերութեանց դասատուն.

ԽՈՒՐԱԿԱՀԱՅ ժառ Տէր Մերգերեան վերջերս մասնակցեցաւ Փրակայի «Խաբուն նուագախումբի» փառատօնին եւ «Ժթ. դարու չեխ երաժիշտներ» ջութակի միջազգային մրցումին, ինչպէս եւ Ցուսիսիս հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին:

ՍԻՐՏԻ գործողութեան մը ենթարկուած է Երեւանի մէջ եօթը տարեկան աղջնակ մը: Վիրաբոյժ Ա. Թոխեան, 40 վայրկեան տեւող գործողութեան մը ենթարկելով աղջնակը, յաջողեցաւ հանել սրտին մէջի գնդակը: Ինչպէս հանելու փեցիբորդ գործողութիւն է զոր յաջողութեամբ կը կատարէ Թոխեան:

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ «Պատուոյ համար» շարժանկարի կը վերածուի Երեւանի աշխատանոցներուն մէջ: Գլխաւոր դերակատարն է դերասան Վ. Փափազեան: Շարժանկարը կը կոչուի «Ճամբայ փնտռողներ»: Երգերը ձայնագրած է Արնօ Բաբաջանեան.

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ԱՐՈՒՍ Ոսկանեանի կեանքը պատկերացնող գիրք մը՝ «Իմ Արուսը» հրատարակուեցաւ Երեւանի մէջ, հեղինակութեամբ Ա. Դարբասեանի, մայրը դերասանուհիին: «Եթէ բնական

ցրուած: Մեր գաւակները, մեր ժողովուրդին զաւակները՝ բոլորն անխտիր, պէտք է միանան եւ ամէն կերպով պաշտպանեն.

1. — Հայոց Ս. Եկեղեցւոյ միութիւնն ու անբաժանելիութիւնը,

2. — Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան անկախութիւնը ամէն տեսակի քաղաքական ազդեցութիւններէն եւ անոր ինքնավստահութիւնը՝ իր աւանդական իրաւասութիւններով,

3. — Պահպանումը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի Աթոռին միջեւ սիրոյ եւ հոգեւոր գործակցութեան ոգիին եւ իրաւասութեանց սահմաններուն:

Այս կը պահանջէ մեր Ս. Եկեղեցին հոգեւոր վերաշինութեան եւ վերակազմակերպման այս շրջանին, մանաւանդ, այնպէս ինչպէս ճիշդ կերպով բանաձեւուեցաւ եպիսկոպոսական ժողովին կողմէ՝ Անթիլիասի առաջարկուած համաձայնագրով.

Այս է մեր հաւատքը եւ այս է մեր յոյսը, թէ ի վերջոյ բոլորը պիտի հասկնան զմեզ եւ խաղաղութեան ձայնը պիտի հնչէ յաղթական: «Եւ արդ զի ումեմք այսպիսի յոյս բազում, համարձակութեամբ վկայեսցուք».

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ — Կիրակի առաւօտ, օթօքարը լեցուած, կը մեկնի Փլաս Կիչառէն: Օդը շատ նպաստաւոր չէ, թէեւ ամպեր մեզ կը մտահոգեն: Թուսափուկ արեւը հազիւ ինքզինքը ցոյց կուտայ: Սակայն լաւ է ընդհանուր տրամադրութիւնը: Երգելով կ'անցնինք Սէն Մոռիսէն, կը բարձրանանք ծառախիտ անտառներէ ու կը հասնինք դաշտը՝ զովասուն անտառին կողքին:

Նոր Սերունդէն քանի մը երիտասարդներ, որոնք գիշերած էին վրաններու տակ, մեզ կը դիմաւորեն, եւ հայկական եռագոյնը մեզ կ'ողջունէ դաշտի մուտքին:

Անակնկալ մըն էր հոն տեսնել, ընկեր Սարգիս Առաքելեանը որ Ծէսինէն եկած էր բնաօրէնօք, քաջալերելու Նոր Սերունդին ձեռնարկը: Լիոնէն անդին կ'ընկերանային նաեւ խումբ մը, Ծէսինի Նոր Սերունդէն:

Շուտով անգաւորուեցանք գալար մարգանդի...

ընդունակութիւններով պէտք է բացատրել, երբ մէկուկէս տարեկան Արուսը վիտէր տասնեակ ոտանաւորներ, ծաղիկներու եւ թիթեռնիկներու մասին, այս համբերատար, հետեւողական դաստիարակութեան արդիւնք պէտք է համարել, երբ բնաւորութեան գրական գծերով, համեստութեամբ եւ հակումներով օժտուած չորս տարեկան երախան մաքուր կը խօսէր հայերէնը և բաւական վարժ ռուսերէնը՝ Խօսելով Սուլթան Համիտի արիւնոտ օրերու մասին, հեղինակը ցոյց կուտայ մեր ժողովուրդի ձգտումը լոյսի չարեր գանելու խաւարի թագաւորութեան մէջ: Արուս չափազանց լաւ շրջապատ ունեցած է — Սիպիլ, Սրբուհի Տիւսաբ, Զարուհի Գալէմքերեան, Թովմաս Թէրզեան, Աղեքսանդր Փանոսեան, Զիֆթէ Սարաֆ, Վ. Փափազեան, Սիրանուշ, Արէլեան — Արմէնեան, Հրաչեան: Արուսի բեմական գործունէութիւնը կը սկսի 1908ին, երբ Վ. Փափազեանի հետ Օթելլոյի մէջ Էմիլիայի դերը ստանձնած էր, պատճառ դառնալով որ նշանածը հեռանայ Արուսէն: Արուս կը մտնէ Պոլսոյ մէջ Արելեան Արմէնեան խումբին մէջ: Թիֆլիսի մէջ կը ներկայացնէ «Զար Ոգին»: Այս գիրքը առաջինն է մեր գրականութեան մէջ, ինչպէս եւ արուեստի պատմութեան, երբ մայրը կը գրէ իր զաւկի մասին: Գիրքի մէջ շահեկան տեղեկութիւններ կան Զուխաճեանի «Լէպլէպիճի» եւ Հաճիբեկովի «Արշին Մալ Ալանի» մասին, զոր Պաքուի մէջ առաջին անգամ բեմադրած է Արուս Ոսկանեանի ամուսինը՝ Յովսէփ Ոսկանեան: Ա. Դարբասեան հաւաքած պատկառելի հաւաքածոն իր յուշերը գրած է երիտասարդական տրամադրութեամբ: 1943ին իր աղջկան Արուսի մահը կը մեռցնէ իր լաւ տրամադրութիւնները:

մանդին վրայ եւ Նոր Սերունդի անդամները բոլորն ալ գիտակից իրենց պարտականութեան, սկսան «պիքնիք» պատրաստել եւ զանազան խաղեր կազմակերպել: Բարձրախօսը հայկական եղանակներ կը հնչեցնէր:

Կէս օրէ վերջ, Սէն Մոռիսի Հայութիւնն ալ եկաւ մասնակցիլ դաշտահանդէսին: Սրուան խօսնակը Կ. Ցովակիմեան դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը ըրաւ պատշաճ խօսքերով: Հրաւիրեց Նոր Սերունդի անդամները երգելու համար «Հայ Ազգին եղբարք» խմբերգը: Դժբախտաբար ժամանակ չունեցաւ գեղարուեստական յայտագիրը շարունակելու, որովհետեւ անձրեւի առաջին կաթիլները ինկան, հեռացնել վերածուելու համար տեղատարափի:

Կարգադիր յանձնախումբը նկատելով որ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է դաշտը մնալ, կոչ ըրաւ բոլոր կառք ունեցողներուն, որպէսզի շուտով, դաշտի ժողովուրդը սրահ փոխադրեն: Մէկ ժամուան մէջ դաշտահանդէսը վերածուեցաւ ընտանեկան խնջոյքի, գործատան այս սրահին մէջ ուր կան սեղան, նստարան:

Սրուան խօսնակը կարգով հրաւիրեց Նոր Սերունդի անդամները եւ Սէն Մոռիսի երիտասարդները, որոնք ցոյց տուին իրենց շնորհները:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնն ալ եկած էր քաջալերելու Նորերու այս ձեռնարկը Ատենապետ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան ընդառաջ երթալով մեր փափաքին, քանի մը խօսք ուղղեց երիտասարդութեան, խրատելով մանաւանդ «որ օտարութեան մէջ պահեն ազգային ոգին եւ զգացումները, քանի որ անոնք մեր յոյսն են եւ ապագան, ափսոս անոնց, որոնք գեռ չեն կրցած հետեւիլ հայկականութեան ճշմարիտ ուղիին»:

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ նաեւ ներկայութիւնը Գ. Ժ. Մամասեանի, որ ընդհանուրին ցանկութեան վրայ յաջորդաբար երգեց «Գարուն Երեւան» եւ Փըռանսերէն երգ մը խանդավառելով եւ ոգեւորելով բոլորը:

Եւրոպական պարերը երբեմն կ'ընդհատուէին անդի տալու համար հայկական պարերուն:

Նոր Սերունդի այս ձեռնարկը հակառակ անձրեւի պատճառած նեղութիւններուն, կը խորհիմ թէ յաջող անցաւ եւ Լիոնի Նոր Սերունդը, որ կը փափաքէր մօտէն ծանօթանալ Սէն Մոռիսի իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն, հասաւ իր նպատակին: Անոնց երկու ներկայացուցիչները Կարօ Կոստանեան, եւ Ժոզէֆ Գուպէթեան, օրեր առաջ տրամադրուեցան եւ գործնական ամէն դիւրութիւն ընծայեցին դաշտահանդէսի նախնական պատրաստութեան մէջ:

Լիոնի Նոր Սերունդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ այս երկու վառվռուն երիտասարդներուն, Գ. Տիրան Վարդանեանի, դաշտը եկած բոլոր «կամաւոր շարժավարներուն», ընկեր Ս. Առաքելեանին եւ Սէն Մորիսէն Գ. Սիմոն Քէօրօղլուեանի, որոնք իրենց կառքերով դաշտ տեղափոխեցին ժողովուրդը:

Իրիկունը ուշ ատեն կը վերադառնանք Լիոն, լաւ տրամադրութեամբ եւ յիշատակներով: Ց. Հ.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎՃԱՐԷ ԻՐ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք (Ցու. 28).

«Ճըրնըլ օֆ Քոմէրս» վերջին թիւին մէջ կը գրէ թէ Թուրքիա սկսած է վճարել Ամերիկեան հաստատութեանց ունեցած պարտքերը:

«Տրուած տեղեկութիւններու համաձայն, այս ամիս 175 հազար տոլարի յատկացում կատարուած է պայմանաժամը լրացած պարտքերը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար: Պարտքերը պիտի վճարուին ժամանակագրական կարգով:

Պարտքերու վերջնական քանակը ցարդ չէ հրապարակուած: Ըստ ենթադրութեանց այս գումարը կը գտնուի 30էն 80 միլիոն տոլարի միջեւ: Եթէ նկատի առնուի նուազագոյն չափը, այսինքն երեսուն միլիոն, Թուրքիա հազիւ 15 տարիէն կրնայ իր պարտքերը վճարել Ամերիկային: Մինչեւ Թուրքիա միայն Ամերիկային պարտական չէ: Միւս պետութեանց ունեցած պարտքերն ալ եթէ աւելցուի գումարը կ'անցնի մէկ միլիառ տոլարը»:

ԱՆԳԼԵՐԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ անցեալ օր Լոնտոնի մէջ՝ հիւլէական ուժի խաղաղասիրական նպատակներու գործածութեան համար: Անգլիա Գերմանիոյ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ գործիքներ եւ նիւթեր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ազատ աշխարհի պետութեանց մէջ, իւրաքանչիւր ամէնէն մեծ սպառողն են.

ՀԱՐԻՒՐ հազարներու հասնող չինական բանակ մը բանակցեց Գերմանիոյ սահմանները, այն պատրուակով թէ խեղուխայթուցին եւ ափիոնի ու ալքոլի նուաստման դէմ գործածուող «ձմայկայ» խոտը կը փնտռեն:

ՌՈՒՍ ԵՒ ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները պաշտօնապէս սկսան Մոսկուայի մէջ: Ճափոնցի «պատերազմական ռճրագործներ»ը պիտի ազատ արձակուին Միւս կողմէ, Ճափոնի արտաքին նախարարը կը պահանջէ Ապոմայ, Շեգոտան, Քանասիրի, Էթորով, Քուրիլ կղզիներուն եւ Սախալինի հարաւային մասին վերադարձը Ճափոնի:

ԱՑՋԸՆՀԱՈՒԸՐ ստորագրեց արտասահմանի յատկացումներու Ամերիկեան օգնութեան օրինագիծը: Որոշուած գումարը երեք միլիառ եօթը հարիւր միլիոն տոլար է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1 — ՊԱՏՄՈՍ

Երջանիկ են գրանք որ գոնէ խնամող հայր եւ մայր ունեն... իսկ այն բազմաթիւ որբանոցները, որ ես հիմնեցի իմ հայրենիքում, այժմ ո՞ւմ խնամակալութեան ներքոյ են գտնւում... այժմ ո՞վ է իմ ձագուկների հոգատարը...»:

Արեւը արդէն մտել էր, բայց հորիզոնը դեռ վառւում էր ոսկեղէն բոցերով: Լուսաւորուած ծովը, որպէս մի շողշողուն հայելի, միախառնուած էր երկնքի ծիրանեգոյն պայծառութեան հետ, որի վրայ տակաւին փայլում էին վերջին ճառագայթները, իրանց սուր, սլաքաձեւ ճաճանչներով: Այդ վսեմ, հանդիսաւոր բոպէում՝ ամէն երեկոյ երկար նստած էր լինում նա, մինչեւ ճառագայթները հետզհետէ անհետանում էին, բոցավառ լուսաւորութիւնը հանգչում էր, եւ հորիզոնի վրայ տիրում էր մոյգ – կապտագոյն մռայլը ...: Նա վերկացաւ իր նստած տեղից եւ սոփորականից վաղ մտաւ իւր քարանձաւը.

Այնտեղ տիրում էր խորին մթութիւն: Մօտեցաւ մահճակալին եւ ընկողմանեցաւ նրա վրայ: Յոգնած էր նա, աշխատում էր փոքր ինչ հանգստանալ: Քարանձաւի խոնաւ օդը խեղդելու չափ ծանր էր: Զգացւում էր խիստ սուր բորբոսային հոտ: Երկար նա տանջւում էր, մի կողքից դէպի միւսը շուռ գալով: Ցամաք մամուռը խշխշում էր նրա ծանրութեան ներքոյ: Գլխի տակին, բարձի փոխարէն դրած էր մի խուրձ ծովային խոտ:

Վերջապէս Հերս մտաւ Թոատոմը, ձեռքում բռնած ունենալով մի վառած ջահ եղեւնի երկար տաշեղներից: Այդ տաշեղները մոմերի նման ամրացրեց անձաւի ճեղքերից մէկի մէջ, որպէս քարշ ընկած ճրագ, եւ ինքը զգուշութեամբ հեռացաւ: Խիժալի եղեւինը խնկահոտ լուսաւորութեամբ լցրեց ամբողջ քարանձաւը:

Լոյսի ներկայութիւնը դուրս կոչեց քարանձաւի խորքից երկու այլ արարածներ, որոնք, երկու փշապատ գնդակների նման կլորուելով, մօտեցան մահճակալին: Փշերի միջից երկարացան երկու սուր գլուխներ, եւ փոքրիկ մոխրագոյն աչիկներով սկսեցին նայել դէպի վեր: Նա ձեռքը յած տարաւ: Նրանք սկսեցին իրանց բարակ լեզուներով լիզել նրա մատները, կարծես, համբոյրներ էին մատուցանում այն աջին, որ ամենայն խնամքով սնուցանում էր նրանց: Դրանք երկու ընտանիացած ոզնիներ էին, որոնք, մի զոյգ արթուն պահապանների նման հսկում էին քարանձաւին, ոչնչացնելով օձերին եւ այլ թունաւոր միջատներին: Խլուրդներն անգամ նրանց երկիւղից համարձակութիւն չունէին անձաւի մէջ մուտք գործելու: Պատսպարուած իրանց փշալից եւ վահանաձեւ մորթի մէջ, բոլորի հետ պատերազմում էին: Բաւական էր, որ նրանցից մէկը նկատէր օձին, իսկոյն կը բռնէր պոչից եւ գլուխը ներս քաշելով իւր փշալից պատեանի մէջ, գունդ կը ձեւանար: Օձը ծուղակի մէջ բռնուած թռչունի նման, կը սկսէր իւր մարմնով եւ գլխով այնքան զարկուել նրա փուշերին, մինչեւ հոգին կը տար: Զուարճալի էին այդ կռիւները եւ միեւնոյն ժամանակ՝ քստմնելի:

Դարձեալ ներս մտաւ Թոատոմը, եւ մի սալակի մէջ, որ հիւսած էր բոյսերից եւ բոլորակ մատուցարանի ձեւ ունէր, բերեց ընթրիքը, դրեց սեղանի վրայ: Նա դարձաւ դէպի երիտասարդը, հարցնելով.

— Ի՞նչպէս է Տիրէն, երէկ իրան լաւ չէր զգում:

— Բոլորովին առողջ է, տէր իմ, պատասխանեց սարկաւագը, ամբողջ օրը բանում էր:

— Այդ դեռ չէ նշանակում որ առողջ է: Նա հիւանդ ժամանակ եւս բանում է: Գնա, հանգստացիր, ասա որ նա եւս հանգստանայ:

Սարկաւագը գլուխ տուեց եւ հեռացաւ: Նա վերկացաւ մահճակալի վրայից, մօտեցաւ սեղանին, նստեց նրա մօտ: Ոզնիները մերձեցան նրա հաղուստի քղանցքներին եւ մի առանձին մտերմութեամբ սկսեցին քծնուել: Նա վերառեց խորոված շաղանակներից մի-մի հատ եւ մօտեցրեց նրանց բերաններին: Նրանք ուրախութեամբ խլեցին անուշ պատառները եւ մեծ ախորժակով սկսեցին կրծոտել:

Մի քանի հատ եւս ինքը կերաւ: Բայց նա աւելի հոգ էր տանում իւր երկու սեղանակիցներին, քան թէ իւր մասին էր մտածում: Երբ նրանք կշտացան, քաշուեցան իրանց խորշը եւ մինը միւսի մօտ կծկուելով, սկսեցին ննջել:

Նա մնաց միայնակ, սեղանի մօտ նստած:

Եղեւնի տաշեղները, որ մոմի փոխարէն վառւում էին, արդէն սպառուելու վրայ էին: Քարանձաւի մէջ խաւարը հետզհետէ թանձրանում էր, մի թախծալի խաւար, որ գերեզմանների մէջ է թագաւորում: Դրսից լսելի էր լինում ալիքների խուլ ձայնը:

ՐԱՖՖԻ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

★

Ազգային Ժողովի նստաշրջանին փակման առթիւ, վարչապետ Գ. Կի Մոլէ շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Չորեքշաբթի օր՝ Ֆրանսայի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին :

« Տնտեսական եւ ելմտական մարզերուն մէջ, ինչպէս շատ մը ուրիշ մարզերու մէջ, Ալժերիոյ հարցը կը պարտադրէ որ ըլլանք խստապահանջ եւ պարտաճանաչ : Անհրաժեշտ է որ նոր զոհողութիւններ ընենք՝ Ալժերիոյ մէջ սկսած մեր գործը յաջողութեամբ պսակելու համար։ Ոմանք կը յուսան անձնական շահեր ապահովել՝ դրամի արժեզրկում մը յառաջ բերելով։ Այս կարգի շահադէտներուն համար մէկ պատասխան ունիմ. կորսնցուցէք. արժեզրկում պիտի չըլլայ. կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ ատիկա։ Բայց ասոր փոխարէն, անհրաժեշտ է որ ազգին բոլոր խաւերը բերեն իրենց զոհողութեան բաժինը ;

« Մեր առաջին մտահոգութիւնը եղաւ տնտեսական արտադրութեան ծաւալումը։ Անցեալ տարուընէ ի վեր տասը առ հարիւր յաւելում մը արձանագրուած է այս մարզին մէջ :

« Ապրանքներու գիները յաւելում պիտի չկրեն. անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին որպէսզի ապրանքներու գիները մնան անփոփոխ :

« Արդէն իսկ նախատեսած ենք 250 միլիառի խնայողութիւն մը՝ 1957ի պիւտճէին վրայ։ Կառավարութիւնը պիտի յարգէ պետական պաշտօնեաներուն տըրուած իր խոստումները։ Աշխատավարձերու յաւելման համար նախատեսած ենք ներքին համաձայնագրեր, պայմանաւ առկայն, որ ասիկա պատճառ չդառնայ գիներու յաւելման ։ Պիտի շարունակենք ընկերային բարեփոխումները» :

× Ազգային ժողովին բոլոր երեսփոխանները (բացի համայնավարներէն) իրենց ընդվզումը յայտնեցին պնդ. Նասրի առած քայլին դէմ, պահանջելով որ կառավարութիւնը որդեգրէ խիստ եւ կտրուկ դիրք մը։ Այս ուղղութեամբ արտայայտութիւններ ունեցան Պ. Պ. Մոնթէլ (Անկախ), Փօլ Ռէյնօ եւ ուրիշներ ։ Վարչապետը, իր հերթին, խօսեցաւ Սուէզի հարցին մասին. «Ֆրանսական կառավարութիւնը, իր արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ, որոշած է խիստ եւ ազդու դիրք մը բռնել, այն վստահութեամբ թէ Ազգային ժողովին երեսփոխանները միահամուռ կերպով թեւ թիկունք պիտի հանդիսանան իրեն» ։ (Ծափեր) ։

× Նախարարաց Խորհուրդը Չորեքշաբթի օր միաձայնութեամբ որոշեց շարունակել կառավարութեան արդի քաղաքականութիւնը՝ Սուէզի հարցին առնչութեամբ ։

× Արտաքին նախարարին օգնականը Պ. Մորիս Ֆոր մեկնեցաւ Լոնտոն, անմիջական կապ պահելու համար կառավարութեան եւ Պ. Փինոյի միջեւ ։

ՔԱՌՍ ՍԷ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՓՂԱՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները յաջողեցան դժուարութեանց ։ Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ճափոնի արտաքին նախարարը որոշ պահանջներ դըրած էր ։ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը չուզեց յանձնառութեանց տակ մտնել նախ քան իր կառավարութեան հետ խորհրդակցիլը։ Կը կարծուի որ Ուրբաթ օր տայ Խ. Միութեան պատասխանը ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Իսրայէլի դրամատան միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը վաւերացուեցաւ երկու տարուան համար ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը Օգոստ. 1էն ի վեր ունեցաւ իր Ազգային կեդրոնական դրամատունը։ Ցարդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի դրամատունն էր որ կը կտրէր երկու երկիրներուն դրամները ։

ԳԻՐՄԱՆԻՈՅ սահմանէն ներս թափանցած համայնավար Չինացիներուն եւ տեղական ուժերուն միջեւ բախումներ տեղի ունեցան ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տնտեսական օգնութիւն պիտի տայ Քամպոճի ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Խորհուրդը որոշեց տեղւոյն վրայ պահել Իսլանտայի Ամերիկեան ուժերը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 1). — Ձոյլ ոսկի՝ 480.000, Նափոլէոն 3440, զուից. 3310, անգլիական 4320, քսան տոլարնոց 17506, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1100, տոլար 409, զուից. 98.25, պելժ. 8.05, լիր 0.65, փեզեթա 9.20 ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ ։

Նախագահութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին ։

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլոմեթր) ;

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ԳԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին. — Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, ըմբշամարտութիւն եւ զանազան անակնկալներ ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի ։

Առաւօտեան պուլի մրցում ։

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ ։

Դուրսէն անհատներու համար ուէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է ։

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ ։ Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ – Էքս տանող օթօքարները եւ թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը։

Մուտքը ազատ է ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ ։

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին ։

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ՑՈՒԴԻԹ ՍԱԳՈՐՆՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իր զաւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Լեւոն Փափազեան Հայաստանէն կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Փափազեան ։

× Պ. Նազարէթ Ծոլոլեան (Պոլիսէն) կը փնտռէ իր եղբայրը Պօղոս Ծոլոլեան կամ Յակոբ Շամելեան ։

× Պ. Յարութիւն Աճէմեան (Հայաստանէն) կը փնտռէ իր հարազատ եղբայրը Օննիկ Աճէմեան (Իզմիրցի) որ առնուիր Իսրայէլ, մեծ հօր անունը «Ծօն Ծիվան» ։

× Պ. Մուշեղ Սահակեան (Հայաստանէն) կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին Ղազարոս Սահակեան որ կը կարծուի Մարսէյլ ըլլալ ։

× Պ. Յակոբ Հայրապետեան եւ մայրը կը փնտռեն իրենց հարազատը Սեդան Հայրապետեան որ 1922ին ապրած է Իզմիր ։

× Պ. Աւետիս Ցոլակեան կը փնտռէ Յովսէփ Չէրքէզեան (Եոզկատցի) ։ 1928ին Մարսէյլ միասին ապրած են, Ցոլակեան գացած է Հայաստան իսկ Չէրքէզեան մնկած է Փարիզ եւ դերձակ է ։

× Պ. Աւետիս Ցոլակեան կը փնտռէ նաեւ Արշակ Կիւրճեանը որ կը կարծուի Մարսէյլ ըլլալ ։

× Գեղեցիկ Մելքոնեան Հայաստանէն կը փնտռէ Յարութիւն Մելքոնեանը ։

× Տիկին Հռիփսիմէ Քէչիչեան (Մարզուանցի) կը փնտռէ Ազարեան ընտանիքը որ կը կարծուի ըլլալ Պուա Քոլոմպ ։

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատան։ 15 ռիւ Ժան Կուժօն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պաղտասարեան եւ զաւակը Վահագն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները ։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Նոր Սերունդի գործունեայ անդամներէն՝ ընկեր Սարհատ Գլըճեան յաջողութեամբ ստացած է պաքալորէայի Բ. աստիճանը ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւէն եւ Թաթուլ Ինճէեաններու իրենց մօր՝ Արուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ եւ հազարական ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին, «Հայ – Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ին ։

ՆՈՒԷՐ

Նուպար Չիթճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գէորգեան Գէորգ, հազար ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին ։

Նոյն առթիւ Իյնէճեան ընտանիքը հազար ֆրանք կը նուիրէ Անտիլիի Հանգստեան տան ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն ։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք ։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն ;

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարդադրել ոսկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու ։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի (Թոքաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (ռիւ Լուի Պլան) ։

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէ ներկայ գտնուիլ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օղափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վերջին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը. —

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին ։

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 10ին առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տը Լիոն ։

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ • SAMEDI 4 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7646 — 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3457

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԸ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Սուէզի Ջրանցքի ընկերութեան ազգայնացումը կը շարունակէ զբաղեցնել աշխարհի ճակատագիրը վարող Երեք Մեծերը։

Ֆրանսա եւ Անգլիա, իբրեւ գլխաւոր շահակիցներ, կ'ուզեն ո՛չ մէկ գնով ընդունիլ «կատարուած իրողութիւնը» եւ տեղի տալ գնդապետ Նասըրի ինքնակամ կարգադրութեան։

Երրորդ Մեծը՝ Ամերիկա, որուն շահերը անմիջական վտանգի չեն ենթարկուած, կ'ուզէ իրաւարարի դեր կատարել եւ խնդիրը անուշի կապել։ Չմոռնալով անշուշտ առիթէն օգտուիլ եւ քաղաքական ազդեցութիւն եւ նիւթական առաւելութիւններ ապահովել իր երկրին՝ այդ կարեւոր շրջանին մէջ, ինչպէս ըրաւ Իրանի պարագային։

Աւելի քան տասը տարիէ ի վեր, Միջին Արեւելքի ժողովուրդները զարթօնքի շրջան մը կը բոլորեն։

Երկար ատեն օտարի տիրապետութեան ենթարկուելէ վերջ, անոնք ազատագրուած են այսօր։ Ու այժմ տարամերժօրէն կառչած իրենց անկախութեան, չեն հանդուրժեր օտար ազդեցութեան որեւէ նշոյլի իրենց երկիրներուն վրայ։

Այս տրամադրութիւնը վարակիչ դարձած է արաբախօս երկիրներուն համար, մանաւանդ Ափրիկէի հիւսիսը, Եգիպտոսէն ղեկավարուելով։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան վարիչները անդուլ աշխատանքի լծուած են։ Երկու տեսակէտներ ուժգնօրէն կը բախին իրարու։

Մինիխի օրինակը թարմ է մտքերու մէջ։

Բոլոր համեմատութիւնները պահելով, գնդապետ Նասըր կը նմանցնեն Հիթլէրի։

Այս վերջինը Հռենոսեան շրջանը, Տանցիկն ու Չեխոսլովաքիոյ մէկ մասը գրաւեց ինքնագլուխ։ Դաշնակից Մեծերը աչք գոցեցին՝ Չէյմպըրլէյնի գլխաւորութեամբ։

Գերմանիոյ միահեծան վարիչը՝ Դաշնակիցներու տկարութենէն քաջալերուած՝ յարձակեցաւ Լեհաստանի վրայ, Մոսկուայի մեղսակցութեամբ, ու պայթեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը։

Առեւտրական ընկերութեան մը ազգայնացումը կարելի չէ բաղդատել անշուշտ՝ Հիթլէրի յանդուգն ձեռնարկներուն հետ։

Սուէզի զինուորական գօտիին Անգլիացիներուն կողմէ պարպումը ըստ էութեան շատ աւելի ծանրակշիռ խնդիր էր։ Անոր շնորհիւ Եգիպտոս վերջնապէս կը ձերբազատուէր օտար տիրապետութենէն եւ կը դառնար իսկապէս ազատ եւ անկախ պետութիւն։

Սակայն ատիկա տեղի ունեցաւ երկուստեք համաձայնութեամբ եւ իբրեւ հետեւանք երկար բանակցութեանց։

Յուլիս 26ի դէպքը ծանրակշիռ եւ զայրացուցիչ հանգամանք ստացաւ պարզապէս անոր համար, որ տեղի ունեցաւ ցուցական կերպով, միակողմանի որոշումով, առանց նախապէս բանակցելու եւ համաձայնելու։

Ծանրակշիռ՝ մանաւանդ անոր համար, որ ազգայնացումը կը նկատուէր իբրեւ փոխ-վրէժ մը գնդապետ Նասըրի կողմէ՝ Ասուանի ամբարտակին առթիւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի նիւթական աջակցութեան մերժումին դէմ։

Զայրացուցիչ՝ անոր համար, որ յուլիս 26ի իր ճառին մէջ՝ Եգիպտոսի առաջնորդը անարգական խօսքեր կ'ուղղէր Մեծերուն, մանաւանդ Ֆրանսայի դէմ։

Ամբողջ աշխարհ հեւ ի հեւ կը հետեւի Լոնտոնի խորհրդակցութեանց, այն պահուն, երբ անգլիական մարտանաւերը շարժման մէջ դրուած են Միջերկրականի հարաւ-արեւելեան ափերուն վրայ, երբ Եգիպտոս ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարած է, Անգլիա զէնքի տակ կը կանչէ պահեստիները եւ Ֆրանսա աչալուրջ կը հսկէ՝ պատրաստ ըլլալու համար ամէն պատահականութեան հանդէպ։

Չարժեր նոր պատերազմ մը պարտադրել մարդկութեան՝ Սուէզի համար։

Լոյսը այս անգամ Լոնտոնէն պիտի ծագի։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները Հինգշաբթի գիշեր վերջացուցին իրենց խորհրդակցութիւնները։ Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումը միաձայնութեամբ դատապարտեցին որպէս «կամայական եւ միակողմանի» քայլ մը, եւ որոշեցին միջազգային ժողով մը հրաւիրել 16 Օգոստոսին։ Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Լոնտոնի մէջ. պիտի հրաւիրուին 24 պետութիւններ, մէջն ըլլալով նաեւ Խ. Միութիւնն ու Եգիպտոսը։ Հրաւիրուած միւս պետութիւններն են՝ Իտալիան, Հոլանտան, Սպանիան, Թուրքիան, Աւստրալիան, Սէյլանը, Տանըմարքան, Եթովպիան, Արեւմտ. Գերմանիան, Յունաստանը, Հնդկաստանը, Ինտոնեզիան, Պարսկաստանը, Ճափոնը, Նոր Զելանտան, Նորվեկիան, Փաքիստանը, Փորթուկալը եւ Շուէտը։

Հինգշաբթի գիշեր Երեքները հրատարակեցին պաշտօնական զեկոյց մը, որ կ'ամփոփէ հինգ օր տեւող խորհրդակցութեանց արդիւնքը։ Զեկոյցին գլխաւոր կէտերն են.

1) Սուէզի Ջրանցքին տնօրինութիւնը 1856էն ի վեր յանձնուած էր միջազգային ընկերութեան մը, որուն իրաւասութիւնները սահմանուեցան 1888ի համաձայնագրով։ Բոլոր պետութեանց շահերը կը պահանջեն որ ընկերութիւնը մնայ միջազգային։ 1954ին Եգիպտոս ալ ընդունած էր թէ Սուէզը «միջազգային կարեւոր անցք» մըն է՝ տնտեսական, առեւտրական եւ ռազմական տեսակէտով, եւ կը խոստանար յարգել 1888ի համաձայնագրին պայմանները.

2) Երեք պետութիւնները կ'ընդունին թէ եգիպտական կառավարութիւնը ազատ է իր իրաւասութեան սահմաններուն մէջ մնող ինչքերը ազգայնացնելու։ Սակայն Սուէզի ազգայնացումը «կամայական եւ միակողմանի» որոշում մըն է, որ կը վտանգէ միջազգային շահերը։ Սուէզի ազգայնացման որոշումը ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ մանաւանդ այն պատճառով, որ հիմնուած է զուտ ազգային շահերու վրայ։

3) Եգիպտական կառավարութեան առած այս քայլը կը վտանգէ Ջրանցքին ազատ երթեւեկն ու ապահովութիւնը։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ շահագրգռուած պետութիւնները ձեռք առնեն պէտք եղած միջոցները։

4) Ջրանցքին տնօրինութիւնը պէտք է ուրեմն վստահուի միջազգային կազմակերպութեան մը։

5) Երեքները կ'առաջարկեն որ 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող եւ Ջրանցքին ազատ երթեւեկով շահագրգռուած պետութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ հրաւիրուին ժողովի մը, մշակելու համար միջազգային նոր համաձայնագիր մը։ Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 16ին Լոնտոնի մէջ։ Հրաւէրները պիտի ուղարկուին անգլիական կառավարութեան կողմէ՝ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու գիտակցութեամբ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Երեքներու ժողովին որոշումները հաղորդուեցան Եգիպտոսի։ Եթէ գնդ. Նասըր ընդունի միջազգային ժողովին սկզբունքն ու անկէ բխող որոշումները, Սուէզի խնդիրը ինքնին կը լուծուի։ Բայց եթէ մերժէ, Անգլիան ու Ֆրանսան որոշած են ամէն գնով, նոյնիսկ ռազմական միջոցներով ապահովել Ջրանցքին միջազգայնացումը։

× Այս ուղղութեամբ, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուեցան երկու երկիրներուն մէջ։

Թունիսի մէջ համախմբուած Ֆրանսական նաւատորմը արդէն իսկ հրահանգ ստացաւ «անծանօթ ուղղութեամբ մեկնելու» (այսինքն՝ դէպի արեւելեան Միջերկրական)։

Անգլիացիները կարեւոր կեդրոնացումներ կ'ընեն Կիպրոսի մէջ եւ Եգիպտոսի շրջակայքը գտնուող իրենց բոլոր զինուորական կայաններուն մէջ։ Այս կայաններն են, Կիպրոսէն զատ, Մալթան, Լիպիան, Իրաքը եւ Յորդանանը, որոնց աշխարհագրական դիրքին շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ Եգիպտոսը կղզիացնել արտաքին աշխարհէն։

Անգլիոյ Թագուհին անցեալ օր ստորա-

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

ԽՄԲ. — Կիպրոսի Առաջնորդ եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովի ատենապետ Ղեւոնդ եպիսկոպոս Չէպէյեան, սիրաբար ընդունելով մամլոյ ներկայացուցիչները, որոնց իրեն դիմած էին, լուսաբանութիւն խնդրելու համար կաթողիկոսական խնդրոյ շուրջ, հետեւեալ պատասխանները տուած է.— («Ազդակ», Օգոստոս 1)։

Ա.— Ընդդիմադիր տարրերու հետ յարաբերութեան մտա՞ք։ Ի՞նչ ձեւով կը մտածէիք լուծել իրենց՝ այս հարցը։

ՂԵՒՈՆԴ Ս.— «Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան առթիւ ստեղծուած ցաւալի կացութեան բարւոք կարգադրութեան համար՝ Մայիսի 16ին Կիպրոսէն Անթիլիաս եկանք, մեր կարողութեան սահմաններուն մէջ կարելի նպաստ մը ընծայելու համար կողմերու միջեւ համերաշխութեան ձիգերուն։

19 Մայիսի 1956 եւ 21 Մայիսի 1956ին, յաջորդական երկու տեսակցութիւններ ունեցանք «անկախ»ներու եւ «չէզոք»ներու հետ։

Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պ. Լեւոն Նազարեանի բնակարանին մէջ, գիշերուան ժամը 8–11. ներկայ էին Պ. Պ. Ե. Տէմիրճեան, Տ. Սրապեան, Սալիքեան, Նազարեան եւ Գասպարեան։ Կը բացակայէին Տօքթ. Ճիտէճեան եւ Պ. Զաթալպաշեան, որոնք ժամադրութիւն մը յարգելու հարկադրանքին տակ էին։

Երկրորդ տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Տօքթ. Ճիտէճեանի բնակարանին մէջ, ուր ներկայ էին Պ. Պ. Ճիտէճեան, Սալիքեան, Զաթալպաշեան, Նազարեան, Տէմիրճեան, Սրապեան եւ Գասպարեան։ Ժողովը սկսելէ երկու ժամ ետք՝ եկան նաեւ Բարգէն վրդ., Շահէ վրդ. եւ Մ. Նահանգներէն Պ. Տատուր Տատուրեան։

Մեր նպատակն էր, ինչպէս ըսինք, հաշտեցողութեան եզր մը գտնել։

Իրենց մէջ գտնուեցան մարդիկ, որոնք իսկապէս կը փափաքէին միջին ճամբայ մը գտնել։ Սակայն, ընդհանրապէս, ղեկավարներու մասին իմ տպաւորութիւնս այն եղաւ, որ անոնք «միակ ելք» կը նկատէին ընտրեալ կաթողիկոսի հրաժարումը ...

Իրաւ, ըսինք, թէ՝ նման մտածումով մը՝ իրենք «անկախ» խմբաւորում մը չէին կրնար ըլլալ, որովհետեւ — իբրեւ անկախ եւ չէզոք — պէտք էր հեռու մնային ծայրայեղութիւններէ, եւ միջին եզր մը գտնէին։

Յայտնեցինք թէ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս ընտրուած էր օրինաւոր Պատգ. Ժողովի կողմէ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի կառավարութիւնները պաշտօնապէս ճանչցած են այդ ընտրութիւնը. հետեւաբար, ընտրութեան օրինականութիւնը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ այլեւս։ Զարեհ Ս.ի իբրեւ ընտրեալ կաթողիկոսի իրաւունքները ճանչնալու հիման վրայ՝ պատրաստակամութիւն յայտնեցինք մեր աշխատանքը շարունակելու, ի նպաստ հարցի բարւոք կարգադրութեան։

Տարաբախտօրէն, սակայն, «անկախ» եւ «չէզոք» անուններով ներկայացող այս ազգայինները յամառեցան իրենց այն պահանջին վրայ՝ ըստ որուն պէտք է հրաժարէր ընտրեալ կաթողիկոսը. եւ ուրեմն՝ խօսակցութիւնները շարունակելու հարկ եւ կարելիութիւն չմնաց»։

Բ.— Աթոռէն ներս ի՞նչ աշխատանք տարիք եւ ի՞նչ արդիւնքի յանգեցաք։

ՂԵՒՈՆԴ Ս.— «Ձեր այս երկրորդ հարցումը կը կցենք ձեր չորրորդ հարցումին՝ ուր կ'ըսէք.— «Ընդհանրապէս կը խօսուէր կիլիկեան Աթոռի վեց եպիսկոպոսներու համաձայնութեան մը շուրջ. ի՞նչ են հիմունքները այդ համաձայնութեան եւ ի՞նչ եղած է արդիւնքը»։

Կը պատասխանենք, ուրեմն, երկրորդ եւ չորրորդ հարցումներուն՝ միասնաբար։

Անկախներու եւ չէզոքներու այս վերաբերումէն ետք՝ աշխատեցանք Աթոռիս 6 եպիսկոպոսներով ունենալ խորհրդակցութիւններ՝ որոնք տեւեցին շուրջ ամիս մը։ Պատրաստեցինք համաձայնագիր մը, առաւելաբար հիմնուելով Գահիրէի «եպիսկոպոսական ժողով»ին կողմէ իբրեւ «համաձայնագիր» բանաձեւուած մտածումներուն վրայ։ Այս խորհրդակցութիւններուն մասնակցեցան Պ. Պ. Տօքթ. Յ. Ենիգոմշեան, Հէնրի Պըրտ (Հէնրի Մովսէսեան, Մ. Նահանգներէն), Պ. Բ. Եղիայեան (ուսուցչապետ դպրեվանքի) եւ Պ. Տատուր Տատուրեան (Մ. Նահանգներէն)։ Համաձայնագրի սեւագրութիւնը ստորագրուեցաւ 23 Յունիսի շաբաթ օր, հինգ եպիսկոպոսներու կողմէ. Չստորագրեց միայն Փառէն եպիսկ. Մելքոնեան, հակառակ անոր որ բոլոր ժողովներուն ներկայ եղած ու թելադրութիւններ եւ դիտողութիւններ ալ ըրած էր։ Չստորագրելու պատճառ ցոյց կուտար այն, որ որոշած է որեւէ պաշտօնագրի տակ իր անունը չդնել։

Հակառակ եպիսկոպոսներու եւ աշխարհականներու խնդրանքներուն՝ Փառէն եպիսկ. բացարձակապէս անդրդուելի մնաց։ Հինգ եպիսկոպոսներու կողմէ պատրաստուած սեւագրութեան ստորագրութեան ներկայ էին նաեւ իրաւագէտներ Հրաչ Շամլեան եւ Կարապետ Իզմիրլեան։

Նոյն օրը նիստ պիտի ունենար Ազգ. Ընդհ. Ժողովը, երեկոյեան ժամը 5ին։ Որպէսզի համաձայնագրի հարցը լսեցնենք, մենք այդ ժողովին ալ ներկայ եղանք, եւ ժողովը յետաձգուեցաւ։

Փառէն եպիսկ.ի այսօրուան համախոհներ՝ Գեր. Խադ Ս. Արք. եւ Դերենիկ Ս., մասնաւոր աշխատանքով ջանացին համոզել Փառէն Ս.ը, որպէսզի չդժուարացնէ համաձայնութիւնը։ Եւ սակայն, անկարելի եղաւ, եւ որոշուեցաւ որ ժամանակ տրուի զոյգ սրբազաններուն՝ որպէսզի անոնք փորձեն ձեռք գտնել իր մասնակի վերապահութենէն հրաժարեցնելու զայն։

Երեքշաբթի օր, 26 Յունիսին, Պ. Տատուր Տատուրեան, յայտնեց թէ Ուրբաթ օր Պէյրութ կը հասնի նաեւ Եղիշէ Սրբազան. Արդարեւ, նոյն օրը հասաւ ան եւ 30 Յունիսին մասնակցեցաւ այն տեսակցութեան՝ զոր առանձինն ունեցեր էին Պիքֆայայի մէջ, Խադ, Փառէն եւ Դերենիկ սրբազանները։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

Հայերու ճշգրիտ թիւը ծանօթ չէ։ Մորկան կը հաշուէ 25 միլիոն, ուրիշներ 15 միլիոն, Հ. Սարգիսեան 10 ։ Ենթադրելով նոյնիսկ վերջին թիւը ստոյգ, բացայայտ է որ, ոչ միայն աճած չէ, այլ զգալիօրէն նուազած է դարերու ընթացքին հաւատափոխութեամբ, հարստահարութեամբ, տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներով.

Մեծոփեցիի վկայութեան համաձայն, «սովէն եւ աղքատութենէն մղուած, շատեր Քիւրտերուն հետ խառնուեցան եւ մահմետականացան եւ առանց սխրանքի մահմետական պիտի մեռնայ (էջ 95)։ Սովն ու աղքատութիւնը բաւական չեն բացատրելու հաւատափոխութիւնը։ Հալածանքներէ ազատելու համար, ապահովութիւն գտնելու յոյսով, խառնուած են Քիւրտերու հետ, ինչպէս նաեւ ընկերային յեղաշրջումով, նախնական կենցաղի վերադառնալով։

Նոյն վկայութիւնը կու տայ նաեւ Դաւրիժեցի՝ Իրան տարագրուած Հայերու մասին։

Պարսկական բաժինին մէջ աղջիկներու հաւաքում կար հարեմներու համար, Թուրքիոյ կողմէ մանկաժողով՝ Ենիչէրի գունդերը կազմելու համար։ Միւֆթի Քեմալ Փաշազադէ Ֆեթվայով մը վճռած էր թէ՝ առանց վերաքննութեան կարելի է գերի տանիլ Թուրքերու կողմէ Գարակուհիներ եւ Հայուհիներ։ Կիներու եւ աղոց գերի տարուիլը օրինական կ'ընդունուէր (Համմեր, Պատմ. հատոր 7, էջ 97, 392)։ Կովկասը գերեվաճառութեան կեդրոն էր։ Թուրք եւ քրիստոնեայ վաճառականներ կը գնէին կիներ, աղջիկներ, տղաներ, չարաչար կ'աշխատցնէին «փայտերով կը հարկադրէին աշխատիլ» Քրիստոնեաներ հետզհետէ կը նուազէին (Շարտէն, Բ. էջ 73)։

Մանկաժողովի առեն խուսափողներ պակաս չէին։ Ընտանիքներ պաղատանքով, ոսկի ու կոծով կը ջանային արգիլել իրենց զաւակներուն բանագրաւումը։ 1543 Ապրիլին եկեղեցիներ այրած են։ Սաղաքիա վրդ. մը Պոլիս կու գայ, գիծուածներ կը կատարէ Տորոսեղի շրջանի մանկաժողովը դադրեցնել տալու համար։ Հետզհետէ ուրիշ զաւակներ ալ կը գրեն նոյն նպատակով։ Սուլթան Դ.ի որդիին թլփատման առեն, կը թլփատուին նաեւ 1000 քրիստոնեայ տղաք (Համմեր Ա. 123)։

Նադիր Շահ Օսմանցիներէն կը գրաւէ Էջմիածինը։ Կաթողիկոսը կը վերադառնայ պարսկ հպատակութեան (22 Սեպտ. 1735)։ Աբրահամ կաթողիկոս կը յաջողի Շահին գութը շարժել եւ գերեվարութենէ փրկել եօթը հազար հայ եւ վրացի գերիներ, մանչ եւ աղջիկ, վեցէն 15 տարեկան։ Գերութիւնը տեւած էր եօթը ամիս։

Օսմ. կայսրութեան մէջ հաւատափոխը բարձր պաշտօններու կը հասնէր։ Շահի համար, փառքի համար թրքացողներու թիւը անհաշիւ է։ «Այսօրուայ Օսմանցիները մէկ միլիոնէն աւելի Քրիստոնեաներէ սերած են» (Լավիս եւ Ռամպօ, Ընդհ. Պատմ. Ե. 890)։

Տրապիզոնէն 7–8 ժամ հեռու կը գտնուի Սեւ Գետ լեռնաշխարհը, անտառապատ։ Մինչեւ 1700 թուականը բնակչութիւնը Հայ էր, ինչպէս քիչ մը հեռուն գտնուող Համշէնի բնակչութիւնը։ Շրջանն ունէր 36 գիւղ, 5 – 6000 տուն, շուրջ 16.000 Հայ։ 1708 – 10 մոլլաներ եւ ենիչէրիներ կը խուժեն եւ բռնի կ'իսլամացնեն նախ աւագները, յետոյ ժողովուրդը, կոտորելով եւ տանջելով։ Այսքան բազմութիւն հազիւ չորս – հինգ քահանայ ունէր։ Համշէնցիներ կը պահեն հայերէնը, քրիստոնեայ սովորութիւնները։ 1800ին մեծ մասը արդէն իսլամ էր եւ լեզուն ալ կորուսած, որովհետեւ «ուղղափառ մահմետական մը անհաւատի լեզու խօսելու չէ»։ Եկեղեցին անտարբեր գտնուած էր հօտին հանդէպ։ Ատեն եղած է որ բազմաթիւ գիւղեր մէկ քահանայ ունեցած են։ Կորուստէն վերջ Էջմիածինի պաշտօնական ամսաթերթին աշխատակիցը կը գրէ. «Ափսոս որ մեր անհեռատեսութեամբ եւ անտարբերութեամբ կորուսինք բազմաթիւ ժողովուրդ եւ տակաւին չենք զգաստացած» (Արարատ, 1895, էջ 240 — 43)։

Տրապիզոնէն Նիկոմիդիա գաւառը գաղթած էին Համշէնցիք եւ պահած էին մաքուր հայերէն։ Հայր Տաշեան Տրապիզոնի շրջականները կը գտնէր մահմետականացած քան գիւղեր։ Թորդում գաւառը կը մահմետականանայ 1643ին։ Թուրքերը կը գրաւէին Բաբերդի շրջանի վանքերու եւ անձնական ընդարձակ հողերը եւ ենիչէրիներու կու տային, որով ջէկ կը դառնային։

Պարսկական օրէնքով իսլամացողը միայն ժառանգորդ կ'ըլլար հօրենական ստացուածքին։ Ընտանեկան վէճ մը ունեցողը կը դառնար հաւատուրաց՝ գրկելու համար եղբայրն ու քոյրը։ Կամովին կամ բռնի Պարսիկի մը հետ ամուսնացող կինը կը մնար քրիստոնեայ ծնողին կալուածն ու գոյքը։ Ասով մէկտեղ Հայերը յամառօրէն դիմադրած են մահմետականութեան, միայն թէ հետզհետէ ցրուած են Կովկասի մէջ թէ օսմ. պետութեան մէջ եւ Մահմետականներու հետ խառն բնակութիւն հաստատած են։

1662 թուին Հալէպի մէջ եպիսկոպոս մը եւ 13 քահանաներ դաւանափոխ կ'ըլլան։ Կը թուի թէ բաւական Հայեր կային 13 քահանաներ ապրեցնելու համար։ Դաւանափոխութեան պատճառը սովորականին նման անհամաձայնութիւններ ըլլալու են։ Տնտեսին հետ խնդիր ունեցողը հնեղեցի չի յաճախեր. 1680ին Քափիւչէններու մեծաւոր հայր ժան Պաթիսթի մեծաւորութեան տակ կը գտնուին մայրապետներ, որոնք հայերէն եւ արաբերէն կը սորվեցնէին փոքրիկներու (Ժիւսթիտիէն տը Թուռ, Թէաթր տը լա Թիւրքի, 1682, էջ 467)։

Սիսի կաթողիկոսութիւնը պաշտօնական թերթ չունէր, որպէսզի աշխատակից մըն ալ հոն գրէր «Արարատ»ի աշխատակցին տողերը։ Հիւսիսը կը լեզուան, հարաւը կը դառնան Քիւրտ, միջին մասը կը թրքանան, Ասորիքի մէջ կը խառնուին Արաբներու եւ ամէնն ալ կը կորսուին հայութեան համար, կ'անհետանան վերջնականօրէն։

Գերլին գացող պատուիրակներ կը յիշէին միլիոնէ մը աւելի քրտացած Հայերը եւ յոյս կը յայտնէին թէ բարենորոգումներու իրականացումով անոնք պիտի վերադառնային մայր ցեղին եւ պիտի կազմուէր հոծ հայութիւն մը ինքնավար վարչութեամբ օժտուած, ամբարտակ մը հիւսիսի արշաւանքին դէմ, ինչ որ չեղաւ միջին դարուն, սելճուքեան արշաւանքին դէմ, առանց նկատի առնելու որ օսմ. քաղաքականութիւնը տարբեր չէր բիւզանդական քաղաքականութենէն։

Արեւելեան նահանգներու բնակչութեան անբուժելի հիւանդութիւնը սակայն պանդխտութիւնն էր

ԽՈՐԷՆ ԳԱՐԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔՈՒՎԷՅԹ, ՔԱՐԻՒՂԻ ՔԱՂԱՔԸ

Քուվէյթ ներկայ դարու առասպելական քաղաքն է, Հազարումէկ գիշերներու քաղաքը։

Արեւելքի երիտասարդներուն երազն է հաստատուիլ այս քաղաքին մէջ, ուր մէկ շաբաթուան վաստակը կարելի կ'ըլլայ շահիլ մէկ օրուան մէջ, ուր ինքնաշարժերու վարիչները այնքան լաւ հագուած են որքան ռեւէ հարուստ։ Հոն կարելի է գտնել ամէնէն թանկագին իրերը—պարսկական գորգ, Փարիզի անուշահոտութիւն, ամերիկեան գործիքներ, մինչեւ իսկ հեռատեսիլի ընդունարան

Երկրին պետն է Ապտուլլահ Ալ Սալիմ Շէյխը։ Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը, բայց նաեւ ամէնէն բարեպաշտ եւ ամէնէն իմաստունը, քանզի այս խղճամիտ հաւատացեալը կ'ուզէ որ իր ժողովուրդն ալ օգտուի Ալլահին այս բարիքէն, — քարիւղէն։ Հոս իրականութիւնը կը գլէ կ'անցնի առասպելը

Քուվէյթ, կամ Քովէյթ, երկու հարիւր հազար բնակիչ ունեցող այս քաղաքը այնքան արագօրէն կ'աճի որ, տակաւին իր անունին ուղղագրութիւնն անգամ կայուն եւ միօրինակ ձեւ չէ առած։

Դարու սկիզբը Քուվէյթ մարգարիտ որսացողներու աւան մըն էր միայն, Պարսից ծոցին խորը։ Բայց լաւ պաշտպանուած այս ծոցը արդէն գրաւած էր Մեծն Բրիտանիոյ ուշադրութիւնը։ Քուվէյթ նախապահպանուած եւ յանկալի, վայր մըն է։ Այս է պատճառը որ Անգլիա 1899ին դաշնագիր մը կնքեց ներկայ շէյխին մեծ հօրը հետ եւ 1950էն ի վեր գլխաւոր քաղաքական գործակալ մը կը պահէ հոն, որ կը վարէ միայն արտաքին խնդիրներով եւ երբեք ներքին։

Աշխարհի ամէնէն մեծ քարիւղի նաւահանգիստն է, որ աւելի մեծ գործառնութիւն ունի, քան Ֆրանսայի բոլոր նաւահանգիստները միասին – Մարսէյլ, Տէօնքերք. Հավր, Սէնթ-Նազէր եւ Պօրտօ.

Քուվէյթի քարիւղի շահագործման կեդրոնը կը գտնուի Ահմետիի մէջ, որ քաղաքէն քառասուն քիլոմեթր դէպի հարաւ կը գտնուի։ Աւազուտ ծովափ մը, ուր բուսականութեան ոչ մէկ հետք կը նշմարուի։

Քարիւղատար խողովակներ քարիւղի բնական հոսումը կը տանին դէպի նաւահանգիստ։ Կ'ըսուի թէ այս խողովակներէն մէկը աշխարհի ամէնէն մեծ փայփլայնն է, 85 սանթիմեթր տրամագծով։ Թէ ճամբան եւ թէ խողովակները մէկ քիլոմեթրի չափ կ'երկարին ծոցին մէջ։ Իսկ ծոցին մէջ խարիսխ նետած են չորս հարիւր հազար թոն տարողութեամբ նաւեր։

Այնքան տաք է օդը որ երկինքէն կրակ կը տեղայ կարծես, ինչպէս կ'ըսեն, եւ անբնական ըլլալու աստիճան խաղաղ է ծովը։

Քուվէյթ տարեկան վաթսուն միլիոն թոն քարիւղ կ'արտադրէ, եւ միացած չէ Միջերկրականին քարիւղատար խողովակներով, ինչպէս Սէուտի Արաբիա եւ Իրաք իրենց փայփլայններով։ Հոս ամբողջ քարիւղը որ զտուած չէ տեղւոյն վրայ կամ Ապատանի մէջ, դէպի ծով կ'երթայ եւ կ'անցնի Սուէզի ջրանցքէն։

Իսկ եթէ պատահի, որ օր մը ստիպուած ըլլան Սուէզի ջրանցքէն չանցնիլ, Եգիպտոսի հետ դժուարութեանց հետեւանքով, յիսուն հազար թոննոց նաւեր կան նաւաշինարաններուն մէջ, որոնք հակառակ պարագային կրնան Ափրիկէի շրջանը ընելով անցնիլ։

Քուվէյթի մէջ աւելի քան երկու հարիւր քարիւղի հորեր կան, ուրկէ միջին հաշուով օրական տասը հազար խորանարդ մեթր քարիւղ կը ժայթքէ, առանց երբեք քարիւղի հոտ տարածելու շրջակայքը. Այս ճարտարարուեստը, որ ամէնէն աղտոտը կը համարուի աշխարհի մէջ, առաւելութիւնն ունի ոչինչ ցոյց տալու իր աղտոտութենէն։

Աւազի այս քաղաքին օդը բարեխառնած են եւ կարելի է շնչել։ Կան անգլիական ակումբներ, անուշ ջուրի լողարան, խաղարան, ծաղիկներու պարտէզ մը եւն։ Շաբաթը չորս անգամ օդանաւ մը Լիբանանէն թարմ բանջարեղէն եւ պտուղ կը բերէ։ Ճարտարագէտներու եւ արհեստագէտներու այս քաղաքը շինուած է չորս քիլոմեթրի վրայ։ Գաշտօնեաները, որոնք եօթը տարի առաջ հոն գացած էին, կ'ըսեն թէ վրաններու տակ կը բնակէին։

Անոնք որ հոն կը բնակին, կիներով եւ մանուկներով, շատ լաւ վճարում կը ստանան։ Բնիկները (մօտ հինգ հազար բանուորներ), շաբաթական նուազագոյն հինգ հազար Ֆրանք կը ստանան, ինչ որ Արեւելքի համար հարստութիւն կը նկատուի։ Թէեւ ամէն օր քանի մը Քուէյթցի բանուոր իր հաշիւը կը պահանջէ, որպէսզի ինքնաշարժի վարիչ դառնայ, որու ամէնէն մէկ երթեւեկը 800էն 1000 Ֆր. է։

Բայց մեծահարուստ Ապտուլլահ Ալ Սալիմ շէյխէն, իր շուրջ քանի ուրիշ մեծահարուստներ կան, սակայն անոնց եւ ոչ մէկը անցեալ տարի 70 միլիոն ֆրանքի եկամուտ ունեցաւ, բացի շէյխէն որ այս տարի պիտի ունենայ 90էն 100 միլիոն ֆրանք։

Թէեւ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորին հարստութիւնն ալ նոյնքան է, սակայն ան իր շուրջ բազմաթիւ իշխաններ եւ մեծ հարէմ մը ունի։ Իսկ Ապտուլլահ շէյխը այդքան մեծ ընտանիքով մը ծանրաբեռնուած չէ։ Ցաճախ Գետեւիններու կամ ձկնորսներու մօտ կ'երթայ խաղաղօրէն ընելու իր ամէնօրեայ հինգ աղօթքը։ Իր միակ երազն է աւազի անապատը վերածելու երկրային դրախտի մը, ինչպէս կը գրէ «Փարի Փռէսս»ի աշխատակիցը։

Քուվէյթի հողին վրայ անուշ ջուր չկայ, եւ նախնական ձեւով Պասրայէն եւ Իրանէն կը բերէին մինչեւ նաւահանգիստին շինութիւնը։ Ներկայիս ծովու ջուրը զտող մեծ գործարան մը շինուած է, որ օրական չորս միլիոն լիթր ջուր կու տայ,

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ „ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ"

28. Սանուց Միութիւն (1909)

Հիմնած են «Կեդրոնական վարժարանի» սաները՝ արդէն վարժարանի բացումէն քիչ վերջը եւ կազմած կանոնագիր մը։ Կեդրոնական վարժարանը բացուած է «Կրթասիրաց Ընկերութեան» կողմէ 1909ին։ Միութիւնը կանոնագիր մ'ալ ընդունած է Կեդրոնական վարժարանի խնամակալութենէն, որ խիստ ու սեղմող կանոններ կը բովանդակէր (Բիւթանիա, 1912, էջ 365)։

Տեսած չենք այդ կանոնագիրները։

29. «Ուքախնամ Տիկնանց» Միութիւն (1909)

Կազմուած է 1909 Դեկտեմբերին՝ նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ Որբախնամ Ընկերութեան կողմէ Ատափազար ղրկուած Տիկին Հերանոյշ Ցակոբեանի՝ նպաստելու համար Ատանայի Որբերուն։ 1910 Փետրուարին ունէր իննսուն անդամ եւ ամսական երեք ոսկի կը ղրկէր Պոլսոյ իր կեդրոնին (Բիւթանիա, 1910, էջ 57)։

30. Կանանց Կրթասիրաց Ընկերութիւն (1909 – 10)

Կը յիշուի 1910ին, սակայն աւելի հին ըլլալու է (Հմմտ. Երկիր, 1910, էջ 55)։

31. Սանուհեաց Ընկերութիւն (1909–10)

Կազմուած է Ս. Կարապետի թաղին մէջ եւ կը յիշուի 1910 Ցուլիսին (Երկիր. 1910. էջ 44)։

32. Սանուհեաց Միութիւն (1909–10)

Հիմնուած է Ս. Հրեշտակապետ թաղին մէջ՝ հաւանօրէն Գայիանեան աղջկանց վարժարանի սանուհիներէն։ Կը յիշուի 1910ին (Երկիր, 1910, էջ 44 եւ 55)։

33. Գեղարուեստական Միութիւն (1909 – 10)

Կը յիշուի 1910 Օգոստոսին (Բիւթանիա, 1910, էջ 238)։

34. Արեւելեան երկրագործական Միութիւն (1910)

Հիմնուած է 1910 Ցունուար մէկին։ Հիմնադիրն է Մարկոս Թէրզեան, որ գրած է նպատակն ալ. 1. Հող գնել, 2. Ջանանք արդիւնաբերել այգեգործութեամբ եւայլն. 3. Գնուած հողերը վարձու տալ եւ շահեցնել եւ լաւ արժէքով ծախել (Ժամանակ, 1913 Թ. 1514)։ Շաբաթական անդամավճարն էր 5 ղրուշ։

Վարչ. Խորհուրդի անդամ եղած են. Գր. Ակոնէեան, Սա. Զարդճեան, Ստ. Եղիայեան, Անդ. Թուսեան, Ցակ. Այվազեան, Ս. Մի. Փիտայեան։ Ունէր հազար անդամ (Երկիր, 1910 Թ. 23)։

35. Գործակցական Ընկերութիւն (1910)

1910 Ցունուար 27ին կը գրէ «Նորայր» Ատափազարէն. «Վերջացող շաբթուան մէջ քանի մը եռանդուն երիտասարդներ գրին անոր հիմը եւ արդէն օրէ օր անդամակցողներու թիւը կ'աւելնայ ... Ընկերութիւնը պիտի բաղկանայ հազար բաժնետէ, իւրաքանչիւր բաժին վաթսուն ղրուշ տարեկան։ Ընկերութիւնը պիտի բանայ սպառողական խանութներ (Բիւթանիա, 1910, էջ 53)։

36. Ուսուցչական Միութիւն (1911)

Կը հիմնուի 1911 Մայիսին՝ նախաձեռնութեամբ Բիւթանիայի խմբագրութեան (Բիւթանիա, 1911, էջ 429)։ Մայր – Դիւանը կը կազմէին, Գէորգ Շիրինեան (ատենապետ), Ցարութիւն Աթանասեան (ատենադպիր) (Բիւթանիա, 1911, էջ 453)։

Միութեան կանոնագիրը հրատարակուած է «Բիւթանիա»յի մէջ (1911, էջ 453 եւ 459), ունի 41 յօդուած, որոնցմէ առաջինը կ'ընդգծէ. Ընկերութեան նպատակն է՝ «Պաշտպանել իր անդամներուն նիւթական եւ բարոյական շահը» (Բիւթանիա, անդ, էջ 453)։

37. Շահակցական Միութիւն (1911)

Հիմնուած է 1911 Դեկտ. 1ին։ 1913ին ունէր 70 անդամ։ Կը գործէր «Մ. Մարկոսեան եւ ընկերք» անունով։ Անդամավճարն էր շաբաթական հինգ եւ ամսական 10 ղրուշ (Ժամանակ, 1913, Թ. 1514)։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(5)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞Վ ՍՆԱՆԿԱՑԱՒ

*

Այն օրերուն — 1895ին — երբ Սուլթան Աբտիւլ Համիտ, կը սարսափէր «Մասնաժողով»ը եւ կեանքի եւ ստացուածքի ապահովութիւն կը խոստանար իր ոչ-իսլամ հպատակներուն, Բաբը Ալիի գործերը կը վարէր Րէշիտ փաշա անունով Սատրազամ մը, որ ծանօթ էր նաեւ «Կէօզլիւքլիւ Րէշիտ» անունով։

Սրամիտ մարդ էր, կը հաւատան իր ժամանակակիցները։

Անգամ մը, երբ ներկայացած էին Ֆրանսական երկու առաջարկութիւններ — մէկը կ'աշխատէր Թուրքիոյ մէջ դրամատուններ հաստատելու մենաշնորհը ձեռք բերել, միւսը՝ կուզէր ճամբաներ ու երկաթուղիներ շինելու մենաշնորհը։

Րէշիտ փաշա խորհրդակցութեան կը կանչէ երկու խումբերը, միասին, եւ կ'ըսէ անոնց՝ իր վիտցած Ֆրանսերէնով.

— Messieurs, vous demandez banques... Et vous, Messieurs, demandez routes... Ensemble, cela fait... banqueroute...

Բառախաղ մըն էր որ կ'ընէր Սատրազամ Էֆէնտին։

Շատ ջուր անցած է Ղալաթիոյ կամուրջին տակէն, այդ օրերէն մինչեւ այսօր։ Ատեն մը, յոյսեր կային թէ այդ ջուրին մէջ խեղդամահ պիտի ըլլար «Եւրոպայի Հիւանդ Մարդը»

Բայց, չեղաւ։

Որովհետեւ, Բաբը Ալին, կրցաւ, վարպետօրէն, երկու չուանի վրայ խաղալ։ Կամ, կրցաւ իր դիմացը խաղցնել Եւրոպան, ինչպէս կատուն մուկը կը խաղցնէ իր թաթերուն տակ։

Եւ ի՜նչ միջոցներու դիմեցին օրուան Մեծերը՝ Սուլթանը խաղի բերելու համար։

Իրենցմէ մէկը, «Սուրբ Տեղիք»ը պաշտպանելու իրաւունք պահանջեց։

Իր մրցակիցները «տեղդ նստէ» պոռացին։

Ատեն մը, Աւստրիացիները մեծ աղմուկ բարձրացուցին, որովհետեւ իրենց սիրելի քրիստոնեաները կը հալածուէին ու կը ջարդուէին... Արեւելեան նահանգներուն մէջ։

— Բարենորոգում կը պահանջենք, պոռացին չորս կողմէն...

— Աչքածնիդ ալ այդ իւլար, պատասխանեց Սուլթանը...

Եւ «բարենորոգեց»... Ջարդերու իր ծրագիրը։ Այնպէս մը «բարենորոգեց» որ 1915ին, մէկ անգամէն, մէկ հարուածով, բնաջինջ ըրաւ մէկ միլիոն քրիստոնեաներ...

Եւրոպան, մէկ կողմէն, բարենորոգում կը պահանջէր, միւս կողմէն, գաղտնի դաշնագիրներ կը կնքէր Սուլթանին հետ, որպէսզի Մոսկովը «ներս չմտնէր» Արեւելեան նահանգներէն։

Պատմութեան այդ շրջանին, մեղրածորան ճառեր կ'արտասանուէին Լոնտոնի ու Փարիզի մէջ՝ ի պատիւ եւ ի նպաստ մեզի։ Պերլինի մէջ, այդ մեղքը չգործուեցաւ։

Ու մենք մեր ամբողջ յոյսը դրինք այդ մեղրածորան ճառերուն վրայ։

Երբ օրը եկաւ այդ մեղքը քիչ մը համտեսելու, տեսանք որ անոր մէջ թոյն խառնուած էր։

Թուրքը խնդաց։ Հայը լացաւ։

Այդ խնդուքը եւ այդ լացը կը շարունակուին մինչեւ այսօր ալ։

Անցեալ օր, քանի մը նմոյշներ տուած էի «Թրքասէր»ներու ցափառութիւններէն։ Անոնց վրայ պէտք է աւելցնէի «հայասէր»ներու ցափառութիւններն ալ՝ պատկերը ամբողջացնելու համար։

Րէշիտ փաշայի բառախաղը ունէր ուրիշ իմաստ մըն ալ — դրամատուն եւ ճամբայ կ'ուզէք, այնպէս չէ՞... Ուզեցէք, բայց պիտի սնանկանաք։

Իրաւ ալ սնանկացաւ Եւրոպայի դիւանագիտութիւնը՝ Թուրքիոյ մէջ։

Եթէ փաշային միտքը մենք հասկցած ըլլայինք, տարբեր վիճակ ունեցած կ'ըլլայինք, այսօր։

Թուրքը չսնանկացաւ։ Մենք սնանկացանք՝ հայանպաստ ճառերը աղօթքի տեղ ընդունելով։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

այսինքն օրական քան լիթր մարդ գլուխ, եւ շուտով քան միլիոն լիթրի պիտի հասցնեն։ Այս ջուրը քիչ մը անհամ է, սակայն առողջապահական։ Ներկայիս կ'ուսումնասիրեն Իրաքի անուշ ջուրն ալ բերելու միջոցներ ստեղծել, ջրատար խողովակներով եւ առուներով։

Նպատակ ունին նաւահանգիստ մը շինել խորունկ ջուրի մէջ, որուն ծրագիրը յանձնուած է իտալական ընկերութեան մը։

Բարեպաշտ շէյխը եւ հաւատացեալ Արաբները բազմաթիւ մզկիթներ կը շինեն։

Քուէյթի մէջ խստօրէն արգիլուած է ոգելից ըմպելին, նոյնիսկ գարեջուրը, որոնց տեղ՝ քօքա-քոլա, փէփսի քոլա եւայլն։ Թէեւ Եւրոպացիները իրաւունք կը ստանան քիչ մը ոգելից ըմպելի գործածելու։

[illegible] շէյխին փափաքն է Քուէյթցիները Արաբներուն ամէնէն կրթուածները դարձնել։ Քաղաքին մէջ մօտ քառասուն դպրոց կայ, նախնական թէ երկրորդական։ Ամէն մէկ դպրոց ունի լողարան եւ ճաշարան մը, ուր աշակերտները ձրի ճաշ կ'ուտեն։

Կեդրոնական խոհանոց մը բեռնակառքերով, օրական 14000 պնակ կերակուր կը ղրկէ այս դպրոցներուն։

Դպրոցներուն ուսուցիչները Եգիպտոսէն հոն կ'երթան եւ Գահիրէի մէջ է որ ուսանողները կը ստանան իրենց բարձրագոյն ուսումը։

Բազմաթիւ հիւանդանոցներ կան, որոնց մէկը 750 անկողին ունի թոքախտաւորներուն համար։ Ընկերային տեսակէտով ալ Քուէյթցիները ամէնէն շատ նպաստաւորուածներն են Միջին Արեւելքի մէջ։

Քուէյթ հին եւ նոր քաղաքակրթութեան խառնուրդ քաղաք մըն է։ Շքեղ կառքերուն քով կը տեսնուին փոքր սայլակներ։

Քաղաքին ոստիկանութիւնը խիստ աշխոյժ է, անցեալ Մայիս վերջին էր որ Իրաքցի երեսուն համայնավարներ վտարուեցան երկրէն։

Քուէյթ հետզհետէ թօթափեց օտար լուծը։ 1921ին անգլիացի վերջին զինուորը մեկնեցաւ երկրէն, քաղաքը իր քարիւղի արտադրութիւնը եռապատկեց հինգ տարուան եւ տասնապատկեց տասը տարուան մէջ դառնալով բրիտանական ելեւմուտքին ամէնէն ամուր մարտկոցներէն մէկը։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ այցելութիւն։ Պայրամի տօնին առթիւ Եգիպտոսի Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Սահակ Քհնյ. Ճաքարեանի այցելութեան գացած է նախագահ. պալատը եւ ստորագրած շնորհաւորութեանց տոմարին մէջ։ Նոյն առթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղած է նախարարներու, ինչպէս եւ Էլ Ազհարի Գահերէցին։ Յուլիս 23ին Յեղափոխութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Ճաքարեան քահանային նախագահական պալատ երթալով ստորագրած են տոմարին մէջ։

ԸՆԿ. Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ «Յուսաբեր»ի դալար տարիքին վրայ դասախօսութիւն մը տուած է հոծ բազմութեան մը առջեւ նիւթ ունենալով «Բոլշեւիզմի տագնապը»։ Մանրամասնօրէն վերլուծած է բոլշեւիզմը եւ բոլշեւիկ ղեկավարութեան կողմէ առնուած [illegible]. Ստալինը, կոյր հաւատքի, հնազանդութեան եւ պաշտամունքի անուղղակի պարտադրանքով, ինչպէս եւ այն իրողութիւնը թէ այդ վարդապետութիւնը նիւթապաշտական իր էութեամբ անդունդ կը բանայ մարդոց նիւթեղէն գոյութեան եւ հոգեկան իրականութեան միջեւ։

ԱԲԱԴԱՆԻ ՄԷՋ այս տարի Հայոց Օրիորդաց «Ազար» դպրոցը իր առաջին հունձքը տուաւ։ 11րդ դասարանի 14 աշակերտուհիները յաջողութեամբ աւարտեցին իրենց ուսման ընթացքը։

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ՀԱՊՈՋԵԱՆ՝ աբբահայրը Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Մեքսիքա գացած է, ուր ի պատիւ տեղւոյն Հայերը եւ ի նպաստ Վիէննայի իրեն ընդունելութիւններ սարքած են Մխիթարեան հաստատութեան հանգանակած են քանի հազար փեզօ։ Մեքսիքօ Սիթիի մէջ 250 Հայեր կան։ Տեղական «էլ Հերալտօ» թերթին խմբագիրը ներկայանալով աբբահօր եւ կարգ մը տեղեկութիւններ քաղելով ծանօթացուց աբբահայրը Մեքսիքացի ժողովուրդին։

Աբբահայրը մանրամասնօրէն ներկայացուց հայ ժողովուրդը իբրեւ աշխարհի ամէնէն հին ազգը, բազմաթիւ հնադարեան եկեղեցիներով եւ զուտ հայկական աւանդութիւններով։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ եւ երգահան Գոհարիկ Ղազարոսեան Պոլսէն Փարիզ հրաւիրուած է Թրիփթիք Երաժշտական Միութեան նախագահ՝ Փիէռ տ'Առքէնի կողմէ, մասնակցելու Փարիզի եւ Նիւ Եորքի միջազգային ունկնդրութեանց։ Ինչպէս ծանօթ է այս միութիւնը ամէն տարի կը հրաւիրէ տաղանդաւոր արուեստագէտներ, մասնաւորապէս ստեղծագործող հեղինակներ։ Թրիփթիքի ունկնդրութեան Գոհարիկ Ղազարոսեան պիտի մասնակցի դաշնակով իսկ երգչուհի Լիտիա Կարին (Իչքալացեան) երգով։ Միջազգային այս ունկնդրութեանց պիտի երգուին Կոմիտասի երգերէն զորս Ֆրանսերէնի թարգմանած է Գոհարիկ Ղազարոսեան։ Սեպտ. մէկին Նիւ Եորքի Կանանց Ազգ. Երաժշտ. Միութեան համերգին պիտի նուագուի Գ. Ղազարոսեանի դաշնաւորած Ընկուզենի (քերթուած Վ. Թէքէեանի) զոր անգլերէնի թարգմանած է Տիկին Վ. Մեսրոպեան։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ծանօթ երաժշտագէտ Կարօ Արզիկեան որ իբրեւ երգահան եւ խմբավար կը պաշտօնավարէ Եպիսկոպոսական «Քրիստոս» եկեղեցիին մէջ, նոյն պաշտօնը ստանձնած է նաեւ Սըմըրվիլի Էմմանուէլ եպիսկոպոսական եկեղեցիին մէջ։

ՆԿԱՐԻՉ Յարութիւն Մինասեան որ Անգլիա եւ Ամերիկա գացած էր 1955-1956ին յաջող նկարահանդէսներ տուած է հետեւեալ քաղաքներուն մէջ — Լոնտոն, Մանչեսթըր, Նիւ Եորք, Ֆիլատելֆիա, Պոսթըն, Տիթրոյթ, վերադարձած է Փարիզ եւ քանի մը օրէն կը մեկնի Պարսկաստան։

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ Վեհանուշ Երամեան նկարահանդէս մը տուած է Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս)։ Օր. Վեհանուշ չորս տարի յաճախած է Պրիւքսէլի Գեղարուեստից Ակադեմիան եւ փայլուն կերպով աւարտած է անոր շրջանը։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ արձանը շինել կ'առաջարկէ ամերիկացի ընթերցող մը Ֆրէզնոյի մէջ, նկատելով որ Սարոյեան ծնած է Ֆրէզնօ (Մ. Նահանգներ) եւ քանի տարիէ ի վեր գրական գլուխ գործոցներ կ'արտադրէ, ինչպէս կը գրէ «Ֆրէզնօ Բի» թերթը։

ՀՆԱԳԷՏԸ.— Այս ձեռագիրը բաւական հնութիւն ունենալու է։

Ա.— Շատ. մեծ հայրս գրած է՝ մօտ 30 տարի առաջ...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Ծովը անհանգիստ էր։ Քամին շառաչելով անցնում էր ծառերի կատարների վրայով, որ հեծում եւ հառաչում էին նրա ուժգին հարուածների ներքոյ։ Այդ բոլորը տրամադրում էր դէպի տխրութիւն, դէպի հոգեկան խորին վրդովմունք։

Նա դեռ նստած էր սեղանի մօտ եւ, յենուած աջ ձեռքի վրայ, լսում էր, թէ ինչ է կատարւում դրսում։

Երբեք բարկութիւնը չէր դուրս կոչել նրա շրթունքներից մի յուսահատական բառ. երբեք նրա առաջինի սիրտը չէր արտայայտել ամենափոքր տրտունջ անգամ իւր վիճակից։ Ոգեւորուած երկնային մխիթարութեամբ, նա միշտ իրան բարձր էր պահել կենցաղական դժբախտ արկածների վհատութիւնից, եւ միշտ անվեհեր վստահութեամբ հաւատացել էր իւր աստղին։ Իսկ այս գիշեր ներքին վրդովմունքը դուրս կոչեց նրա սրտի խորքից հետեւեալ խօսքերը.

«Ապերա՜խտ Բիւզանդիոն, քո վարմունքը աններելի կը մնայ իմ սրտում... Դու վատութեամբ վարձատրեցիր իմ հայրենիքի մատուցած ծառայութիւնները... Քանի՛ քանի՛ անգամ մենք հեռացրինք քո գլխից պարսկական սուսերի սուրը... Քանի՛ քանի՛ անգամ ազատեցինք քեզ ամօթալի անկումից... Իմ հայրենիքը մի անխորտակելի վահանի պէս միշտ պատսպարեց քեզ արեւելեան խուժադուժների արշաւանքներից... Իմ հայրենիքը կրեց բարբարոսների հարուածները եւ քեզ ողջ պահեց... Ի՞նչն էր ստիպում մեզ անել այդ։ — Քրիստոնէական եղբայրութիւնը։ Մենք թողեցինք հեթանոս Պարսիկին եւ քո ձեռքը բռնեցինք։ Իսկ դու միշտ դաւաճանեցիր մեզ... Մենք դարձեալ քրիստոնէական ներողամտութեամբ մոռանում էինք բոլորը։ Իսկ դու չէիր զղջանում, որովհետեւ խաբեբայութիւնը քո քաղաքականութեան յենարանն էր... Վերջը քաղաքական գործի մէջ դու խառնեցիր կրօնական խնդիրներ։ Կամեցար մեզ Արիոսի մոլորութիւնների մէջ ընկղմել... Ե՛ս, իմ ընդդիմադրութեան համար, դատապարտուեցայ եւ աքսորուեցայ... Բայց Նախախնամութեան աչքը երկար չի թողնի աքսորեալին այնտեղ... Երբ նա ոտք կը դնէ հայրենի հողի վրայ, դու կը կրես քո պատիժը, Նենգաւո՛ր Բիւզանդիոն...»։

Եղեւինի տաշեղների վերջին կայծերը պլպլացին, պլպլացին եւ վերջապէս հանգան։ Մելամաղձոտ խաւարը կրկին տիրեց անձուկ քարանձաւի մէջ։ Նա դեռ եւս երկար նստած էր քարէ սեղանի մօտ, եւ նրա տխուր մտածութիւնները թռչում էին դէպի այն երկիրը, որ սիրում էր նա, եւ որին նուիրուած էր իւր հոգու բոլոր զօրութեամբ։

Այսպիսի շատ գիշերներ, անքո՜ւն, սրտամա՜շ գիշերներ, հանդիպում էին Պատմոսի հզօր աքսորեալին — Հայոց սուրբ Հայրապետ Ներսէս Մեծին, որին պաշտում էր Հայաստանը, որին սպասում էր Հայաստանը...։

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴ

Անունը Անուշ, ինքը լի դառնութիւններով...։

Եկրաստանից դէպի Տիզբոն տանող ճանապարհի մի կողմում բարձրանում էր մի սեպաձեւ քարաժայռ. Նրա լայն վիմային ստորոտը բռնում է բաւական ընդարձակ տարածութիւն, որի վրայ, որպէս մի հաստահիմն պատուանդանի վրայ, բնութիւնը դրել է յիշեալ քարաժայռը։ Մի ափ հող անգամ անկարելի է գտնել նրա լերկ, ապառաժային մակերեւոյթի վրայ։ Մի հատ բոյս անգամ չէ բուսնում նրա ամուր քարեղէն կողքերի վրայ։ Հարաւային բացակէզ արեգակը այրել, թրծել է նրան, որպէս մի անօթ, որ դրած է բրուտի մշտավառ բովայի մէջ։

Այդպէս էր այդ քարաժայռը դարերով, անյիշելի շատ դարերով առաջ։

Եղաւ որ, մի անգամ բրիչը ուսին դրած, այդ լեռան ստորոտով անցնում էր Ֆարհադը — Պարսկաստանի մեծ քանդակագործը։ Յանկարծ փողերի խառնաձայն հնչիւններ արթնացրին նրան իւր խորին մտայուզութիւնից, որի մէջ ընկղմուած էր այդ րոպէում։ Նա կանգ առեց։ Երեւացին որսորդական բարակներ, երեւացին բազէակիր ձիաւորներ, եւ ուրախ, անհոգ ասպախումբը փոթորկի նման յայտնուեցաւ եւ փոթորկի նման անցաւ նրա մօտով...։

Մէկի պատկերի ազօտ ստուերագիծը մնաց նրա սրտում....

Այդ պատկերը խլեց նրա հանգստութիւնը։ Ամէն անգամ, նոյն օրը, նոյն ժամին, նա կանգնած էր լինում այդ ճանապարհի վրայ։ Սպասում էր, իւր հոգու ամենաքաղցր զգացմունքներով, սպասում էր, մինչեւ յայտնւում էր սիրելի պատկերը եւ, մի թեթեւ հայեացք ձգելով նրա վրայ, կայծակի նման անցնում էր։

ՐԱՖՖԻ

գրեթ պաշտօնի զինուորներու զօրակոչին հրամանագիրը։ Այս ձեւով, կանչուած զինուորներուն թիւը կը հասնի 250.000ի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Արեւմտեան դիւանագիտական շրջա-նակները կը կարծեն թէ գնդ. Նասր պիտի մերժէ Օգոստ. 16ի ժողովին հրաւէրը։ Տակաւին առջի օր խօսած մէկ ճառին մէջ, Եգիպտոսի նախագահը կը պնդէր թէ Սուէզի ազգայնացումը ոչ մէկ ապօրինի հանգամանք ունի, «պէտք է հասկնան թէ երկիր մը կա՛մ անկախ է, կա՛մ չէ։ Ամէն կարգի յեղաշրջումներու դէմ պիտի պաշտ-պանենք մեր իրաւունքները, մեր հողերը եւ մեր ջրանցքը »։

× Գահիրէի եւ Ալ Աղհար համալսարանին տնօրէնը, որ կը նկատուի իսլամութեան արդի պետերէն մէկը, առջի օր «սրբազան պատերազմի» կոչ ուղղեց բոլոր Եգիպ-տացիներուն, մահմետականներուն եւ քրիստոնեայ Ղպտիներուն։

× Գնդ. Նասր ցարդ չպատասխանեց ժողովի հրաւէրին։ Իր անմիջական շըր-ջանակին մէջ կը կարծուի սակայն, որ ե-գիպտական կառավարութիւնը պիտի չհամարձակի ազգայնացման սկզբունքէն հրաժարիլ։

Նասր մեծ յոյսեր դրած է ռուսական բացայայտ օգնութեան (Օգոստ. 12ին Մոսկուա պիտի մեկնի), ինչպէս նաեւ Ամերիկացիներու աւելի թաքուն պաշտ-պանութեան վրայ։

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Իր հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը ջախջախիչ մե-ծամասնութեամբ վստահութիւն յայտնեց Սուէզի հարցին մէջ կառավարութեան հե-տեւած քաղաքականութեան։ Բոլոր խմ-բակցութիւնները (422 ձայն) բացի հա-մայնավարներէն (150 ձայն) յորդորեցին որ կառավարութիւնը ամուր կառչի Ե-գիպտոսի դէմ որդեգրած իր խիստ քա-ղաքականութեան։

Մորիս Շուման, Ժորժ Պիտօ, Փիէր Մոնթէլ (ընդդիմադիրներու կողմէ), Տանիէլ Մէյէր եւ բազմաթիւ ուրիշներ յայտնեցին թէ բոլոր խմբակցութիւնները կանգնած են կառավարութեան կողքին։

Ազգ. ժողովը քուէարկեց նաեւ բողոքի բանաձեւ մը, որուն մէջ կը շեշտուէր կատարուած բռնութեան առջեւ չխոնար-հելու հաստատ որոշումը։

× Իսկ Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ, վարչապետ Իտըն խօսեցաւ խիստ ճառ մը։ Շեշտեց թէ կարելի չէ վստահիլ գնդ. Նասրի խօսքին։ Ապա ըսաւ 1888ի համա-ձայնագրին պատմականը եւ աւելցուց թէ Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկը կեն-սական է երկրին շահերուն համար։

Պահպանողականներն ու աշխատաւորա-կանները միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեցին կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան։

ՄԻՋԱԶԳ. ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտնեց առ-ջի օր, թէ Խ. Միութեան դիրքը որոշ է. «հաւատացած ենք թէ Եգիպտոսի կամ ու-րիշ որեւէ պետութեան վրայ ճնշում բա-նեցնելը մեծ սխալ մըն է »։

× Իտալիան համամիտ է ջրանցքին մի-ջազգայնացման։

× Փաքիստանի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իր երկիրը Սուէզի ազ-գայնացումը կը նկատէ օրինաւոր, սա-կայն «պէտք չէ անտեսել միւս պետու-թեանց շահերը »։

× « Էտէնի կառավարութիւնը ամէն ձեւով զօրավիգ պիտի կանգնի Եգիպտո-սի», յայտարարեց Եմէնի իշխա-նը։

× Հնդկաստանը պիտի մասնակցի մի-ջազգային ժողովին։

× Քանատայի արտաքին նախարարը ա-ռաջարկեց Սուէզի հսկողութիւնը յանձնել ՄԱԿին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ժողովրդական կուսակցու-թեան ընդհ. քարտուղարը, Գիւլէք, ձեր-բակալուեցաւ՝ « ժողովրդական ցոյցերու եւ տողանցքներու» օրէնքը ոտնակոխած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

1936 ՓԵՏՐ. 1ԷՆ ՄԱՅԻՍ 31 ծնած ե-րիտասարդները զէնքի տակ պիտի կան-չուին. ցամաքայինները ու ծովայինները՝ Սեպտեմբերին. օդանաւորդները՝ Նոյեմ-բերին։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կը հերքուին ար-տաքին նախարար Տըլըսի հրաժարման մասին տարածուած զրոյցները։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տա-րեդարձին առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մար-սէյլի Շրջ. կոմիտէին։

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթա-կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին)։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, եր-գեր, արտասանութիւններ, նուագ, զը-ւարճախօսութիւն եւ զանազան անակըն-կալներ։ Հայկական եւ եւրոպական պա-րեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նը-ւագախումբի։

Առատօրեան պուլի մրցում։

Ձուկ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, սառնուիչ եւ այ-լազան խմիչքներ։

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապ-րանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է։

Երթեւեկութեան համար կը սպասար-կեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքող-ները կրնան առնել Մարսէյլ - Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը։

Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանա-սորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէ-սինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼ-ԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը խնդրէ գիտցողներէն իրեն տեղեկացնել հասցէ-ները հետեւեալներուն, որոնք կը կար-ծուի որ Ֆրանսա կը գտնուին։ Մարսէյլ փնտռուած են եւ չեն գտնուած։ — Հա-յաստանէն Պետրոսեան կը փնտռէ Խնուս-ցի Վարդան, հօր անուն Քաղակ եւ մօր անուն Ալմաստ։ Հայաստանէն Աղնիւ Մի-րաքեան կը փնտռէ Վանեցի Գրիգոր Ա-ւետիսեան, հօր անուն Գէորգ եւ մօր ա-նուն Նարկիզ։ Յունաստանէն Տիկին Թէ-րէզ Քէֆալեան կը փնտռէ ամուսինը՝ Գէորգ Քէֆալեան։

Կրօն. Ընկերակցութիւնը Պ. Յարու-թիւն Զաքարեանէ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. ողբացեալ Յակոբ Մինասեանի մահ-ուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աղասի Գալեանէ հազար Ֆր. իր հօրեղբայրնե-րուն մահուան առթիւ։ Տիկին Գաղան-ճեանէ իր Թոռնիկին ծննդեան առթիւ 500 Ֆրանք, հազար Ֆրանք ալ Տէր եւ Տիկին Սուսուլեանէ իրենց զաւկին ծննդեան առ-թիւ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Օր. Մարգրիտ Յովհան-նէսեանի եւ Պ. Քրիստափոր Շատեանի ա-մուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Շատ-եան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Փա-րիզի Մշակոյթի Տան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի տան, հազար Ֆրանք ալ «Յա-ռաջ»ի բարգաւաճման համար։

Սրտանց «Յառաջ»էն։

Նոյն առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվի-լի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըս-տացած է Պ. Նշան Դարբինեանէ (կնքա-հայր) հազար Ֆր. օգափոխութեան կա-յանին եւ 1000 Ֆր. իր նպաստակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեանէ երկու հա-զար Ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պաղտասարեան եւ զաւակը Վահագն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար-ուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յի-շատակը յարգողները։

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակ-ցութեան Կեդր. Կրթ. Մարմինը շնորհա-կալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը-ւէրները փոխան ծաղկեպսակի. Տիկին Ա-րուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեանէ երկու հազար Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեանէ երկու հազար Ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժա-մը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆը-րանսայի համար հարիւր Ֆրանք, արտա-սահմանի համար երկու հարիւր Ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխու-թիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով ւ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, ան-յապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ ար-ուարձաններու թերթին գործակալներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օ-գոստոս վերջին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը. —

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին։

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 10ին առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տը Լիոն.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ՑՈՒԴԻԹ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահ-ուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստ-եան պաշտօն կատարել կուտան իր զա-ւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն)։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող-ները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւ-ղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 26ին։ Անձ-րեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
5 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7647 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3458

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈ՞ ԵՐԹԱՍ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ

●

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս ուղղել այս հարցումը, հետեւողութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին որ կը հարցնէր, Վաղարշապատի քարոզին մէջ.— Ցո՞ երթաս, Անթիլիաս :

Անթիլիասը գտած է իր ճամբան — ինքնավարութիւն — եւ կ'ուզէ շարունակել զայն, համաձայն իր ներքին սահմանադրութեան :

Վանքը տեղն է, Կաթողիկոսն ալ օրինապէս ընտրուած :

Հակառակորդնե՞ր կան Միաբանութեան մէջ :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եթէ անհրաժեշտ կը գտնէր միջամտել, իր պարտականութիւնն էր սաստել ըմբոստները :

Վազգէն Ա. շատ լաւ կը ճանչնայ այդ խափանարարները, որոնք ընդունակ են ամէն վատութեան, ինչպէս տեսանք վերջին վեց ամիսներու ընթացքին :

Անոնց մէջ կայ վերատեսուչ մը — այժմ պաշտօնանկ — որու մասին ոչ ոք լաւ բան խօսած է: Ընդհակառակն :

Կան երկու տարեցներ, որոնք այլեւս չեն կրնար պատասխանատու պաշտօններ ստանձնել :

Այս երեքը միասին կը կազմեն երերուն կորիզ մը, որ պատրաստ է դժխելու որեւէ համաձայնութիւն :

Դեռ կան չնաշխարհիկ վարդապետներ ալ :

Մէկը, վարժ դաւադիր, քանի մը ամիս առաջ քարոզ մը խօսելով կ'ըսէր թէ Եկեղեցին նահատակներու կը կարօտի եւ ինք պատրաստ է առաջին նահատակը հանդիսանալու ....

Ուրիշ մը, աշխարհաշրջիկ, աւելի թեթեւամիտ, կաթողիկոսարան կը ներկայանայ իր լրբութիւնը ցուցադրելու, երբ զինք կը հրաւիրեն կարգապահութիւն մը լսելու :

Մեզի համար հաճելի չեն կրկին արձանագրել այն ապօրէն եւ ապերասան արարքները, որոնք տեղի ունեցած են վանքին մէջ, անցեալ շաբթուան ընթացքին :

Վազգէն Ա. միութեան եւ սիրոյ քարոզներ տուած ատեն, սպառնալիքներ ալ կը սահեցնէ :

Կը խօսի, նաեւ, միաբանական մեծամասնութեան մը մասին որ աւելի շատ բաղձանք է քան իրականութիւն :

« Ապա թէ ոչ»ները կացութիւն չեն փոխեր, այլ աւելի կը պղտորեն, անդարմանելի ելքի մը յանգելով :

Ոչ ոք փորձած է ճակատ կազմել էջմիածնի դէմ, «ինքզինքը հակադրելով » :

Ոչ Պատգ. Ժողովը, որ փետր. 20ին 36ի վրայ 32 ձայնով ընտրեց նոր կաթողիկոսը, ոչ կիլիկեան թեմին ազգ. ընդհ. ժողովը, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ իրաւասու իշխանութիւն :

Բոլորին ուզածն այն է որ էջմիածինը վերագտնէ իր երբեմնի վարկն ու վեհութիւնը, կատարելու համար իր պատմական դերը:

Զարաբաստիկ եպիսկոպոսական ժողովին անդամներէն ոչ մէկը կրնայ ժխտել թէ Կիլիկեան Աթոռին անկախութիւնը եւ զօրացումը տարրական պահանջ մըն է Հայկական Արտասահմանի, այլ մանաւանդ էջմիածնի համար :

Օր մը կրնան պէտք ունենալ :

Հայկական Արտասահմանը ամուր կառչած է իր սահմանադրական ինքնավարութեան, եւ չի կրնար հանդուրժել «դերադահ» սաստերու կամ հրամաններու :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին պարտքն է այս պարագաները բացատրել Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին, եւ կարգի հրաւիրել խառնակիչները :

Այլապէս, դէպքերը կրնան յանգիլ վախճանի մը, ուր հաւատարիմներն ալ պիտի առատանին.

— Ցո՞ երթաս, ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

*

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առջի օր Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին նախարարը շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրին Ազգ. Ժողովին առջեւ: Նոյն գիշերը, իրենց յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը կրկնեցին նաեւ ձայնասփիւռէն :

Արտաքին նախարարը նախ ըրաւ Սուէզի հարցին պատմականը: Յայտնեց թէ ինչպէս գնդ. Նասըր խոստացած էր ապահովել Սուէզի երթեւեկին ազատութիւնը. ինչպէս դրժեց իր խոստումը՝ կամայական որոշումով մը : Պատմեց թէ ի՞նչ պայմաններու տակ դիմումներ կատարուեցան Մ. Նահանգներու նախագահին ու արտաքին նախարարին, որ Փ. Տըլըս անձնապէս մասնակցի Լոնտոնի խորհրդակցութեանց: «Մենք չենք պահանջեր որ Ջրանցքին անօրինութիւնը վերադարձուի նախկին ընկերութեան. բայց կ'ուզենք ստեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, որ ապահովէ Ջրանցքին ազատ երթեւեկը : Մեր կողմէ կատարուած ամէն զիջում կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ: Չենք մոռցած թէ ինչ զիջումներու պատճառով ծայր տուաւ վերջին աշխարհամարտը :

« Երեքները համաձայն են այն կէտին շուրջ թէ գնդ. Նասրի որոշումը անընդունելի է: Ահա թէ ինչու որոշեցինք հրաւիրել Օգոստոս 16ի միջազգային ժողովը : Բայց ի՞նչ կրնայ ըլլալ Նասրի պատասխանը. կա՛մ պիտի համաձայնի ժողովին մասնակցիլ եւ այս ձեւով ետ առնել իր նախկին որոշումը, եւ կա՛մ պիտի մերժէ: Այս պարագային, ոչ մէկ միջոցի առջեւ պէտք է ընկրկինք մեր որոշումները գործադրելու համար: Լոնտոնի խօսակցութիւնները ամրապնդեցին արեւմտեան պետութեանց միաձայնութիւնը: Մեր բռնած դիրքէն կախուած է ոչ միայն Սուէզի ազատ երթեւեկին, այլ նաեւ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի ապագան : Չենք կրնար հանդուրժել որ կեղծ հերոս մը վտանգաւոր արկածախնդրութեանց մէջ քաշէ արաբական ու մահմետական աշխարհը եւ վտանգէ մեզի համար կենսական եղող Հիւս. Ափրիկէի ապագան: Վճռած ենք առանց ընկրկելու պաշտպանել մեր իրաւունքներն ու շահերը »:

Իսկ վարչապետը, ուրբաթ իրիկուն, ձայնասփիւռէն խօսած իր ճառին մէջ շեշտեց թէ Ֆրանսան հակառակ չէ Եգիպտոսի ու արաբական կամ մահմետական աշխարհին, այլ միայն՝ գնդ. Նասրի ու անոր անձնական քաղաքականութեան : Մերկացուց Նասրի յաւակնութիւնները, որ կ'ուզէ աշխարհին ներկայանալ որպէս երկրորդ Հիթլէր մը : «Իր Յեղափոխութեան Փիլիսոփայութիւնը *գրքոյկին մէջ, որ մեզի կը յիշեցնէ ուրիշ բռնատէրի մը գիրքը, գնդ. Նասր կ'ուզէ ապացուցել թէ մահմետական աշխարհը կարիքն ունի ղեկավարող ժողովուրդի մը եւ հերոսի մը: Ըստ իրեն այդ ղեկավարող ժողովուրդը Եգիպտացիներն են, իսկ հերոսը՝ ինք, Նասրը :*

« Առանց կորսնցնելու մեր պաղարիւնութիւնն ու վեհութիւնը, մենք թոյլ պիտի չտանք որ վտանգուին ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն ու աշխարհի խաղաղութիւնը »:

Վարչապետը նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած էր արդէն ուրբաթ կէսօրէն ետքը՝ Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Ազգ. Ժողովը, որ փակեց իր նստաշրջանը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան քաղաքականութեան: Միայն համայնավարներն են որ տեղի տուին անախորժ

(Շար.ը 4րդ էջ : Դ. սիւ.)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Շարունակելով իր յայտարարութիւնը, որուն առաջին մասը տուինք երէկ, Ղեւոնդ եպիսկ. կը պատմէ .—

1 Յուլիսի կիրակի օր, Խադ Ս. յայտնեց՝ թէ Փառէն եպիսկ. համաձայնագիրը պիտի ստորագրէ միայն այն պարագային, երբ ընդունուին իր երկու նոր պայ*մանները եւ աւելցուին նախապէս (եւ իր իսկ մասնակցութեամբ) պատրաստուած համաձայնագրին վրայ :* Այս երկու նոր պահանջները հիմնովին կը փոխէին մօտ մէկ ամսուան տեւական խօսակցութեանց եւ բանակցութիւններու արդիւնք՝ համաձայնութեան ոգին եւ տառը :

Անհասարկ Փառէն եպիսկ.ի 2 Յուլիսի նամակով մեզի հաղորդուած այդ երկու նոր պայմանները, նոյնութեամբ .

— « Սրբազան եղբարք ,

« Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եպիսկոպոսական դասու համաձայնագիրը այն ատեն միայն ինծի ընդունելի կրնայ ըլլալ, եթէ համապատասխան ըլլայ, իր ընդհանուր ոգիով, Գահիրէի Եպիսկ. ժողովի համաձայնագրին :

« Ընդհանուր այդ ոգին այն ատեն միայն պահուած կ'ըլլայ, երբ ընդունինք, *Ա.— Որ տասը հոգինոց վարչութիւնը, երկու տարուան համար կազմուած, դառնայ Գերագոյն Մարմին, իսկ իրմէ բխած 1941ի կանոնագրի վերամշակման եւ վերաքննութեան յանձնախումբը, իր կատարած աշխատանքին արդիւնքը ներկայացնէ նոյն տասը հոգինոց վարչութեան, առ ի վաւերացումն . Բ.— Օծումը տեղի չառնէ ընել, հաւանութեամբը Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսին»:*

ՓԱՌԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ինչպէս յստակ կերեւի այս նամակի մանաւանդ Բ. կէտէն, այս ձեւով մենք ուրիշ բան ըրած պիտի չըլլայինք, բայց եթէ ըստ ամենայնի ենթարկուիլ Ս. էջմիածնայ կաթողիկոսութեան :

Փառէն Ս.ի Թղթոյ ընթերցումէն ետք, Խադ եւ Դերենիկ Ս. սրբազաններ պաշտօնապէս յայտնեցին՝ ի ներկայութեան Եղիշէ Ս. Արք.ի՝ թէ իրենք եւս կը բաժնեն Փառէն Ս.ի տեսակէտը եւ կը յայտնեն, թէ երբ չեն ընդունուիր այդ երկու նոր պայմանները, իրենք եւս իրենց ստորագրութիւնը չեղեալ կը համարեն :

Ցաւով կը յայտնենք, որ Փառէն Ս. Եպիսկ. չփափաքեցաւ հինգ եպիսկոպոսներու կարգին ստորագրել համաձայնագրի սեւագրութիւնը՝ որ բոլոր «կողմ»երը գոհացնելու բնոյթ պիտի ունենար, եթէ անշուշտ ... «կողմնգոյութիւն» ունի: Հակառակ այդ համաձայնագիրը չստորագրելու իր որոշման եւ այս վերապահութիւնը իբրեւ սկզբունք մեզի ներկայացնելու իր փորձերուն, Փառէն Ս. այսօր չի վարանիր իր ստորագրութիւնը դնելու միաբանութիւնն ու ժողովուրդը պառակտող իբրեւ թէ «պաշտօնական» յայտարարութիւններու տակ՝ ... «ատենապետի» հանգամանքով ...

« Մեր տպաւորութիւնն այն եղաւ, այս բոլորէն ետք, որ Փառէն Ս. եւ իրեն համախոհ եպիսկոպոսները, վստահօրէն գրգռումով կաթողիկոսական ընտրութեան հակադրուած տարրերու, շարունակ նոր *առաջարկներ պիտի ներկայացնէին մեզի՝ մինչեւ որ մենք — զանոնք նկատելով Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան սկզբունքին դէմ — հարկադրուէինք մերժել զանոնք, եւ իրենք հիմնուելով մեր այդ մերժումին վրայ՝ պատրուակ գտնէին չմասնակցելու ընտրեալ կաթողիկոսի օծումին :*

Գ.— Այս բանակցութեանց ընթացքին՝ էջմիածնայ հետ յարաբերութիւն հաստատուեցա՞ւ. կրնա՞ք սեղմօրէն պարզել տեսակէտները Կիլիկեան Աթոռի եւ էջմիածնայ :

— Այդ հարցումը Բարձր. Խորէն Սրբազանին ուղղել աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ, կը կարծեմ, իր պաշտօնական հանգամանքը նկատի ունենալով :

Գ.— Կ'ուզէ՞ք, իբրեւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան Կրօն. ժողովի ատենապետ, լուսաբանել մեզ՝ կաթողիկոսական օծման բնական հիմունքներու, այդ օծումի կարելիութեանց եւ տարողութեան մասին:

— Կաթողիկոսական օծումը ծիսակատարութիւն մըն է մեր եկեղեցւոյ մէջ : Ըստ կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման Մաշտոցի՝ այս ծիսակատարութեան պէտք է մասնակցին 12 եպիսկոպոսներ: Թովմա Մեծոփեցի , այս նոյն հարցի մասին կ'ըսէ . «Երկոտասան եպիսկոպոսս օծանեն Կաթողիկոս Հայոց . եւ եթէ ոչ գտանի, Զ. կամ Գ. *(այսինքն 6 կամ 3)* օծանեն զգագաթն խաչանման՝ միւռոնաւն սրբով»: *Երբեմն՝ թիւը ամբողջացնելու համար՝ թէ եպիսկոպոսական եւ թէ կաթողիկոսական օծման ատեն, դրուած են խաչեր, աւետարաններ եւ Ս. Լուսաւորչի Աջը :*

Երբ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական օծման հարց ծագած է, եւ՝ անձնապէս՝ փափաք յայտնած եմ որ մեր եկեղեցւոյ սովորութեանց եւ աւանդութիւններուն համաձայն տեղի ունենայ օծումը, այն վստահութեամբ, որ մեր աշխատանքները յաջողութեամբ պիտի պսակուին եւ օծման արարողութեան պիտի մասնակցին Հայ. Եկեղեցւոյ այլ եպիսկոպոսներ եւս:

Դէպքերը, մինչեւ այսօր, ցոյց տուին սակայն՝ որ Ս. էջմիածին տրամադիր չէ իր մասնակցութիւնը բերել այս օծման : Այս միտական տրամադրութեան կը միանան նաեւ Կիլիկեան Աթոռի երեք եպիսկոպոսներ՝ այլեւայլ նկատումներով : Ցաւալի է հաստատել , որ այսպիսի օրերու մէջ երբ խնդրոյ առարկայ է Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան տեւականացումը, կարգ մը հոգեւոր եղբայրներ յամառին անձնական կամ այլ նկատումներով չբերել իրենց մասնակցութիւնը՝ իրենց արժանաւոր մէկ եղբօր, Գեր. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկ.ի կաթողիկոսական օծման :

Այս ընդդիմութեամբ, մեզի համար կը ստեղծուի բոլորովին նոր կացութիւն մը: Կը տարուինք մտածելու՝ թէ Ս. էջմիածնայ հոգեւոր եւ վարչական իշխանութեան ենթակայ եպիսկոպոսներ, որոնց կարգին Կիլիկեան երեք եպիսկոպոսներ, կը ձգտին իրենց միահամուռ որոշումով անկարելի դարձնել ընտրեալ կաթողիկոսի օծումը :

Հետեւաբար, կը ծագի մեզի համար այն հարցականը, թէ պէ՞տք է Կիլիկեան Աթոռի գոյութեան ճակատագիրը կապել խնդրոյ առարկայ եպիսկոպոսներու նկատումներէ թելադրեալ վերապահութեան, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ, որ կաթողիկոսական օծումը երեք եպիսկոպոսով կատարելու սովորութիւնը օրինական բացարձակ տրամադրութիւն մը չէ եւ մեր պատմութեան մէջ կայ նախընթացը երկու եպիսկոպոսով կաթողիկոսական օծման : Յիշեցնենք, այս առթիւ, որ օծման ծիսակատարութիւնը, ինքնին, յետսամուտ սովորութիւն մըն է, մեր եկեղեցական կեանքին մէջ :

Մենք, իբրեւ Կիլիկեան Աթոռի եպիսկոպոսի, եւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան Կրօնական Ժողովի ատենապետի, չենք կրնար այս հարցումին այո՛ *պատասխանել, եւ կը շեշտենք՝ թէ, տուեալ պայմաններու մէջ, միշտ յարգելով հանդերձ օրէնքն ու աւանդութիւնները, երբ Հայրապետական Աթոռն այս կամ այն պատճառաւ անելի առջեւ կը գտնուի, պէտք է կրկնենք Ս. Աւետարանի խօսքը՝ թէ « Հարկ լուծանէ զօրէնս»:*

Ըսելէ ետք այս ճշդումը, անգամ մը եւս կը յայտնենք այն վստահութիւնը՝ թէ մեր եպիսկոպոս եղբայրները, ինչպէս նաեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան ենթակայ եպիսկոպոսները իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն այս օծումին, **յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ միութեան սէրին:**

«ՁԳՈՐԾՍ ՁԵՌԱՑ ՄԵՐՈՑ...»

Սաղմոսէն քաղուած է այս պարբերութիւնը .–

« Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛ ի մեզ, Տէր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛ մեզ» (Կ․ Լ․ 17):

Աղօթքի ձեւ է ստացած, հիմա, այս պարբերութիւնը, զոր շատ կը սիրեն արտասանել մեր եկեղեցականները եւ բարեմիտ պառաւները՝ որեւէ գործի ձեռնարկելէ առաջ, կրկնելէ այնքան՝, որքան « Հայր մեր » աղօթքը.

Եւ սակայն, սովորութիւն դառնալուն համար է, ապահովաբար, որ արտասանողին միտքը հաշտ չ'ընթանար բառագիտութեան հետ։ Բառերը տարբեր բան կ'ըսեն, արտասանողին միտքը տարբեր(*) : Անոնք որ առաջին անգամ սեղանակից կ'ըլլան Ամենայն Հայոց մեր վեհափառ լեզուին հետ, որ գրաբարն է, հետեւելով ձախաւեր թարգմանութեան մը՝ պարզունակ այդ բառերուն մէջ կը կարծեն գտնել աղօթք մը, Աստուծոյ ուղղեալ, խնդրելու համար որ «մեր ձեռքի գործերը ուղիղ ըլլան եւ յաջողութեամբ պսակուին»

Իսկ հայերէն աշխարհաբա՛րը Աստուածաշունչին մէջ, որ նուէր տրուած է մեզի՝ զուարճացնելու համար միայն կարծես, կը գտնենք սա տառոց թարգմանութիւնը․ « Ու մեր Տէր Աստուծոյն վայելչութիւնը մեր վրայ ըլլայ, եւ ձեռքերնուս գործքը հաստատէ մեր վրայ, մեր ձեռքերուն գործքը հաստատէ»:

Ի՞նչ է այս պարբերութեան բնագրային իմաստը :

Երբ բաղդատենք գրաբար թարգմանութիւնը Մովսէ բառացի փոխադրութեան, ինչպէս եւ Քրամփոնի, Զատոկ Քանի եւ այլոց բազմաց գրական թարգմանութեանց հետ, կը տեսնենք թէ, այստեղ, հաւատարիմ չէ մեր «Թագուհին» :

Ահա բնագիրը (բառացի)․ «Ամրապնդեա՛ զգործս ձեռաց մերոց»: Այս կարճ պարբերութիւնը անփոփոխ կը կրկնուի փոքրակոյն նաեւ: Եւ սակայն, ըստ Թուանէի եւ Շվայի վկայութեանց, եբրայերէն կարգ մը հին ձեռագիրներու մէջ կը պակսի կրկնութիւնը: Հայերէն կ'ընդունի կրկնութիւնը, որ կը կազմէ եբրայական քերթողական բարբառին յատկանիշներէն մին, բայց կրկնութեան մէջ կը փոխէ բայը, — սրեմն նախ «ուղիղ արա՛», յետոյ «աջողեա»: Օսթէրվալտի թարգմանութիւնը եւս կը փոխէ, երկու տարբեր բայ կը գործածէ: Իմաստաբանական տեսակէտով՝ հայերէնը կը հետեւի յունարէնին, — կը գործածէ համազօր բայը, բայց երբ յունարէնը կրկնութեան մէջ եւս կը գործածէ նոյն բայը, հայերէնը կը հեռանայ յունարէնէն ու կը գործածէ նոր բայ մը :

Իմաստին մօտենալու տեսակէտով՝ բացատրուած շփոթութեան մէջ առաջին մեղաւորն է հայերէն առաջին բայը, — «ուղիղ արա՛»: Արդ, «ուղիղ առնել» ոճական ձեւ մըն է, որ, աղօթաձեւ այդ պարբերութեան մէջ, կապ չունի «ուղիղ» կամ «արդար» գործեր կատարելու ցանկութեանց հետ :

Թէ ամբողջ պարբերութիւնը եբրայաբանութիւն մըն է, կը հաստատէ արդէն պարբերութեան «զգործս ձեռաց» անդամը: Այդ անդամին տրուած բա՛ռն է, թարգմանութենէ թարգմանութիւն կամ լեզուէ լեզու բոլորովին տարբեր, որ ծռած է գիրը եւ քրիստոնէական կաղապար է տուած հեթանոսական գաղափարին : Արդ, պահ մը թողունք բայը եւ քննենք տեսնենք թէ ի՛նչ կը նշանակէ « ձեռքի գործ» :

« Ձեռք » բառը շա՛տ գործածուած է Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ: Ուստի հարկ կը համարիմ նախ բացատրել «ձեռք» բառին այլազան նշանակութիւնները, ետքը վերլուծելու համար «զգործս ձեռաց» ասացուածքը

⁂

Հետաքրքրական է «Աբիսողոմի ձեռք» ասացուածքը:

Աբիսողոմ, իր կենդանութեան, արքայից հովտին մէջ (**) կը կանգնէ մարմարեայ յուշարձան մը, որպէսզի չմոռցուի իր անունը, «քանզի չէր իր որդի որ յիշեցէ զանուն նորա»: Այդ յուշարձանը կոչուեցաւ «ձեռն Աբիսողոմայ» (Բ․ Թագ․ ԺԸ․ 18): Ամենայն Հայոց մեր վեհափառ լեզուն կը գրէ․ «Կանգնեաց ի Ցաբին զարձանն ի հովիտս Թագաւորաց »: Այլ լեզուներով թարգմանութեանց մէջ ոչ մէկ տեղ կը գտնուի այս անունը, Ցաբին: Մխիթար աբբահայր կը գրէ․ «Բառս, Ցաբին, ոչ է յատուկ անուն, այլ է հասարակ բառ ինչ եղեալ ի Յունաց բառէն, լաբին, որ թարգմանի ընդունիլ կամ առնել: Ուստի ասելն՝ եւ Աբեսաղոմ կանգնեաց զիւր արձանն. եւ կանգնեաց ի յաբին զարձանն ի հովիտս թագաւորաց, է ասել՝ եւ Աբեսաղոմ կանգնեաց զվէմ մի, կամ զկոթող առ ի ունել զարձանագիր ի յիշատակ յաւիտենական ի հովիտս թագաւորաց»:

Այս բացատրութիւնը ոչ ձեզ կրնայ համոզել, ոչ ալ զիս: Ուրիշ դուռ զարնենք :

Անսովոր չէր կանգնել նման յուշարձաններ Եբրայեցւոց մօտ: «Եկն Սաւուղ ի Կարմեղոս եւ կանգնեաց իւր ձեռն» (Ա․ Թագ․ ԺԵ․ 12): Այս «ձեռն» բառին փոխարէն, աշխարհաբար թարգմանութեան մէջ կը կարդանք «յաղթութեան նշան »: Նոյն «ձեռքին» մասին է Եսայիի խօսքը (Գլ․ ԾԶ․ 5), բայց կաղապարութեան հաւատարմութիւնները բնագրին տուած են տարտամ անուն մը, — Եհովա կը խոստանայ տալ այնպիսի յուշարձան մը, որ զաւակներ ունենալէն աւելի յարգի՝ յաւիտենական անուն մը պիտի ձգէ: (Եւ խորհիլ որ կասկածողնե՜ր կան սանկ Աստուծոյ մը իմաստութեան վրայ):

Այս յուշարձանները, որոնք իրենց ծագումը կ'առնեն փիւնիկեան քաղաքակրթութենէն, բրգաձեւ մարմարեայ կոթողներ էին կամ սիւներ, որոնց գագաթին վրայ կը փորագրուէր բաց ձեռք մը, մատները վեր երկինք երկարած, — մինչեւ այժմ Արաբները կը պահեն «ձեռքին» աւանդութիւնը, եւ իրենց տուներուն կիրով ճերմկցուած պատերուն վրայ կը տեսնուի սեւ ներկով ձեռք մը, որ անեծքները կը պահպանէ չար աչքերու դէմ :

Արդ, եբրայերէն (ինչպէս արաբերէն) ձեռքը կը կոչուի եատ: Հին ատեն, այս բառը կը գրուէր յադ. — կը կարծեմ թէ Աստուածաշունչ Մատեանի ընդօրինակիչներէն մին, հաւանաբար արաբախօս, լուսանցքին վրայ, «արձան» բառին համապատասխան՝ յադ՝ է գրած իբրեւ բացատրութիւն ու բառը յետագային մտած է բնագրին մէջ, քիչ մը ձեւափոխուած . Ցաբ կամ յաբին դժուար թէ ունենայ ուրիշ մեկնութիւն. Մխիթար աբբահօր բացատրութիւնը, թէ լաբին յունարէն բառն է որ ցցուած է այդտեղ՝ գրեթէ անտեղի, քամածին կը թուի ինծ.

Այժմ, երբ մեր ճանկին կառչած է այլեւս Եբրայեցւոց ձեռքը, շարունակենք որոնել ու պրպտել թէ ուրիշ ի՛նչ նշանակութիւններ ունի նոյն այս ձեռքը, հասնելու համար... սաղմոսասացութեան :

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ․ Գ․— Պ․ Անդրանիկ Բաբերդեան յօդուածաշարքին առթիւ, ի՛ր հրաւէրով յառաջիկային պիտի բերեմ պրպտումներ, ուր ցոյց պիտի տրուի թէ՝ ուրիշ ո՞վ զբաղած է այս հարցերուն՝ քննութեամբ, ի՞նչ տեսակէտներ բերած են եւ ո՞րքան հին է «ում» մասնիկը, միաժամանակ պիտի հաստատուի թէ արեւելահայերէնը, համաձայն տպագրեալ օրինակներու, առնուազն հարիւր տարի աւելի հին է քան... Արեւմտեանը :

Շ․ Ն․

(*) Ուրիշ առթիւ մը քննութեան պիտի առնեմ «Հայր Մեր» աղօթքը, ցոյց տալու համար թէ հաշտ չէ նաեւ տէրունական աղօթքին բառագիտութիւնը արտասանողին ցանկութեանց հետ :

(**) Փարաւոններն ալ ունին իրենց « արքայից հովիտը», — իրենց գերեզմաններուն յատկուած հողամաս: Աշխարհի վրայ ոչ մէկ բան ինծի հիացում պատճառած է, ահաւոր մեծութեան մը տպաւորութիւնը թողած, որքան պտոյտս փարաւոններու արքայից հովտին մէջ, Լուքսօր :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այդ իրիկունը, Փարիզի այն երեկոներէն էր, ուր անձրեւ չեկալով հանդերձ, կարծես անձրեւ կուգայ...

Կը փնտռէի հայկական ճաշարանը : Անել երեւցող անցքի մը մէջ գտայ, ուրիշներուն օգնութեամբ :

Եւ հազիւ ժամէ ներս, արդէն կը գտնուէի գրողներու բազմութեան մը մէջ : Ուրախ եղայ եկած ըլլալուս: Երկար ատեն է տեսած չէի այդքան հայ գրող միասին: Կ'ըսեն թէ հայ գրականութիւնը կը մեռնի: Ի՞նչպէս կրնայ մեռնիլ, երբ տակաւին այդքան գրողներ կան:՝ Այս պարագան ինծի համար ալ նորութիւն մը եղաւ ...

Անոնք, մեծ մասով, տակաւին Հայեր էին, տեղական որոշ դիմագիծով: Հայ մը, նոյն իսկ գրագէտ, միեւնոյն ձեւով կը ներկայանայ:

Անոնց մէջ, շատ ցանցառ էին դասական մտաւորականի հալած եւ մաշած երեւոյթը ունեցողները :

Բայց սրահին խորքին մէջ նստած էր բոլորովին երիտասարդ խմբակ մը, ապահովաբար նոր լաւագոյն սերունդը ներկայացնող: Կարդացած եմ իր լաւ բանաստեղծութիւնները, ֆրանսերէն լեզուով: Բայց ահա կը մասնակցէր հայ գրագէտներու համախմբումին, եւ յետոյ ալ տեսայ որ սքանչելի հայերէն կը խօսէր:

Նստայ շատերու կարգին, եւ լսեցի որ

ԱՐԱՐԱՏԸ

★

Գեղեցիկ է Արարատը, գեղեցիկ ո՛չ միայն մեզ՝ Հայերիս համար, այլ բոլոր այն օտար ճամբորդների վկայութեամբ, որոնք տեսել են Արարատը երկնասլաց, իր յաւերժական ձիւնապատ գագաթով : Լանջերին, մէջ ընդ մէջ, արեւի ճառագայթներից խայտացող ու փայլատակող լաւայի շերտերով՝ յղկուած դարերի ընթացքին սառնադաշտերի փլուզումով :

Արարատ իշխում է իր շրջապատի լեռների վրայ, ինչպէս մի արքայ, իսկ միւս լեռները Եփրատից մինչեւ Արաքս, իր շուրջը պար են բռնած, իբրեւ իր շքախումբը :

Այս սքանչելի լեռը, իր յաղթական մենակութեան մէջ, աւելի հպարտ քան Օլիմպոսը Հելլադայի, դարձել է, ոչ միայն Հայերիս առասպելական ու սրբազան լեռը, այլ եւ մարդկութեան, քանի որ Աստուածաշունչը Արարատին է վերագրում Նոյեան Տապանը, ուրկէ իջան մարդիկ, կենդանիներ ու թռչուններ, աշխարհը բազմացնելու :

Երբ Արարատը դիտէք Նախիջեւանից, ձեզ թւում է մի զանգուած, ցցուած, դէպի հիւսիս արեւմուտք, իսկ եթէ դիտէք հարաւից՝ Բայազէտից, կամ հիւսիսից՝ Երեւանից, շատ յստակ ձեւով տեսնում էք երկու անջատ լեռներ, Մեծ Մասիսը եւ Փոքր Մասիսը, իրարից բաժանուած անդնդախոր ձորով ;

Մեծը՝ այդ հպարտ հսկան, իր երկճիւղ գագաթով, ցցուած է դէպի հիւսիս արեւմուտք, Փոքրը իր կլորիկ գագաթով՝ դէպի հարաւ արեւելք ;

Հոյակապ է Արարատի տեսարանը մանաւանդ Արարատեան դաշտից դիտելիս :

Մեծ ու Փոքր Մասիսները իրենց լանջերով Հայաստանից գրաւում են մօտ հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն.

Դժուար է բարձրանալ Արարատի գագաթը, հակառակ իր շատ համաչափ եւ աստիճանաբար բարձրացող կողերին : Դժուար է, շնորհիւ այն հսկայ քարակոյտերին, որ հրաբխային լեռը ժայթքել է լաւան եւ փռել իր կրծքին :

Գագաթի յաւերժական ձիւնը, մանաւանդ ամառը, սառած կարծրացած չէ, այլ կիզիչ արեւի տակ, փափկացած, որով Արարատի բարձրանալը ճամբորդների համար տաժանելի է .

Այս է պատճառը, որ հայ առասպելաբանութիւնը Արարատին տուել է անմատչելի անունը :

Ունինք Ս․ Յակոբի աւանդութիւնը, որ Սուրբը ամէն անգամ մօտեցած լերան գագաթին, երբ յոգնած եւ ուժասպառ գիշերը հանգչում է, լուսաբացին շարունակելու իր վերելքը՝ գագաթը հասնելու համար, առաւօտեան իրեն գտնում է նոյն տեղը, ուրկէ սկսած էր վերելքը :

Սուրբը համարելով այդ Աստուածային կամք, այդ տեղ կառուցանում է իր վանքը, աղբիւրի կողքին :

Գոյութիւն չունի այսօր այդ վանքը, ոչ իսկ հետքերը աւերակների :

Մինչեւ Արարատի թրքական հող դառնալը, գոյութիւն ունէր լերան կրծքին, մօտ երեք հազար մեթր ծովի մակերեսից բարձր, մի շատ փոքրիկ աւազան, կաթիլ կաթիլ հոսող աղբիւրի վրայ պարզ քարերով շինուած փոքրիկ կամարաձեւ խորան, առանց իսկ խաչի, ոչ շատ հեռու ձիւնի շերտից, ուր հայ ուխտաւորները, ամէն կողմից գալիս էին, իրենց մեղքերը թօթափելու, իսկ երիտասարդ ամուլ մայրերը զաւակ աղերսելու Յակոբ Մծբնայ Հայրապետից :

Արարատի անմատչելիութիւնը այնքան էր արմատացած հայ ժողովրդի մէջ, որ երբ պրոֆ․ Պարրոտ, ընկերակցութեամբ Խ․ Աբովեանի, 1829 թւին յաջողեց Արարատ բարձրանալ, երկար տարիներ, ժողովուրդը կասկածի ենթարկեց Պարրոտի հաւաստիացումները, մինչեւ որ ուրիշ լեռնախոյզներ եւ գիտնականներ, նոր արշաւախմբերով Արարատի գագաթը բարձրացան :

1850 թւին գիտական մէկ արշաւախումբ, ամբողջ հինգ օր մնաց լերան գագաթը եւ կատարեց երկրաչափական աշխատանքներ, պայմանական նշաններով կապուելով ուրիշ գիտական արշաւախմբերի հետ, հաստատուած՝ Սաւալանի, Էլբրուսի եւ Գեղամայ լեռներից Աղ-Դաղի գլխին: Այնուհետեւ ուրիշները մինչեւ այսօր :

Դժբախտաբար Արարատը լերկ է անտառներից, բայց մինչեւ 3500 մեթր ծովի մակերեսից, իր կողերը ծածկուած են բուսականութեամբ, իսկ մինչեւ յաւերժական ձիւնի շերտը, կը հանդիպէք Ալպեան գագաթներին յատուկ բոյսերի

Արարատի բուսականութիւնը, մանաւանդ թփուտները, շատ նման են Ալպեաններին, միայն տեսակներով աւելի քիչ են :

Ալպերի գագաթին հաշւում են մօտ 49 տեսակ բոյսեր եւ թփուտներ, մինչ Արարատինը 31 տեսակ՝ համապատասխան բարձրութեան վրայ :

Այս պէտք է բացատրել մեր կլիմայի տաքութեամբ եւ խոնաւութեան պակասով:

Աղքատ է Արարատը նաեւ կենդանիներով ու թռչուններով, պատճառը նոյնն է՝ անտառների եւ ջրի պակասը :

Համեմատելով ուրիշ լեռնաշղթաների հետ, Արարատի լանջերին ձիւնը շատ աւելի շուտ է հալւում եւ յաւերժական ձիւնի սահմանը շատ աւելի բարձր է քան միւսներինը: Պատճառը Արարատի՝ մեկուսացած լինելն է, ուր արեւը ազատօրէն թափանցում է եւ հովը սաստկաբար փչում առանց պատնէշի :

Տարօրինակ է, որ Արարատը հակառակ իրեն վրայ տեղացող մեծաքանակ ձիւներին եւ անձրեւին, իր ձիւնապատ գագաթին ու կրծքին թաղնուած դարաւոր սառնադաշտերին, զուրկ է ջրից եւ աղբիւրներից :

Արարատից սկիզբ չէ առնում որեւէ գետ, բացառութեամբ մէկ երկու աննշան առուակների, ձիւնահալքից գոյացած, որոնք հազիւ լերան ստորոտը հասած, չքանում են, առանց Արարատեան դաշտ եւ Արաքս հասնելու .

Ձիւնից եւ առատ անձրեւից գոյացած ջրերը, անյայտանում են լերան ծակ-ծուծքերի մէջ, հաւանօրէն կազմելով մէկ ստորերկրեայ լիճ կամ ստորերկրեայ գետ, անյայտ ուղղութեամբ :

Արդեօ՞ք, այդ ստորերկրեայ ջրերի չորացումն է, որ ցնցում է լեռը երբեմն ահաւոր երկրաշարժով ;

Յայտնի է 1840 թուի երկրաշարժը, որ սարսափելի աւերներ գործեց, լեռը ժայթքելով իր արգանդից դէպի երկինք նետեց մեծ քանակութեամբ քար եւ աւազ, որի հետքերը մինչեւ այսօր էլ կան :

Այդ երկրաշարժին էր, որ Ս․ Յակոբայ վանքը մնաց փլատակների տակ, ինչպէս նաեւ հարուստ ու բարգաւաճ Ակոռի գիւղը իր երկու հազար բնակչութեամբ :

Աղէտը այնքանով չսահմանափակուեց, երկրաշարժին զոհ գնաց բազմահազար ժողովուրդ Երեւանի, Նախիջեւանի եւ Հին Բայազիտի շրջաններում :

Արարատը շատ անգամ է երկրաշարժների տեղիք տուել, բայց այս դէպքը եզակի է իր ահաւոր հետեւանքներով :

Յ․ Ա․

բարակ ձայն մը զեկուցումը կը կարդար: Սկսայ անդինը նայիլ, խօսողը գտնելու համար: Բայց բոլորին բերանները փակ էին: Մօտեցայ դարձեալ դէպի ինծ եղտայ որ ճիշդ քովս նստող պարոնն է եղեր խօսողը: Տարօրինակ վրիպում ....

Մինչ այդ, իր բաժնեերուն թելը կոր-անցուցած էր: Բայց ին չոր ուշադրու-թիւնս գրաւեց, այն թոյնի գնակիններն էին, գոր, աչքերը խոտորած, կը նետէր օդին մէջ, եւ որոնք իրենք իրենց կը պայթէին, առանց ոչ մէկուն վնաս հաս-ցնելու ..

Նուէրն էր, գտնել թէ, Սփիւռքի մէջ կարելի էր գրականութիւն ընել:

Ինչու չէ, քանի որ լեզուն կար, տպա-գրական գործիքները կային, գրողներ կային, վկայ՝ գրպանները լեցուն սրահը.

Անշուշտ աւելի դժուար պիտի ըլլար ապել տալը, եւ ընթերցողներ գտնելը.

Ընթերցողներ... ամէնէն փախչող եւ չքնաւոր տարրը: Այդ էր, խորքին մէջ, որ մտածել կուտար ապահովաբար, ներ-կաները:

Զեկուցումէն ետք, սկսան խօսք տալ ներկաներուն:

Անշուշտ ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէի. Տեսայ որ շատ մանուածապատ բաներ կ՚ըսուէին. Կրուելիք գրականութեան համար ձամբաներ եւ նիւթեր կը ճարուէին.

Այսպէս պէտք չէր ըլլար, այնպէս պէտք էր ըլլար... Ինչո՞ւ վերջ ի վերջոյ, սկը-սայ այլեւս մտիկ չընել, եւ հետաքրքրու-թեամբ դիտել ճաշարանին չորս պատե-րուն վրայ փակած նշանաւոր մարդոց լու-սանկարները ... Երեւի ես մտքիս մէջ արդէն, ըլլալիքը որոշած, եկած էի սրահ:

Բայց ատիկա ինծի յիշեցուց ուրիշ ե-րեկոյ մը, այս անգամ Պէյրութի մէջ, երբ հրաւիրուած էի հանճլի տուն մը: Հոն ալ հանդիպեցայ ամբողջ սրահ մը լեցուն հայ գրողներու: Ներկաներէն կը ճանչնայի միայն բարեկամս՝ Կոստան Զարեանը, եւ եղբայրս՝ Շահանը:

Այն իրիկուան կեդրոնաւորը՝ բանաս-տեղծ Մառուքեանն էր Երկար եւ աշ-խատուած գրութիւն մը կարդաց «Արձակ բանաստեղծութեան» վրայ:

Երբ վերջացաւ, ուզեց դաղափարս իմա-նալ. — «Շնորհակալութիւն: Զեզմէ է որ սորվեցայ շատ մը բաներ «Արձակ բանաստեղծութեան մասին» ըսի.

Անկէ վերջ, բանաստեղծ Մ. Իշխան, սկսաւ Կոստան Զարեանին գրականու-թիւնը վերլուծել խրթին եւ մանուածա-պատ ձեւով մը: Երբ վերջացաւ, Զարեա-նին նայեցաւ, գաղափարը ուզելու հա-մար: «Այդպէ՞ս է, Պարոն Զարեան».

— «Ճշմարիտ չգիտեմ: Ես գրում եմ, այնպէս ինչպէս գալիս է: Զեմ խոկ խոր-հում ...», ըսաւ Զարեանը:

Ինչ լաւ երեկոյ էր ...

⁂

Եւ այսպէս, անցեալ երեկոյ, խրատա-կանները իրարու կը յաջորդէին:

Անշուշտ, վերջ ի վերջոյ, աւելի լաւ է բան մը ըսել, քան թէ հրաժարիլ նոյն իսկ խօսելէ, ըլլայ իսկ խրատականի ձեւին տակ.

Բայց իմ կործիքովս, ի ծնէ գրագէտը խրատականի պէտք չունի: Անոր առջեւ, մէկէն, նիւթը եւ ձեւը միասին կը ժայթ-քեն

Սիամանթօն, անշուշտ, առաջին ժայթ-քումին իսկ, նետուած էր չորրորդ դէմ, իր վէպ լիպքով: Եւ Ինտրան, հա-կառակ իր դասական դաստիարակու-թեան, իր ներաշխարհին տարօրինակ նե-խրթին ծալքերուն մէջ իջած էր, անօրի-նակելի ոճով մը:

Գրականութիւնը արուեստներուն ամէ-նէն դժուարն է: Երաժշտութեան եւ նը-կարչութեան մէջ, մանաւանդ արդիական արուեստով, ձայներու խառնուրդի մը, եւ գոյներու ժայթքումի մը մէջ, շատ բան կարելի է ծածկել:

Բայց «բառը» իր «ուրոյն» իմաստն ու-նի: Կարելի չէ բառին հետ խաղալ (բլիշէ): Կ՚ըսես կամ չես ըսեր: Ոչ մէկ ապաշ եւ ոչ մէկ ձեւով յոյս կայ միջակ կամ սխալ գործածուած բառերով, պատ-ռելու կործանուող կացութենէ մը ..

Ասով հանդերձ, գրականութիւնը, այսպէս թէ այնպէս, պէտք է յառաջ երթայ, ոչ պէտք լեզուն գործածուի:

Անկէ զատ, ամէն գրող իր ընթերցող-ները ունի: Ինտրային ընթերցողները շատ աւելի քիչ են, քան թէ համեստ գրողինը:

Եւ ինչպէս ասածը կ՚ըսէ —

«Թէ՛ լաճf, թէ՛ երթաճf ...»:

⁂

Այդ իրիկունը, երբ գրագէտներով լե-ցուն սրահէն դուրս ելայ, անել կործուած անցքին խորէն, Փարիզի գիշերին վրայ, այս անգամ, իրաւցնէ, մեղմիկ, բայց որոշ թափահարումով՝ անձրեւ մը կու գար ...

ՄԱՆՆԻԿ ՓԻՐՓԻՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊԱԱԼՊԷՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

●

Պաալպէքի Միջազգային Փառատօնին բացումը կատարուեցաւ Յուլիս 28ին եւ կը փակուի Օգոստոս հինգին: Այդ օրը հպարտանքի օր մը եղաւ Լիբանահայու-թեան համար, որովհետեւ հայ հանճարի կայծերէն մէկը՝ երաժիշտ Ալան Յով-հաննէս շողարձակեց Պաալպէքի Արա-մազդի տաճարէն:

Այս տօնին առթիւ նախկին Նախարար Պ. Ժաք Աքաֆ յայտարարեց թէ փառա-տօնին երաժշտական յայտագրին վրայ առնուած է հայ երգահան մը Ալան Յով-հաննէս, որուն գործերը շատ գնահատ-ուած են Մ. Նահանգներու մէջ, եւ աւել-ցուց թէ «Հայութեան ինքնայատուկ հան-ճարը փայլած է դարերու ընթացքին Այդ հանճարի կայծերուն մենք ականա-տես վկաները կը հանդիսանանք Լիբանա-նի մէջ, ուր դուք զարգացաք եւ բարգա-ւաճեցաք միմիայն ձեր շնորհիւ եւ կարե-ւոր տեղ մը գրաւեցիք ոչ միայն երկրի մշակութային եւ գեղարուեստական, այլ-եւ տնտեսական մարզին ներս: Նկատելով որ հայութիւնը 12 առ հարիւրը կը կազմէ Լիբանանի բնակչութեան, իր 150.000 անդամներով, այս կարեւոր տարրը պէտք չէ որ աննկատ մնայ ամէն անգամ որ Լի-բանանի մշակութային նուաճումները կ՚ուզենք դրսեւորել: Եւ ատոր համար ու-զեցինք որ Փառատօնի երաժշտական մա-սին յայտագրին վրայ առնենք հայ երա-ժշտագէտ մը, որուն ընտրութիւնը կա-տարեց Համպուրկի սէնֆոնիք նուագա-խումբի ղեկավար Լէօն Պարզեն, ան ա-ռաջարկեց Ալան Յովհաննէսը իբրեւ հան-ճարեղ երգահան, որուն գործերը ունին հայկական եւ արեւելեան երաժշտութեան տարրերը, ինչպէս եւ յատուկ մթնոլորտ:

Պաալպէքի միջազգային փառատօնին նուագուեցաւ Ալան Յովհաննէսի «Զոհա-րը» եւ «Հայկական Ռափսոտի»ն:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳԻՐՔԸ

●

Ամերիկահայ մեծ գրագէտը՝ Ուիլեըմ Սարոյեան իր վերջին վէպին մէջ «Պատ-մութիւն մը խնդալու» տիրական շնչառով մը կը գրէ շատ ուժեղ վէպ մը, թրծուած քաղցր բանաստեղծութեամբ, բայց մի-եւնոյն ատեն յուսահատական յոռետեսու-թեամբ:

Ամուսնացած ամոլ մը, կը ներկայացնէ երջանկութիւնը: Գեղեցիկ կին մը, մտա-ւորական այր մը, երկու պաշտելի երա-խաներ, գորս հեղինակը աւելի պաշտելի կը դարձնէ: Ամուսինին ճամբորդութեան առթիւ, երկար բացակայութեան միջո-ցին, կինը յանձնուելով բարեկամի մը, յղի կը մնայ: Կնոջ խոստովանութիւնը դուռ կը բանայ յաջորդական ողբերգու-թանց, յուսական տառմի մը ուժգնու-թեամբ: Այս ողբերգութեան հետեւանքով կը վերապրին միայն երկու պաշտելի մա-նուկները, ամբան արեւին դաժան լոյսին տակ: Հիանալի գիրք մը որ դառնութիւն կը ձգէ շրթներուն վրայ:

Այս գրքի մասին պիտի խօսինք առան-ձին:

*

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ԳԻՐՔ արտասահմանի Հայերու համար.— Խ. Հայաստանի մէջ լոյս տեսնող գեղարուեստական, մանկա-կան եւ մանկավարժական նոր գիրքեր ա-ռաջին անգամ այս տարի ղրկուեցան Թայլանտի, Հոնկքոնկի, Սուտանի եւ այլ երկիրներու հայ ընթերցողներուն:

Այս գիրքերուն մէջ են հայ գրականու-թեան դասականներէն՝ Խ. Աբովեանի, Նար-Դոսի, Ա. Իսահակեանի, ժամա-նակակից արձակագիրներու եւ բանաս-տեղծներու գործերը, նաեւ Պուշկինի, Գոգոլի, Գորկիի եւ Ռուս այլ գրողներու եւ արտասահմանեան օտար հեղինակ-ներու հայերէնի թարգմանուած գիրքե-րը: Այս տարի աշխարհի քառասուն եր-կիրներ ղրկուած են հարիւր հազար գիր-քեր: Մօտ ատենէն արտասահմանի մա-նուկներուն պիտի ղրկուին մայրենի լե-զուի դասագիրքեր:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ (հեռուստատես) ընդու-նիչները սկսած են ծախուիլ Երեւանի մէջ: Տասնեակ մը քաղաքացիներ արդէն գնած են այս գործիքներէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

*

Մէկը միւսից մի սար հեռու
Վար են վազում մի զոյգ առու,
Մրմնջում են ու խոխոջում,
կարկաչում են, իրար կանչում
Մէկն ասում է՝ «կացը՝ ես էլ գամ,
Ինչ որ ունեմ քեզ պիտի տամ,
Անգին քարեր, գինդ ու գոհար,
Որ սարերից բերում եմ վար.
Կանգնիր, գըա, իմ սրտակից,
Երբ դու ելար ամպի տակից,
Ճերմակ կուրծքդ հովին տալով,
Սիրտս զարկեց փրփրալով,
Քեզ գիրուեցի եւ այն օրից
Փախաւ քունը իմ աչքերից »:
« Բա իմ, քա իմ, — միւսն ասաւ, —
Ախ, այն պահից, երբ քեզ տեսայ՝
Էլ քուն չունի աչքն էլ սրտիս,
Քեզ եմ ծարաւ, եկ սիրելիս,
Ի՞նչ եմ անում գինդ ու գոհար,
Ախ, միայն թէ գգուենք իրար»:
Ու գալիս են, գգւում են խենթ,
Վտակ դառնում, դառնում են գետ,
Կանչում՝ թէ բախտն ում էլ տանի՝
Մեզ մահն իսկ էլ չի բաժանի:

Յ. ՇԻՐԱԶ

■

ՀՆՁՈՒՈՐԸ ԵՒ ՕՁԸ

Մի առաւօտ
Օձը եկաւ հնձուորի մօտ.
— Մի տես, մի տես,
Փոխուել եմ ես:
Զես հաւատում,
Նայիր կաշուիս
Հնձուորս ասաց.
— Հեռու քաշուիր:
Կաշիդ նոր է,
Իսկ թոյնդ՝ հի՞ն:
Որքան փոխուես
Օձ ես կրկին
Ինձ չես խաբի
Նման խաղով
Քեզ կը փոխե՞մ
Իմ մանգաղով:
Այդ ես գիտեմ
Պայթիս փորձ.g
Եւ հնձուորը
Խփեց օձին:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԴԱՐԲՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364-400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Նա կորցրեց իւր սրտի խաղաղութիւնը, թողեց արհեստը, թողեց ճարտարութիւ-նը, եւ սկսեց խելագարի նման թափառել այդ լեռների ամայութեան մէջ:

Անցան օրեր, անցան շաբաթներ, ան-ցան ամիսներ ... Միանգամ նստած էր նա, եւ դարձեալ սպասում էր: Ցայտ-նուեցաւ նա: Բայց այս անգամ ոչ որսոր-դական բարակներ կային նրա հետ, եւ ոչ բազէակիր սպասեակներ: Միայնակ էր նա, մի խումբ նաժիշտների հետ: Ձին քշեց, մօտեցաւ Տարհատին:

— «Ողջոյն քեզ, ով մեծ վարպետ,— ասաց նրան: Ի՞նչն է կապել քեզ այդ լեռների, այդ անապատների ամայու-թեան հետ: Ես քեզ միշտ այստեղ եմ տեսնում ...

— «Այն բախտաւորութիւնը, — պա-տասխանեց Տարհատը, որ երբեմն մի աննման պատկեր լուսաւորում է այդ ա-նապատների ամայութիւնը.

— «Միթէ այդքան վա՞տ է քո մէջ սէ-րը... հարցրեց նա ժպտելով:

— «Ո՞վ չի սիրի նրան, որ անմահների մէջ իւր հաւասարը չունի ... Ով չի սիրի նրան, որի շունչը կեանք է բաշխում, ո-րի մի հայեացքը պարգեւում է յաւիտե-նական երջանկութիւն ... Միթէ դու կարծո՞ւմ ես, որ միշտ քարի եւ քերիչի հետ գրաղուած արհեստաւորի սիրտը այն աստիճան քարացած է, որ գեղեցկութեան համար տեղ չունի:

— «Այդ ես չեմ կարծում: Նա որ ան-ձեւ քարին ձեւ, կեանք է տալիս, նա ո սառն մարմարինից ստեղծագործում է գեղեցկութեան տիպարներ, ինքը չէ կա-րող չը սիրել գեղեցկութիւնը: Բայց լսիր, վարպետ, Արեաց արքայազատեր սիրտը գրաւելու համար մեծ գոհեր են հարկաւոր...

— «Այդ ես գիտեմ... մեծ աստուա-ծուհիները մեծ զոհեր են պահանջում ...

— «Ես անկարելին չեմ պահանջի քե-զանից. ես միայն պէտք է փորձեմ քո սէրը: Նայիր, Տարհատ, տեսնո՞ւմ ես այդ ապառաժը, նա ձեռքը տարաւ դէպի սեպաձեւ քարաժայռը, դու պէտք է այդ ապառաժից ինձ համար ապարանքներ հը-րաշակերտես, ու ես նրանց բարձրու-թիւնից նայեմ եւ սքանչանամ, թէ ինչ-պէս Տիգրիսը արծաթափայլ պտոյտնե-րով գծում է Ասորեստանի գեղեցիկ դաշ-տավայրերը, կամ ինչպէս մեղմ հողմի շնչելուց ծածանւում են Իսպահանի բարգաւաճ արմաւենիները. Ու ա-պառաժի սրտում պէտք է իմ ձիերի համար մթերանոցներ փորես, իսկ Նրա ստորոտում իմ նժոյգների համար օթե-ւաններ: Երբ այդ բոլորը պատրաստ կը լինի, այն ժամանակ ես քոնը կը լինեմ»

Ասաց եւ հեռացաւ.

Այնօրից անցան տարիներ, քարաժայ-ռի անխորտակելի ամրութեան մէջ գո-ծում էր անխոնջ վարպետի մուրճն ու քե-րիչը: Գիշեր եւ ցերեկ լսելի էր լինում ծանր հարուածների անլռելի ձայնը: Գոր-ծը յաջողութեամբ առաջ էր գնում Սէրը ուժ էր տալիս մեծ արհեստաւորի հան-ճարին, իսկ Արեաց արքայադստերգեղեց-կութիւնը բորբոքում էր նրա եռանդը: Կերտեց սենեակներ, կերտեց դահլիճներ, կերտեց պատկերազարդ սրահներ, եւ միւ-կտուր քարից սքանչելի ապարանք ստեղ-ծեց: Դահլիճների եւ սրահների պատեր, կենդանագրեց բարձրաքանդակ նկարնե-րով: Մի տեղ պատկերացրեց Իրանի հին հսկաների եւ փէհլէվանների կռիւները դեւերի եւ չար ոգիների հետ: Մի տեղ պատկերացրեց Իրանի վաղեմի արքաների փառքն ու մեծութիւնը, եւ նրանց քաջու-թիւնների ու յաղթութիւնների հանդիսա-ւոր տօնախմբութիւնները: Գծեց քարը եւ նրա վրայ արձանագրեց նախնական թագաւորների մեծագործութիւնները, նրանց առաքինութիւնները եւ նրանց պարգեւած բարօրութիւնները Արեաց աշ-խարհին: Այդ հրաշալիքները կատարեց նա այն էակի համար, որին նուիրուած էր իւր սիրոյ բոլոր ջերմութեամբ: Այդ հը-րաշալիքները կատարեց նա, որ միշտ յի-շեցնէին նրան Իրանի փառաւոր անցեալը, որ միշտ զգուէին նրա սիրտը այն վսեմ հպարտութեամբ, թէ ինքը սերունդ է մի մեծ տոհմի, որ շառաւիղում է աստուած-ներից եւ աստուածանման գործեր է կա-տարել

Նա եկաւ եւ տեսաւ բոլորը:

— «Այս բոլորը շատ գեղեցիկ է, — ա-սաց նա, բայց այստեղ ջուր չկայ, այս-տեղ ծառեր չկան: Շինիր ինձ համար շատրուաններ, որ ամպերից բարձր ցայ-տէր ջուրը, տնկիր ինձ համար ծառեր, որոնց հովանիի ներքոյ հանգչէի ես, եւ հանգչէի քո գրկում ..

Ասաց եւ հեռացաւ

Ամենահեռաւոր վտակների ընթացքը փոխեց նա եւ ստորերկրեայ ջրմուղներ-րով բարձրացրեց մինչեւ ապառաժի գա-գաթը: Կոփեց քարը, փորեց աւազաններ, կերտեց արծաթափայլ շատրուաններ: Ա-նապատ ջուրը տիւ եւ գիշեր դուրս էր վի-ժում շատրուաններից, եւ մարգարտեայ կաթիլներով ցօղում էր շրջակողմի կա-նաչազարդութիւնը:

ՐԱՖՖԻ

հակառակութեանց եւ ընդմիջումներու ։ Ասոր վրայ, վարչապետը ոտքի կանգնեցաւ, ցոյց տուաւ համայնավար երեսփոխանները եւ ըսաւ. «Յայտնի է որ դատ մը հակաֆրանսական ըլլայ, որպէսզի պաշտպանուի այս խմբակին կողմէ»։

ԱՆԳԼԻԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Գահեստի ուժերը զէնքի տակ կանչող արքայական հրամանագրէն վերջը, Անգլիոյ նախարարներու խորհուրդը որոշեց ռազմական իշխանութեանց տրամադրութեան տակ պահել կարգ մը առեւտրական նաւեր։ Ռմբաձիգ օդանաւերու տորմիղ մը արդէն իսկ հասաւ Կիպրոս, ուր պատրաստ կը սպասէ ։

Անգլիական բազմաթիւ նաւեր Հոլանդա ստացան իրենց երթեւեկը կատարել Բարեյուսոյ Հրուանդանին վրայով ։

Անգլիական մամուլն ու հանրային կարծիքը գոհ են Երեքներու ժողովին արդիւնքներէն եւ կը սպասեն Օգոստոս 16ի միջազգային ժողովին ելքին ։

Այստեղ ալ, միայն համայնավար օրկանըն է որ կը խանդարէ բոլոր խմբակցութիւններուն միակամութիւնը ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Գնդ. Նասր տակաւին պատասխան չտուաւ Օգոստոս 16ի ժողովի հրաւէրին ։ Գահիրէի ձայնասփիւռը առՋի օր յայտնեց թէ «անկարելի չէ համաձայնութեան եզր մը գտնել», մանաւանդ որ արեւմտեան պետութիւնները որոշ զիջում մը ըրին Իսրայէլը միջազգային ժողովին չհրաւիրելով ։ Նախքան որոշում մը առնելը, Նասր կը շարունակէ շօշափել իր քաղաքական ու ռազմական խորհրդականներուն կարծիքները։ Կը կարծուի որ իր վերջնական պատասխանը պիտի տայ այսօր կամ վաղը ։

Մինչ այդ, Եգիպտոսի բոլոր ռազմական ուժերը զէնքի տակ կանչուեցան ։ Մարմնամարզի բոլոր դաշտերը վերածուեցան զինավարժութեան կայաններու ։

Գնդ. Նասր երկար տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ Խ. Միութեան դեսպանին հետ։ Քաղաքական բոլոր շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս տեսակցութեան ։

× Արաբական Լիկան բացառիկ նիստ մը պիտի ունենայ Օգոստ. 7ին։ Լիկային անդամ պետութիւնները կ'ուզեն «միացեալ ճակատ» մը կազմել ի նպաստ Եգիպտոսի։ Բայց ինչպէս յայտնի է Իրաք Անգլիոյ կողմը կը բռնէ։ Իսկ Սուրիոյ մէջ գրոյցներ կը շրջին թէ նախագահ Շիւքրի Քուաթլի հրաժարած է կամ պիտի հրաժարի չուտով՝ «ներքին անհամաձայնութեանց պատճառով»։

× Սէուտական Արաբիան եւ Եէմէնը դժգոհ են որովհետեւ չեն հրաւիրուած Օգոստոս 16ի ժողովին։

× Իսրայէլն ալ կը բողոքէ հրաւէր ըստացած չըլլալուն համար ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Մոսկուայի անգլիական դեսպանը Շեպիլովի յանձնեց Օգոստոս 16ի ժողովին հրաւիրագիրը։ Արտաքին նախարարը բաւականացաւ յայտնելով թէ հրաւէրը պիտի փոխանցէ իր կառավարութեան ։ Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի մասնակցիլ, եթէ Եգիպտոսն ալ մասնակցի ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Արեւմտեան պետութիւնները «կ'ուզեն պարզապէս վերագրաւել Սուէզի շրջանը»։ Թերթերը կը պնդեն թէ Ջրանցքին ազգայնացումը արգելք չէ երթեւեկի ազատութեան ։

24 ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ցարդ 22 պետութիւններ պատասխանեցին թէ պիտի մասնակցին Օգոստոս 16ի ժողովին։ Միայն Եգիպտոսն ու Խ. Միութիւնն են որ տակաւին չյայտնեցին իրենց որոշումը ։

Գնդ. Նասր կը վարանի։ Ձէր կարծեր որ Սուէզի ազգայնացումը այնքան բուռն հակառակութեան մը պիտի հանդիպի։ Կը յուսար որ Անգլիան ու Ֆրանսան պիտի համակերպին կատարուած իրողութեան

× Եուկոսլաւիոյ ձայնասփիւռը յայտնեց թէ Օգոստ. 16ի ժողովը կոչուած է արդար լուծում մը գտնելու սահմռուած բարդ կացութեան ։

ՌՈՒՍԵՒ-ՃԱՊՈՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԶԳՏՈՒՄ

Ճափոնի եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարներուն բանակցութիւնները յանգեցան անելի մը ։

Ճափոն ներկայացուցած էր շարք մը հողային պահանջներ։ «Ռուսները կը պնդեն թէ հողային հարցը արդէն իսկ լուծուած է Եալթայի խորհրդաժողովին մէջ», յայտնեց Ճափոնի արտաքին նախարարը եւ այս պատասխանը որակեց՝ «ուժի քաղաքականութիւն»։

Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ եւ չեն ուզեր զիջումներ կատարել ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին ։

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլոմետրին) ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, դաշնակ, զուարճախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի ։

Առատօրեան պուլի մրցում ։

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, տանտուէչ եւ այլազան խմիչքներ ։

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է ։

Երթեւեկութեան համար կը սպասեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ։

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ-Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցաւմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով ։

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օրօ Ռուժ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին ։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ ժան Կուժօն ։

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ղազար Միքայէլեան եւ իրենց պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով և հեռագրով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին, Տիկին Մարիցա Միքայէլեանի մահուան առթիւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 3). — Ձուլ ոսկի 482.000, Նափոլէոն 3470, զուիցր. 3360, անգլիական 4400, քսան տոլարնոց 17720, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1080, տոլար 411, զուիցր. 98.25, պելժ. 8.30, լիր 0.67, փեզեթա 9.50։

Imp. «Araxes», 45, Rue Richer - Paris (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վիցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած Թուղթերը. —

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին։

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն ։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր Ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր Ֆրանք ։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն ։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու ։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օր. ՓԵՐՈՒԶ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
(Նոր Սերունդ)
Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՀԱԶՐՈՅԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Պօղոս Փափազեանի։

Ալֆորվիլ, 29 Յուլիս, 1956

Տէր եւ Տիկին Հազրոյեանները, իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնը կ'ընեն, հինգ հազար ֆրանք, ի նպաստ Շաւիլի մատուռի շինութեան, եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման Սատանալ «Յառաջ»էն ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան։ Պ. Յակոբ Փափազեան իր եղբօր աղջկան Օր. Անահիտ Փափազեանի ընդ Պ. Միհրանեանի ամուսնութեան առթիւ տասը հազար Ֆր.։ Նոյն առթիւ Օր. Արփինէ Փափազեան կը նուիրէ հինգ հազար Ֆրանք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ — MARDI 7 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7648 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3459

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

Օգոստոս 2ին Աղեքսանդրիոյ մէջ նոր ճառ մը խօսելով, գնդապետ Նասր կը յայտարարէր.

«Սուէզի ջրանցքի ընկերութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ խմբակցութիւն մը գործազուրկ ֆրանսացի կոմսերու եւ անգլիացի լորտերու, որոնք աշխարհակալներու հետ դաւեր կը սարքէին եւ Եգիպտացիներու արիւնը կը ծծէին»:

Իր ճառի շարունակութեան մէջ, Եգիպտոսի նախագահը ծովահէն եւ շահագործող կ'որակէ աշխարհակալները ու կ'եզրակացնէ թէ «Ջրանցքը կը պատկանի Եգիպտոսի ու մենք ո՛չ մէկ գնով պիտի լքենք զայն»:

Սուէզի ջրանցքի բացումը անցեալ դարու մեծագոյն ձեռնարկներէն մէկն էր, որմէ մեծապէս պիտի օգտուէր մարդկութիւնը: Հնդկաստանի ճամբան շուրջ 5000 մղոն կարճցաւ: Երթեւեկը Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ դիւրացաւ. Արեւելքի բերքերը աւելի առատ ու աժան դարձան:

Եգիպտոս ալ օգտուեցաւ անկէ: Սակայն Անգլիա ուզելով իր ձեռքին մէջ պահել Հնդկաստանի բանալին, պատրուակ մը գտաւ 1882ին եւ գրաւեց Նեղոսի երկիրը.

Աւելի քան [illegible] Սուէզի ջրանցքին բացումը [illegible] փարաւոններէն [illegible] Միջերկրականը միացնելու Կարմիր Ծովուն: Եւ ժամանակ մըն ալ կապ հաստատուած էր՝ Նեղոսի միջոցաւ:

Բուն ծրագիրը իրագործողն եղաւ ֆրանսացի ճարպիկ գործի մարդ մը, Ֆէրտինան տը Լէսէփս, որ ճարտարապետ չէր, այլ երիտասարդ տարիքէն ընդգրկած էր դիւանագիտական ասպարէզը:

1826ին օգնական հիւպատոս էր Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ սկսաւ հետաքրքրուիլ այդ հարցով: Յետոյ 1831–38 հիւպատոս եղաւ Գահիրէի մէջ եւ այդ առթիւ մօտէն ճանչցաւ Մոհամմէտ Ալի փաշայի զաւակները, որոնցմէ Սայիտի հետ սերտ մտերմութիւն մշակեց:

Ու երբ այս վերջինը 1954ին յաջորդեց Աբբաս փաշայի՝ իբրեւ փոխարքայ Եգիպտոսի, տը Լէսէփս նոյն տարուան Նոյ. 15ին պաշտօնապէս դիմեց Սայիտ փաշայի, որ Նոյ. 30ին ֆէրմանով մը հաւանութիւն տուաւ անոր՝ կազմելու «Սուէզի ծովային ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւն մը»:

Ըստ ֆէրմանին, ընկերութեան տնօրէնը կը նշանակուէր եգիպտական կառավարութեան կողմէ: Մենաշնորհին տեւողութիւնն էր 99 տարի՝ ջրանցքի բացման թուականէն սկսեալ: Ընկերութիւնը կը ստանձնէր բոլոր աշխատանքները՝ իր ծախքով:

Եգիպտոսի կառավարութիւնը ընկերութեան կը շնորհէր անհրաժեշտ հողերը: Նոյնպէս անոր կը տրամադրէր գործաւորներ, որոնք օրական պիտի ստանային 2 1/2–3 դրուշ, իսկ ընկերութիւնը անոնց ուտելիքը պիտի հայթայթէր՝ մէկ դրուշ արժէքով: 12 տարեկանէն վար գործաւորներուն օրավարձն էր մէկ դրուշ եւ ուտելիք:

Այս ֆէրմանին բնագիրը թուրքերէն էր եւ պէտք է վաւերացուէր Բարձրագոյն Դուռնէն, քանի որ Եգիպտոս կը գտնուէր Օսմանեան Կայսրութեան գերիշխանութեան տակ:

Անգլիա հակառակ էր ջրանցքի ծրագրին եւ ամէն ճիգ գործ դրաւ Սուլթան Մէճիտի մօտ՝ արգիլելու համար վաւերացումը: Լորտ Փալմերսթըն Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ բուռն արտայայտութիւններ ունեցաւ եւ «ֆիզիքապէս անիրագործելի» որակեց ծրագիրը: Կը վախնար, որ Ֆրանսացիք իրենց ձեռքը պիտի առնէին Հնդկաստանի ճամբան:

Ֆէրտինան տը Լէսէփս անձամբ գնաց Անգլիա եւ իր ծրագրին ի նպաստ քարոզութիւններ ըրաւ: Լորտ Կլէտսթըն, այն ատեն ընդդիմադիրներու պետը, համակրանքով ողջունեց ծրագիրը:

Ի վերջոյ, Սուլթանը վաւերացուց մենաշնորհը եւ Սուէզի ջրանցքի ընկ.ը կազմուեցաւ 1856 յունուար 5ին, 78 յօդուածէ բաղկացեալ ծրագրով մը:

1858 Նոյ.ին ընկերութիւնը 500 ֆրանքնոց 400,000 արժեթուղթեր հրապարակ հանեց: Ֆրանսա գնեց 220,000 արժեթուղթ, իսկ փոխարքան՝ 176,000՝ կառավարութեան հաշուոյն: 200 միլիոն ֆրանքով գործի ձեռնարկեց ընկերութիւնը, որուն մեծապէս աջակցեցաւ եգիպտական կառավարութիւնը, 20,000 գինուոր տրամադրելով

Բրիչի առաջին հարուածը տրուեցաւ 1859 Ապրիլ 25ին: Ջրանցքի առաջին մասին բացումը կատարուեցաւ 1862 Նոյ. 18ին:

Յետագային վէճեր ծագեցան ջրանցքի ընկերութեան եւ եգիպտ. կառավարութեան միջեւ: Նուպար փաշայի վիճակեցաւ հաշտեցնել կողմերը՝ իրաւարարութեամբ Նափոլէոն Գ. կայսեր:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՆԱՍՐ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ

Գնդ. Նասր տակաւին չպատասխանեց Օգոստ. 16ի ժողովի հրաւէրին: Երրորդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան դեսպանին հետ, իսկ իր օգնականները տեւական խորհրդակցութեանց մէջ են արաբական երկիրներու եւ կարգ մը Եւրոպական պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ:

Այս վարանումին պատճառները երեք են.

ա) Ֆրանսեւանգլիական յարձակումները ուղղուած են միայն իրեն եւ ոչ թէ Եգիպտոսի դէմ:

բ) Ժողովին մասնակցող պետութեանց ընտրութիւնը կատարուեցաւ առանց իր հաւանութեան. հետեւաբար որեւէ յոյս չի կրնար ունենալ թէ որոշումները իրեն ի նպաստ պիտի ըլլան:

գ) Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Լոնտոնի խորհրդակցութիւններէն վերադարձին յայտարարեց թէ «Եգիպտոսի նման աղքատ եւ անկախ երկրի մը կառավարութիւնը ամէն միջոցներով պէտք է ապահովէ իր ժողովուրդին բարօրութիւնը»:

Այս պայմաններու տակ, եթէ Նասր համաձայնի ժողովին մասնակցիլ, տեղի [illegible] պիտի ըլլայ [illegible] նայ մեծապէս վտանգել իր դիրքը: Եթէ մերժէ՝ առիթ պիտի տայ որ Անգլիան եւ Ֆրանսան կիրարկեն ռազմական միջոցներ: Այս պարագային Մ. Նահանգները ստիպուած են կանգնիլ իրենց դաշնակիցներուն կողքին:

Կը մնայ ուրեմն միայն մէկ ելք. մասնակցիլ ժողովին, բայց որոշ պայմաններով: Կը կարծուի թէ Եգիպտոսի պատասխանը կ'ուշանայ, որովհետեւ տակաւին վերջնապէս չեն որոշուած այս պայմանները: Հաւանական է սակայն, որ Նասր պիտի առաջարկէ 1) Փոխել ժողովին վայրը. 2) Հրաւիրել ուրիշ պետութիւններ ալ. 3) Կանխածի չենթարկել ջրանցքին Եգիպտոսի պատկանիլը:

Զրոյց կը շրջի թէ այս պայմանները մերժուելու պարագային, Նասր ալ, իր կարգին, պիտի հրաւիրէ «մրցակից» ժողով մը:

Մինչ այդ, Եգիպտոսի մէջ կը շարունակուին ընդհանուր զօրակոչի պատրաստութիւնները: Տեղական թերթերը, ռազմական տեղեկութեանց շարքին, կը հրատարակեն նաեւ գրգռիչ յօդուածներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Մինչ այդ, Մ. Նահանգներու մէջ լաւատես են: Տըլլըս համոզուած է թէ Օգոստոս 16ի ժողովը յաջողութեամբ պիտի պսակուի: Ձայնասփիւռէն խօսած մէկ ճառին մէջ հաստատեց թէ Սուէզի պատճառով պատերազմ պիտի չծագի, որովհետեւ նոյնիսկ ձախողանքի պարագային, ոչ մէկ ռազմական յանձնառութեան տակ մտած է:

× Ամերիկեան մամուլը չի բաժներ արտաքին նախարարին անխառն լաւատեսութիւնը. Թայմ շաբաթաթերթը կը գրէ. «Ներկայ տագնապը շատ աւելի բարդ է. միայն Սուէզի կամ Ասուանի ամբարտակին հարցը չէ. կ'ընդգրկէ արաբական ազգայնականութեան, հակա-գաղթատիրութեան, հակա-արեւմտեան շարժման, ինչպէս նաեւ խորհրդային դաւերուն բազմակողմանի հարցերը: Գ. Տըլլըսի բռնած դիրքը կրնայ վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը, եթէ չուզէ աւելի իրատես ըլլալ:»

× Մ. Նահանգները տակաւին չվերցուցին եգիպտական ինչքերուն վրայ դրուած արգելքը, բայց հրահանգ. տուին իրենց նաւերուն, որ Սուէզի ջրանցքէն անցնելու տուրքերը առ այժմ վճարեն եգիպտական նոր ընկերութեան:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀԱՐՑԵՐ

Սուէզի ազգայնացման շուրջ յարուցուած աղմուկը շատ աւելի հեռուն կ'երթայ: Օգոստ. 16ի ժողովին մէջ, խօսակիցները կրնան մէջտեղ բերել Նեղուցներու, Ճիպրալթարի եւ Փանամայի հարցերն ալ:

Խ. Միութիւնը ընդհանուր առմամբ կողմնակից է միջազգային կարեւորութիւն ներկայացնող բոլոր ջրային անցքերու միջազգայնացման: Ուրեմն, սկզբունքով համաձայն պէտք է ըլլայ նաեւ Սուէզի միջազգայնացման: Բայց այս պարագային, Ռուսերը պիտի չյարգեն իրենց «սկզբունք»ը:

Իտալիան, Սպանիան եւ Յունաստանը կ'ուզեն բռնել Նասրի կողմը. առաջինը իր Միջերկրականեան ծաւալումը կը տեսնէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տկարութեան մէջ: Սպանիան շահագրգռուած է Ճիպրալթարով: Իսկ Յունաստանի դիրքը կախուած է Կիպրոսի հարցէն:

Սուէզի ազգայնացումը սեղանի վրայ պիտի բերէ նաեւ արաբական քարիւղին հարցը: Արաբական երկիրները կը յուսան թէ Սուէզէն ետքը կարգը պիտի գայ քարիւղին: Ահա թէ ինչու կը բռնեն Եգիպ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՄԻԱԿԱՆԻ ՁԱՅՆԸ

Ճակատագրուած է որ երբ արեւմտահայ մը «ջօճմէ» դառնայ, — այս պարագային բոլշեւիկ — Պապէն աւելի պապական կ'ըլլայ:

Հիւս. Ամերիկայի 306 հայրենադարձներուն հետ Հայաստան գացած դաւանափոխ մը, Պատրիկ Սելեան, խմբագիր «Սովետական Հայաստան» ամսագրի, գրութիւն մը ունի թերթին Յունիսի թիւին մէջ, — «Գրքի հրատարակութիւնը Սփիւռքում» (Սփյուռքում):

Ուրեմն, կ'ուզէ ներկայացնել հրատարակչական գործը արտասահմանի մէջ: Տպուած գիրքերը, անոնց սպառումը, եւ այլն:

Իբրեւ ամերիկահայ, կը սկսի Մ. Նահանգներէն, յատկապէս յիշելով տխրահռչակ Յառաջդիմական Միութեան «մի շարք հրատարակութիւնները»: (Մոռցայ յիշել որ պարոնը ռուսահայերէն կը գրէ այժմ):

Յետոյ կը բուէ Բարեգործականի, Ռամկավար «Պայքար»ի, քանի մը անկուսակցական գրողներու գործերը:

Ոչ մէկ խօսք՝ «Հայրենիք»ի տպարանի հրատարակութեանց մասին: Ոչ Ահարոնեանի ամբողջական գործը՝ ընտիր տպագրութեամբ: Ոչ Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը» (երկու հատոր): Ոչ Ժաք Մորկանի Հայոց պատմութեան հայերէն եւ անգլիերէն [illegible] Մալխասի [illegible] [illegible]

Անցնելով Ֆրանսա, հայրենադարձ խմբագիրը կը պատմէ թէ Մշակութային Միութիւնը «նոյնպէս հրատարակել է մի շարք գրքեր՝ գրական — հասարակական բովանդակութեամբ»:

Հալէպահայ Գրագէտներու Բարեկամներու շարքը, եւ ուրիշ հրատարակութիւններ, մանաւանդ կամ պարբերական, անհատական նախաձեռնութեամբ:

Պարոնը կը խոստովանի թէ «հրատարակչական ասպարէզում աւելի մեծ աշխուժութիւն է դրսեւորում Միջին Արեւելքում Բէյրութ քաղաքի հայ համայնքը»:

Ու կը բուէ կարգ մը անուններ ու ձեռնարկներ, միշտ նոյն միակողմանի, միակամի ուղղութեամբ:

Արձանագրուած հեղինակները, ձեռնարկները եւ գիրքերը կա՛մ յառաջդիմական են, կամ ռամկավար եւ կամ բոլորտիքեան:

Ոչ մէկ խօսք՝ Համազգայինի [illegible] մասին, որ բազմաթիւ գիրքեր հրատարակած է: Ոչ *Ազդակ*, ոչ «Ակօս» ոչ ալ «Նայիրի», իրենց այլազան հրատարակութիւններով: Ոչ իսկ տարեգիրք:

Յօդուածագիրը բոլորովին մոռացութեան տուած է Գահիրէն, անշուշտ վախնալով որ «Յուսաբեր»ի շէնքը իր վրայ կը փլի, իր հատընտիր եւ ստուարաթիւ հրատարակութիւններով:

Եւ ի՜նչ գիրքեր, — Խորենացի, Եղիշէ (աշխարհաբար), Սիամանթօ, Վարուժան, Սողոմոն Թեհլիրեան — միայն վերջին մաս մը յիշած ըլլալու համար:

Յետոյ երիտասարդ հեղինակի մը «Պար մը Գրականութիւնը», երկու հաստափոր եւ բովանդակալից հատորներ, որոնց վերջինը յատկացուած է խորհրդահայ գրականութեան, — նորութիւն մը՝ իր տեսակին մէջ:

Երանելին Պատրիկ ուրիշ կեղծիք մը եւս կը կատարէ:

Դարձեալ նոյն «պրոգրէսիւ» հատուածին կը վերագրէ Խ. Հայաստանի գրականութեան ծանօթացումը՝ արտատպումներով:

Կը յիշէ թէ Նիւ Եորքի [illegible] կ'արտատպէ Դ. Դեմիրճեանի «Վարդան [illegible]»ը:

Բայց կը մոռնա՞յ որ Հալէպի եւ [illegible] [illegible] գործին հրատարակութիւնը:

Պարոնը չէ յիշեր որ Վախտանգ Անանեանի որսորդական պատմութիւնները առաջին անգամ երեւցան «Յառաջ»ի մէջ, [illegible], իսկ լաւագոյն գործերու արտատպումը միշտ ալ կը շարունակուի ամբողջ դաշնակցական մամուլին մէջ:

Անոնք այսպէ՞ս կը ծանօթացնեն Հայկական Արտասահմանի գրական – հրատարակչական գործունէութիւնը:

Խոշորացոյցով կը դիտեն [illegible] ջուրը, բայց չեն տեսներ իրական [illegible] [illegible]

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

●

ԽՄԲ.— Ցանուն Ծուսաբերի խմբագրութեան ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան տեսակցութիւն մը ունեցած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին հետ խնդրելով իր կարծիքը Աթոռին շուրջ ստեղծուած կացութեան մասին :

Ստորեւ կը հրատարակենք այդ տեսակցութիւնը առնելով Ազդակի Օգոստոս 2ի թիւէն :

— Ինչպէ՞ս կը խորհիք որ վերջ գտնեն Կիլիկեան Աթոռի հանդէպ գոյութիւն ունեցող կասկածելի եւ վտանգաւոր վերապահութիւնները՝ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան հակադրուած եկեղեցական թէ աշխարհական յայտնի տարրերու կողմէ ·

— « Մենք չեստեցինք առաջին իսկ օրէն, թէ Կիլիկեան Աթոռի հանդէպ գոյութիւն ունեցող կասկածելի եւ վտանգաւոր վերապահութիւնները չեն կրնար ըլլալ հայ ժողովուրդէն՝ որ Հայ. եկեղեցւոյ ոգին, ինչպէս նաեւ իր ազգային հաւատքին անբաժան մէկ մասը նկատած է Կիլիկեան Կաթողիկոսութիւնը, զայն իբր, անոր հայրապետական համազօր իրաւունքներուն եւ անկախութեան խարունկ գիտակցութեամբ : Մեր ընտրութեամբ ոչինչ կը փոխուի անցեալի կացութենէն եւ ոչ մէկ նոր կացութիւն կը ստեղծուի : Պահելով եւ շարունակելով հանդերձ մեր սերտ յարաբերութիւնները Ս. Էջմիածնայ եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ, կ'ուզենք անխախտ եւ ամբողջական տեսնել միշտ Կիլիկեան կաթողիկոսութեան անկախութիւնը. Երբեք հարկ պիտի չտեսնէինք այսքան կարեւորութեամբ եւ բազմիցս ընդգծելու այս կէտը, եթէ այժմու արտասահմանեան «տողնալը» ստեղծողներու մօտ չհաստատէինք բացորոշ տրամադրութիւնը ստորադասելու այդ անկախութիւնը

« Տարօրինակն , նոյնիսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան [illegible] ... թէ Կիլիկեան Աթոռը եղած բոլոր անոնց կողմէ , որոնք, յանուն «Էջմիածնասիրութեան» , նոյն Ս. Էջմիածնայ շահերուն դէմ կը գործեն : Կիլիկեան Աթոռը, իր անկախութեամբ, աւելի բարձրօրէն կը ներկայացնէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հոգեւոր եւ բարոյական հեղինակութեան : Նկատումներն ու յետին դիտաւորութիւնները՝ դժբախտաբար բազմաթիւ կը բերեն այս ճշմարտութեան վրայ, ու մարդիկ կան՝ որոնք կ'ուզեն ստեղծուած այս կացութենէն օգտուիլ, հանոյ երեւալու համար արտաքին ուժերու

« Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան բարեկամութիւնը ամբողջ ջանքով՝ մենք աւելի խորապէս ծառայած կ'ըլլանք Հայ. Եկեղեցւոյ, քան բոլոր անոնք՝ որոնք կ'ուզեն հաւատարմութեան սխալ ու չար-ջուած ըմբռնումով մը այս Աթոռին հիմերը քանդել :

« Գիտենք, թէ ուրկէ կուգան սադրանքները եւ ինչ բանի կը հետամտին : Ծանօթ ենք այն դիտաւորութիւններուն, զորս կ'ուզեն գործի վերածել կարգ մը մարդիկ : Կը հաւատանք, սակայն, որ բոլոր փորձերն ու ծրագիրները պիտի վիժին, եւ այս Աթոռը անսասան պիտի մնայ՝ ի փառս ընդհանրական Հայ. Եկեղեցւոյ, որուն ոգին եւ հարազատ իմացումին կ'ուզենք ծառայել միայն » :

- Վեհափառ, կ'արտօնէ՞ք որ հարցնենք՝ թէ ի՞նչ դեր խաղացին վերջին դէպքերուն մէջ՝ արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ոմանք, եւ մասնաւորաբար Պոլսոյ պատրիարք Ամեն. Գարեգին Արք. :

= « Արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ոմանք, եւ գլխաւորաբար Կ. Պոլսոյ Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարք, Ս. Էջմիածնայ որպէս թէ հաւատարմաբար ծառայելու իրենց եռանդին մէջ՝ հիմը կը քանդեն նոյն Ս. Էջմիածնայ բարոյական եւ հոգեւոր հեղինակութեան, զայն մատնելով մոլորանքներու, եւ նախապաշարելով՝ արտասահմանի իսկական կացութեան մասին : Ամենահաստատ աղբիւրներէ գիտենք, թէ այսօր ըստ ամենայնի Ս. Էջմիածնայ ենթակայ երեւիլ փորձող Գարեգին Ս. Պատրիարքը ինչպիսի սպառնալիք ըրած էր հոգելոյս Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի՝ ի մասին Պոլսոյ կարգալոյծ եկեղեցականներու իր նամակին մէջ և անոնց կարգերու վերահաստատման պահանջին առթիւ . խնդիր՝ որ ոչ սահմանադրական եւ ոչ ալ վարչական բնոյթ ունէր, այլ միմիայն հոգեւոր ենթակայութիւն կ'ենթադրէր՝ հանդէպ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի :

« Պիտի ուզէինք գիտնալ, թէ Նորին Ամենապատուութիւնը պիտի ունենա՞ր այն նոյն կեցուածքը Ս. Էջմիածնայ հանդէպ, զոր այժմ ունի, եթէ 19 Փետրուար 1956ի գիշերը, ժամը 7ին, իրեն յատկացուած հիւրանոցին մէջ, յԱնթիլիաս, մեզի ըրած իր առաջարկութիւնը ընդունէինք եւ գործադրէինք. Նիւթական հնարաւորութիւններ [illegible] ... Պիտի պահե-մ՞ինչ ... իր ընտրութեամբ՝ հայ ժողովուրդը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան սահմաններուն մէջ : « Երկփեղկուած» չէ՞ արդեօք Պոլսոյ հայութիւնը՝ Ն. Ամենապատուութեան պաշտօնավարութեան շրջանին, երբ ամէն ժամանակէ աւելի եւ այնքան խոր ցնցումներէ եւ այդ զգացումը, պէտք ունէր ամբողջական միութեան :

« Կը թողունք պատմութեան՝ յարմարագոյն միջոցով արձանագրելու այսօրուան դերակատարներուն անունները, եւ մեր յետնորդներուն անկաշառ ժառանգ թողլու՝ իւրաքանչիւրին գործն ու համարը » :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

●

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, գերագոյն է մայրենի լեզուին ու պատմութեան դերը :

Սերունդ մը երբ կը սորվի իր ազգային լեզուն, բնականաբար, կը կապուի հայ կեանքին, Հայոց պատմութեան ու մշակոյթին, — երկու ապահով գրաւներ, որոնք կը պահեն սերունդի մը հայկականութիւնը :

Այս խորին համոզումով է որ այնքան կը շեշտենք հայերէնի ուսուցման կարեւորութիւնը , որ բանալին է մեր պատմութեան, մշակոյթին եւ ազգային ոգիին :

Լեզուն խտացումն է այս բոլորին :

Առանց մայրենի լեզուի, կրնայ ըլլալ որ, վաղուան սերունդը զարձեալ յիշէ իր հայկական ծագումը, սակայն ով պիտի յիշեցնէ յաջորդական սերունդներուն՝ իրենց հայկականութիւնը. ինչ միջոցով :

Անշուշտ, կան անձեր, որոնք գիտեն հայերէն, սակայն Հայ չեն ոգիով, եւ ուրիշ Հայեր, որոնք հայերէն չեն գիտեր, բայց սրտով գերագոյն Հայեր են :

Կան ու պիտի ըլլան միշտ նման տարբեր : Սակայն, խօսքը քիչերու մասին չէ, այլ շատերու մասին. անհատներու մասին չէ, այլ խումբերու, սերունդներու մասին. Ներկայ, այլ մանաւանդ՝ ապագայ սերունդներու, որոնք լեզուին հետ կորսնցուցած պիտի ըլլան իրենց ոգին ալ :

Այս տխուր հեռապատկերը շղթուած դէտ, անհրաժեշտ է որ մտածենք այս օրուընէ, փնտռենք միջոցը՝ մեր լեզուն ողջ պահելու եւ տարածելու

Ազգովին պայքարած ենք առաւօր թէ՛ նախնեաց դէմ. արիւն թափած ենք եւ անհուն զոհողութիւններ տուած : Ինչո՞ւ երէց սերունդը այնքան պայքար ներ մղելէ, մահու կենաց պահեր ապրելէ, յաղթանակներ արձանագրելէ ետք, պիտի անտրկի իր ազգային ամէնէն թանկագին ժառանգութիւնը լեզուն փրկելու եւ զայն իր յաջորդ սերունդներուն փո[illegible] մէջ :

Ի՞նչ պիտի ըսէինք, եթէ քանի մը հազար հոգի, հայ երիտասարդներ, Փիւփքական բնաջնջման սպառնալիքին տակ կոտորէին : Պիտի դիտէի՞նք ձեռնածալ. պիտի չընէի՞նք մեր գերագոյն ճիգը, փրկելու համար վտանգուածները, պիտի խնայէի՞նք որեւէ զոհողութիւն, անոնց ազատութեան ու ապահովութեան համար :

Այսօր՝ նման կացութեան մը առջեւ ենք .

Ամբողջ սերունդ մը, հազարաւորներ վտանգուած են, ոչ թէ Փիւփքապէս անհետանալով, այլ հոգեպէս, ինչ որ նոյն արդիւնքին կը յանգի :

Արիւն չկայ, սակայն, մեր աչքերուն առջեւ կայ սերունդ մը, որ կը խամրի օրէ օր, որուն շրթներէն կ'անհետի մեր ոսկեղէն բարբառը : Պիտի հաշտուի՞նք այս ծանր, ճակատագրական իրականութեան հետ, որ մեր ազգային ողբերգութեան մէկ արարն է :

Պիտի հաշտուի երէց սերունդը այս տխուր իրականութեան հետ, արդիւնք թափելով միայն, այն սերունդը, որ դիտցաւ ազատութիւն ու անկախ հայրենիք ստեղծել, պայքարելու բերնէն խլելով զանոնք : Չէ վերջացած դեռ ազատատենչ ու պայքարող այդ սերունդին գործը, եւ անոր պարտքն է նուիրուիլ նոյն թափով, մեր հոգեկան հայրենիքին, լեզուին փրկութեան, զայն փոխանցելով իր յաջորդներուն :

Մեր լեզուն պիտի սորվեցնենք ոչ թէ իբրեւ պերճանք, այլ իբրեւ կենսական անհրաժեշտութիւն, փրկութեան լաստ հազարաւորներու համար : Մնաց որ, հայերէնի կարեւորութիւնը՝ հայ երիտասարդութեան համար, այլապէս ալ նշանակելի է. հինաւուրց, քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը պատմութեան ու մշակոյթի ոսկեղէն բանալին է ան եւ ազգային դեր մը կատարելու կենսական միջոց մը՝ այսօրուան ու վաղուան հայութեան մէջ :

Քաղաքական, ազատութեան դատ մը ունինք արտաքին աշխարհին հետ : Եւ ունինք ազգային դատ մը՝ մեր ներքին կեանքին մէջ :

Կը պայքարինք մեր արտաքին դատին լուծման համար, մեծամեծ զոհողութիւններ ստանձնելով. ինչո՞ւ չպայքարինք ներքին դատին համար , նոյն ոգիով ու թափով եւ նոյն քան զոհողութիւններով,

Այս համոզումին արդիւնքն է կազմութիւնը Ամերիկահայ Կրթ. Ցանձնախումբին, որ գործի լծուած է եւ կ'աշխատի մէկէ աւելի ճակատներու վրայ : Հայ լեզուի ուսուցումը ունենալով գլխաւոր նպատակ, Ցանձնախումբը կը քաջալերէ հայ դպրոցներու եւ դասընթացքներու հաստատումը, երգչախումբերու եւ թատերախումբերու կազմութիւնը եւ ամառնային քէմփերու բացումը, ստանձնելով նաեւ համապատասխան նիւթական զոհաբերութիւններ :

Կրթ. Ցանձնախումբին նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ կազմուեցաւ Պոսթընի «Կոմիտաս» երգչախումբը, մասնակցութեամբ 60 – 70 երիտասարդ ու երիտասարդուհիներու : Տուաւ ան իր առաջին համերգը, ժողովրդական հոծ բազմութեան մը ներկայութեան :

Ուրախալի է տեսնել, որ քանի մը ամսուան ընթացքին, Կոմիտաս Երգչախումբի 60 – 70 երիտասարդ անդամները հայ երգ կ'երգեն եւ երգին միջոցով հայ լեզուն կը սորվին : Նոյն երեւոյթը կը կրկնուի այլ վայրերու մէջ, ինչպէս Ուստր, Փրովիտէնս, Նիւ Եորք եւ այլուր :

Թանկագին ձեռնարկ մըն է երգչախումբերու կազմութիւնը, որ պէտք է ծաւալի ու ծաղկի, ամերիկահայ գաղութը օժտելով երգչախումբերու ցանցով :

Երգին հետ թատրոնը, որ կազմակերպուելու վրայ է : Ան ալ կոչուած է ոչ միայն ազգային – գեղարուեստական ներկայացումներ տալու, այլեւ հայերէնի վարժեցնելու երիտասարդ եւ ընդունակ տարրերը : Բաղձալի է որ մեր երիտասարդները մասնակցին բեմին եւ ոգեւորուին անով, ոգեւորելով նաեւ իրենց շրջապատը :

Երգչախումբերուն եւ թատերախումբերուն հետ կան նաեւ ամառնային քէմփերը, ուր քանի մը տասնեակ պատանիներ հայկական մթնոլորտի մէջ կ'ապրին, հայ լեզու եւ երգ ալ սորվելով .

Հայաստան Քէմփը բացուեցաւ Բոսթոնին, շարունակելով [illegible] ... ներու եւ ... [illegible]

Քէմփերու ցանց մը կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ պատանութեան համար եւ նպաստել նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան գործին : Ուրախ ենք որ Ֆրէզնոյի մէջ, Տիկին Սաթենիկ Առաքելեան Տէր Օհաննեան «Արմենիա Քէմփ» մը հաստատած է, որ բացուեցաւ Յուլիս մէկին, վեց տարեկանէն վեր հայ պատանիներուն հայ լեզու, երգ ու պար սորվեցնելու եւ հայկական ոգի ներշնչելու առաքելութեամբ, մարզանքի եւ այլ հաճելի զբաղումներու հետ :

Վստահ ենք թէ կը յաջողի այս գեղեցիկ ձեռնարկը եւ «Հայաստան Քէմփ»ին հետ երկրորդ գնահատելի եւ օրինակելի հաստատութիւն մը կը դառնայ :

Քէմփերու շարք մը , դաղութէ գաղութ, ամառնային դպրոցներու շարք մը կը նշանակէ, արժանի՝ քաջալերանքի, ամէնուն կողմէ :

Այս բոլոր ջանքերը կը ձգտին մեր նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան :

Անշուշտ, այս բոլորը կը կարօտին նիւթական զոհողութիւններու : Սակայն, դժուար չէ նիւթականին հայթայթումը, եթէ մտքերը յագեցուին եւ զգանք վտանգը եւ անոր դէմ պայքարելու անհրաժեշտութիւնը .

Եթէ լրջօրէն ըմբռնենք իրականութիւնը եւ փնտռենք համապատասխան դարմանը, սրտով ու խելքով :

(Նամագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

38. Հայ Ռուազախումբ (1913)

Կամ՝ «Ազգային Փանփառ» : Միութիւն մը , զոր կազմած էր «Ժողովասրահի Շինութեան Ցանձնախումբը» : Միութիւնը լաւ համակրութիւն գտած էր : Իր ձըրնուումն էր գործել ի նպաստ «Ժողով. Շին. Ցանձնախումբ»ին, որ իր կարգին կը ջանար սրահ մը շինելով սատարել «Կրթասիրաց Ընկերութեան» Միութեան գլխաւոր եկամուտն էր Ծնունդի եւ Զատկի « Աւետիս »ը (Ժամանակ, 1913 Թ. 1440 : Հայ Մամուլ, Պուքրէշ 1935, Թ. 20) :

39. Թատերական Միութիւն... (1913)

Յ. Գ. Աբանոսեան, Ատափազարցի , 1935ին խօսելով Ատափազարի Ընկերութիւններու վրայ՝ կը յիշէ 1914 – 5ին հոն գոյութիւն ունեցող Միութիւնները , որոնց հիմնումի թուականները սակայն որ նու է կերպով չի ճշդեր : Կը յիշատակենք 1915ի տակ :

Թատերական Միութիւնը ունէր յատուկ թատերասրահ, ուր կը սարքէր ներկայացումներ տեղական ուժերով եւ դրսի թատերախումբերով (Հայ Մամուլ, Պուքրէշ 1935 Թ. 20) :

40. Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութիւն (... 1915)

Կազմուած էր հայ բողոքական երիտասարդներէն : Ունէր կոկիկ մատենադարան մը : Կը սարքէր դասախօսութիւններ (Անդ, Թ. 22) .

41. Գրական Միութիւն (... 1915)

Մտաւորականներու կողմէ կազմուած կ'ունենար ցերեկոյթ եւ երեկոյթներ (Անդ, Թ. 22) :

42. Թատերասիրաց Միութիւն (...1915)

Թատրոնի բարեկամներէ եւ սիրողներէ կազմուած, որ Ս. Կարապետ թաղի Ներսէսեան վարժարանի մէջ շարժական բեմ ունի (Անդ, Թ. 22) :

43. Աղքատասիրաց Միութիւն (...1915)

Տիկնանց Ընկերութիւն մը, որ աղքատներուն ու հիւանդներուն օգնութիւն կը հասցնէր (Անդ, Թ. 22) : Ծնած է գերեզմանատան Մատուռը (Ժամանակ, 1918 Թ. 3406) :

44. Ընթացաւարտներու Միութիւն (... 1915)

Ատափազարի «Հայուհեաց» (բողոքական) վարժարանի ընթացաւարտուհիները կազմած էին Միութիւն մը, որ դեռ 1920–ին Պոլսոյ մէջ կը շարունակէր իր գոյութիւնը : Միութեան կողմէ Տիկին Տայլէրեան հաւաքած ոսկի կը նուիրէ Հաճնոյ վերապրողներուն (Ժողովուրդի Ձայն, Կ. Պ. 1920 Թ. 668) :

(6 եւ վերջ) Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՀԱԼԷՊԻ Դատական լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 12ին : Այս մէկ հինգերորդի լրացուցիչ ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 25ին , բայց ազգային տարբերու «այօրէն – չայօրէն» պատճառաւ յետաձգուեցաւ աւելի քան 6 ամիս : Այժմ որ իշխանութիւնները պաշտօնապէս հաստատած են օրինականութիւնը, ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ :

ԶՕՐ. ԱՐԱՄ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ , սուրիական բանակի բարձրաստիճան սպաներէն առաջացած է Լիվա աստիճանը : Զօրավարը ընդհ. հրամանատարն է Թնդանօթաձգութեան :

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

*

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի, 29 Յուլիս, Քաֆէ Համարքի հովասուն անտառակին մէջ, տեղի ունեցաւ մեր աւանդական պաշտահանդէսը։ Թէեւ երկինքը ապահովութիւն ցոյց չէր տար, ունէինք սակայն կոկիկ բազմութիւն մը հայրենակիցներու եւ բարեկամներու, որոնք եկած էին վերապրելու Ս. Կարապետի Վարդավառեան ցնծութեան պահերը։

Ժամը երեքի առենները, հայրենակից Լ. Աստուրեան, պաշտօնական բացումը կատարելով դաշտահանդէսին, ողջունեց Տարօնը, իր մեծ Սուրբերը եւ հերոսները։ Խումբ մը հայրենակիցներ երգեցին խանդավառ «Տալւորիկի» քայլերգը, եւ ապա օրուան բանախօսը Գ. Կ. Տէրմոյեան (Վիէնէն) հրաւիրուեցաւ խօսելու։

Մեր հայրենակիցը, կաթկթող անձրեւին ներքեւ, զինքը շրջապատող բազմութեան խօսեցաւ սրտաբաց եւ հայրենաշունչ զգացումներով։ Համառօտակի կերպով պատկերացուց Տարօնի պանծալի անցեալը, առանց մոռնալու անշուշտ կսկծալի, Կարմիր Վարդավառը, որուն տխուր տարեդարձը ամէն տարի կը յիշատակուի հայրենազուրկ Տարօնցիներու կողմէ։ Մեր յարգելի բանախօսը վերջացնելով իր խօսքը յորդորեց ներկաները ամուր կառչած մնալ մեր հայրենի աւանդութեանց, անջինջ պահել մեր նախնեաց յիշատակը։ Մամիկոնեան սրբազան Ուխտը։

Հարկ չէ ըսենք, սիրելի «Յառաջ», երկարօրէն նկարագրելու սեղաններու առատութիւնը, աջ ու ձախ արձակուած հրաւէրները, ուրախ եւ զուարթ հայաշունչ մթնոլորտը, ինչպէս նաեւ տեսակցութեանց եւ ողջագուրումներու յուզիչ պատկերները։

Իսկ հայկական երգարանկներու այլազան եւ հարուստ շարքին մէջ, պարերգները մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին։ Ամէն ոք ինքնաբերաբար, ոտքի վրայ է, կը պարէ առանց յոգնելու, երգելով եւ ցատկռտելով։

Համաձայն սովորութեան, եղան նմանապէս արտասանութիւններ եւ մեներգներ։ Օր. Սալբի Զաքարեան եւ Մ. Մարգարեան (Վիէն) արտասանեցին հայրենաշունչ կտորներ։ Մեներգեց նաեւ Գ. Եղիշէ Զօրպաքեան եւ այսպէս փայլ մը աւելի տրուեցաւ դաշտահանդէսին։

Փոքրիկ վիճակահանութիւնը, որուն տոմսերը շուտով սպառեցան, ուրախութիւն պատճառեց շահողներուն։ Այսպէս, մեր երիտասարդներէն Ալպէր Տոնոյեան, շահած ըլլալով առաջին պարգեւը՝ ասպարկուած հաւ մը, Միութեան նուիրեց 1500 ֆրանքի գումար մը, իսկ երկրորդ նուէրը շահողները տիկին Աստղիկ Գօզոսեան եւ Վրէժ Ալոյեան, նուիրեցին 500-ական ֆրանք։ Ինքնաբուխ նուիրատուութեան մը մասնակցեցան հայրենակիցներ Դաւիթ Մարոյեան, Մկր. Մարգարեան, Արտ. Մուրատեան, Ղ. Կարապետեան եւ Մեսրոպ Դաւիթեան (4300 ֆրանք)։

Նուիրատուներու այս խումբին կը միանան նաեւ անոնք, որոնք աշխատեցան, տքնեցան դաշտահանդէսին յաջողութեան համար։ Զմոռնանք մեր հայրենակից Յովհաննէս Տոնոյեանը, որ իր անձնական կառքով մէկէ աւելի անգամներ հանդիսականները փոխադրեց դէպի դաշտավայր։

Այս կարեւոր եւ նոյնքան գնահատելի պարագան կը հարկադրէ Տարօն-Տուրուբերանի Տէսինի Միութիւնը իր զգացուած, խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու նուիրատուներուն եւ աշխատակիցներուն։ Դաշտահանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

*

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յուլիս 29ին, Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կաղ. Խաչի եւ Նոր Սերունդին, մենք ալ տօնեցինք մեր պաշտելի Հերոսներուն Օրը, Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը։ Առաւօտեան, բազմաթիւ հայրենակիցներու հետ զանազան ուտելիքներով բեռնաւորուած մեկնեցանք դէպի Լա Կրիվոլէ, քաղաքէս մօտ քսան քիլոմեթր հեռու, 900 մեթր բարձրութեան մը վրայ, բնութեան գեղեցկութեամբ օժտուած սքանչելի վայր մը, ու տեղաւորուեցանք զուլալ առուակի մը եզերքը մարգագետինի մը վրայ։

Ինչ սքանչելի տեսարան։ Անտառոտ լեռներ, տեղ-տեղ տափաստաններ, ամբողջութեամբ կանանչ, սառնորակ ջրվէժներ, որոնք կը հոսին ապառաժներէն ներդաշնակ ձայնով մը։ Որքան նման մեր հին բնակավայրերուն։

Ձեռնարկեցինք բարձրախօսը. Հայկական երգերը սկսան արձագանգել չորս կողմերը։ Քովնտի բանուկ ճամբայէն անցնող օտարներ զարմանքով կը նայէին մեզի։ Նուագով ստեղծուեցաւ բնանկարին չքնաղ մթնոլորտ մը։ Կէս օրուան ճաշին, գործի վրայ են մեր անձնական Սարգոն եւ Սահակը։ Կապած մէկ մէկ ճերմակ գոգնոց, կը վազեն դաշտին մէկ ծայրէն միւսը։ Ախորժակները անթերի։ Ուրախ եւ գոհ են բոլորը։ Կէս օրը անց, բազմութիւնը աւելի շատցաւ անձնական կառքերով։ Ճիշդ ժամանակին դաշտ հասաւ նաեւ օրուան բանախօսը ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան իր տիկնոջ հետ։ Ամէն ինչ լաւ ու կատարեալ։

Ժամը երեքին բացուեցաւ հանդէսին պաշտօնական մասը։ Ներկաները հաւաքուած՝ ծաղկապատիկ նստած կողք կողքի ի յարգանս մեր հերոսներուն՝ յոտնկայս բոլորս միասին երգեցինք «Կարկուտ տեղացէ»ը։ Կարգով արտասանեցին քոյր եղբայր Կիւմիշեան, ընկեր Ղեւոնդ Թորոսեան, մեներգեցին ընկեր եւ ընկերուհի Մարաշլեան։ Ինչպէս ուրիշ առթիւ այս անգամ եւս Մարտիրոսեան քոյրերը իրենց երկու յաջորդական զուգերգով աւելցուցին հանդէսին փայլը։ Մեներգեցին Գ. Գ. Սիմոնեան եւ Թօպերը։

Օրուան բանախօսը ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան իր իմաստալից ճառը բաժնած էր զանազան գլուխներու։ Ցարական եւ սուլթանական քաղաքականութիւնը Հայերու հանդէպ։ Հ. Յ. Դ. դրօշին տակ հայ հերոսներուն մղած կռիւները յանուն մեր ազատութեան։ Ներկայ Հայոց ընդհանուր թիւը հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ։ Հայ եկեղեցին իբրեւ ազդակ հայապահպանութեան։ Ընկերը մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ եւ փաստացի ներկայացուց հայկական դատը մեր ազատագրական շարժումէն մինչեւ այսօր եւ եզրակացուց.— Ի՞նչպէս չխոնարհիլ երկիւղածօրէն գերեզմանին առջեւ անոնց որոնք բոլորն ալ՝ ձգեցին իրենց տունն ու տեղը եւ նետուեցան ռազմադաշտ։ Ո՞վ մեզի հայրենիք պիտի տար՝ եթէ չունենայինք մեր հերոսները։ Պէտք չէ յուսահատիլ, ունինք մեր հայրենիքին կորիզը, հոն է Սեւանը, հոն են Արագածն ու Արարատը։ Հայրենիքի մէջ բնակող մեր եղբայրներն ու քոյրերը կը ներշնչուին մեր այդ դարաւոր յիշատակարաններէն եւ կ'արտադրեն ու կը տարածեն Սփիւռքի հայութեան մէջ։ Պահենք մեր լեզուն, մեր գիրն ու գրականութիւնը, պիտի գայ օր մը երբ մենք ալ պիտի երթանք միանանք հայրենիքին մէջ ապրող մեր եղբայրներուն ու այսպիսով պիտի կազմուի ամբողջական Հայաստան մը, ազատ եւ անկախ։

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ որ մութը իջաւ։ Այս անգամ բացառիկ թիւ մը կը կազմէին Նոր Սերնդականները, որոնք յաճախ տարեցներուն հետ, պարեցին մեր աւանդական պարերը։ Երեկոյեան ուշ ատեն ամէնքս ալ ուրախ տրամադրութեամբ վերադարձանք մեր տեղերը, ճամբուն ընթացքին թնդացնելով ազգային եւ յեղափոխական երգեր։

ԳԱՐՕՆԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՃՇԳՈՒՄ ՄԸ

*

«Յառաջ»ի 31 Յուլիս՝ 3453 թիւի մէջ, հրատարակուած, «Ինչո՞ւ կը տօնենք հերոսամարտերը եւ յիշատակի օրերը» յօդուածին մէջ գրուած է.—

«Գում Գափուի ցոյցը (1895), Պանքայի գրաւը (1896) եկան գործի մղելու Սուլթանը։ Ընդհանուր ջարդերով, որոնց ընթացքին երեք հարիւր հազարի մօտ Հայեր կոտորուեցան, Բ. Դուռը եկաւ հասկցնելու թէ մինչեւ ուր կրնար հասնիլ իր ծրագիրը»։

Թուականի հետեւաբար եւ դէպքերու սխալ դասաւորում կայ հոս, որուն չէ անդրադարձած յօդուածագիրը Գ. Վ. Մելիքեան

Ընդհանուր ջարդերը տեղի ունեցան 1895ի հոկտեմբեր ամսուայ մէջ։ Անկէ տարի մը վերջ 1896ին էր, որ Պանքայի ցոյցը՝ գրաւումը կատարուեցաւ իբր փոխ վրէժ—սաստ Կարմիր Սուլթանին, 1895ի ջարդերուն դէմ...։ Ինչպէս՝ սաստ մըն էր, փոխ վրէժ մըն էր 1897ին Խանասորի արշաւանքը՝ Շարաֆ պէկին դէմ, որ 1896ի Բարթուղիմէոսի վանքին մէջ, Աւետիսի խումբին դէմ կատարած դաւադիր վարմունքին։

Պիտի խնդրէի որ այս պատմական սխալը՝ ճշդէիք

Բ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆ

Օգոստ. 1956, Մարսէյլ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

*

ԽԱԶԱԽՍՏԱՆ մեկնեցան Յուլիս 13ին Երեւանէն մօտ 1800 պատանիներ եւ աղջիկներ ինչպէս կը գրէ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը։ Այս առթիւ Երեւանի Մոլոթովեան շրջկոմի քարտուղար՝ Վ. Բեկլարեան ողջունելով Երեւանէն մեկնող առաջին ջոկատը, ըսաւ թէ միայն Կոմերիտմիութեան Երեւանի քաղաքային եւ շրջանային կոմիտէները պատանիներէն եւ աղջիկներէն ստացած են աւելի քան հինգ հազար դիմում, ուր փափաք յայտնած էին մեկնելու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զբօսաշրջիկները Յուլիս 10ին մեկնեցան Արեւելեան Գերմանիա, ուր մնացին երկու շաբաթ։ Օրէ օր կ'աւելնայ դէպի արտասահման ճամբորդողներու թիւը։ Մինչեւ այս տարուան վերջը հինգ հարիւր հոգի պիտի այցելեն Չինաստան, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Ռումանիա եւ ժողովրդավար հանրապետութեանց միւս երկիրները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զբօսաշրջիկներու մեծ խումբ մը այցելեց Հայաստան, եւ պտոյտով գնաց Կիրովական, Սեւան եւ Արզնի։ Ինչպէս եւ արդիւնաբերական կեդրոնները եւ մշակութային հիմնարկները

«ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ»Ի ՆԱՒԱՊԵՏՆ ՈՒ ՆԱՒԱՋՆԵՐԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

*

Անցեալներս Պասթընի բացերը երկու նաւեր բախեցան իրարու։ Անոնցմէ մէկը, իտալական Անտրէա Տօրիան, ընկղմեցաւ։

Ֆրանսական Իլ տը Ֆրանս նաւը առաջիններէն եղաւ որ օգնութեան հասաւ ընկղմող նաւուն արկածեալներուն, փրկելով բազմաթիւ անձերու կեանքը։

Առջի օր, Հավրի մէջ, ֆրանսական պաշտօնական իշխանութիւնները պատուանշաններով վարձատրեցին նաւապետն ու նաւաստիները՝ իրենց հերոսական միջամտութեան համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Կարեց վէմը, հարթեց ապառաժը եւ, հեռու տեղերից հող բերելով, ածեց նրա վրայ։ Այդ հողի մէջ տնկեց ծառեր եւ ստեղծագործեց բարձր, կախաղանաւոր պարտէզներ, որոնք, կարծես, օդի մէջ բուսած լինէին։ Տարիներ անցան, աճեցին ծառերը եւ պտուղ տուեցին։ Ծաղկեցան ծաղիկները եւ սրտապարար անուշահոտութեամբ լցուցին բուրաստանը։ Հաւաքուեցան թռչունները եւ իրանց ուրախ ձայնով կենդանացրին շրջակայքը։ Իսկ նա որ այդ գեղեցիկ դրախտի վարդն ու թագուհին պէտք է լինէր, չը յայտնուեցաւ ...

Մի օր, ձեռքը ծնօտին դրած, նստել էր վարպետը իւր կառուցած ապարանքի ստորոտում, եւ տխուր կերպով նայում էր դէպի մեծ ճանապարհը։ Երգելով անցաւ մի շինական. որը տեսնելով Նրան, մօտեցաւ, նստեց նրա մօտ, մի փոքր հանգստանալու։

— «Ո՞րտեղից ես գալիս», հարցրեց վարպետը։ Երանի քեզ, որ այդպէս ուրախ ես։

— «Տիզբոնից, պատասխանեց շինականը. ինչո՞ւ ուրախ չը լինել, երբ ամբողջ աշխարհը ուրախանում է

— «Ի՞նչ է պատահել.

— «Միթէ չը գիտե՞ս, որ քաղաքում արդէն եօթն օր է, եօթն գիշեր է, որ հարսանիք է։ Գինին հոսում է վտակների պէս, անուշահամ խորտիկները չափ չունեն. Ուտում են, խմում են եւ ուրախանում. Ամբողջ քաղաքը թնդում է նուագներով, եւ պարողների ոտները չեն յոգնում։ Ես էլ իմ բաժինը վայելեցի։ Այնքան կերայ, այնքան խմեցի, եւ այժմ այնքան էլ տուն եմ տանում, որ մի քանի շաբաթ իմ կնոջ եւ երեխաներիս համար բաւական կը լինի։

— «Ո՞ւմ հարսանիքն է։

— «Թագաւորի։

— «Ո՞ւմ հետ

— «Անուշի հետ։

Նա այլեւս չխօսեց, շանթահարի նման ցնցուեցաւ եւ մնաց անշարժ։ Յետոյ վերկացաւ եւ անզօր, դողդոջուն ոտներով սկսեց բարձրանալ դէպի իւր հրաշակերտած ապարանքը։ Նայեց իւր շուրջը, վերջին անգամ իւր թախծալի հայեացքը դարձրեց այն բոլոր շինուածքների վրայ, որ արդիւնք էին ջերմ սիրոյ եւ գեղեցիկ արհեստի։ Եւ ապա մտաւ իւր արհեստանոցը։ Այնտեղ դրած էին նրա գործիքները։ Վերառեց մի ծանր մուրճ եւ դուրս եկաւ փոքրիկ հրապարակի վրայ։ — «Նա ինձ դաւաճանեց ...» ասաց, եւ նետեց մուրճը օդի մէջ։ Մուրճը պտոյտ առնելով ընկաւ ուղիղ նրա գլխի վրայ, ծակ արեց, որպէս այն սքանչելիքները, որ նրա ճարտար ձեռքի գործն էր . .

Ֆարհատը չհասաւ իւր նպատակին, բայց նրա սիրելի Անուշի անունը մնաց այդ քարեղէն ամրոցի վրայ եւ կոչուեցաւ Անուշի բերդ։

Այդ վիմափոր, կախածոյ ապարանքը, որ պատրաստուած էր սիրոյ եւ յաւիտենական երջանկութեան տաճար լինելու համար, յետոյ դարձաւ արտասուքի եւ մշտական հեծութեան մի դժոխք։ Պարսից վերջին թագաւորները արգելում էին այնտեղ իրանց ձեռքը գերի ընկած միւս թագաւորներին։

Կէս օր էր, բայց Անուշ բերդի վիմափոր նկուղներից մէկը, օրուայ պայծառ լուսաւորութեան ժամանակ, դեռ պահպանում էր իւր մէջ խորին մութն ու մթութիւն։ Վերեւից, առաստաղի մօտ, բացուած էր մի նեղ պատուհան, որ աւելի ծակի նմանութիւն ունէր, քան թէ լուսամուտի։ Արեգակի բարակ շողքը, որ երկչոտ կերպով ներս էր ցոլացել այդ ծակից, կարծես, վախենում էր ներսի խաւարից եւ չէր համարձակւում փոքր ինչ աւելի տարածուել։ Նկուղը ներկայացնում էր մի քառակուսի, փոքր ինչ երկայնաձեւ արկղ, քան թէ սենեակ,— բայց քարեղէն արկղ։ Քար էր յատակը, քար էր առաստաղը, քարից էին չորեքկողմի պատերը,— միակտուր եւ միապաղաղ քարից։ Մի այլ նիւթ խառնուած չէր նրա վիմային կազմութեան մէջ, բացի երկաթեայ ծանր դռնից, որ դարերի ժանգից սեւացել, մրճոտել էր, եւ նոյն քարի մոյգ-աղիւսագոյն երանգն էր ստացել։

Երկաթեայ դռան հակառակ կողմում, յատակի մէջ, ամրացած էր նոյնպէս երկաթեայ հաստ ցից։ Դա նոյն ցիցերի նմանութիւն ունէր, որոնցից ծովեզերքում կապում են նաւակներին։ Բայց դրան էր կապուած մի մարդ։ Ցցի գլխին կար մի շարժական օղակ, որ միանում էր ծանր շղթայի ծայրի հետ։ Իսկ շղթայի միւս ծայրը փակուած էր երկաթեայ ստուար անուրի հետ, որ անց էր կացրած այդ մարդու պարանոցով։ Շղթայի երկարութիւնը չափում էր այն սահմանը, որի մէջ կարող էր այդ մարդը շրջել, առանց թոյլ տալու նրան մինչեւ դուռը հասնելը։ Այդ դրութեան մէջ՝ նա նմանում էր մի առիւծի, որ փակուած էր երկաթեայ վանդակի մէջ։ Երկու ձեռքերի բազուկները կապուած էին շղթայով։ Ոտները նոյնպէս ազատ չէին երկաթեայ կապանքներից։

ՐԱՖՖԻ

տոսի կողմը: Այստեղ, սակայն, կը ծագի ուրիշ հարց մը. քարիւղ ունեցող արաբական երկիրները կը մտածեն ազգայնացման մասին, մինչ քարիւղ չունեցող երկիրները (Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան), նկատի ունին «արաբացում» մը:

Արաբական երկիրներուն մէջ, Իրաքն է միայն որ դէմ է Նասրի, որովհետեւ կը վախնայ անոր «արաբական աշխարհի առաջնորդ» դառնալու յաւակնութիւններէն, իսկ «քարիւղի հարց» մը ծագելու պարագային, ազգայնացումը պիտի գերադասէ արաբացումէն:

× Հարցական կը մնայ նաեւ Խ. Միութեան դիրքը: Յայտնի չէ թէ Խ. Միութի՞ւնը ուղղութիւն պիտի տայ Եգիպտոսի, թէ՝ այս վերջինին դիրքն է որ պիտի ճշդէ Խ. Միութեան պատասխանը:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը անդադար կը կրկնէ թէ «բոլոր յառաջդիմական ուժերը Եգիպտոսի կողքին կանգնած են»:

× Համայնավար Չինաստանի տէրը, Չու-Էն Լայ յայտարարեց՝ «Մենք Եգիպտոսի հետ ենք, պայմանաւ որ Ջրանցքին ազատ երթեւեկը ապահովուի»:

× Պարսկաստանի նախկին վարչապետ Մոսատեղ, որ դեռ նոր ելաւ բանտէն, յայտարարեց՝ «Ջրանցքին ազգայնացումը բացարձակապէս օրինական է»:

× Անգլիական կառավարութիւնը թոյլ չտուաւ որ դէպի Լիբանան զէնքեր փոխադրող եգիպտական նաւ մը մեկնի Լիվըրփուլէն:

× Ըստ սուրիական թերթերու, խորհրդային նաւատորմը արաբական նաւահանգիստները պիտի այցելէ՝ Օգոստ. 15ի տօներուն:

× Հարիւրաւոր անգլիացի ընտանիքներ հեռացան Եգիպտոսէն:

× Անգլիացի անկարգելաւորներու կարեւոր խումբ մը տեղ գրաւեց «Թեզէուս» օդանաւակիրին վրայ:

× Ֆրանսական «Քաւպիլ» զրահանաւը տաքի օր մեկնեցաւ Թուլոնէն:

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրոն յայտարարութիւն մը հրատարակեց. «Պատերազմի վտանգը անմիջական է. պատրուակները՝ կեղծ: Ֆրանսայի շահերը ոչ մէկ կապ ունին Սուէզի ընկերութեան ղեկավարներուն անձնական շահերուն հետ»:

ՌՈՒՍԵՒՃԱՓՈՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խ. Միութիւնը մերժեց զոհացում տալ Ճափոնի հողային պահանջներուն, բայց առաջարկեց հողային հարցը չկապել առեւտրական համաձայնագրի մը ստորագրման: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ Ճափոնի ծախել հանքածուխ, քարիւղ եւ թուղթ, իսկ փոխարէնը ստանալ պտուղներ, մետաքս, նաւեր եւ շոգեշարժ մեքենաներ: Փոխանակուած ապրանքներուն գինը կը դառնայ 500 միլիոն ռուբլիի շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան նախկին քարտուղարը, Կոմուլքա, որ կուսակցութենէն վտարուած էր 1949ին եւ բանտարկուած կը մնար 1951էն ի վեր, ազատ արձակուեցաւ եւ իր գործած սխալները չեղեալ նկատուեցան:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութիւնը Հոլանտայի ունեցած իր բոլոր պարտքերը ջնջեց:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ալ սկսաւ հիւլէական ուժ արտադրել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Ալժերիա պիտի մեկնի Օգոստ 15ի ժողովէն ետքը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ վառելանիւթը այսօրուընէ սկսեալ յաւելում կրեց. մէկ լիտրի վրայ՝ մէկ ֆրանք:

ՐԷԺԻ ՐԸՆՈՅԻ տարեկան տեղեկագիրը կը յորդորէ որ կառավարութիւնը չաւելցնէ ինքնաշարժներու վրայ դրուած տուրքերը: «Ինքնաշարժը պերճանք մը չէ, այլ՝ անհրաժեշտութիւն մը եւ կառավարութեան համար հասութաբեր աղբիւր մը. պէտք չէ վհատեցնել նոր յաճախորդները»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ օթօքար մը ծուղակի մէջ ինկաւ: Կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները:

ՍՈՒՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը ընթացք տալով իրեն կատարուած բազմաթիւ դիմումներուն, ետ առաւ իր հրաժարականը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ թերթերու մուտքը արգիլուեցաւ Պէյրութի մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ 12 անձեր բանտարկութեան դատապարտուեցան «լրտեսութեան եւ խափանարարութեան» համար:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զուարճախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ.

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ - Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Ծերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բրթիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8.30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնէք պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ԺԷ ՍԷՆ Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ թաղական խորհրդոյ մօտ:

Թաղ. Խորհուրդ Պոմոնի

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան Նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վրայ (Դրիփըլ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

⁂ Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը.

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն: Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք:

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն:

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Այտապերեան իրենց հօր՝ Գէորգ Յակոբեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— 3000 ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան ֆոնտին, 2000 ֆր. Սէնթ-Էթիէնի դպրոցին, 1000 ֆր. «Յառաջ»ին:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով:

⁂

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի: Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւ, ժամը 19-20: Բ. խումբի մեկնումը նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

ՕՐ. ՄԱՐԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Պ. ՎՐԷԺ ՀԻՒՍԵԱՆ
Ամուսնացած
Տեսին, 5 Օգոստոս 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Արշալոյս Փանոսեան, Պ. Յարութիւն Փանոսեան, Այրի Տիկին Ովսաննա Թէրզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ եղբօր՝

ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Յասմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով:

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին Օթօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 8 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7649 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3460

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԷՃԵՐ ՈՒ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ

Անգլիոյ համար մեծ հարուած մը, իսկ Ֆէրտինան տը Լէսէփսի համար մեծ յաղթանակ մը եղաւ Ջրանցքի առաջին մասին յաջողութեամբ պեղումն ու հանդիսաւոր բացումը, մինչեւ Թիմսա լիճը:

Որքան ատեն որ ողջ էր Մուհամմէտ Սայիտ փաշան, ջրանցքի ընկերութիւնը ամէն առաւելութիւն կը վայելէր եւ նորանոր մենաշնորհներ կը ստանար եգիպտական կառավարութենէն, շնորհիւ ալ Լէսէփսի եւ փոխարքային վաղեմի բարեկամութեան եւ սերտ մտերմութեան:

Բայց ահա քանի մը ամիս վերջ, Աղեքսանդրիոյ մէջ անակնկալ կերպով կը մեռնէր Սայիտ փաշա, 1863 Յունուար 18ին եւ իրեն կը յաջորդէր Իսմայիլ փաշա, որ Պոլիս երթալով Սուլթանէն ստացաւ իր պաշտօնին վաւերացումը:

Գահիրէ վերադարձին, ջրանցքի ընկերութեան հետ ստորագրեց երկու կարեւոր համաձայնագրեր, 1863 Մարտ 18ին եւ 20ին: Առաջինը կը վերաբերէր՝ Գահիրէէն մինչեւ Ուատի անուշ ջուրի ջրանցքի մը շինութեան: Երկրորդով Ընկերութեան գրաւական իր մասնակցութիւնը կը բերէր եգիպտ. կառավարութիւնը:

Սկիզբի օրերուն, Իսմայիլ փաշայի ցոյց տուած այս համակիր վերաբերումին համար, Թիմսա լիճին եզերքին վրայ Ընկերութեան կողմէ կառուցուած նոր քաղաքը մկրտուեցաւ Իսմայիլիա անունով, ինչպէս իր նախորդին անունը տրուած էր Միջերկրականի եզերքը իբրեւ ջրանցքի նախամուտ շինուած քաղաքին (Փոր-Սայիտ).

Նոյն տարուան Ապրիլին Աղեքսանդրիա այցելեց Սուլթան Ազիզ, ընկերակցութեամբ մեծ-եպարքոս Ֆուատ փաշայի:

Անգլիական կառավարութիւնը Պոլսոյ իր դեսպան Սըր Հէնրի Պըլվըրի միջոցաւ ջանաց ազդեցութիւն բանեցնել Սուլթանին եւ Իսմայիլ փաշային վրայ, Ընկերութեան առջեւ խոչընդոտներ հանելու համար:

Սուլթանը չվաւերացուց Մարտ 18ին եւ 20ին կնքուած համաձայնագրերը:

Անգլիացիները կը մեղադրէին Ջրանցքի Ընկերութիւնը, որ անիրաւօրէն Սայիտ փաշայէն կորզած էր 83,000 հեկտար հող եւ պարտադրած եգիպտ. կառավարութեան՝ ձրի բանուոր տրամադրել իրեն:

Բանուորներու խնդիրը շատ մեծ աղմուկ յարուցած էր: Մէկ կողմէ Ջրանցքի Ընկերութիւնը կը գանգատէր թէ՝ 50 հազարի փոխարէն 20,000 բանուոր միայն տրուած էր իրեն: Միւս կողմէ միջազգային մամուլը, մանաւանդ անգլիական թերթերը շատ մութ գոյներով կը նկարագրէին ջրանցքի շինութեան աշխատող ֆէլլահներու վիճակը.

Այս վերջինները տարապայման աշխատանքի ենթարկուած էին եւ կը նմանէին փարաւոններուն համար դամբարան (բուրգ) շինող հին եգիպտացիներուն:

Ֆէրտինան տը Լէսէփս բուռն կերպով կը պայքարէր բոլորին դէմ եւ կ'ուզէր ապացուցանել թէ՝ բանուորներու մասին գրուածները զրպարտութիւն էին պարզապէս: Իբրեւ վկայ ցոյց կու տար իշխան Նափոլէոնը, որ վերջերս այցելած էր ջրանցքի շէնքերը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնած գործաւորներու վիճակին մասին.

Իսմայիլ փաշա կ'ուզէր վերջ տալ վէճերուն եւ չահեր ապահովել Եգիպտոսի համար:

Իր առաջին գործն եղաւ արտաքին նախարարի պաշտօնին կոչել Նուպար փաշան, որ սիրուած դէմք մըն էր Մուհամմէտ Ալի փաշայի գերդաստանին մէջ եւ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած

արդէն Եգիպտոսի:

1863 Յուլիսին մասնաւոր առաքելութեամբ Պոլիս ղրկուեցաւ Նուպար փաշա, կարեւոր դիմումներ կատարելու համար Բարձրագոյն Դրան մօտ, ի նպաստ Եգիպտոսի:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈ՞Վ

ԻՐԱՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ

Միջազգային կացութիւնը կը մնայ մըտահոգիչ: Օգոստ. 16ի հրաւէրին դրական պատասխան տուին Աւստրալիան, Փորթուկալ, Փաքիստան, Իտալիա, Թուրքիան, Ճափոնը, Շուէտը եւ Հոլանտան:

Գերմանիոյ, Սպանիոյ, Նորվեկիոյ, Տանիմարքայի, Եթովպիոյ եւ Նոր Զելանտայի պատասխանները թէեւ յայտնի չեն տակաւին, բայց կը յուսացուի որ ժողովին մասնակցին.

Հարցական կը մնան Եգիպտոսի, Խ. Միութեան, Հնդկաստանի, Սէյլանի, Ինտոնեզիոյ, Պարսկաստանի եւ Յունաստանի պատասխանները:

Խ. Միութեան դիրքը որոշ է. չուզեր որ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը վըտանգուի, բայց ամէն միջոցի պիտի դիմէ որպէսզի Պաղտատի Ուխտը ձախողի:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար Սուէզի հարցը շատ աւելի կենսական է. ահա թէ ինչու ամէն գնով կ'ուզեն որ Լոնտոնի ժողովը յաջողութեամբ պսակուի: Հակառակ պարագային, որոշած են ռազմական միջոցներու դիմել ... ստանձնելէն ետք, Անգլիացիները արեւելեան Միջերկրականի ուղարկեցին «Պուլվարք» օդանաւակիրն ալ, որ պիտի միանայ Կիպրոսի նաւատորմին:

Ֆրանսայի մէջ, ռազմական պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին մեծ գաղտնապահութեամբ: Կ'ըսուի թէ Ֆրանքօ-անգլիական նոր ժողով մը պիտի հրաւիրուի մօտերս, որուն պիտի մասնակցին նաեւ երկու երկիրներուն սպարապետները: Կ'ըսուի նաեւ թէ արդէն իսկ որոշուած է միջերկրականեան գործողութեանց ընդհ. հրամանատարը՝ յանձնել ծովակալ Լորտ Մաունթպաթընի: Մեծ անակնկալ մը եղաւ Իրաքի տուած որոշումը: Արդարեւ, Իրաք կը նկատուէր Անգլիոյ միակ անկեղծ բարեկամը՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Բայց աղջիկներ, Իրաքի վարչապետը յայտարարեց թէ Սուէզի հարցին մէջ իր երկիրը պիտի բռնէ Եգիպտոսի կողմը: Յայտարարութիւնը հակա-անգլիական արտայայտութիւններ չի պարունակեր թէեւ, բայց իր էութեան մէջ մեծ հարուած կը հասցնէ Անգլիոյ միջերկրականեան շահերուն եւ կը վտանգէ Պաղտատի Ուխտը:

Վարչապետ Նուրի էլ Սայիտ կը նկատուէր գնդ. Նասրի եւ ընդհանրապէս Եգիպտոսի մեծագոյն հակառակորդներէն մէկը: Իրաքի երիտասարդ թագաւորը, Ֆայսալ, իր ուսումը առած է Անգլիոյ մէջ եւ այժմ ալ կը գտնուի Անգլիա, ուր ընդունուեցաւ արքայավայել ձեւով (Էլիզապէթ թագուհին զայն անձամբ դիմաւորեց կայարանին մէջ):

Նուրի էլ Սայիտ պարտադրուած էր Եգիպտոսի կողմը բռնել, որովհետեւ կը վախնար ներքին ժողովրդական շարժումէ մը: Արդարեւ, Իրաքի հանրային կարծիքը սկիզբէն ի վեր կողմնակից է համարաբական շարժման: Եթէ վարչապետը չպաշտպանէր Եգիպտոսը, կրնար վտանգել իր ... թագաւորին գահը.

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Միւս կողմէ, Իրաք տակաւին չպատասխանեց Արաբական Դաշնակցութեան արտակարգ նիստի հրաւէրին: Ուրիշ կարգ մը պետութիւններ ալ խնդրեցին, որ ժողովին թուականը յետաձգուի (տեղի պիտի ունենար չորեքշաբթի օր): Արաբական երկիրներուն մէջ, կառավարութիւններն ու մամուլը իրենց անվերապահ աջակցութիւնը կը խոստանան Նասրի:

Սուրիոյ պատերազմական նախարարը յայտարարեց որ «Սուրիան պատրաստ է. պիտի օգնէ Եգիպտոսի եւ ցմահ պիտի պայքարի անոր կողքին»:

Սէուտական Արաբիոյ Ուաշինկթընի դեսպանն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ բրաւ:

Արաբական Դաշնակցութեան նախագահ, Ապտիւլ Խալլաք Հասսունա, յայտարարեց թէ Եգիպտոս պիտի մերժէ մասնակցիլ Լոնտոնի ժողովին:

Սուրիա կը սպառնայ կտրել նաւթուղին, եթէ արեւմտեան պետութիւնները բռնութիւն կատարեն Եգիպտոսի դէմ, Սուէզի վէճին առթիւ: Իրաքի քարիւղէն տարեկան 25 միլիոն թոն Լիբանանի նաւահանգիստները կը փոխադրուի Սուրիոյ ճամբով, Արեւմուտքի համար: Նաւթուղին կ'անցնի Համայի եւ Տէյր Զօրի մօտէն: Սուրիացի բանուորները կը սպառնան քանդել նաւթուղին եւ յարակից շինութիւնները: Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանը յայտարարեց թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները «պատերազմի մէջ կը խրին գլխիվայր», սպառնական դիրք մը բռնելով Եգիպտոսի դէմ:

Լիբանանի ամերիկեան քարիւղի Ընկերութիւնը ցեկոյց մը հրատարակեց, որ ցաւով կը յայտնէ թէ նոր օրէնք մը ծանր տուրքեր կը հաստատէ, նախընթաց տարիներն ալ հաշուելով, մինչդեռ ... ընկերութիւնները ցարդ ազատ էին տուրքէ: Ցեկոյցը դիտել կու տայ թէ այս որոշումը կը խախտէ այն պայմանագիրը որով կը գործէ նաւթուղին տասը տարիէ ի վեր:

Առջի գիշեր, Նախագահ Նասր արտակարգ նիստի հրաւիրեց իր դահլիճը. խորհրդակցութիւնները զարձան Օգոստ. 16ի ժողովի հրաւէրին շուրջ: Մինչ այդ, Նախագահը երեք անգամ տեսակցեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ: Ընդունեց նաեւ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՀԱԿՕՂԼԻԱԿԱՆ...

Աչալուրջ հետաքրքրութեամբ կարդացի Հ. Սփրեմ Պօղոսեանի յօդուածաշարքը՝ Ատափազարի Մշակութային Ընկերութեան մասին:

Մեր բանիբուն աշխատակիցը ուրիշ գաւառներու ընկերութեանց մասին ալ պըրպտումներ կատարած եւ մասամբ հրատարակած է:

Իսկ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ կը շարունակէ համառօտակի ներկայացնել այն բոլոր Ընկերութիւններն ու Միութիւնները որոնք հիմնուած են Պոլսոյ մէջ, 1800ական թուականներէն մինչեւ վերջին արտագաղթը:

Ինչպէս ամէն տեղ, Ատափազարի մէջ ալ այլազան ընկերութեանց գլխաւոր նպատակն եղած է դպրոց բանալ, կամ օգնել եղածներուն, ստանձնելով չքաւոր աշակերտներու հոգատարութիւնը:

Այս առթիւ, մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ, նաեւ, կիներու գործունէութիւնը, նոյն առաջադրութեամբ:

Օրինակ, 1885ին կիներու չորս ընկերութիւններ կային Ատափազարի մէջ: Ջօրսը միանալով, կը խնդրեն առաջնորդէն «աղջկանց բարձրագոյն վարժարան մը բանալ»:

Ո՞րքան համեստ են եղած իւրաքանչիւր Ընկերութեան պայմանները. — շաբաթական հինգ-տասը փարա կամ տարեկան մէկ ոսկի, անշուշտ այն օրերու արժէքով:

Եւ սակայն, ամէնէն տկարն ալ կրցեր է արդիւնաւոր հետք մը ձգել:

Եւ այսպէս, ոչ միայն ծաղկեցներ ու դպրոցներ շինուեր են, այլ եւ հասուցաբեր կալուածներ:

Կրթասիրաց Ընկերութիւն մը 7-8 խանութներ կառուցեր է, տարեկան 90-95 օսմ. ոսկի վարձք ապահովելով:

Այս Ընկերութիւնն էր որ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, 1909ին կը բանար Ատափազարի Կեդր. Վարժարանը, այնքան արդիւնաւոր:

Ատափազարի Միութիւնները արհեստակցական եւ ընկերային հոգեր ալ ունեցած են, հետեւելով օրուան պահանջներուն կամ... չարիքներուն:

Իմ ուշադրութիւնս գրաւեց Հակ-օղիական Ընկերութիւնը, որ կազմուեր է 1884-1885ին, հետեւեալ առաջադրութեամբ.

— *«Ըստ որում օղեմոլութիւնը սաստիկ տարածուած է քաղաքին մէջ, հայ հասարակութեան մի մասը կազմած է Հակօղիական Ընկերութիւն մը, որոյ անդամներն իրաւունք չունին օղի գործածելու. հակառակ պարագային պէտք է հինգ ղըրուշ տուգանք վճարեն»*

Այս տեսակ տուգանք մըն ալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ հաստատուած էր Բ. աշխարհամարտէն առաջ, քրքախօսութեան դէմ:

Վերջին արտագաղթին հետ, օղեմոլութիւնն ալ փոխադրուեցաւ արտասահման:

Այժմ ամէն տեղ օղի կը շինեն եւ կը խմեն, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա: Պակասը կը լրացնեն «փիփնօ»ն եւ միւս խմիչքները:

Ֆրանսայի հակալքոլական ... թիւնները անզամ անճրկած են:

Այնպէս ու. ցնորք է հակօղիական Ընկերութիւններ կազմել հայկական գաղութներուն մէջ:

Հետեւելով օրուան ... ... կ'առաջարկեմ միջին ճամբայ մը. տուգանք, աւելի ճիշդ՝ կամաւոր տուրք մը գանձել, երբ խմողը կ'անցնի երեք կամ հինգ բաժակը:

Արդիւնքը, — հայերէնի դասընթացքներուն:

Վ.Ա.Հ.

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ամերիկեան թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել Հայաստան գացած Ամերիկահայերու վերադարձի ձեռնարկներու մասին: Քալիֆորնիոյ «Ֆրանիքլ» թերթը կը յայտնէ թէ խնդիրը երեւան հանած է Շինարարներու ընկերակցութեան նախագահը, Ըրլ Սմիթ, որ վերջերս Երեւան գացած էր խումբ մը գործակիցներու հետ:

Սմիթ կը պատմէ թէ Շինարարներու խումբը հանդիպում ունեցաւ նախկին Ամերիկահայերու ներկայացուցիչ պատգամաւորութեան մը հետ, հայկական պանդոկի մը մէջ: Իր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Հայաստանի Ամերիկահայերու կիներէն ոմանք Ամերիկա ծնած են, իսկ այրերը՝ մեծ մասով Հայաստանէն գաղթած են Ամերիկա: Այս վերջիններէն ոմանք համայնավար էին եւ որոշած էին վերադառնալ Սովետական Հայաստան: Մէկ մասը Սիպերիա ղրկուելով դատապարտուած էր ծանր աշխատանքի, ինչ որ պատճառ եղած էր իրենց բնտանիքներուն թշուառութեան: Ապրուստի մակարդակը շատ ցած է: Պատգամաւորութիւնը իր խնդրագիրը յանձնած էր Պ. Թամըս Քուկլինի, որպէսզի յանձնէ Նախագահ Այզընհաուըրի, որ օգնէ Ամերիկա վերադառնալու: Քուկըն յայտնած է թէ նամակը յանձնած է արտաքին գործերու պաշտօնատան:

Սմիթ այս առթիւ կ'ըսէ թէ Ռուսերը լաւ ճարտարագէտներ եւ ծրագիրներ ունին, բայց կը պակսին որակեալ արհեստաւորներ, ձեռքի գործիքներ եւ ուրիշ հիմնական բաներ:

ԱՄԱՌ

Քաղաքը կը պարպուէր ամրան նշանակին: Կը մնային անփոփոխ Թրքական Թաղերը միայն: Ամառուայ այգիներուն տասնէն մէկը հազիւ իրենցն էր: Հայերը բոլոր կը կրուէին իրենց մրգաստանները, շատերը արդէն իսկ, երբ կեռասները կը սկսէին կարմրիլ Ճղճղիի կամ Տէրվէնտի մէջ

Մենք Ջախալլար կ'երթայինք, Մարգրիտ մօրքուրենց հետ: Հոն կը մնայինք մինչեւ այգեկութք, երբ Մովսէս մեծ աղայիս տղաքը, Ասլանը, Տիգրանը Ջայի այգիէն տուն կը ղրկէին խաղողի մեղրահամ բերքը:

Այն տանն, աշունը նոր հարսի պէս հինայուած ձեռքեր կ'ունենար, եւ ներկեալի տերեւները ոսկեհնչուն թամբիկներու նման ձայն կուտային մրկոտ հովին մէջէն:

Ի՞նչ քաղցրութիւններ կը բերէր Ամառը: Աղքատներուն համար իսկ բարիքի աղբիւր մըն էր անիկա: Ո՞վ բաժին չէր հաներ իր այգիէն՝ չքաւոր գրացիին: Տէր Եփրեմի ամէն տարի վարի գրան առջեւ կը գետեղէր պղինձէ նոր կլայեկուած խոշոր կաթսան՝ զոր լեցնել կուտար, աշնան առաջին օրերուն իսկ, նոր խնձորներով: Շաքարի պէտք չկար: Տէրվէնտէն բերուած խնձորը քաղցր էր այնքան: Կը բաւէր միայն եռացած ջուր աւելցնել եւ մրգանոյշը պատրաստ կ'ըլլար: Անցնող դարձող, եւ մանաւանդ Վերմիշի գիւղերէն իջնող Թուրք գիւղացիները կ'օգտուէին Տէր Եփրեմին ընծայած բարիքէն:

Այդ գիւղերէն մէ՞կը արդեօք դաշոյնը խրեց անոր կուրծքին մէջ, տարագրութեան առաջին օրը, Սուրբ Յովհաննէսի ուխտավայրին առջեւ...

Ամառն ահա՛ սաստկօրէն կ'արծարծէ լոյսին կրակները անապատին մէջ՝ որուն ափունքին վրայ պանդուխտի սիրտս կը մաշի յիսուն տարիէ ի վեր:

Եթէ չըլլային յուշերը, ինչպէ՞ս պիտի ապրէի ես: Ի՞նչ տարբեր պատկերներով զարդարուած պիտի ըլլար օրերուս մենանը:

Ես հիմա կը վերապրիմ մանկութիւնս. Ամառը զիս կ'առաջնորդէ դէպի լեռները՝ ուր այլեւ այգի ծիծաղներ կը հնչեն, աղբիւրներ կը կանչեն: Ո՞ր պանդուխտին սրտէն արիւն չերթար, երբ փողոցէն անցնող աղաբ տղայ մը «թութ» կը կանչէ: Կը յիշեմ որ Կամրկայցի հայ կին մը լացած է, երբ ամուսինը իրեն թութ է բերեր. Ո՞ւր Ակնայ մեղրահամ թութը, ո՞ւր Մաթթարխայի մէջ հասունցածը:

Կարելի՞ է գտնել Ամասիոյ մեկահատ խնձորը ուրիշ տեղ: Ջայի գինին մէկ բաժակով կը գինովցնէր: Տղուն կամ աղջըկան ծնած տարին տունին մեծը կը կնքէր կարասը՝ անոնց հարսնիքին օրը կը բանար:

Կեանքը տարբեր խորհուրդ ունէր հոն, մեր տուներուն մէջ, մեր կորսուած աշխարհին մէջ:

Կեանքը օրհնութեան իր բաժինը կուտար մարդոց. կը ցայտեցնէր ամէնուրեք ուրախութեան իր ակունքը: Մինչեւ այսօր, անիկա միայն կարօտ է, սրտէն արիւն հոսեցնող ցաւատանջ կարօտ:

Ամառը կեանքի շքեղութիւն էր հոն: Թունկերու, ոսկիներու, ծաղիկներու ապարանք մը կը բացուէր եւ հոն կը մըտնէր ամէն մարդ: Մեր քաղաքին ապառաժները արեւին հուրը կը խմէին օրն ի բուն եւ գիշերը տունի պահապան օձերը, ցամքած աղբիւրներուն մէջ կաթիլ մը ջուր կը փնտռէին լուսնի լոյսով:

Հէքեաթի կախարդանք մը կար համատիրու: Մարդ չէր կրնար իրականացնել տեսանելի աշխարհը առանց ոգիներու: Ի՞նչ է մնացեր հիմա: Աւերակ աւերակի վրայ ինկեր է Ամրան ապարանքը: Կեանքը բոլորովին մերկացեր է իր անցեալի քօղերէն: Մենք էինք որ կը հիւսէինք այդ թափանցիկ շղարշները. կը զարդարէինք զանոնք մեր վարդենիքին չափրակներով, մեր արցունքները կը շարէինք անոնց վրայ մարգարիտներու պէս:

Հիմա ո՛չ ուրախանալ գիտենք, ո՛չ ալ տառապիլ.

Այսպէս քանի մը ամառ եւս արեւին կրակները պիտի արծարծին աւազներուն մէջ, մինչեւ որ օր մըն ալ պանդուխտի սիրտս ճաթի կարօտներու ամէնէն ցաւատանջ կսկիծէն:

Ո՛չ մէկուն մօտէն պիտի անցնի որ հոն, օտար հողին տակ ննջողը, աչքերը բաց կը սպասէ միշտ, եւ կուրծքին վրայ խաչաձեւ ձեռքերը կը պահեն դառնութեան անտեսանելի բաժակ մը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՈՒԷԶԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Տօմինիք Փատօ «Օռօռ»ի մէջ շահեկան յօդուած մը հրատարակած է քննելով ջրանցքին շուրջ ծագած խնդրին հօքը կարեւորագոյն կէտերը.—

1) ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ Ի՞ՆՉ ԿՐՆԱՅ ՊԱՏԱՀԻԼ

Ապահովական պատճառով, եգիպտական իշխանութիւնները կրնան նոր ընկերութենէն նաւային տուրք պահանջել այն նաւերուն համար, որ կը գործածեն ջրանցքը եւ արգիլել անցքը այն նաւերուն որոնք կը մերժեն հնազանդիլ...

Հարց չկայ բնականաբար այն ազգերուն համար (արաբեւասիական եւ համայնավար) որոնք կ'ընդունին վճարում ընել Եգիպտացիներուն:

Ուրիշ երկիրներ ալ կան (Իտալիա) որ պատրաստ ե վճարելու (ժամանակաւորապէս) երկու ընկերութիւններուն:

Սակայն կարգ մը նաւեր — գլխաւորաբար անգլիական եւ ֆրանսական դրօշ կըրող — կրնան Նասրի հրամանը չընդունիլ. Այս պայմաններուն տակ է որ կրնայ դէպք մը յառաջ գալ, որ պիտի ստիպէր շահակից պետութեանց զինուորական միջոցներով պատասխանել, եթէ արգելք մը կամ գրաւում մը կատարուի:

Այս միջոցներով, Անգլիան եւ Ֆրանսան նպատակ ունին իսկոյն գործի ձեռնարկելու եթէ Սուէզի ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը արգիլուի:

Նորվեկիական «Վիթօ» նաւուն խնդիրը ցոյց կուտայ թէ Նասր հակամէտ է խոհեմութեամբ շարժելու: Լոնտոնի մէջ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի ուր պիտի համախմբէ 24 ազգեր. անոնք, որովհետեւ ստորագրած են Պոլսոյ համաձայնագիրը, ուրիշներ, որովհետեւ շահագրգռուած են ծովային տեսակէտով

2) ՕԳՈՍՏՈՍ 16Ի ԺՈՂՈՎԸ

Հրաւիրուած ազգերու առաջին խումբին մէջ են — Ֆրանսան, Մեծն Բրիտանիան, Եգիպտոսը, Խ. Միութիւնը, Հոլանտան, Թուրքիան եւ Սպանիան:

Երկրորդ խումբին մէջ են — Աւստրալիան, Ցէյլանը, Տանըմարքան, Եթովպիան, արեւմտեան Գերմանիան, Յունաստանը, Հնդկաստանը, Ինդոնեզիան, Ճափոնը, Նոր-Զելանտան, Նորվեկիան, Շուէտը եւ Միացեալ Նահանգները:

Արագ ակնարկով մը կարելի է հաստատել թէ 24 ազգերէն 4ը Նասրի կողմը պիտի բռնեն — Խ. Միութիւնը, Սպանիան, Հնդկաստանը, Ինդոնեզիան:

Ուրիշ չորս ազգեր ակնկալութիւններ ունին եւ պիտի ուզէին հաշտեցողութեան մը գալ — Իտալիան, Ցէյլանը, Իրանը եւ Փաքիստանը:

3) ԺՈՂՈՎԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարները շատ յստակօրէն պարզեցին թէ Սուէզի Ջրանցքը պէտք է վարէ Միջազգային մարմին մը.

Հետեւաբար 24 ազգերը, որ հաւաքուեցան, պիտի խօսին միջազգայնացման ձեւերու մասին: Երեք արեւմտեան պետութեանց մասնագէտները սկսած են ուսումնասիրել ծրագիրը. որուն գլխաւոր գիծերը հետեւեալներն են.— Կազմակերպութեան անունը պիտի ըլլայ «Սուէզի Ջրանցքի Միջազգային Իշխանութիւն» եւ իր մէջ պիտի ունենայ տասը երկիրներու ներկայացուցիչներ, որոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ գործադրութիւնը (Ներկայ արհեստագէտներով) եւ անցքի իրաւունքը ստանալ առանց որեւէ շահի: Միջազգային մարմինը, վճարելէ ետք ծախքերը, պիտի հատուցանէ «հին ընկերութեան» եւ Եգիպտոսի հանդէպ տալիքները.

Այս կազմակերպութեան սահմանման, կազմութեան եւ գործունէութեան վրայ է որ պիտի վիճին Լոնտոնի մէջ:

4) ԵԹԷ ԵԳԻՊՏՈՍ ՉՄԱՍՆԱԿՑԻ

Եթէ գնդ. Նասր մերժէ մասնակցիլ խորհրդաժողովին, այս վերջինը պիտի գումարուի ինչ որ ալ ըլլայ, եւ որոշումները պիտի տեղեկացնեն Եգիպտոսի:

Օտար դիտողներուն մեծ մասը կը մտածեն թէ Գ. Շեպիլով պիտի երթայ Լոնտոն, նոյնիսկ եթէ Նասր ներկայացուցիչ չունենայ: Ցարդ Խ. Միութիւնը չափաւոր դիրք մը բռնեց այս հարցին առթիւ: «Փրաւտա»ն անցեալ օր կը մեղադրէր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ «անարդարանալի ջղայնութիւնը...» Կը կարծուի թէ Լոնտոնի ժողովը առաւելն երեք չորս օր պիտի տեւէ եւ փաստերու վրայ պիտի հիմնուի:

5) Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Օտար դիտողները կը կարծեն նաեւ թէ ի վերջոյ Խ. Միութիւնը պիտի միանայ ժողովին, սակայն «նախապատիւ տեղ» մը պիտի ուզէ ունենալ կազմակերպութեան մէջ, ոչ միայն Եգիպտոսի համար այլեւ արաբական միւս երկիրներուն համար ալ:

6) ՆԱՍՐ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻ՞ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նասր հաւանօրէն Գ. Շեպիլովը ընտրէ իրեն իբրեւ «Մեծ Խորհրդատու»: Այս տեսակէտով է որ Խ. Միութեան դիրքը շատ կարեւոր պիտի ըլլայ խորհրդաժողովին մէջ: Եթէ վերջին առաջարկը քուէարկուի միաձայնութեամբ, Սուէզի տագնապը կրնայ վերջ գտնել:

Ընդհակառակն, եթէ Խ. Միութիւնը եւ միւս երկիրները, որոնք ի նպաստ են Եգիպտոսի — փոքրամասնութիւն մը — մերժեն միջազգայնացումը, եւ կամ ընդունելով սկզբունքը մերժեն ժողովին կողմէ ընդունուած ձեւերը, Օգոստոսի մնացեալ տասնըհինգը պայքարի շատ լուրջ շրջան մը պիտի ըլլայ:

7) ՄԵՐԺՈՒՄԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Անգլ. ժողովին մէջ Պ. Փինօ կը յայտարարէր թէ «եթէ Նասր ընդդիմանայ, ամէն միջոց պէտք է ձեռք առնել, ստիպելու համար որ ենթարկուի:» Ուրիշ խօսքով ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը պէտք է ապահովել Արեւմտեան երկիրներու զինուորական հսկողութեան տակ:

Կ'ըսուի թէ Նասրի մերժումը պատճառ պիտի դառնայ երկրորդ արտակարգ խորհրդաժողովի մը, ուր այն ազգերը որ ընդունեցին միջազգայնացումը եւ իր պայմանները պիտի հրաւիրուին մասնակցիլ իսկոյն, որպէսզի «Սուէզի ջրանցքը ապահովութեան մէջ դրուի:»

Իսկ այս պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ Խ. Միութեան դիրքը: Պիտի ընդդիմանայ այս որոշման, թէ՞ փրկելու համար Նասրի հմայքը, պայքարի մը դուրս պիտի մնայ: Դարձեալ օտար դիտողներու կարծիքով Ստալինի յաջորդները, որոնք կրցան վերստանալ իրենց տիրապետութեան դիւրաթեքութիւնը ժողովրդավար հանրապետութեանց վրայ, ձեռք պիտի չքաշեն փրկարար խոհեմութենէն... Եւ Նասր տեղեակ է այս բանին:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ Է

Ն. Վ. Կարդինալ Գրիգոր - Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան, Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ, օդային ճամբով Հռոմէն Պէյրութ վերադարձած է, Յուլիս 30ին երեկոյեան ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

ԷԼՈՅԻՆ ՔԱՐՂԱՆԸ

Էլօն, բուն անունով Ալեքսանը մեր որբանոցի խենդ ու ծիծաղն էր: Խենդ ու ծիծաղ չկար սակայն իր դէմքին վրայ: Հաղուագիւտ պարագաներու մէջ միայն կարելի էր տեսնել անոր ժպիտը, ան ալ շատ կարճ: Էլոյին խօսուածքը կամ արտասանած սրամիտ նախադասութիւններն էին որ կը շարժէին բոլորիս ծիծաղը: Չկար բառ մը, խօսք մը, որ արտասանուէր Էլոյին կողմէ՝ առանց քըքիջ կամ ծիծաղ յառաջ բերելու, մանաւանդ դասարանին մէջ:

Կը յիշեմ, օր մը, վարժուհին մեղքը մտու սիրել բայը հոլովել տալու իրեն:

— « Սէր որ կ'ըսես էն մածունին սե՞րը թէ մէկալ սէրը...» հարց տուաւ:

— Սէ՛ր: Աստուծոյ սէրը, մայրական սէրը:

— Լաւ, այն ատեն սկսիր: «Կը սիրեմ, կը սիրես, կը սիրէ: Կը սիրենք, կը սիրէք, կը սիրեն »:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, ապրիս, մէկ անգամուան համար լաւ ըսիր:

Ներողութիւն, օրիորդ, չմնցաւ, «տահա» կայ.— «Ես կը սիրեմ հացն ու պանիրը, դուք կը սիրէք ծեծն ու պատիժը, պատուելին ալ կը սիրէ Ագապի վարժուհին:

Աշակերտներուս մէջ ընդհանուր քըքիջ ու ծիծաղ՝ վարժուհիին դէմքին վրայ ակամայ ժպիտ եւ սաստ:

Օր մըն ալ սրբազանը այցելեց մեր դպրոցը, եւ, ի մէջի այլոց մեր դասարանը: Չես գիտեր ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ, իր առաջին հարցումը ընելու համար ցուցամատը ուղղակի Էլոյին երկարեց: Թերեւս անոր համար որ, մեր մէջ ամէնէն հասակաւոր եւ թիկնեղն էր:

— Ոտքի՛ մանչս, նայինք, «հինար»ներդ տեսնենք: Քանի՞ տարեկան ես...:

— Տարիքս գիտնայի՝ սրբ կ'ըլլայի՞, Հայր Սուրբ:

Դասարանին մէկ ծայրէն միւսը խուլ ծիծաղ մը փրթաւ: Վարժուհին ամօթխած սաստեց որ լռենք, զուսպ ըլլանք:

— Խարբերդի ո՞ր գիւղէն ես:

— «Սէրսէրի» գիւղէն, որ միշտ խելացիներ կ'արտադրէ...

Մենք ակամայ զարմեալ հրհռացինք: Սրբազանն ալ քթին տակէն թեթեւ մը կը ծիծաղէր:

— Է՛, քանի որ «Սէրսէրի» գիւղը խելացիներ կ'արտադրէ, ըսէ տեսնեմ, երկրագունդը ինչէ՞ բաղկացած է:

— Երկրագո՞ւնդը... Երկրագո՞ւնդը... փայտէ բաղկացած ըլլալու է...:

Այս անգամ ո՛չ սրբազանը, ոչ ալ վարժուհին կրցին զսպել իրենց ծիծաղը: Մենք հետեւեցանք իրենց.

Այս «Սէրսէրի» գիւղացի խելացի տղուն համար քիչ մը աւելի աշխատէ, որպէսզի յետագային իր գլուխն ալ փայտէ չբաղկանայ, ըսաւ սրբազանը վարժուհիին ու ծիծաղելէն մեկնեցաւ:

Այս բոլորին մէջ, ամէնէն յատկանշականը սակայն Էլոյին «Քարղանին» պատմութիւնն էր: Քարղան ըսուածը մեր գիւղացի հողէ կոշտ թաղարներն են, որ որբանոցներուն մէջ կը ծառայէին իբրեւ կերակուրի պնակ կամ աման: Իւրաքանչիւր որբ հատ մը պէտք էր ճարէր իր միջոցներով՝ օրը մէկ անգամ շերեփ մը ապուր ունենալու համար: Եւ որպէսզի ամէն մէկը ճանչնար իր քարղանը, պարտաւոր էր յատուկ նշան մը դնել անոր վրայ.

Մէկը թռչուն մը փորագրած կ'ըլլար, ուրիշ մը՝ նապաստակի գլուխ մը, ոմանք ալ գոյնզգոյն դերձաններով կը զարդարէին քարղանին շուրջը: Էլօն իր քարղանին մէկ երեսին վրայ գծած էր առիւծի գլուխի նմանող բան մը, միւս երեսը օձ մը: Իրմէ բացատրութիւն ուզողներուն կը պատասխանէր. «Ով որ քարղանիս ձեռք զարնէ՝ օձը կը խայթէ, առիւծը կը բզկտէ...»:

Էլօն շատ կը գուրգուրար իր քարղանին վրայ: Ամէն օր կը լուար, կը սրբէր եւ անձեռնմխելի անկիւն մը կը տեղաւորէր: Մէկ դժգոհանք ունէր միայն, որ պէտք եղածին չափ ապուր չէր կրնար պարունակել: Օրինակ, երբ ատեն-ատեն առօրեայէն դուրս բացառիկ գործեր կ'ընէր, եւ այդ աշխատանքը քարղան մը ապուրով կը վարձատրուէր, այն ատեն սիրտը կը մղկտար, որովհետեւ շերեփ մը աւելի բան չէր կրնար պարունակել:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴՐՕՅԻ ԵՒ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոյնեսցոլլերն եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ սուգի հաւաքոյթ մը կիրակի, Յուլիս 29ին:

Երկու մեծ ազատութեանց յիշատակը ոգեկոչելով, Գ. Ֆրունճեան ըսաւ թէ Հայոց պատմութեան վերջին յիսնամեակը կարելի չէ գրել առանց Զօրավար Դրոյի եւ մեծ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանի յիշատակութեան: Անոնց գործերով լեցուն է մեր յիսուն տարուան ազատագրական կեանքի իրականութիւնը:

Պահ մը յանկայս լռութենէ վերջ կրկնուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ի ծանօթ վերջին տունը.—

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի՜ որ իր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

Դրոյի կեանքն ու գործը ամփոփ եւ խնամուած բանախօսութեամբ ներկայացուց Պ. Ա. Վանիուշ, ինքն ալ մասնակից Հայաստանի զինուորական ծառայութեան գործերուն եւ մօտէն ծանօթ Դրոյի: Վեր հանելով Դրոյի ցայտուն նկարագիրը իբր միշտ պատրաստակամ եւ զոհաբերող, ընդգծեց որ հանդուցեալը ունէր ընկերսիրութեան եւ ինքզինքը սիրցնելու, չուտով բարեկամանալու յատկութիւն: Յիշեց պատանեկան հայդուկային քայլութիւններէն մինչեւ Բաշ Աբարանի հերոսական յաջողութիւնը: Հայաստանի կառավարութեան պաշտօնական խաղաղ յանձնումէն ետք, իր անձնական բարեկամութիւններու եւ հմայքին շնորհիւ յաջողցուցած է հայ սպաներու ազատ արձակումը. Վերջապէս Բ. ընդհ. պատերազմին պարտականութեան կոչին պատասխանած է եւ իր բարեկեցիկ դիրքը զոհելով աշխատանքի նուիրուած է, որուն մասին պատմութիւնը պիտի խօսի, որովհետեւ անիկա հասու օգնութեան հոն ուր պէտք էր: Նիկոլ Դումանի եւ Արամ Մանուկեանի հետ պիտի յիշուին Դրոյի գործերը եւ անմոռաց պիտի մնայ անոր անունը, իր տեղը գրաւելով հայկական Պանթէոնին մէջ:

Պ. Վահան Սեւաչունի ներկայացուց ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի հրապարակագրական վաստակը վերջին 34 տարիներուն ընթացքին: Յատկապէս ծանրացաւ «Յուսաբեր»ի զարգացման համար անոր ջանքերուն վրայ եւ շատ գեղեցիկ խօսքերով տիպար ցոյց տուաւ զայն հայ գալիք սերունդներուն:

Պերլինի Հայկ. Միութիւնը Զօրավար Դրոյի ձիաւոր նկարը եւ Նաւասարդեանի վերջին նկարը բացիկի մեծութեամբ պատրաստել տուած էր լուսանկարիչ Պ. Օննիկ Մարանեանի եւ բաժնեց ցանոնք ներկաներուն.

Սգահանդէսի բացման՝ Պ. Յովսէփ Փաշանեան Հայկ. Միութեան գործունէութիւնը քաջալերելու համար հարիւր մարք ներփակուած նամակ մը յանձնեց Պ. Ֆրունճեանի, որ փակման խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց եւ վերջացուց ըսելով թէ՝ յարգուած անձնաւորութիւնները եւ մեր նախորդ սերունդը կեանքի զոհողութիւնը յանձն առած էին եւ գործած էին՝ որով մենք ալ պիտի ծառայենք քանի որ ուխտած ենք անոնց ճամբէն երթալ մինչեւ վերջին շունչը: Մեզ չեն կրնար վհատեցնել փոքր ու մեծ խոչընդոտներ: Մաղթելի է սակայն որ ամէն մէկ Հայ իր պարտականութեան գիտակցի եւ երթայ հայ ժողովուրդին նուիրուելու այն շաւղով որ իրենց անձին օրինակով գծեցին Դրոներն ու Նաւասարդեանները

ԹՂԹԱԿԻՑ

*

ՓՐՈՖ. ՎԱԼՏԵՐ ԱՆԴՐԷԻ ՄԱՀԸ

Պերլինի մէջ մեռաւ աստուածաբան հնախոյզ Փրոֆ. Անդրէ, 82 տարեկան: Ծնած էր Լայփցիկ 1875 Փետր. 18ին եւ աշակերտն էր Գոռնելիոս Գուրլիթթի՝ երբ հրաւէր ստացաւ ընկերանալու Ռոպերտ Կոլդեվէյի, 1899ին, մասնակցելու Դոյչէ Օրիենթկեզելշաֆթի կատարելիք պեղումներուն՝ Բաբելոնի մէջ: Այդ ատենները էր, որ Պաուլ Ռորբախ կը ճանապարհորդէր Միջագետք, ուրկէ մօտ ծանօթներ էին իրարու հետ եւ ահա նոյն ամսուն նոյն օրերուն կնքեցին իրենց մահկանացուն:

Փրոֆ. Անդրէ 1903ին առանձնեց Կոլդեվէյի կողմէ սկսուած աշխատանքը Կալաա Շերգատ – Ասսուրի մէջ եւ շարունակեց պեղումները իբրեւ անխոնջ եւ ինքնայղուխ վարիչ մինչեւ 1914:

Ասսուրը վերստին լոյս աշխարհ բերելով Փրոֆ. Անդրէ դարձաւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը հնագիտական աշխարհին համար: Եւ այսօր իր կոթողը մեծ կը համարուի հնագիտութեան համար: 1921էն ի վեր պաշտօնավարած է պետական Թանգարաններուն մէջ եւ վերարտադրած է պեղումներու արդիւնքը: Նախագահն էր Դոյչէ Օրիենթկեզելշաֆթին, որուն այս տարուան գիտական հանդիպումի ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին:

Իր ամէնէն նշանաւոր գործերն են «Աստուծոյ Տունը եւ շինելու սկզբնական ձեւերը հին Արեւելքի մէջ» (1938), «Հին ճամբաները Մերձաւոր Արեւելքի մէջ» (1941): Այս ուսումնասիրութիւնները արգիւնք են պեղումներու եւ կ՚արժէր գէթ ամփոփումներ հրատարակել հայերէն լեզուով: Կարելի՞ է յուսալ որ Կիւլպէնկեան կառկը գիտութիւն պիտի տայ նման գործերու հրատարակութեան

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի, Յուլիս 29ին, Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերը միասնաբար կազմակերպած էին յիշատակի բացօթեայ հանդէս մը, Վանի առաջին ազատագրութեան վաթսունամեակին առթիւ: Հրաւիրուած էին նաեւ Տէսինի եւ Վիէնի Հ. Յ. Դ. մարմինները:

Առաւօտուն, տեղւոյս եկեղեցւոյն մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ազատամարտի զոհերուն համար: Հանդիսապետ էր Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Եպ. Մանուկեան ներկայ չէր այս արարողութեան:

Օդը թէեւ աննպաստ էր, սակայն հանդիսավայրը ունէր նաեւ պատսպարուած հաւաքատեղի մը:

Տօնակատարութեան պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ ժամը 4ին: Օրուան նախագահ Պ. Անդրանիկ Խլոյեան, իր բացման խօսքով արագօրէն ուրուագծեց Վանի առաջին ազատամարտութեան շարժառիթները ու անկէ ետք հայութեան մինչեւ ընդվզումը Համիտեան դահիճներուն դէմ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին, Տիկ. Մինասեան՝ երեք երգերով, Օր. Աբրահամեան եւ Պ. Ղեւոնդ Տէրալբեան՝ արտասանութիւններով, Օր. Գազանճեան՝ մեներգով, եւ փոքրիկն Աւագեան՝ գուսաբնակ սազով մը:

Ընկ. Ալբէն Մարտիրոսեան, որ բանախօսելու հրաւիրուած էր, անակնկալօրէն բացակայ էր: Խօսք առնուեցաւ Վ. Հիւսեանի, որ ամփոփ ճառով մը վերլուծեց 1896 եւ 1915 թուականներուն Վասպուրականի արիւնալի դէպքերը ու սխալ ըսաւ զանոնք ազատամարտին նկատել. Վասպուրականի ժողովուրդ չապստամբեցաւ, այլ մահացու պարագաներու հարկադրանքին տակ զինեց ինքնապաշտպանութեան, իր ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանելու համար:

Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին կողմէ ընկ. Մ. Կարապետեան, բովանդակալից ուղերձով մը գնահատանքի խօսք ըրաւ Վասպուրականի հայութեան մղած հերոսական կռիւներուն համար, յիշատակի ոգեկոչում մը՝ բոլոր հայրենասէր ու հերոսն Հերոսամարտիկներ, որոնք ջահերը հանդիսացան հայկական մթնած երկնակամարը լուսաւորելու եւ ճամբայ բանալու այս հերոսածին ժողովուրդին, ողջունելու Մայիսեան արշալոյսը:

Վիէնի կոմիտէին կողմէ ընկ. Սարգիս Ֆարուասեան գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց հայկական ազատագրութեան ռահվիրաները, որոնք իրենց պարտականութիւնները լիովին կատարեցին, թշուառ ու տարկացած ժողովուրդ մը առաջնորդելով դէպի իր ազատագրութիւնն ու հայրենիքի անկախութեան հիմնադրութիւնը: Յետոյ, անդրադարձաւ հայութեան ներկայ դոյամիճակին վրայ ու զգաստացուց մեր սերունդը, որ իր պարտականութեան գիտակցութիւնը չունի նորահաս սերունդին նկատմամբ: Թելադրեց մեր բոլոր ճիգերը կեդրոնացնել այդ սերունդին փրկութեան համար:

Տօնակատարութեան պաշտօնական բաժինէն վերջ, սկսաւ խնճոյքը: Շատով զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ: Ազգային յեղափոխական խմբերգները իրար կը յաջորդէին: Գինին, շամփուրները, շամփրուած միսը, աղանդերներն ու կարկանդակները, բոլորին ախորժակը կը գրգռէին: Խօսք առնուեցաւ նաեւ ընկ. Փիլոս Սարգիսեանի, որ իր կարգին փառաբանեց Դաշնակցութեան դերը հայկական ազատագրութեան, քաղաքական դատախազական մարզերուն մէջ.

Բարձրախօսը եւս թափ կուտար ընդհանուր խանդավառութեան, ու կշռոյթ՝ Վանի շուրջպարերուն ու մենապարերուն:

Անուղղի դրուած հաւ մը, կռիկ գումար մը ապահովեց ձեռնարկողներուն:

Ամէն գնահատանքի արժանի են Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականցիները, որոնք բնաւ չեն մոռնար յաւերժացնել Վասպուրականի փառքն ու իր հայրենասէր զաւակներուն խնկելի յիշատակը:

Գ. Փ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

★

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ հրատարակեց «Հայաստանի Ֆլորա» գիրքին երկրորդ հատորը, ուր կազմած են բուսաբանական «Բուսաբանութի բոյսերի սիստեմատիկայի սեկտորի մի խումբ աշխատողներ, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի թղթակից-անդամ Բ. Շիշկէն: Խմբագիրն է կենսաբանական գիտութեանց Պրոֆ. Ա. Թախտաջեան: Շուտով պիտի հրատարակուին Գ. եւ Դ. հատորները: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ ութ հատորներէ:

15 ՆՈՐ ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆՆԵՐ (սինեմա) պիտի շինուին Երեւանի մէջ, քաղաքին հեռու ինկած թաղամասերուն եւ ծայրամասերուն մէջ երեքական: Մոլոտովեան շրջանին մէջ արդէն սկսեր են կառուցանել ամառնային կինոթատրոն մը 300 հանդիսականներու համար: Ուրիշ երկու սինեմաներ ալ պիտի շինուին Աւգի Թաղի եւ Նոր Արէշի հանրային պարտէզներուն մէջ: Երեք հարիւր հոգինոց սինեմայի մը շինութիւնն սկսած է Կոնդի մէջ: Նոյն շրջանին երկրորդ սինեման պիտի շինուի Կիլիկիա աւանին մէջ: Մօտերս պիտի սկսին 750 հոգինոց սինեմա մը շինել Թումանեան պարտէզին, ուրիշ մը՝ Թումանեանց փողոցին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

Չ.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Այդ մռայլ նկուղի մէջ, նոյն շղթան, նոյն երկաթեայ սռնակ անուրը մի ժամանակ կրում էր իր պարանոցին Հռոմայեցոց Վալերիանոս կայսրը, որ գերի էր ընկած Շապուհ Ա.ի ձեռքում: Երկնքի եւ Արեգակի որդին վարւում էր իր օգոստափառ գերիի հետ՝ որպէս մի բարբարոս: Ամէն անգամ, երբ նա որսի էր գընում, դուրս էին բերում գժբախտ բանտարկեալին, լուանում էին, օծում էին, հագցնում էին կայսերական ծիրանին, եւ հանդիսաւոր կերպով կանգնեցնում էին արքունիքի դրան մօտ: Դուրս էր գալիս Արեւի որդին, կայսրը մէջքը խոնարհեցնում էր, եւ նա, իր ոտքը դնելով նրա մէջքի վրայ, հեծնում էր ձին: Եւ այդպէս, ամէն անգամ նա իր գոռոզ ոտքի տակ խոնարհեցնում էր Հռոմը...: Այդ բոլոր անարգանքներից յետոյ, սպանել տուեց նրան եւ, կաշին տկահան անելով, յարդով լցրին խառով եւ, ի ցոյց ամենեցուն, կախեցին Տիզբոնի մեծ տաճարի պատից:

Շապուհ Ա. այդ երկաթեայ անուրը գըրեց Վալերիանոս կայսրի պարանոցին: Իսկ Շապուհ Բ. նոյն անուրը դրեց մի այլ թագաւորի պարանոցին, որ այժմ գտնւում էր նոյն քարեգէն նկուղի մէջ:

Այնտեղ կար եւ մի այլ մարդ, որ մի անկիւնում, անշարժ արձանի նման, կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ, եւ անթարթ աչքերով նայում էր առաջինի վրայ: Ոչ մի մկնակ, ոչ մի նշոյլ կենդանութեան չէր շարժւում նրա դամար դէմքի վրայ, որ դեղնել եւ մաղաղաթի գոյն էր ստացել: Մէջքին կրում էր սպարապետական ոսկեպատեան սուրը, որի կոթը բռնել էր աջ ձեռքով, եւ որով այնպիսի մի տպաւորութիւն էր գործում, կարծես, ամենայն պատրաստականութեամբ հսկում էր բանտարկեալ արքայի կեանքի վրայ:

Արքան ոտքի վրայ էր, խոժոռ կերպով անցուդարձ էր անում իր նեղ սահմանի մէջ, եւ ամէն անգամ նրա շղթաները աղմկում էին նկուղի խորին լռութիւնը: Պարանոցի շղթան այնքան կարճ էր, որ նա չէր հասնում, ո՛չ այն անձնաւորութեանը, որ արձանի նման կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ, եւ ոչ երկաթեայ դրանը, որ փակում էր նրա արգելարանի մուտքը: Դա մի յաղթանդամ, հսկայատիպ եւ թուխամազ տղամարդ էր, որի մօրուքի եւ գլխի մազերը, այս բանտի մէջ աւելի անկարգ կերպով աճելով, տալիս էին նրա կերպարանքին ահեղ արտայայտութիւն: Նա անցաւ դէպի նըկուղի անկիւնը, նստեց յարդի վրայ, որ ծառայում էր թէ՛ իբրեւ աթոռ եւ թէ՛ իբրեւ անկողին:

Այդ միջոցին երկաթեայ ծանր դուռը ճռնչալով բացուեցաւ, ներս մտաւ բանտապետը եւ նրա հետ մի ծառայ: Ծառայի եւ պատուհանի թեւքերը մինչեւ արմուկները ծալլած, բազուկները հոլանի, հողաթափները առանց գուլպաների հագած, գլխին գիշերային թասակ դրած, միայն տակի հագուստով,— այսպէս անփոյթ եւ անպատշաճ կերպով ներկայացաւ նա բանտարկեալ թագաւորին, կարծես, նրան վիրաւորելու համար. Նա գլուխ տուեց եւ, կանգնելով դրան մօտ, կիսահեգնական եւ կիսածաղրական եղանակով ասաց.

— Ողջո՜յն Հայոց արքային: Ցաւում եմ, որ իմ տէր թագաւորը խաղաղ քնով եւ անուշ երազներով վայելած լինի գիշերային խաւարը: Եւ թող փառաւոր նրանից բարի ոգիները Ահրիմանի խօլական անուրջները...:

Բանտարկեալը արհամարհական կերպով նայեց նրա վրայ եւ ոչինչ չպատասխանեց:

— Ի՞նչ, չես խօսում, տէր արքայ,— առաջ տարաւ նա աւելի սառնակութեամբ — Հայերը եթէ ձեռքի քաջութեան մէջ խիստ ժլատ են, գոնէ լեզուի քաջութեան մէջ բաւական առատ են:

Նա դարձեալ ոչինչ չպատասխանեց:

Երեւի, իմ տէր թագաւորը դժգոհ է իր նուաստ ծառայից, ասաց նա մի քայլ դէպի առաջ փոխելով: Ես կ՚աշխատեմ աւելի հաճելի լինել իմ տէր թագաւորին: Ահա այս բաղէխ փոխել կը տամ քո փտտուոր անկողինը եւ անուշահոտ փափկութեամբ յօրինել կը տամ քո արքայական մահիճը, այնպէս որ, դու կը մոռանաս Հայաստանի գեղեցիկ մեսաքար:

Նա դարձաւ դէպի իր հետ եկած ծառան, հրամայեց, որ անկողինը փոխէ:

Ծառան մօտեցաւ, հաւաքեց անկիւնում տարածուած յարդը, որը խոնաւութիւնից տամկացել էր, եւ թաղիքի նման կպել էր յատակին: Նրա փոխարէն դրեց նոր եւ աւելի ցամաք յարդ:

ՐԱՖՖԻ

Հնդկաստանի, Մ. Նահանգներու, Զելոնայի, Ինտոնեզիոյ եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Որեւէ բացատրութիւն չտրուեցաւ այս խորհրդակցութեանց արդիւնքին մասին, բայց եգիպտական արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց՝ «Եգիպտոս անհանգստանալու պէտք չունի. մինչեւ Օգոստ. 15ի գիշերը առէն ունինք մեր պատասխանը տալու համար»:

× Աթէնքի եգիպտական դեսպանատան անդամներէն մէկը յայտարարեր է՝ «Եթէ ստիպուած ըլլայ, Նասըր պիտի հրամայէ որ Սուէզի ջրանցքը ամբողջովին քանդուի»:

× Հռոմի եգիպտական դեսպանը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ ջրանցքին տուրքերէն յառաջ եկած եկամուտին մէկ մեծ մասը պիտի յատկացուի ջրանցքը խորացնելու եւ ընդլայնելու աշխատանքներուն:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ զուտ հասոյթը կը բաժնուի հետեւեալ ձեւով.— 15 առ հարիւր Եգիպտոսի, 10 % հիմնադիրներուն, 2 % վարիչներուն, 2 % պաշտօնեաներու հանգստեան թոշակին, 71 առ հարիւր բաժնետէրերուն:

× Արաբական երկիրները կ'ուզեն Սուէզի հարցը յանձնել ՄԱԿի քննութեան:

× Եգիպտական կառավարութիւնը չհաստատեց այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է Օգոստ. 15ին իր նաւատորմը բարեկամական այցելութեան ուղարկել արաբական նաւահանգիստները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը շատ քիչ հետաքրքրութիւն ցոյց կու տայ Սուէզի հարցին մասին: Տիրող տպաւորութիւնը այն է թէ եւրոպական պետութիւնները կ'ուզեն պատերազմ ընել. իսկ Մ. Նահանգներու պարտականութիւնն է զանո՞ք հանդարտեցնել:

Քաղաքական շրջանակները գիտեն անշուշտ թէ Սուէզը անգլօ-ֆրանսական առեւտուրին եւ ապահովութեան կենսական հանգոյցներէն մէկն է. դուցէ այդ է իրենց բռնած վերապահ դիրքին բուն պատճառը:

Կան սակայն յատուկենտ անձեր, ինչպէս Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխներէն Ճոն Մաքքորմաք, կամ ծերակուտական Մաք Քարթի, որոնք Սուէզը կը նմանցնեն երկրորդ Միւնիխի մը, եւ կ'ուզեն որ ամերիկեան կառավարութիւնը բացայայտ դիրք բռնէ Եգիպտոսի դէմ:

× Ամերիկեան 11 պրահաւորներ առջի օր մեկնեցան Նափոլիէն: Ծովային նախարարութիւնը յայտնեց թէ պիտի մասնակցին նաւային զօրափորձերու, որոնք նախատեսուած էին Սուէզի խնդիրէն առաջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապես բողոքեց Իսրայէլեան սահմանին վրայ, որովհետեւ «Իսրայէլեան կեդրոնացումներ տեղի կ'ունենան սահմանագլխուն մօտերը»:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ յայտարարեց թէ 10.000 պաշտօնեաներ պիտի արձակուին, 12 միլիառի խնայողութիւն մը:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ փարիզեան շրջանի պաշտօնեաները գործադուլ պիտի ընեն չորեքշաբթի օր: Ցաւելում կը պահանջեն:

ՍՈՒՐԻԱՆ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԸ համաձայնագիր մը ստորագրեցին: Երկու երկիրները պիտի կազմեն առեւտրական եւ քաղաքացիական մէկ գօտի մը:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ վեց երեսփոխաններ նամակ մը յղեցին Խրուշչեւի. կը պահանջեն որ ընդունի թէ Սթալին 1940ին կազմակերպեց 4000 Լեհ սպաներու ջարդը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ առաջին անգամ ըլլալով արտօնութիւն տուաւ որ ամերիկացի լրագրողներ երկրէն ներս մտնեն.

ՊԻՒՐՄԱՅԻ [illegible], նեղս թափանցած չինական զինուորներուն թիւը 1500 է: Պիւրմացի զինուորները դիմ[illegible] դրական դիրքեր [illegible] [illegible] տալացան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոս. 6) ձոյլ ոսկի, 484.000 նափոլէոն 3490, զուիցերիական [illegible] անգլիական 4440, քսան տոլարնոց 17.7[illegible] թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 116[illegible] տոլար 416, զուիցերիական 99 [illegible] մարկ [illegible] միական 8.15, լիր 0.65

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ.

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէնթ-Ժէրոմէն 7 քիլոմեթր):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, գրաւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ուտէք ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ:

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ - Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէնթ-Ժէրոմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Թրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ -

Ներիկեան, 13 րիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 րիւ տէ Բըբիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 րիւ Պերնար Տիպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ.

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ ՍԷն Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն [illegible] համար իր նիւթական մասնակցութիւնը [illegible] Նուէրները արձանագրել [illegible] Պ. [illegible] մօտ:

Թաղ. Խորհուրդ Պոմոնի

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը. —

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն:

■

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբին մաս կազմող պզտիկները կը մեկնին այս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9,40ին: Կը խնդրուի ծնողներէն որ պզտիկները բերեն Լիոն Փերաշի կայարանին մեծ դրանը առջեւ ժամը ճիշդ 7ին:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը պզտիկները պիտի դիմաւորէ կայարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 րիւ Ժան Կուժօն:

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով:

**

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլէի օդափոխութեան կայանէն մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի: Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւը, ժամը 19-20: Բ. խումբի մեկնում նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

*

Տէր եւ Տիկին Պօտոսեան, իրենց սիրեցեալ զաւկին՝ Տիկին Ժագլին Դարբինեանի զաւակէտ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 3000 Փր. կը նուիրեն Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլէի օդափոխութեան կայանին:

ՆՈՒԷՐ

Մարսէյլէն ընկ. Գ. Պապազեան 2000 Փրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Նոյնպէս Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Թ. Պահատուրեան 1000 Փրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան:

Մտանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կառտանի մէջ, Պառ Բէաբօրան տը Նիս (Փիպէլօ) ռուբ տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իրբեւ ունկնդիր:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարց. թիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Փր.:

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատ. , 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Փր:

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը. Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր): Գինը՝ 800 Փր..

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956. գինը 1200 Փր.:

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) Նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1200 Փրանք:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցասմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտապնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով:

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օթօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վրայ (Դրիվիէ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

* Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ԾԱԽՈՒ Է

Երկյարկանի տուն մը ծախու է Մարսէյլի կեդրոնական մէկ թաղին մէջ: Իւրաքանչիւր յարկաբաժին 5 սենեակով եւ կառատունով: Առաջին յարկը պարապ եւ անմիջապէս սրամադրելի:

Դիմել՝ Արամ Պետիկեանի, 7 րիւ Պեցլիաք, Մարսէյլ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376 286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 9 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7650 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3461

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Նուպար փաշա յաջողեցաւ համոզել Սուլթան Ապտիւլ Ազիզը, որ աւելի բարձր տիտղոս մը շնորհէ Իսմայիլ փաշայի եւ փոխարքայութիւնը յորդւոց որդի ժառանգական դարձնէ Մուհամմէտ Ալիի գերդաստանին մէջ.

Մինչեւ այն ատեն Եգիպտոսի փոխարքաները կը կոչուէին Վալի (կուսակալ), ինչպէս Օսմանեան Կայսրութեան միւս նահանգներու կառավարիչները։

Նախ մտածուեցաւ «ազիզ» (սուրբ) տիտղոսը տալ։ Սակայն Սուլթանը առարկեց՝ որ ինք չի կրնար իր ստորադասին ծառան ըլլալ (Ապտիւլ ազիզ կը նշանակէ Ազիզի ծառան)։ Ուստի հնարեցին նոր բառ մը՝ խտիւ (Խիտւա = Աստուած արմատէն)։

Իսմայիլ եղաւ առաջին Խտիւը եւ իր յաջորդներն ալ նոյն տիտղոսը կրեցին մինչեւ Ապպաս Հիլմի փաշա, որ պաշտօնանկ եղաւ Համաշխարհային առաջին պատերազմին ատեն եւ իրեն յաջորդեց Հիւսէյին Քամիլը։

Նուպար փաշա մեծ եպարքոս Ֆուատ փաշայի ներկայացուց յուշագիր մը, որով կը խնդրէր՝ պահանջել Սուէզի Ջրանցքի Ընկերութենէն՝ Եգիպտոսի վերադարձնել Սայիտ փաշայի կողմէ տրուած հողերը։ Ճարտարապետներու յանձնախումբի մը կողմէ վերաքննել ջրանցքի լայնքին ու խորութեան համար սահմանուած չափերը [illegible] 6000ի [illegible] Ընկերութեան կողմէ Եգիպտոսի տրուած [illegible]

Ֆուատ փաշա այս իմաստով վերջնագիր մը՝ ղրկեց Ընկերութեան եւ վեց ամիս պայմանաժամ տուաւ գործադրութեան համար։ Այլապէս պիտի արգիլուէին Ջրանցքի աշխատանքները։

Նուպար փաշա իբրեւ Լիազօր Խտիւ Իսմայիլի՝ Փարիզ ղրկուեցաւ, պաշտպանելու համար եգիպտ. կառավարութեան շահերը՝ ընդդէմ Ջրանցքի Ընկերութեան։

Ֆէրտինան տը Լէսէփս այս անգամ իր դէմն ունէր «արտակարգօրէն տիպար եւ նախանձելի» հակառակորդ մը, ինչպէս կ'որակէ զայն Ժ. Շառլ-Ռու, հեղինակ Ջրանցքի պատմութեան երկու հատորով հատորներու, որ չատ համակիր չի թուիր մեր մեծանուն հայրենակիցին։

Փարիզի մէջ Նուպար փաշա իրեն աջակից ունէր ազդեցիկ ֆրանսացի անձնաւորութիւն մը՝ Մոռնի դուքսը, նախագահ Օրէնսդիր Մարմնի։

Այս վերջինին կարգադրութեամբ Փարիզ կանչուեցաւ Ֆէրտինան տը Լէսէփս՝ բացատրութիւններ տալու համար Ընկերութեան դէմ եղած ամբաստանութեանց մասին։

Տը Լէսէփս յանուն Ընկերութեան դատ բացաւ Նուպար փաշայի դէմ՝ Սէնի քաղաքային դատարանին առջեւ։ Մեր հայրենակիցը յաջող կերպով պաշտպանեց ինքզինքը, վկայութեան կոչելով Մոռնի դուքսը, որ Խտիւ Իսմայիլի կողմնակից էր՝ ընդդէմ Ընկերութեան։

Պարտուած՝ տը Լէսէփս 1864 Փետր. 20ին դիմեց Նափոլէոն Գ. կայսեր, խնդրելով որ իրաւարար դառնայ Ջրանցքի Ընկերութեան եւ եգիպտ. կառավարութեան վէճի կարգադրութեան համար, ինչպէս նոյն իմաստով որոշում մը տուած էր արդէն Ընկերութիւնը, ամիս մը առաջ։

Նափոլէոն Գ.ի իրաւարարական վճիռը (6 Յուլիս 1864) մեծ յաղթանակ մը եղաւ Նուպար փաշայի համար։ Հակառակ Սուէզի Ջրանցքի Ընկ.եան ֆրանսացի ազդեցիկ անդամներու բարեխօսութեան եւ ազդեցութեան, կայսրը չեղեալ համարեց Սայիտ փաշայի տուած առանձնաշնորհները եւ վճռեց որ Ընկերութիւնը իրաւունք պիտի չունենայ բանուորներ պահանջելու եգիպտ. կառավարութենէն։ Այս վերջինին պիտի վերադարձնէ 60,000 հեկտար հող։ Անուշ ջուրի ջրանցքին վրայ սեփականութեան իրաւունք պիտի չունենայ։

Փոխարէն՝ եգիպտ. կառավարութիւնը յանձնառու պիտի ըլլայ Ընկերութեան վճարել 84 միլիոն ֆրանք, 14 տարուան մէջ, տարեկան վեց միլիոն ֆրանք։

Դժգոհ մնաց տը Լէսէփս որ Նափոլէոն կայսեր դիմելով վերաքննութիւն պահանջեց։ Յետոյ Պոլիս գնաց՝ աշխատելու համար, որ Սուլթանը չվաւերացնէ իրաւարարական վճիռը։ Զուր աշխատանք։

Սուլթան Ազիզ վաւերացուց Նափոլէոն Գ.ի կարգադրութիւնը եւ Նուպար փաշա յաղթական վերադարձաւ Եգիպտոս։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

Ըստ պաշտօնական յայտարարութեան մը, զնդ. Նասր Օգոստ. 16ի հրաւէրին պատասխանը պիտի տայ կիրակի օր՝ լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին։ Յայտնի չէ սակայն, թէ որո՛ւն պիտի յանձնէ պաշտօնական պատասխանին պատճէնը։

Մինչ այդ, Եգիպտոսի արտաքին նախարարը տեսակցութիւններ ունեցաւ Լոնտոնի ժողովին հրաւիրուած պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ։ Ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու, նախքան ժողովը, Եգիպտոս կ'ուզէ բացատրել Սուէզի ազգայնացման դրդապատճառներն ու միջազգայնացման հանդէպ բռնած իր դիրքին ներքին ծալքերը։

Ինչպէս արդէն գրած էինք, Եգիպտոս եւ արաբական երկիրները կ'ուզեն Սուէզի հարցին քննութիւնը յանձնել ՄԱԿին։ Բայց այս տեսակէտը ընդունելութիւն չգտաւ նոյնիսկ Մ. Նահանգներու մէջ։ Արդարեւ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու կարծիքով, Լոնտոնի ժողովը աւելի շուտափոյթ եզրակացութեան մը կրնայ յանգիլ քան ՄԱԿը։

× Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական մարմինի ժողով տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 12ին, մասնակցութեամբ՝ պետութեանց փոխանորդներուն։ Օրակարգի վրայ մէկ նիւթ կայ. Սուէզի ազգայնացման հարցին մէջ արաբական պետութեանց դիրքը։ Կը կարծուի թէ զնդ. Նասրի պատասխանը առաջին անգամ այս նիստին մէջ պիտի կարդացուի։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Վարչապետ Իտըն, անգլիացի ժողովուրդին ուղղուած կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի այս իրիկուն։ Ճառը պիտի ձայնասփռուի։

Վարչապետը ժամ առ ժամ կը հետեւի քաղաքական եւ զինուորական պատրաստութեանց ընթացքին։

Ձախակողմեան որոշ խմբակցութիւններ նուազ համամիտ են միջազգայնացումը բռնի ուժով պարտադրելու. Բայց Պահպանողական կուսակցութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր նախկին որոշումներուն մէջ։

× Արտաքին նախարարութիւնը երէկ յայտարարեց, թէ Լոնտոնի ժողովին մասնակցող պետութիւնները անպայման սահմանուած չեն միջազգայնացման ի նպաստ քուէարկելու։ Կրնան ուրիշ լուծումներ առաջարկել, պայմանաւ սակայն որ ժողովը չատ չերկարի։

Այս մեղմացումը չի նշանակեր որ Անգլիացիները իրենց դիրքը փոխեցին։ Պարզապէս կ'ուզեն որ հրաւիրուած պետութիւնները իրենք զիրենք կաշկանդուած չզգան եւ ժողովին մասնակցին։

✓ Անգլօ-ֆրանսական սպառնալիքոտի անդամները սկսան իրենց խորհրդակցութեանց։ Կ'ուսումնասիրեն թէ ռազմական ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն եթէ Լոնտոնի ժողովը ձախողի։

× Լոնտոնի սակարանին մէջ քարիւղի բոլոր արժեթուղթերը մեծ անկում կրեցին. Արժեզրկումի հետեւանքով արձանագրուած ընդհ. կորուստը ցարդ կը հասնի 100 միլիոն սթերլինի։

× Մոսկուայի ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանները Սուէզի մասին տեսակցութիւններ ունեցան Խ. Միութեան արտաքին նախարարին հետ։ Իսկ Մ. Նահանգներու դեսպանը Մառշալ Բուլկանինի յանձնեց նախագահ Այզընհաուըրի նամակը՝ զինաթափութեան հարցին շուրջ։ Միեւնոյն ատեն կարգ մը հարցումներ ըրաւ Սուէզի հարցին մէջ Խ. Միութեան բռնած դիրքին մասին։

× Արեւմտ. Գերմանիան, Եթովպիան, Պարսկաստանն ու Սէյլանն ալ տուին իրենց պատասխանները. պիտի մասնակցին Լոնտոնի ժողովին։

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Եգիպտոսը եւ Սուրիան, Ֆրանսայի բամպակի գլխաւոր հայթայթիչները, դադրեցուցին դէպի Ֆրանսա կատարուած իրենց առաքումները։

× Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները կը շարունակեն խորհրդակցիլ Իրաքի հետ՝ նոր նաւթուղիի մը կառուցման մասին։ Ծրագրին իրագործումը կը կարօտի 30 միլիոն տոլարի եւ մէկ տարուան աշխատանքի։

× Արաբական ձայնասփիւռի գաղտնի կայան մը, յանուն «Եգիպտոսի զաւակներուն», կը շարունակէ յարձակիլ Նասրի եւ Սուէզի ազգայնացման դէմ։

× Սուրիոյ մեծ մուֆթին « սրբազան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՌՈՒԹԻՒՆ...

Ջրաբուժութեան կայաններու պատերուն վրայ կը կարդանք հետեւեալ ազդը.

— Լռութիւն։ Օգնեցէք մեզի աղմուկին դէմ մղուած պայքարին մէջ։ Շնորհակալութիւն.

Աւելորդ է ըսել թէ այս ազդարարութիւնը ամէնէն առաջ ուղղուած է շարժավարներուն եւ կառավարներուն, որոնց արշաւը եւ սուլիչները ծանր կ'ազդեն փափուկ ջիղերու վրայ։

Հազարաւորներ ջերմուկ խուժած են բուժուելու եւ հանգստանալու համար. Օրուան կէսը կ'անցնի քնանալով։ Նախ՝ ջերմուկէն ելած ատեն. ապա ճաշէն վերջ։

Մարդիկ այնքան վարժուած են լռութեան, որ քալած ատեն անգամ կարծես յուղարկաւորութեան կ'երթան։

Խօսակցութիւններն ալ տեղի կ'ունենան մեղմաձայն։ Գոնէ մեր կայանին մէջ որ կը կոչուի Սրտաձոր։

Ամէն շարժում որոշ կարգապահութեան մը ենթարկուած է։

Բուժուողները ջերմուկէն իրենց պանդոկները կը փոխադրուին մասնաւոր ինքնաշարժներով, որոնք նեղ եւ ոլորուն փողոցներէ կը սուրան առանց սուլիչ արձակելու։

Մանուկներն անգամ կարգապահութեան վարժուած են եւ պարտէզներուն մէջ կը խաղան տոտիկ-տոտիկ եւ զգոյշ։

Քանի կը դիտեմ այս պատկերը. միտքս կ'իյնայ մեր ազգային [illegible] մինչեւ... [illegible]

Ջղագրգիռ աղմուկին ո՞ր տեսակը պակսեցաւ մինչեւ այսօր...

Կը թուի թէ կապ չունինք այս աշխարհին հետ։ Կամ կը գտնուինք ամայի եւ անմատչելի լերան մը կատարը։

Պոլսոյ հրշէջները «ճանկը՛ն վար» կ'աղաղակէին, երբ հրդեհ մը մարելու կ'երթային։

Եւրոպական քաղաքներու մէջ ալ հրշէջ կառքերուն շչակները անընդհատ կը բանին, երբ օգնութեան փութան։

Մեր ազգային – լրագրական հրապարակին վրայ տարին տասներկու ամիս «ճանկըն վար» կը պոռան, ձայնական բոլոր եղանակներով։ Խռպոտ կանչերէն մինչեւ [illegible] ճիչերը։

Ամէնքն ալ այն միամտութիւնն ունին թէ որքան բարձր պոռան եւ ուռուցիկ, պայթուցիկ բառեր գործածեն, այնքան իրաւունք շահած կ'ըլլան։

Տարբերութիւն մը կը տեսնէ՞ք այդ արնամէջ կանչերուն եւ այն օդապարիկներուն միջեւ որ յանկարծ կը պայթին, երբ անոնց ճեղք մը բացուի։

Ո՞րքան թիւրիմացութիւններ պիտի հարթուէին, եթէ լռութեան փորձ մըն ալ մեր մէջ կատարուէր։

Կաթող. պատուիրակները ո՞ր օրուան կը սպասեն, կարգի հրաւիրելու համար իրենց ենթակայ եպիսկոպոսներն ու վարդապետները, որպէսզի քիչ խօսին եւ ծանր նստին իրենց տեղը։

Գալով խումբակային [illegible]

[illegible]

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Յուլիս 26 թուակիր խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Սրտառուչ կոչ մը հասած է ամերիկացի ժողովուրդին՝ հեռաւոր Երեւանէն, Խորհրդային Հայաստանէն։

Ներումի աղերսանք մըն է այդ կոչը խումբ մը այրերու եւ կիներու կողմէ, որոնք լքեցին այս հայրենիքը 1947ին եւ 1949ին՝ այն պատրանքով թէ պիտի կարենային աւելի երջանիկ ու աւելի լաւ կեանք մը ունենալ Խորհրդային Հայաստանի մէջ։ Բայց, փոխանակ այդ երջանիկ ու լաւագոյն կեանքին այնտեղ գտան «բռնադատեալ նեղութիւններ եւ խարութիւններ», ինչպէս նաեւ «չգոյութիւնը ազատութեան եւ արդարութեան»։

Հիմա, անոնք կը խնդրեն նախագահ Այզընհաուըրէն թոյլ տալ իրենց որ «հայրենիք վերադառնան», այն պատճառաբանութեամբ թէ «մեզի այնպէս կը թուի թէ կրած ենք մեր գործած սխալին պատիժը եւ շատ մեծ անարդարութիւն մը ըրած ենք մեր ամերիկածին զաւակներուն՝ զրկելով զանոնք Ամերիկա ապրելու իրենց իրաւունքէն»։

Միայն ամերիկեան պատգամաւորութեան մը Երեւան այցելութեան շնորհիւ էր որ այդ յուսախաբ տարագիրները կարելիութիւնը ունեցան իրենց կոչը խաւարէն դուրս բերելու։ Տարիներէ ի վեր, Խորհրդային ոստիկանութիւնը, ազդու եղանակով մը, արգիլած էր որ անոնք յարաբերութեան մէջ մտնէին Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան հետ։ Մինչեւ այսօր ալ այդ արգելքը կայ։

Խորհրդային կառավարութիւնը, ինչպէս նաեւ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ կառավարութիւնները մէկուկէս տարիէ ի վեր կը փորձեն համոզել տարագիրները որ իրենց հայրենիքները վերադառնան։ Այս յուսախաբ Հայերուն դժբախտ ճակատագիրը կրնայ ազդարարութիւն մը ըլլալ այդ բոլոր տարագիրներուն համար։

Մեր կառավարութեան, պաշտօնատարներուն բարոյական պարտականութիւնն է շահագրգռուիլ վիճակովը Հայաստան գտնուող այս նախկին Ամերիկացիներուն եւ անոնց զաւակներուն, որոնք, տակաւին ամերիկեան քաղաքացիներ են։

ՊԱՆԴԽՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ դարերուն խմբովին եւ անվերադարձ կը հեռանային Հայերը Հայաստանէն, նոր շրջանին անհատաբար եւ ժամանակաւոր կերպով: Գիւղացի համայնքին շուրջ կը խմբուէին, կը կազմակերպուէին մշակները: Հողը բաւարար չէ, ընտանիքը տակաւին բազմանդամ, յաճախ սպառնքի տակ, երիտասարդ անդամը կը մեկնի քաղաք, Իզմիր, Պոլիս, յաջելու եւ վաստակը ընտանիքին ղրկելու համար: Մեկնելէ առաջ երիտասարդը կ'ամուսնացնեն «ոտքը կը կապեն» եւ ճամբու կը դնեն: Պանդուխտին չահը կ'երթայ գիւղ, ընտանիքը թշուառութեան պիտի մատնուի եթէ պանդուխտին օգնութիւնը չըլլայ: Երկրագործական աշխատանքները կը կատարուին կիներու կողմէ, որոնց զաւակներն ու ամուսինները կ'աշխատին Պոլիս, Իզմիր, իբրեւ բեռնակիր, ործնադիր, սպասաւոր: Փըրանսացիները Հայերը կը նկատեն «Արեւելքի Օվերնիացին»:

Պոլսոյ մէջ կը խմբուէին խաներու մէջ: 1875ին Պատրիարքարանի կողմէ կատարուած վիճակագրութեան մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ 30,000 պանդուխտներ կային: Հաշուած են որ տարին 5000 հոգի կը հեռանար գաւառներէն, երիտասարդ թէ պատանի: Տասը տարուան մէջ 50,000 անձ կը կորսուէր գաւառի համար: Աւելցնենք նաեւ որ տասը տարուան բացակայութիւնը 20,000 երախաներու ծննդեան վորուստ մըն էր: Ենթադրելով տարեկան ծախս անձ գլուխ 5 ոսկի, քսան տարուան երիտասարդի մը համար ծախսուած պիտի ըլլայ 100 ոսկի, 50,000 անձի համար 5 միլիոն ոսկի

5000 հոգիի բացակայութեամբ 5000 հեքթոլիտր ցորեն անվաճառ կը մնար: Աշխատաւոր բազուկներու բացակայութեան հետեւանքով երկրագործութիւնը կը լքուէր, արտադրութիւնը կը նուազէր, ընտանիքը կը քայքայուէր, հարիւրաւոր աղջիկներ անամուսին կը մնային, հարիւրաւոր մանկամարդ կիներ ակամայ այրիներ, մանուկներ՝ առանց հայրական գուրգուրանքի: Զաւակներ կային, որոնք հայրերնին չէին ճանչնար.

Պանդուխտին կենցաղը կը փոխուի: Երկրին մէջ բուռակոսն անդրասութեան ընթ, ժուժկալ է, քաղաքին մէջ մսակեր է, կը դառնայ նաեւ օղեմոլ եւ հեշտամոլ: Գաղթողը կը յարմարի միջավայրին, եթէ խնայասէր է՝ կը հարստանայ, եթէ շըռայլ է, կը մոռնէ չահածը, կը հիւանդանայ եւ հեռաւոր ընտանիքը որ կը վճարէ գլխահարկը, անվերջ կը սպասէ պանդուխտ զաւակին վերադարձին: Քաղաքին մէջ կը փոխէ աշխատանքը, կը փոխուին հոգեկան յատկանիշները, կը յարմարի ընկերային միջավայրին:

Գրիգոր Արծրունի, ընդունելով միանգամայն հայ գիւղացիին տնտեսական աննախանձելի դրութիւնը, նկատի առնելով Հայաստանի դատարկումը պանդխտութեամբ, կը հրաւիրէր գիւղացին չլքել հողն ու երկիրը. «Այն ժողովուրդը որ ծերբիլի է համարում փախչել իր մայրենի հողից, թողնել իր հայրենիքը, որ չրաժանէ իր հայրենակիցների հետ նրանց բարոյական կամ տնտեսական աննախանձելի դրութիւնը, որ ընդունակ չէ որեւէ զոհաբերութիւն անելու, այդ տեսակ ժողովուրդ ոչպէս ազգ գոյութիւն չէ կարող ունենալ: Լաւ է որ այդ մարդիկը իրենց մայրենի հողի վրայ ապրէին աղքատ երկրագործութեամբ եւ արհեստներով պարապէին, քան թէ հեռու երկրում գետեղուելով հարստանային այնտեղ՝ կտրելով իրենց հասարակական կապը իրանց ազգութեանց հետ»: («Մշակ», 1876, թիւ 87):

Ուրիշներ կը թուեն պանդուխտներու անկումը քաղաքներու ապականած միջավայրին մէջ եւ կը հրաւիրեն հայ գիւղացին նախընտրել գիւղի ընտանեկան կեանքի աղքատութիւնը քաղաքներու շատ աւելի թշուառ կեանքէն. «Հողը մեր գիւղացոց ապագայ հաստատուն, անկախ եւ բախտաւոր կեանքի միակ միջոցն է»: Իսկ գաղթի պատճառ կը գտնէր տնտեսական թշուառ դրութիւնը («Մեղու Հայաստանի», 1882, թիւ 48 եւ 85):

«Մասիս» կը ներկայացնէր հանրային եւ ընտանեկան բարոյականի անկումը, Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ սիֆիլիզի ծաւալումը: Վանէն Շահէն կը հաստատէր գիւղերու բարոյական անկումը, որոնք պանդուխտներ ունեցած են: Պանդուխտը իր հետ գաւառ կը բերէ յոռի բարքեր, ընտանեկան անհաւատարմութիւն, հիւանդութիւններ (1884, էջեր 359, 551, 671):

Արգար Յովհաննէսեանի թերթը աւելի տխուր գաղափար մը կուտայ Բագու քաղաքի հայ աշխատաւորներու մասին, որոնք «չունենալով ոչ մի կրօնական, բարոյական, սանձահարող տարր՝ բոլորովին անձնատուր են գազանութեան» («Արձագանգ», 1885, թիւ 9).

Ցօդուածագիրը կը նկարագրէ նաեւ նորահաս սերունդի տխուր կեանքը «մխրճուած ճահիճի մէջ»: Այս կեանքին է որ ձգտած է այս տարրը գիւղական համեստ կեանքէն, դէպի վայելք եւ սպառում:

Ուրիշ մը կը յայտնէ թէ «Տասը ամսուան ընթացքին, 1884ին, 57 գիւղերէ 2608 մարդ պանդխտած են («Նոր Դար», 1885 թիւ 139):

Ջաւարեան պանդխտութեան պատճառ կը գտնէր Հայուն վաչկատուն բնաւորութիւնը, հողին անբաւական ըլլալը, հարկային նեղ դրութիւնը: Հողամշակը տէր ըլլալու է մշակութեան արդիւնքին, հարկերը բաժնուելու են կարողութեան համաձայն, այլապէս երկիր մնալու խորհուրդը կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի («Մշակ», թիւ 124):

Մարկոս Աղաբէկեան, որ պահ մը Վանի փոխ կուսակալ նշանակուեցաւ, կը գրէր Մրկրեան բաշանային, պատրիարքական փոխանորդին, թէ պանդխտութեան պատճառը տնտեսական չէ միայն: Գիւղացին կը մեկնի՝ որովհետեւ քաղաքներու կեանքը հաճելի է, աւելի հրապուրիչ եւ նուազագոյն ճիգով աւելի շահ կ'ապահովէ:

Ալ. Քալանդար Անդրկովկասի, Պարսկաստանի, Տաճկաստանի պանդխտութեան պատճառ կը գտնէր տնտեսական աղդակը, միայն թէ Անդրկովկասի մէջ հետեւանք է տնտեսական զարգացման, Տաճկաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ տնտեսական յետամնացութեան: («Մուրճ», 1890, թիւ 11, էջ 1536):

Եւրոպայի մէջ ալ գիւղացին քաղաք կը դիմէ, որովհետեւ բանուորը աւելի կը վարձատրուի եւ քաղաքի մէջ աւելի վայելք կայ քան գիւղի մէջ:

Ք Ա Ն

ՔՕԹ Տ'ԱԶԻՒՐԻ ՇՔԵՂ ՔԱՂԱՔԸ

1834ին ձիու կառք մը անգլիացի վարչապետ՝ Լորտ Պրուկհէմը դէպի Միջերկրականի ափերը կը բերէր: Լորտը 56 տարեկանին կը հրաժարէր իր պաշտօնէն եւ կը քաշուէր հանրային կեանքէն. Սակայն երբ Վառը պիտի անցնէր Սարտենիացի զինուորները սոտիպեցին որ կանգ առնէ Նիսի առջեւ: Լորտը բողոքեց եւ ցոյց տուաւ իր դիւանագիտական անցագիրը, բայց օգուտ չունեցաւ.— «Կասկած կայ որ դուն քոլերիայի մանրէներ կը կրես: Եթէ կ'ուզես Իտալիա երթալ, պէտք է որ քառասուն օր հսկողութեան տակ մնաս սահմանագլուխին վրայ»:

Լորտը զայրացած, հրաման ըրաւ կառապանին որ կառքը քշէ հոն ուր 1815ին Նափոլէոն նաւէն իջած էր: Եւ գեղեցիկ արեւոտ օր մը գնաց Քանի ծոցը, ուր տասնակ մը ձկնորսներ ձուկ կ'որսային ամայի աւազներուն վրայ:

«Իտալիայէն աւելի լաւ է հոս, մտածեց: Հոս պիտի ապրիմ»: Եւ երկու օր ետք չինել տուաւ Քանի առաջին ամարոցը, Էլէոնորի դղեակը: Այդ միջոցին էր որ Լոնտոնի իր բարեկամներուն կը գրէր.— «Ձկնորսներու գիւղ մը ուր բնութիւնը կը յորդի ճոխութեամբ յունական աստուածներու յատուկ կլիմայի մը տակ»:

Լոնտոնի իր բարեկամները ոգեւորուելով իրենց կարգին, հոն վազեցին եւ գեղեցիկ շէնքեր չինել տուին: Այսպէս չինուեցաւ աշխարհի ամէնէն շքեղ քաղաքներէն մէկը:

1894ին էր որ Սթեֆան Լէյժառ մկրտեց շրջանը «Քօթ տ'ազիւր» անունով: Հետզհետէ ուրիշ ազգեր ալ հոն գացին. Ռուսերը նախընտրեցին Նիսը, իսկ Գերմանները Մոնաքօն: Բայց Անգլիացիներու նախասիրութիւնը գնաց Քանին:

Անգլիական ճաշարաններու նախկին սպասարկու մը, Հէնրի Բուլ, ուղեց ատխթէն օգտուիլ եւ հիմնեց «Միացեալ մեծ Պանդոկներու Ընկերութիւնը» եւ 1900ին Քարլթոն շքեղ պանդոկը չինել տուաւ:

«Քոուապէթ»ը ծաղկեցուց դեղին ծխախոտը, սունկի պէս բազմացան տուները, բուրումնաւէտ բլուրներուն վրայ: Ճամբաներ չինեցին, զբօսարաններ բացին, ծաղիկներ մշակեցին եւ անգլերէն խօսիլ սորվեցան: Գեղեցիկ եղանակը կը սկսէր Հոկտ. մէկին եւ կը վերջանար երբ միմոզաները կը թառամէին Ապրիլին: Ամբողջ ամառը, Քանի տուներուն փեղկերը փակ էին, եւ միայն քանի մը պահապաններ կը հսկէին:

1935ին հետեւակազօրքի սպայ մը՝ Ժան Ֆիլիու կ'որոշէր որ Քանը ամառնային արձակուրդի վայր մը դառնայ — արեւի լոգանքի, պղնձագոյն մորթի, բացօթեայ կեանքի, եւայլն:

Բ. աշխարհամարտէն ետք, Անգլիացիները սահմանափակելով իրենց դրամագլուխին արտածումը, պատճառ դարձան որ իրենց հարուստ յաճախորդները այլեւս հոն չերթան:

Մեծահարուստները պակսեցան: Քանի մը օրով միայն օգտուելով կ'երթան խըրախճանքի մը ներկայ ըլլալու եւ վերստին օդանաւով կը վերադառնան:

1900–25ին մեծահարուստ յաճախորդներու թիւը մօտ 300 ընտանիք էր, եւ ամբողջ ծովափը կ'ապրեցնէին մահարաճաներ, կալուածատէրեր, ռուս եւ գերման իշխաններ եւայլն: Այսօր որեւէ մէկը հոն կ'երթայ եւ իր տասնըհինգօրեայ արձակուրդը կ'անցընէ: Թագաւորներու եւ իշխաններու սենեակները կը գրաւուին ատնեւտրականներու, Ամերիկացիներու եւ այլնի կողմէ, որոնք քառասունեւութ ժամ կամ մէկ շաբաթ կը մնան ու կը մեկնին:

Քան օրակով կորսնցուց, բայց շահեցաւ քանակով:

Զբօսարանը (քազինօ) բաց է ձմեռը: Ամէն տարի տնօրէնը, Գ. Ֆռանսուա Անտրէ, մեծ գումարներ կը ծախսէ, պահելու համար վայելչապեղութեան եւ ճոխութեան անունը: Խրախճանքի հանդէսներ...

Ինչ որ ալ ըլլան պատճառները, մեզ հետաքրքրողը Հայաստանի հայ բնակչութեան նուազումն է, օտար տարրերու աճումը: «Մեղու» ճշգրտօրէն կը ներկայացնէր կացութիւնը՝ երբ կը գրէր. «Հայերը ցրւում են աւելի երբ Տաճկահայաստանի կազմութեան վրայ են խօսում: Հայը իր մտաւոր եւ ֆիզիքական ուժերը նուիրում է օտարին, Հայը ծառայում է օտար լեզուին, Հայը օտարութեան է դիմում, հայրենիքից հեռու է սպառւում, իսկ օտարները, Քիւրտեր ու Չերքէզներ լցւում են Հայաստան: Մինչեւ այժմ Հայերը պահպանում էին մի ազգութիւն առանց հայրենիքի, այժմ կորմնում են հիմնել մի հայրենիք, առանց ազգութեան»:

Գալքաններու մէջ Թուրքերը հետզհետէ նուազեցան եւ փոքրամասնութիւն դարձան սերպ, պուլկար, ռումէն տարրերու մօտ: Արեւելքի մէջ պահեցին մեծամասնութիւնը: Արեւելեան բոլոր քաղաքները, ուր միայն Հայեր կը բնակէին ժամանակին, օտար տարրեր ալ ունեցան Պատրիարքարանի վիճակագրութեանց համաձայն, 6 վիլայէթներու հայ բնակչութեան թիւն էր 1882ին 1,630,000, 1912ին 1,153,000, ուրեմն պակսած էր 560,000:

Նուազումին հետ կը տեսնուի բարոյական անկումը պանդուխտներէն շատերուն մօտ: Կը մոռնան ընտանիք, կը մոռնան հայրենի գաւառ, կը խզեն իրենց կապը անցեալին հետ, ոչ մէկ հեռանկար ունին ապագայի: Այս կը յայտնուի լքուած կիներու ողբերգ կոչէն «ո՛չ ընտանիք ո՛չ զաւակ, ո՛չ արտասուք մտաբերեցին, օտարացան հոգիով, իսկ մենք 5–16–15 տարիներէ ի վեր կը սպասենք իրենց վերադարձին: Կատարելապէս համոզուած ենք որ ատոնք ոչ վերադառնալիք ունին, ոչ իսկ ընտանիքներու եւ թշուառ զաւակներու կարօտութեանը վրայ կը կարեկցին: Ուխտել միասին կրել կեանքի ամէն դառնութիւնները եւ օր մը բաժնուիլ դըժխեմլով ուխտին»: («Բիւզանդիոն», թիւ 1891):

Լքուած էին ընտանիքները, կիներ ու երախաներ, լքուած էր հողն ու արօրը եւ աւելի վատ՝ լքուած էին աւազակներուն, որովհետեւ հարստահարութիւնները հոն տեղի կ'ունենային առաւելապէս, ուր այրերը քիչւոր էին կամ ծերացած: Արեւելքը լքուած էր ճակատագրին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԷԼՈՅԻՆ ՔԱՐՂԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հապա որբանոցի կերակուր բաժնող մայրիկը…:

Ամէն օր Էլօն վէճ ունէր անոր հետ: «Ճանըմ մայրիկ, տանկ քիչ մը չերեփդ խորունկէն զարկ, գոնէ քանի մը հատ լոբիկ իյնայ ամանիս մէջ…» կը կրկնէր ամէն բաժանումի ժամանակ:

Մայրիկը կը սաստէր, կը բարկանար, բայց չերեփը կը թաթխէր կաթսային խորը եւ քիչ մը յաւելեալ հատիկներ կը լեցնէր Էլոյին ամանին մէջ:

Էլոյին կերակուր ուտելն ալ իր յատկանշական կողմերն ունէր: Մինչ ուրիշներ իրենց ստացածը մէկ վայրկեանի մէջ կը լափէին, կը լմնցնէին, Էլօն, կը քաշուէր անկիւն մը, կը նստէր յատակին ու… կամաց–կամաց: Նախ կը խմէր ապուրին ջուրը, յետոյ նոյն կը նետէր հատիկները (եթէ լուբիայ էր), ապա կըտոր մը սեւ հացը

Էլօն շատ կը մտածէր, կը խորհէր քարղանը փոխել ու մեծցնելու, բայց հնար չունէր: Ո՞ւրկէ ճարէր, ինչպէ՞ս ճարէր: Օր մը սակայն, դացեր գտեր էր բրուտ Մարգար աղբարը:

— Մարգար աղբար, ինծի տանկ քարղան մը, որ քիչ մը բան առնէ մէջը…»:

— Մեծ քարղա՞ն մը, լաւ: Քեզի եօթը բաժին ապուր առնելիք քարղան մը կուտամ, պայմանաւ որ դուն ալ եօթ «տոնիւմ» ջուր բերես ինծի:

Վարպետին պայմանը ընդունուած էր: Էլօն իրիկունը որբանոց եկաւ խոշոր, պարտապանաց հողէ աման մը գլխուն վրայ…:

Որբանոցի անցքին մէջ բոլորս ոտքի ելանք մեր հայեացքը Էլոյին մեծ քարղանին ուղղած: Մեր իրարանցումէն մայրիկ-քոյրիկ հետաքրքիր պատուհաններէն վար կախուեցան, ոմանք ժպտելէն, ոմանք զարմացական հայեացքներով.

Իրիկունը, ապուրի բաժանումին ատեն, Էլօն իր նոր ամանը պաշտօնապէս ներկայացուց ապուր բաժնող մայրիկին:

— Այս ի՞նչ է, տօ՛…

— Քարղան է, ի՞նչ է, մայրիկ.

— Ամէն օրուանդ ո՞ւր է:

— Անիկա կոտրեցաւ…

— Կոտրեցա՞ւ… չըսե՞ս, հարիւր հոգիի բաժինը, այս ապուրին կէսը քեզի պէտք է տամ, քարղանդ լեցնելու համար…:

— Կէսը չեմ ուզեր, մայրիկ, յատակը ծածկուի կը բաւէ:

— Հա՞… նա՛, ա՛ռ բաժինդ, գնա:

Ու չերեփ մը ապուր լեցուց մեծ ամանին մէջ: Էլօն նայեցաւ ամանի յատակին ու սարսափեցաւ: Ոչի՛նչ ոչինչ կար կարծես անոր մէջ, հազիւ յատակը թըրջուած էր:

— Մայրիկ, «հյրան» նայէ, հէչ բան չկայ մէջը:

— Կորսուէ՛, ամբողջ կաթսային պարունակութիւնը չեմ կրնար տալ քեզի:

Էլօն պնդեց, մայրիկը սպառնաց: Իրարանցում եւ հրմշտուք: Էլօն թաթխեց մեծ ամանը կաթսային մէջ, լեցուց ու վար վազեց աստիճաններէն, կէսը գետին թափելով: Մայրիկը հասաւ ետեւէն ու ձեռքէն խլեց ամանը:

Էլօն որբանոցի դասարանէն անցաւ: Յետոյ զինքը ղրկեցին պատժարան: Պատիժը լրանալէն ետքը, Էլօն փոխանակ մեր կողմը ղրկելու, խառնեցին մեծերուն, որպէսզի կրկնակի բաժին ստանայ նոր քարղանի մը պատմութիւնը չստեղծելու համար:

Էլօն հիմա Միացեալ Նահանգներու մէջ «Քատիլաք»ով կը շրջագայի: Իսկ իր ունեցած նոր քարղաններուն թիւը դժուար է հաշուել, ան ալ արծաթէ՜… կ'ըսեն:

Հետաքրքիր եմ գիտնալ թէ կը յիշէ՞ որբանոցի իր քարղանները եւ փախցուցած ապուրին պատմութիւնը…:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ները Եւրոպայի ամէնէն շքեղներէն են։ Կանանչ սեղաններուն վրայ հինգհարիւր հազար Ֆրանքի եւ մէկ միլիոնի գումարները մոլեգնօրէն կը փոխանակուին։

Ցերեկը կեանքը դանդաղօրէն կ'անցնի գեղին աւազին վրայ եւ գոյնզգոյն հովանոցները ստուերոտ երեւոյթ կուտան։ Աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ կիները հոն են։ Լողանքի ժամը կը սկսի արշալոյսին եւ կը վերջանայ թէյի ժամուն։

«Քրուազէթ»ին վրայ ճաճանչաւէտ ինքնաշարժեր կարգով շարուած են։ Թուրքերէն, յունարէն, անգլերէն ամէն տեսակ լեզու ականջիդ կը հասնի։

Քան սովորինակ հոտ մը ունի — այրած սուրճի, անուշահոտութեան եւ ծըխախոտի, իսկ երեկոները մայրիներու հոտը կը լեցնէ մթնոլորտը։ Այս այն պահն է երբ պրօժեկտորները կը լուսաւորուին եւ կարծես թէ ծովափը մարգարտեայ կապոյտ մանեակ մըն' անցընէ վզին։ Իրապէս կապոյտ ժամն է։ «Քարլթոն»ը եւս կը վառէ լոյսերը, միակը որ մնացած է 1900էն։

Քանի մէջ ախորժաբեր ժամը նուիրական է։ Հոն՝ Սպանիոյ պէս ուշ՝ ժամը 10ին կը ճաշեն։

Թատրոնները եւ շարժանկարները այլեւս պզտիկ կուգան հոն խուժող բազմութեան։

«Փալմ Պիչ»ի դրամափոխները նշանաւոր են։ Շատ յաճախ 100 միլիոն կը փոխեն քանի մը վայրկեանի մէջ, Պ. Արա նոյնքան տնայլայլ է որքան մարմարէ արձան մը։ Քանի եղանակին փոխանակուած գումարները միլիառներու կը հասնին։

Քաղաքը որ յիսուն հազար բնակիչ ունի, ամառուան երկու ամիսներուն կը կրկնապատկուի այս թիւը։

Ամառը ծով ծովի շարուած են 1800 զբօսանաւեր որոնք թանկարժէք են։ Բայց Անգլիոյ թագուհիին եւ Արիսթոթ Օնասիսի «Քրիսթինա» զբօսանաւերէն, մնացեալներուն մէջ կան որ մինչեւ երեք չորս միլիառի արժէք ունին իւրաքանչիւրը։

Քանը միեւնոյն ատեն շքեղ զբօսանաւերու միջազգային շուկան է։ Երբ նաւ մը ծախու ըլլայ, Քանի մէջ է որ կ'առաջարկուի գործողութիւնը եւ այս առուծախի գործառնութիւնը մէկ միլիառ կ'անցնի։ Քանի մէջ է նաեւ որ զբօսանաւեր վարձու ամսական 300 հազարէն մինչեւ հինգ միլիոնի։ Իսկ եղանակի սկիզբէն այլեւս վարձու նաւ չի գտնուիր։

ԱՏԱՑԱՆՔ «Մօտիկ Անցեալից» (պատմական դէպքեր եւ ապրումներ 1917–22)։ գրեց՝ Ց. Իրազեկ։ Տպագրութիւն «Համազգային», Պէյրութ 1956։ Գին 4 լիբ. ոսկի, Ամերիկայի համար Չուէյս տոլար։ Հասցէ՝

Association Culturelle Hamazkaïne
10, Rue Hussein Beyhoum, Beyrouth

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

•

ՎԻԷՆ.— Առտուն կանուխ, դեռ արեւը չծագած ճամբայ կ'ելլեմ, Թոռ գետին ուղղութեամբ։ Օդը զով է, ու ճամբան ամայի։ Ոչ մէկ ուղեւոր, ոչ մէկ ինքնաշարժ։ Ինծ կ'ուղեկցի Թոռ գետը։ Կը յառաջանայ սուրացող հեծեալնիւին զուգընթաց։ Բայց այդ մտերմութիւնը տեւական չէ, երբեմն գետը կը գալարուի օձի նման, կը ծածկէ մէջքը բլուրներու ու անտառներու ետեւ, քանի մը վայրկեան գիս ձգելով առանձին, յետոյ կրկին կ'երեւայ, կը մօտենայ, կ'ողջունէ եւ յանկարծ խոյս կուտայ։

Արեւը բարձրացած է հորիզոնին վրայ։ Բայց ես հազիւ տասներկու քիլոմեթր ճամբայ կտրած եմ.

Ամայութիւնը խանգարուեցաւ, ի վերջոյ, սուրացող ինքնաշարժներու ժխորէն։

Ահա Փլենսան։ Այս քաղաքը օդափոխութեան նշանաւոր կայան, կայանն է նաեւ Լուսր Նահանգի բէլէվիլոնի։ Տասնեակ մը ճարտարաղէտներ անընդհատ կը նկարեն։ Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր որ այստեղ պիտի գտնէի Հայեր։ Հարց ու փորձ եւ ահա ձեռքը կը սեղմեմ Ապրիլեան սաներէն մէկուն, որ իր ընտանիքով եկած է արձակուրդը անցընելու այս օդասուն վայրին մէջ։ Ագարակի մը մէջ գտայ նաեւ ամուրի չափահաս Հայ մը, որ իբրեւ խաղաղասպասակ, վերջերս Իտալիայէն Ֆրանսա բերուած, խաղացի գործաւորներու հետ կ'աշխատի տեղացի ագարակապանի մը քով։ Հակառակ օտար երկիր ապրած ըլլալուն, սահուն հայերէն կը խօսէր։ Վերջին ծայր ուրախացաւ ազգակիցի մը ձեռքը սեղմելով։ Երկրորդ կայանս եղաւ Թուրնոն քաղաքը, Արտէշ նահանգի սահմանին կից։ Հայրենակիցներ գտնելու յոյսով բաւական կը շրջիմ։ Տօնավաճառի հրապարակին վրայ կը գտնեմ թագմաթիւ Հայեր, շրջուն վաճառորդ

Ցանկարծ դէմ առ դէմ կուգամ Ցուռնաստանի ծանօթներէս ընկ. Գ. Քէրէճեանի.

Ահա գիւղ մը, ճիշդ խճուղիին եզրը, — Լավուլթ, ուր կը գտնեմ չափահաս Հայուհի մը, որ տունի մը դէպի խճուղին նայող լուսամուտէն գլուխը դուրս հանած՝ ուշադրութեամբ կը դիտէր երթեւեկող ինքնաշարժերը։ Կնոջ թուխ դիմագիծը, սեւ ու խոշոր աչքերը կը մատնէին Հայ ըլլալը։ Առանց վարանումի՝ հայերէն լեզուով հարցուցի.— Հա՞յ էք։ Սխալած չէի գուշակութեանս մէջ։ Երբ լսեց Հայ ըլլալս, ներս հրամցուց որպէսզի հանգչիմ ու սուրճ մը առնեմ։ Ոսբուհի մըն էր, Պիթլիսցի, իսկ ամուսինը, նմանապէս չափահաս ծանօթ որբ մը, Քորֆուի որբանոցէն Ունին սեփական տուն, շրջուն վաճառորդ են, ունին չափահաս զաւակներ, կը խօսին հայերէն։

Կը շարունակեմ ճամբաս, Թոռ գետը ինծ ուղեկից։ Լավուլթէն վերջ կանգ կ'առնեմ Փիւզէն գետեզերեայ գիւղը, ուր գտայ Հայ մը, Էսկիշէհիրի շրջանէն։ Ունի կօշիկի գործատուն մը։ Իր տունն ու ընտանիքը կը գտնուի Ֆլավիաք, ուր կան նաեւ ուրիշ հայ ընտանիքներ։

Ահա Սէն Ժիւլիէն, խճուղիին աջ եզերքը փոքր գիւղ մը։ Հոս կը ծանօթանամ Խարբերդցի ընկերոջ մը, Սարգիս Գիւլպիւլեանին հետ։ Կինը, նախկին որբուհի մը, կը մասնակցէր մեր զրոյցին։ Այր եւ կին միացած սկսան մանրամասն տեղեկութիւններ տալ գաղութին կեանքին մասին։ Մեզուեմ մը սկսաւ այր ու կնոջ միջեւ, ամէն անգամ որ ամուսինը պակաս տեղեկութիւն մը տար, կինը կը լրացնէր։ Այս փոքր գիւղին մէջ սկիզբները ունէինք հայկական հոծ գաղութ մը, բայց այդ թիւը նուազելով, մնացած են քանի մը տուներ, բոլորն ալ գործարանային աշխատանքի վարժ փորձառու բանուորներ։ Ուրախալի է որ ամէնն ալ ընտանեկան յարկին տակ, հայերէն կը խօսին։ Իրարու հետ համերաշխ են։ Գաղութը կը բաղկանայ գլխաւորաբար Խարբերդցի, Պոլսեցի, Կարնեցի հայրենակիցներէ, բոլորն ալ բարեկեցիկ են եւ հիւրասէր։ «Յառաջ»ը ամէնուն ծանօթ։ Կը ցաւիմ ըսելու թէ՝ հոս ալ պակաս չեն օտար ամուսնութիւններ։

(Մնացեալը յաջորդով) ՆԵՐՍԷՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

Մեր Փրանսուհի աշխատակիցը Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, հետեւեալ տողերը կը գրէ «Լը Տոֆինէ»ի մէջ, «Յառաջ»ի 31 ամեակին առթիւ.—

« Կամքի եւ աշխատանքի շնորհիւ Հայերը յաջողեցան հետզհետէ տեղ գրաւել Փրանսական կեանքին մէջ եւ կը պահեն նաեւ ազգային ոգին հաղուագիւտ յարատեւութեամբ։ Անոնք որ ճանչցած էին միայն անձկութիւնը եւ հալածանքը, Ֆրանսայի մէջ գտան ապահով ապաստան եւ սփոփանք։ Հայերէն թերթի մը հրատարակութիւնը թանկագին միջոց մը եղաւ, որով կրցան իրենց լեզուն պահել։

«Յառաջ»ը հիմնուեցաւ 1925 Օգոստոսին, Պ. Շաւարշ Միսաքեանի կողմէ։ Գրաւման շրջանին միայն դադրեցաւ եւ յետոյ վերսկսաւ աւելի քան երբեք լուսաւոր, աշխատակցութեամբը յաւագոյն խմբագրական մարմնին, որոնց մէջ Պ. Շ. Նարդունի (ժամանակակից բանաստեղծ եւ գրագէտ) եւ Հրանտ Սամուէլ, Լեւոյն

Այս օրաթերթը իր յաջողութիւնը կը պարտի նաեւ անոր որ, ան հաւատարիմ կը մնայ ազատութեան, արդարութեան և յառաջդիմութեան իտէալին, որ իրն եղաւ հրատարակութեան առաջին օրէն իսկ։ Ան կապուած կը մնայ ընկերային ժողովրդապետութեան հանրապետական ըղըձութեան, որ Հայերու մեծամասնութեան նախասիրած վարչաձեւն է, անոնց որ կը մերժեն ամբողջատիրութիւնը։

«Յառաջ»ի այս նոր հանդրուանին առթիւ կը մաղթենք երկար կեանք, որովհետեւ գիտենք թէ ազնիւ զգացումներով կ'առաջնորդուի «Յառաջ» եւ ամէն օր ապացոյցը կուտայ հայ ժողովուրդին քաջութեան եւ իր յարումին իր երկրորդ հայրենիքին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

★

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ ՄԸ պիտի շինուի Էջմիածնի շրջանին մէջ, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան եւ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիաներու ելեկտրագիտական մասնագէտներու, ինչպէս գրած ենք ժամանակին։ Արդէն սկըսած է անհրաժեշտ սարքաւորումներու աշխատանքը։ Ելեկտրակայանը պիտի ունենայ մետաղեայ բարձր աշտարակ մը։ Համաձայն արեւի շարժման, այդ աշտարակին շուրջը պիտի յարմարցնեն յատուկ երկաթուղերու վրայ մեքենաբար գործող հայելի-անդրադարձիկներ, որոնք հաւաքաբար պիտի կազմեն քառ հազար քառ. մեթր մակերեսով գոգաւոր հայելի մը։ Այս հայելիին միջոցաւ արեւին ճառագայթները կեդրոնանալով պիտի ուղղուին աշտարակին բարձունքը, այնինքն կիզակէտին վրայ զրուած խոշոր կաթսան, ուր ճառագայթներու ջերմութենէն յառաջ եկած շոգին կը բանեցնէ 1200 քիլովաթ ուժով շարժիչ մեքենան եւ անցնելով ստորերկրեայ ջրաւազանէն կը վերածուի տաք ջուրի։ Կայանին ելեկտրական ուժը, ինչպէս եւ տաք ջուրը պիտի գործածուին պտուղներու եւ բանջարեղէնի չորացման, ջերմոցներու տաքացման եւ ուրիշ նպատակներու։

« ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ » անունով գիրք մը հրատարակուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիային կողմէ, 290 էջ, 2000 օրինակ։ Հեղինակը՝ Վալենտինա Արրահամեան Ցարդ հրատարակուած չէր ամբողջական ուսումնասիրութիւն մը Հայաստանի արհեստներու եւ անոնց զարգացման պատմութեան մասին։ Գիրքը կը բաղկանայ հինգ գլուխներէ։ Առաջին գլխուն մէջ նկարագրուած են միջնադարեան Հայաստանի արհեստները։ Մասնաւոր գլուխներ նուիրուած են մետաղագործութեան եւ ոստայնանկութեան։ Հեղինակը գրաւոր փաստերով ցոյց կուտայ մետաղագործութեան զանազան ճիւղերը, — դարբնութիւն, պղնձագործութիւն, զինագործութիւն, ոսկերչութիւն, արծաթագործութիւն։ Ցետոյ կ'ապացուցանէ թէ ինչ մեծ միջնադարին ոստայնանկութիւնը զարգացած էր Հայաստանի մէջ։ Գիրքին չորրորդ գլխուն մէջ հեղինակը համառօտակի կը պարզէ կաւագործութեան, քարակոփութեան, որմնադրութեան, հիւս-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

•

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Անուշահամ խորտիկներով կը ճոխացնեմ այսօր իմ տէր Թագաւորի սեղանը, ասաց նա կրկին դառնալով դէպի բանտարկեալը։ Թող նա չմտածէ թէ արեւ (Պարսիկները) անհիւրասէր են, թող նա մոռանայ այն բոլորը, ինչ որ կորցրել է իւր աքսորանքում։

Ծառան դրեց յարդեայ անկողնի մօտ մի կտոր գարեհաց եւ մի կոտրած խեցեղէն անօթի մէջ ջուր։

— Բարի ախորժակ եմ ցանկանում, ողջ լիրուք, տէր արքայ, ասաց նա եւ, գլուխ տալով, հեռացաւ։

— Լի՛րբ... այս անգամ միայն մռնչաց բանտարկեալը։

Երկաթեայ դուռը կրկին փակուեցաւ եւ նա մնաց միայնակ իւր քարեղէն նկուղի մէջ։

Մի քանի անգամ լռութեամբ անցաւ նա մի անկիւնից դէպի միւսը, յետոյ կանգ առեց, եւ դարձաւ դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ արձանը.

— Լսո՞ւմ ես, Մամիկոնեան տէր, ի՞նչպէս ամէն բոպէ խոցոտում են քո Թագաւորին, ի՞նչպէս ամէն վայրկեան դառնացընում են նրա սիրտը։ Պարսիկը, ամէն վեհանձնութիւնից զուրկ Պարսիկը, սովոր է իւր տան մէջ վիրաւորել իւր հիւրին։ Ի՞նչով է մեղաւոր այդ ողորմելի գերունը, որ ամէն անգամ այստեղ մըտնելիս՝ լրբենի բերանով լուտանքներ է կարդում։ Նրան հրամայել են, նրան պատուիրել են։ Ցա՛ծ և անա՛րգ Շապուհ, մինչեւ ա՛յդ աստիճան վատութիւն։ Ես չընկայ քո ձեռքը պատերազմի դաշտում, դու իմ քաղաքները պաշարելով գերի չվարեցիր ինձ։ Դու ինձ հրաւիրեցիր քո մօտ իբրեւ հիւր, եւ քո աստուծականութիւնը խաբէութեամբ պատկեցիր։ Դաւաճա՛ն...։ Միթէ դրա՞ մէջն է Թագաւորի և արքայից արքայի մեծութիւնը՝ ենգաւոր բարեկամութեամբ պատրել իւր դրացուն եւ դաշնակցին, եւ նրան որոգայթի մէջ ձգել...։ Ի՞նչեր չէիր առաջարկում դու ինձ, ի՞նչեր չէիր խոստանում դու ինձ։ Առաջարկում էիր քո դստերը կնութեան տալ ինձ, խոստանում էիր իմ պետութեան սահմաններից մինչեւ քո մայրաքաղաքը Տիզբոն, իւրաքանչիւր իջեւանում մի- մի պալատ կառուցանել ինձ համար, որպէսզի ես, քո մօտ գալու ժամանակ, ճանապարհին իմ սեպհական պալատների մէջ իջեւանէի։ Ահա՛ քո խոստմունքը, այդ քարեղէն նկուղը նուիրեցիր ինձ այն պալատների փոխարէն...։ Թո՛ղ յաւիտենական անէծքով ծածկուին իմ նախարարները...։ Թո՛ղ ամօթը եւ մշտական ապաշաւանքը լինի նրանց բաժինը... որ ինձ այդ դրութեան մէջ դրեցին...։ Եթէ նրանց անմիաբանութիւնը չլինէր, ես երբեք չէի ընկնի քո ծուղակի մէջ, նենգաւո՛ր Շապուհ...։

Նա խօսում էր, նա թափում էր զայրացած սրտի դառնութիւնը, բայց Մամիկոնեան տէրը չէր լսում։ Նա ընկողմանեցաւ նոր սփռած յարդի վրայ, եւ շարունակեց նայել դէպի անշարժ արձանը։ Տխուր յիշողութիւնները զարթեցրին նրա մէջ վաղեմի դէպքը։ Երբ մի անգամ ինքը մտաւ Շապուհի ապարանքը՝ արքայական նժոյգները տեսնելու, այն ժամանակ սպարապետը, պարսկական լրբութեամբ, վերառեց մի խուրձ խոտ եւ, առաջարկելով նրան, ասաց.«Հայոց այծերի արքայ, եկ նստիր այս խոտի վրայ»։ Լրբութիւնը իսկոյն պատժուեցաւ։ Այդ հզօրը, որ այժմ իւր քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած, խորին սառնասրտութեամբ լսում էր բանտապետի դառն պարսաւանքը, քաշեց սուրը եւ սպարապետի գլուխը երկու մասի բաժանեց։ Այժմ դարձեալ նա ձեռքը նոյն սրի վրայ էր դրել, բայց ձեռքը չէր շարժւում...։

— Ծա՞ղր,... խիստ կծո՞ւ կատակ... բացագանչեց բանտարկեալը խորին վրդովմունքով եւ վերկացաւ նստած տեղից։ — Իմ աչքի առջեւ դրել են Հայաստանի զօրութիւնը... Նրա զինուորական եւ պատերազմական ներկայացուցչին... իմ աչքի առջեւ դրել են այն հերոսին, որ մըշտական սարսափի մէջ էր պահում ամբողջ Պարսկաստանը...։ Դրել են, որ նա իբրեւ յարատեւ յանդիմանութիւն, ամէն բոպէ, ամէն վայրկեան յիշեցնէ ինձ, թէ ի՛նչ եմ կորցրել ես...։ Բայց միթէ այդ քաջը ինձ պէս պարսկական ստոր նենգաւորութեան զոհ չդարձա՞ւ.... միթէ նա ընկաւ պատերազմի՞ դաշտում...։

Նա ձեռքերը տարածեց, մի քանի քայլ փոխեց, աշխատում էր գրկել անշարժ արձանը։ Բայց շղթաները արգիլեցին։

— Սիրելի՛ Վասակ, - գոչեց նա զօրավոր ձայնով, — ամէնքը դաւաճանեցի՛ն ինձ, ամէնքը թողեցի՛ն ինձ, բայց դու չդաւաճանեցար քո Թագաւորից... դու մասնակից էիր նրա փառքին, մասնակից եղար եւ նրա դժբախտութեանը... Քաջութը, պատիւը, հայրենիքի սէրը մըղեցին քեզ դէպի անմահութիւն... Եւ, իբրեւ ճշմարիտ հերոս, դու հերոսի պէս պառկեցիր քո վախճանը...

ՐԱՖՖԻ

նութեան, կաշեգործութեան պատմութիւնը: Վերջին գլխուն մէջ Վ. Աբրահամեան կ'ապացուցանէ թէ միջնադարեան Հայաստանի մէջ, դեռ Ժ. դարէն հաստատուած են համքարութիւններ (արհեստակցական միութիւն, էսնաֆ): Գիրքը պատկերազարդ է:

պատերազմ »ի կոչ ուղղեց:

× Սուրիոյ պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ ընդհանուր զօրակոչի հրաման տուած է:

× Փանամայի կառավարութիւնն ալ օգոստ. խրոխ. գժգոհ է թէ չէ հրաւիրուած Լոնտոնի ժողովին: Կարգ մը տեղական թերթեր գրեցին թէ Փանամայի ջրանցքը պէտք է յանձնուի տեղական կառավարութեան:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը չարունակէ Եգիպտոսի ի նպաստ յայտարարութիւններ ընել.

× Գահիրէէի Փրանսական գեսպանը, կոմս տը Շայլա, որ խորհրդակցութեանց համար Փարիզ կանչուած էր, Գահիրէ վերադարձաւ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ· ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ ահաբեկիչները կը շարունակեն իրենց ոճրապարտ արարքները. Ալժէ քաղաքին մօտերը կրակի տուին աւելի քան 300 հեկտար տարածութեամբ անտառներ: Փչող սաստիկ հովին պատճառով անկարելի եղաւ աղէտին առաջքն առնել: Մօտակայ բնակիչները ստիպուեցան հեռանալ իրենց տուներէն: Կիյովիլի մօտերը գտնուող բատարի հաստատութիւնը քանդուեցաւ: Շրջակայ ագարակները մեծ վնասներ կրեցին: Առջի գիշեր ուրիշ հրդեհներ ալ ծագեցան Ալժէ քաղաքին զանազան թաղերուն մէջ:

× Մարոքի Սուլթանը կ'այցելէ Ներքին նահանգները:

× Իսթիքլալ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Եգիպտոսի ի նպաստ յօդուածներ կը հրատարակէ:

× Գազապլանքայի մէջ, մարոքցի բանուորներ փորձեցին Փրանսական զօրանոցէ մը զէնքեր գողնալ: Սեննեկալցի պահակները կրակ բացին. մեռեալ մը եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

Շերիֆեան ոստիկանութիւնը հերքեց այս լուրը:

× Մարոքի Սուլթանը Թունուզ հրաւիրուեցաւ: Այցելութեան թուականը տակաւին ճշդուած չէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ երէկ մեկնեցաւ դէպի Ովկիանիոյ Փրանսական գաղութները: Հրաւիրուած էր Կիւյանի, Կուատըլուփի, Մարթինիքի եւ Խաղաղականի Փրանսական միւս գաղութներու իշխանութեանց եւ «Ազատ Ֆրանսացիներու» զանազան միութեանց կողմէ: Այս շրջապտոյտը պիտի տեւէ մօտ մէկ ամիս:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ ահռելի արկած մը տեղի ունեցաւ: Պայթուցիկ նիւթեր փոխադրող 8 բեռնատար ինքնաշարժներ կրակ առին զօրանոցի մը մէջ: Պայթումին ուժգնութենէն քարուքանդ եղան 8 շէնքեր: Մեռեալներուն թիւը կը հասնի հազարի. երկու հազարէ աւելի վիրաւորներ կը հաշուեն: Նիւթական վնասները կը հասնին միլիոններու:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ծագած փոթորիկ մը 30,000է աւելի տուներ քանդեց. մեռեալներուն եւ անհետացողներուն թիւը կը բարձրանայ 2161ի: Միլիոնաւոր մարդիկ առանց ապաստանի մնացած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին երկրէն դուրս գալու հրաման տալ այն ամերիկացի լրագրողներուն, որոնք Չինաստան հրաւիրուած էին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յայտնեց թէ սուրիացի ուսանողներու տրամադրութեան տակ դրած է որոշ թիւով կրթաթոշակներ: Նախընտրութիւն պիտի տրուի անոնց, որոնք կ'ուզեն մասնագիտանալ «հիւլէական ուժի խաղաղ նպատակներու կիրարկման մէջ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 7) ձոյլ ոսկի՝ 487.000, Նափոլէոն 3500, զուիցերիական 3400, անգլիական 4460, քսան տոլարնոց 17.760, թղթադրամ (անգլաշտօն) սթերլին 1105, տոլար 417, զուիցերիական 99,25, պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախագահութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլոմեթր) ;

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, գըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ծոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիններով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ուտէք ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ.

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ-Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Բալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Մերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըթիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւզուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշտ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հաւատացեալներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ԺԷ ՍԷՆ Լուի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կումեան:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Ռոմանի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Գ. Ճէրահեանի կամ Թաղա-

կան խորհրդոյ մօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ պարեկանքի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան:

Թաղ. Խորհուրդ Ռոմանի

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբին մաս կազմող պզտիկները կը մեկնին այս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9.40ին: Կը խընդրուի ծնողներէն որ պզտիկները բերեն Լիոն-Փերաշի կայարանին մեծ դրանը առջեւ ժամը ճիշտ 7ին:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը պզտիկները պիտի դիմաւորէ կայարանը:

ՍՈՒՐԲ Ղ.ԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով.

*

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի: Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւը, ժամը 19-20: Բ. խումբի մեկնում նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Երեքշաբթի օր, օգոստոս 7ին, Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Կիւլենիա Աշճեանի եւ Ընկ. Պետրոս Զպուքճեանի ամուսնութիւնը. Վկաներն էին ընկերներ Հրանտ Սամուէլ եւ Մկրտիչ Գարսամեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կառտանի մէջ, Պառ Րէսթօրան տը Նիս (Ժիպէլլօ) ռուէ տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշտ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցասմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով:

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օթօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէվօլ գիծին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիփքէ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

** Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Մընեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. և Ա. Ցակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Դաւիթեանէ 1000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Հայկանոյշ Պալիկեանի մահուան առթիւ:

** ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին հրապարակ հանած 1955ի վիճակահանութեան տոմսակները պիտի քաշուին օգոստոս 12ին, Խանասորի դաշտահանդէսի միջոցին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 10 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7651 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3462

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

●

1920 Օգոստոս 10ին փարիզեան արուարձան Սեւրի յախճապակիներու թանգարանին մէջ կը ստորագրուէր ծանօթ դաշնագիրը՝ յաղթական դաշնակիցներու եւ պարտուած Թուրքիոյ լիազօր պատուիրակներուն միջեւ։

Առաջին անգամն էր, որ միջազգային քաղաքական պաշտօնական փաստաթուղթ մը ստորագրելու կը հրաւիրուէր անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչը, յաղթականներու կողքին, իբրեւ «փոքրիկ դաշնակից»։

Աւետիս Ահարոնեան իր ստորագրութիւնը կը դնէր աշխարհի ճակատագիրը վճռող Մեծերուն հետ՝ դիւանագիտական վաւերագրի մը վրայ։

Դժբախտաբար այդ առաջին յաղթանակը պիտի ըլլար նաեւ վերջինը։

Այլեւս անկախ Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչները պիտի չհրաւիրուէին նման դաշնագիրներ ստորագրելու։ Պարզ այն պատճառով, որ շնորհիւ հիւսիսի «բարեկամ» եւ հարաւի թշնամի երկու պետութեանց դաւադիր զինակցութեան, քանի մը ամիս ետք վերջ պիտի տրուէր Հայաստանի անկախութեան։

Սեւրի դաշնագիրը միջազգային կնիքի վրայ կը նուիրագործէր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը։

Այսօր, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անշեղօրէն եւ համառօրէն կառչած է «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ի գաղափարին, քաղաքական նպատակով օդին մէջ վերացական խօսք մը չէ, որ կը նետէ։

1919 Մայիս 28ին, երբ Հայաստանի Հանրապետութեան փոխ իշխանութիւնը ինքզինք հռչակեց «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի կառավարութիւն», իր ետեւ ունէր ո՛չ միայն Մայր Հայրենիքի, այլ ամբողջ Սփիւռքի հայութեան միահամուռ հաւանութիւնը։

1920 Օգս. 10ին Սեւրի մէջ դաշնակիցները իրենց ստորագրութեամբ եկան հանգիստաւորապէս վաւերացնելու այդ սկզբունքը

Վեց յօդուածներ կը վերաբերէին Հայաստանին Սեւրի դաշնագրին մէջ, որ կոչուած էր վճռելու ճակատագիրը պարտուած Թուրքիոյ։

Կտոր կտոր կ'ըլլար Օսմանեան Կայսրութիւնը, կորսնցնելով Սուրիան, Լիբանանը, Իրաքը, Պաղեստինը, ամբողջ արաբական Թերակղզին (Հիճազ ու Եէմէն) եւ Կիլիկիոյ մէկ մասը։

Դաշնագրին 88րդ յօդուածով «Թուրքիա կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Հայաստանը իբր ազատ եւ անկախ պետութիւն մը՝ ինչպէս ճանչցեր էին նախապէս դաշնակից պետութիւնները»։

89րդ յօդուածով էրզրումի, Վանի, Պիթլիսի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը պիտի փոխանցուէր Հայաստանի, համաձայն Մ. Նահանգներու նախագահին իրաւարարութեան.

Ուրեմն այս յօդուածն ալ կը նուիրագործէ Միացեալ Հայաստանի սկզբունքը։

1920 Նոյեմբեր 22ին նախագահ Ուիլսըն դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդին հաղորդեց իր իրաւարարական վճիռը, որով վերոյիշեալ չորս նահանգներու կարեւոր մասերը պիտի կցուէին Հայաստանին։

Այդ օրերուն Հայաստան կրակի մէջ էր։ Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը ուրիշ կարեւոր գործերով զբաղած էր։

Ժընեւի մէջ ալ Նորակազմ Ազգերու Դաշնակցութիւնը յանձնախումբեր կը կազմէր՝ գեղեցիկ բանաձեւեր խմբագրելու համար։

Հետեւա՞նք։ Դաշնակից թէ հակառակորդ, բարեկամ թէ թշնամի, բոլորն ալ լքեցին Հայաստանն ու Հայկական Դատը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՏԸՆԻ ՃԱՌԸ

●

Անգլիոյ վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ չորեքշաբթի գիշեր. անգլիական բոլոր կայանները, ինչպէս նաեւ ամերիկեան չորս կարեւոր կայաններ սփռեցին այս շատ կարեւոր ճառը, որ կ'ամփոփէ անգլիական կառավարութեան տեսակէտները Սուէզի հարցին շուրջ։ Վարչապետը ըսաւ.—

«Սուէզը կենսական անցք մըն է բոլորին համար. իրականին մէջ, միջազգային առեւտուրի կարեւորագոյն առանցքներէն մէկն է։ Աշխարհի քարիւղին կէսէն աւելին կը փոխադրուի Սուէզի վրայով. բրիտանական, Սկանտինաւեան եւ Արեւմտ. Եւրոպայի երկիրներուն համար կենաց եւ մահու խնդիր մըն է։ Իր սահմանման օրէն ի վեր, Սուէզի միջազգային Ընկերութիւնը ձեռնհասօրէն կը վարէր իրեն վստահուած աշխատանքը։ Բայց գնդ. Նասր կ'ուզէ իւրացնել Սուէզը, որ շատ աւելի կենսական է կարգ մը պետութեանց քան Եգիպտոսի շահերուն համար։ Ոմանք կ'ըսեն.— Քանի որ գնդ. Նասր կը խոստանայ ապահովել ջրանցքէն ազատ երթեւեկը, հաւատանք իր խօսքին։ Բայց դէպքերը ցոյց տուին որ կարելի չէ հաւատք ընծայել անոր խոստումներուն։ Երբ իշխանութեան գլուխն անցաւ, յայտարարեց թէ կ'ուզէ ամրապնդել մեր երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը։ Իրեն օժանդակեցինք. համաձայնութիւններ կնքեցինք. բայց ան ոտնակոխեց այդ համաձայնութիւնները եւ ցոյց տուաւ թէ կարելի չէ վստահիլ իր խօսքին։ Մեր դժգոհութեան առարկան Եգիպտոսն ու արաբական աշխարհը չեն, այլ միայն՝ գնդ. Նասրը։ Եթէ Նասր յաջողի իր նպատակներուն մէջ, բոլորս ալ կախում պիտի ունենանք իր քմահաճոյքներէն։ Անկարելի է ենթարկուիլ նման կացութեան մը։ Պէտք չէ անգի տալ բռնապետներուն, որովհետեւ հետզհետէ աւելի անկուշտ կը դառնան։ Անհրաժեշտ է որ ջրանցքին վարչութիւնը յանձնուի միջազգային կազմակերպութեան մը։ Լոնտոնի ժողովին նպատակն է՝ հաստատ հիմերու վրայ դնել Սուէզի երթեւեկին ազատութիւնը. և միայն միջազգայնացումն է որ մեզի կրնայ ներշնչել այդ ապահովութիւնը։»

× Ցուեաստան առաջարկած էր որ Լոնտոնի ժողովը յետաձգուի եւ վայրը փոխուի։ Անհաւանական կը նկատուի որ անգլիական կառավարութիւնը ընթացք տայ այս դիմումին։ Ժողովին թուականն ու վայրը ցարդ կը մնան անփոփոխ։

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, յայտարարեց թէ իր երկիրն ալ պիտի մասնակցի Օգոստ. 16ի ժողովին, բայց աւելցուց.— «Եգիպտոս չուզեր եւ չի կրնար մասնակցիլ, որովհետեւ իր կարծիքը չհարցուեցաւ»։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթի օրուան լրագրական ասուլիսին ընթացքին նախագահ Այզընհաուըր շեշտեց թէ Մ. Նահանգները կը մաղթեն որ Սուէզի հարցը խաղաղ լուծման մը յանգի։ «Անիկա չի նշանակեր որ Մ. Նահանգները որեւէ պարագայի մէջ ռազմական միջոցներու կիրարկման հակառակ են»։ Նախագահը աւելցուց, որ ներկայ պայմաններուն մէջ Լոնտոնի միջազգային ժողովը շատ աւելի դրական արդիւնքներ կրնայ արձանագրել, քան թէ զինուորական միջամտութիւնը։

Նախագահը յայտարարեց նաեւ, թէ Սուէզը կարելի չէ բաղդատել Փանամայի ջրանցքին հետ։ Այս վերջինին վարչական օրէնագիծը հիմնուած է Մ. Նահանգներու եւ Փանամայի կառավարութեան միջեւ կնքուած փոխադարձ համաձայնութեան մը վրայ։

× Ամերիկեան պաշտօնական հաղորդագրութեան մը համաձայն, Եգիպտոսի համար որոշուած նիւթական յատկացումները որեւէ փոփոխութիւն կրած չեն ցարդ։

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

■

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Զարթօնք»ը իր Օգոստոս 3ի թիւին մէջ հրատարակած է խաղ, Դերենիկ եւ Փառէն եպիսկոպոսներու յայտարարութիւնները իբրեւ «պատասխան» Կիպրոսի Առաջնորդ եւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Ժողովի Ատենապետ՝ Ղեւոնդ եպիսկոպոսի յայտարարութեանց (տես «Յառաջ», Օգոստոս 4 եւ 5)։ Այս առթիւ մամուլի նոր ասուլիսի մը ընթացքին Ղեւոնդ եպիսկոպոս հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է («Ազդակ», Օգոստ. 8).—

Միջանկեալ յիշենք որ Խաղ եւ Փառէն եպիսկոպոսները մերժած էին տեսակցութիւն մը տալ «Այգ» անկախ օրաթերթին, «անհամեստութիւն» պատրուակելով, մինչ նոյն օրը յայտարարութիւններ կ'ընէին «Զարթօնք»ին։

Այս առթիւ «Այգ»ին տուած մանրամասնութիւնները եւ Կաթողիկոսին հետ ունեցած տեսակցութիւնը կը հրատարակենք վաղուան թիւով։

Ա.— Մենք ըսած էինք, թէ «Փառէն Ս.ի երկու նոր պահանջները, հիմնովին կը փոխէին մեր մէկ ամսուան տեւական խօսակցութեանց և բանակցութեանց արդիւնք՝ համաձայնութեան ոգին ու տառը»։ — Բացատրենք։ Փառէն Ս. կը պնդէր, որ «Կիլիկեան եպիսկոպոսներու կողմէ նշանակուած 10 հոգիէ բաղկացեալ վարչութիւնը, երկու տարուան համար կազմուած; դառնայ գերագոյն մարմին, մինչ իրմէ բխած 1941ի կանոնագրի վերամշակման եւ վերաքննութեան յանձնախումբը իր կատարած աշխատանքի արդիւնքը ներկայացնէ նոյն 10 հոգինոց վարչութեան, առ ի վաւերացումն։

Այս պահանջը բացայայտօրէն հակաօրինական է, որովհետեւ եպիսկոպոսներու կողմէ նշանակուած ժամանակաւոր մարմին մը «գերագոյն մարմին» չէ, երբ մանաւանդ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ունի իր Ազգ. Ընդհ. Ժողովը։ 1941ի վերամշակուած կանոնագիրը չի կրնար վաւերացուիլ նշանակուած ժամանակաւոր մարմնի մը կողմէ։ Երկու իրաւազօրներու ներկայութեան վիճարանուած և 3 եպիսկոպոսներու կողմէ ստորագրուած «համաձայնագիր»ը հետեւեալը կ'ըսէ այս խնդրին շուրջ. «Վերաքննուած եւ վերամշակուած 1941ի կանոնագրութիւնը, խմբագրուած՝ հաւատարմօրէն՝ Հայց. Եկեղեցւոյ ոգւոյն, սկզբունքներուն ու կանոններուն, ու պատշաճեցուած՝ Կիլիկեան Թեմերու տեղական պայմաններուն, կը ներկայացուի, սոյն վերամշակուած կանոնագրութեան տրամադրութեանց համաձայն լրացուցիչ ընտրութիւններով կազմուած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին, որ, յետ քննութեան, զայն կը յղէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, ի վաւերացումն»։

Զարեհ ընտրեալ Կաթողիկոսը, ըմբռնելի է որ համաձայն չըլլար — ու չէր — այս յօդուածին եւ կը պնդէր թէ վերամշակուած կանոնագիրը ո՛չ թէ պիտի վաւերացուի լրացուցիչ ընտրութիւններով կազմուած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ, այլ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ։

Երկար պնդումներէ ետք, մենք խնդրեցինք իրմէ՝ որ, այս թնճուկի լուծումը դիւրացնելու համար, փոխէ իր հիմնական տեսակէտը եւ ստորագրէ համաձայնագիրը։

Հետաքրքրուեցանք նաեւ Գերշ. Գարեգին Կաթողիկոսի նախագահած Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենագրութիւններով, ու տեսանք՝ թէ Վեհին տեսակէտն եւս եղած է վերամշակուած կանոնագրութիւնը վաւերացնել Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ (Նիստ ԼԶ., 14. 11 1947. Նիստին ներկայ եղած են նաեւ Տ. Խաղ եւ Փառէն սրբազանները)։

Արդեօք ասիկա փաստերէ՞ն մէկը չէ, թէ Հոգշ. Գարեգին Կաթողիկոս ճանչցած էր 1941ի կանոնագրութիւնը եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը։

Փառէն Ս. բսաւ նաեւ, թէ «օծումը առկէ ետք պէտք է ըլլայ՝ հաւանութեամբը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին»։

Նախ, իբրեւ Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոս՝ խոր յարգանք ունինք հանդէպ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան, եւ զայն կը ճանչնանք իբրեւ նախամեծար Մայր Աթոռ։ Սակայն, համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք՝ եպիսկոպոսի մը կողմէ այն պայմանը՝ թէ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի օծումը պէտք է կատարել Ամեն. Հայոց Հայրապետի հաւանութեամբ», տրամաբանական եւ օրինաւոր չէ։ Մեր պատմութեան մէջ չէ պատահած, որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը օծուի հաւանութեամբը կամ արտօնութեամբը Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսին։

Ըստ Կիլիկեան եպիսկոպոսներու համաձայնութեան՝ Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսէն պէտք է խնդրուէր ղրկել իր ներկայացուցիչը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի օծման, եւ թուականն ալ ճշդուած էր (22 Յուլիս 1956)։ Հետեւաբար, սխալ է այն բացատրութիւնը թէ «խորհրդակցութեանց ընթացքին միշտ պայման էր դրուած Ամեն. Հայոց Հայրապետի հաւանութիւնը՝ երկուստեք համաձայնութեան համար»։

Մեր սրբազան եղբայրները իրբե՞ւ թէ մոռցած են Ս. Էջմիածնի Հայրապետին հաւանութեան վրայ, ա՛յն պատճառաւ՝ որ «կարելի պիտի ըլլար բառնալ անհամաձայնութիւնները, հանդարտեցնել կիրքերը...»։

Մեր եղբայրները, հակառակ մեր կողմէ տրուած բացատրութեանց, իրենց յայտարարութեամբ անդրադառնալ կը ձեւացնեն այն բոլոր պատճառները՝ որոնք բնաւ կապ չունին Ս. Էջմիածնի եւ Կիլիկեան մեր Աթոռի փոխ-յարաբերութեանց հետ։

Մեր եղբայրները աշխատած են «Զարթօնք»ի ընթերցողները համոզել, թէ իրենք միշտ ջանացած են Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովի որոշումին համաձայն կաթող. ընտրութեան «թերի եւ անընդունելի» կէտերը բառնալ եւ ապա օծումը կատարել։ Հարց կուտանք անոնց՝ թէ ինչո՞ւ արդեօք կաթող. ընտրութիւնը «թերի եւ անընդունելի» նկատեցին և ինչո՞ւ, իբրեւ Կիլիկեան եպիսկոպոսներ, չվարանեցան անմիջապէս ստորագրել Եպիսկ. Ժողովի կողմէ ներկայացուած համաձայնագիրը՝ Գահիրէի մէջ իսկ։ Ին – չո՞ւ, արդեօք, ամէն անգամ որ օծման թուականը կ'առաջարկուէր ճշդել՝ մեզի կը պատասխանուէր թէ «առակաւին կանխահաս է»....։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՍՐԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Ըստ Լոնտոնեան շրջանակներու կարծիքին, Նասր անորոշ ժամանակով պիտի յետաձգէ դէպի Մոսկուա կատարելիք իր ճամբորդութիւնը, որովհետեւ, դէպքերու բերմամբ, իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Եգիպտոսի մէջ։ Այս ճամբորդութիւնը որոշուած էր Սուէզի հարցէն շատ առաջ, երբ Շեպիլով Գահիրէ կը գտնուէր, Շա-

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ արկածներու թիւը մըտահոգիչ չափանիշներու հասաւ Ֆրանսայի մէջ. կառավարութիւնը խոհեմութեան կոչեր կ'ուղղէ արձակուրդի մեկնողներուն։

ՄԵՐ ՆՈՐ «ԹԱՐԹԻՒՖ»ՆԵՐԸ

Յաջողութիւն չգտան այն փորձերը որոնք կատարուեցան հաշտարար եղանակով լուծելու համար Կիլիկեան Աթոռին շուրջ ստեղծուած տագնապը.

Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան դէմ դիրք բռնած էջմիածնական յամառ եւ կամակոր բարձրաստիճան կղերը, անտեսելով մեր Ազգային Սահմանադրութեան ամենատարրական տրամադրութիւնները, անըմբռնելի յամառութեամբ պարտադրել կ'ուզէ «եպիսկոպոսական» ժողովի մը քմահաճ եւ անթոյլատրելի կարգադրութիւնները

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., որ իր Հոգեւոր Պետի բարձր հանգամանքով պարտաւոր էր անաչառ եւ արդար իրաւարարը հանդիսանալ, դժբախտաբար, ոչ միայն չկատարեց իր այս մեծ պարտականութիւնը, այլ եւ կողմ դարձաւ՝ առանձնելով ղեկավարութիւնը Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ պայքարող փոքրաթիւ հատուածին:

Վազգէն Ա.ի այս կեցուածքը — կարեւոր չէ թէ կամովին թէ կամ պարտադրաբար ընդունած — փաստօրէն անկարելի դարձուց որեւէ իրաւախոհութիւն:

Աւելին ըլլալով, աւելի եւս բարդացուց դրութիւնն ունեցող վիճելի խնդիրները:

Կիլիկիոյ Աթոռին տարակարծութիւններու համեմատաբար նեղ շրջագիծը ան հետաքրքրականօրէն ընդարձակուեցաւ Մէջ տեղ դրուեցաւ «Հայ. Եկեղեցւոյ Միասնականութիւնը» պաշտպանելու, եւ «Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան քաղաքական ազդեցութիւններէ» ազատելու խնդիրները:

Անհերքելի է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այս ընթացքը հիմնաւորել Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական եւ ընդհանուր շահերէն: Ո՛չ այն պատճառով, որ այս ազգութեամբ քննութիւն մը կրնայ աւելի հեռուները տանիլ մեզ, այլ մասնաւորապէս անոր համար, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հաւկողորդաբար պէտք էր գիտնար, թէ մեր եկեղեցւոյ միութեան դէմ դաւադրուած վտանգը՝ սարսափելի ... եւ ձեռք առած պաշտպանութեան միջոցները

Ան է մէկէն աւելի Վազգէն Ա. «չափազանցեալ» գտած էր մեր եկեղեցւոյ միութեան սպառնացող վտանգի առասպելները: Աւելին ըլլալով, ինք համոզուած կը թուէր ըլլալ, որ «Զարեհ Արքեպիսկոպոսը կը մնայ լաւագոյն պաշտպանը՝ մեր Սուրբ եւ Նուիրական Եկեղեցւոյ»:

Անկէ զատ չէ նկատել այն դժբախտ հակասութիւնը որ կը բաժնէր Վազգէն Ա.ը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն...

Ուրիշ խօսքով «իրենց մարդ եւ Հայ Հոգեւորական» Վազգէն Ա.ը իր դէմ ունէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին բազմածալ պարտաւորութիւնները — ո՛չ միշտ լրիւ ճշդուած եւ ծանօթ — որոնց ծանրութեան տակ անկարող էր պահել իր անձնական մտածումներու անկախութիւնը.

Յիշենք պարագայ մը միայն հիմնաւորելու համար մեր այս գնահատութիւնը:

Անառարկելի ճշմարտութիւն մըն է այսօր, որ Վազգէն Ա.ի ընտրութենէն գրեթէ անմիջապէս ետք, գաղթաշխարհի մեր բարձրաստիճան եկեղեցականներէն մէկ քանին, մասնաւորապէս երկուքը, պարբերաբար տեղեկագրեր հասցուցած են էջմիածին «գաղթաշխարհի հայ եկեղեցիներու եւ Անթիլիասի ներքին խմորումներուն շուրջ».

Այս տեղեկագրերը պատրաստուած միակողմանի եւ կասկածելի նկատումներով, էջմիածնի դէմ իրական վտանգ մը ցոյց տրուած է գաղթաշխարհի եկեղեցիներէն մէկ մասի վրայ տարածուող «քաղաքական կուսակցութեան» մը — հասկցիր Դաշնակցութեան — ազդեցութիւնը:

Մասնանշուած այս «վտանգ»ը չէզոքացնելու համար ներկայացուած են «լուրջ ծրագիրներ» ալ, անշուշտ միշտ մեկնելով «մեր Եկեղեցւոյ հիմնական շահերէն եւ Մայր Աթոռի հեղինակութիւնն ու ազդեցութիւնը անխախտ պահելու սրբազան նախանձախնդրութենէ»

Մասնաւորապէս չափազանցուած եւ այլանդակ գոյներով ներկայացուած է «Անթիլիասի ներքին խմորումները» հոն՝ մատնանշելով «անհաւատ եւ մեր կրօնքն ու եկեղեցին «օտարի» շահերուն ծառայեցնող անբարոյ խմբապետներու ապաստանարան» մը:

Մէկ խօսքով, էջմիածնի գաղթաշխարհի տեղեկատու մեր բարձրապատիւ եկեղեցական «իշխան»ները, դէպքերն ու իրողութիւնները ներկայացուցած են այնպէս, ինչպէս որ մինչեւ այսօր ցոյց կու տան Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ պայքարող «երեւելիներ»,

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անակնկալ եւ անհասկնալի այցելութիւնը գաղթաշխարհի Թեմերուն, կարեւոր չափով մը հետեւանք էր ակնարկուած տեղեկատուութիւններուն

Վազգէն Ա.ի Պէյրութէն Երեւան հասած, յայտարարութիւն չունեցաւ իր յանձնէն եւ ենթադրածէն բոլորովին տարբեր իրողութիւններ տեսնելու

Իր տեսածն ու լսածը, այն ալ մէկ քանի օրուան կարճ ժամանակամիջոցին, բաւական էր զինք առաջնորդելու այն եզրակացութեան թէ՝ «օրինաւորութեան սահմաններու մէջ, պաղարիւնութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ, կարելի էր դրական արդիւնքներ հանել»:

Վազգէն Ա.ի մեծագոյն դժբախտութիւնն այն եղաւ, որ այսքան ուղիղ եզրակացութիւն մը անկարող եղաւ պարտադրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Ինչո՞ւ, — պատասխանը թող տան անոնք, որոնք «օտարի ազդեցութիւնը» ցոյց կու տան հոն ուր չկայ, եւ չեն տեսներ հոն՝ ուր այդ ազդեցութիւնը պայծառ է արեւի նման: Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱԲՈՒՍԻԿ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ

Լաւատես անձեր կը յուսային թէ Խրուշչեւ, իր վերջին ճառով պիտի խօսի նաեւ Խ. Միութեան փոքր ազգերու ներքին ազատութեան եւ մանաւանդ արտաքին ինքնուրոյն քաղաքականութեան մասին

1936 Դեկտեմբեր 5ին Սթալինի կողմէ կազմուած Սահմանադրութեան 18րդ յօդուածին առաջին մասը կ'ըսէ.— «Խ. Միութեան մաս կազմող իւրաքանչիւր Հանրապետութիւն իրաւունք ունի ուղղակի յարաբերութիւններ հաստատելու օտար պետութիւններու հետ, դաշինքներ կնքելու, դիւանագիտական կապեր պահելու եւ ներկայացուցիչներ փոխանակելու»:

Այս յօդուածը մինչեւ հիմա գոյութիւն ունէր միայն թուղթի վրայ: Խորհրդային օրէնսդրութիւնը անոր կուտար թէական, անիրագործելի հանգամանք մը:

Խ. Միութեան եւ անջատ Հանրապետութիւններու փոխադարձ յարաբերութիւնները որոշող «հիմնական համաձայնութեան» բանակցութեանց ատեն, Ուկրայնացիները պահանջեցին որ Խորհրդային Հանրապետութեանց շնորհուի որոշ ազատութիւն մը միջազգային ասպարէզին մէջ եւ անոնք իրաւունք ունենան իրենց դիւանագիտական ներկայացուցիչները պահելու: Սակայն Ռուսերը վճռապէս մերժեցին այս առաջարկը հետեւեալ պատճառաբանութեամբ...

«Այս ծրագիրը անընդունելի է, որովհետեւ մենք դաշնակցային պետութիւն մըն ենք եւ պէտք է ներկայանանք աշխարհին՝ իբրեւ անբաժանելի ամբողջութիւն մը»:

Անջատ Հանրապետութեանց, բայց մանաւանդ անոնց ամէնէն կարեւորի՝ Ուկրայնիոյ մէջ արտաքին գործերու կոմիսարութիւններ ստեղծելու առաջարկն ալ մերժուեցաւ:

Եթէ այս էր իրողութիւնը, ապա ուրեմն ինչո՞ւ եւ ի՞նչ պայմաններու տակ խմբագրուեցաւ Սահմանադրութեան վերոյիշեալ 18րդ յօդուածին առաջին գլուխը

Իրողութիւնն այն է որ օտար երկիրներու մէջ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ պահելու իրաւունքը շնորհուած էր Խ. Միութեան Հանրապետութիւններուն՝ երկրորդ աշխարհամարտին նախօրեակին, երբ հրամայական պահանջ դարձած էր օտար պետութեանց հաւատալ թէ Խ. Միութեան մէջ սկսած է ապակեդրոնացման շարժում մը, որուն հետեւանքով Խորհրդային Հանրապետութիւնները հետզհետէ պիտի վերածուին անկախ պետական միաւորներու եւ իբրեւ այդպիսին՝ մաս պիտի կազմեն միջազգային ընտանիքին: Մոլոթով, որ այն ժամանակ արտաքին նախարար էր, պաշտօնապէս յայտարարեց նոյնիսկ թէ այս որոշումը տրուած է, որովհետեւ Հանրապետութիւնները արդէն իսկ հասած են մշակութային եւ տնտեսական որոշ հասունութեան:

Իբրեւ հետեւանք այս խաբուսիկ որոշման, երբ 1945ին կազմուեցաւ ՄԱԿը, պետութիւնները որոշեցին որ առ ի գնահատութիւն Խ. Միութեան վարիչ մարմնի այս քայլին, գոնէ Ուկրայնայի եւ Բելոռուսիոյ Հանրապետութիւնները ընդունուին ՄԱԿի մէջ՝ իբրեւ հիմնադիր անդամներ: Այս ձեւով, Խ. Միութիւնը, առանց որեւէ զիջում կատարելու այս երկու Հանրապետութեանց, ներքին կամ արտաքին ճակատին վրայ, ՄԱԿի մէջ կը շահէր երկու յաւելեալ ձայն:

Իրողութիւնն այն է որ, մինչեւ այսօր ալ Խորհրդային Հանրապետութիւններէն եւ ոչ մէկը դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ունի օտար երկիրներու մէջ: Նոյնպէս ոչ մէկ օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչ կայ Խ. Միութեան Հանրապետութիւններու զանազան մայրաքաղաքներուն մէջ:

Աւելին. կարգ մը մայրաքաղաքներ յայտարարուած են արգիլեալ գօտի՝ Մոսկուայի օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն համար, ինչպէս Երեւանը:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը անգամ մը առաջարկեց որ Ուկրայնայի եւ Բելոռուսիոյ կարեւոր քաղաքներուն մէջ անգլիական կամ ուրիշ օտար հիւպատոսարաններ պահելու իրաւունք տրուի, քանի որ այս երկու Հանրապետութիւնները մաս կը կազմեն ՄԱԿին, իբրեւ անկախ Հանրապետութիւններ: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը վճռապէս մերժեց այս առաջարկը, առանց նոյնիսկ որեւէ բացատրութիւն տալու:

Խրուշչեւի ճառը ցոյց կու տայ թէ որեւէ նոր քայլ պիտի չառնուի այս ուղղութեամբ: Ո՛չ մէկ Հանրապետութիւն, ոչ իսկ ՄԱԿի անդամ Ուկրայնան եւ Բելոռուսիան իրաւունք ունին դիւանագիտական յարաբերութիւններ մշակելու օտար պետութիւններու հետ:

Խրուշչեւի ճառը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց նաեւ ներքին ճակատին վրայ: Արդարեւ, Խ. Միութեան զանազան ազգերը, որոնք կը յուսային թէ գոնէ ներքին կաշկանդումները քիչ մը պիտի թեթեւնան, կոպիտ կերպով դէմ յանդիման դրուեցան տխուր իրականութեան հետ: Խորհրդային Հանրապետութիւններու ներքին կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ:

Միակ ասպարէզը, որուն մէջ Խրուշչեւ կը խոստանար «ապակեդրոնացում» մը՝ տնտեսական ճակատն է: Այստեղ ալ, սակայն, իրականութիւնը կը տարբերի խօսքէն: Խօսքին մէջ, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ իր տնտեսական կեդրոնները փոխադրել օտար երկիրներու սահմանակից շրջաններուն մէջ, ո՛չ թէ որովհետեւ կը հետաքրքրուի այդ երկիրներուն տնտեսական վիճակի բարելաւումով, այլ որովհետեւ այդպէս կը պահանջեն իր ռազմագիտական շահերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Դարիս սկիզբի հարուստ տիպարն էր, խոնարհ ու պարզամիտ, օժտուած հոգիի քաջի ճշմարիտ առաքինութիւններով: Երջանկայիշատակ Ստեփաննոս Արք.ը Կարապետ դրած էր անունը, բայց ժողովուրդը վարժուած էր Տէր Շախշախ կոչելու զինքը, Եալովայի նոյն գիւղէն ըլլալուն համար: Ո՞վ չէր ճանչնար, ո՞վ, Տէր Շախշախը, Սամաթիոյ մէջ: Կարծես Փանոս Թէրլէմէզեանի նկարած «Հայ քահանան» ինքն էր, իր երկար դէմքով, կոր ու ցայտուն քիթով, ու նոյնքան յատկանշական մանրկեկ աչքերով, որոնց մէջ կը կայծկլտար անկեղծ բարեպաշտութեան մը ցոլքը:

Երկար տարիներէ ի վեր աւագերէցն էր Գլխադիր Ս. Յակոբին, ու այնքան ջերմեռանդ նուիրուած այդ եկեղեցիին, որ մէկ անձ ու մէկ մարմին կը կազմէր անոր հետ: Կարելի չէր իսկ երեւակայել Ալթը-Մերմերի ժամը առանց Տէր Շախշախի, Տէր Շախշախն ալ առանց Ալթը-Մերմերի ժամուն:

Տարօրինակ պիտի թուի անշուշտ, որ մեր պապերը գացած եւ եկեղեցի շինած էին այն թաղը, ուր ցանցառ Հայեր միայն կային: Սակայն, Պարոնեանի քաշքշած պատուելիներու վկայութիւններէն կարելի է հետեւցնել թէ Ալթը-Մերմերը հայաբնակ կարեւոր շրջան մը եղած էր անցեալին մէջ: Պէտք է ըսեմ որ Յոյներու թիւը մերինէն աւելի հոծ էր, իրենք ալ ունէին իրենց Ս. Աստուածածնայ տաճարը եւ այդ թաղամասը մկրտած «Նէա Մարմարէնի»:

Մեր եկեղեցին իր օրն ունէր, — չեմ գիտեր ինչու ուրբաթ օր, — ճիշդ ատոր համար անպատեհ շատ մը պատճառներով: Ազատ օրերուս, մերթ պատահած է որ Սամաթիոյ պողոտայէն մագլցիմ կարճ զառիվերը, Ս. Գէորգի հանդիպակած կողմէն բռնելու համար Գլխադիր Ս. Յակոբի ճամբան:

Ճշմարիտ մղձաւանջ մըն էր անցնիլ Գոճա-Մուսթաֆա փաշայի ընդարձակ շուկայէն, որ մէկ ծայրէն միւսը լեցուած կ'ըլլար Թուրքերով: Մեր ճամբուն վրայ անխուսափելի էին մզկիթները, որոնց շրջակայքը փաթթոցաւոր Սոֆթաներ առաւօտեան աւելի ծուռ կը նայէին «Կեավուր»ի զաւակներուն, ըսելով թէ նոյնիսկ ուրբաթը կ'եղծանեն իրենց... պիղծ ներկայութեամբ: Կը յիշեմ որ օր մը արիւն-քրտինք մտած եմ, կրտսեր քոյրս ժամ տարած պահուս, որովհետեւ չարաճճին յաջողած էր հսկողութենէս խուսափիլ մանկական անհնազանդութեամբ. [illegible] աչքերը լեցուած արցունքներով, պզտիկ թաթիկները ինծի մեկնած էր ան, երբ զինքը վերագտած էի Թուրք տղաներու խումբի մը մէջ

Գլխադիր Ս. Յակոբը գեղեցիկ էր, ինչպէս բիւրեղեայ գոհարատուփ մը, իր սպիտակ քարերով եւ ճաշակաւոր կառուցումով: Թաղային հրդեհ մը կարեւոր վնասներ պատճառած էր շրջակայ շէնքերուն, բայց անմիջապէս վերանորոգուած ազգային բարերար Կոպենիկ Խաչատուրեանի առատաձեռնութեամբ: Հզօր էր հաւատքը ժողովուրդին, ու հակառակ իր մեկուսացեալ դիրքին, ամէն ուրբաթ եկեղեցին լեցուած կ'ըլլար Սամաթիոյ եւ Պոլսոյ միւս թաղերէն եկած ուխտաւորներու բազմութեամբ:

Տէր Շախշախ թէեւ համեստ կրթութիւն մը ստացած էր երկրին Նախակրթարանին մէջ, բայց լեզուն կը դառնար բերնին մէջ: Թուրքերու անդամ շրջանակը, մանաւանդ իր շփումները Ծերոց Յանձնաժողովին մէջ, պատեհութիւն ստեղծած էին որ աւելի մօտէն ճանչնայ մեր հարեւանները: Զուր չէր որ յանդուգն տէրտէրը կը գոռգոռար եկեղեցւոյ բեմէն.— Օրհնեա՛լ ժողովուրդ, արթուն կացէք. Սուլթանին խլեր մեր ճիտին վրայ է...

Բուխ սիրտ էր Տէր Շախշախը, մարդկային տառապանքներուն հանդէպ լի անսահման կարեկցութեամբ ու կ'աշխատէր օգտակար ըլլալ դժբախտներուն ամէն կերպով. Ընդհանուր սգակրութեան օրերուն, Ծերոց Յանձնաժողովը իրեն վստահած էր Ալթը-Մերմերի թաղամասին պարենաբաշխութիւնը: Բարեսիրտ տէրտէրը անպայման ճար մը կը գտնէր, հաց մը հասցնելու ափ թշուառ հայ մայրերուն, որոնք արտասուալից ուռեխք կ'աղերսէին իրենց քաղցած երախաներուն համար:

Օրին մէկը Թուրք մը կոպտօրէն նախատած էր հայ քահանան: Տէր Շախշախ սեղանին վրայէն խաչը ձեռնեն մը վերցնելով, այնպէս մը խփած էր գլխին, որ մարդը հարուածին սաստկութենէն գետին տապալած էր ուշաթափ: Ասոր վրայ, խեղճ տէրտէրը բռնեցին եւ մէկ ամիս բանտարկեցին:

Ազատ արձակուելէն ժամանակ մը վերջ, երբ օր մը իրեն կը հանդիպէի, Տէր Շախշախ դժկամակութեամբ հաւանեցաւ պատմել դաւեշտախառն միջադէպը.

— Մարդը երեսս ի վար գոռաց.— Պապայիդ մա՞լն է, որ հացերը ուզածիդ պէս կը բաժնես «վաթանտաշներուդ»:

(1 – Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ֆլամխուքի մէջ վեց հայ ընտանիքներ կան: Պատկերը նոյնն է: Հոս կան Ատանացի, Պոլսեցի, Սէօլէօզցի հայրենակիցներ: Բոլորն ալ կը զբաղին արհեստներով, — կօշկակար, սափրիչ, նպարավաճառ: Սեփական տուն ունեցողներ ալ կան: Ինքնաբաւ են ու բարեկեցիկ:

Տիմիշգօ, — երեք ընտանիք կայ, բոլորն ալ որակեալ չարքաշ բանուորներ: Կ'աշխատին մետաքսի գործարանին մէջ:

Վերջին երեք գիւղերը իրարու շատ մօտ ըլլալով, յաճախ ընտանեկան հանդիպումներ կ'ունենան եւ խնամխական կապերով միացած են իրարու: Կրօնական տեսակէտով, անմխիթար վիճակ մը: Պըսակի եւ թաղման արարողութիւնները յաճախ կը կատարեն կաթոլիկ քահանաներ:

Փրիզա, — բարձունքի մը վրայ կառուցուած խոշոր քաղաք մը: Հոս ունինք չորս ընտանիքէ բաղկացած հայ գաղութ մը: Բոլորն ալ առեւտրական՝ ունին սեփական գործարաններ, — Սիմոնեան՝ կօշիկի, Թէշիշեան՝ խողանակի, կայ նաեւ հագուստեղէնի խանութ մը, Հայաստանցի: Մինչեւ հիմա յիշուած բոլոր այս շրջանները ազգային տեսակէտով կապուած են Վալանսի թեմին:

Փրիզայէն Փոն տ'Օդնա, 28 քիլոմեթր, երկու քաղաքները իրարմէ կ'անջատուին բարձր լեռնաշղթայով մը, ինը քիլոմեթր վերելքով: Գագաթէն կարելի է դիտել Արտէշ նահանգի բազմաթիւ քաղաքներ ու գիւղեր:

Հասած եմ Փոն տ'Օդնա: Այս քաղաքին հետ միացած է Օդնա քաղաքը. Մին ձորի մէջ, իսկ միւսը բարձունքին վրայ: Այս երկու քաղաքներուն մէջ կան մօտ 60 հայ ընտանիքներ: Ներկայիս Հայոց անպաշտօն ներկայացուցիչն է Բ. Փամկուչեան, որ կը զբաղի մեքենայով գուլպայ հիւսելու անձնական գործով:

Այս երկու քաղաքներուն մէջ ունինք առեւտրականներ, արհեստաւորներ ու գործաւորներ: Օդնա՝ երկու կօշկակար, եւ... երկու շրջուն վաճառորդ, թիթեղի վերարկերեալ գործերու մասնագէտ մը: Մնացածները կ'աշխատին իբրեւ բանուորներ մետաքսի գործարաններու մէջ: Նախապէս այս երկու քաղաքները միացած, ունեցեր են Հ. Յ. Դ. խումբ մը, պատկառելի թիւ մը կազմող ընկերներով: Տակաւին, դպրոց մը՝ 60 աշակերտներ: Հոն ալ գաղութը նօսրացած է:

Օդնա եւ Փոն տ'Օդնայի մէջ ունինք գործող հայ նոր սերունդ մը, որու ներկայացուցիչները կը փայլին շրջանի պետական բարձր եւ ... պաշտօններու մէջ:

Երկու հայ օրիորդներ Պետական Ապահովութեան գրասենեակներու մէջ բարձր պաշտօններու հասած են ու մեծապէս օգտակար կը հանդիսանան հայ հայրենակիցներու: Ուրիշ օրիորդ մը նոյն ընկերութեան Առողջապահական բաժնի վերատեսուչն է: Զօրրորդ մը՝ Կրընոպլի աղջկանց բարձրագոյն լիսէին շրջանաւարտ, անգլերէն կը դասախօսէ տեղւոյն աղջկանց գոլէճին մէջ. Եւ դեռ ուրիշ երիտասարդներ, նոյնքան նախանձելի դիրքերու հասած:

Գաղութի ներքին կեանքը շատ խաղաղ է. ոչ վէճ կայ եւ ոչ ալ պայքար: Թէեւ դժբախտ պարագաներու բերումով, ծաղկոց չէ մնացած, բայց ծնողքները կ'աշխատին դպրոցին պակասը լրացնել ընտանեկան յարկէն ներս:

Աղքատ եւ օգնութեան կարօտ Հայեր չկան: Մերթ կը տեսնուի թոշակ: Օտարներու հետ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման դէպքեր հոս ալ կան: Կրօնական կեանք չկայ: Անուանապէս, բայց կայ հոգեւոր քոյր-եղբայրներու ընկերակցութիւն մը, որ ունի իր ժողովատեղին, ուր յաճախ տեղի կ'ունենան հոգեւոր ժողովներ ու քարոզներ:

Այս երկու քաղաքներու շուրջը, մերձակայ գիւղերու մէջ կան ցրուած, մոռացուած Հայեր, ընտանիք կամ ամուրի

Վալս-լէ-Պէն, — երեք ընտանիք, կահագործ մը (ամուրի), երկու շրջուն վաճառորդ, երեքն ալ սեփականատէր:

Լայը վաւտ - երեք ընտանիք՝ միեւնոյն գերդաստանէն՝ կահագործ մը, դերձակ մը, առեւտրական մը:

Իւսէլ - Սէնթ Փրիվա, — երկու ընտանիք, սափրիչ եւ գործաւոր.

Ժուայէօզ, — երկու տնուոր, մին շրջուն վաճառորդ ամուրի, իսկ միւսը կօշկակար

Լարժանթիէր, — մէկ ընտանիք, շրջուն վաճառորդ:

Էէվանս, — ընտանիք մը, ինքնաշարժի նորոգիչ (ամուրի):

Պէուէժ, — ընտանիք մը, վերակացու մետաքսի գործարանի մը:

Դեռ կան անծանօթ գիւղեր ու ագարակներ, ուր կ'ապրին մոռացուած Հայեր.

Ընդհանուր տեսութիւն: Բոլոր պարտած շրջաններուս մէջ հայութեան ազգային ոգին դեռ մարած չէ: Անհամբեր կը սպասեն որ հայրենիք փոխադրուին:

ՆԵՐՍԷՍ

ՍՏԱՑԱՆՔ «Ներսէս Լամբրոնացի, արքեպիսկոպոս Տարսոնի» ծննդեան 800րդ տարեդարձին առթիւ: Գրեց՝ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան (Մխիթարեան ուխտէն):

Տպագրութիւն՝ Վիեննա 1956. Մխիթարեան տպարան, գին՝ զուիցերիական 9 ֆրանք: Հասցէ

Mechitaristengasse IV, Vienne Autriche

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՅԱԶ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ Զգօն Ծ. Վ. Տէր Ցակոբեան ընդունուեցաւ Իրաքի Ֆայսալ Բ. Թագաւորէն, որ սիրալիր վերաբերում ցոյց տուաւ Իրաքահայոց նորընտիր առաջնորդին:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ.— Ժուռնալ տ'Էժիպթ գեղեցիկ յօդուածի մը մէջ կը գրէ Եգիպտոսի հայ համայնքի մշակութային գործունէութեան մասին: Մասնաւոր ենթախորագրերու տակ կը խօսի «Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան» «Ցուսաբեր Մշակութային Ընկերութեան» եւ «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Միութեան» մասին եւ մեծ գովեստով կ'արտայայտուի: «Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը հիմնուած 1945ին, ունի նոր շէնք մը, իր թատրոնով եւ 700 աթոռով: Ունի դասախօսութեանց եւ ժողովներու մասնաւոր սրահ եւ ըմպարան: «Ցուսաբեր» օրաթերթը այս երկրի կարեւոր թերթերէն է: Ընկերակցութիւնը կը նպաստէ հայ-եգիպտական մշակութային եւ հոգեկան կապերու փոխադարձ ծանօթացումին եւ սերտացումին: Այս նպատակով կը կազմակերպէ ընդունելութիւններ ի պատիւ արաբ եւ եգիպտացի մտաւորականներու, [illegible] Ընկերակցութեան: Իր թատերական ներկայացումներով կը տրամադրէ ուսանողական եւ բարեսիրական ընկերութեանց, իր եղբայրական նըպաստը բերելու Եգիպտոսի իմացական եւ բարոյական մակարդակին բարձրացման: Ընկերակցութեան Նախագահն է Աւետիս Զապրճեան, եւ փոխ նախագահը Գ. Օ. Մաճառեան:

Հ. ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Հարաւային Ամերիկայի մասնաճիւղը տօնած է ՀՕՄի 46րդ տարեդարձը Պուէնոս-Այրէսի Հայ Կեդրոնին մէջ: Տրջ. Վարչութեան նախագահուհի Տիկ. Դաւիթխանեան խօսեցաւ ՀՕՄի ծագման եւ գործունէութեան մասին.— «Այս այն կազմակերպութիւնն է որ հանրային [illegible] գաղափարականը [illegible] ազգային համար: ՀՕՄը այսօր գաղթաշխարհի մէջ ունի 176 մասնաճիւղեր, որոնց կեդրոնը կը գտնուի Ամերիկա իր 81 մասնաճիւղերով: 13.000 անդամուհիներով, անցեալ տարեշրջանին ունեցած է 50.000 տոլարի եկամուտ»: Օրուան բանախօսն Գ. Պարգեւ Նաճարեան ողջունեց 46 տարիներու ՀՕՄի ազգանուէր աշխատանքը:

ՔԱՂՏԱՏԻ նորակառոյց եկեղեցիին համար Գ. Ս. Ղարիպեան նուիրած է բնական մարմարէ աւազան եւ սեղանին համար մեծ վարագոյր մը. Իր քեռորդին Գ. Արամ Արթին նուիրած է գեղեցիկ զանգակ մը:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԿԵՍԱՐ, այրին սըր. Վահրամ Կեսարի, մեռած է Զուիցերիոյ մէջ եւ մարմինը փոխադրուած Պոլիս: Տիկին Աբուլեան ծանօթ էր իր հանրանուէր եւ բարեսիրական գործունէութեամբ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ կեանքի մասին զեկուցում մը տալով Գեր. Ներսէս վրդ. Գարապաչեան, որ նոր վերադարձած է Պէյրութ Հար. Ամերիկայէն, ըսած է թէ Պուէնոս Այրէսի մէջ 30-35 հազարի հասնող հայ գաղութ մը ունինք, մեծ մասով հոն եկած են Կիլիկիոյ եւ Թրքահայաստանի տեղահանութենէն ետք, եւ 1947էն Ցունաստանէն: Տնտեսապէս բարեկեցիկ վիճակ մը ունին: «Հայ Կեդրոն»ի սրահը սիրտն է Պուէնոս Այրէսի հայութեան: Հոն ամէն շաբաթ ազգային հանդէսներ տեղի կ'ունենան: 13 ազգային վարժարաններուն մէջ կան 1800-2000 աշակերտներ: Զգալի չեն կուսակցական հակամարտութիւնները: Հակառակ որ ազգ. մարմինները կ'աշխատին երիտասարդութիւնը հրապուրել դասախօսութիւններով, երիտասարդ տարրը սրահ կը մտնէ կէս գիշերէն ետք: Նոր սերունդը սպանիախօս է: Ստոյգ իրողութիւն է, թէ նոր սերունդին անկարելի պիտի ըլլայ հայերէն սորվեցնել: Սակայն կարելի է սպաներէնով ուսուցանել մեր ազգային պատմութիւնը, որպէսզի գէթ զգացումներով Հայ մնան: Պատրանքներ չունենանք, անկարելի է հայախօս պահել, կարելի է Հայ պահել զգացումներով: Պէտք կը զգացուէր հայ երկրորդական վարժարանի մը: Հինգ տարի առաջ Վիեննայի Մխիթարեաններէն Հայր Ստ. Ֆէրահեան հրաւիրուած էր ուսումնասիրելու հարցը: Շնորհիւ երեք մեծ բարերարներու — Յ. Տիրապէքիրեան, Մ. Շիրինեան եւ Փ. Խօրնէքեան, կարելի եղաւ քաղաքին կեդրոնը օդասուն շէնք մը գնել: 1956 Մայիս 16ին դպրոցը բացուեցաւ, ուր առաւօտուն սպաներէն եւ կէսօրէ ետք հայերէն պիտի դասաւանդուի: Տնօրէնն է Ֆէրահեան վարդապետ:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ընկ. Արշաւիր Միրզախանեան Ցանիս 4ին մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ: «Արմենիա» օրաթերթին վարչական անդամներէն էր երկար ատեն: Երիտասարդ տարիքին մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը: Կամաւոր էր Ա. աշխարհամարտին: Իրմով Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ նուիրուած եւ ամբասիր ընկեր մը: Բնիկ Վանեցի էր եւ իր մասնակցութիւնը բերած է Վանի ինքնապաշտպանութեան: Դամբանականը խօսած է ընկ. Տիգրան Սագեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան, (աղջիկը Տէր և Տիկ. Լեւոն և Արմենուհի Գեւոնեանի), որ անցեալ տարի Եաֆի վկայականը ստացած էր, տարս ակրէժէի տիտղոս, այսօրէն կը դառնայ դասախօս Ֆրանսական լիսէներու. Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան 26 տարեկան է, եւ առաջին Հայը որ կը ստանայ այս տիտղոսը.

Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան թոռն է Գեւորգ Տէր Կարապետեանին

«ՑԱՅԱԶ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

■

2.— ԱՆՈՒՇ ԲՈՅՐԸ

Անշարժ արձանը, որին դիմում էր նա այդ խօսքերով, Հայոց սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանն էր, Սամուէլի հօրեղբայրը եւ Մուշեղի հայրը: Իսկ նրա հետ խօսողը՝ Հայաստանի արքան — Արշակ թագաւորը: Երբ Շապուհը երկուսին եւս խաբէութեամբ հրաւիրեց իւր մօտ, թագաւորին աքսորեց այդ քարեղէն բերդում, իսկ սպարապետին սպանել տալով, հրամայեց՝ կաշին սկահան անել, լցնել խոտով եւ մշտապէս դնել իւր թագաւորի աչքի առջեւ: Այժմ սպարապետի պաշտօնատանքն էր այդ, որ կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ: Ոչինչ չար, ոչինչ դառնութիւն այնքան չէր խոցոտում դժբաղդ թագաւորի սիրտը, որքան այդ լուռ, անմռունչ ուրուականը, որ իւր լռութեամբ աւելի ազդու լեզուով յիշեցնում էր նրան իւր կորցրած փառքը: Իբրեւ սպարապետ, ներկայացնում էր նա Հայաստանի զինուորական զօրութիւնը ընկճուած, առաթուր կործանուած պարսկական նենգութեան ներքոյ: Իսկ իբրեւ մի քաջ զօրավար, իւր փայլուն յաղթութիւններով, որ մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում չարունակ կատարել էր Պարսից դէմ, — յիշեցնում էր, նա իւր թագաւորի մեծութիւնը, որին ինքն եւս փառակից էր եւ բաժանորդ: Բոլորը կորա՜ւ, բոլորը խորտակուեցա՜ւ...: Դառն արհաւիրք, մշտական տանջանք եւ անուր յիշողութիւններ միայն մնացին՝ իբրեւ անբաժան կենակից դժբախտ թագաւորին, որ չղթայակապ Արտաւազդի նման կաշկանդուած էր այդ մռայլ, քարեղէն նկուղի մէջ, ուր գերեզմանի պէս ամէն բան՝ ճնշում էր, խեղդում էր նրան:

Նա չգիտէր աղքատիկ ճաշին, որ բերել էին նրա համար, միայն վերառեց խեցեղէն աման, խմեց ջուրը, փոքր ինչ զովացնելու սրտի տապը: Յետոյ անգամ, ընկողմանեցաւ իւր յարդեայ անկողնի վրայ:

Նա դարձեալ չարունակեց նայել անշարժ արձանի վրայ: Թւում էր, դէմքը արտայայտում էր եւ զայրոյթ, եւ ապաշաւանք: Զայրո՛յթ, որ այնպէս ամօթալի կերպով վարուեցաւ իւր հետ Արշաց արքան: Ապաշաւանք, որ ինքը հարթեց իւր կործանման ճանապարհը: Ողբա՜լի հանգիստ չէր: Ամէն անգամ, որ վերջին միտքը ծագում էր նրա մէջ, նա ամբողջ մարմնով դողում էր, որպէս մի յանցաւոր, որ ինքն եւս դեռ ոչ բոլորովին համոզուած էր իւր յանցանքի մէջ:

Նա դեռ նայում էր արձանի վրայ: Նա դեռ մաքառում էր իւր սրտի եւ զգացմունքների հետ:

— Ո՛չ... հազա՛ր անգամ ոչ... ես մեղաւոր չեմ... բացագանչեց նա, եւ կատաղութեան հրակը վառուեցաւ մռայլ աչքերի մէջ: — Իմ նախարարների անզգամ խռովութիւնները, վերջապէս ձանձրացրին ինձ...: Ես, իրա՛ւ է, պատերազմ յայտնեցի նրանց դէմ, ցանկանում էի պատժել բոլորի անհնազանդութիւնը, ցանկանում էի ոչնչացնել նրանց, որպէսզի, ի մի ձուլեն Հայոց բաժան-բաժան եղած ուժերը, եւ նրանցից ստեղծեմ մի հզօր, միահեծան պետութիւն: Ես աւելի բարձր էի դասում Հայաստանի ամբողջութիւնը, քան հարիւրաւոր առանձնացած իշխանութիւններ, որոնք, իմ նախորդների անհոգութիւնից, այն աստիճան բռնացել էին, որ ամէն անգամ անբարտաւանութեամբ եղջիւր էին թօթափում իրանց արքայի դէմ...: Ես կամեցայ չափի եւ սահմանի մէջ դնել նրանց կամայականութիւնները...: Իսկ նրանք միաբանուեցան եւ ապստամբուեցան ինձ դէմ...: Այդ բաւական չէր, նրանք, ներքին, ընտանեկան կռուի մէջ հրաւիրեցին օտարի միջամտութիւնը... Պարսիկին, մեր դարաւոր թշնամուն, գրգռեցին իմ դէմ: Ես միայնակ մնացի եւ ստիպուեցայ թշնամու դուռը գնալ եւ նրա հետ հաշտութեան դաշն կապել...: Իսկ թըշնամին ինձ ուղարկեց այստեղ...:

Նա դարձեալ վերկացաւ եւ, գլուխը խոնարհեցրած, մի քանի անգամ անցաւ նկուղի մէջ: Ներքին վրդովմունքը ալեկոծում էր նրան: Կրկին դիմեց դէպի անշարժ արձանը այդ խօսքերով.

— Դու վկայ ես, Մամիկոնեան տէր, թէ ո՛րքան անկեղծ էին իմ ցանկութիւնները, թէ որքան բարձր էի դասում ես հայրենիքի բախտաւորութիւնը...: Իմ յարաբերութիւնները իմ նախարարների հետ այն աստիճան լարուեցան, որ երկուսից մէկը պէտք է զոհուէր, կամ թագաւորութիւնը նախարարութեան, կամ նախարարութիւնը թագաւորութեանը: Ես բարւոք համարեցի վերջինը: Ինձ համար սուրբ էր Հայոց գահի հաստատութիւնը, որ ժառանգել էի իմ նախնիքներից:

ՐԱՖՖԻ

տեր համոզուած են, որ եթէ Նասր Օգոստոս 16ին Գահիրէէն հեռանայ, վերադարձին կրնայ կորսնցնել նախագահական աթոռը:

✕ Կ'ըսուի թէ խորհրդային վարիչներն ալ կը վախնան որ եթէ Նասր Մոսկուա երթայ այս միջոցիս, բուռն յայտարարութիւններ պիտի ընէ արեւմտեան պետութեանց դէմ եւ միջազգային կացութիւնը աւելի եւս ծանրացնէ:

✕ Խ. Միութիւնը տակաւին չպատասխանեց Ժողովի հրաւէրին: Ըստ Շեպիլովի յայտարարութեան, խորհրդային պատասխանը պիտի յայտարարուի առաջիկայ 48 ժամերուն ընթացքին: Հաւանական է որ հրաւէրը ընդունի, բայց բազմաթիւ պայմաններ առաջարկէ:

✕ Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն բուռն յօդուածներ հրատարակել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ: «Ալ Շաապ» կը գրէ.— «Եթէ Արեւմուտքը մինչեւ գինեալ միջամտութեան դիմէ, պիտի տեսնէ որ Եգիպտոս պիտի չհպատակի բռնութեան: Պէտք է ընդմիշտ եգիպտացի ժողովուրդը, յետոյ նոր ջրանցք մը փորէ: Մենք շատ լաւ գիտենք որ Անգլիա աւելի զօրք ունի, աւելի զէնք, ինչպէս եւ հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր. բայց Իտըն եւ իր նաւատորմը, Փինօ եւ իր բուրումնաւէտ զինուորները թող գիտնան՝ թէ Եգիպտացիները պիտի կռուին իրենց հողին իւրաքանչիւր թիզին համար»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Հրձիգութեան նոր դէպքեր տեղի ունեցան Ալժերիոյ մէջ: Վայնէմի անտառներուն հրկիզման նիւթական վնասները 300 միլիոն ֆրանքէն աւելի կը հաշուուին: 20 հազարէ աւելի անձեր, երկու օր շարունակ, աշխատեցան մարել կրակը: Ալժէ քաղաքին հրջակայքը գտնուող ուրիշ անտառներու մէջ ալ հրդեհներ ծագեցան: Օրլէանվիլի մէջ, հրդեհը փճացուց հունձքերը: Փչող հովը եւ սաստիկ տաքը (42°5 շուքին մէջ) աւելի եւս կը դժուարացնեն հրշէջներուն աշխատանքը:

Հրձիգութեան բազմաթիւ դէպքեր արձանագրուեցան նաեւ Ալժերիոյ միւս շրջաններուն մէջ:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԱՂԷՏ ՄԸ

Շարլըրուայի մէջ (Պելժիա) չորեքշաբթի առաւօտ հրդեհ ծագեցաւ ածխահանքի մը մէջ: Աւելի քան 262 հանքագործներ բանտարկուած կը մնան 900 մեթր խորութեան մը մէջ: Օգնութեան փութացողները դժուարութեանց կը մատնուին տիրող սաստիկ տաքութեան պատճառով: Վըշտահար բազմութիւն մը, մեծ մասամբ բաղկացած հանքագործներուն ընտանիքներէն, կը սպասէ եւ կը յուսայ փրկարար հրաշքին: Արդարեւ, միայն հրաշք մը կրնայ փրկել այդ մարդիկը: Ամբողջ անցքերը լեցուած են թոցերով. ազատարար ումբերը կը վերադառնան յուսահատ: Մինչեւ որ հրդեհը չմարի, կարելի պիտի չըլլայ մօտենալ ստորերկրեայ բանտարկեալներուն. գուցէ մինչ այդ բոլորն ալ խեղդամահ եղած ըլլան: Ցարդ ութը դիակներ գտնուեցան: Եօթը հանքագործներ յաջողեցան ազատիլ: Բազմաթիւ կամաւորներ կը շարունակեն անկարելին փորձել:

✕ Պելժիոյ թագաւորը հասաւ աղէտին վայրը: Անձամբ կը մխիթարէ աղէտեալներուն ընտանիքները եւ կը հսկէ փրկութեան աշխատանքներուն:

✕ 262 հանքագործներէն 115ը Պելժիացի են, 139ը՝ Իտալացի, իսկ մնացեալները՝ Յոյն կամ Մարոքցի:

✕ Երկու իտալացի նախարարներ ալ հասան Շարլըրուա:

✕ Ֆրանսայի վարչապետը ցաւակցական հեռագիր մը յղեց Պելժիոյ վարչապետին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք ռազմանաւեր հասան Օսլօ, Նորվեկիոյ մայրաքաղաքը:

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մերժեց հրաժարիլ իր հողային պահանջներէն: Պիտի ստեղծուի ռուս-ճափոնական խառն յանձնախումբ մը, որ պիտի քննէ այս հարցը:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 8) Ձոյլ ոսկի 483.000, Նափոլէոն 3480, զուիցերիական 3380, անգլիական 4440, քսան տոլարնոց 17.600, Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 1095, տոլար 413, զուիցերիական 98,75 պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալանի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլոմեթրին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, գըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սառնուցիկ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ-Էքս սանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալա երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.—

Տէրիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըթիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հաւատացեալ հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնէք պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ժէ ՄԷՆ Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմեան:

ՎՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Վոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Գ. Ճէրահեանի կամ Թաղականն խորհրդոյ մօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ պատրիարքի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան:

Թաղ. խորհուրդ Վոմոնի

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Այրի Տիկ. Աննիկ Մինասեանէ, իր եղբօր Գ. Դաւիթ Տէր Գալուստեանի ապաքինման առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սէնժերոմի (Մարսէյլ) Գ. Թոննելի բացօթեայ բեմին վրայ:

Կը ներկայացուի «Փառաւոր Հարսանիք»ը: «Թրագօշ» երգի եւ պարի խումբը կ'երգէ եւ կը պարէ հայկական տարազներով:

ԼԱՆՍԷ.— Լանսէյի ընկերները եւ բարեկամները կատարեալ ապաքինում կը մաղթեն անխոնջ եւ նուիրուած Խաչուհի Տիկին Արշալոյս Սիսլեանին որ բժշկական գործողութեան ենթարկուեցաւ:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կաւտանի մէջ, Պառ Րէս-թօրան տը Նիս (Ժիպէլլօ) ռուր տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնը ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէքը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ: Բշ. օր, Մեռելոցի առիթով ալ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի: Երկու օրերու պաշտօնակատարութիւններուն ալ երկսեռ երգչախումբը կը մասնակցի բազմաձայն երգեցողութեամբ, ղեկավարութեամբ Գ. Վ. Սարգսեանի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի՝, ամբողջ օրը, Գ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիփէք): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Գ. Խաչատուրեանի սրահը:

⁂ Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Ծընեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. եւ Ա. Յակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը, 18էն 19 տարեկան, մանրուքավաճառի: Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ ճամբորդութեան համար: Դիմել Գ. Թոփալեանի,

51 Rue d'Hauteville, Paris

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678 63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ • SAMEDI 11 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7652 32e ANNEE

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3463

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ի ՁԼԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ

•

Ապտիւլ Մէճիտ (Էֆէնտի), որ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ սուլթանութեան ջնջումէն ետք, Օսմանեան Կայսրութեան վերջին խալիֆան եղած էր եւ իր կարգին պաշտօնանկ ըլլալով Ֆրանսա ապաստանած, օր մը «Փըթի Փարիզիէն»ի թղթակցին յայտարարած էր, ակնարկելով Սեւրի դաշնագրին.

— Սեւրի մէջ դուք դիւրաբեկ բաներ կը շինէք:

Ճիշդ էր: Դաշնագիրը, տակաւին մելանը չչորցած, փշրուած էր, ինչպէս Սեւրի մէջ շինուած յախճապակի մը:

Երեք տարի վերջ, 24 Յուլիս 1923ին, Լօզանի մէջ նոր դաշնագիր մը պիտի ստորագրուէր Սեւրի փոխարէն:

Գաղտուած եւ ամօթահար, Օսմանեան Կայսրութեան լիազօրները՝ Հատի փաշա, փիլիսոփայ Րիզա Թէվֆիք եւ դեսպան Րէշատ Խալիս ղլխիկոր ստորագրած էին Սեւրի դաշնագիրը, առանց առարկութեան:

Մէկ անգամի համար արդարութիւնը յաղթանակած էր: Այն պատրանքն ունէինք որ մեր մէկ միլիոն զոհերու վրէժը լուծուած էր:

Երկար չտեւեց մեր ուրախութիւնը:

Հակառակ մեր ակնկալութեան, Սեւրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ:

Ինչո՞ւ:

Այսօր, 36 տարի վերջ, երբ արագ ակնարկ մը կը նետենք 1920ի միջազգային կացութեան վրայ, կը տեսնենք, որ համաշխարհային առաջին պատերազմի վարչութեանց, յաղթական թէ պարտեալ, ամէն երկիր իր սեփական վէրքերը դարմանելու հետամուտ էր:

Կայսրութիւններ քանդուած էին եւ անոնց փլատակներուն մէջէն բազմաթիւ ազգեր ազատագրուած՝ անկախ պետութիւններ կազմած էին կամ հոգատարութեան ենթարկուած:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը նոր վարդապետութիւն մը մէջտեղ նետած էր եւ յաղթական դաշնակիցները ամէն ճիգ կ'ընէին անոր ծաւալումը արգիլելու համար:

Թուրքիոյ մայրաքաղաքը գրաւուած էր դաշնակիցներուն կողմէ: Յունաստան զինուոր ցամաք հանած էր Իզմիրի շրջանը եւ հելլէն բանակը կը յառաջանար դէպի Անատոլուի ներսերը:

Կիլիկիան Անգլիացիներուն կողմէ պարպուելէ վերջ յանձնուած էր Ֆրանսացիներուն: Հայկական լեգէոնը գրաւած էր մեր պատմական հողերու մէկ մասը

«Միլլի» շարժումը՝ գլխաւորութեամբ Մուսթաֆա Քէմալի՝ ծայր տուած էր 1919ի գարունէն սկսեալ եւ հսկայաքայլ կը ծաւալէր: Անոր կ'աջակցէին, առաջին գծին վրայ, բոլշեւիկները՝ զէնք, ռազմանիւթ ու դրամ հայթայթելով: Գաղտնի դաշինք կնքելով եւ մանուկ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իր սաղմին մէջ խեղդելով:

Թուրքիոյ միջոցաւ իրենց դատին կ'ուզէին շահիլ ո՛չ միայն Թուրքիոյ միլիոնաւոր իսլամները, այլ կը նկրտէին համաշխարհային յեղափոխութիւնը ծաւալել մինչեւ Հնդկաստան: Խալիֆայութեան կեդրոնը Թուրքիոյ մէջ էր տակաւին:

Հնդկաստանի իսլամները Լոյտ Ճորճի ուղղուած յուշագրերով կը պահանջէին պահպանել Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը:

Անգլիա 1919ի գարունէն սկսեալ մաս մաս դէպի Թուրքիա կը ղրկէր Եգիպտոսի մէջ արգելափակուած գերիները, երբ տակաւին ո՛չ մէկ հաշտութեան դաշնագիր կնքուած էր: Այդ զինուորներն էին որ կազմեցին Մուսթաֆա Քէմալի բանակին հիմնական տարրերը: Պոլսոյ մէջ ալ երկդիմի քաղաքականութիւն կը վարէր: Զաս բերաններ կ'ըսէին նոյնիսկ թէ ձեռքի տակէ կ'աջակցէր քէմալականներուն:

Ֆրանսայի երեսփոխանական ժողովին մէջ ձախակողմեանները «ո՛չ մէկ սու, ո՛չ մէկ զինուոր Կիլիկիոյ համար» կը գոչէին: Ու վարչապետ Պրիան Անգարա կը փութացնէր Ֆրանքլէն Պույոնը՝ քէմալականներու հետ կնքելու համար 1921 Հոկտ. 20ի համաձայնագիրը, պարպելով Կիլիկիան: Ֆրանսա չէր ուզեր, որ Թուրքիա նետուի բոլշեւիկներու գիրկը (երբ շատոնց նետուած էր արդէն):

Իտալիա չէր ծածկեր իր աջակցութիւնը Միլլի շարժումին:

Այս պայմաններուն տակ, շնորհիւ իր երէկի թշնամիներուն, Թուրքիան ծով կը թափէր հելլէն բանակը եւ Լօզանի մէջ կը ներկայանար իբրեւ յաղթական:

Իսկ ամէնէն կարեւորը, Հայաստան անկախ չէր այլեւս եւ ինկած էր բոլշեւիկեան լուծին տակ:

Ահա՛ թէ ինչու չվաւերացուեցաւ Սեւրի դաշնագիրը:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

ՍՈՒՐԻԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

•

ՅՈՐԴՈՐՆԵՐ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խ. Միութիւնն ալ պատասխանեց Լոնտոնի ժողովի հրաւէրին. Ըստ Թասս գործակալութեան մէկ հեռագրին, Խ. Միութիւնը պիտի մասնակցի Օգոստ. 16ի ժողովին: Պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումը ո՛չ մէկ վտանգ կը ներկայացնէ երթեւեկին ազատութեան համար: Ընդհակառակն, Եգիպտոսի շահը կը պահանջէ որ երթեւեկը չընդհատուի: Երկրի մը մէջ գտնուող ինչքերուն, կամ կալուածներուն ազգայնացումը պետական ներքին հարց մըն է, որ ըստ միջազգային օրէնքներուն, զերծ կը մնայ ուրիշ պետութեանց միջամտութենէն»: Զեկոյցը կը յայտնէ նաեւ թէ Խ. Միութիւնը անընդունելի կը գտնէ ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց բռնած դիրքը, որ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը:

Գալով ժողովին, Խ. Միութիւնը պիտի մասնակցի. բայց դիտել կու տայ թէ Անգլիան եւ Ֆրանսան ինքնագլուխ գործեցին. ո՛չ Խ. Միութեան, ո՛չ ալ 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող միւս պետութեանց կարծիքը հարցուցին. հրաւիրեցին իրենց յարմար գտած պետութիւնները, այդ իսկ պատճառով, Լոնտոնի ժողովը իրաւասութիւն չունի Սուէզի հարցին մասին վճիռներ արձակելու:

Այս հիման վրայ, Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ.— ա) Յետաձգել ժողովին թուականը: բ) Հրաւիրել 22 ուրիշ պետութիւններ եւս. Հունգարիան, Ռումանիան եւ Աւստրիան՝ որպէս նախկին անդամներ Աւստրօ-Հունգարական կայսրութեան (որ ստորագրած էր 1888ի համաձայնագիրը): Այն արաբական երկիրները, որոնք մաս կը կազմէին Օսմանեան Կայսրութեան: Կարգ մը ծովային պետութիւններ (Լեհաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Ֆինլանտա): գ) Անհրաժեշտ է նաեւ, որ համայնավար Չինաստանի նման մեծ պետութիւն մըն ալ մասնակցի խորհրդակցութեանց:

× Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ համաձայն չեն Խ. Միութեան առաջարկներուն: Ոչ կ'ուզեն ժողովը յետաձգել, ոչ ալ նոր հրաւէրներ ղրկել:

Ռուսերը անպաշտօն կերպով յայտնեցին, թէ կ'ընդունին Սուէզի միջազգայնացումը, պայմանաւ, սակայն, որ աշխարհի միւս ջրանցքներն ու նեղուցներն ալ միջազգայնացուին (կ'ակնարկեն Փանամայի, Ճիպրալթարի եւ Տարտանէլի):

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի քաղաքական շրջանակները շատ գոհ են Խ. Միութեան պատասխանէն. համոզուած են թէ զօրաւոր պաշտպան մը ունին Լոնտոնի ժողովին մէջ: Եգիպտոսի դիւանագիտական ներկայացուցիչները ամէն տեղ յայտարարութիւններ կ'ընեն, թէ Եգիպտոս չի կրնար ետ առնել Սուէզի ազգայնացման որոշումը:

× Հակասական լուրեր կը շրջին Նասըրի ճամբորդութեան մասին: Երէկ լուր տարածուեցաւ Եգիպտոսի մէջ թէ Նասըր Մոսկուա պիտի երթայ Օգոստ. 14ին:

× Գահիրէի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ աւելի օր, գնդ. Նասըր ստորագրեց «Ազգային Ազատագրութեան Բանակի» մը ստեղծման հրովարտակը:

× Դարձեալ ըստ Գահիրէի ձայնասփիւռին, գնդ. Նասըր «շատ կարեւոր» ձայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսի կիրակի գիշեր ժամը 20.30ին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՊԼՏԱՑԽԱՆԸ

•

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բ.— Ըսած էինք, թէ կաթող. ձեռնադրութիւնն ու օծումը ծիսակատարութիւն մըն է: Մեր սրբազան եղբայրները կը պատասխանեն թէ «ուղիղ չէ»: Արդեօք իրենց մտքին մէջ կա՞յ այն մտածումը, որ ընտրեալը կաթողիկոսական ձեռնադրութեամբ եւ օծմամբ եկեղեցական նոր աստիճան մը կը ստանայ: Եւ, այդ պատճառաւ, խորհուրդ կը նկատեն զայն, ինչպէս սարկաւագներու, քահանաներու եւ եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեանց խորհուրդները:

Վերոյիշեալ երեք եկեղեցական աստիճաններու տուչութիւնը խորհրդակատարութեամբ տեղի կ'ունենայ, յատուկ եկեղեցական իշխանութեան մը փոխանցումով՝ ենթակային: Եկեղեցական աստիճաններու լրումն է եպիսկոպոսութիւնը, եւ եպիսկոպոսը ունի բոլոր աստիճանները տալու իշխանութիւնը: Իսկ կաթողիկոսը՝ եկեղեցական աստիճանով հաւասարներու մէջ առաջին եպիսկոպոսն է, որ ընտրուած է ժողովուրդի ներկայացուցիչներու կողմէ, եւ այդ ընտրութիւնը եկեղեցական ծէսով մը նուիրագործուած է: Կարելի՞ է ցոյց տալ կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման կարգին մէջ եպիսկոպոսական աստիճանէ յատուկ եկեղեցական իրաւասութիւններէ վեր իշխանութեան մը տուչութեան բանաձեւումը: Ի՞նչ կը ստանայ ենթական՝ իբրեւ նոր խորհուրդ: Ամբողջ արարողութիւնը կը բաղկանայ աղաչանքէ եւ աղօթքէ, որոնց նպատակն է հայցել Աստուծմէ Ս. Հոգիով զօրացումը եկեղեցւոյ հովուապետութեան ԱՐԴԷՆ ԻՍԿ կոչուած ենթակային՝ քալելու համար անսայթաք՝ Աւետարանի ճամբէն:

Գէորգ Դ. կաթողիկոսի կողմէ հրատարակուած եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան Մաշտոցին մէջ, կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման մասին հետեւեալը գրուած է.

— «... Հաւանեալ իսկ է բարեպաշտօն ազգս մեր առհասարակ զի և այս ՀԱՆԴԷՍ զնշխարհիկ մի է՝ ի նշխարաց վաղնջուցն ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ եւ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ գերագոյն շքեղութեանց, յորս վայել էր երբեմն»:

Այս շքեղ արարողական հանդամանքին փաստն է նաեւ որ, ըստ Մաշտոցի, տասներկու եպիսկոպոսներ կը մասնակցին արարողութեան: Կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման մասնակցող եպիսկոպոսներու ԹԻՒԸ չէ կարեւորը, այլ անոնց ունեցած իշխանութիւնը: Այլապէս, 10–15 վարդապետներով կարելի կ'ըլլար եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն կատարել: Մէկը կրնայ տալ ԻՆՉ ՈՒՆԻ, եւ ո՛չ այն՝ որ ԻՐՄԷ ՎԵՐ է: Եւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ նուիրապետական կարգին վերին աստիճանին վրայ գտնուողը եպիսկոպոսն է, եւ ան է բաշխիչը բոլոր աստիճաններուն, իրեն հաւասար կամ իրմէ ենթակայ:

Մենք որ երկար դարեր չունէինք կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման կարգ, ինչո՞վ կաթողիկոս կը ճանչնայինք մեր եպիսկոպոսապետները: Ժխտե՞նք այսօր անոնց կաթողիկոսական հանգամանքը, քանի չկար այդ կարգը տուող «խորհրդագործական» արարողութիւնը, եթէ այս վերջինով պայմանաւոր էր կաթողիկոսութիւնը...:

Ուրեմն, կ'եզրակացնենք դարձեալ. կաթողիկոսական ձեռնադրութիւնը եւ օծումը շքեղ ծիսակատարութիւն մըն է, որ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՆՈՒԻՐԱԳՈՐԾԷ:

Գ.— Ըսած էինք նաեւ, թէ «հարկը օրէնքը կը լուծէ», հիմնուելով Փարիսեցիներու ուղղուած Քրիստոսի պատասխանին վրայ՝ թէ «Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ եւ ոչ եթէ մարդ՝ վասն շաբաթու»: Մովսիսական օրէնքին համաձայն, հակառակ անոր որ շաբաթը սուրբ պէտք է պահուէր, Քրիստոսի աշակերտները զայն չյարգեցին: Քրիստոսի հակառակորդները, անոր աշակերտները իբրեւ օրէնքին դէմ գործողներ ամբաստանելու մտածումով, ըսին անոր. «Տե՛ս, զինչ գործեն աշակերտքն քո ի շաբաթու զոր ոչ է արժան»:

Քրիստոս պատասխանեց. «Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ, եւ ոչ եթէ մարդ՝ վասն շաբաթու» (Մարկոս, Բ. 23–28):

Օրմանեան Ս., Քրիստոսի այս խօսքերը իր «Համապատում»ին մէջ վերլուծելէ եւ այլ սուրբ գրական բացատրութիւններ տալէ վերջ, կ'եզրակացնէ, թէ օրէնքին բացառութիւնը օրինաւոր համարուեցաւ, զի Ս. գիրքն ալ զայն չէ մերժած: Դրական օրէնք մըն էր, որ հարկին առջեւ տեղի կու տար («Համապատում», էջ 134–135):

Արդ, կը կրկնենք,— Կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման առթիւ նուազագոյն երեք եպիսկոպոսներու մասնակցութեան սովորութիւնը յարգելով հանդերձ, երբ Կիլիկիոյ Աթոռը անել կացութեան մատնուած է եւ վտանգի առջեւ կը գտնուի, կ'ըսենք. «Հարկը կը լուծէ օրէնքը»: Մեր եկեղեցւոյ պատմութենէն կը յիշենք Կիրակոս Վիրապեցիի ձեռնադրութիւնը, ուր կը ճշմարտուի «հարկը կը լուծէ օրէնքը» բացատրութիւնը: Վիրապեցի, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուեցաւ՝ պարզ վարդապետ մըն էր: Ուրեմն, նախ եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրուէր, ապա՝ կաթողիկոս: Մեր եկեղեցւոյ օրէնքներուն համաձայն, եպիսկոպոսը կը ձեռնադրուի կաթողիկոսէն. այդ օրերուն կ'ապրէր Գրիգոր Մուսաբէգեան կաթողիկոսը, որ մերժեց Ս. Էջմիածին փոխադրուիլ: Այս պայմաններու տակ, Կիրակոս Վիրապեցի եպիսկոպոսներու կողմէ նախ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, ապա կաթողիկոսացաւ՝ 12 եպիսկոպոսներու կողմէ («Ազգապատում», Բ. հատոր, 2115):

Հայ եկեղեցւոյ աւանդականացած այս սովորութիւնը ինչպէ՞ս լուծուեցաւ հարկին առջեւ:

ԿԱՂՈՒՑ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԸ

ԳԵԼՑՈՆԹԷՆԷՆ կը հեռախօսեն թէ Ֆր. Կ. Խաչի օդափոխութեան Բ. խումբը (Փարիզէն եւ Լիոնէն) հանգիստ եւ ապահով տեղ հասաւ:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր անկախ պաշտօնակիցը «Այգ», որուն տնօրէնն է երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ, շահեկան տեսակցութիւններու շարք մը սկսած է Կիլիկեան Աթոռի բարձրաստիճան եկեղեցականներու հետ: Հրատարակելէ ետք Գեր. Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Չէպէյեանի տեսակցութիւնը, մեր պաշտօնակիցը փորձած է նաեւ տեսակցութիւն մը ունենալ Խադ Արքեպիսկոպոս Աչապահեանի հետ, բայց

«Դժբախտաբար, Տ. Խադ Արք., իր եւ Գերշ. Տ. Փառէն Եպս.ի անունով անհանգստութիւն պատրուակելով, չուզեց ընդունիլ մեզ. Կը ցաւինք այս մերժումին համար, որ ըստ մեզի անարդարանալի խուսափում մը կը մնայ, մանաւանդ որ Տ. Խադ Արք. ու Տ. Փառէն Եպս., նոյն օրը, կատարեալ կայտառութեամբ կը պատասխանէին ուրիշ թերթի մը հարցումներուն:»

«Այգ» ապա դիմած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ Կաթողիկոսին որ սիրով ընդունած է թերթին աշխատակիցը եւ տուած խնդրուած բոլոր լուսաբանութիւնները:

Ստորեւ կը հրատարակենք այս շահեկան տեսակցութեան առաջին մասը.—

Ընտրեալ կաթողիկոս Գերշ. Տ. Զարեհ Եպս., քանի մը օր առաջ մեր պաշտօնակիցներէն մէկուն կատարուած յայտարարութեան մը մէջ ակնարկեր էր Նախընտրական խօսակցութիւններու՝ յատկապէս Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Գարեգին Արք.ի հետ:

Առաջին հերթին ցանկացինք տեղեկանալ Նախընտրական բանակցութիւններուն: Սրբազան Հայրը հաստատեց, թէ իր ընտրութենէն առաջ միակ խօսակցութիւնը Գարեգին Պատրիարքին հետ ունեցած է Փետրուար 19ի գիշերը, քննելու համար ստեղծուած կացութիւնը: Մէկ ժամ ու քառորդ տեւող այդ տեսակցութեան ընթացքին, երբ Տ. Զարեհ Եպս. գիտել տուած է, թէ 1941էն ալ նոյն դէմքերն ու դէպքերը պատճառ դարձած են ընտրութեան յետաձգման, Գարեգին Պատրիարք պատասխանած է.

— Արդեօք իմ ընտրութեամբս կացութիւնը չի՞ փրկուիր:

— Վաղուց թղթակցութեան եւ բանակցութեան մէջ էինք, պատասխանեցի իրեն: Եթէ նման մտադրութիւն մը ունէիք, առնուազն շաբաթ մը առաջ հոս եկած ըլլալու էիք, որպէսզի կարելի ըլլար բանակցիլ: Դժբախտաբար նիւթական հնարաւորութիւն չկայ այժմ՝ որեւէ ձեւի խօսակցութիւն ունենալու:

Իրօք, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Պէյրութ ժամանեց կիրակի առաւօտ միայն, կաթողիկոսական ընտրութենէն 24 ժամ առաջ, երբ անկարելի էր պատգամաւորներու հետ լրիւ շփում հաստատել:

Տ. Զարեհ Եպս. կը հաստատէ, թէ Փետրուար 19էն առաջ ոչ ցանկացած է անպայման կաթողիկոս ընտրուիլ եւ ոչ ալ մասնաւոր ճիգ թափած՝ այդ ուղղութեամբ: Ընդհակառակն, երկարատեւ բանակցած է Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարքի հետ՝ պատրաստակամութիւն յայտնելով դիւրացնել իր ընտրութիւնը: Գարեգին Պատրիարք պայման դրած է միաձայնութեամբ կատարուած տեսնել իր ընտրութիւնը եւ ապա՝ վեց ամիս Պոլիս մնալու առիթ ունենալ:

— Բայց ո՞ւր եւ ե՞րբ կարելի եղած է միաձայնութեամբ ընտրութիւն կատարել, հարց կուտայ Տ. Զարեհ Եպս.:

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԷԻՆՔ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂ.Ի ՀԵՏ

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ, թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետ ՏՏ. Վազգէն Ա.ի ներկայութեան կարելի չէ՞ր համաձայնութեան մը յանգիլ՝ Տ. Զարեհ Եպս.ի ջանքերով եւ Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսը այս ուղղութեամբ որեւէ աշխատանք տարա՞ծ է:

— Փետրուար 16ին, ըսաւ Զարեհ Սրբ., մօտ մէկ ժամ առանձինն տեսակցեցայ Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետ: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ոգիին եւ Էջմիածնի ու Կիլիկիոյ Աթոռներուն փոխյարաբերութիւններուն շուրջ բացարձակապէս տարակարծութեան մէջ չգտնուեցանք: Ու տարակարծիք չենք այսօր եւս:

«Պահելով ու շարունակելով մեր սերտ յարաբերութիւնները Ս. Էջմիածնայ եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ, մենք կը ցանկանք անմիջամուխ եւ ամբողջական տեսնել միշտ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան անկախութիւնը: Երբեք հարկ պիտի չտեսնէինք այսքան կարեւորութեամբ եւ բազմիցս ընդգծելու այս կէտը, եթէ այժմու արեւմտական «տագնապ»ը ստեղծողներու մօտ հաստատէինք բացորոշ տրամադրութիւնը՝ ստորադասելու այդ անկախութիւնը:

«Տարաբախտօրէն, նոյնինքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան գաղափարը լրիւ չէ ըմբռնուած բոլոր անոնց կողմէ, որոնք, յանուն «Էջմիածնասիրութեան», նոյն Ս. Էջմիածնայ շահերուն դէմ կը գործեն: Կիլիկեան Աթոռը, իր անկախ գոյութեամբ, աւելի բարձրօրէն կ՚երպատէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հոգեւոր եւ բարոյական հեղինակութեան: Նկատումներն ու յետին դիտաւորութիւնները՝ դժբախտաբար, ստուեր կը բերեն այս ճշմարտութեան վրայ ու մարդիկ կան, որոնք ստեղծուած այս կացութենէն կ՚ուզեն օգտուիլ, հաճոյ երեւալու համար արտաքին ուժերու:

«Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան սկզբունքին ամրօրէն կառչելով՝ մենք աւելի խորապէս ծառայած կ՚ըլլանք Հայ. Եկեղեցւոյ, քան բոլոր անոնք, որոնք կ՚ուզեն հաւասարմութեան սխալ ու շրջուած ըմբռնումով մը այս Աթոռին հիմերը քանդել»:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Բոլորին ծանօթ է Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովին գումարումն ու համաձայնագրի մը խմբագրումը: Մայր Աթոռի ենթակայ եպիսկոպոսները, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը «թերի եւ անընդունելի» գտնելով, համաձայնագրի մը ընդունումն ու ուխտագրի մը գործադրումը պայման դրին «թերի եւ անընդունելի» արտայայտութեան բարձման եւ օծման իրենց մասնակցութեան, ցոյց տալով, թէ անձի պայքար չէ իրենցը, անձի մը ընդդիմութիւն չէ իրենցը: Եթէ Կիլիկիոյ Աթոռին պատասխանատուները ընդունէին համաձայնագիրը, կաթողիկոսական տագնապը լուծուած կ՚ըլլար: Բայց՝ ինչպէս ծանօթ է, մերժեցին կտրուկ կերպով:

«Ինչո՞ւ մերժեցիք, մեր հարցումին ի պատասխանի, Տ. Զարեհ Եպս. յայտարարեց.

— Էջմիածնայ ու Կիլիկիոյ գոյգ Աթոռները, Հայաստանեայց Առաքելական նոյն եկեղեցւոյ պատկանելով հանդերձ, անկախ են: Իւրաքանչիւրն ունի իր ներքին վարչութիւնը: Եւ Եպիսկոպոսական Ժողովին պայմանները բացարձակապէս անընդունելի էին: Ուխտագիրը կը ժխտէր մեր Մայր Տաճարին գոյութիւնը, քանի որ ընտրեալ Կաթողիկոսը պարտաւորութեան ներքեւ կը դրուէր Եգիպտոս երթալու եւ իր ուխտը կատարելու՝ մայրավանքէն հեռու: Ան ապա կը ժխտէր Մաշթոցի ուխտը: Միաժամանակ անտրամաբանական էր ու տեսնուած բան չէր, որ Կաթողիկոսի մը պարտադրուէր իր փոխանորդը»:

«ՇԱՏ ԾԱՆՐ» ՈՒ «ՇԱՏ ԹԵԹԵՒ» ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Հարց տուինք.

— Քանի որ Եպիսկոպոսական ժողովին պայմանները ամբողջ Կիլիկեան Աթոռը հետաքրքրող հարցեր կ՚արծարծէին եւ առաւելաբար եկեղեցական բնոյթ կը կրէին, ինչո՞ւ միայն ազգային իշխանութիւններուն պարզուեցան եւ միաբանական ժողովին կարծիքը չառնուեցաւ:

— Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին որոշումներէն տեղեակ պահուեցաւ միաբանութիւնը, պատասխանեց Տ. Զարեհ Սրբ.: Բայց Աթոռներու փոխյարաբերութեանց խնդիրը միմիայն Եպիսկոպոսական դասուն կրնայ պատկանիլ: Միաբանութեան իրաւասութիւնները ներքին խնդիրներու շուրջ են: Աթոռներու փոխյարաբերութեանց մասին արտայայտուելու իրաւունքը կը պատկանէր ընտրեալ Կաթողիկոսին, Տեղապահ Սրբազանին եւ եպիսկոպոսներուն: Տ. Խադ Արք. եւ Տ. Դերենիկ Եպս. Գահիրէ էին ու անմիջապէս ընդունեցին պայմանները՝ առանց մեզի հետ խորհրդակցելու: Տ. Փառէն Եպս. երկու տարիէ ի վեր կը յայտարարէր, թէ որեւէ բանակցութեան չի մասնակցիր եւ որեւէ պաշտօնագրի ներքեւ չստորագրեր: Տ. Խադ Արք., համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք արտայայտուած է պայմաններուն «շատ ծանր» ըլլալուն մասին: Իսկ Տ. Դերենիկ Եպս. համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք, Կաթողիկոսարանիս Վեհարանին մէջ մեր ունեցած հաւաքոյթներուն ընթացքին անոր դէմ արտայայտուեցաւ, բայց... պայմանները «շատ թեթեւ» գտնելով:

«ՈՉ ԹԷ ԱՌԱՋԱՐԿ, ԱՅԼ՝ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ»

— Ինչո՞ւ ամբողջութեամբ մերժեցիք համաձայնագիրը եւ առաջարկներ չներկայացուցիք:

Ընտրեալ Կաթողիկոսը պատասխանեց.

— Այդ «համաձայնագիր»ը մեզի չեկաւ որպէս համաձայնագիր եւ առաջարկ, այլ՝ որպէս վերջնագիր: Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքը Տ. Խորէն Սրբ.ին ըսած է. «Ասկէ նշանախեց մը իսկ չէք կրնար փոխել»: Իսկ Տեղապահ Սրբ.ի Պէյրութ վերադարձէն ետք, Տ. Ղեւոնդ Սրբ. յանուն ժողովոյ հարց տուած է Վեհափառ Վազգէն Կաթող.ին. «Կարելի՞ է որոշ փոփոխութիւններու ենթարկել համաձայնագիրը»: Վեհափառը պատասխանած է. «Եպիսկոպոսական ժողովը իր որոշումը տուած է արդէն: Նկատի պէտք է ունենալ նաեւ որ համաձայնագիրը Տ. Խորէն Սրբազանին յանձնուած է Մարտ 7ին՝ չորեքշաբթի, ժամը 12ին եւ պատասխանը պահանջուած՝ ամենաուշը յաջորդ օր ժամը 5ին, այսինքն՝ 29 ժամէն: Զարմանալիօրէն, այդ «համաձայնագիր»ը Ամերիկայի «Նոր Աշխարհ» թերթին մէջ խորագիր փոխած էր եւ դարձած... «Առաջարկ»:

Կարող ենք հաստատել, թէ Տեղապահ Տ. Խորէն Եպս. երբ Գահիրէ վերադառնալով Կիլիկեան Աթոռին մերժումը հաղորդած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին, Վազգէն Ա. Կաթող. ըսած է. «Ինչո՞ւ կը մերժէք զանոնք կտրուկ կերպով ու չէք բերեր ձեր հակառաջարկները»: Միւս կողմէ, Վազգէն Ա. Կաթող.ի կողմէ բանագնաց նշանակուած Տ. Եղիշէ Արք. յայտարարած է Կիլիկիոյ Աթոռին պատասխանատուներուն. «Պահեցէք ոգին, բայց մի կառչիք տառին»

Համաձայնագրին շուրջ բանակցելու բաց դուռ մը կը ձգուէր, բայց... քիչ մը ուշ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Յուլիս 16ին մեռած է ժողովրդական արուեստագէտ Ալեքսանդր Դանիէլ Կարատով: Ծնած էր 1882ին: Երաժշտական կրթութիւնը ստացած է Մոսկուայի մէջ: Իր երկարամեայ գործունէութեան ընթացքին երգած է Խ. Միութեան բոլոր օփերաներուն մէջ,— Մոսկուա, Կիեւ, Խարքով, Թիֆլիս, Բաքու եւն.: 1932ին մտած է Երեւանի պետական օփերան, ուր ունկնդիրները կը հմայէր իր գեղեցիկ թենորով: Մինչեւ վերջին տարիները Երեւանի պարային ուսումնարանի տնօրէնն էր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

— Մեր փատիշահը, Ալլահը կտրուկ ընէ իր թուրը, խային էրմէնիներուն հաշիւը մաքրելու վրայ է, ես ալ քուկինդ պիտի մաքրեմ հիմա, կեավուր փափազ: Էլպէթ, նամուսիս դպաւ անամօթին խօսքերը, խըստեցայ, գոյնս նետեց, ու եալլա՛, վերցուցի հացը եւ ուժով մը չալեցի գլխին:

Տէրտէրը թոռնիկ մը ունէր 10—12 տարեկան, սիրուն, պճլտուն աչքերով, կայծ ու կրակ տղայ մը, որ ճշմարիտ փորձանք մը դարձած էր իր անառակութիւններով: Բան սորվելու բնաւ գլուխ չունէր. Հազար տեսակ «օյինպազութիւն»ներ կ՚ընէր, դպրոցէն կը փախչէր, անդադար կը վազվռտէր փողոցները կամ սանձարձակ կ՚ապտակէր դրացիներուն պարտէզները:

Ուրբաթ օր մը, երբ կը խաղար տաճարին շրջափակին մէջ, տէրտէրը սախլեց թոռնիկին որ ժամ մտնէ եւ օրհնաջուրի ամանը բռնէ խաչահանգիստի պահուն: Սաղաթիէլ գլուխ ծռեց դժկամակութեամբ: Ամբողջ պատարագի ընթացքին՝ հրգելու տեղ քրթմնջեց, ու երբ արարողութեանց վերջաւորութեան պահարանէն բարձրացաւ խորան, օրհնաջուրի խոշոր ամանը ձեռքը տուին:

Տղան հեղ մը կը նայէր ժողովուրդին, որ խռնուած էր մինչեւ խորանին ստորոտը եւ երկիւղածօրէն կը հետեւէր խաչահանգիստին, հեղ մըն ալ իր պապուին, որ արտասովոր եռանդով կը կատարէր ջրօրհնէքի արարողութիւնը: Խելքը տեղը չէր: Ժամ առաջ կ՚ուզէր ինքզինքը դուրս նետել եկեղեցիէն. հաշիւ մը ունէր կարգադրելիք Կիրիկ Սրապեանի հետ, որմէ տարուած էր խաղի ժամանակ եւ տասը քարեգնդակ կորսնցուցած անխոհեմաբար...:

Կղակը ցցած՝ բերանը բացած լայնօրէն, Տէր Շախշախ կը շարունակէր փոխադարձել դպիրներուն, թաւ եւ հերկեւուն ձայնով մը, որ կը բխէր երկիւղած յափշտակութենէն:

«Եւ զքո միւս անգամ, զգալուստդ նշանաւ խաչի քո, ցուցեր աշխարհի...»:

Ցանկարծօրէն, առոկալին Սաղաթիէլ, փորձեց կանխել Մեսիան, Վարդավառէն առաջ իր «մարիֆէթ»ը... ճշմարտապէս ցոյց տալու համար Հայաշխարհին: Գարգապէս ձեռքէն թողուց օրհնաջուրի ամանը, որ գլխէն մինչեւ պորտը թրջեց խորանին յառաջակողմը խռնուած ջերմեռանդ հաւատացեալները:

Տէր Շախշախ ցասումէն ցցեց բաշերը, աչքերը սեւցան, արեւելքի եւ արեւմուտքի բոլոր ճինները թառեցան գագաթին: Մէկէն՝ սարկաւագին ձեռքը սահեցնելով խաչը, կատաղօրէն վազեց թոռան ետեւէն.

— Թո՛ւհ, սատանորդի լաճ, մռնչեց ամօթէն բանճար դարձած, պօյդ չըջի հէմէն...:

Տէրտէրին ծանր ձեռքը իջաւ Սաղաթիէլի վզին: Տղան ցաւի սարսափելի աղաղակ մը արձակեց, բայց եւ այնպէս յաջողեցաւ պահարան նետել ինքզինքը:

Խորանին աջեւ ծունր դրած կիներ, կարծես կայծակէն զարնուած, յանկարծ վեր թռան իրենց տեղէն: Ղալմաղալը փրթաւ ժամուն մէջ: Թրջուած հաւու ճիչեր, մեղադրանքներ, անէծքներ, սպառնալիքներ եւ գայթակղալից աղաղակներ:

Տէր Շախշախ սովորականէն աւելի կանուխ սթափած էր իր երկիւղած յափըշտակութենէն, բայց հաւատացեալ ժողովուրդն ալ նոյնքան դժգոհ էր իր տէրտէրէն, որ յանդգնած էր խորանին վրայ... բռնուք խաղալ թոռանը հետ:

— Մեղա՛յ, Տէր, էապէս բան կ՚եղնի, կը հեծծէր ճողած մամիկ մը: Տէրտէրն որ տէրտէր է, եւր կարգի վրէն կենալու է, համա ըսկուն պղծեց սուրբ սեղան, որ էնոր միրուք թռաշելու է...:

Գլխէն մինչեւ ոտքը թրջած՝ տերեւի պէս սրսփուն կին մը, յուշիկ մը կը կըշտամբէր դժգոհ պառաւը.

— Սո՛ւս, տէր հայրը ի՞նչ ըրած է որ մեղքը կ՚առնես. յանցանքը Սաղաթիէլինն է: Ա՜խ, ադ նումուրսախը մէյ մը ձեռքս անցնէր, սուրաթը վար պիտի առնեմ:

— Օ՜հ, երկուքն ալ մեղաւոր են հաւասարապէս, կ՚եզրակացնէր տեսքոտ կին մը: Զարաճին թէրպիյէ չըրած ի՞նչպէս կը համարձակի խորան հանել... եկեղեցին խայտառակեց, ինքն ալ խայտառակուեցաւ չէնք չնորք: Երեւակայեցէք որ, «Օրօզտիպաքը»էն նոր առած կիւզէլի՛մ «քօրսաժ»ս խիստ եղած է. շան պէս կը ղողզամ կոր: Ո՜հ, Աստուած իմ, ի՞նչպէս դուրս պիտի ելլեմ այս վիճակովս...

— Մերաք մ՚ընէք, մատամ, վրայ կը բերէք կատակասէր երիտասարդ մը: Վստահ կրնաք ըլլալ, որ օրհնած ջուրով պանրօն «եարամիշ» կ՚ըլլայ ձեզի եւ Մագթաղենացիին պէս կը սրբուիք ձեր մեղքերէն...:

— Անպատկա՛ռ...:

(2 Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՕՍԻ-ԲԱՐԴԻ-ՋԻՆԱՐ-
PEUPLIER

Մեր բնապաշտ նախնիք, Հայկազունք, ծաղկապաշտ ու ծառապաշտ էին: Վկայ՝ Վարդավառի Տօնը՝ որ խաչի շուքին տակ՝ մեզի կուգայ շատ հինէն: Վկայ՝ Սօսեաց Անտառը՝ ուր ունէինք մեհեան, քուրմեր ու քրմուհիներ եւ Սօսանուէր Անուշաւաններ:

Ո՞րն է Սօսի ծառը, հարցուցած են ինծի շատ, խնդիր եղած է գիրքերու եւ թերթերու մէջ, բառարան պատրաստողներու եւ դասագիրքի հեղինակներու քով:

Ոմանք Սօսի ծառին համազօր դրած են փլաթանիւս Օրիանթալիս: Այն չքեղ, տարածուն ճիւղերով, պիսակաւոր կեղեւով, երկչար հսկայ ծառը՝ որմով զարդարուած են մեր ամէն օր տեսած լայն պողոտաները՝ Ֆրանսայի մայրաքաղաք Փարիզին եւ բազմաթիւ մեծ քաղաքներուն:

Բուսաբանութեան դասագիրքի հեղինակ, կամ երկլեզու բառգիրք յօրինող, շատ շատեր այդպէս են արձանագրեր Սօսի հայերէնին դէմ խառնելով անոր աբեւելեան սրսկումէն:

Քիչերէն՝ Մխիթար Աբբայի ու Երէց Վարդապետաց Հայկազեան բառգիրքերուն մէջ եւ որ մեր այդ սրբացած, պաշտուած ծառին համազօր դրեր են Հաղնի բառը:

Ուրիշներ ալ՝ Ջինար ծառն ու անոմը շփոթեր են Նոճիին հետ, որ սիփրէսն է:

Ժողովուրդը չի շփոթեր սակայն՝ ծառ մը ուրիշ ծառի հետ, ոչ ալ այս ծաղիկը այն ծաղիկին տեղը կ՚առնէ: Եթէ նմանութիւն տեսնէ՝ բակականին կը վերապահէ բուն անունը, կեղծին կամ թուխաւորին կը փակցնէ ուկ մասնիկը: Ինչպէս մանդակ՝ մանդրկուկ, սիվեղ՝ սիվեղուկ, ցորեն՝ ցորենուկ, կտաւատ՝ կտաւատուկ, եւայլն:

Թումաւոր ժահրոտ կարգ մը գաւաճան բոյսերուն կուտայ նաեւ ծուռ մակդիրը, — ծուռ լարօս (մոլեխինդ), ծուռ մանդակ, եւայլն:

Սօսի ծառին գալով, աւելի առաջներ՝ ու հետեւելով վերոյիշեալ բառգիրքերու կամ բուսագիրքերու սխալին, ես ալ կարծեր էի թէ՝ Փարիզի ծառուղիները զարդարող փլաթանն է: Ու նոյնպէս շփոթութեամբ՝ Նոճին ու Ջինարը միեւնոյն ծառին տեղը կ՚առնէի:

Կարեւոր առիթ մը սակայն՝ գիս մղեց աւելի մօտէն ճանչնալու Սօսին: Հարկ էր տառուղել թէ՝ մեր Դիւցազնավէպին մէջ, ծայրէ ի ծայր կանաչ ծիածանի պէս շողացող Բարդին ո՞ր ծառն է: Այն Բարդին (Պատոփ)՝ զոր մեր դիւցազն Սասունականներէն Սանասարն ու Բաղդասար, Մըհեր ու Դաւիթ՝ իրենց ճամբուն եզերքէն խլել-հանելով, ափի արագ թափով ճիւղամերկ կ՚ընէին եւ երբ նիզակ իրենց ուսին դրած՝ հակառակորդին վրայ կը վազէին: Կամ նետի ու տէգի նման թշնամիին վրայ կ՚արձակէին: Բարդին, այդպէս լոպկուած, հին օրերու ժավելոն էր մեր «Մուռ»երուն ձեռքին մէջ: (Մուռ՝ արտակարգ, քաջ, հերոս իմաստով):

Արդ, ուշադրութիւնս գրաւեցին երկու կարեւոր կէտեր. — Փլաթանը թէ՛ դիւրաւ ռառաքանց եղող ծառ չէ, թէ՛ ուղղաձիգ բուն չունի եւ թէ՛ լուղակաձեւ ամբարպող տերեւները՝ հովէն չեն շարժիր ծնծղայի պէս: Որով՝ Սօսեաց Անտառի սօսիներու սաղարթներէն բարակ-երկար կոթունով առկախեալ սրտաձեւ տերեւներուն հանած սըվսըւոցը, սօսափը չունին, չեն կրնար տալ:

Մինչդեռ դիտողութեանս միւս բեւեռը՝ Բարդին՝ ձիգ-ուղղորդ հասակ ունի, սառ ու ճիւղ՝ մարմնին փակած՝ դիւրութեամբ կը ճղփուին կըլոպկին, տերեւները այնպէս մը բռնուած են իրենց պոչովը, որ ամենաթեթեւ հովի շունչէն կ՚երերան՝ գինդի նման, իրարու ծափ կուտան, կը սըւան, կը սըվըւան, սօս ու սօսափ կը շուայնեն, կ՚րակէ թէ րի՛ւր-ռայար ծափ ու ծնծղայ կը զարնեն, Սօսանուէր հազար ու բիւր հայկազուն Անուշաւաններ՝ համերգի են կանգներ՝ երկնացող Բարդիներու թեւերուն վրայ:

Արիանէի թելը անգամ մը որ ձեռքս ձգեցի, — Սասունականի խմբագրութեան ընթացքին, — սեւեռուն ուշադրութեամբ հետեւեցայ Հայաստանի ճամբաներուն նկարագրութեան ամենափոքր դրուածքին: Մանաւանդ այն վայրերուն՝ ուր եղեր են հին Սօսեաց Անտառները:

Տեսայ որ, նոյնիսկ լուսանկարներու մէջ, հե՛ռքն անգամ չկայ Փլաթանին: Կայ ու չկայ՝ Բարդի՛ն կայ միայն: Ամէն տեղ Բարդին: Բարդին՝ իր բարձրագլուխ ձիգ հասակովը: Բարդին՝ իբր ծառուղի պճնող եզերածառ: Բարդին՝ իբր քաղաք ու գիւղ շքաւորող, անոնց օդը մաքրող: Բարդին, իր գինդ-տերեւներով ծնծղայ զարնող ծառը:

Հետեւցուցի ուրեմն թէ՝ Սօսին՝ Բարդին է, Ֆրանսերէն համազօրը՝ փէօփլիէ: Ցաուկապէս փէօփլիէ թրամպլ:Տեսէք որ կոլլեսական կոչումին մէջ ալ՝ ծափ ու ծնծղայ կայ -- թրամպլը (թրամպլէ = դողդղալ բայէն)։

Ուրեմն խօսքս դուրս նետելու է փլաթանը (Փլաթանիւս Օրիանթալիս)՝ Սօսի ծառին համազօր դրուած գիրքերէն:

Իսկ Ջինա՞րը, զոր Վասպուրականցին կը հնչէ ճիշդ այդպէս, շրջակայ գաւառակները կ՚արտասանեն Ճնար, —ան՝ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ նոյն ինքն սիգացող Բարդին կամ Սօսին:

Աւա երգը, ընիկ ու հնիկ-մնիկ: Բուն հայրենի հողին զա՛րդը եղող ծառին հասակն ի վեր հիւսուած: Դաշտին, գմբէթին ու արեւին ապաշաւար.—

— 'Զի ծառ Ջինարի՛ պիտէր,
Մէջ Վանայ-Դաշտի՛ն բիւսնէր,
Ոստան՝ 'զի Ոսկի՛ Գումբէթ,
Պանցրաշէն Արե՛ւնը վէրէն:

Հա՛րս, հաճ վիճա՛կնը բարի,
Խամբառծում դիլէ՛ֆդ կատարի:

Թարգմանենք ալ, — «Ինծի Ջինարի՛ ծառ պէտք էր, Վանայ-Դաշտին մէ՛ջ բուսնէր. Ոստանայ Գմբէթը՝ ինծի Ոսկի Գմբէ՛թ ըլլար, բարձրաշէն (բարձրէն շինուած) արեւն ալ վրան ըլլա՛ր (վրան ցայտէր)։

Ու որովհետեւ Համբարձման հրաշահիւս Տօնին օրը Եօթը Ծաղկունքներով ու Եօթն Աղբիւրի Ջուրով լեցուն եւ գիշերը Աստղունք դրուած նուիրական կուժէն հանուած բախտե՛րն է որ կը բանան, քառամեայ անմեղ Հարսնիկի՛ն է որ կ՚ըսեն՝

-- Հա՛րս, հանէ վիճա՛կն 'ի բարին
Համբարձումն ըղձա՛նքդ կատարէ:

Իսկ Սօսին-Բարդին՝ թող իր ծնծղաներուն սօսա՛փը սըվսըւայ, ինչպէս Սօսեաց Անտառի օրերուն, այնպէս ալ այսօր, վաղն ու վաղայաջորդ օրերը:

ՋԻԹՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի եւս Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը տօնեցինք Սէն Փէրէի մայրապետներու զովասուն եւ ծառախիտ դաշտին վրայ 21 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Առաւօտէն սկսեալ մեր սիրելի հայրենակիցները զուարթաձայն կը թնդացնէին շրջապատը հայ գեղջկական եւ յեղափոխական երգերով: Բաժակաճառերը անպակաս: Մէջ ընդ մէջ ալ Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներն ալ ոգի ու շունչ կուտային ներկաներուն:

Հիւրեր ունէինք Ռոմանէն, Լիոնէն, Վիէնէն, ինչպէս նաեւ ֆրանսացի ընտանիքներ: Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, «Կարկուտ տեղաց»ով, զոր երգեցին ընկերները:

Օրուան նախագահ եւ խօսնակը տողերս գրողն էր, որ բացատրելով օրուան նշանակութիւնը, խնդրեց ներկաներէն վայրկեան մը լռութեամբ խոնարհել իրենց գըլուխները ինչպէս մեր բիւրաւոր հերոսներուն, նոյնպէս եւ վերջերս մեզմէ յաւիտենապէս բաժնուած մեծ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանի ի յարգանս:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Տիկ. Սիրարփի մեներգելով «Գարուն» եւ «Այս աշխարհում» ժողովրդ. երգերը: Փոքրիկներ Զօխախյեան եւ Շահինեան անսխալ առոգանութեամբ մենախօսութիւններ ըրին կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Օր. Խաչերեան մեներգեց «Գարուն Երեւան»ը: Օր. Շահինեան արտասանեց «Հայ Լեզու» ոտանաւորը: Օր. Սարգսեան մեներգեց «Ես լսեցի մի անուշ ձայն»ը: Յետոյ խօսնակի մօտ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Մ. Մխիթէն, որ ակնարկ մը նետելով մեր ժամանակակից պատմութեան վրայ, ցոյց տալով կատարուած զոհողութիւնները, թելադրեց տակաւ.

— Մեզի կը մնայ դիմանալ. մօտ է արշալոյսը, որ պիտի ծագի մեր տարագիր բազմութիւններուն վրայ:

Անակնկալ մըն էր երբ մեր սիրուած երիտասարդներէն Վահան Գասեան մեներգեց «Դլէ Եամա՛ն»ը: Ներկաներուն խընդրանքին՝ երգեց նաեւ «Հայաստան»ը: Փոքրիկն Յովնանեան ջութակի վրայ նըւագեց «Միրանի ծառ»ը եւ Անուշէն «Բարձր սարեր»ը:Արտասանեցին օրիորդներ Անահիտ Խօջապաշեան «Տաղ հայ լեզուին», Սիրվարդ Խօջապաշեան «Օրհնութիւն»ը:

Խօսք առին Պ. Գասպար Սիմոնեան եւ ընկ. Ն. Մանուկեան (Վիէնէն), որոնք թելադրեցին միասնական կերպով լծուիլ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին, մոռնալով կուսակցական բանավէճեր ու ներքին պայքարներ, որոնք մեզ դէպի անդունդ կը տանին:

Մթնոլորտը աւելի խանդավառելու համար, Հայաստանեան ձայնապնակներու ընկերակցութեամբ՝ սկսանք պարել ժողովրդական պարեր՝ «Սեւանի», «Շալախօ», «Շուշիկ», «Զուռնա տրնկի» եւայլն:

Երիտասարդներէն մեներգեցին նաեւ Մովսէս Գոյաճեան «Բէյլէր ցոլեր», Ալ. Գասեան եւ Սէուլեան: Նոյն քառեակը խմբերգեց «Տէր ողորմեա»ն ի յիշատակ մեր հերոսներուն: Մէջ ընդ մէջ եղան եւրոպական պարեր: Եւ այսպէս խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ: Բոլորն ալ խանդավառ տրամադրութեամբ եւ ուրախ սրտով բաժնուեցան դաշտէն:

Հանդիսականներու փոխադրութեան համար մեծ զոհողութիւն ըրին ընկերներ Քիրէճեան, Կօշկակարեան եւ Պ. Սարգըսեան եղբայրները:

ԱՇՈՏ Ա.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ահաբեկումները սաստկացած են քանի մը օրէ ի վեր, եօթը Յոյներու մահավճռին առթիւ: Երկու վարուած ռումբեր պայթեցան Նիկոսիոյ անթելի կայանին մէջ, ուրիշ մըն ալ՝ օդակայանին մէջ, Լիմասոլի մօտ: Չորրորդ լարուած ռումբ մը գտնուեցաւ ոստիկանական պաշտօնեաներու ճաշարանին սեղանին տակ, Լարնաքա: Եթէ պայթէր, կրնար կործանել ամբողջ պանդոկը: Յեղափոխականները գերի բռնած էին անգլիացի պաշտօնեայ մը, 78 տարեկան, բայց ազատ արձակեցին, յուսալով թէ պիտի չկախուին եօթը մահապարտները: Կառավարիչը որոշած է կախել:

Երկու բարեկամներ կը խօսին.
-- Գիտե՞ս ինչ անպատկառ մարդիկ կան, կ՚ըսէ առաջինը: Երեւակայէ որ կինոյս շուրջ զարձող մէկը, անցեալ օր տօնին առթիւ մատանի մը ղրկած էր ջրբուն ուէր:
-- Վա՛յ, անամօթ, կ՚ըսէ երկրորդը:
-- Առիկա բան մը չէ, կը շարունակէ առաջինը: Երբ ղրկած մատանին ոսկերիչին ցոյց տուի, աժէքը իմանալու համար, ըսաւ թէ կեղծ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Բայց եթէ իմ ձեռքով չկործանուեցաւ նախարարութիւնը, անշուշտ կը կործանուի նա Պարսիկի ձեռքով, որի թեկնածութիւնը մի հզօր պաշտպանութիւն համարեց իւր թագաւորի դէմ պատերազմելու....: Այդ քարեղէն նկուղի անթափանցիկ թանձրութեան միջով տեսնում եմ, Մամիկոնեան տէր, թէ ինչ է անում Շապուհ Հայոց աշխարհում... նա կորեց գլուխը, այժմ պէտք է սկսէ յօշոտել անդամները....: Գլուխը աքսորեց այստեղ, իսկ Սագաստանի մթին բանտերը կը լցնէ Հայոց նախարարներով....: Եւ անտէր Հայաստանը կը մնայ պարսկական բարբարոսութեան մի արձակ ասպարէզ....: Նրանց կանայքը եւ աղջիկները կը բաշխմաննեն արքունիքի հարճերի եւ աղախինների թիւը....: Նրանց դեռահաս որդիները կը սկսեն աւել անել Պարսից արքունիքի մարմարեայ սալայատակի վրայ.... Բայց իմ կի՛նը... իմ որդի՛ն....:

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին՝ նրա ամուր ձայնը դողդողաց, դողդողացին ծնկները, եւ նա հազիւհազ կարողացաւ իւր հսկայատիպ իրանը բաց թողնել յարդի կոյտի վրայ: Երկու ձեռքով բռնեց աչքերը եւ արտասուքը ջերմ հոսանքով թանում էր գժբախտ թագաւորի շղթայակապ ձեռքերը....:

Քանի՛ քանի՛ այդպիսիները այդ վիմափոր բերդի մթին խորշերում՝ նոյն տառապանքների մէջ մաշւում, տրորւում էին: Ո՛րքան թագաւորներ, ո՛րքան թագաւորազներ կլանել էր այդ բերդը, եւ անյագ վիշապի նման, երբեք չէր կշտացել: Ո՛րքան եւս հեծում, հառաչում էին նրա անողորմ քարեղէն որտում: Միանգամ այնտեղ ընկնողը կորչում, անհետանում էր յաւիտենական մոռացութեան մէջ: Ի զուր չվաստակեց նա Անյուշ անունը, որ անյիշելի խաւարի մէջ, որպէս մթին գերեզմանում, թաղում էր իւր դատապարտեալների տխուր յիշատակը....:

Միեւնոյն քարեղէն նկուղի մէջ, միեւնոյն շղթաներով, որ այժմ կապուած էր որդին, մի ժամանակ կապուած էր հայրը — Հայոց Տիրան թագաւորը: Որդին գոնէ արեւի մի նշոյլը տեսնում էր իւր բանտի նեղ պատուհաններից: Բայց հայրը այդ եւս չէր տեսնում: Պարսից արքան զրկել էր նրան թէ՛ աչքերից եւ թէ լոյսից: Կուրացեալ թագաւորը իւր խաւար շրջապատի մէջ տանում էր խաւարի իշխանութեան դառն տանջանքները...

Որպէս մի այլանդակ հրէշ, լի ամենայն զարհուրանքով, կանգնած էր Անուշ բերդը իւր բարձ, քարեղէն սարոտի վըրայ: Նա տարածում էր իւր շուրջը մահ եւ սարսափ: Թունաւոր էր նրա շունչը, սպանիչ էր սպառնական հայեացքը: Ոչ ոք չէր յանդգնում նայել անգամ նրա վրայ: Մարդիկ մի քանի մղոն հեռուից էին անցնում, եւ ուղեւորը շեղում էր իւր ճանապարհից. Ամէն հաղորդակցութիւն խըզուած էր: Եւ նա որպէս մի կղզիացած պատիժ ու պատուհաս, ապրում էր իւր մռայլ, գժոխային առանձնութեան մէջ:

Բայց ահա՛ մի անսովոր երեւոյթ գրաւեց պահակների ուշադրութիւնը: Մի խումբ ձիաւորներ ուղիղ մօտենում էին բերդին: Աչքերը փառուեցան, աղեղները լարուեցան եւ սրերը գլացուեցան իրանց պատեաններում: Ովքե՞ր էին այդ սատահակները: Բայց սայախումբը ռուռ մօտենում էր, եւ որքան մօտենում էր, այնքան աւելի փութացնում էր իւր համարձակ ընթացքը: Շփոթուած բանտապետն անզամ բարձրացաւ իւր դիտանոցին վըրայ. սկսեց նայել: «Գուցէ մի նոր հիւր են բերում»... մտածեց նա, եւ այլայլուած դէմքը փայլեց դիւական ուրախութեամբ:

Երեկոյ էր, արեւը բաւական խոնարհուել էր եւ մտնելու մօտ էր: Ձիաւորները որպէս երեւում էր, շտապում էին, որ դեռ արեւը չմտած, հասնեն բերդը, որովհետեւ գիշերը անհնար էր այնտեղ մուտք գործել: Բոլոր դռները փակւում էին եւ ոչ ոքի համար չէին բացւում:

Բանտապետը դեռ շարունակում էր նայել: Երբ ձիաւորները բաւական մօտեցան, նկատեց նա, որ նրանցից մէկի, որն բոլորից առաջն էր ընկած, գլխի փակեղի մէջ ցցուած էր մի ինչ որ բան, որ արեւի ճառագայթների առջեւ փայլում էր: Նա լարեց իր ուշադրութիւնը: Տեսածը գալարուած փոքրի ձեւ ունէր եւ մաղապաթի փաթոթի էր նմանում: «Հրովարտա՛կ»... բացականչեց նա. մի առանձին ակնածութեամբ, եւ շտապով ցած իջաւ դիտանոցից:

Անցնելով բերդի բակը, հրաման տուեց իւր պաշտօնեաներին՝ ընդառաջ գնալ եւ հանդիսաւոր կերպով ընդունել եկուորներին: Մի քանի րոպէի մէջ ամէնքը պատրաստուեցան եւ դուրս եկան բերդից Երբ բաւական մօտեցան, ամբողջ խումբը ծունր դրեց գետնի վրայ եւ գլուխ, յուսաթեամբ խոնարհեցո՛ւց արքայական հրովարտակի առջեւ.

ՐԱՖՖԻ

կան յանձնախումբին ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 12ին:

✕ Իրանի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ իր երկիրը օրինաւոր կը գտնէ Սուէզի ազգայնացումը:

✕ Պաղեստինցի արաբ գաղթականները, որոնք հաստատուած են Կազայի շրջանին մէջ, որոշեցին ընդհ. գործադուլ մը կազմակերպել Օգոստ. 16ին. կը բողոքեն «կայսերապաշտ պետութեանց դէմ, որոնք կ'ուզեն Եգիպտոսը խեղդամահ ընել»:

✕ Արաբական պետութիւնները կ'ամբաստանեն Իսրայէլը, թէ զօրքեր կը կեդրոնացնէ սահմանային շրջաններուն մէջ:

✕ Լիբիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ Լիբիան գործածուի որպէս զինուորական կայան՝ Եգիպտոսի դէմ:

✕ Գնդ. Նասր ամէն օր կը տեսակցի խորհրդային դեսպանին հետ:

✕ Սպանիան, Փաքիստանն ու Ինդոնեզիան ընդունեցին Լոնտոնի ժողովի հրաւէրը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Քապիլիոյ եւ Աթլասի շրջաններուն մէջ, զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին: 27 զինուորներ սպաննուեցան եւ 27 հոգի վիրաւորուեցան: Կոնստանթինի շրջանին մէջ, ապստամբներու երկու խումբեր բնաջնջուեցան: 50է աւելի ապստամբներ ձերբակալուեցան Ալժէ քաղաքին մօտերը: Ահաբեկիչները նոր դէնք մը գտան. — հրձիգութիւնը: 48 ժամուան ընթացքին քանի չափ նոր հրդեհներ ծագեցան: Բազմաթիւ ցորենի դաշտեր հրոյ ճարակ դարձան:

✕ Գնդ. Նասր Եգիպտոս հրաւիրեց Թունուզի վարչապետը. բայց Թունուզի կառավարական շրջանակները յայտնեցին թէ լուր չունին Հապիպ Պուրկիպայի ուղղուած այս հրաւէրէն:

✕ Խաթիբլալ կուսակցութիւնը պահանջեց որ Սէնեկալցի զինուորները հեռանան Մարոքէն:

✕ Կը կարծուի թէ Մարոքի մէջ կառավարական տագնապ մը պիտի ծագի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ողիմպիականը, որ կը կոչուի Սպարտակիադ, բացուեցաւ Օգոստոս 5ին, Մոսկուայի նոր մարզարանին մէջ (Լենինեան Կեդր. Ստադիոն): Այս հաստատութիւնը համայնավար կուսակցութեան նուէրն է երիտասարդութեան, ինչպէս չեշտեցին օրուան ճառախօսները. Ներկայ էին 103,000 հանդիսականներ: Մարզահանդէսը պատրաստութիւն մըն է միջազգային Ողիմպիական խաղերուն համար որոնք տեղի պիտի ունենան Մելպուրնի մէջ (Աւստրալիա), յառաջիկայ աշնան: Խ. Միութեան մարզական Միութիւնները ունին 17,000,000 անդամ: Կառավարութիւնը լաւագոյն ախոյեանները պիտի ընտրէ (չեմ լիտն.'), ներկայացնելու համար Ողիմպիականին վրայ: Անշուշտ Հայաստանէն ալ առաջնակարգ մարզիկներ պիտի ընտրուին: Բացման հանդէսին մէջ գանազան եղանակներ կը հնչեցնէր 480 հոգինոց նուագախումբ մը:

ՊԵԼԺԻՈՅ Մարսինելի ածխահանքին մէջ բանտարկուած 261 հանքագործները փրկելու յոյսը հետզհետէ կը նուազի: Ցարդ կարելի չեղաւ մարել հրդեհը: Ազատարարները չեն կրնար մօտենալ այն սրահներուն, ուր համախմբուած են արկածեալները: Կը վախցուի նոյնիսկ որ արդէն իսկ խեղդամահ եղած են:

ԳՈՒԼՈՄՊԻՈՅ մէջ տեղի ունեցած պայթումը խափանարարութեան արդիւնք կը նկատուի: Կառավարութիւնը բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալեց: Հազարէ աւելի զոհեր եւ բազմահազար վիրաւորներ կը հաշուեն: Բազմաթիւ դիակներ անթաղ մնացած են փողոցներուն մէջ: Կը վախցուի համաճարակէ.

ՄԱԿի հրատարակած մէկ զեկոյցին համաձայն, աշխարհի բնակչութեան ընդհ. թիւը 2·692 միլիոն է:

ՀԱԼԷՊ կուսակցութեան քարտուղարը 6 ամսուան արգելափակման եւ 1000 ոսկի տուգանքի դատապարտուեցաւ:

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ քարիւղի ընկերութիւնները կը ծրագրեն նաւթուղի մը շինել Թուրքիոյ մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 9) ձոյլ ոսկի 481·000, Նափոլէոն 3460, զուիցերիական 3350, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17·440, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1095, տոլար 413, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Յանաստրի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ'անդին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զուարճախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի:

Առաւօտ հան պուլի մրցում:

Ձոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ. Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ - Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Յանաստրի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.–

Ծերիկեան, 13 ռիւ'տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըքիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպոււա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ԺԷ ՍԷՆ Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ թաղական խորհրդոյ մօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան:

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն այս կիրակի առաւօտ, Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն ժամը 10ին, Շաւիլի մատրան մէջ: Երկուշաբթի՝ Մեռելոց:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9°)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կաստանի մէջ, Պառ Բէն-Թօրան տը Նիս (Փիպէլլօ) ռուէ տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնճոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնը ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէքը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ: Բշ. օր, Մեռելոցի առիթով ալ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի: Երկու օրերու պաշտօնակատարութիւններուն ալ երկսեռ երգչախումբը կը մասնակցի բազմաձայն երգեցողութեամբ, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Ծնեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. և Ա. Յակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վրայ (Դրիվէջ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

⁂ Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 12 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7653 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 12ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3464

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Հակառակ այն իրողութեան, որ Սեւրի դաշնագիրը չէ վաւերացուած եւ օրէնքի ուժ չէ ստացած, անիկա այսօր անխտիր հայութեան բոլոր հատուածներուն համար, մայր հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ, կը նկատուի միջազգային մուրհակ մը:

Այդպէս չէր սակայն երէկ, երբ Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ «հայաստանասէր»ները զառալիք ու ձեռնթափ եղած էին եւ ամէն ինչ կը սպասէին Երեւանէն, մանաւանդ Մոսկուայէն, խոնարհաբար հետեւելով օրուան իշխանաւորներուն վերէն արձակած պատգամներուն եւ հրահանգներուն:

Այդ օրերու Երեւանի վարիչներէն Արտաշէս Կարինեան, առանց կարմրելու կը գրէր, սեւով ճերմակի վրայ.

— Հայկական չարաբաստիկ դատը վերջնապէս լուծուած է՝ յարմէնիտէ Հայաստանի խորհրդայնացած է:

Ա՛յս էր օրուան կարգախօսը: Եւ Երեւանի արտասահմանեան մունետիկները առօք փառօք թաղած էին Հայկական «չարաբաստիկ» Դատը, ամէն ինչ ձգելով բոլշեւիկ վարիչներու կամքին, Մոսկուայի քմահաճոյքին:

Անոնց համար գոյութիւն ունէին այլեւս ո՛չ Սեւրի դաշնագիրը, ո՛չ ալ՝ Ուիլսընեան սահմանները:

Քանի որ Հայաստան ինկած էր խորհրդային շրջագիծին մէջ, եւ մէկ միլիոն հայ բնակչութեամբ, կ'ունենար տարած Թուրքիոյ դէմ հզօր պետութեան մը, այլեւս հայ ժողովուրդը կրնար հանգիստ քնանալ.

Արտասահմանի մէկ միլիոն ցիրուցան հայութիւնը իրաւունք չունէր իր դատով զբաղելու: Զօրաւորին առջեւ գլուխ ծռած, այդ մարդիկը առտու իրիկուն ալելուիա կը կարդային «ժողովուրդներու մեծ առաջնորդ», «արեւ» Ստալինին առջեւ, անոր հանճարէն յուսալով հայ դատի փրկութիւնն ու բարօրութիւնը:

Անոնց համար պարզ «արկածախնդիր»ներ էին անոնք, որ հայրենիքէն դուրս «Հայկական Դատ» կը հետապնդէին եւ ամէն առիթ կ'օգտագործէին, պաշտպանելու համար հայութեան քաղաքական շահերը:

Պայքարը սուր էր մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, որ հայկական քաղաքական կազմակերպութեանց մէջ միակն էր, որ չէր ընդունած բոլշեւիկեան բռնատիրութիւնը Հայաստանի վրայ, չէր լքած «անկախ եւ միացեալ Հայաստան»ի Դատը՝ նուիրագործուած 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրով:

Դաշնակցութիւնն էր միայն, որ հաւատարիմ մնացած էր միջազգային այդ մուրհակին, որուն տակ հանդիսաւորապէս իրենց ստորագրութիւնը դրած էին աշխարհի ճակատագիրը որոշող յաղթական մեծ դաշնակիցները:

36 տարի առաջ անոնք արժանի նկատած էին Հայերը ազատ եւ անկախ պետութիւն մը կազմելու իրենց հայրերու պատմական դարաւոր հողերուն վրայ, սահմանին այս թէ այն կողմը:

Պարտադրած էին պարտուած Թուրքիան, որ իրենց պէս ճանչնայ անկախ եւ միացեալ Հայաստանը:

Այդ օրերու ամէնէն հեղինակաւոր դէմքին՝ Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ու. Ուիլսընին յանձնած էին ճշդել մեր նորաղատ երկրի սահմանները, Թուրքիայէն առնուելով Հայաստանի Հանրապետութեան կցուելիք հողամասերը:

Հայ ժողովուրդը շատ գեղեցիկ ճառեր լսած էր 1895–96ի ջարդերէն ի վեր՝ Եւրոպայի ու Ամերիկայի բարեխիղճ անձնաւորութեանց բերնէն:

Համաշխարհային առաջին պատերազմին տեղն, երբ Թրքահայաստանը արեան մէջ կը խեղդուէր, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ վարչապետներ, նախարարներ ու նախագահներ հանդիսաւոր յայտարարութիւններ ըրած էին՝ իրենց համակրութիւնը յայտնելով հայ մարտիրոս ժողովուրդին հանդէպ: Ու աւելցուցած, որ դաշնակիցներու գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ կը կազմէր փոքր ժողովուրդներու, մանաւանդ Հայերու ազատագրութիւնը:

Այդ ճառերը ցնդեցան օդին մէջ:

Սակայն անոնցմէ ետք եկաւ Սեւրը: Խօսքը վերածուեցաւ գիրի: Ու պաշտօնական անձերու ստորագրութիւնը այդ գիրը դարձուց միջազգային մուրհակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԵՆ

Խ. Միութեան պատասխանէն ետք, Մ. Նահանգները հետզհետէ կը ճշդեն իրենց դիրքը Սուէզի հարցին մէջ:

Սկիզբը զուսպ էին, որովհետեւ Ամերիկայի հանրային կարծիքը չէր անդրադարձած թէ կացութիւնը շատ լուրջ է: Կառավարութիւնն ու մամուլը, ատրճանական բացատրութիւններով, հասան որոշ արդիւնքներու: Մ. Նահանգները, որ ցարդ միայն հեռուէն կը հետեւէին Սուէզի հարցին անցուդարձերուն, այժմ կըրնան աւելի գործօն դեր մը խաղալ՝ առանց ժողովուրդը խրտչեցնելու:

Այսպէս, որոշուած էր որ արտաքին նախարարը բացառիկ խորհրդակցութեան մը պիտի հաւիրէ Ծերակոյտին Հանրապետական եւ Դեմոկրատ խմբակցութեանց ղեկավարները: Բայց նախագահ Այզընհաուըր որոշեց, որ այս ժողովը շատ աւելի լուրջ հանգամանք մը պէտք է ունենայ: Ուրեմն, ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր՝ Սպիտակ Տան մէջ. ներկայ պիտի ըլլան ոչ միայն ծերակուտականներն ու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչները, այլ նաեւ զինուորական ուժերու ներկայացուցիչները: Նախագահ Այզընհաուըր անձամբ պիտի նախագահէ ժողովին. ներկայ պիտի ըլլան նաեւ, Տըլըսէն զատ, փոխ-նախագահ Նիքսըն եւ ծովակալ Րետֆորտ (սպայակոյտի պետ):

Լուր կը հաղորդեն որ եթէ Միջերկրականի մէջ ռազմական գործողութիւններ ծայր տան, Ծերակոյտը բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրուի:

Կը կարծուի թէ կիրակի օրուան ժողովին մէջ Այզընհաուըր եւ Տըլըս պիտի պաշտպանեն անգլեւֆրանսական տեսակէտները, եւ եթէ Նասըր մերժէ միջազգայնացման ծրագիրը, Մ. Նահանգները, առանց մասնակցելու զինուորական գործողութեանց, բարոյապէս պիտի օժանդակեն արեւմտեան պետութեանց: Կիրակի օրուան այս ժողովին որոշումները ի հարկէ կախում ունին Նասըրի պատասխանէն: Բայց Մ. Նահանգներու մէջ համոզուած են թէ այս պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ. Հետեւաբար ամերիկեան այս ժողովը, գնդ. Նասըրին ուղղուած ազդարարութեան մը բնոյթը կը կրէ:

Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Պ. Փլեվէն կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներու հանրապետական եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց. «Նախագահական ընտրութեանց նախօրեակին, ամերիկեան երկու կուսակցութիւնները եթէ թոյլ ընթացք մը բռնեն Սուէզի հարցին մէջ, ամբողջ Ափրիկէն պիտի իյնայ խորհրդային ազդեցութեան ներքեւ»:

Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆր–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԳԱՆՁԵՐ

Մեր պատմութեան ամէնէն եղերական շրջաններուն մէջ «տրուպ ծառաներ եւ նուաստ գրիչներ» աչքի լոյս թափած, նոյնիսկ իրենց կեանքը զոհած են, գիրք մը, ձեռագիր մը աւելի փրկելու համար:

Այդ «գրիչ»ներուն շնորհիւ այսօր ունինք ձեռագիրներու թանկագին գանձարան մը՝ Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ:

Շատ աւելին կորսուած է բարբարոսական արշաւանքներու հետեւանքով, դարերու ընթացքին: Վերջին անգամ՝ 1915–1922ին.

Աւարառու թշնամիներու չափ կորուստ պատճառած են դաս մը ներքին ցեցեր, կղօնաւոր կամ աշխարհական:

«Բազմավէպ»ի վերջին թիւին մէջ (1956 Ապրիլ–Մայիս), Սպահանէն Ս. Հայնենեան կը նկարագրէ այդ անդարմանելի կորուստներէն երկուքը, հետեւեալ խորագիրներով.— *«Հայոց Աշխարհի գրչագրերի ամենահարուստ Մատենադարանի՝ Հաղբատի Ս. Նշան վանքի ողբերգական վախճանը»* (1778–1779). — *«Ս. Էջմիածնի վանքի վաւերագրերի անխիղճ ոչնչացումն Հաղբատում»* (1824):

Ցօղուածէն կ'իմանամ թէ Հաղբատի վանքը ունեցեր է.—

Գրչագիրներու եօթը պահեստ

— *«Ցեռագրային, ըստ Ցովհաննէս եպիսկոպոսի, մի հատ տետրակ անգամ չէր մնացել»*:

Ցօղուածագիրը այս առթիւ կը ներկայացնէ վաւերագիր մը, որ կը պատմէ զանազան դէպքեր:

Այդ վաւերագրին համաձայն, պահեստին վերջին պահապանը, Սուրկունեան Գրիգոր վարդապետ, ունէր սարկաւագ մը, «ոմն Պետրոս, լպիրշ եւ ագահ բարուք»:

Այս մարդը, փոքրաւոր կամ սպասաւոր, բայց իրականին մէջ «հրամայող իւրում վարդապետի», կը բանայ ամէն բան, զանձ փնտռելու համար:

Ի վերջոյ կը խուժէ գրչագիրներու պահեստին եւ քարայրի մը ու ամրոցի մը վրայ ուր կը գտնուէին «անհամար գրչագիր եւ երկաթագիր հնագոյն եւ ընտիր մատեանք»:

Ուրիշ վարդապետ մը ամէն բան վանք փոխադրելով կը տեղաւորէ աղին-անդին, զանգակատան տակ, խորանին մէջ եւայլն:

Ատոր մը կ'իմանան որ տետրակ մը անգամ չէ մնացած:

Ականատեսներ կը պատմեն թէ սարկաւագը գիրք, տետրակ եւայլն ժողվելով, տասը-տասներկու ոտնաչափ բանձրութեամբ դէզ մը շիներ եւ կրակի տուեր է, — «այրեաց զամենայն իբրեւ զանպիտանս»:

Ցօղուածագիրը ուրիշ վաւերագիր մը եւս հրատարակելով, կ'ապացուցանէ թէ 1821ին Էջմիածնէն Հաղբատ փոխադրուած երեք բեռ վաւերագիրներ ալ «աղել ու մաշել են եւ մէջն որքան մուրհակ որ քարել՝ պահել են, եւ մնացեալը վառել»:

Հատոր մը կրնան կազմել այս կարգի բարբարոսութեանց պատմութիւնները:

Առանց հաշուելու գողցուածները եւ ծախուածները...

ՎԱՀԷ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Քաղաքական ժողովը իր հերթական նիստը գումարեց Օգոստոս 3ին, ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 3.30ին, Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ, եւ ընթացիկ այլ հարցերու կարգին զբաղեցաւ կարգ մը միաբաններու կողմէ եւ «միաբանական ժողով»ի անունով, լիբանանեան եւ սուրիական պետութեանց ներկայացուած եւ 24 Յուլիս 1956 թուակիր գրութիններով: Պատկան պետութիններու բարձրագոյն ներկայացուցիչները ընտրեալ կաթողիկոսին ուղղուած իրենց պաշտօնագրերով Նորին Վեհափառութեան կը փոխանցէին վերեւ յիշատակուած գրութիւններ, միանգամայն յայտնելով, թէ իրենց համար հայ ժողովուրդի հոգեւոր վերին պետն է Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս եւ թէ իրենք Ն. Վեհափառութենէն տարբեր հոգեւոր այլ իշխանութիւն մը չեն ճանչնար:

Այս առթիւ Կեդրոնական Վարչութիւնը, որ իր կարգին պաշտօնական ճանաչումը ստացաւ լիբանանեան կառավարութեան կողմէ, խնդրեց ընտրեալ կաթողիկոսէն այս պարագան պաշտօնապէս յայտնել կիլիկեան միաբանութեան այն անդամներուն, որոնք մասնակցած էին Յուլիս 23ի ապօրէն հաւաքոյթին, գգուշացնելու համար զիրենք որեւէ անպատասխանատու եւ վնասակար նոր քայլերէ:

Կեդրոնական Վարչութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ իր կողմէ ներկայ հաղորդագրութեամբ կոչ ուղղել հայ ժողովուրդին, որպէսզի ան գիտակցի իր ազգային եւ քաղաքացիական պարտականութեանց ու կոչումին, բոլորուելով Կիլիկեան Աթոռին շուրջ, բարձր պահելու համար հայ ժողովուրդի արժանապատուութիւնն ու վարկը յաջս պատկան իշխանութեանց:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

7 Օգս. 1956. Անթիլիաս (Կեդր.)

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊՍ. «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ՄԱՍԻՆ

Կաթողիկոսարանի շրջանակներուն մէջ «Ազգ»ի թղթակիցը հարց տուած է Կիպրոսի Հայոց Առաջնորդ եւ Ազգ. Վարչութեան Կրօնական Ժողովի Ատենապետ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Սրբ.ին «Ի՞նչ են ձեր մտածումները «Զարթօնք»ի ձեր մասին ունեցած արտայայտութեանց եւ քննադատական գրութեանց մասին»:

Սրբազան Հայրը պատասխանած է.

«Կը հետեւինք «Զարթօնք»ի գրութեանց եւ ցաւով կը յայտնենք, թէ գրութիւնները ընդհանրապէս իրականութեան չեն համապատասխաներ. Իր նախատական ոճը եւ վարկաբեկիչ ածականները միայն արհամարհանքի արժանի են: Ցաւի սիրտ կը յայտարարենք, թէ նախապէս «Զարթօնք»ի եւ Զարթօնքեաններու մասին եկեղեցական եւ եկեղեցականներու պաշտպանի կարծիքն ունէինք. Սակայն վերջին դէպքերն ու գրութիւններ հաստատեցին, որ մեր կարծիքին մէջ բացարձակապէս սխալած ենք: Մամուլի պարտականութիւնը կը կայանայ պարկեշտ ընդդիմութեան մէջ:

Պայման չէ որ բոլոր եկեղեցականները Զարթօնքեաններու նման մտածեն եւ գործեն: Վարկաբեկումն ու հայհոյանքը միշտ եղած են տկարներու եւ անիրաւներու զէնքեր: Անգամ մը եւս կը կրկնենք, թէ «Զարթօնք»ի զրպարտիչ եւ վարկաբեկիչ գրութիւնները միմիայն արհամարհանքի եւ ոչ թէ պատասխանի արժանի են: Վստահ ենք, որ մեր ժողովուրդին գիտակից եւ ազգասէր մեծամասնութիւնը այս ձեւով կը մտածէ, ինչպէս մեզի արտայայտուած են նոյնիսկ «Զարթօնք»ի շրջանակէն բազմաթիւ անձեր»:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փախստական նախագահը, Փերոն, Վենեզուէլլա հասնելով, դիմաւորուեցաւ գործարանատիրոջ մը կողմէ որ առաջարկեց վաճառման տնօրէնի պաշտօն վարել իր հաստատութեան մէջ, 2800 տոլար ամսաթոշակով (842 տոլար):

ՆԻՋԱԿԱՄԱՐՏ
ՇԱԽԱՐՇԱՆԱՑ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

■

ԽՄԲ. — Լոյս տեսաւ Շ. Նարդունիի *Նիզակամարտը*, — տեսակ մը հանդէս գրչի պայքարներու, ուր հեգնանքը եւ ծաղրը, միշտ գրական ու պատմական ծանօթութիւններով արժեւորեալ, կը ներկայացնեն գրագէտին մէկ ուրիշ դիմագիծը: Իբրեւ նմոյշ կուտանք հետեւեալ հատուածը, որ պատասխան մըն է «Հայաստանասիրութեամբ» երդուընցող ազուէսի մը, նախկին էջմիածնականի. —

Իր վերջին յօդուածին մէջ (Նախկին Էջմիածնականը) կը մեղադրէ զիս՝ յայտարարելով թէ սովետական հայրենասիրութիւնը « առանց խղճի խայթի » համեմատեր եմ ամերիկեան fufu-fոլայի հետ եւ պոլշեւիկներուն չեմ տուեր Հայաստան մը ստեղծելու առաջնութեան պատիւը:

Կը յիշեմ, ժամանակին եւս, 1922ին, պաշտպանելով իր եկեղեցաչինութիւնը Լոնտոնի մէջ, ի պատասխան Պոլսոյ ճակատամարտին, գործածեր էր « խիղճ » բառը, որ կ'երեւի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրին մէջ, — «կրօնքը խղճի գործ է»: Մեր նիւթէն դուրս է բացատրել թէ, գիտական լեզուի մէջ, սխալ է «կրօնքը խղճի գործ» համարել: Աւելորդ է նոյնպէս ներկայացնել արդի հոգեբաններուն տեսակէտը «խղճի» մասին, ոչ իսկ Մաքսիմ Կորքիի տուած բացատրութիւնը: Բայց կը հարցնեմ թէ «խղճի խայթը», զոր տգիտաբար եւ հասկցած-չհասկցած կը գործածէ մեր հաւ-ուտողը, ինչ կապ ունի իմ տեսակէտներուս հետ… սովետական հայրենասիրութեան մասին, կամ իմ ծանօթութիւններուս հետ… պոլշեւիկեան Հայաստանաչինութեան մասին: Կը խորհիմ որ աւելի ճիշդ կ'ըլլար՝ եթէ «խղճի խայթ»-ը, զոր այնքան գեղեցկօրէն կը պատկերացնէ Վիքթոր Հիւկօ՝ երբ կը նկարագրէ Կայէնի դարձը, Արեւ փնտռէր այն Հայերուն մօտ, որոնք ազատնելցին իրենց եղբայրները յանուն… սովետական « հայրենասիրութեան », — պատմական խղճութիւնն աւելի՝ Հոգեբանական բարդութեան մասին այս դասը կը խրատէ որ չմոռնայ երբեք: Օ՛, հոգեբանութիւնը այնպիսի գիտութիւն մըն է, որ հաւ-ուտողներուն մարսելիք բանը չէ:

Բայց եթէ հոգեբանութիւն չի գիտեր, գիտէ՞ պատմութիւն: Տեսնենք:

Համաձայն հաւ-ուտողին իմաստութեան, հայրենադաւ չկոչուելու համար՝ պէտք է Հայաստանը կապել Թուսիոյ պոչին: Նպատակ չունիմ քննել քաղաքական օրիանթասիոնի այս տեսակէտը, որուն յարողներուն մէջ գիտեմ թէ ոչ առաջինն է ինքը, ոչ ալ վերջինը: Եւ Թուսիոյ պոչին կապուելու իմաստութեա՞մբ է, դարձեալ, որ, անհարկելով Դաւիթ կամ Դանիէլ կաթողիկոսներու աթոռամարտին, իր նախընտրութիւնը կուտայ անոնց, որոնք ռուսական օրիանթասիոնի ունէին:

Քանի որ Դաւիթ ու Դանիէլ կաթողիկոսներուն անունը կուտայ, առիթ կը համարիմ մեր ժողովուրդին ներկայացնել կաթողիկոսներու այդ զզուելի աթոռամարտին հերոսները, ծանօթացէք. — «Թաւիթ» (մազոտ շուն) կը կոչեն Դաւիթ կաթողիկոսը՝ անոնք որ կողմնակից են Դանիէլ կաթողիկոսին, իսկ Դաւիթ կաթողիկոս «կովերու ժողով» կը կոչէ անոնք՝ որ հաւաքուած են Դանիէլ կաթողիկոսի չուրջ: Դաւիթ կաթողիկոս, Պարսիկներուն կռթնած, ծուղակը կը ձգէ Դանիէլ կաթողիկոսը, կը բանտարկէ շղթայակապ եւ կաթողիկոսութենէ հրաժարման գիր մը կը կորզէ ձեռքէն, յետոյ կը խուզէ Դանիէլ կաթողիկոսին մօրուքը: Երբ Ռուսերուն օժանդակութեամբ՝ Դանիէլ կաթողիկոսն է յաղթական, Դանիէլեանք իրենց կարգին կը պառկեցնեն Դաւիթ կաթողիկոսը, կ'ածիլեն երեսը, կը նետեն բանտը, կը ծեծեն, կը խոշտանգեն, զըզուելի բաներ կը դնեն բերանը, յաւելեալ ամէն «խնամք» կը յանձնեն պահապանի մը, որու կինը, քաւելու համար երկանը մեղքը՝ Դանիէլեան ճանչցուած, ըլկուած էր կաթողիկոսին հրամանով:

Բոլո՛ր այս կռիւներուն ընթացքին՝ երբ ռուսական բանակն է յաղթական, էջմիածնի զանգերը կը փոխադրուին հիւսիս… ապահովութեան համար, իսկ երբ պարսկական բանակն է յաղթական, կը փոխադրուին Թաւրիզ… ծախուելու համար շուկային վրայ: Հրամանատարներուն «պախշիշ» տրուած ոսկիներուն եւ եկեղեցական սպասներուն խօսքը չեմ ըներ:

Թէ «մազոտ շունին» կուսակցութիւնը կամ, ընդհակառակն, «կովերու» կուսակցութիւնը քաղաքական ի՛նչ ակնոծութեանց թաքուն յայտարարներ էին, որոնք մեր տունը կը քանդէին, կը զգուշանամ վերլուծելէ այստեղ:

Վերջապէս, քանի որ նախկին էջմիածնականը ինծի խորհուրդ կուտայ մտածմանս լոյսը սատնել էջմիածնայ ախտէն, զգացակար մը տալու համար այդ օրիանթասիոնին արժէքին մասին՝ հարկ կը համարիմ մատնանշել ուրիշ պայքար մը եւս, — Գրիգոր Դարանաղցի կը գրէ թէ ժէ. դարուն սկիզբը «էին, երեք կաթողիկոս ի վերայ մին աթոռոյն» որ ի էջմիածին: Դարանաղցի կը սխալի, ոչ թէ երեք, այլ չորս կաթողիկոս ունէինք, միաժամանակ, նոյն աթոռին վըրայ, — Դաւիթ կաթողիկոս, Մելքիսեդեկ կաթողիկոս, Աւետիս կաթողիկոս եւ Սահակ կաթողիկոս, բոլորն ալ էջմիածնի գահակալներ միաժամանակ: Կրնա՞ք երեւակայել կացութիւնը, — Դաւիթ իրեն աթոռակից է օծեր Մելքիսեդեկը, զոր «գաղան» կը կոչեն մեր մատենագիրները: Հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, Դաւիթ աթոռակից մը եւս կ'օծէ, Աւետիսը, ու կը կազմուի Երրորդութիւն մը: Սայլը չի քալեր երեք անիւով կամ կաթողիկոսով: Մելքիսեդեկ աթոռակից կը փնտռէ իրեն, կը կանչէ եղբօրորդին, Սահակ Գառնեցին ու կ'օծէ կաթողիկոս: Երբ դարձեալ չի քալեր սայլը, ամբողջ իշխանութիւնը յանձնելով իր աթոռակցին, — իր ազգականին բանալինելը յանձնելու ձեւով, — Մելքիսեդեկ կը մեկնի արտասահման:

Մելքիսեդեկի մասին գաղափար կազմելու համար, պէտք է յիշել թէ Պարսիկները սմուկ սաթամ խալիֆա (ոսկոր ծախող կաթողիկոս կը կոչէին, որովհետեւ ծախած էր Հռիփսիմեանց նշխարները, հանդիպած մարդը կ'օծէր վարդապետ կամ եպիսկոպոս՝ համաձայն իրեն վճարուած դրամին, եւ դեռ պարսիկ գինուորներու ընկերակցութեամբ կը շրջէր գաւառները՝ դրամ հաւաքելու համար, (գըլխիվայր կախել կուտար եւ բրածեծ կը խոշտանգէր՝ ով որ չէր վճարեր), վերջապէս դրամի փոխարէն կ'արտօնէր երկու կին առնել, չհաս պսակներ օրհնել եւ այլ ապօրէն գործեր, (իր օծած եպիսկոպոսներն ալ նոյնը կ'ընէին իրենց կարգին): Ջուղայեցիները այնքան կատղած էին, որ կը ծրագրեն սպաննել Մելքիսեդեկը եւ ընկերները, զորս կ'անուանէին « սուտ կաթողիկոս »: Մելքիսեդեկ կաթողիկոս տակաւին կ'երթայ Պոլիս, կ'ըլլայ պատրիարք, յետոյ կը վերադառնայ էջմիածին, ուր կ'ըլլայ իր կաթողիկոսութեան: Ի վերջոյ կը մեկնի Լեհաստան, — արդէն «ծեր եւ ալեւոր, խելաց թափեալ եւ յուժէ անկեալ, յոյժ գինեմոլ եւ արծաթասէր, ունելով ընդ ինքեան յոլով եպիսկոպոս, հոմանիս իւր եւ գինարբուս, իսկ յուսմանէ բնաւին հեռուս»: Իսկ թէ ի՛նչ ըրաւ Լեհաստանի մէջ, գիտեն անոնք որ ծանօթ են Լեհաստանի Հայոց բարդաւաճ գաղութին կորստեան պատմութեան:

Աւելորդ կը համարիմ պատմել Սահակ կաթողիկոսի գործերը մինչեւ… հաւատուրացութիւն, — ահա հայ կաթողիկոս մը որ կ'ուրանայ կրօնքն ալ: Կը մատնանշեմ միայն թէ անկարգութիւնը եւ անբարոյութիւնը այնքան քայքայած էին ազգային կեանքը, որ հրապարակ կուգայ «Մեխլու վարդապետ» անունով դժոխային մարդ մը, լեզուանի բայց տգէտ: Մեխլու, հայոց «Մեխլու»» (Ներկայի) ի ձեռին՝ կը շրջէր գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, հալածելով վարդապետ, եպիսկոպոս ու կաթողիկոս; Ջուղայեցիները կը քաջալերէին «Մեխլուն», որ «ուր տեսանէր աբեղայ՝ մերկացուցանէր եւ բրածեծ առնէր»: Իրեն կ'ընկերանային 300 հոգի, որոնց մէջ՝ 12 կարինճներ, ամէն մէկը մէջքին թուր կապած եւ լախտ մըն ալ ի ձեռին, — առանք էին որ կը գործադրէին «Մեխլու» վարդապետին որոշումները. «Ո՛վ ոք սպանանէ աբեղայ մի, այլ ոչ գոյ հարցումն մեղաց նորա, այլ երթայ յարքայութիւնն Աստուծոյ»: Թշնամի չէր քահանաներուն եւ աշխարհականներուն, այլ միայն վարդապետներուն, եպիսկոպոսներուն եւ կաթողիկոսներուն. «Քրիստոսի աշակերտաց չէ պիտոյ ստանալ ոսկի եւ արծաթ, կամ զգենուլ հանդերձս ազնիւս,

ԱՐԱԳԱԾԸ

■

Հայոց աշխարհի երկու հսկաները նըստած են դէմ-դիմաց:

Եթէ ճիշդ է, որ Արարատը Հայոց լեռներու արքան է, ապա ամենայն իրաւամբ, բազմերանգ ու ծաղկազարդ Արագածին պէտք է վերապահել թագուհու պատիւը:

Տեսէ՛ք թէ ինչպէս թագուհու հրապուրիչ ու վայելչագեղ նազանքով նստած է Արարատին դէմ յանդիման.

Հայ ժողովուրդը Արարատի մէջ է մարմնացրել, խորհուրդը իր հայրենի բընաշխարհի: Արարատը աղբիւրն է մեր քաղաքական ներշնչման, մինչդեռ Արագածը աղբիւրն է մեր հոգեկան ներշնչման ու սիրոյ և շատ…

այլ մաղ եւ չուլ»:

Նախկին էջմիածնականը, քաղաքական օրիանթասիոնի *դաս տալու համար ինծի, կաթողիկոսներու պատմութիւն կարդալ յանձնարարեց ինծի, — առ կարդա հիմա: Ի՛նչ ռուսասիրութիւն, ի՛նչ պարսկասիրութիւն, ի՛նչ թրքասիրութիւն, — ես ամբողջ գիշեր մը չքնացայ՝ երբ, տակաւին պատանի, կարդացի այս նողկալիներուն պատմութիւնը: Եւ դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր: Լաւ կ'ըլլայ որ առիթ չտրուի ինծ՝ պատմութիւն քրքրելու, — եթէ բանա՛մ դարակս…:*

Ափսո՛ս, գրուած չէ տակաւին մեր գիտական, քննական, վերլուծական պատմութիւնը: Ի՛նչ սքանչելի գործ մը կ'ըլլար մեր պատմութեան փիլիսոփայութիւնը, — հայկական հանճարին ամէնէն իմաստուն արտայայտութիւնը՝ հաւասարակշռութեան օրէնքին մէջ, հռովմէական եւ պարթեւական Հայաստաններու, բիւզանդական եւ արաբական Հայաստաններու գոյութեամբ ապացուցուած:

Հաւասարակշռութեան այս խաղին դաւաճանողներուն մէջ ամէնէն յետինը նախկին էջմիածնականը, նուազ վատ չէ քան այլ դրուժաններ, երբ կը յայտարարէ « Հայկական դատին ստացած այսօրուան լուծումը ՎԵՐՋՆԱԿԱՆՆ է եւ լաւագոյնը »

Աչքո՛ւր, աչքո՛ւր այս յայտարարութիւնը, բերնովն անոր որ զիս կը կոչէ «հայրենադաւ», կը դատակարգուի միայն հայադաւութիւն *բառով:*

Տէ՛ր Աստուած, ընդվզեցուցի՛չ է այլեւս: Մեզի տուիր թշնամիներուն ամէնէն անարգը: Եւ հիմա մեզի կը շնորհես տըխարածներուն ամէնէն ցածը, — պղպուրա՛ցը: Ընդվզեցուցի՛չ է:

— « Մեր դատին ստացած այսօրուան լուծումը… ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ եւ ԼԱՒԱԳՈՅՆ »:

Մեր հայրերը արդար դատավճիռ մը ունէին նման յանցապարտներու յատուկ, «աղուէս խարանօք դրոշմէին զդէմս նոցա, զի իբրեւ զշար զազան համարեսցին»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

●

Բանը հոն հասաւ, որ տէրտէրը դպրատունէն հանեց Թոնիկը եւ ղրկեց մեր դպրոցը: Ընդհանուր պատերազմի շրջանն էր, Խաժակը Այաշ աքսորուած էր միւս մտաւորականներուն հետ, Սամաթիոյ վարժարանն ալ կորսնցուցած էր նախկին փայլը:

Ս. Գէորգի հոգաբարձութիւնը՝ Խաժակի մտերիմ գործակից Միհրան Մինասեանի (յետագային Խօսրով վարդապետ) գլխաւորութեամբ, գերմարդկային ճիգեր կը թափէր այդ ահաւոր օրերուն, դպրոցը կանգուն պահելու համար: Մընաց որ, կառավարութիւնը գրաւած էր Սահակեան վարժարանը եւ ռուս, ռումէն եւ անգլիացի գերիներ տեղաւորած էր հոն: Այս կացութեան առջեւ, մեր ուսուցումը կը կատարուէր Դպրաց դասու փոքրիկ շէնքին, ժամուն եւ վերնատան մէջ: Ժամանակ մը, ազգանուէր հոգաբարձութիւնը նոյնիսկ յարկաբաժին մը վարձեց դիմացի շէնքին մէջ, բայց նորէն չէր բաւեր հոն աշակերտութեան եւ պատսպարուած է որ դաս առնենք եկեղեցիին, մեռելական արարողութիւններու պահուն…:

Սամաթիոյ վարժարանին տեսչութիւնը յանձնուած էր Գէորգ Ծ. Վ. Իբրահոսեանի, որ արդէն քարոզիչն էր թաղին: Զարգացած, խելօք եկեղեցական մըն էր, Աստուծոյ շունչը վրան, բոլորշի դէմքով, լայն ու երկար պեխերով: Մեծ միտք էր, գլխուն ծաւալին համեմատութեամբ, ու երբ քարոզելու կ'ելլէր, կարծես չասըրուան մըն էր, որ կը յորդէր անյատակ ակաղանէ մը…: Ժամանակ մը նոյնիսկ մեզի դասախօսեց Ֆրանսերէն, որուն քաջ ծանօթ էր եւ կը խօսէր սահուն կերպով:

Զինադադարի օրերուն՝ դէպի Ամասիա համբորդութեան մը ընթացքին, ան պահ մը կորսնցուց իր մտքի հաւասարակշռութիւնը: Հօրմէս իմացած եմ թէ երբ եղնասայլով կը բերէին Պատրիարքարան, վարդապետը գետին նետած էր փակեղը, մոլեգնօրէն աղաղակելով.— Ձե՛մ ուզեր, առիկա Մահմետականի «քալփաքն» է, Մահմետականի…:

Պատրիարքական փոխանորդ Երուանդ Ծ. Վ. Փերտահճեան տեսած էր դէպքը պատուհանէն, ու չկարողանալով դիմանալ աղեխարշ տեսարանին, արցունքն աչքերուն մրմնջած էր — Դժբախտ վարդապետ, այս օրի՞ն պիտի հասնէիր, ափսո՜ս…:

Ասով մէկտեղ, Իբրահոսեան վրդ. կարճ ժամանակէն վերադտաւ իր բանականութիւնը, Պոլսոյ Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին մէջ, ու մինչեւ վախճանը ձեռնհասութեամբ վարեց մայրաքաղաքի արուարձաններէն Գումքափուի թաղին քարոզչութիւնը:

Որոշ է թէ ամասիացի այս վարդապետը հմուտ եւ պերճախօս եկեղեցական մըն էր, բայց կամքի ուժ ցոյց չէր տար դըպրոցը վարելուն մէջ: Տէր Շախշախ չէր անգիտանար այս պարագան. օ՛հ, շատ լաւ գիտէր թէ Սաղաթիէլ որո՞ւն ձեռքը պիտի իյնար, չէնք շնորք յլկուելու եւ խելօք մարդ դառնալու համար:

Նոյն օրերուն, Սամաթիոյ դպրոցը պաշտօնի կոչուած էր Պէրպէրեան անուն վարժապետ մը, մօտ յիսուն տարեկան: Զարմանալի մարդ էր, քիչ մը ամէն բանի ծանօթ, Գարօնեանի շրջանի պատուելիներու հոգեբանութեամբ: Հակառակ ակռաները թափած ըլլալուն, լեզուն կը դառնար բերնին մէջ եւ դաւաթ մը՞ ջուր խմելու պէս սասանաւոր կը չինէր ու կը կախէր աշակերտներու անուններն.— կիւրի՛ղ, կիւրի՛ղ, ուչէորդ բիւրիղ, իճչո՞ւ դարձար այսչափ խեւ…:

Այս բոլորը աղէկ, բայց եկուր տես որ Պէրպէրեան էֆէնտի օր մը ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ իր գործը չէր Տէր Շախշախին թոռը կրթելը: Սոսկալի՛ էր. կապելու որ ըլլային, տեղը չէր կենար: Ձանձրացած՝ տղաքը ծեծելէն, դասարանին մէջ հարա-հուրա փրցնելէն, շատ աւելի յաճախ սկսաւ փախչիլ վարժարանէն, հարեւան պարտէզները աապատակելու անզուսպ մոլեգնութեամբ:

Պէրպէրեան էֆէնտի թուքը կուլ տըւաւ, բայց երրորդ ամսուան եօթներորդ օրը զգաց որ իր կարողութենէն վեր է համբերելը: Վերջապէս, եթէ մեղքերը քաւելու համար վարժապետ եղած էր, այդչափը հերիք էր…: Մատը գլխին դըրաւ, կարծես Սոկրատի պէս փիլիսոփայական կնճռոտ հանգոյց մը լուծելու համար, յետոյ կամաց մը մրմնջեց դասական «էվրէքա»ն: Հը՛մ, Պանթօրայի տուփէն փախած բզէզ, շատ մը հասակով հազար ու մէկ «օյինբազութիւն»ներ կ'ընես «զաւալլը» վարժապետին գլխուն, հիմա ես ալ պիտի խաղամ, իմի՛նս…: Դէպի զուռը վազեց վճռականօրէն, մէկէն բացաւ զայն ու աղաղակեց.

— Հա՛յր Եղիշէ…:

Դրան միւս կողմէն, արագ քայլերով ազմուկ մը եւ ահա երեւցաւ Մահակեան վարժարանի բռնապետ Եղիշէն:

(3 Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ման, իր Լուսաւորչի Կանթեղով:

Իրաւունք ունի մեր լեռների չքնաղ Թագուհին, չէ՞ որ իր ստորոտում, իր յաւերժական հովանու տակ, Օշականում հանգչում է մարմինը Տարօնի մեծ զաւակին, բուն լուսաւորչին, Մեսրոպ Մաշտոցի:

Հպարտ է Արագածը իր գլուխը թաքնուած այդ գանձով, այնքան հպարտ, որ իր կրծքից ժայթքած կարկաչուն աղբիւրների ջրերից կազմուած Քասախ գետով անդնդախոր ձորի մէջ շառաչելով, երկրում է Օշականը, այդ գեղեցիկ այգեստանը, ծիրղ Մաշտոցի ստների տակ, կարծէք թէ յագեցնելու ծարաւը Հայ գրի եւ գրքի մեծ ռահվիրային, որ աւելի քան 15 դար առաջ, ճգնեց ու տքնեց, ստեղծագործեց ու թարգմանեց, բայց երբեք չյագեցաւ, արդեօ՞ք Արագածի աղբիւրների ջրերը պէտք պիտի մեղմացնեն իր պապակը

Հպարտ են Արայատն ու Արագածը, որպէս պահակներ Արարատեան դաշտի եւ մեր հինաւուրց մայրաքաղաքների՝ Արմաւիր, Արտաշատ, Դուին, Վաղարշապատ, Անի ու այսօր Երեւան, որտեղից անցնում մեկնել է Հայոց այրուձին, ապաստանելու համար մինչեւ Ասորիք եւ Բաբելոն, մինչեւ Միջերկրական:

Արագածի բարձրութիւնն է 4190 մեթր, աւելի ցածր քան Մասիսը (5·157 մեթր), բայց շատ աւելի լայնանիստ է, իր լանջերը շատ աւելի փռուած եւ գրաւում է աւելի մեծ տարածութիւն քան Արարատը:

Ձիւնը յաւերժական չէ Արագածի գագաթին: Ամառուայ տաք ամիսներին, ձիւնը հալչում է, Արագածն ազատւում է ճերմակ սաւանից եւ իր լանջերը ծածկըւում են երփներանգ ծաղիկներով ու կանաչազարդ արօտավայրներով

Արագածը քառագագաթ, շատ աւելի հարուստ է բուսականութեամբ քան Արարատը: Հարուստ է նաեւ թռչուններով ու կենդանիներով: Անջնջելի օդափոխութեան վայր է: Արագածի լանջին է գտնըւում Հայոց կաթողիկոսների ամառանոցը՝ Բիւրականը

Արագածը հարուստ է նաեւ ջրերով: Այստեղից են սկիզբ առնում Քասախ գետը, որը ոռոգում է Էջմիածնի գաւառի մեծ մասը: Ախուրեանը, որը ոռոգում է Շիրակի դաշտը: Սեւ Ջուրը կամ Մեծամորին, որ ոռոգում է մեր երբեմնի մայրաքաղաք Արմաւիրի շրջանը: Այս գետը թէեւ իր սկիզբն է առնում Էջմիածնից մի քանի քիլոմեթր հեռու, բայց եւ տափարակ դաշտի մէջ գտնուած, փոքրիկ, բայց անսպառ ջրով՝ Այղր լճից, բայց բոլոր երկրաբանների, այս լիճը ստորերկրեայ կապուած է Արագածին:

Գոյութիւն ունի մինչեւ այսօր էլ, այն աւանդը, որ հովիւը Արագածի լանջին, գով աղբիւրի ափին, ճաշելիս, անզգոյշ, իր մահակը սահում է վճիտ աղբիւրի մէջ եւ անյայտանում, ապա մահակը գտնըւում է Այղր լճի մէջ.

Արագածի լանջերին կան բազմաթիւ թփուտներ եւ անտառի հետքեր, հաւանական է, որ լեռը եղել է նախապէս անտառապատ, բայց տարաբախտաբար անյայտացել են անտառները, տեղը գիջելով մշակելի հողերին, կամ արօտավայրերին:

Դժբախտաբար անտառապատութիւնը և անտառների պաշտպանութիւնը անցեալում, ինչպէս ամէն տեղ, այնպէս էլ մեր երկրում, կազմակերպուած չէ եղել և անտառները շատ անգամ ոչնչացուել են բարբարոս ձեւով՝ հրդեհելով հսկայ տարածութիւններ: Բայց պէտք է ենթադրել, որ ամենամեծ աւերը գործել է հրաբուխը, ժայթքած գանգուածի տակ թաղելով ամէն ինչ:

Հրաբխային լեռ է եղել Արագածը. Մաբել է հրաբուխը, բայց իր գագաթին մընացել են հրաբուխից գոյացած չորս ձագարաձեւ փոսերը, որոնցից երեքը լցուած են ջրով եւ կազմում են գեղատեսիլ երեք անջատ լճեր:

Իր արդանդից ժայթքած լաւայի շերտերը, հարաւից եւ արեւելքից փռել է մինչեւ Արաքսի հովիտը, արեւմուտքից եւ հիւսիսից մինչեւ Շիրակ, Ախուրեանի հովիտը

Բազմերանգ է Արագածը, ոչ միայն իր բուսականութեամբ, այլ եւ իր ընդերքով:

Սեւ, վարդագոյն եւ այլագան գոյներով տուֆ քարը, այդ սքանչելի շինանիւթը, որը իր այդ հրաբխային գանգուածի, ծանօթ մեր ճարտարապետներին հին-հին դարերից ի վեր, քանի որ այդ քարերով են շինած մեր հնամենի վանքերն ու պալատները:

Այդ քարերով են զարդարուել եւ զարդարւում են այսօր Հայաստանի քաղաք - ներն ու գիւղերը:

Ցայտնի են մանաւանդ Արթիկի հանքերը, որ մեքենայացուած է այսօր եւ երկաթուղու գծով կապուած Երեւան-Թիֆլիս գծին, Անիի մօտերը եւ այդ քարերը այսօր տարւում են շինելու, ոչ միայն մեր երկիրը, այլ մինչեւ Ռուսաստան, զարդարելու համար Մոսկուայի գեղեցիկ պողոտաները՝ երկնալոյց շէնքերով:

Ց. Ա.

ԱՌԱՒՕՏ

Միեւնոյն տեղն է երիտասարդ կոյր մուրացկանը. ծալապատիկ նստած մայթին եզերքը: Երկու ձեռքերը ծունկերուն, շրջած բիբերը սեւեռած դէպի անտեսանելի անցորդները: Աղօթքի մը ողբաձայն մրմունջը կայ միշտ դալկահար շրթներուն վրայ:

Իմ առաւօտս այս պատկերով կը սկսի, որու իմաստ մը, ցաւալին խորհուրդ մը կը ստանայ: Ես ալ կոյրին պէս, ամբողջ կեանք մը զամուած մնացի գրասեղանի մը առջեւ. թուանշաններու ցանցին մէջ բռնուած: Բայց տառապանքն ալ հրապոյր մը ունի մեր հոգիին համար: Ես իմ տառապանքիս մէջ գտած եմ կախարդական աղբիւր մը՝ ուրկէ ըմպած եմ անյագուրդ ծարաւով: Ես նաեւ հզօր կռուան մը գըտած եմ իմ չարչարալից առօրեայիս մէջ Հպարտութիւնս: Բայց նաեւ խոնարհելու գաղտնիքը:

Գրասենեակ չհասած՝ առաւօտեան տեսիլքները կը դիտեմ եւ հանդիպումներս զիս մասնակից կ'ընեն անանձնական բերկրանքի մը՝ որ համատարած լոյսէն կը բխի: Լո՛յսն է որ կ'արգիլէ հոգիիս անջատումը տեսանելի աշխարհէն՝ որուն մէկ մասնիկն եմ ես, ըլլալով անոր ամբողջականութեան խորհուրդը:

Ահա բոկեղավաճառ աղջիկը հիւանդանոցին դրան առջեւ: Բոլորակ խոշոր սակառին մէջ դիզուած բոկեղները կը նմանին ոսկեգոյն փոքրիկ շրջանակներու: Աղջիկը քաղցրաձայն երգով մը գովքը կ'ընէ անոնց: Անցորդները կանգ կ'առնեն:

Քիչ մը անդին ծխավաճառի մը կրպակը կայ. թուղթէ փոքրիկ դրօշակներով զարդարուած ճակատը, դրան վերեւ, գամուած է խաւաքարտէ շինուած գոյնզգոյն նաւ մը:

Օր մը հարցուցի ծխավաճառին, թէ ի՛նչ կը նշանակէր այդ նաւին գոյութիւնը:

— Չե՞ս գիտեր, բացագանչեց զարմանահար աչքերը սեւեռելով ինծի. ծխախոտը ծովերէն անդին երկիրներու մէջ կը մշակուի եւ նաւե՛րն են որ զայն մեզի կը բերեն:

Կը հասնիմ իտալական դպրոցը՝ որուն պարտէզին մէջ ինծի կը սպասէ Վիտօն: Փողոցէն բանուած հովիւի շուն մըն էան: Ամէն անգամ որ իմ անցնիլս տեսնէ, կը վազէ դուրս: Բայց երբ կը հեռանամ, կը վերադառնայ իր տեղը, սանդուխին տակ անկիւն մը:

Ցետոյ ուրիշ պատկերներ կը յաջորդեն իրարու:

Արձակուրդի օրեր: Դպրոցները փակ են: Իմ ճամբուս վրայ կը տեսնուին աշակերտուհիներ: Անոնցմէ մէկուն հանդիպումը կը յուզէր զիս անցեալ տարի:

— Ան այլեւս դպրոց չի գար, յայտնեց ինծի իր ընկերուհիներէն մէկը:

Միեւնոյնն են կերպարանքները հոն՝ գրասենեակը:

Սեղանիս վրայ հայերէն թերթեր կան: Բայց շուրջս ամէնքն ալ օտարականներ են:

Բաց պատուհանէն կը դիտեմ երկինքը, որ կէս մը ամպոտ է հիմա:

Ձի մը կ'անցնի փողոցէն:

Ա՜հ, եթէ վրնջէր ան... Աչքերս գոց՝ կը փոխադրուէի իմ ծննդավայրիս լեռները:

Այսպէս է որ կը բացուի աղօթարանը ինծի համար: Կարօտներով: Երազներով: Բայց այլեւս ոչ մէկ սպասումով: Ցաւատանջ կարօտներով: Յաչուած, արեւնաքամ երազներով: Ոչ մէկ սպասում: Առաւօտը, սակ իր տեսիլներով, իմ բաժինս է հիմա: Արդար բաժինը մէկու մը՝ որ ամէն բանի մէջ խորհրդանիշ մը տեսած է:

Եւ այս տեսիլներն են որ պիտի հետեւին ինծի սիրատոչոր յամառութեամբ մը՝ գերեզմանէն անդին: Անո՛նք են որ իմ յաւիտենութիւնս պիտի զարդարեն: Ես միշտ պիտի լսեմ կոյր մուրացկանին ողբաձայն մրմունջը: Բոկեղներուն համար երգուած գովքը պարմանի աղջկան շրթներուն վըրայ: Վիտօն պիտի գայ վազն ի վազ եւ ձեռքերս պիտի լիզէ: Կախարդական խորհուրդներով պիտի յայտնուին ինծի բոլոր թուանշանները՝ որոնցմով կեանքս մաշեցաւ:

Ոչինչ փոխուած պիտի ըլլայ: Այս պատկերները դիտողը միայն մթամած կամարի մը տակ պիտի ննջէ: Բայց եթէ զինքը յիշող մը գտնուի առաւօտեան լոյսին մէջ, անոր հոգին իր յարուցեալի ուրախութիւնը պիտի սփռէ գոյներուն եւ ձայներուն մէջ:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պելժիոյ «Լէ զ'Էնվալիտ Փրէվուայան» արքայական հիմնարկութիւնը կազմակերպած է նուագահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, Սեպտ. 18ին, Բրիւքսէլի Գեղարուեստից Պալատին մեծ սրահին մէջ.

Կռան օրքէսթրը սէմֆոնիք տը լա ռատիօտիֆիւզիօն Նասիօնալ Պելժ պիտի նուագէ ղեկավարութեամբ Ֆանիէլ Սթերնֆէլտի, եւ մասնակցութեամբ դաշնակահար ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, որ առաջին անգամ ըլլալով պիտի նուագէ Բրիւսէլի մէջ

Ելիզապէթ մայր-թագուհին բարեհաճած է հովանաւորել այս կալան, որուն համար կազմուած է Պելժիոյ բարձր անձնաւորութիւններէ բաղկացած Պատուոյ Կոմիտէ մը՝ վարչապետ Վան Աքըրի նախագահութեան տակ: Երեկոյթին հասոյթը պիտի յատկացուի «Լէ զ'Անվալիտ տը լա փաթրիի» ազգային կազմակերպութեան, որ դրուած է թագաւորին բարձր հովանաւորութեան տակ

Այս հանդէսին ընդհանուր կազմակերպիչն է Պ. Եղուարդ Խմբղեան, որ «Լէ զ'Անվալիտ տը լա փաթրի» կազմակերպութեան վարչականներէն է:

Տոմսերը կանխապէս կարելի է ապահովել...

Palais des Beaux Arts, Bruxelles et Oeuvres Royale Les Invalides Prévoyants, 9 Rue Auguste Orts,Bruxelles.

Տոմսերու գինն է.— 40, 50, 75, 100, 125, 150 պելժ. ֆրանք: 150 ֆրանքնոց աթոռներուն համար մութ զգեստ պարտաւորիչ է.

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Հրովարտակը իր ոսկեայ նկարներով դեռ փայլում էր իր բարձրութեան վըրայ, բերդի ճակատին կապած: Նա ձեռքով նշան տուեց, երկրպագուները վեր բարձրացան եւ սկսեցին առաջնորդել նըրան դէպի բերդը: Երբ հասան գլխաւոր դրանը, եկուորները ցած իջան ձիերից: Այդ ժամանակ միայն նա առեց հրովարտակը եւ, երկու ձեռքով բռնած, մատոյց բանտապետին: Վերջինը կրկին ծունր իջաւ եւ, երկու ձեռքերը մեկնելով, խորին երկիւղածութեամբ ընդունեց մագաղաթը: Նախ համբուրեց, յետոյ գլխի վրայ դրեց, եւ ապա բաց անելով, վեր կացաւ եւ սկսեց բարձր առոգանութեամբ կարդալ:

Երբ ընթերցումը վերջացած էր, հրովարտակը կրկին յանձնեց բերողին, ասելով.

Իմ տնօրէնութեանը յանձնուած բերդի դռները բաց են քո առջեւ, ներքինապետ տէր:

Ամէնքը ներս մտան:

Մինչեւ այցելուներին պաշտօնատար իջեւաններ տուեցին, մինչեւ նրանց ձիանները տեղաւորեցին, արեւը մտաւ, մութը պատեց, ճրագները վառուեցան:

Այդ ժամանակ բանտապետը մտաւ իւր հիւրի սենեակը եւ, գլուխ տալով ասաց.

— Ես յուսով եմ, որ տէր ներքինապետը այս գիշեր կը հանգստանայ ճանապարհի յոգնածութիւնից, եւ առաւօտեան լուսով կը տեսնէ իւր թագաւորին:

— Ոչ, բանտապետ տէր, ես այս գիշեր պէտք է տեսնեմ իմ թագաւորին, պատասխանեց նա անհանգիստ կերպով, եւ եթէ կարելի է հէնց այս րոպէիս:

— Տէր ներքինապետի համար անկարելի ոչինչ չկայ, երբ նա Արքայից Արքայի օրհնեալ հրովարտակովն է ներկայանում, ասաց բանտապետը անվճռական ձայնով: Միայն տէր ներքինապետին պէտք է յայտնի լինեն այդ բերդի կարգերը... պէտք է փոքր ինչ...:

— Հասկանում եմ... դու կամենում ես փոքր ինչ վայելուչ դրութեան մէջ ցոյց տալ ինձ իմ թագաւորին, բայց ես կը ցանկանայի տեսնել նրան նոյն դրութեան մէջ, որպէս միշտ ապրել է այստեղ: Այո՛, այդ բերդի կարգերը ինձ բաւական յայտնի են...: Դու քաշուելու ոչինչ չունես, բանտապետ տէր, եթէ ես նրան ամենադժբախտ վիճակի մէջ կը տեսնեմ:

Բանտապետը դարձեալ տատանւում էր անվճռականութեան մէջ եւ, որպէս մի յանցաւոր, խղճահարութիւնից գլուխը կախած էր գցել:

— Այնուամենայնիւ, ասաց նա, ինձ խիստ ծանր է քո սիրտը ցաւեցնել... ներքինապետ տէր:

— Լսի՛ր, բանտապետ, ասաց այցելուն բաւական խիստ ձայնով: Քեզ կարծեմ յայտնի եղաւ Արքայից Արքայի հրովարտակի բովանդակութիւնը: Իմ թագաւորի վիճակը վայելուչ դրութեան մէջ դնելը, եւ նրա վշտերը թեթեւցնելը, այդ բոլորը իմ գործը պէտք է լինի: Դու միայն հրամայիր, որ այս րոպէիս ինձ առաջնորդեն դէպի նրա կացարանը:

— Ես ինքս կ'առաջնորդեմ, ներքինա-քինապետ տէր, ասաց բանտապետը յօ-ժարութեամբ:

Տանջանքի մատակարարը վերջապէս խոնարհուեցաւ բարձրագոյն հրամանի առջեւ: Այն օր, որպէս մեզ յայտնի է, նա աւելի յանդգնութեամբ էր վարուել դատապարտեալ թագաւորի հետ, ցանկանում էր 'իւր մեղքը որեւէ կերպով քաւել, չնայելով, որ այդ իսկ մեղքի մէջ էր նրա պաշտօնի առաքինութիւնը.

Մութ էր դրսում: Բոլոր դռները փա՛կուած էին: Պահակները, սանդարամետական չար ոգիների նման, ամենուրեք հըսկում էին: Երկնքի թռչունն անգամ գիշերային այդ պահուն չէր համարձակուի բերդի մօտով անցնել: Ո չոք չէր շարժ - ւում, ոչ ոք չէր երեւում: Տիրում էր խորին, մահահրաւէր լռութիւն:

Մի ծառայ, լապտերը ձեռին, գնում էր առջեւից եւ լուսաւորում էր ապառաժի քարակոփ սանդուղքները, որ տանում էին դէպի վեր, դէպի բերդի բարձրութիւնը: Լոյս ցերեկով անգամ այդ ոլորապտոյտ սանդուղքներով գնացողը կարող էր ամէն րոպէ մոլորուել: Մի փոքրիկ սխալ, մի թեթեւ սայթաքումն կըտանէր նրան դէպի ցած, դէպի անդունդ...: Ծառայի ետեւից գնում էր բանտապետը, իսկ նրա ետեւից՝ Նորեկ ներքինապետը: Տխո՜ւր էր նա, որպէս մի սգաւոր, որին տանում էին ցոյց տալու իւր սիրելւոյ անյայտ գերեզմանը: Ի՞նչպէս պէտք է տեսնել նրան: Արդեօք նա կ'ունենա՞ր այնքան ոյժ, այնքան սրտի զօրութիւն, որ կարողանար զսպել իւր հոգու ամենադառն զգացմունքները:

Նրանք կանգ առին մեզ ծանօթ նկուղի դրան հանդէպ:

— Այստեղ է.. ներքինապետ տէր, ասաց բանտապետը, դուռը ցոյց տալով:

ՐԱՖՖԻ

բանաւոր համաձայնեցան Սուէզի միջազգայնացման ծրագրին շուրջ, որուն մանրամասնութիւնները փոխանցուեցան Լոնտոնի ժողովին հրաւիրուած պետութիւններուն։

× Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Թրումըն, յայտնեց թէ 1945ին առաջարկած էր որ Փանամայի ջրանցքը միջազգայնացուի, բայց այն ժամանակ «Ռուսերը միայն ժխտական պատասխան տուին»։

ՆԱՍՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ցարդ յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Նասրի պատասխանը։ Եգիպտոսի նախագահը կը վարանի, որովհետեւ իր կառավարութեան անդամներն իսկ հակասական խորհուրդներ կուտան իրեն։ Ոմանք կը վախնան անգլօ-ֆրանսական զինուորական միջամտութենէն. ուրիշներ ընդհակառակն, այս միջամտութեան վրայ յոյս դրած են՝ արաբական աշխարհը Արեւմուտքի դէմ ցցելու համար։

× Գահիրէէն հասած պաշտօնական դեկոյցը կը յայտնէ թէ զնդ. Նասր «անորոշ ժամանակով յետաձգեց դէպի Մոսկուա կատարելիք իր ճամբորդութիւնը»։

ՍՈՒԷԶԸ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Արաբական երկիրները կը սպառնան կտրել նաւթուղիներն ու արգելքի տակ առնել դէպի արեւմուտք ուղարկուած քարիւղը, եթէ Անգլիան եւ Ֆրանսան զինուորական գործողութեանց սկսին Եգիպտոսի դէմ։

Արդէն իսկ ծրագիր կար, որ համարաբական քարիւղի խորհրդաժողով մը կը հրաւիրուի Դեկտեմբերի սկիզբը՝ արաբական քարիւղի շահագործման, փոխադրութեան եւ վաճառման հարցերուն մասին ընդհանուր ուղեգիծ մը պատրաստելու նպատակով։ Բայց Ասուանի ամբարտակին եւ Սուէզի հարցերը պատճառ եղան որ դէպքերը զանազան ընթացք մը առնեն։ Եգիպտական Ալ Շաապ թերթը իր երէկուան թիւին մէջ կ'առաջարկէր — «եթէ ձեռք տան Սուէզի ջրանցքին, Միջին Արեւելքի ամբողջ քարիւղը պիտի կորսնցնեն»։

× Սուրիոյ վարչապետն ու արտաքին նախարարը պիտի այցելեն արաբական բոլոր մայրաքաղաքները՝ Եգիպտոսի ի նպաստ քարոզչական շրջապտոյտի մը համար։ Առաջին հանգրուանը Պաղտատն էր, ուր հասան հինգշաբթի օր։

× Այս միջոցին Հիթլեր ի պատուի է։ Մինչ Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները զնդ. Նասրը կը նմանցնեն Հիթլերի, արաբական եւ եգիպտական թերթերն ալ կը գրեն թէ Իտըն կ'ուզէ երկրորդ Հիթլեր մը դառնալ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Կոնստանտինի շրջանին մէջ, ահաբեկիչները բնաջինջ ըրին բազմաթիւ մահմետական ընտանիքներ։ Ապահովութեան ուժերը օգնութեան փութացին եւ վիրաւորները փոխադրեցին դէպի մօտակայ հիւանդանոցները։

× Քապիլիոյ լեռնային շրջաններէն հաւաքուած 8000 Ալժերիացիներ Ֆրանսայի ի նպաստ ցոյց մը կազմակերպեցին։

× Թունուզի մէջ բազմակնութիւնը արգիլուեցաւ։ Վարչապետ Հապիպ Պուրկիպա ընկերային բարեփոխութեանց հրամանագրեր ստորագրեց, բայց Սուէզի հարցին մասին լուռ կը մնայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

900 ՄԵԹՐ խորութեան մէջ արգելափակուած 261 հանքագործները ազատելու յոյսերը շատ քիչ են։ Թերեւս փրկուին ամէնէն աւելի դիմադրական ուժ ունեցողները, որովհետեւ մաքուր օդի հոսանք մը շրջան կ'ընէ այն ստորերկրեայ անցքին մէջ, ուր համախմբուած են արկածեալները։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մամուլը բուռն յօդուածներ կը հրատարակէ անխնամութեան վարչութեան դէմ։ Կ'ըսէ թէ Պելժիոյ մէջ աշխատող օտար հանքագործներուն ապահովութեան համար ձեռք առնուած միջոցները անբաւարար են։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախկին Ռազմիկներու Միութենէն պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով Աթէնքի եգիպտական դեսպանատունը, պատրաստակամութիւն յայտնեց կռուելու Եգիպտոսի համար, եթէ պատերազմ ծագի Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման համար։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Քօլ սիւր Լուի գեղեցկագեղ գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆի (Քանէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մաալէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կաս տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Քօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Քօլ չմտած Ռութ Վէր Կոսս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի արճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Քօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն։

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին։

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ԺԷ ՍԷՆ Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն)։ Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ուխտաւորի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին։ Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի։ Եկեղեցի կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն այս կիրակի առաւօտ, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին։

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի՝ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն ժամը 10ին, Շաւիլի մատրան մէջ։ Երկուշաբթի՝ Մեռելոց։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԽՃԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿԱԶ ՔԷՍԷՐԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Կ. Քէսէրեանի։

Փարիզ, 29 Յուլիս 1956

★

Տէր եւ Տիկին Մխճեան իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— 2000 Ֆր. Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, 2000 Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեօ-Քաշանի մանածիւղին եւ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, O փիէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ։ Հանդէսը կը սկսի պատարագով։ Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհյ։ Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք։ Նոյնքան հաճելի ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի։ Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դպրոցին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 14 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7654 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3465

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

Դաշնակցութեան հակառակորդները 1920–1945, ամբողջ քառորդ դար ուրա-ցած էին Սեւրի դաշնագիրն ու Ուիլսընեան սահմանները:

Ուրացած էին ամբողջ հայութեան իրաւունքը Հայկական Դատը հետապնդելու: Շարունակ կը յարձակէին Դաշնակցութեան վրայ, երբ անիկա իր մամուլով թէ բեմով կը պաշտպանէր «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»ի գաղափարը, որ հաստատուած մը դարձած էր իրենց համար 1919էն ի վեր: (Նոյնը կը մնայ նաեւ այսօր):

Քառորդ դար վերջ, համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վաղորդայնին, տարբեր հովեր սկսան փչել Մոսկուայէն ու Երեւանէն, ու մեր «Հայաստանասէր»ներն ալ, հետեւելով վերէն եկած հրամանին, փոշիներուն տակէն պիտի հանէին Սեւրի դաշնագիրը:

Պիտի պաշտէին՝ ինչ որ այրած էին երէկ:

Պիտի գային ու նստէին Դաշնակցականներու կողքին՝ Սեւրի դաշնագիր եւ Ուիլսընեան սահմաններ պահանջելու համար օրուան Մեծերէն:

Ամերիկայի մէջ «Հայ Դատի Յանձնախումբ» մը կազմած էր Դաշնակցութիւնը եւ 1945ի գարնան յուշագիր մը ներկայացնէր Սան Ֆրանսիսքոյի ՄԱԿի ժողովին՝ պահանջելով Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը:

Հայաստանասէրները այս ձեռնարկին ալ «արկածախնդրութիւն» որակած էին:

Բայց վերջապէս հասաւ 1945 Յունիս 16ը, երբ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցող բարեկամ պատգամաւորները սկսան վերադառնալ, իրենց հետ բերելով նոր կարգախօսներ:

Անոնցմէ ականջ կը փսփսային անոնք՝ թէ «ժողովուրդներու տաղնապը» ընդունած է Գէորգ Զ.ը Մոսկուայի մէջ՝ երբ դեռ անդամ էր անիկա, ու խոստացեր է ընդարձակել Հայաստանի սահմանները...

Պատգամաւորները հրահանգ կը բերէին «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»եր կազմել եւ հայկական հողային պահանջներ ներկայացնել Մեծերուն՝ իրբեւ հիմ առնելով Սեւրի դաշնագիրը:

Այսինքն իրաւունք կը տրուէր արտասահմանի հայութեան՝ Հայաստանի հողային պահանջներով զբաղելու:

Սփիւռքի մէջ Հայկական Դատ հետապնդելը արկածախնդրութիւն չէր համարուեր այլեւս:

Սեւրի դաշնագիրը չէր թաղուած եւ իրաւական արժէք կը ներկայացնէր:

Քառորդ դարէ ի վեր Դաշնակցութեան հետապնդած քաղաքականութիւնը կը վաւերացուէր Երեւանէն...

«Ազգային Ճակատ»ը Փարիզի մէջ, «Ազգային Խորհուրդ»ը Նիւ Եորքի մէջ գործի լծուեցան ու յուշագիրներ ներկայացուցին՝ պահանջելով «Միացեալ Հայաստան», համաձայն Ուիլսընեան իրաւարարական վճռին:

Ֆրանսայի մէջ 40,000 ստորագրութիւն հաւաքելով նոյնիմաստ յուշագիր տրուեցաւ Հաշտութեան ժողովին, որ 1946ին կը գումարուէր Լիւքսէմպուրկի պալատին մէջ, Փարիզ:

Նիւ Եորքի մէջ «համահայկական» խորհրդաժողով գումարեցին 1947ի ամառը, պահանջելու համար, որ Սեւրի դաշնագրով խոստացուած հողամասերը կցուին Խորհրդային Հայաստանին:

Այդ օրերուն ծագեցաւ նաեւ ներգաղթի հարցը: Եւ Հայկական Դատ ու Ներգաղթ համընթաց քալեցին: Հայրենադարձները պիտի երթային շէնցնելու այն հողամասերը, որոնք պիտի կցուէին կորիզին՝ ըստ Ստալինի խոստումին...

Բաղում աղմուկ վասն ոչնչի:

«Թրքահայոց Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»երը լուծուեցան այն օրը, երբ Վիշինսքի ՄԱԿի ժողովին առջեւ յայտարարեց թէ Կարսն ու Արտահանը Վրացիներուն կը պատկանին եւ անոնց պէտք է վերադարձուին (24 Հոկտ. 1947):

Այդ թուականէն ի վեր «Հայաստանասէր»ները կրկին թաղեցին Սեւրի դաշնագիրը եւ այլեւս բնաւ չեն խօսիր անոր մասին: Վերստեղծուած է 1920–1945ի կացութիւնը:

Դաշնակցութիւնն է միայն, որ դարձեալ տէր կը կանգնի միշտ եւ հաւատարիմ կը մնայ հայ ժողովուրդի արդար Դատին, որուն համար երէկ զոհեց իր լաւագոյն զաւակները, այսօր ու վաղն ալ դարձեալ պիտի զոհէ, մինչեւ որ իրականանայ «Միացեալ և Անկախ Հայաստան»ը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ՄԵՐԺԵՑ ԼՈՆՏՈՆ ԵՐԹԱԼ
ՈՒՐԻՇ ԺՈՂՈՎ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Կիրակի կէսօրէն ետքը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, զօր. Նասր տուաւ իր պատասխանը: Ինչպէս արդէն կը սպասուէր, մերժեց մասնակցիլ Լոնտոնի ժողովին: Յայտարարութեան ոճն ու շեշտը, սակայն, զարմանք պատճառեցին. կը կարծուէր թէ մերժումը պիտի կատարուէր յարձակողական եւ գրգիչ ոճով մը. բայց Եգիպտոսի նախագահը զուսպ եւ հանդարտ շեշտով մը կարդաց իր պատասխանը: Նախ բրաւ վերջին անցուդարձերուն պատմականը. Յուլիս 26ին՝ Եգիպտոսի կառավարութիւնը որոշեց ազգայնացնել Սուէզի Ջրանցքին Ընկերութիւնը: Օգոստոս 6ին՝ Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Մ. Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ ըմբռնուած յայտարարութիւն մը կը բողոքէր այս որոշման դէմ եւ կը յայտնէր թէ միջազգային ժողով մը հրաւիրուած է Օգոստ. 16ին՝ Լոնտոնի մէջ: Ապա Նասր աւելցուց.— «Եգիպտ. կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ Երեքներու այս յայտարարութիւնը՝ հետեւեալ պատճառաբանութիւններով.— 1) Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն փաստել թէ Ջրանցքին Ընկերութիւնը միջազգային բնոյթ մը ունի. սակայն ճիշդ չէ. Ընկերութեան եւ Եգիպտ. կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնագրին 16րդ յօդուածին համաձայն, Ընկերութիւնը եգիպտական է եւ ենթակայ՝ եգիպտական օրէնքներուն: 1888ի համաձայնագիրը եւ 1954ի անգլօ-եգիպտական դաշինքին 8րդ յօդուածը կ'ընդունին Եգիպտոսի իրաւունքները՝ Ջրանցքին վրայ. ազգայնացման որոշումը մաս կը կազմէ մեր ներքին իրաւասութեանց: Ջրանցքին միակ տէրը Եգիպտոսն է:

2) Ըստ Երեքներու յայտարարութեան, ազգայնացումը կը վտանգէ Ջրանցքին նաւային երթեւեկին ազատութիւնը: Ընկերութեան կանոնաւորութիւնն ու երթեւեկին ազատութիւնը իրարմէ անկախ հարցեր են, որոց կամաւոր խնդաթիւրումը աւելի եւս կասկածելի կը դարձնէ Երեքներու բռնած դիրքը: Ջրանցքին անօրինութեան համար միջազգային մարմին մը ստեղծել կը նշանակէ՝ անկախ երկրի մը ներքին գործերուն միջամտել ըլլալ: Եգիպտական կառավարութիւնը կը հաստատէ նմանապէս, որ արեւմտեան պետութիւններ, զինուորական ուժեր կը կեդրոնացնեն Եգիպտոսի շրջակայքը. ասիկա հակառակ է ՄԱԿի ոգիին եւ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը: 3) Գալով Լոնտոնի ժողովին, կը զարմանանք որ անհրաժեշտ չգտնեցին Եգիպտոսի կարծիքը առնել. ի վերջոյ ժողովին նիւթը Սուէզն է, որ Եգիպտոսի անբաժանելի մէկ մասը կը կազմէ: 24 պետութիւններ միայն հրաւիրուեցան, մինչ 45 պետութիւններ կ'օգտուէին Ջրանցքէն: Լոնտոնի ժողովը միջազգային չէնք նկատեր, հետեւաբար չենք կրնար մասնակցիլ անոր: 4) Մենք հաւատարիմ կը մնանք Միացեալ Ազգերու ուխտին եւ այն սկզբունքին, թէ միջազգային անհամաձայնութիւնները պէտք է լուծուին խաղաղ միջոցներով. այս հիման վրայ, կ'առաջարկենք հրաւիրել ուրիշ միջազգային ժողով մը, որուն պէտք է մասնակցին 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող պետութիւնները եւ այժմ Սուէզի ջրանցքէն օգտուող երկիրները: Ժողովին որոշումները պէտք է վաւերացուին ՄԱԿի կողմէ»:

× Լրագրող մը հարցուց թէ ե՞րբ տրուեցաւ Սուէզի ազգայնացման որոշումը: Նասր պատասխանեց.— «Երկու-երեք տարի առաջ մտածած էինք այս մասին. բայց վերջնական որոշումը տուինք երբ անգլօ-ամերիկացիները մերժեցին օժանդակել Ասուանի ամբարտակին շինութեան»:

× Լոնտոնի արտաքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը կը յայտնէ թէ հակառակ Եգիպտոսի մերժումին, Օգոստ. 16ի ժողովը տեղի պիտի ունենայ:

Խ. Միութիւնը առաջարկած էր յետաձգել ժողովին թուականը: Անգլիական կառավարութիւնը մերժեց այս առաջարկը: «Կրնայ ըլլալ որ Շեփիլով վերջին վայրկեանին ետ կենայ իր որոշումէն եւ Լոնտոն չմեկնի»:

× Երկար տատանումներէ վերջ, Յունաստան որոշեց չմասնակցիլ ժողովին. պատճառը Կիպրոսի հարցն է:

× Մառեշալ Թիթօ կը դժգոհի որ ինքը չեն հրաւիրած:

× Նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցեցաւ Հանրապետական եւ Դեմոկրատ երեսփոխանական պարագլուխներուն հետ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ.— «Կացութիւնը կը մնայ ծանր. բայց Լոնտոնի ժողովին մէջ Մ. Նահանգները պիտի աշխատին այնպիսի լուծում մը գտնել, որ գոհացնէ թէ՛ արեւմտեան պետութիւնները եւ թէ Եգիպտոսը»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ ԺՈՂՈՎ »

Ամէն անգամ որ միջազգային ժողով մը կը գումարուի, միտքս կ'իյնայ Խրիմեան Հայրիկին այս երգիծանքը, այնքան սուր եւ իմաստուն:

Թագաւորները զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմեն այսօր: Անոնց յաջորդած են դիկտատորները, այլ մանաւանդ վարչապետներն ու արտաքին գործերու նախարարները:

Ցետոյ, ժողովներն ալ բազմապատկուած են, եւ մասնակցողները շատ աւելի գործօն դեր կը կատարեն քան երբեմնի արքաները:

Այս վերջինները աւելի կտրուկ էին: Եթէ դիմացինը առաջարկուած պայմանները չընդունէր, անմիջապէս բանակը յառաջ կը խաղար, եկեղեցւոյ իշխաններու օրհնութեամբ:

Այս տեսակ պարագաներու մէջ, վարպետ ռազմավարութեան մը կը հետեւէր Սուլթան Համիտ:

Կա՛մ սուտ-խենդ կը ձեւանար, եւ կամ շախարկի մենաշնորհ մը բաշխելով զէնքերը վար դնել կու տար:

Եւ իրենին կը լուծուէր «քրիստոնեաներու պաշտպանութեան» խնդիրը:

Պատահաբար կը յիշեմ քանի մը օրինակներ, մէկը միւսէն պերճախօս:

Եթէ չեմ սխալիր, 1901ին էր:

Առեւտրական վէճ մը ծագած էր Փարիզի եւ Պոլսոյ միջեւ (Լորանտօ-Թիւպինի):

Տակաւին չէր ցամքած Սասունի ջարդին արիւնը, որուն վերեւ կը ծփար երկիզուած գիւղերու մուխը:

Սուլթանը կը դժկամակէր վճարել իր պարտքը:

Մարտանաւեր անմիջապէս ճեղքելով Միջերկրականը, գացին գրաւեցին Միտիլլի կղզին, անոր մաքսատան հասոյթներով գանձելու համար առնելիքը:

Այդ միջոցին հուժկու ձայն մը բարձրացաւ Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէջ: Ընկերվարական ախոյեան մը, Մարսէլ Սամպա, կ'աղաղակէր ի խորոց սրտից.

— Et l'Arménie ?

Այդպիսի տեսարան մըն ալ պարզուեցաւ 1923ին, Լոզանի մէջ, երբ Անգլիոյ ներկայացուցիչը կը փորձէր փրկել Սեւրի դաշնագիրը, ամբողջ խնդիրը վերածելով «Հայկական Օջախ»ի մը:

Բանակցութիւնները խզուելու վրայ էին, երբ օգնութեան հասաւ Մուսուլի քարիւղը, իր բոցերուն մէջ փոշիացնելով թէ՛ դաշնագիրը եւ թէ՛ «օջախ»ը:

Ճակատը շատոնց ճեղքուած էր եւ պարտեալը դարձաւ յաղթական...

Շատ բան չէ փոխուած այդ օրերէն ի վեր:

Ահաւասիկ նոր ժողով մը, ուր 24 պետութիւններ զանազան խմբակներու բաժնուած են արդէն, համաձայն իրենց սեփական շահերուն:

Մէկ մասը կը սպառնայ: Երկրորդը վերապահ դիրք մը բռնած է: Երրորդը կը փորձէ ձուկ որսալ պղտոր ջուրի մէջ:

Եւ յաղթական կը հանդիսանայ ան որ կատարուած իրողութեան առջեւ դրաւ աշխարհը:

Բարեբախտաբար ամէնքն ալ կը վախնան պատերազմէն, որ ծիածանի պէս բան մըն էր երէկ:

ՎԱՀԷ

× Անգլիական ռազմանաւերն ու օդանաւերը կը շարունակեն զինուորներ փոխադրել դէպի Մալթա եւ Կիպրոս:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Վեց օր անցաւ սարսափելի արկածէն ի վեր. 259 հանքագործներ տակաւին արգելափակուած կը մնան 1035 մեթր գետնին տակը: Շաբաթ օր երկու դիակներ եւս գտնուեցան: Երէկ, Երկուշաբթի, ժողովրդական ընդհանուր յուզման մէջ կատարուեցաւ յարգ. զոհուած զոհերուն թաղման արարողութիւնը: «Ազգային Սուգի Օր» յայտարարուած էր ամբողջ Պելժիքոյ եւ Իտալիոյ մէջ:

Պելժիքոյ թագաւորը անձամբ մխիթարեց զոհերուն ընտանիքները:

Ազատարարները կը շարունակեն իրենց աշխատանքները: Փոքր յոյս մը ունին յաջողելու, որովհետեւ կը կարծուի թէ հրդեհը ծագած պահուն 80 հանքագործներ կը գտնուէին այն անցքին մէջ, ուր գտնուեցան վերջին երկու դիակները: Հաւանական է որ ապաստանած ըլլան աւելի ապահով վայր մը: Ազատարարները հասան 907 մեթր խորութեան մէջ գտնուող անցքը: Այնտեղէն պիտի իջնեն 975 մեթր եւ 1035 մ. անցքերը, ուր, ըստ նախատեսութեանց, կը յուսան գտնել արկածեալներուն մեծագոյն մասը, եթէ արդէն իսկ խեղդամահ եղած չեն:

259 հանքագործներէն 136ը Իտալացի են, 110ը՝ Պելժիացի, 5ը՝ Ֆրանսացի, իսկ մնացեալները կը պատկանին զանազան ազգութեանց:

× Իտալական կառավարութիւնը պահանջեց որ քննութիւն մը բացուի արկածին պատասխանատուները ճշդելու համար:

ԱԼԺԷ քաղաքին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ. 15 հոգի մեռան եւ 15 հոգի ալ վիրաւորուեցան: Վերջին երկու օրերուն ընթացքին սրճարաններու ահաբեկչական արարքներուն թիւը կը բարձրանայ հինգի: Երէկ, մահմետական խանութպաններ ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

(Կաթողիկոսին յայտարարութիւնները «Այգ»ին)

Բ. եւ վերջին մաս

Ծանօթ է, թէ Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովին պայմաններուն մերժուելէն ետք, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. բանակցութեանց բաց դուռ մը կը ձգէր եւ բանագնաց կը նշանակէր Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահ Ամեն. Տ. Եղիշէ Արք.ը: Նոյն ատեն ծանօթ է, թէ Տ. Եղիշէ Արք. խօսակցութիւններ ունեցաւ: Ուզեցինք այս մասին լսել ընտրեալ կաթողիկոսին խօսքը

— Այս Աթոռին անկախութիւնը նկատի ունենալով՝ չուզեցինք անպայման Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովին տեսակէտներուն կառչիլ, այլ նախընտրեցինք Կիլիկիոյ Եպիսկոպոսական դասուն հետ Ս. Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռներուն փոխ-յարաբերութիւնները: Ներկայացուած պայմանները ոչ թէ մերժեցինք, նկատի ունեցանք որպէս տեսակէտ: Բանակցութիւններուն արդիւնքի հասնելէն ետք Ամեն. Տ. Եղիշէ Արք. հեռագրեց Ս. Էջմիածին՝ Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին, յայտնելով՝ որ Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովին ոգին պահուած է եւ խնդրելով իր հաւանութիւնը հեռագրել Տ. Զարեհ Եպս.ին: Ծանօթ է պատասխանը, որ օծման համար Կիլիկեան եպիսկոպոսները եւ կողմերու ներկայացուցիչները Ս. Էջմիածին կը հրաւիրէր: Բայց մեր հոն երթալովը այս Աթոռը տէ ֆաքթօ ենթարկուած պիտի ըլլար Էջմիածնի. կը տեսնէք, առաջին հերթին այս Աթոռին անկախութեամբ մտահոգ էինք, բայց քաղաքական պայմաններն ալ բոլորովին աննկատ չէինք կրնար թողուլ: Տեղապահ Սրբազանի հեռագրին որպէս պատասխան այս անգամ Տ. Փառէն Եպիսկոպոսի անունով 22 Յունիսին հեռագիր մը, նոյն բովանդակութեամբ այլ մէկ գիծով. կողմերու միջեւ բանակցութիւնները Էջմիածին կատարուելու են, բայց օծումը կրնայ կատարուիլ Անթիլիասի մէջ կամ Էջմիածին: Անձնական հեռագիր մըն էր այդ, որուն պատասխանելու հոգը Տ. Փառէն Եպս.ին կը պատկանէր:

ՓԱՌԷՆ ՍՐԲՈՑ-Ի ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

— Աւելի ետք, Կիլիկեան եպիսկոպոսներու բանակցութիւններուն ընթացքին եւ 5 Սրբազաններու համաձայնութենէն ետք, ինչո՞ւ մերժեցիք Փառէն Սրբ.ի վերջին երկու առաջարկները:

— Փառէն Սրբ. մասնակցեցաւ մեր բոլոր բանակցութիւններուն, թելադրանքներ եւ դիտողութիւններ ըրաւ, բայց երբ համաձայնութիւն մը ստորագրելու պահը եկաւ՝ մերժեց, պատասխանեց ընտրեալ կաթողիկոսը. Շաբաթ մը ետք, իր ստորագրելուն որպէս պայման՝ բերաւ այդ երկու առաջարկները, որոնք մեր բանակցութեանց հիմունքը արմատէն կը խախտէին: Եւ անոնք մերժուեցան՝ որովհետեւ մեր համաձայնութեամբ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի գոյութիւնը ապահովուած էր. Փառէն Եպս.ի առաջարկներով, Ազգ. Ընդհանուր Ժողովը վերջնականապէս կը ջնջուէր եւ կը փոխարինուէր նշանակովի մարմնով մը, որ թէ՛ օրէնսդիր եւ թէ օրէնքը վաւերացնող պիտի ըլլար, ինչ որ հակաօրինական էր: Երկրորդ առաջարկը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին օծումը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հաւանութեամբը կատարել, երբեք խնդրոյ առարկայ չէր եղած մեր ժողովներուն ընթացքին: Տ. Խադ Արք.ն ու Տ. Դերենիկ Եպս.ը անմիջապէս բացատրեցին Տ. Փառէն Եպս.ի տեսակէտները եւ ետ քաշեցին 8 օր առաջ իրենց տուած ստորագրութիւնը:

ՎԵՐՋԻՆ ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան խումբ մը միաբաններ, թիւով 11, շաբաթ մը առաջ Տ. Խադ Արք.ի հրաւէրով Պիքֆայեայի վանքին մէջ ժողով գումարեցին՝ Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Խորէն Եպս.ը պաշտօնանկ հռչակելով եւ նոր Տնօրէն ժողով մը ընտրելով:

— Ինչո՞ւ հակաօրինական կը նկատէք այս ժողովը եւ անընդունելի՝ իր որոշումները, հարց տուինք ընտրեալ կաթողիկոսին

— Որովհետեւ ո՛չ Տեղապահը եւ ոչ ալ Դիւանը հրաւիրած է այդ ժողովը: Աւելին. 21 Յուլիս թուակիր մեր գրութիւններով, մենք եւ Խորէն Ս. զգուշացուցինք Գերշ. Տ. Խադ Ս.ը նման քայլ մը առնելէ եւ նման հաւաքոյթի մը ապօրինի բնոյթը նշեցինք, յայտնելով թէ յետագայի բոլոր անպատեհութեանց պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ անձնապէս իր վրայ: Զանսաց Խադ Ս. մեր զգուշացումներուն. Ամէն միաբան այս Աթոռին հանդէպ ունի պարտաւորութիւններ եւ իրաւունքներ: Ոմանք չկատարեցին իրենց պարտաւորութիւնը, որով չեն կրնար իրաւունք պահանջել: Եւ յետոյ, միաբանական կանոնագրի 33րդ յօդուածը կ'ըսէ. «Միաբանութեան ընդհանուր թիւին կէսէն մէկ աւելին բաւական է օրինաւոր ատեան կազմելու եւ ամէն խնդիր լուծելու բացի կաթողիկոսական ընտրելիներու ցանկի կազմութենէն, Տեղապահի, Լուսարարապետի, Տնօրէն ժողովոյ ընտրութիւններէն». Արդ, Կիլիկիոյ միաբանութեան ընդհանուր թիւը 22 է եւ այդ ժողովին մասնակցողները թիւով 11 են, որով՝ ընդհանուր թիւին ոչ կէսէն մէկ աւելի:

ՊԱՇՏՕՆԻ ԴԱԴԱՐԵՑՈՒՄՆԵՐ

— Իրաւունք ունէի՞ք Դպրեվանքի տեսուչը, Աթոռին դիւանապետը եւ տպարանի տեսուչը պաշտօնանկ ընելու, երբ դեռ ընտրեալ կաթողիկոս էք միայն եւ ոչ-օծեալ:

— Իրաւունք ունէինք, որովհետեւ նախընթացներ կան: Դերենիկ Սրբ.էն առաջ Դպրեվանքի տեսուչը Ղեւոնդ Սրբ.ն էր, եւ ան կաթողիկոսէ մը նշանակուած էր: Դերենիկ Եպս. եւս նշանակուած էր կաթողիկոսէ մը: Արդ, երբ կաթողիկոս մը պաշտօն մը կարող է տալ, ուրիշ կաթողիկոս մը կրնայ ետ առնել այդ պաշտօնը: Գալով «ընտրեալ եւ ոչ-օծեալ»ի խնդրին, կը յիշատակեմ նախընթաց մը միայն. Երանաշնորհ Գարեգին Ա. Կաթ. ընտրուելէ ետք Ամերիկա կը մնար դեռ եւ օծում չէր ստացած, բայց հեռագրով Դպրեվանքի ուսուցչական կազմին (Տքթ. Թոփճեանի նշանակում), կրթական ծրագրին եւ պիւտճէին շուրջ կարգադրութիւններ ըրաւ: Այն ատենուան Տեղապահ Խադ Սրբ. եւ ոչ ոք մտքէն իսկ չանցուց չանսալ այդ կարգադրութիւններուն:

ԿԱՐԳ ՈՒ ԿԱՆՈՆ

— Եւ հիմա ի՞նչ ծրագրած էք ընել

— Որպէս անմիջական ծրագիր՝ մտքիս մէջ յստակ է մէկ բան. այս Աթոռէն ներս կարգն ու կանոնը եւ եկեղեցական կարգապահութիւնը պիտի վերահաստատուին:

Մեր հրաժեշտ առնելէն առաջ, ընտրեալ կաթողիկոս Գերշ. Տ. Զարեհ Եպս. յայտնեց, թէ պաշտօնանկ եղած միաբաններուն տեղ կատարած է հետեւեալ նշանակումները. Տ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան՝ տեսուչ Դպրեվանքի, Տ. Արտաւազդ Վրդ. Թրթռեան՝ դիւանապետ եւ Տ. Արտակ Վրդ. Մանուկեան՝ տեսուչ տպարանի:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՌՈՒՍԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԸ

Տասնըհինգ օրուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Յուլիս 12ին Պուէնոս Այրէսէն դէպի Խ. Միութիւն կը մեկնէր նաւ մը հազար ռուս հայրենադարձներով: Աւելի երկար կամ նուազ տեւողութեամբ բնակութիւն հաստատելէ ետք Արժանթինի զանազան քաղաքներուն մէջ, անոնք որոշեցին մեկնիլ մայր հայրենիք: Տարուան սկիզբէն ուրիշ նաւեր ալ մեկնած ըլլալով, ցարդ անոնց թիւը կը հասնի երեք հազարի.

Մամուլը բողոքեց եւ հակահամայնավար կազմակերպութիւններ եւ Ճերմակ Ռուսեր մինչեւ քարափ գացին տարհամոզելու համար իրենց սլաւ եղբայրները որ չվերադառնան արգելափակման կայաններու «կարմիր դժոխքը»: Անոնք չյաջողեցան: Յունիս 11ին մեկնող նաւուն վրայ գաղթողները ուկրայնական ժողովրդական պարեր կը պարէին, իսկ խորհրդային դեսպանը մինչեւ քարափ գնաց բարի ճանապարհ մաղթելու:

Այս վերադարձողներուն մէջ կը գտնուէին այնպիսիներ որոնք աշխատաւոր էին, 1945ին հոն գացին եւ մնացին աշխատաւոր, կային նաեւ, քաղքենիներ, որոնք բարեկեցիկ կեանք մը կը վարէին: Ուրիշներ կը մեկնին մղուած հայրենիքի կարօտէ, «ռուս հոգւի ակրէն»: Այս մեկնողներուն մէջ կային նաեւ այնպիսիներ որոնք դարուս սկիզբը հոն գաղթող Ռուսերու զաւակներ էին: Բուն համայնավարներ չկան անոնց մէջ, արժանթինեան համայնավար կուսակցութիւնը խորհուրդ չի տար, որ Խ. Միութիւն մեկնին:

Թէեւ առաջին մեկնումները աննշմար անցան, սակայն պարագան նոյնը չէ այսօր: Կասկածէ դուրս է կառավարութեան դժգոհութիւնը:

Իրենց կարգին Թաս գործակալութիւնը եւ Մոսկուայի ձայնասփիւռը հեգնական եւ վիրաւորական մեկնութիւններ ըրին Լատին Ամերիկայի մասին, երբ առաջին խումբը ճամբայ կ'ելլէր, ըսելով թէ անոնք կը նախընտրէին հայրենիքը նոր եւ դրամատիրական երկիրներէն:

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ սլաւ գաղթականները ճնշումի ենթարկուած են եւ սխալ խոստումներ եղած են անոնց: Իսկ խորհրդային դեսպանատունը եւ հիւպատոսարանը ցոյց կու տան աշխատանքի դիւրութիւնները եւ շատ անգամ կ'առաջարկեն նաեւ ճամբու ծախսը վճարել: Սակայն հարցը շատ աւելի ընդհանուր է:

Իւնեսքոյի մէկ տեղեկագրին համաձայն, որ հրատարակուեցաւ Յունուար 18ին, Եւրոպացիներու մեծ խումբ մը երբեք չի ձուլուիր Արժանթինի մէջ: Ներկայիս մօտ երեք միլիոն Իտալացի կայ եւ մէկ միլիոնէ աւելի Սպանիացի, որոնք կ'ապրին երկրին մէջ: Բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն Ռուսերը, 86 հազար հոգի: Գերմաններուն թիւն է 58 հազար, Եուկոսլաւներունը 35 հազար, Ֆրանսացիներունը 33 հազար: Պէտք է աւելցնել նաեւ Լեհեր՝ հարիւր հազար. իսկ Հայերը 35 հազար: Այս հաւաքականութիւնները խումբերու կը բաժնուին քաղաքական, կրօնական տեսակէտով եւ բոլորովին ինքնավար կեանք մը ունին: Գործնականին մէջ ձուլումը ազդեցիկ չէ մինչեւ երրորդ սերունդ:

Լուրջ հարց է Իտալացի աշխատաւորներու պարագան: Այն նաւերը որ աշխատաւորներով Նափոլիէն կամ Ճենովայէն դէպի Արժանթին երթուդարձ կ'ընեն, աւելի լեցուն են վերադարձող աշխատաւորներով: Կը թուի թէ Իտալացիները, որոնք երամներով հոն գացած են, չեն դիմանար կեանքի պայքարին, որ նոյնքան ծանր է որքան իրենց երկրին մէջ, սակայն կը նախընտրեն իրենց երկիրը եւ շրջանակը, Լատին Ամերիկայի անորոշ հեռանկարներէն:

Իւնեսքոյի տեղեկագիրը կը յիշէ նաեւ թէ հարցը նոր չէ: 1919ին արդէն Մոնթեւիտէոյի մէջ, գաղթականութեան մասին ժողով մը խոհեմութիւն կը յանձնարարէր եւ կը խնդրէր կառավարութենէն որ նախապատուութիւն տայ Լատին գաղթականներու: Սակայն այս խումբն ալ բարեբար արդիւնք չտուաւ: Հարցը բարդ է եւ բազմաթիւ են այս վերադարձներու ընկերաբանական պատճառները.

(Թարգմ. «Լը Մոնտ»էն)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Միջահասակ էր, բաւական կոկիկ հագուած, արտաքնապէս խելօք կերպարանքով: Զոյգ մը ակնոցներուն ետեւէն կը փայլէին ալքոլէն կարմրած աչքերը: Կոր քիթին ներքեւ, սեւ շրթունքները իրեն կուտային սատանական երեւոյթ մը, որ աւելի կը շեշտուէր իր նիհար ու երկար դունչով:

Գարեգին Խաժակի հզօր շունչին տակ նախանձելի բարձրութեան հասած Սահակեան վարժարանը՝ վարժապետ Եղիշէն՝ վերածած էր բարբարոսական շրջապատի մը, ուր ծեծը, բռնի ծոմապահութիւնը եւ միջնադարեան չարչարանքները ի զօրու էին ամենայն սաստկութեամբ: Տղաքը ապահով չէին դպրոցը, եկեղեցին, Ս. Գէորգի թաղին մէջ եւ նոյնիսկ Սամաթիոյ պողոտաներուն վրայ, որովհետեւ նշանակուած լրտեսները ամենուրեք կը հետեւէին իրենց շարժումներուն եւ օրը օրին կը տեղեկացնէին դաժան վարժապետին:

Պէրպէրեան էֆէնտի, ցասումէն խեղդեալի պէս կարմրած, Սաղաթիէլը առջեւ հրեց ու մոլեգին փռնչաց ատամնաթափ բերնէն շողիքներ արձակելով.

— Հա՛յր Եղիշէ, ձեզի կը յանձնեմ այս անառակ որդին, պարտ ու պատշաճը անօրինելու ստիպողական խնդրանօք...

Վարժապետ Եղիշէն հաճութեամբ ընդունեց այս աղերսը, զոր իրեն կը մատուցանէր ութսունական թուականներուն աշխարհ եկած Պէրպէրեան էֆէնտին, «կականաբարձ եւ արտասուաթոր հեծութեանց», ինչպէս պիտի ըսէր Պարոնեան: Էհ, բաներ մը ականջին հասած էր, բայց տեղեակ չէր մանրամասնութեանց: Ինչո՞ւ պիտի հարցնէք. տղաքը կը վախնային զինքը մատնելէ, որովհետեւ առկային Սաղաթիէլ սովոր էր իր պարտքը հատուցանել եռապատիկ տոկոսով...:

Տէր Թովիկի մրցակիցը քաշեց տղուն թեւէն ու քիթին տակէն մռլտաց.

— Հո՛ս եկուր նայիմ, ի՞նչ ես ըրեր որ Պէրպէրեան էֆէնտին սաստիկ բարկացեր է քեզի դէմ:

Սաղաթիէլ լուռ մնաց: Վարժապետին շրթունքներուն ծայրը սաղայելական ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ. ճիշդ է որ մեծ բան մը չէր գիտեր անառակին չարաճճիութիւններուն մասին, բայց բնազդաբար կը զգար թէ շահեկան որս մըն էր որ լայնօրէն պիտի կրնար գոհացնել իր դաժան ախորժակները:

Վարժապետ Եղիշէն չէր սխալեր, որովհետեւ նոյն պահուն տղոցմէ մին վեր առաւ մատը եւ վախն ի վախն թոթովեց.

— Միսիւ, Սաղաթիէլը երէկ իրիկուն ճիկարա կը քաշէր Հաճի Գատըրի մէյտանը, ես աչքովս տեսայ....

— Սո՛ւտ է, Միսիւ Եղիշէ, յանդգնեցաւ ըսել ետեւի կարգը նստած սիրուն տղայ մը: Առջի օր, աս «Սերսեր»ին Սաղաթիէլին կաղամարը պահած էր, ան ալ ապուր մը ծեծեց, հիմա «խարէզը»ը առնելու համար սուտ խօսքեր կ'ընէ....

Վարժապետ Եղիշէն շատ ալ գլուխ չունէր մտիկ ընելու խեղճ տղուն խօսքերը: «Սերսեր»ին շնորհքով փաստ մը տրուած էր ձեռքը, իրեն կը մնար ուրեմն զայն օգտագործել կրցածին չափ, զաւեշտին առաջին վարագոյրը բանալու համար:

— Դուն սո՛ւս, ի՞նչ եղած է քեզի, որ չերեւիր պէս կ'ինկնաս ամէն բանի մէջ:

Տղան լաւ կը ճանչնար վարժապետը, հետեւաբար չհամարձակեցաւ աւելի առաջ երթալ ու ճարահատ տեղը նստաւ:

«Հայր Եղիշէ» հանդիսաւորապէս բացաւ Դպրաց դասու միջնորմի ապակեայ դռները: Պա՛հ, տափակ բան էր միայն աշակերտներուն մենաշնորհը դարձնել այս բեմադրուած զաւեշտը, որ կը խոստանար զգայացունց ըլլալ ամէն կերպով: Մաղթելի էր ուրեմն որ զայն նմանապէս վայելէին Օր. Վիքթորիան, Օր. Նոյեմին եւ ինչո՞ւ չէ Ֆրանսերէնի ուսուցչուհի Օր. Լուիզը:

Ըսէ նայիմ, Սաղաթիէլ, ի՛նչպէ՞ս սպրեցիր ճիկարան, սանկ ըրէ տէ մենք ալ տեսնանք, վերսկսաւ վարժապետը զուարթ թոնով մը:

Մկան մը անգամ չշարժեցաւ Սաղաթիէլի դէմքին վրայ: Ասոր վրայ, վարժապետը հանեց ծխատուփը գրպանէն – եւ ստիպեց որ գլանիկ մը ոլորէ:

— Հայտէ՛, ոլորէ կ'ըսեմ քեզի, եթէ ոչ կը տեսնա՞ս, հինգ ապրանք կուգայ կոր:

Եւ որովհետեւ Տէր Շախշախի թոռը կը յամառէր իր լռութեան մէջ, շնդալից ապտակ մը իջաւ խեղճ տղուն երեսին: Տղան ձայն չհանեց, փայլակնացայտ աչքերը խստօրէն սեւեռեց վարժապետին վրայ ու լուռ մնաց կրկին: Թակարդն ինկած որս մըն էր այդ միջոցին, ապիթ յարմար էր ուրեմն փեթրտելու զինքը: Ճիշդ նոյն պահուն, ահա մէջտեղ կ'ելլէ ուրիշ «կամաւոր» մը, որ երկրորդ փաստը կուտար հաճոյակատարութեամբ:

— Միսիւ, Ս. Ղեւոնդեանց տօնին օրը, Սաղաթիէլը տէրտէրին թասը առնելով գլխուն անցուց:

(4 — շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

■

ԽՄԲ.— «Ազատ կարծիքներ» խորագրին տակ «Լը Մոնտ» կուտայ հայազգի երեսփոխան Լեւոն Յովնանեանի տեսակէտները Ալժերիոյ հարցի մասին, ուրկէ կ'ամփոփենք.—

Ազգ. Ժողովին ներքին մէկ յանձնախումբի հետ Զատիկին եւ Յուլիսին ուսումնասիրութեան մը համար դէպի Ալժերիա իր կատարած ճամբորդութեան առթիւ Լ. Յովնանեան կ'ըսէ թէ, քաղաքական լուծումի մը համար նպաստաւոր տարրերը գրեթէ միացած են եւ խաղաղութեան համար չորս ամիսէ ի վեր թափուած ճիգերը անժխտելի կերպով որոշ արդիւնքներ տուին. Տեղւոյն Ֆրանսացի ժողովուրդը վստահութիւն ունեցաւ եւ հասկցաւ թէ Ֆրանսան պիտի չլքէ: Զինուորական պետերու խելացի գործունէութեան շնորհիւ կարելի եղաւ չփման մէջ մտնել գիւղերու խլամ ժողովուրդին հետ, որոնք երկար ատենէ ի վեր հեռու մնացած էին ֆրանսական քաղաքակրթութենէն

Զարգացած բազմաթիւ խլամներ լքրոնեցին թէ Ֆրանսա իր ներկայութիւնը պիտի պահէ Ալժերիոյ մէջ, եւ թէ պատրանք է կատարեալ անկախութիւնը.

Երեք ամսուան մէջ գտայի միջձեցում մը նշմարեցի երկու տեսակէտներուն միջեւ: Պէտք է աճապարել, ժողովուրդը բարենորոգման կը սպասէ: Վտանգաւոր պատրանք է սպասել կատարեալ խաղաղութեան, որուն պիտի յաջորդեն ազատ ընտրութիւնները, սահմանելու համար Ալժերիոյ ապագայ ճակատագիրը: Այդ շրջանին պատասխանատու զօրավարներն ալ կը շեշտեն թէ պէտք է աճապարել կատարելու բարենորոգումներ: Իսկ բազմաթիւ խլամներ մեզի ըսին թէ Խորհրդարանին կ'իյնայ քաղաքական լուծում մը առաջարկել Ալժերիոյ հարցին առթիւ, նկատի առնելով տրուած խոստումները:

Ալժերիական ըմբոստութիւնը ժողովրդական ծագում ունի: Անոնք որ քաղաքական կազմութեան շրջանին մէջ են (25–35 տարեկան) եւ եւրոպական կրթութիւն ունին, որոնց հետ վաղը քաղաքական խօսակցութիւն պիտի ունենանք, պէտք է աշխատինք չհեռացնել մեզմէ:

Միւս կողմէ, պէտք չէ մոռնալ նաեւ անոնք որ իրենց զինուորական պարտականութիւնը կը կատարեն շատ անգամ տաժանելի պայմաններու մէջ: Անոնց հանդէպ բարոյական պարտաւորութիւն ունինք եւ պէտք է մեր խոստումը յարգենք:

Գալիք երկու ամիսներու ընթացքին, կառավարութիւնը պէտք է քաղաքական լուծում մը տայ ալժերիական հարցին: Եւ որպէսզի ընդունելի ըլլայ լուծումը, պէտք է յստակ ըլլայ, եւ ներուժ շնորհուի քաղաքական յանցաւորներուն: Ամէնէն առաջ թէեւ սուրի պիտի նայի ազգային եկամուտքին վրայ, բայց պէտք է ջնջել ընդհ. կառավարութիւնը եւ ստեղծել տասներկու նահանգներ, որոնց գործունէութիւնը պիտի համակարգեն երեք ընդհ. քննիչներ արտակարգ պաշտօնով: Պէտք է խլամները մասնակցին ամէն բանի մէջ, մինչեւ անգամ տնտեսական եւ ընկերային ամէնէն բարձր պաշտօններուն

Եւ սակայն հաշուի առնելով սխալները եւ տասը տարուան չգործադրուած խոստումները, դաշնակցային լուծում մը Ֆըրանսական Միութեան մէջ, ինչպէս սահմանեց Տըֆեռի վերջին օրէնքը, շատ աւելի լաւ նկատի պիտի առնէ ալժերիական անհատականութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի (5 Օգոստոս) վաղ առաւօտեան, օգոստափառ արեւ մը կը ժպտէր մեզի: Նախորդ երեկոյեան սպառնալից ամպերը որ թունդ հանած էին մեր սրտերը, անհետ կորսուած էին:

Տօնակատարութիւնը կազմակերպուած էր Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Թէեւ շատեր արձակուրդի մեկնած էին և նոյն օրը հարսանիք մը և դաշտահանդէս մը յայտարարուած էին, կազմակերպիչները չէին վհատած ու վստահ էին իրենց յաջողութեան վրայ: Լիոնցիք առաւօտուն մասնաւոր ինքնաշարժով մը եկեր հաստատուեր էին ծառաստանի հովանիին տակ, ճաշերով, գոնէ ամբողջ օր մը մաքուր օդ ծծելու բնութեան ծոցին մէջ: Տէսինցիք, բացի քանի մը ընտանիքներէ, նոյն փութկոտութիւնը ցոյց չտըւին: Կարծէք նուազ եռեթակայ ըլլային գործարանային մթնոլորտի թունաւորման: Ժամը 3ը կ'անցնէր ու տակաւին ոգեւորութիւն չէր ստեղծուած: Բայց ահա շատ չանցած աննախընթաց բազմութիւն մը կը խուժէր դաշտ, կազմակերպիչներուն ապահովելու համար բարոյական ու նիւթական մեծ յաջողութիւն մը. Անհատական ինքնաշարժերը իրարու ետեւէ կը շարուէին, դաշտը վերածելով ինքնաշարժերու ցուցադրավայրի մը...: Հիւրեր կային Փոն-տը-Շէրիւէն, Սէն Մորիսէն, Վիէնէն, նոյնիսկ Մարսէյլէն: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին մեր ծանօթներէն ընկ. Արշաւիր Հարէլեան, Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեան եւ ուրիշներ, որոնց անուններուն թուումը երկար պիտի ըլլար: Լիոնի եւ Տէսինի մեր ժրաջան խաչուհիներէն Մարիցա Հարէլեան եւ Ա. Պոյաճեան, «հարուածային» եռանդով մը պարգաներ կը պտտեցնէին բոլորին կուրծքերուն վրայ: Իսկ պիւֆէն անօրինակ գործունէութիւն մը ցոյց կուտար եւ գործադիր յանձնախումբի ընկերները անանկալի մատնուած էին:

Ժամը 4ին օրուան խօսնակը ընկ. Մովսէս Կարապետեան կը բանար հանդէսը, պարզելով օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ անհրաժեշտութիւնը՝ զայն տօնելու ամէն տարի, իբրեւ աղբիւր խանդավառութեան, ու փառաբանութիւն՝ մօտաւոր անցեալի մը հերոսապատումին: Ընկերոջ հրաւէրով, խումբ մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ երգեցին «Կարկուտ տեղացն»ը, յիշեցնելու համար մեզի «Յուլիս 25ի Նուիրական օրը»:

Արձակուրդի պատճառաւ մեր դպրոցը բացակայ էր գեղարուեստական բաժինէն: Բացի աշակերտուհի Օր. Բրաբիոն Տապաղեանէ, որ ինչպէս մեր բոլոր ձեռնարկներուն, այս անգամ ալ իր շատ գեղեցիկ արտասանութեամբ խլեց ջերմ ծափեր: Նոյնքան գնահատուեցան Լիոնի Նոր Սերնդականներէն Ա. Տօնապետեանի, եւ Փոն-տը-Շէրիւէն Հայկ Պիչաքճեանի ըդպացումով կատարուած պատշաճ արտասանութիւնները, ինչպէս նաեւ Տիկ. Աչխէն Պոյաճեանի եւ Յով. Տէր Պետրոսեանի յուզումով երգուած մեներգները: Դժբախտաբար բարձրախօսը շատ յստակ չէր ու կ'աղաւաղէր ձայները.

Օրուան բանախօսն էր Էքս լէ Պէնէն ընկ. Նշան Պետրոսեան:

Մեր երիտասարդ ընկերոջ խնդրանքով, ներկաները վայրկեանի մը լռութեամբ յարգեցին թարմ յիշատակը երկու մեծ Հայերու՝ անզուգական հերոս ու հայրենասէր ընկ. Դրոյի եւ Հայկական Դատի անխոնջ հետապնդող եւ «Յուսաբեր»ի մեծատաղանդ խմբագրապետ ընկ. Վահան Նաւասարդեանի:

Բանախօսին գեղեցիկ ճառը կըցաւ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացնել իր վրայ: Ներկայացնելէ ետք Թանտօրին պատմութիւնը եւ արժէքը բսաւ.— Այժմ ալ Դաշնակցութիւնը կը պայքարի մեր ժողովուրդին ֆիզիքական գոյութեան ու ազգային սրբութեանց պահպանման համար: Պիտի շարունակէ իր պայքարը բոլոր անոնց դէմ, որոնք կ'աղճատեն մայրենիքը եւ ազգային բարքերը:

Խօսելու հրաւիրուեցան նաեւ, ընկերներ Ս. Առաքելեան եւ Փ. Սարգիսեան, որոնք իրենց կարգին ծանրացան Թանտօրի արշաւանքին պատմական դերին, բարոյական պարտադրանքներուն ու հոգեկան ներշնչումին վրայ, հանելով համապատասխան թելադրանքներ

Մեր տարագնդաւոր երգիչ հայրենակիցը Պ. Ժորժ Մաս (Մամասեան), որ Լիոնի ռատիօկայանի մնայուն աստղերէն մին է, իր ներկայութեամբ պատուեց մեր հանդէսը եւ իր քանի մը հայերէն երգերով խանդավառեց ներկաները: Գովելի է որ մեր հայրենակիցը հետզհետէ աւելի կը կապուի ազգային կեանքին: Պիտի փափաքէինք յաճախ լսել զինքը մեր բեմերէն:

Այս առթիւ եղան հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ղազար Ղազարեան՝ 1000 Ֆր., Պ. Զ. Վարժապետեան՝ 500, Պ. Յ. Գասպարեան 500: Գումար 2000 Ֆր.:

Շուրջպարերն ու խմբական ազգային, յեղափոխական երգերն ալ ստեղծեցին տաքուկ մթնոլորտ:

Մութը կոխած էր արդէն, երբ ընկ. Առաքելեանի ինքնաշարժը վերջին բեռները կը փոխադրէր: Ու անդորրութեան չաստուածը դարձեալ կը թագաւորէր պուրակին վրայ: Մեր պաշտելի հերոսներուն ոգիները եւս հանդարտած էին ի տես իրենց յիշատակը յարգող հայորդիներու ազգային գիտակցութեան: Գ. Պ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանդէսի նկարագրութիւնը ընելէ առաջ պարտիմ յիշել թէ այս տարի թաղեցիներու մէջ կը տիրէր համերաշխ ոգին:

Համախմբուած դպրոցին շուրջ, գիտակից իրենց պարտականութեան ու ծնողական պատասխանատուութեան, ամէն ջանք ի գործ դրին անոնք, դպրոցին աշակերտութեան թիւը բարձրացնելու համար: Ութսուն ընտանիք կազմող այս թաղէն միայն հօթը աշակերտ կը հետեւէին հայերէնի դասընթացքին, այս տարի այդ թիւը բարձրացաւ 16ի:

Նորընտիր հոգաբարձութիւնը տունէն տուն կը պտտէր: Բոլորին դռները: Շատեր այսպէս կը պատասխանէին.— Ի՞նչ ընենք, տղան չուզեր: Իսկ ուրիշներ թէ՝ պզտիկը լաւ կ'երթայ, դժուար է երկու լեզու միանգամայն սորվիլ, միտքը կը յոգնի:

Հանդէսին բացումը կատարեցին դպրոցական աշակերտները «Մայկիր ազատ» եւ «Մարսէյլեզ»ով, յետոյ հոգաբարձութեան նախագահ Պ. Հաթայեան բեմ հրաւիրեց Արժանապատիւ Հմայեակ քահանայ Համբարձումեանը, որ պատգամային խնդրեց բոլոր ծնողքներէ մտնալ քէն ու ոխ, կուսակցական թէ կրօնական, յանուն նոր սերունդին փրկութեան, որպէսզի տղաքը սորվին մեր մայրենի լեզուն: Օրինակով յիշեց մեր թաղին երիտասարդները, որոնք այժմ իրենց զինուորական պարտականութիւնը կը կատարեն Ալժերիոյ մէջ եւ իրենց նամակները կը գրեն Հայերէն իրենց ծնողքներուն:

Մեր ուսուցիչ Պ. Պօլիկեան, համեստ գործաւոր մը, իր առօրեայ ծանր աշխատանքէն վերջ, յանձն առած է այս գործը: Բեմ հրաւիրեց իր աշակերտները, որոնք մաքուր առոգանութեամբ իրենց սորված ոտանաւորները արտասանեցին.—

«Պզտիկ զարդացիկ» արտասանեց Ժիրայր Նահապետեան: «Պզտիկ չարաճճին»՝ Սեդա Մարբեան: «Արփիին պուպրիկը»՝ Էլէն Սահակեան «Մայրս»՝ Մակի Պոյաճեան: «Աստուծոյ նաւաստին»՝ Ազատ Մարբեան: «Քո մայր լեզուն»՝ Տիգրան Պօլիկեան: «Թող իմ որդուն»՝ Ժագլին Սահակեան: «Գովք Հայաստանի»՝ Հրանտ Պօլիկեան: «Ախ մը մոխիր»՝ Սիրվարդ Պօլիկեան:

Յետոյ բեմ եկան թաղի նախկին սանուհիները, որոնք ցոյց տուին իրենց շնորհները հայկական պարերով, հազիւ 15 օրուան փորձերէ վերջ: Ղեկավարն էր Պ. Նահապետեան: Պարերուն կ'ընկերանար նը-

---

ՍԱՄՈՒԷԼ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

■

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Բաց արա՛, հրամայեց Նորեկը: Բայց ես կը խնդրէի քեզանից՝ ինձ միայնակ թողնել իմ թագաւորի մօտ:

Բանտապետի դէմքի վրայ դարձեալ երեւացին անվճռականութեան նշաններ: Նորեկը նկատեց այդ եւ, հանգստացնելով նրան, ասաց.

— Դու կարող ես ապահով լինել, որ գլխից քեզ ոչինչ չարիք չի ծագի:

— Թող տէր ներքինապետի կամքը կատարուած լինի, պատասխանեց բանտապետը բանի յօժարութեամբ: Բայց թող ներէ ինձ տէր ներքինապետը ասել, երբ նա ցանկութիւն ունի իւր թագաւորի հետ միայնակ լինել, ես ստիպուած կը լինեմ դուռը փակել նրա ետեւից:

— Կարող ես: Բայց ես պէտք է վեր առնեմ ինձ հետ այդ լապտերը, անտարակոյս, այնտեղ լոյս պիտի չլինի:

Բանտապետը ջոկեց իւր գօտիից քարշ ընկած բանալիների ծանր փունջից մէկը, մօտեցաւ երկաթեայ դրանը եւ բաց անելուց յետոյ, ասաց.

— Ներս համեցիր, ներքինապետ տէր: Դու կարող ես մնալ քո թագաւորի մօտ որքան քո կամքն է: Երբ կը ցանկանաս դուրս գալ, բաւական է ներսից մի փոքր ինչ բաղխել. իմ պահապանները այստեղ պատրաստ են. ինձ իմացում կը տան, եւ կը գամ, կրկին բաց կ'անեմ:

Նա ցոյց տուեց պահապանների խումբը, որ կանգնած էին յատկապէս այդ նըկուղի պահպանութեան համար:

Նորեկը առեց լապտերը եւ սրտի բաբախմունքով ներս մտաւ: Նրա ետեւից դուռը կողպուեցաւ:

Դողդոջուն քայլերով անցաւ նա, լապտերը դրեց մի անկիւնում: Դատապարտեալը պառկած էր: Կարծես, դժոխքը իւր ամբողջ զարհուրանքով ներկայացաւ տառապեալ այցելուի աչքին: Խորին արտմութեամբ նայում էր նա չղթայակապ արքայի վրայ, եւ ծանր շնչառութեամբ հառաչում էր: Տեսաւ դեռ չկերած ցամաք գարեհացը, որ դրած էր նրա մօտ, տեսաւ ջրի խեցեղէն ամանը, որից սարուկներն անգամ կը վիրաւորուէին, եթէ առաջարկէին նրանց: Նա աչքերը դարձրեց դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ ուրուականը: Նրա աչքերը լցուեցին արտասուքով, եւ հազիւ-հազ կարողացաւ իրան պահել ոտքի վրայ: Նրա առջեւ դրած էր Հայաստանը — ընկճուա՜ծ եւ անպատուուա՜ծ Հայաստանը...

Նա մի քանի քայլ առաջ գնաց, բայց սոսկալով, կրկին յետ դարձաւ: Ի՞նչպէս վրդովել նրա հանգստութիւնը, ի՞նչպէս խանգարել նրա քունը, որ խիստ հազիւ անգամ է վիճակւում բանտարկեալին: Նա շարունակեց նայել նրա վրայ: Երբեմն արձակում էր խորին հառաչանքներ, իսկ երբեմն լսելի էին լինում հեգնական զառանծեծաղներ: Երեւում էր, որ խառն երազներ ալեկոծում էին նրան: Նա պառկած էր մի կողքի վրայ եւ աջ թեւքը դրած ունէր գլխին տակ: Երեսը դարձրած էր դէպի այցելուն: Որքա՜ն փոխուել էր: Ի՞նչպէս մօտենալ: Գուցէ անրջային կատաղութեան մէջ, վեր կը բարձրանար նա եւ, տեսնելով իւր նկուղի մէջ մի անակնկալ մարդ, կը փշրէր, կը խորտակէր նրան իւր ոտքերի ներքոյ:

Միջահասակ մարդ էր այցելուն, ցամաքած եւ նիհար կազմուածքով: Երեսը բոլորովին զուրկ էր մազերից, ոչ մօրուք ունէր եւ ոչ ընչացք: Եթէ այրական հագուստը փոխուէր, մի պառաւ կնոջ տպաւորութիւն կը գործէր, մի կնոջ, որ յարգանք է ազդում եւ պատկառանք: Թանկագին գօտիի մէջ խրած ունէր մի դաշոյն, որի գոհարազարդ կոթը կիսով չափ երեւում էր վերեւից: Հագուստը մի բարձր պաշտօնակալի վայելուչ շքեղութիւնն ունէր: Նրան կոչում էին Դրաստամատ: Ներքինի էր նա, շատ յարգուած եւ սիրելի, եւ մի ժամանակ Հայոց արքունիքում, բոլոր նախարարներից վեր էր դրած նրա բազմոցն ու բարձը: Անդեղ տան իշխանն էր նա եւ կառավարիչ թագաւորական գանձերի, որ պահւում էին Ծոփաց գաւառի Բնաբեղ բերդում:

«Վաա՜յ, լսելի եղաւ նրա ձայնը, կայմի՛ր իմ քաջ զունդերը... գրոհ տանք դէպի Արեւոց աշխարհը... պատժե՛նք Շապուհի յանդգնութիւնը...»:

Նա խօսում էր քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ ուրուականի հետ:

Ներքինապետի աչքերը կրկին լցուեցան արտասուքով:

Նա մի անսովոր ցնցում զգաց, ձեռքը որ դրած էր գլխի տակին, դուրս հանեց, եւ սպառնական կերպով շարժելով, սկըսեց մռնչալ.

ՐԱՖՖԻ

եալով Գ. Կարապետեան։

«Ներսոպայք»ին ամառնային դպրոցին աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցաւ «Աստուած ողորմի եւ Աւելին կոթը»։ Յետոյ բեմ բարձրացաւ Սէն Լուի Նոր Սերունդի պարախումբը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց արժանանալով ընդհանուր գնահատութեան։ Դուրսէն դիտող տեղացիները զարմացած կ'ըսէին. «Ի՜նչ ազնուր պարեր ունիք, թէեւ միօրինակ»։

Գ. Վաղարշ Ոհանեանի փանթէզիներէն յետոյ հոգաբարձութիւնը աճուրդի դրաւ ժամացոյց մը, և 20 վայրկեանի ընթացքին գոյացաւ 33 հազար ֆրանք։

Հանդէսը փակուեցաւ քոյր եւ եղբայր Կոչկակարեաններու «Արիկ Աղան» խաղարկութեամբ կուշտ ու կուռ խնդացնելով հանդիսականները։

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԲԱՆՈՒՈՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Աշխատանքի նախարարութեան պաշտօնաթերթը կը յայտնէ թէ բանուորներու պակասը հետզհետէ կը սաստկանայ։ Յուլիս 1ին 94.000 պատրաստ գործ կար, բայց ոչ ոք ներկայացաւ։ Կրկին ծառայութեան կանչուած զինուորներու տեղերն ալ բաց կը մնան։

Տագնապը զգալի է մասնաւորապէս հողագործութեան մէջ։ Ուազի նահանգին մէջ 3465 Իտալացիներ, 426 Սպանիացիներ եւ 400 Պելժեր գործածուած են Յունիսին, ճակնդեղի հաւաքման համար։ Շինութեանց գործերու մէջ կը փնտռուին 55 հազար որակեալ բանուորներ (անցեալ տարի 16.000)։ Մետաղագործական հաստատութիւններն ալ հազարաւոր բանուորներու կը կարօտին (35.000), նոյնպէս ելեկտրական ճարտարագործութիւնը (12.000)։

Ամէնէն աւելի տագնապի մատնուած են Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի եւ հիւսիսային շրջանները։

Այս տագնապին առջեւ, գործարանատէրները կը փորձեն երկարաձգել աշխատանքի տեւողութիւնը, իսկ իրաւասու իշխանութիւնը կ'աշխատի բանուոր ճարել օտար երկիրներէ։ Հազիւ 20.000 օտար բանուորներ ճարուած են 1956ի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին։ Կառավարութիւնը ուրիշ միջոցներ կը խորհի, տագնապը լուծելու համար, որպէսզի արտադրութիւնը չնուազի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մերժեց Շեփիլովի առաջարկած խաղաղութեան դաշինքը. կ'ուզէ որ Խ. Միութիւնը նախ ընդունի ճափոնի հողային պահանջները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահը, Թրումըն, Ա. Հարրիմանի թեկնածութեան ի նպաստ յայտարարութիւն մը ըրաւ. մինչ հարուած կը հասցնէ Սթիվընսընի։

ՄԱՐՈՔԻ մէջ Իսթիքլալ կուսակցութիւնը, Եգիպտոսի ի նպաստ ցուցադրութիւն մը կը կազմակերպէ Օգոստ 15ին։ Միւս կողմէ, Ալ Ալամ թերթը հանգանակութեան մը սկսաւ՝ Ալժերիոյ ապստամբներուն համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին նախարարը, որ երկար ատեն ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ կիրակի օր։

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ սահմանին վրայ բազմաթիւ նոր դէպքեր պատահեցան։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկիչները ռումբ մը նետեցին զինուորական կառքի մը վրայ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ, ազգասիրական ճառ մը խօսեցաւ Կոլոմպէյի մէջ։ Կղզին վրայ ոտք դրած պահուն ծայր առաւ սարսափելի մրրիկ մը որ տեւեց 24 ժամ։ Երկու հոգի մեռան. նիւթական վնասները մէկ միլիառ կ'անցնին։

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ յաճախադէպ դարձած են Միջերկրականի շրջանին մէջ։ Մարսէյլէն վերջ, մեծ հրդեհ մը ահագին աւերներ գործեց Տրակինեանի մէջ, մոխիրի վերածելով 500 հեկտար տարածութեամբ անտառ։ Տարապայման տաքերն ալ կը նպաստեն հրդեհներու ծաւալման։ Ջերմաչափը 25-28 կը ցուցնէր հարաւային Ֆրանսայի մէջ։ Մարսէյլ եւ Նիս մինչեւ 33 աստիճանի հասաւ քանի մը օր առաջ։ Կը կարծուի թէ տաքը աւելի պիտի սաստկանայ։

ՍՈՒԷԶԻ շրջանին մէջ 400 անգլիացի կիներ եւ 500 մանուկներ Անգլիա պիտի փոխադրուին, եթէ կացութիւնը ծանրանայ։ Ասոնք ընտանիքներն են այն անգլիացի մասնագէտներուն (1500 հոգի), որոնք պաշտօն ունին վարելու անգլ.-ֆրանսական ձգած հաստատութիւնները և ռազմական խարիսխները։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Թօլ սիւր Լուի գեղեցկագոյն գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆի (Քանէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մաոըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կառ տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Թօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Թօլ չմտած Ռութ Վէր Կուսս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի արճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Թօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տեղակալ Թերզեան (Մարոք) իր հօր (Տրակինեան) 70 ամեակին առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ։

ԿՐԸՆՈՊԼ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է դպրոցին համար Տիկին Օնպաշեանէ 2000 Ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ, 2000 Ֆր. ալ Տիկին Ճերմակեանէ իր զաւկին ծննդեան առթիւ, 7000 Ֆր. ալ Ազգային Եկեղեցական Միութենէն։

× Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերուհի Արշալոյս Սիմոնեանի որ ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր, գնահատելով իր անձնուէր աշխատանքը։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ՓԷ ՍԷՆ Լաւի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն)։ Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ուխտի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին։ Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 9ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի։ Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ-ԼԷ-ԲԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Օ Փիէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ։ Հանդէսը կը սկսի պատարագով։ Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհյ. Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք։ Նոյնքան հաճելի ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի։ Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դպրոցին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 15 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7655 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3466

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ, ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

Այն պահուն, երբ ամբողջ աշխարհի աչքերը ուղղուած են դէպի Միջին Արեւելք։ Երբ արտաքին աշխարհը եռուզեռի մէջ է։ Երբ Սուէզի խնդիրը կը սպառնայ արծարծել նոր հրդեհ մը, որ կրնայ աղէտաբեր ըլլալ համայն մարդկութեան համար, նոյն այդ Արեւելքին մէջ, խուլ ու քրիստոնեայ Արաբներու աչքին առջեւ, վեց ամիսէ ի վեր տակնուվրայ եղած է հայկական կեանքը։

Փոթորիկ՝ գաւաթ մը ջուրի մէջ։

Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել Փետրուար 20էն ի վեր ստեղծուած ցաւալի կացութիւնը Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ։

Ինչ որ կը պատահի այնտեղ, վայել չէ քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը։

Անմխիթար Միաբանութիւն։

Օտար ուժեր յաջողեցան թոյն սրսկել հոգիներու մէջ եւ հայրենակիցը հանել հայրենակիցին դէմ։

Թումկավար, Հնչակեան, համայնավար եւ ուղեկից «Հայաստանասէրներ» ձեռք ձեռքի տուած զզուելի պայքարի լծուած են ամիսներէ ի վեր, չկարենալով մարսել Փետր. 20ի օրինաւոր ընտրութիւնը։ Հազար կտոր կ'ըլլան՝ թոյլ չտալու համար, որ Կիլիկիոյ դարաւոր աթոռին վրայ բազմի երիտասարդ, կարող, պարկեշտ ու գիտակից եկեղեցական մը, ամէն կերպով արժանի այդ բարձր պաշտօնը ձեռնհասօրէն վարելու։

Կ'ապրինք ժողովրդավար վարչաձեւի տակ։ Մեր եկեղեցին ալ ազատամիտ է եւ իր կաթողիկոսները կ'ընտրէ ժողովրդավար սկզբունքներով, լայն տեղ տալով աշխարհական ներկայացուցիչներուն։

Անթիլիասի ընտրութիւնը կատարուեցաւ օրինական ձեւով, համաձայն կաթողիկոսարանի 1941ի կանոնագրին, որուն հիման վրայ ընտրուած էին վերջին կաթողիկոսները։ Պատգամաւորները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իրենց քուէն տուին Զարեհ Ա.ի։ Փոքրամասնութեան կը մնար ընդունիլ իր պարտութիւնը եւ իբրեւ «ճէնթլմէն» համակերպիլ մեծամասնութեան կամքին։

Այդպէս չեղաւ սակայն։

Գարեգին Ա.ի մահէն (21 Յունիս, 1952) ի վեր «Հայաստանասէր» տարրեր զործի լծուած էին՝ ընտրել տալու համար յաջորդ մը, որ վայելէր «խորհրդային» կամ խորհրդապաշտ կիծ մը։

Ընտրութեան նախօրեակին, այդ տարրերը ըմբռնեցին՝ որ դատապարտուած էին պարտուելու։ Ու փրկութեան յատոի մը փարելու պէս՝ օգնութիւն խնդրեցին իրենց իշխանաւորներէն, թելադրելով Անթիլիաս փութացնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։

Վազգէն Ա. ընտրուած էր անցեալ Սեպտեմբեր 30ին Էջմիածնի մէջ՝ 137ի վրայ 125 քուէով։

Ո՞վ հարցուց եւ գրպանեց թէ Հայաստանի մէջ քանի եկեղեցի եւ քանի թեմ կայ։ Ո՞վ քննեց հարիւրէ աւելի պատգամաւորներու լիազօրագիրները՝ բառ էութեան։ Ի՞նչ կը ներկայացնէին այդ մարդիկը, որ խորհրդային զանազան երկիրներէ հաւաքուած էին Էջմիածին, նախապէս իրենց գրպանին մէջ ունենալով թեկնածուին անունը։

Արտասահմանի մէջ ո՛չ ոք հետաքրքրուեցաւ այս խնդիրներով։ Դաշնակցական մամուլը արձանագրեց պարզապէս կատարուած ընտրութիւնը եւ մօտէն չանցուց պայքար բանալ ընտրեալ կաթողիկոսին դէմ, կասկածի տակ դնելով — եւ իրաւամբ — պատգամաւորներու օրինական հանգամանքը։

Այդ դիրքը բռնեց պարզապէս՝ յանուն գաղութներու խաղաղութեան, սփիւռքի հայութեան անդորրութիւնը չխանգարե-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գնդ. Նասրի մերժումէն ի վեր, դիւանագիտական աշխարհը եռուզեռի մէջ է։

«Երեքներու արտաքին նախարարները այսօր հասան Լոնտոն, ուր սկսան իրենց նախապատրաստական խորհրդակցութիւններուն։ Անգլիացիները կ'ուզեն միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Նասրի կողմնակիցները չկարենան երկար ճառերով եւ քովնտի հարցերով ցրուել ժողովականներուն ուշադրութիւնը։ Վիճաբանութիւնները պէտք դառնան միայն Սուէզի միջազգայնացման հարցին շուրջ. այս հիման վրայ, թոյլ պէտք չտրուի որ ուրիշ կողմնակի հարցեր սեղանի վրայ դրուին։ Անգլիացիները կ'ուզեն որ ժողովը իր աշխատանքները վերջացնէ կարելի եղածին չափ շուտ եւ այնտեղ տրուած որոշումները ըլլան պարզ ու յստակ։

Ներքին ճակատին վրայ, Աշխատաւորական կուսակցութիւնը պաշտօնապէս ընդունեց Սուէզի միջազգայնացման սկզբունքը, բայց յայտնեց նաեւ թէ հակառակ է Եգիպտոսի դէմ զինեալ միջամտութեան մը, մանաւանդ որ գնդ. Նասր ցարդ յարգեց նաւային երթեւեկին ազատութեան մասին տուած իր խոստումը։

Աւստրալիոյ փոխարէն, Աւստրալիոյ վարչապետը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Պ. Իտըն կը վայելէ Աւստրալիոյ անվերապահ վստահութիւնը։

× Մ. Նահանգներու մէջ, Սուէզի հարցին առթած հետաքրքրութիւնը ծուալեցաւ կիրակի օրուան խորհրդակցութենէն ի վեր։ Ինչպէս արդէն գրած էինք, նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցութեան հրաւիրած էր երկու կուսակցութիւննե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

լու հայրենասիրական մտածումով։

Այլապէս, մենք շատ լաւ գիտէինք թէ Հայաստան եւ դրացի խորհրդային երկիրներ իրաւունք չունէին այդքան պատգամաւորներ ղրկելու Էջմիածին։

Վազգէն Ա. դեռ քանի մը ամիս առաջ Լոնտոնի մէջ Նուպար Կիւլպէնկեանէն կը խնդրէր եկեղեցի մը շինել Երեւանի մէջ, քանի որ Հայաստանի մայրաքաղաքը եկեղեցի չունէր։ Այս լուրը հաղորդողը ոչ-դաշնակցական թերթերն էին։

Դարձեալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էր, որ Փարիզէն մեկնած օրը իբրեւ մեծ դէպք հրապարակաւ կ'աւետէր թէ Մոսկուայի Հայոց եկեղեցին վերջապէս պիտի յանձնուէր հայ գաղութին, շուրջ 40 տարի բռնագրաւման տակ մնալէ վերջ։ Նոյն օրն իսկ այդ մասին հեռագիր ստացեր էր եւ պիտի երթար օծելու զայն յաջորդ օրը։

Յուլիս 15ին երկարապատում քարոզ մը խօսելով Էջմիածնի տաճարին մէջ, Վազգէն Ա. կ'ըսէր.

« Մեծ ուրախութեամբ կ'աւետեմ ձեզի թէ մինչեւ Սեպտ.ի վերջերը կը վերաբացուին 10-15 նոր եկեղեցիներ Հայաստանի մէջ. իսկ մինչեւ այս տարուան վերջը քանի մը տասնեակ հայ եկեղեցիներ եւ չորս վանքեր եւս իրենց սուրբ դռները պիտի բանան հաւատացեալներու առջեւ Վրաստանի, Ատրպէյճանի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի եւ անդրկասպեան երկիրներու մէջ »։

Ասոնք անշուշտ այն եկեղեցիներն են, որոնք ակումբի կամ սինեմայի վերածուած էին։

Ուրեմն, եթէ Երեւանի, Կովկասի, Մոսկուայի եւ այլ քաղաքներու մէջ եկեղեցի չկար, որո՞նց կողմէ ընտրուած էին 1955 Սեպտ. 30ին Էջմիածին գացող լիազօր պատգամաւորները։

Ինչո՞ւ երկու չափ եւ երկու կշիռ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿ Է

Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին վերջին միջադէպերը եկան վերջնականապէս հաստատելու, թէ կողմերու միջեւ հաշտութեան համաձայնութիւն մը տեսնելու գծով Սուրիոյ եւ Լիբանանի ու ընդհանուր առմամբ ամբողջ սփիւռքի հայութեան միակ փափաքը՝ անկարելի է ու անիրականալի։

Երբ ընդդիմադիր տարրերը չեն ուզեր ըմբռնել ու համոզուիլ, թէ գոյութիւն ունի սահմանադրական հիմունքով ընտրուած ազգային իշխանութիւն մը (պարագայ մը, որ քանիցս հաստատուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւններէն՝ ի պատասխան ընդդիմադիր տարրերու կողմէ բացուած դատերուն եւ տարուած աշխատանքներուն) եւ թէ հետեւաբար այդ հիմամբ պէտք է լուծում մը փնտռել ու գտնել, ինչպէ՞ս կարելի է աշխատանք տանիլ։

Գահիրէէ Եպիսկոպոսական ժողովը, Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Եղիշէ Արք.ի բանակցութիւններն ու Պիքֆայեայի միաբանական վերջին ժողովը երբ այս իրականութիւնը չընդունեցին իբրեւ հիմ, ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ կարելի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ։

Ընդդիմադիր տարրերուն միակ նպատակն է եղած այնպիսի պայմաններ ընդունիլ տալ ազգային իշխանութեանց, որ անոնք կորսնցնեն իրենց հեղինակութիւնը եւ ընտրեալ Կաթողիկոս Տ. Զարեհ Ա. հրաժարի։ Հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու միջեւ ամիսներ շարունակուած խորհրդակցութիւնները այս ուղղութեամբ ընթացած են եւ այդ պատճառով ալ՝ վերջին վայրկեանին ձախողած, մինչդեռ ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր, որ կողմերը համաձայնէին, տագնապը լուծուէր եւ համայնքը խաղաղէր։

Եթէ շէյար ընդդիմադիր տարրերուն ժխտական կեցուածքը եւ եթէ անոնք գէթ քիչ մը զիջողութեան ոգի ունենային, շատ դիւրաւ կարելի էր խնդիրը կարգադրել, երկուստեք կնքել համաձայնութիւն մը, որուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն ալ իր հաւանութիւնը պիտի տար վստահաբար։

Եթէ ազգային իշխանութիւններն ու ընտրեալ Կաթողիկոսը կողմերու միջեւ համաձայնութիւն մը կնքել չցանկային, ապա ինչո՞ւ վեց ամիս այդ ուղղութեամբ աշխատեցան ու տքնեցան, երբ ամէն իրաւասութիւն ու կարելիութիւն ունէին ամէն ինչ առանձինն կարգադրելու, ինքնագլուխ գործելու։

Հիմա որ պարզուեցաւ ընդդիմադիր տարրերու հետապնդած ժխտական ոգին, ազգային իշխանութեանց կը մնայ իբր միակ օրինաւոր մարմին՝ լաւագոյնս գործել եւ դարմանել երկար ամիսներու անգործութեան պատճառած վնասները։

Երբ անոնք սկսին իրենց արդիւնաւոր աշխատանքին եւ երբ ժողովուրդը տեսնէ այդ ուղղութեամբ ի գործ դրուող ճիգերը, ընդդիմադիր տարրերն ալ հաւանաբար կը համոզուին իրենց մղած անտեղի պայքարին եւ կը փոխեն իրենց որդեգրած «հաժ եա եւ կամ դուռ»ի քաղաքականութիւնը։

Ժողովուրդը պէտք ունի խաղաղութեան, ձանձրացած է այս ապարդիւն պայքարէն։ Միջազգային գետնի վրայ մարդկութեան ճակատագիրը խաղի քըշուած է կրկին։ Ո՞ւր կը տանի մեզ ներքին այս անհամբերաշխ ընթացքը։ Բիչ մը զիջողութիւն, քիչ մը սէր հակառակորդներուն հանդէպ ու յարգանք՝ մեր իշխանութեանց. ժամանակն է այլեւս։ Ընդդիմադիր տարրերը նոյն կեցուածքը պիտի պահանջէին ուրիշներէ, եթէ իշխանութիւնը իրենց ձեռքը ըլլար։

«Այգ», Օգոստ. 9 Ա. Ա.

ԱԿԱՄԱՅ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ

Մարսէյլի «Լը Փրովանսալ» թերթին Օգոստ. 3ի թիւէն ցաւով կ'իմանանք թէ 1914ի մեծ պատերազմի կամաւորներէն Յարութիւն Տատեան, ծանօթ գերդաստանէն եւ նախկին տնօրէն-ուսուցիչ համանուն վարժարանին, մեծ դժբախտութեան մը հանդիպած է Տրակինեանի մէջ։

Առտու մը ինք հեռաձայնով հաղորդած է ոստիկանութեան.— «Շուտ եկէք. ըսպաննեցի պաշտօնեաս որ կը սպառնար ինծի»

Ոստիկանները երկու քիլոմեթր ճամբայ կտրելով, կը հասնին առանձին վայր մը, Պէլվետէր, ուր կը բնակէր Տատեան։ Իր պատմութեան համաձայն, պաշտօնեան, Յակոբ Կէտիկեան, որ տան գետնայարկը կը բնակէր, առտուն ժամը 5ին խռհանոց կը մտնէ, սպառնալիքներ կ'արձակէ եւ սուրին անդին կը նետէ ձեռքին անցածը։ Յետոյ վերի յարկը բարձրանալով, կը զարնէ Պ. Տատեանի սենեակին դուռը։ Տատեան կը մերժէ բանալ։ Կէտիկեան կը սպառնայ խորտակել դուռը։ Տատեան վախնալով որսի հրացանը կ'առնէ, դուռը կը բանայ եւ կրակ կը տեղայ պաշտօնեային վրայ որ գլուխէն զարնուելով կը սպաննուի տեղն ու տեղը։

Դէպքին միակ վկաներն են չորս տարեկան տղեկ մը որ հօրը սենեակը կը պառկէր եւ Տիկին Տատեան, որ յարակից սենեակը կը գտնուէր երախայի մը հետ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ Պ. Տատեան պարզապէս ինքնապաշտպանութեան դիմած է։ «Կէտիկեան միշտ կը սպառնար մեզի, կ'ըսէ։ Դեռ երէկ, մասնաւորապէս բուռն տեսարան մը սարքելով, կ'ըսէր թէ բոլորս ալ պիտի սպաննէ։ Չէինք համարձակէր ճամբել, այլ կը նախընտրէինք որ անզգալաբար հասկնայ եւ եյլէ երթայ։ Չէինք կրնար լուր տալ ոստիկան-զօրքին, վախնալով որ վրէժ կը լուծէ։ Ընդունակ էր ամէն վայրագութեան»։

Տիկին Տատեան ալ կը հաստատէ այս պատմութիւնը, աւելցնելով թէ Կէտիկեան կանխամտածութեամբ կը գործէր, «քանի որ անշարժութեան դատապարտած էր մեր կառքը, որպէսզի չկարենանք փախչիլ»։

Յակոբ Կէտիկեան ծնած է Պոլիս, 1923ին։ Ֆրանսա մտած է 1950ին։ Քանի մը արհեստներ փորձելէ ետք, Տրակինեան հասնելով, կը մտնէ հայ բանջարավաճառի մը քով եւ այդ առթիւ կը ծանօթանայ Տատեան ընտանիքին հետ։ Տատեան 60 տարեկան է եւ 14 տարի առաջ ամուսնացած՝ ամուսնալուծեալ եւ քառասունհնց կնոջ մը հետ։ Այս ամուսնութենէն ունեցած է վեց զաւակներ, ամէնէն փոքրը 18 ամսու։

Կէտիկեան 1953ին տուն-տեղ կ'ըլլայ ընտանիքին մէջ, ոչ թէ իբրեւ պաշտօնեայ, այլ իբրեւ տանտէր։ Բոլոր բանալիները իր քովն էին։ Ատեն մը պատրաստ հաշուետի գործ կ'ընէր Տիկին Տատեանի հետ, բայց ամէն բան ծախեց իր ազգականներէն մէկուն, «ոչինչ գնով մը», ինչպէս կ'ըսեն Տէր եւ Տիկին Տատեան։

Բոլորն ալ կը վկայեն թէ սպաննեալը անպարարոյ երիտասարդ մըն էր, որ իր կամքը կը պարտադրէր բռնութեամբ եւ սպառնալիքով։ Օրէ օր աւելի բռնակալ եւ պահանջկոտ կը դառնար, չարաչար գործածելով իր ուժը։ Հաւատարակիցը չէր, ինչպէս դիտել կուտայ «Լը Փրովանսալ»։

Ամէն կերպով ողբալի դէպք մը, որ կը խորտակէ նախկին կամաւորին եւ արժէքաւոր հայրենակիցի մը կեանքը։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ տօնակատարութեան առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ ուրբաթ օր։ Խմբագրատունը գոց է չորեքշաբթի, Օգոստոս 15ին։

ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գոյքարի նշանակները փոխուած են նաեւ կարմիր Երեւանի մէջ, հետեւողութեամբ Մոսկուայի.

Գոյքարը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, միշտ կը պահէ իր սաստկութիւնը այնտեղ:

Վերջերս հրատարակուած գիրք մը «ըղձալոյսունց» նորութիւններ կը բերէ մեզի.

Մեր ձեռքը անցաւ Հայպետհրատի մէկ գիրքը.— « Դաշնակների կոնտրռեւոլիւցիոն գործունէութեան մի քանի փաստերի մասին »: Հեղինակը՝ մի ոմն Խ. Հ. Բաղալեան:

Խորագիրը փաստաթուղթեր տեսնելու պատրանքը կուտայ ընթերցողին, սակայն, պարզապէս սովորական հայհոյանքներու հաւաքածոյ մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ:

— «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի, ամերիկեան իմպերիալիզմի գործակալ, անգլօ-ամերիկեան պնակալէզ, Թիւրքերի ստոտկից րնկեր, եւն.»:

Իւրաքանչիւր էջի մէջ, բազմաթիւ անգամներ, կարելի է հանդիպիլ այս գրաբանութիւններու.

Կա՛ն, սակայն, կարգ մը հետաքրքրական նորութիւններ:

Ահա քանի մը համով-հոտով հատուածներ, իբրեւ մուտք:

— «Անտրանիկեանն... Փարիզում վիլլաների տէր է դարձել» (էջ 63):

Կարելի՞ է հակաճառել այս «փաստ»ին, երբ բովանդակ հայ ժողովուրդը ծանօթ է մեծ Հայուն տառապական կեանքին եւ իր վերջին շրջանի աղքատութեան, երբ ան կախուածահար կ'ինար բեմի՝ վրայ

Այնուհետեւ, ինչպէ՞ս Թալէաթեան հիւանդութեան տարիները անո՛ր, որուն « Խոյր » Թարգմանուեցաւ սուսերէնի, «հայրենական» պատերազմի գացողները խրախուսելու համար: Ի՞նչպէս անցաւ... Աղատ աշխարհի մէջ ապրող Հայերը գիտեն, եւ արձանագրե՛նք՝ ի պէտս խորհրդային «վիլլա»ներու մէջ ապրողներու թէ Ա. Անդրանիկն ապրեցաւ իր մէկ հայրենակցին կողմէ տրամադրուած տան մը մէջ...

Նոյն էջին մէջ, քանի մը տող աւելի վար.

— «Վրացեանը կողոպտել ու տարել է Հայաստանից միլիոնաւոր կարողութիւն՝ ոսկու հաշուով»...

Շնորհք...

Ուրիշ ձեւով պէտք չկարենային պատասխանել այս խեղճին, բոլոր անոնք՝ որ կը ճանչնան Հայաստանի վերջին վարչապետը, մօտէն կամ, նոյնիսկ... հեռուէն:

Հայրենիքի ժողովուրդը «խանդավառելու» համար, ընկերային հարցերու այս «մասնագէտ»ը կ'արձանագրէ նաեւ ուրիշ «իրողութիւններ».— « Դաշնակցական աւանտիւրիստները շարունակում են կեղտոտ բամբասանքներ ու յերիւրանքներ տարածել Սովետական Միութեան հասցէին՝ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ ՈՐ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ԿՐՆԱՅ ՆՈՅՆԻՍԿ «ԱԶԱՏԱԳՐԵԼ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ...

ցէին՝ ՀՐԱՀՐԵԼՈՎ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ... (էջ 88)

Վերջին տողը մե՛նք ընդգծեցինք: Ուրեմն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այնքա՜ն հզօր է, որ կրնայ նոյնիսկ..., «հրահրել նոր պատերազմ»:

Սակայն, հաւաքականութիւնը համոզելու համար, թէ իրենք կ'ըսեն «Դաշնակների աշխատանքը չէզոքացնել», վարպե՛տ այս «ընկերաբան»ը, տեսէ՛ք թէ ինչ փաստ կը բերէ.

— « Լիբանանի կոմունիստական պարտիայի Բէյրութի շրջանային կոմիտէն Դաշնակների հակաժողովրդական ոճրագործութիւնները մերկացնելու համար յատուկ թռուցիկներով դիմում է Բէյրութի աշխատաւորութեան... Թռուցիկում կոչ է արւում ուժեղացնել պայքարը Դաշնակների դէմ»: (էջ 88):

Թռուցիկնե՞րո՛վ պիտի տապալեն «Դաշնակները»...

Արդէն, «պարտիա»ն Թռուցիկներէն ալ վեր չի կրնար ելլել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը «չէզոքացնելու» համար

Անցնինք բուն հարցին:

Հեղինակը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հրմայքը նսեմացնելու պարպատութեամբ, իր սլաքները նախ կ'ուղղէ գերազանցապէս հայկական կազմակերպութեան գաղափարին.— « Նացիոնալիստական պարտիա » (ազգայնական):

«Նացիոնալիստ»... Սակայն, հետզհետէ մոռնալով այս բառին իմաստը, «արգոյ» Բաղալեան կը սկսի իր «փաստե»րուն: Յաւակնոտ միտում մը կայ էջերուն մէջ.—Դաշնակցութիւնը նոյնացնել Թուրքին հետ:

— « Գերմանօ-թիւրքական հորդաները սկզբից զաւթեցին արեւմտեան Հայաստանի մի մասը եւ սկսեցին հայ ժողովուրդի ընկատմամբ իրագործել իրենց մարդասպան -- (բռի՝ մարդաջինջ, ցեղաջինջ) -- պլանները... հետագայում շարժուելով դէպի Բագու՝ թիւրքական զօրքերը շարունակում էին բնաջնջել ժողովուրդը... Դաշնակների... օգնութեամբ » (էջ 7):

Բնաջնջուած ժողովուրդին մաս չէի՞ն կազմեր Դաշնակները, մանաւանդ՝ «նացիոնալիստ» Դաշնակները

Ցեղին գերեզմանը փորելու հետամուտ «Թիւրքական հորդաները»ը ի՞նչպէս կրնային ժողովուրդի մը «միջազգայնական» հաւատքը բնաջնջել եւ ձգել... «նացիոնալիստ» հակոյ ղանդուածը

Պատուելի՛, չէ՞ս անդրադառնար, որ քարոզդ բարեկներ կրնայ խլել հաստատականութենէն...

Կը ձգենք այդ օրերու «պարտիայի ուղեղ» Լէնինի եւ ընկ. Թուրքերուն հետ վարած եղբայրական քաղաքականութիւնը. չա՛տ է գրուած այս ուղղութեամբ, նոյնիսկ՝ կարմիր գրիչներու կողմէ

Այսպէս, Տիար Խ. Հ. Բաղալեան «կրօ-նան» մը չինելէ վերջ, կը գրէ, Մայիսեան կռիւներուն մասին.

— « Այդ հերոսական մարտերը կազմակերպում եւ ղեկավարում էին Հայաստանի ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ »:

Դեռ աւելին.

— «Հայաստանի աշխատաւորութիւնը-- (համայնավարները - Ա.) -- 1918 թուականի գարնանը թիւրքական գերակշռող ուժերի դէմ մղուող մարտերում մի շարք լուրջ յաղթանակներ տարաւ... ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ռազմաճակատում, տասը հազար Հայեր ՄԱՅԻՍԻ 23-27Ը, ճախողելով 20 հազար Թիւրքերի յարձակումները, ծանր պէս լուրջ կորուստներ պատճառեցին նրանց: ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ժողովրդական ճակատամասում Հայերը խոշոր յաղթանակ տարան Շէֆքի փաշայի 30.000անոց բանակի դէմ...»: (էջ 9-10):

Գրքին հեղինակը այնքան «խոր» ծանօթութիւններ ունի Մայիսեան կռիւներուն մասին, որ Բաշ-Ապարանը... կը մոռնայ:

Ուրեմն, հայ ժողովուրդի նորագոյն Պատմութեան ամէնէն փառահեղ այդ հերոսամարտը վարած է... «կոմունիստական պարտիան», որ յարդ կ'անարգէր զայն

Ուրեմն, այդ կռիւներուն ղեկավարութիւնը ստանձնած էր «Հայաստանի կոմունիստական պարտիան», որ... գոյութիւն անգամ չունէր, ինչպէս կը հաստատեն ուրիշ բոլշեւիկ հեղինակներ:

Անշուշտ աւելի յարմար առիթի մը կը սպասենք, զօր. Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, Դրօն եւ ուրիշ ղեկավարներ ալ կարմրցնելու համար:

Ո՛ւր էին Բաղալեանները, երբ Թրքական բանակը դէպի Երեւան կը խուժէր, փրկչին հարուածը տալու համար:

Իրենք ալ չմիացա՞ն խեղդամար արշաւանքին.— «դէպի տուն», երբ հայկական վերջին ուժերը, ամբո՛ղջ հայ ժողովուրդը օրհասական պայքար կը մղէին Արամի հզօր շունչին տակ, Մայիս 23-27ին, եւ մղելով Թրքական բանակը:

Եթէ իրենք էին վարիչներն ու յաղթականները, ինչո՞ւ իրենց օրացոյցին մէջ երկու տող չեն յատկացներ Մայիս 28ին:

Եւ ինչո՞ւ կը խափանեն անոր տօնակատարութիւնը...

ԱՐՄԵՆԻԿ

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ա.— ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Մարսէյլի կայարանէն Յուլիս 21ին 23 ուխտաւորներ ճեպընթացով մեկնեցան Վենետիկ, Ս. Ղազար, այցելելու Հայոց կղզին: Կ'առաջնորդէր Ցիրանի Աղաճեան, նախկին ատենապետ եւ քարտուղար Մ. Թախտաճեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան ի Մարսէյլ: Կայարանը իրենց ողջերթի եկած էին մեկնողներու ազգականներէն զատ ընկերներ եւ բարեկամներ:

Գաղղիական գեղածիծաղ եւ հրապուրիչ ծովեզերքէն անցնելէ վերջ, երբ հասանք Վենթիմիլիա, տեսանք գոյնզգոյն համազգեստներով ոստիկաններ, ժանտարմներ, մաքսային ոստիկաններ: Հազիւ իտալական հողը ոտք կոխեցինք, երբ իմացան մեր հայ ուխտաւորներ ըլլալը, որոնք կ'երթային իրենց յարգանքը յայտնելու ըլլալ Վենետիկոյ, ըլլալ Ս. Ղազարին ու Մխիթար Աբբահօր, դիւրացուցին մեր ճամբորդութիւնը

Անցանք Ճենովայէն մութին մէջ, հասանք Միլանօ կէս գիշերին. այնպէս որ չկրցանք հանդիպիլ ոչ Արամայիս Սրապեանին, նախկին ատենապետ, ոչ ալ Տոքթ. Եր. Աղզումանեանին՝ նախագահ Միլանի Ազգային Միութեան, նոյնպէս նախկին սան: Շարունակելով մեր ճամբան, հասանք Վենետիկ, կիրակի առաւօտ, 18 ժամուան ճամբորդութենէ մը վերջ, աննման քաղաքը կոնտոլաներու, պալատներու, պատմիչներու, ջուրերու եւ լոյսերու, արուեստից եւ երաժշտութեան:

Հոն, Վենետիկոյ կայարանը մեզ դիմաւորելու եկած էին՝ Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան, ուսուցիչ Հայոց պատմութեան, ուխտաւանաց ու կալուածոց, Հ. Եղիա Փէչիկեան, տեսուչ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի, Հ. Բարսեղ, մատակարար վարժարանին եւ Հ. Աւետիք Թարթիֆեան, ուսումնապետ՝ Փարիզէն:

Կայարանին լայն ու չքեղ սանդուխներուն վրայ լուսանկարուեցանք խմբովին: Յետոյ նստանք խոշոր մակոյկ մը, մեր պայուսակներով, անցնելով ջրանցքներէ եւ կամուրջներու տակէն հասանք ի Ճիւթեքա-Այ Քարմինի, ուր կը գտնուի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, երբեմնի պալատը իշխան Զենոբիոյ, որ մեր ամառօրեայ օթեւանը պիտի ըլլար

Նախաճաշ եւ ժամը 3ին, վարժարանին փոքրիկ մատրան մէջ աղօթք մը որ աւ-ջամբ հասանք ի Վենետիկ:

Բ.— ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԻՆ ՀԵՏ...

Երկուշաբթի, 23 Յուլիս.— Յաւիտեան անմոռանալի օր մը՝ յիշատակի, ներշնչման, ինքնապաշտպանութեան ոգիին, խանդավառ յուզման, յարութեան ու սիրոյ, օր մը՝ կամքի, յոյսի, լոյսի եւ հաւատքի:

Երբ Զաքարիայէն փոքրիկ շոգենաւը նստելով ու ճեղքելով Վենետիկոյ աննման մեծ ջրանցքը մօտենալ սկսանք Ս. Ղազարին, -- Աստուածաշունչի կապոյտ ժապաւէնով կղզին, մեր սիրտերը կը տրոփէին ընդհատ, արագ եւ ուժգին:

Ծովուն հանդարտ ալիքներուն վրայ, Հայոց կղզին մեր աչքերուն առջեւ անշարժ եւ խորհրդաւոր լռութեամբ եւ հրմայիչ զօրութեամբ բարձրացած կը սպասէր:

Ցանկարծ նաւերու եւ, փանքին բոլոր զանգակները սկսան միաժամանակ ղօղանջել, բարի գալուստ մաղթելով մեզի:

Հայոց հողին վրայ մեր ուխտաւորի հոգիները սկսան խայտալ, սարսռալ, սրտոփիլ: Մեր աչքերուն առջեւ պատկերացան չորան-չորան բոլոր փանքերը ազգին.— Արմա՛շ, Էջմիածին ու Աղթամար... հայ արիւնով, հայ քրտինքով, հայ արցունքով շաղախուած:

Վանքին հայրերը -- արթուն պահակ փառաց -- գրկաբաց դիմաւորեցին մեզ:

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

-- Հա. անո՞նկ է, անպիտան, վերակացու վարժապետը հեգնական քմծիծաղով մը: Ըսէ նայիմ, ի՞նչ գործ ունիս քահանային սաղաւարտին հետ, ինչո՞ւ համար վերցուցիր խորանին վրայէն:

— Շիտակը ըսեմ, վարժապետ, ես տէրտէր կ'ուզեմ ըլլալ ,պապոյիս պէս պատասխանեց վերջապէս անտառակ տղան, անշուշտ ինքն ալ չհաւատալով իր ըսածին:

— Հը՛մ, քահանան ո՞ւր, դուն ո՞ւր. սատանան ջուրը կը տանիս կը բերես զուն...:

— Չէ՛, անանկ չէ, ձեռքին պապան ալ տէրտէր է...:

— Վա՛յ, նզովից արմատ, այս լրբութիւնը շատ սուղի պիտի նստի քեզի. Այս կէսօրին ճաշի երթալ չկայ, իրիկունն ալ երկու ժամ ծունկ պիտի չոքիս, գիտցած եղիր:

Անառակորդին երկրորդ փառաւորկութեան տարաւորութեան տակ էր տակաւին, երբ երրորդն ալ չուշացաւ իջնել իր գագաթին, միշտ «անձնանուէր» կամաւորի մը հաճոյակատարութեամբ:

— Միւսիւ Եղիշ, Սաղաթէլը առջի օր չանիրան Թաղեց Այու Մինայի ժամուն կոնակը: Ես աչքովս տեսայ, ամմա ձայն չհանեցի, վախցայ որ ինծի կը ծեծէ...:

— Թո՛ղ, չան լակոտ, ինչպէ՞ս ձեւքդ առաջ գնաց որ այդ սրբապիղծ արարքը գործես: Գուտ մը ազգային զգացում չունի՞ս դուն. զղրօցական պայուսակը թաղելով, վարժարանն ալ կ'ուզես թաղել եւ անոր հետ մեր մայրենի լեզուն:

Սաղաթէլ անյողդողդ մնաց ժայռի պէս: Վարժապետին կշիռքը շատոնց առած էր, տղայական բնազդով մը, որ չէր կրնար սխալիլ: Հը՛մ, այս պճլիկ Հոյորդին պիտի ապացուցանէր թէ հարազատ թոռնիկն էր Տէր Շախշախին եւ իր ազգաբրական մակարդակը աւելի բարձր էր քան այլասերած դաստիարակինը:

— Ըսէ՛, ինչո՞ւ համար «չանթա»ն թաղեցիր, նայատակդ ի՞նչ էր, շարունակեց վարժապետը անողոքելի յամառութեամբ: Գիտցած եղիր, եթէ պինդ գլուխութիւն ընես, փայտն է որ պիտի խօսեցնէ քեզ, գի բարեպիշտաակ Տէր Թոդիկ կ'ըսէ — Որ ոչ լուիցէ ի կամք, լուիցէ թիկամբ...:

Տարօրինակ պաղարիւնութեամբ մը, որ ամբողջ աշակերտութեան հետ ներկայ վարժապետ-վարժուհիներն ալ զարմացուց, Սաղաթէլ մէկէն արձակեց.

— Հը՛, փայտէն չէ որ կը վախնամ, ես չեմ ուզեր տեսնել ԱՌԲԱԹ...:

Վարժապետ Եղիշէն անակնկալի եկաւ այս յանդգնութենէն: Տէր Շախշախի թոռը իր ոտքի կօշիկին վրայ կոխած էր...: Տակաւ կը զգար թէ դէմ յանդիման կը գտնուէր արտասովոր բդէշի մը, որուն առնուէն եթէ շատ իյնալու ըլլար, «մաչ»ը կրնար կորսնցնել եւ խայտառակ ըլլալ ամբողջ դպրոցին առջեւ: Որովհետեւ, շատ խորամանկ էր, օժտուած որսկան բարակի հոտառութեամբ, ճիգ մը ըրաւ որպէսզի չպոռթկայ իր բռնակալութեան դէմ եղած դժգոհութիւնը:

— Աստուած քեզի շնորք տայ, տղա՛յ, ժըմնջեց անուշի կապելու ձեւով մը: Եկուր, քեզի հայր սուրբին տանիմ, որ «Փարատեա» մը կարդայ, Ս. Մեսրոպի շողը կաթէ վրադ:

Թշուառականը երբեք միտքէն չէր անցըներ, որ այս նուիրագործուած մաղթանքով իր մահավճիռը ստորագրած կ'ըլլար ,որովհետեւ սոսկալին Սաղաթէլ, քաջալերուած իր առաջին փամփուշտին յաջողութենէն, յանկարծ ժայթքեց.

— Վարժապե՛տ, թող «Փարատեա»ն քու վրադ կարդայ հայր սուրբը, որպէսզի չառաճկնաս...:

Դրակոնեան այս վճիռը, — զոր արձակած էր Սաղաթէլ քէնոտած ճեչտով մը, աչքերը հեռո՛ւն, պինդ գլուխը թափ տալով, — մինչեւ ոսկորները սառեցուց վարժապետ Եղիշէն: Ա՛խ, ո՞ւրտեղէն իմացած էր իր կատարած դիմումը պետութեան, «ճշմարիտ կրօնք»ը ընդունելու համար..

Շշմած հարուածին սաստկութենէն, մարդուկը պահ մը քարացած մնաց իր տեղը: Սակայն, վարչելի ճշմարտութիւնը ամէն գնով ծածկելու բնազդական պահանջէն մղուած, մոլեգին խոյացաւ Տէր Շախշախի Թոռան վրայ.

— Սատանի ձա՛գ, մինչեւ ակռաներուն մէջէն, ես քեզի կը սորվեցնեմ թէ ի՛նչ ըսել է վարժապետին ճակատին մուր քսել

Սաղաթէլ քաջարար ասկաց փայտի հարուածներուն, որովհետեւ շատոնց ընտանի դարձած էր անոնց, բայց ի վերջոյ է՛: ըլլալէ հեռու էր: Ինչո՞ւ համար ծեծ ուտէր տանկի հոգի ունեցող վարժապետ մը, երբ կրնար սրունքներուն ապաւինիլ եւ օձիքը փրկել ամենայն դիւրութեամբ:

(5 - Շար.)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Նախ սկսանք այցելել վանքին տաճարը, ձեռակերտ հիմնադիր Աբբահօր։ Հոն, Հ. Վահան Յովհաննէսեան բարի գալուստ մաղթելով մեզի ըսաւ.

— « ... Մեզի համար ամէնէն թանկագին օրն է այսօր, որովհետեւ կը տեսնենք որ փիւնիկի նման, աշխարհի չորս կողմերէն, մեր եղբայրներն ու քոյրերը յարութիւն առնելով կ'այցելեն մեր վանքը եւ կը ներշնչուին։ Մենք հոս ձեզի համար, մեր ազգին համար է որ կը աքնինք։ Հիմա ձեր ներկայութեամբ մեր աչքերուն առջեւ կուգան մեր հայրենի վանքերը, որոնք չկան եւ բարբարոս ձեռքերով քանդուած են։ Բայց մենք եւ դուք, այդ բոլորը, մեր բոլոր վանքերը պիտի շինենք, առաջուընէն աւելի գեղեցիկ, աւելի բարձր, Այրարատեան հողին վրայ, որովհետեւ մեր հիմնադիրը՝ Մխիթար Աբբահայր՝ իր կեանքով ու կամքով վառեց ջահ մը, հայ հաւատքին ջահը, զոր ուխտած ենք փոխանցել մեր եղբայրներուն, մայրերուն եւ քոյրերուն»։

Յիշատակութեան արժանի է խորանին կարմիր բեհեզեայ վարագոյրը, զոր նուիրած է Իտալիոյ Մարկրիթա թագուհին 1902 թուին, իր այցելութեան առթիւ։

Յիշենք նաեւ, որ շնորհիւ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանի ջանքերուն, տաճարին ձեղունը զարդարուած է սքանչելի մոզայիքէ դիմանկարներով՝ Նարեկացի, Շնորհալի, Լամբրոնացի, Ս. Գայիանէ եւ Ս. Հռիփսիմէ։

Ուշագրաւ է նոյնպէս վանքին տարածութիւնը, որ կրկնապատկուած է 1939ին, պատերազմէն առաջ 14.000ի փոխարէն ներկայիս 28.000 քառ. մեթր հող ունի կղզին։

Կ'անցնինք ընծայարանը, կը դիտենք նկարները, կը հիանանք Քասսի առջեւ. հրաշալիօրէն ծաղկանկարուած Աւետարանին։ Թանգարանը, ուր կենդանաբանական բաժնին մէջ կը տեսնենք երեք ոտքերով հազուագիւտ թռչուն։

Լորտ Պայրընի սենեակին մէջ կը տեսնենք իր անունը հայերէն փորագրուած։ Յիշենք նաեւ եգիպտական մումիաները, Կովկասեան փորագրեալ յուշ մահճակալ, պղինձէ կուժեր, հայկական ձեռագիրներուն։ Հ. Եղիա Վրդ. մեզի կ'ըսէ.

— « ... Եթէ օր մը պատահի որ մեր ազգը բոլորովին անհետանայ, ու միայն մնայ ձեռագիրներու այս փոքրիկ բաժինը մեր թանգարանին, հաւատացէք որ հայ ազգը փրկուած է յաւիտեան»։ Ու երկիւղածութեամբ մեզի ցոյց կուտայ Հայոց Միլէ թագուհիին մագաղաթեայ ձեռագիր Աւետարանը՝ գրուած 902 թուին...

Կան ներկայիս ընդամէնը 22 հազար ձեռագիրներ, երկաթագիր, բոլոր գիր, նոտր գիր, որոնց 11 հազարը կը գտնուին Հայաստան, 4500ը Ս. Յակոբի վանքը, 3500ը Ս. Ղազար, 2000ը Վիեննա եւ 1000ը զանազան տեղեր ցիրուցան։

Անցանք տպարանը, որուն ղեկավարն է Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաչեան, արդէն ծանօթ Մարսիլիահայերուն։

ՖԵՐԱԳ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԵՆՐԻՔ ԻՊՍԵՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԺԹ. դարու մեծագոյն թատերագիրը Նորվեկիացի Իպսէն մեռաւ յիսուն տարի առաջ։ Տարիներու ընթացքին փոխանակ մոռցուելու, ինչպէս շատ մը համբաւներ, որոնք իրենց կենդանութեան լուսաշող աստղի մը պէս կը փայլին, ու ապա անհետ կը կորսուին, Իպսէնի համբաւը մեծցաւ։ Եւ հիմը դրաւ թատերական նորագոյն դպրոցի մը

Փիրանտելլօ օր մը կ'ըսէր.— «Եթէ ինծի հարցնեն թէ Շէյքսփիրէն ետք, որո՞ւ է որ պիտի տայի առաջին տեղը, անվարան կը պատասխանէի,, ոչ ոքի, այլ միմիայն Իպսէնի»։

Ինչպէս ամէն համբաւ, Իպսէնի համբաւն ալ անխառն չեղաւ։ Իր քննադատները գլխաւորաբար ծանրացան թատրոնին իղական տիպարներուն վրայ, որոնք, ըստ անոնց, ենթարկուած են մտային այլասերման, ինչպէս «Պուպրիկի Տան» մէջ Նորան, «Ճարտարապետ Սոլնէսի» մէջ Հիլտան եւայլն։ Մեղադրեցին նաեւ թէ Իպսէն արտակարգին կը կապուի, հետաքրքրութիւն արթնցնելու համար։ Իպսէն շատ յաճախ իր հերոսուհիները գերերկրային կը դարձնէ, համոզուած թէ անոնք որ կը սիրեն, ընդունակ են առօրեայէն վեր բարձրանալու։ Եթէ Նորա կը զոհուի, փրկելու համար իր ամուսինը, եթէ Հիլտա Վանկել Սոլնեսի կը ներշնչէ ձեռնարկ մը հետապնդել, որ վեր է իր կարողութենէն, պատճառն այն է որ կ'ուզէ զայն շատ բարձր տեսնել։

Իպսէնի թատերգութեան մէջ բոլոր կիներն ալ գաղափարական բարձրութեան մը կը ձգտին։

Բարդ է նաեւ Իպսէնի մէջ հոգեբանական կնճիռը։ Ներքին պայքար մը անհատին եւ իր լճացած շրջապատին միջեւ կուտայ իրականութեան եղերական գոյն մը։ Այս անհասկացողութիւնը չէ ջնջուած Իպսէնի բոլոր գործերուն մէջ։ Իսկ թատերական կնճիռը կը լուծուի կիներու յաղթանակով եւ այրերու ենթարկումով։

Իպսէն ութ տարեկան էր (1836ին) երբ հայրը սնանկացաւ։ Այս դէպքը իր եւ հօր միջեւ խրամատ մը կը բանայ, իսկ երբ չափահաս դարձաւ, կրօնական գետնի վրայ իր վէճերը մօրը հետ այնքան յաճախակի դարձան, որ առիթ եղաւ լքել ծնողքը։ Ծնողական զգացումին կարօտը կը պահէր իր քրոջ՝ Հեդվիկէի հետ։ Օր մը Իպսէն կը գրէր Պիորնսոնին թէ՝ «Բոլորովին խզեցի կապերս ծնողքիս հետ, որովհետեւ կէս հասկացողութիւն մը անտանելի կը թուի ինծի»։ Ու կեանքի պայքարը կրկնել բոլորովին առանձին 21 տարեկանին գրեց իր առաջին թատերախաղը, որ մերժուեցաւ մայրաքաղաքին թատրոնին կողմէ։ Ի վերջոյ շնորհիւ գեղեցիկ գերասանուհիի մը միջամտութեան, կը յաջողի իր առաջնութեան մէջ. Պերկընի մէջ թատրոն մը հիմնեց, նպատակ ունենալով ազատագրել թատերական արուեստը Դանիմարքայի թատրոնի ազդեցութենէն։

Իր բերած նորութիւնը վճռական անկիւնադարձ մը եղաւ իր թատերական արուեստին մէջ եւ հետզհետէ տիրացաւ բեմին պահանջներուն։ Արտասահման այցելութեամբ մը ա՛լ աւելի կատարելագործուեցաւ։ Ծանօթացաւ Շէյքսփիրի թատրոնին եւ միւս թատերական հեղինակներուն։ Արագութեամբ զարգացաւ իր արուեստը եւ մինչեւ վերջը մնաց այն հեղինակը, որուն միտքը եւ գործը կը մնան անբաժան։

Ո՞Վ ԷՐ ՊԱՊԱ-ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Երկու Պապա-Համբարձում կայ, երկուքն ալ երաժիշտ. մէկը՝ Համբարձում Լիմոնճեան, երկրորդը՝ Համբարձում Չէրչեան։

Առաջինն է բուն եւ յատուկ իմաստով Պապա-Համբարձումը, որ ծնած է 1768ին, մեռած է 1839 Յունիս 29ին։ Ա՛ս է Հայկական Ձայնագրութեան հեղինակը, որուն համար կ'ըսուի թէ մեծ ճիգ թափած է հայկական հին խազերու իմաստն ու նշանակութիւնը թափանցելու համար։ Ճամբորդած է Հայաստան, Քրդաստան եւ Պարսկաստան՝ ուսումնասիրելու համար տեղական երաժշտութիւնները։ Հեղինակած է «Հիճազ» եւ «Սպահան» եղանակները։ Իր աշակերտներէն ծանօթ են Ալիֆնամ, Արիստղոմ եւ Արիստակէս (Արիս)։ Ծնած էր հաւանօրէն Պոլիս։ Կը կարծուի թէ մեռած է Վենետիկ (տե՛ս Արեւելք, Կ. Պ. 1888 թ. 1405)։

Ա. Ալպօյաճեան կը գրէ թէ Պապա-Համբարձում իր «Հայկական» ձայնագրութիւնը Տիւզեանց բնակարանին մէջ հեղինակած է օգտուելով Յակոբ եւ Անտոն Տիւզեան Չէլէպիներու եւրոպական երաժշտութեան հմտութիւններէն (Պատմ. Հայ Կեսարիոյ, էջ 1582-3)։

Պապա-Համբարձումի աշակերտ Արիստակէսի աշակերտներէն անուանի են Գաբրիէլ Երանեան, Գաբրիէլ Ճանճեան եւ Համբարձում Չէրչեան։ Այս վերջինը ծագումով Կարնեցի է, օգլի Կարնեցի Չէրչի Ղազարոսի։ Ծնած է 1828 Սեպտ. 19ին եւ Արիսի աշակերտելով երաժշտական մեծ հմտութիւն ձեռք կը բերէ։ 1843ին Բերայի եկեղեցիին երաժշտապետ կ'անուանուի, յետոյ նոյն պաշտօնով Բոտաւթօ կը հրաւիրուի։ Պոլիս վերադառնալով զանազան թաղերու մէջ կը դասախօսէ։ Կարապետ ամիրա Պալեանի փափաքով հայերէն շարականները կը ձայնագրէ գործակցութեամբ Կարապետ Պալթազարեանի։

Համբարձում Չէրչեան, որ ստացած էր այլեւս «Պապա» տիտղոսը, կը շրջի գաւառները՝ Գասթէմունի, Սիվրիհիսար, Աֆիոն-Գարահիսար, Պալըքէսիր, Գանտըրմա, Ատափազար եւ մանաւանդ Արմաշ, ուր 17 տարի կը դասախօսէ մինչեւ ծերութիւն եւ կը վախճանի 1901 Յունուար 5ին «ամէնուստ մոռցուած» (Բիւզանդիոն, 1901 թ. 1321, 1330, 1345, 1367։ Տե՛ս նաեւ Արեւելք, անդ։ — Վ. Զարդարեան, «Յիշատակարան», էջ 101-2, ուր տրուած է իր լուսանկարներն ու ձեռագիրները)։

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՀԱՆ ՆԱԻՍԱՍԱՐԴԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Օգոստոս 5ին Գահիրէի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ընկերներու եւ բարեկամներու ներկայութեան։ Հոգեհանգստեան պաշտօնէն առաջ, Արշաւիր քհնյ. Վարդերեսեան գեղեցիկ քարոզի մը մէջ յիշած է ողբացեալ ընկերոջ կատարած աշխատանքը իբրեւ հանրային գործիչ, գրող եւ հրապարակագիր։

Հոգեհանգիստէն վերջ, խումբ մը ընկերներ գացած են Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը, ուր Մեսրոպ քհնյ. Ամիրխանեան կարճ աղօթք մը արտասանած է ողբացեալ ընկերոջ դամբարանին առջեւ։

Գ. ԹՈՐԳՈՄ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, սա ի գնահատութիւն, Իտալիոյ եւ Լիբանանի միջեւ տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման համար իր բերած ծառայութեան, արժանացած է լիբանանեան մայրիներու ազգային պատուանշանին։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ճեմարանի շրջանաւարտներէն, Գրիգոր Շահինեան որ չորս տարիէ ի վեր կ'ուսանէր Փրինսթընի մէջ, ստացած է գրականութեան ճիւղի, մասնաւոր յիշատակութեամբ։ Երկուստեք համալսարանական պիտի պաշտօնավարէ ճեմարանին մէջ։ Նոյն վարժարանի շրջանաւարտներէն Օր. Այտա Մաթոսեան ստացած է գեղարուեստական վկայական եւ կը պատրաստէ իր թէզը կաթի մասնագիտութիւն ձեռք բերելու համար։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳԻՉ ՓՕՂՈՍ ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ, որ պետական մեծ թատրոնին մեներգիչն է, Յուլիս 19ին ժողովրդ. արուեստագէտի կոչում շնորհուած է Խ. Միութեան Գերագոյն Սովետի Նախագահի՝ Կ. Վորոշիլովի եւ Գերագոյն Սովետի Քարտուղար Ն. Պեգովի կողմէ. Լիսիցեան Խ. Միութեան լաւագոյն «պասս»ը նկատուած է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԺԻՇԿ» բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, Օգոստոս 1956։ Հասցէ՝ PEJICHK, B P. 4176, Beyrouth

«ԱԿՕՍ», ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Թիւ 6, Յունիս 1956։ Հասցէ՝ B. P. 1245, Beyrouth.

«ՀՈՎԱՐԵՐ», մանկա-պատանեկան ամսագիր, ութերորդ տարի, 1956 Մայիս-Յունիս. Հասցէ՝ "HOVAR", Avenue Naderi Tehran, Iran.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

«Հրդեհուած Տիգրանի բագերի մէջ կը խորովեմ քեզ, խարդա՛խ Շապուհ...»։

Միւս ձեռքը, որ ծանր շղթայով կապուած էր առաջինի հետ, ձգեց նրան, եւ երկուսն էլ շառաչելով ընկան նրա կուրծքի վրայ...։ Նա, կարծես թէ արթնացաւ, քնած աչքերը բաց արեց եւ կրկին խփեց։ Այդ միջոցին Ներքինապետը վստահացաւ մօտենալ եւ մի քայլ հեռաւորութեան վրայ կանգնելով, գոչեց.

— Տէ՛ր արքայ...։

Նա չարթնացաւ։

— Տէ՛ր արքայ... կրկնեց նա։

Նա գլուխը բարձրացրեց եւ պղտոր աչքերը դարձնելով դէպի այցելուն, որոտաց.

— Անամօ՛թ, դոնէ գիշերը ինձ հանգստութիւն տուր։

Կարծում էր որ բանտապետն է։

— Տէ՛ր արքայ, ճանաչի՛ր քո ծառային... խօսեց այցելուն յուզագին ձայնով։

— Իմ ծառայի՜ն... կրկնեց նա ծիծաղելով։ Դո՛ւ, անզգամ, ամէն օր իմ դահիճն էիր, իսկ այժմ ծառա՞յ դարձար...։

Այցելուն այլեւս չկարողացաւ զսպել իր զգացմունքները, խոնարհուեցաւ, գրկեց նրա ոտները եւ ջերմ արտասուքով թանալով նրա շղթաները, աղաղակեց.

— Տէ՛ր արքայ, զգաստացի՛ր, նայի՛ր իմ վրայ, ես քո ծառան եմ... քո սպասաւո՜ր... քո Դրաստամատը...։

— Դրաստամա՞տ... բացականչեց նա, մի կողմ հրելով այցելուին։ — Ո՞ր Աստուածը կը տար ինձ Դրաստամատին, իմ քաջ եւ հաւատարիմ ծառային...։ Հեռո՛ւ ինձանից խաբէութիւն, հեռու գնացէք երազական ցնորքներ...։ Ես կորցրի իմ ամենալաւ մարդիկներին, ես զրկուեցայ իմ բոլոր պաշտօնեաներից... Աստուած պատժե՜ց ինձ... այլեւս նրանց տեսնել չեմ կարող...։

— Նրանցից մէկը քո սպասաւորն է, տէր արքայ։

Դժբախտ թագաւորին այնպէս էր թւում, որ իւր տեսածը եւ լսածը՝ իւր երազների շարունակութիւնն է։ Այժմ միայն ուղիղ նայեց այցելուի վրայ, եւ սաստիկ կերպով հարցրեց.

— Այդ ո՞վ է այստեղ.

— Քո ծառան, Դրաստամատը։

Նա շփոթուած կերպով վեր թռաւ, առաջ վազեց աղաղակելով.

— Դրաստամա՜տ... ո՜ր բանից յառնեցար... ի՞նչպէս թողեցին ինձ մօտ։ Տէր Աստուած, այդ ի՞նչ բախտ է... մերձեցի՛ր, սիրելի Դրաստամատ, մերձեցի՛ր, գրկեմ քեզ..

Ներքինապետը կրկին ծունր իջաւ, սկսեց համբուրել նրա ոտները։ Նա զօրեղ ձեռքով բարձրացրեց նրան, ասելով.

— Այդ համբոյրները չեն թեթեւացնի իմ շղթաների ծանրութիւնը, սիրելի Դրաստամատ, պատմի՛ր, ո՞րտեղ էիր, ի՞նչպէս եկար այստեղ, ի՞նչ լուր ունես...։

Նա մի քանի քայլ անցաւ իւր նեղ նկուղի մէջ, յետոյ նստեց յարդեայ անկողնի վրայ։ Ներքինապետը՝ մնաց ոտքի վրայ, խորին տատանման մէջ տարու բերուելով, արդեօք ո՞րտեղից սկսել եւ ի՞նչ պատմել։ Նա շատ բան ունէր պատմելու, բայց իւր տեղեկութիւնները այն աստիճան տխուր եւ անմխիթար էին, որ չկամեցաւ աւելի դառնացնել իւր թագաւորի առանց դրանց էլ վշտացած սիրտը։

— Ինչո՞ւ ես լուռ, Դրաստամատ, ասաց նա, նկատելով Ներքինապետի մտատանջութիւնը։ — Դու կարծում ես Արշակը այնքան թուլացել էր սրտով, որ չէ՞ կարող տանել նոր հարուածներ։ Ես առանց քո պատմելու էլ շատ բան գիտեմ...։ Այդ քարեղէն բանտի միջից ես ամէն բան, ամէն փոքրիկ տեսնում եմ, Դրաստամատ, թէ ի՞նչ է կատարւում այնտեղ, Հայոց աշխարհում... Դու միայն այն ասա, թէ ի՞նչպէս թոյլ տուեցին քեզ մտնել իմ մօտ։ Այդ ինձ շատ զարմացնում է...։

Ներքինապետը սկսեց պատմել, թէ իր սիրելի արքայից բաժանուելուց յետոյ, ինքը մնաց այն հայազուն ազատների թւում, որ պահւում էր Տիզբոնում։ Այդ միջոցներում Շապուհը մի նոր արշաւանք գործեց քուշանաց դէմ եւ հասաւ մինչեւ նրանց Բահլ մայրաքաղաքը։ Նրա զօրքերի թւում գտնւում էր թէ՛ ինքը եւ թէ՛ Հայոց այրուձին։ Տեղային Արշակունի թագաւորը գրեթէ կէս Շապուհի առաջ եւ սկսուեցաւ արիւնահեղ պատերազմը։ Պարսիկները ջարդուեցան, եւ Շապուհը փորձեց փախուստով ազատել իւր կեանքը։ Բայց չյաջողեցաւ, որովհետեւ փախչելու միջոցին՝ քուշաններից մի խումբ շրջապատեցին նրան եւ գերի բռնեցին։ Բայց ինքը, Ներքինապետը, իւր ձիաւորներով վրայ հասաւ եւ ազատեց Շապուհին։ Երբ վերադարձան Տիզբոն, Շապուհը ատեան կոչեց, հրապարակաւ յանդիմանեց իւր զօրապետների անգիտութիւնը, եւ ցուցիւ գովաբանեց Հայերի քաջագործութիւնը.

րուն, երեսփոխանական պարագլուխները։ Այս հրաւէրը խոհեմ քայլ մըն էր՝ առաւելապէս ներքին քաղաքականութեան տեսակէտէն. արդարեւ, նախագահական ընտրութիւններէն միայն 10 շաբաթ առաջ, Այզընհաուըր նախընտրեց իր որոշումները տալ երկու կուսակցութեանց հաւանութեամբ, որպէսզի յետագային իբր զէնք չգործածուին իր դէմ։

Կը կարծուի թէ Ամերիկացիները արդէն իսկ պատրաստած են ծրագիր մը, որ պիտի գոհացնէ երկու կողմերն ալ։ Մինչ Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները կ'ուզէին ստեղծել միջազգային մարմին մը, որ պիտի «ապահովէ ջրանցքին նաւային երթեւեկը», Ամերիկացիները պիտի առաջարկեն որ այդ մարմնին պաշտօնը ըլլայ՝ «հսկել ջրանցքին նաւային երթեւեկին վրայ»։ Այս ձեւով, Եգիպտոս կը պահէ ջրանցքին վարչութիւնը, իսկ միջազգային մարմնին կը վստահուի վերին հսկողութիւնը։

✕ Երէկ կէսօրէն ետքը Ֆրանսայի Նախարարական խորհուրդը նիստ մը ունեցաւ Գ. Քօթիի նախագահութեան տակ՝ ճշդելու համար Լոնտոնի ժողովին մէջ Ֆրանսական պատուիրակութեան բռնելիք դիրքը։ Մանաւորապար քննուեցաւ այն հաստատումը, թէ Սուէզի դէպքը նոր թափ մը տուաւ Ալժերիոյ ապստամբներուն գործունէութեան։ Նախարարներու խորհուրդը որոշեց հրահանգել Ֆրանսական պատուիրակութեան անդամներուն, որ հաստատ մնան ցարդ տրուած խիստ որոշումներուն վրայ։

✕ Սուրիական կառավարութիւնը յայտնեց թէ անգլիական եւ ամերիկեան նաւթուղիները վտանգէ զերծ են «այնքան ատեն որ ընդհանուր կացութիւնը բնական վիճակ մը ունենայ»։

✕ Մալթայի վարչապետը, որ միաժամանակ կղզիին Աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխն է, յայտարարեց.— «Ո՛չ մէկ առնէ թոյլ պիտի տանք որ Մալթան ոստիկ յենարան գործածուի Անգլիոյ կողմէ. իսկ պատերազմի մը պարագային, կը պահանջենք որ մեր կարծիքն ալ առնուի»։

✕ Եգիպտական կառավարութիւնը ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարութեան յանձնեց «հակաժողովի» իր առաջարկը։

✕ Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական կոմիտէն, որ բացառիկ ժողովի հրաւիրուած էր Գահիրէի մէջ, կրկնեց թէ արաբական երկիրները կանգնած են Եգիպտոսի կողքին։

✕ Ըստ անգլիական Սրնտէյ Թայմզի նախատեսութեան, Լոնտոնի ժողովին արդիւնքը պիտի ըլլայ հետեւեալը.— 13 երկիրներ պիտի քուէարկեն թեր (Երեքներ, Աւստրալիան, Նոր Զելանտան, Նորվեկիան, Տանըմարքան, Շուէտը, Հոլանտան, Իտալիան, Արեւմտ. Գերմանիան, Փորթուկալը եւ Թուրքիան)։ Չորս երկիրներ՝ դէմ (Խ. Միութիւնը, Հնդկաստանը, Սէյլանն ու Ինդոնեզիան)։ Հինգ երկիրներ՝ ձեռնպահ (Փաքիստան, Իրան, Եթովպիա, Ճափոն եւ Սպանիա)։

✕ Գերմանիոյ անգլիական գրաւման բանակէն քանի մը զօրաբաժիններ փոխադրուեցան Անգլիա։

✕ Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձեռնարկեց բոլոր անգլիական եւ ամերիկեան հպատակներուն ինքնութեանց ճշդումին։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին օրերուն, նոր թափ մը առացան ապստամբական եւ ահաբեկչական արարքները։ Գենի Սլիմանի մէջ ապստամբներու մեծ խումբ մը ծուղակի մէջ ձգեց Ֆրանսական պահակախումբ մը։ 22 զինուորներ սպաննուեցան, 5 հոգի վիրաւորուեցաւ։ Ալժէի, Կոնստանտինի եւ Քապիլիոյ շրջանին մէջ ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն իրենց խաղաղեցման աշխատանքները։ 40ի չափ ապստամբներ սպաննուեցան։ Առջի օրուան պայթումին հետեւանքով, Ալժէի ոստիկանութիւնը բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալեց։

✕ Ըստ պաշտօնական զեկոյցի մը, գնդ. Նասր Գահիրէ հրաւիրեց Թունուզի վարչապետը։

ՄԱՐՇԻՆԷԼԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի, «Ազգային Սուգի Օր»ը իր ողբերգական գագաթնակէտին հասաւ, երբ ազատարարները թիւ 835 անցքէն վերադարձան 114 հանքագործներու դիակներով ծանրաբեռնուած։ Այսպէսով, ցարդ գտնուած զոհերուն թիւը կը հասնի 125ի։ Ազատարար ուժերը կը շարունակեն փնտռել միւս 145 հանքագործները, որոնք տակաւին արգելափակուած կը մնան բարերկրեայ անցքերուն մէջ։ Զանոնք ողջ գտնելու յոյսը օր ըստ օրէ կը նուազի, բայց ազատարարները մեծ հերոսութեամբ կը շարունակեն իրենց աշխատանքը։

✕ Պելժիոյ եւ Իտալիոյ թերթերը, ինչպէս նաեւ Վատիկանի պաշտօնաթերթը կը պահանջեն որ ածխահանքերուն մէջ հիմնական բարեփոխումներ մտցուին՝ բանուորներուն կեանքի ապահովութեան համար։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՓՍ–ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Օ Փիէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ։ Հանդէսը կը սկսի պատարագով։ Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհյ.։ Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք։ Նոյնքան համեղ ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի։ Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դըպրոցին։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն)։ Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին։ Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի։ Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ Կարմիր խաչի Օրուան առթիւ Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Գ. Ե. Սարաֆեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Գալիկեան՝ 1000, Գ. Հարենց՝ 1000, Գ. Ա. Մալաճեան՝ 1000, Տիկ. Մնարոպեան՝ 1000, Տքթ. Քիթապճեան՝ 1000, Գ. Ճիէրճեան՝ 1000, Օր. Շամտանճեան՝ 500, Տքթ. Շամլեան՝ 600, Գ. Կ. Փափազեան՝ 1000, Տքթ. Քէչիշեան՝ 1000, Գ. Լ. Մուրատեան՝ 1000, Գ. Ճերմակեան՝ 1000, Գ. Գարթեւեան՝ 500, Գ. Տէր Յակոբեանց՝ 1000, Տքթ. Արպարեան՝ 1000, Գ. Հրաչեան՝ 1000, Գ. Պըղտիկեան՝ 1000, Տէր եւ Տիկ. Բարմաք՝ 1000, Տէր եւ Տիկ. Բ. Աճէմեան՝ 1000, Տիկին Կէվրէկ՝ 500, Գ. Յ. Յակոբեան՝ 1000 Ֆրանք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշեց չմասնակցիլ Մելպուրնի միջազգային Ողիմպիական խաղերուն։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Ճափոնի արտաքին նախարարները ընդհատեցին իրենց բանակցութիւնները. երկուքն ալ հրաւիրուած են Լոնտոնի ժողովին։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դեմոկրատ կուսակցութեան 32րդ համագումարը իր բացումը կատարեց երկուշաբթի օր՝ Շիքակոյի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բանուոր հացագործները անորոշ ժամանակի համար գործադուլ յայտարարեցին։

ՎԱՌԻ շրջանին մէջ անտառային հրդեհներու չորս նոր դէպքեր եւս պատահեցան։

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏ. 15 մէկ միլիոն Փարիզցիներ արձակուրդի մեկնեցան

1200 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ հեռացան Եգիպտոսէն։

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանին անդրանիկ զաւակը, Մուլէյ Հասան, իր արձակուրդները պիտի անցընէ Ֆրանսայի մէջ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ դժգոհ է, որ չէ հրաւիրուած Լոնտոնի ժողովին, եւ կը բողոքէ Արեւմտեան Գերմանիոյ յղուած հրաւէրին դէմ. Անգլիացիները պատասխանեցին թէ Արեւմտ. Գերմանիա հրաւիրուած է որպէս Սուէզի ջրանցքէն օգտուող պետութիւն։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 13) ձողլ ոսկի 478.000, Նափոլէոն 3460, զուիցերիական 3340, քառն տոլարնոց 16.960, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1090, տոլար 411, զուիցերիական 98, պելժիական 8.05, լիր 0.64, փեսեթա 9.10։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Ի ԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ
ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. Ժնեւէն մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբօֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սեփականատէր կ'ուզուի կին մը Անտիպի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆիեօ, Անտիպի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը 15–18 տարեկան, մանիւֆաքթուռիէ։ Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ ճաւռմերու համար։ Դիմել Գ. Թոփալեանի,
51 Rue d'Hauteville, Paris

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 Ֆր.։

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1200 Ֆր.։

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1200 Ֆրանք։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

•

Թանասորի արշաւանքի 39րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Գօլ սիւր Լուի գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆի (Քաննէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՅԱՆՈԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հաղորդակցի Մառըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կառ. տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Գօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Գօլ չմտած Ռութ Վէր Կոաս առնել եւ մինչեւ Գաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հետամայնել Լա Գօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ • VENDREDI 17 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7656 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3467

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎՃԻՌԸ

Վազգէն Ա.ի արտասահման ճամբորդութիւնը բացառիկ երեւոյթ մըն էր եւ աննախընթաց՝ մեր պատմութեան մէջ:

Ինչո՞ւ պիտի ելլէր խորհրդային սահմաններէն դուրս, երբ տակաւին չէր այցելած Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի իր թեմերուն:

Ինչո՞ւ ամէնէն առաջ պիտի երթար Լիբանան, որ իր թեմը չէր: Եթէ արտասահման շրջագայութեան պիտի ելլէր, նախապէս պէտք է այցելէր էջմիածնական թեմերը:

Եթէ կ'ուզէր իր ողջոյններուն հետ համերաշխութիւն, սէր եւ միաբանութիւն բերել սփիւռքի հայութեան միածնաէջ Աթոռէն, պէտք է երթար նախ Ամերիկա, ուր կարեւոր աշխատանք ունէր կատարելիք:

Մենք համոզուած ենք, որ Վազգէն Ա. երբեք ծրագրած չէր այդքան հապճեպով հեռանալ մայր Աթոռէն:

Իր ծրագիրն էր եպիսկոպոսական ժողով գումարել Էջմիածնի մէջ այս տարուան գարնան: Եւ արդէն այդ ուղղութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներու ալ ձեռնարկած էր:

Անդին Նոյեմբերեան հրաւէրները ղրկած էր արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներուն: Պոլսոյ Պատրիարքն իսկ կը պատրաստուէր երթալ Էջմիածին, հրաւէր ստացած ըլլալով Վազգէն Ա.էն:

Սակայն չարաբը ուրրոթէն առաջ եկաւ: Երբ յայտնի եղաւ, որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, ընտրութիւնը քանիցս ձգձգուելէ վերջ, որոշուած է անդառնալիօրէն կատարել Փետրուար 14ին, հայութեան պառակտումին մէջ իրենց շահը փնտռող «Հայաստանասէր»ները յաջողեցան Անթիլիաս ղրկել տալ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Դէպքերը ցոյց տուին, որ Վազգէն Ա. ոչ թէ հոն գացած էր իր յօժար կամքով՝ «ընտրութեան մասնակցելու եւ Նորընտիր կաթողիկոսը օծելու», այլ ղրկուած էր Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը ձախողեցնելու նպատակով:

Ղրկուած էր ո՛չ թէ Միաբանութեան մէջ համերաշխութիւն ստեղծելու, այլ անմիաբանութիւն սերմանելու: Ո՛չ թէ իր վեհափառ անձին հեղինակութեամբ գժտողները կարգի հրաւիրելու, այլ անոնց ընդդիմութիւնը հրահրելու յետին մաքով:

Եթէ իսկապէս եկած էր «ընտրութեան մասնակցելու եւ օծելու», ինչո՞ւ չմասնակցեցաւ ընտրութեան եւ ցուցական կերպով մեկնեցաւ Պէյրութէն՝ քանի մը ժամ առաջ ընտրութենէն, որուն թուականն ալ ինք որոշած էր (Փետր. 20 փոխանակ 14ի):

Իբրեւ Աստուծոյ պաշտօնեայ, իր պարտականութիւնն էր մասնակցիլ ընտրութեան եւ համակերպիլ մեծամասնութեան քուէին՝ համաձայն աւետարանական սկզբունքին.— «Ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ»:

Ընտրեալ կաթողիկոսը օրհնել և օծել վերջ միայն պէտք է հրաժեշտ տար Կիլիկիոյ Աթոռին:

Զրրաւ այդպէս, որովհետեւ իրաւունք չունէր ընելու.

Ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ, — արգիլել Զարեհ Եպս.ի ընտրութիւնը:

Պարտուեցան նաեւ «Հայաստանասէր»ները, որոնք անզօր կատաղութեան մատնուած՝ չարժման մէջ դրին կիներու եւ աղջիկներու «բանակ»ներ, գողցան Լուսաւորչի Աջը ու սուրբ մասունքները, իրենց թերթերը աղբանոցի վերածեցին եւ ի վերջոյ Միաբանութեան պառակտումը իր գերագոյն աստիճանին հասցուցին:

Վազգէն Ա. Գահիրէէն մինչեւ Փարիզ, աստի մինչեւ Էջմիածին իր հրապարակային յոյսասպարութիւններով եւ քարոզներով կրակին վրայ իւղ լեցնելէ զատ բան մը չըրաւ:

Իր մասի մէկ չարժուելով կրնար հրամայել Կիլիկիոյ միաբանութեան, որ համախմբուի ընտրեալ կաթողիկոսին շուրջ, կրնար յորդորել էջմիածնական եպիսկոպոսներուն, որ մասնակցին օծումին, կրնար սէր, միաբանութիւն եւ եղբայրութիւն քարոզել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան՝ յանուն ազգային գերագոյն շահերու:

Զրրաւ ասոնց եւ ոչ մէկը:

Պատմութիւնը պիտի արձանագրէ այս բոլորը, պիտի ճշդէ պատասխանատուութիւնները եւ պիտի տայ իր վճիռը.

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

Հրաւիրուած 24 պետութիւններէն 22ին ներկայացուցիչները հասան Լոնտոն, ուր հինգշաբթի օր սկսան իրենց խորհրդակցութեանց:

Ժողովին առաջին օրը, կացութիւնը հետեւեալն էր.— Երեքները հաստատ կը մնան Սուէզի միջազգայնացման իրենց որոշումին մէջ: Խ. Միութիւնը չափաւոր ընթացք մը ունի. Եգիպտոս կը սպասէ: Հնդկաստանը, Փաքիստանն ու Սէյլանը կ'ուզեն միջին ճամբայ մը գտնել:

Ինչպէս արդէն գրած էինք, Եգիպտոս եւ Յունաստան մերժեցին մասնակցիլ. բայց զնդ. Նասրի անձնական գործակից – խորհրդականներէն հ յարաբերութեան Ալի Սապրի Լոնտոն ուղարկ. եցաւ՝ «ժողովին աշխատանքներուն հետեւելու համար»: Լոնտոնի մէջ կ'ըսուի թէ Նասրի անպաշտօն ներկայացուցիչը ժողովասրահէն ներս պիտի չընդունուի, որովհետեւ գանխակ նիստերը վերապահուած են միայն հրաւէրը ընդունող պետութեանց ներկայացուցիչներուն: Կը կարծուի թէ տարիական պետութիւններն են, որ զնդ. Նասրը համոզեցին իր գործակիցը Լոնտոն ուղարկելու: Արդարեւ, Հնդկաստանի եւ Ինդոնեզիոյ վարչապետները, Լոնտոն հասնելէ առաջ, Գահիրէի մէջ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցան զնդ. Նասրի հետ. երկուքն ալ համոզուած են թէ կարելի պիտի ըլլայ Լոնտոնի մէջ գտնել արդիւնքի մը հասնիլ, առանց վտանգելու Եգիպտոսի անկախութիւնն ու հպարտութիւնը»: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Լոնտոնի ժողովին պիտի ներկայացնեն ծրագիր մը, որուն մասին զնդ. Նասրի կարծիքն ալ առին:

Լոնտոնի մէջ, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները վերջացուցին իրենց նախապատրաստական աշխատանքները: Չորեքշաբթի օր, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները բազմաթիւ անգամներ խորհրդակցեցան իրարու եւ Անգլիոյ վարչապետին հետ: Տըլըս տեսակցութիւններ ունեցաւ Շեպիլովի եւ Հնդկաստանի ներկայացուցչին հետ: Ապա այս երկուքը գլուխ–գլխի խօսակցեցան: Ֆրանսայի եւ արեւմտ. Գերմանիոյ արտաքին նախարարները միասին ճաշեցին: Անգլիոյ արտաքին նախարարը զատ-զատ ընդունեցաւ Հնդկաստանի, Իրանի, Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Սպանիոյ, Փորթուկալի, Հոլանտայի եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչները:

× Տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, թէ կարելի պիտի ըլլայ յաջող ելք մը յանգիլ: Արդէն իսկ բազմաթիւ պետութիւններ առաջարկեցին միջնորդի դեր կատարել: Ամէնէն յատկանշականը, սակայն, Իրաքի գիրքումն է, որովհետեւ կը կարծուի թէ Իրաք, որ Լոնտոնի խորհրդակցութեանց հրաւիրուած չէ, իր միջնորդութիւնը կ'առաջարկէ Եգիպտոսի խնդրանքին վրայ: Մեծ յոյսեր կան, որ Իրաք, որպէս Արաբական Դաշնակցութեան անդամ–պետութիւն և որպէս Անգլիոյ բարեկամ, պիտի կարենայ երկու կողմերն ալ գոհացնող միջին ճամբայ մը գտնել:

· Գահիրէի մէջ, Նասր գրեթէ անբաժանելի է խորհրդային դեսպանէն. անոր օրուան մէջ տասն անգամ տեսակցեցաւ անոր հետ: Բայց այլեւս անդիմեղ եւ խիստ յայտարարութիւններ չըներ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հասցէին:

· Այս փոփոխութիւնը պէտք է վերագրել Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին: Արդարեւ, Տըլըս քանիցս կրկնեց թէ հանգարտութեան իր կոչերը ուղղուած էին ոչ միայն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, այլ նաեւ՝ Եգիպտոսի: Ուաշինկթընի մէջ տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, թէ Մ. Նահանգներու դիրքը սխալ բացատրութիւններու տեղի տուաւ. կ'ուզեն որ Սուէզի հարցը խաղաղ միջոցներով լուծուի, բայց ասիկա չի նշանակեր որ անհամաձայնութեան մը պարագային իրենց դաշնակիցները պիտի լքեն, որովհետեւ կ'ընդունին թէ Սուէզը այս վերջիններուն համար «կենաց եւ մահու» խնդիր մըն է: Մ. Նահանգներու առաջին մտահոգութիւնը Ատլանտեան Ուխտին պահպանումն է. չեն ուզեր, նմանապէս, որ Միջին Արեւելքի պետութիւնները Խ. Միութեան գիրկը նետուին: Այս զոյգ նկատումներն են ահա, որ ուղղութիւն կուտան ամերիկեան քաղաքականութեան: Տըլըս կը վայելէ նախագահ Այզընհաուըրի անխառն վստահութիւնը, միւս կողմէ, ընդդիմադիր Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ալ որոշեց չշահագործել կառավարութեան տուած որոշումները, ինչ որ ալ ըլլան անոնք:

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը մասնաւոր յանձնախումբ մը ստեղծեց, որուն պաշտօնն է «գոհացնել Եւրոպայի քարիւղի պահանջները», եթէ Միջին Արեւելքի քարիւղի հայթայթումը դադրի:

×Միջերկրականի ամերիկեան նաւա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❚❚ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❚❚

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

Կիրակի առտուն Օրսիվալ գացեր էի: Երրորդ հանդիպումս:

Մօտ ութսուն երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ խռնուած են Պ. Արսէնի պատմական դղեակին մէջ:

Ներկայացուցիչներ կան Փարիզէն, Լիոնէն, Տէսինէն, Վալանսէն, Մարսէյլէն, Վիէնէն, եւայլն:

Ամէնքն ալ շատ գոհ են որ այս տարուան կայանը օժտուած է բնութեան բոլոր բարիքներով, — անտառ, ջուր, ծաղիկ եւ լեռ ու ձոր: Սքանչելի եւ կազդուրիչ համայնապատկեր մը, ամէն տեսակէտով:

Մեկնողներուն տեղ նորեր կը հասնին միշտ, եւ շէնքը նեղ կուգայ:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը կարելին կը փորձէ ամէնքն ալ գոհացնելու համար, անկողին, պնակ եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ ճարելով:

Մասնակցեցայ իրենց կէսօրուան ճաշին, — աղցան, միս, բրինձէ փիլաւ (եղինձ) եւ խաղող: Նախ. գինի:

Աղջիկները եւ տղաքը կարգով կը սպասարկեն, պնակները լեցնելով առատօրէն ու բաշխելով:

Մէկը միւսէն վարժ եւ ժիր, կը ջանան տեղի չտալ որեւէ գանգատի:

Հարկ եղաւ նաեւ մըն ալ խօսիլ, Եղուարդի բացման խօսքէն ետք:

Յետոյ խօսեցաւ Նուպարը, որ Փարիզէն եկած է վարչական գործերը քննելու:

Անշուշտ չէք սպասեր որ թղթակցութիւն մը գրեմ, ճառերու մասին, — Սրտաբխած խօսքեր, յիշեցնելու համար նորահաս երիտասարդութեան կոչումն ու պարտականութիւնները:

Մենք այս Միութիւնները կը պահենք ոչ թէ նորահասները փայլուն մը առաջնորդելու, այլ վառ պահելու համար անոնց ազգային գիտակցութիւնը եւ հայրենութիւնը:

Յետոյ անոնք բնազդաբար կը գտնեն իրենց ճամբան, յաւագոյնս ծառայելու համար այս ազգի ժողովուրդին:

Երբ դպրոց կ'երթայինք, մեզի կուտային Քրիստոնէական մը, որուն առաջին նախադասութիւնը կը սկսէր այսպէս.— Հաւատքով ի՞նչ ես. = Քրիստոնեայ եմ:

Այսօրուան առաջին պատասխանը պիտի ըլլայ. — Հա՛յ եմ:

Պէտք է հաստատել բարձրաձայն եւ արժեցնել:

Արժեցնել՝ ճոխացնելով իրենց հայկական գիտելիքները եւ ձգտելով նոր սկզբունքներ բանալ մէկ սերունդէն միւսը:

Կը թուի թէ բաւական օգտուած են Արմենիայի չորս-հինգ դասախօսութիւններէն:

Օրերը կ'անցընեն զանազան խաղերով, պտոյտներով եւ ընթերցումով:

Մասանը միշտ նոյն է եւ մեծաքանակ գնումներ կը կատարեն պարբերաբար:

Ունին խոհարար, խոհարարուհի եւ մատակարար մարմին մը որ կրնայ համեստ պանդոկ մը բանեցնել:

Ամէնքն ալ ուրախ, զուարթ ու կենսունակ: Ամէնքն ալ ձգտումով պատրաստ:

Բաժնուեցայ մէկ իրենց համեստ ու ազնիւ օրինակ մը ձգելով եւ իրենց կանանց պարբերի:

Վ.ՄԱՀԷ

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Օգոստոս 12ին տեղի պիտի ունենային Բերիոյ Թեմի Ազգային Գաւառական ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները, բայց Սուրիոյ Ներքին Նախարարութիւնը մէկ շաբաթով յետաձգել տուած է:

Այս առթիւ «Ազդակ»ի Օգոստոս 14ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Նախատեսելով իրենց վերջնական եւ անվերադարձելի պարտութիւնը, ազգադաւներու եւ խռովարարներու խումբակը գլուխը եւ ամարդի միջոցներու դիմեց, ձուռնալներ տալու Ներքին Նախարարութեան, որպէսզի ընտրութիւնները յետաձգուին:

Իր ժուռնալներուն մէջ, անարիներու այդ խմբակը կը խօսէր արինայեղութիւններո՛ւ մասին, որոնք իբր թէ կրնային տեղի ունենալ ընտրութիւններու պարագային:

Սուրիոյ Ներքին Նախարարութիւնը որոշած է շաբաթ մը յետաձգել տալ ընտրութիւնները, յուսալով որ կարելի կ'ըլլայ կողմերու միջեւ համաձայնութեան եզր մը գտնել:

Մեր ամարդի հակառակորդները, որոնք չարունակ «ժողովուրդ» կը հոլովեն, երբէք անգամ մը եւս փախեցին ու կը սարսափին ժողովուրդէն, անոր քուէէն, անոր հզօր կամքէն:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Կիպրոսէն՝ Պ. Վարդգէս Սինանեան, աշխատակից հայերէն եւ անգլերէն թերթերու, որ ատեն մը պիտի մնայ Եւրոպա:

Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Քիւրքճեան, ծանօթ առեւտրական (Սուտան եւ Եգիպտոս) որ քանի մը օր Փարիզ մնալէ նաք կ'անցնին Զուիցերիա:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ.— Օգոստոս 10ին, Պէյրութի Օթէլ Քափիթոլի սրահին մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւնը մամուլի ասուլիս մը տուած է լիբանանեան մամուլին (ֆրանսերէն, արաբերէն եւ հայերէն), լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը: Ստորեւ կը հրատարակենք պաշտօնական յայտարարութիւնը եւ եղած հարցումները ու պատասխանները. («Ազդակ», Օգոստ. 12).—

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հրաւէրին պատասխանած էին Պէյրութ, Ճէրիտէ, Նօվմ, Նահար, Հայեար, Սատա Լուպնան, Պէյրութ–Մասա, Տիար, Մէժէլէս, Էլ–Բիլլիէ, Լ'Օրիան, Լը Ժուռ, Լը Սուար, Այգ, Նայիրի եւ Ազդակ թերթերու, Աժանս Ֆրանս–Փրէսի, Աժանս տ'էնֆօրմասիոն Լիպանէզի եւ Աժանս տ'էնֆօրմասիոն Արապի թղթակիցները: Ներկայ էին նաեւ երեք ռըփորթըր–լուսանկարիչներ.

Մամուլի ասուլիսին ներկայ եղան ախոռակալ Տեղապահ Բարձր. Տէր Խորէն Եպիսկոպոս Բարոյեան, Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Ժողովի ատենապետ՝ Գերաշնորհ Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Չէպէյեան, ատենադպիր՝ Հոգշ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, Ճէզիրէի առաջնորդական փոխանորդ Հոգշ. Տաճատ Ծ. Վարդապետ Ուրֆալեան, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Բուրէն Մովսիսպալեան, ատենադպիր Տոքթ. Աշոտ Գապագեան, անդամներ՝ մեթր Խաչիկ Պապիկեան, մեթր Ֆրէտ Արսլանեան, Պ. Յարութիւն Գույումճեան ու նաեւ՝ պետական երկու հայ երեսփոխաններ՝ Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, (որ անդամ է նաեւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան) եւ Տիգրան Թոսպաթ:

Մեթր Խաչիկ Պապիկեան կարդաց պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը՝ արաբերէն լեզուով, յանուն Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փափաքող չէինք պետութիւնը, մամուլն ու հանրային կարծիքը զբաղեցնել մեր ներքին համայնքային խնդիրներով. Սակայն փաստ է, որ անկարելի մեղմէ եւ համառօտ մեկի վերջին հինգ վեց ամիսներու ընթացքին լիբանանեան թերթերու մէջ զանազան լուրեր եւ յօդուածներ հրատարակուեցան Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին եւ անոր հետ առնչութիւն ունեցող խնդիրներուն շուրջ:

Լիբանանեան հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար, խնդրին էութիւնը ամփոփ ձեւով կու տանք մամուլի յարգելի ներկայացուցիչներուն.

Անթիլիասի Կիլիկեան Կաթողիկոսութիւնը շարունակութիւնն է Սիսի դարաւոր Աթոռին: 1952ին վախճանեցաւ վերջին գահակալը: Մօտաւորապէս չորս տարի թափուր մնաց աթոռը, մինչեւ որ 20 Փետրուար 1956ին ընտրուեցաւ ներկայ Գահակալը՝ Զարեհ Ա.:

Հայութեան մօտ կաթողիկոսական ընտրութիւնը կը կատարուի Պատգ. ժողովի մը կողմէ: Այս ժողովին կը մասնակցին Անթիլիասի կաթողիկոսութեան ենթակայ Հայերու հոգեւորական եւ աշխարհական ներկայացուցիչները: Այս ներկայացուցիչները, մեծամասնաբար աշխարհականներ, կը նշանակուին իւրաքանչիւր երկրի, հայ համայնքի օրէնսդիր ժողովներուն կողմէ: Այս ժողովները կազմուած են, պետականօրէն ճանչցուած համայնքային օրէնքներու համաձայն կատարուած ժողովրդային քուէարկութեամբ:

20 Փետրուար 1956ի վերջին Պատգ. ժողովին կը մասնակցէին 50 պատգամաւորներ, որոնց ջախջախիչ մեծամասնութեան քուէով կաթողիկոս ընտրուեցաւ Հալէպի Թեմակալ Առաջնորդ Զարեհ Եպս. Փայասլեան:

Փակագծի մէջ, անհրաժեշտ կը նկատենք յայտնել, որ Անթիլիասի միաբանութիւնը, իր կարգին Պատգ. Ժողովին կը մասնակցէր իր հինգ ներկայացուցիչներով: Մանրամասնութեան այս առանձինն յիշատակութեան պատճառը այն է, որ ընտրուած կաթողիկոսը ոչ թէ վանքի մը միաբանութեան մեծաւորն է, այլ համայնքին հոգեւոր ու վարչական գերագոյն պետը:

Հայաստանեայց Եկեղեցին ներքնապէս մէկ եւ անբաժանելի միութիւն մըն է դաւանաբանական եւ ծիսական տեսակէտէն: Բայց մեր եկեղեցին դարերու ընթացքին ունեցած է վարչականօրէն իրարմէ բոլորովին անկախ կաթողիկոսական կեդրոններ: Ներկայիս այդ կեդրոնները երկուք են. մին Էջմիածնի, միւսը Անթիլիասի մէջ: Հայ ժողովուրդի քաղաքական պայմաններու արդիւնքն է մէկէ աւելի վարչականօրէն իրարմէ անկախ հոգեւոր կեդրոններու գոյութիւնը:

Բարեբախտութիւն է, որ հայ եկեղեցիի կաթողիկոսական համաստիճան երկրորդ Աթոռը հաստատուած է արաբական աշխարհի անկախներկիրներէն Լիբանանիմէջ Նոյնքան բարեբախտութիւն կը համարենք Զարեհ Ա.ի Աթոռակալ ընտրութիւնը, նկատելով որ ան ծանօթ դէմք մըն է այդ աշխարհին, որուն շահերուն գործնապէս եւ հաւատարմօրէն ծառայած է իբրեւ Հալէպի երկար տարիներու Թեմակալ Առաջնորդ:

20 Փետրուարի ընտրութեան յաջորդող օրերու ընթացքին լիբանանեան, սուրիական եւ կիպրական իշխանութիւններ պաշտօնապէս ճանչցան Զարեհ Ա.ի հայ համայնքի հոգեւոր գերագոյն պետի հանգամանքը, տրուած ըլլալով ընտրութեան օրինականութիւնը համաձայն համայնքի ներքին օրէնքներուն: Նոյն այդ օրէնքներով կատարուած են նախորդող կաթողիկոսներու ընտրութիւնը եւ իշխանութեանց կողմէ ճանչցուած են իբրեւ այդպիսիներ

Ինչպէս բոլոր ընտրութիւններուն, նոյնպէս Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան շուրջ կողմեր ստեղծուեցան: Այս երեւոյթը բնական էր եւ՛ հասկնալի: Ինչ որ անբնական է եւ դատապարտելի, ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքով եւ օրէնքներու սահմանին մէջ կատարուած ընտրութենէն վերջ պայքարի շարունակութիւնն է: Ընտրեալը եւ անոր կրօնական եւ աշխարհական շրջապատը ամէն կերպով աշխատեցան վերջ տալու համար անհամաձայնութեանց, փորձեցին սիրաշահիլ դժգոհները, կարեւոր զիջումներու տրամադիր գտնուեցան, բայց ձախողեցան:

Դժգոհութիւնը մեծ չափով անհատական շահագրգռութիւններու եւ կրքոտումներու հետեւանք է. դժբախտաբար, գոյութիւն ունին նաեւ քաղաքական պատճառներ: Պարզապէս նոյնն է, որքան աշխարհական նոյնքան միայն կրօնականներու համար:

Բարեբախտաբար զանցառելի փոքրամասնութիւն մըն են անոնք: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, կը շարունակեն մթնոլորտը լարուած պահել, թելադրուած արտա–լիբանանեան ազդեցութիւններէ, գրպանակուած հայ դրամատէր քանի մը անհատներու տրամադրելութեան տենդէն եւ օգտագործելով Անթիլիասի Աթոռին երկու անձնապէս շահագրգռուած եպիսկոպոսներու փառասիրական եւ մարդկային այլ տկարութիւնները:

Երկու խօսք ալ օծումին շուրջ. Եկեղեցական կարգով արարողութիւն մըն է օծումը, որ կաթողիկոսական ընտրութիւնը հանդիսաւոր ձեւով նուիրագործելու իմաստ ունի: Ընտրութեամբ, եպիսկոպոս մը կը դառնայ կաթողիկոս, եպիսկոպոսներու մէջ առաջինը: Ընտրութեամբ, Կաթողիկոսը տէրը կը դառնայ Աթոռին եւ գերիշխան ներկայացուցիչը եկեղեցիին եւ համայնքին, կատարելէ յետոյ իր սահմանադրական երդումը, ինչ որ տեղի ունեցաւ 9 Յուլիս 1956ին: Օծումը պիտի կատարուի ժամանակի եւ պայմաններու յարմարութեան համաձայն:

Վերջացնելու համար, բոլոր սահմանադրական երկիրներու մէջ, ընտրութիւններէն վերջ դժգոհ փոքրամասնութեան մը կողմէ շարունակուող գրգռութիւնները պատժելի են օրէնքով: Լիբանանի ազատ պայմաններու չարաշահումն է ինչ որ տեղի կ'ունենայ դժգոհ փոքր խմբակին կողմէ, եւ որ կը ձգտի քաոս մը ստեղծել համայնքին մէջ՝ ծանր հետեւանքներով, որոնց ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ անոնց հեղինակներուն վրայ, ըլլան անոնք կրօնական թէ աշխարհական:

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԿԻԼ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ատենադպիր	Ատենապետ
ՏՔ.Ա.ԳԱՊԱԳԵԱՆ	Բ.ՄԱՎԻՍԱԳԱԼԵԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Գ.Վրդ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ	Ղ.Եպս.ՉԷՊԷՅԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Այս հաղորդագրութիւնը որ, բազմագրուած արաբերէն, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով, բաժնուեցաւ լրագրողներուն, առիթ տուաւ բազմաթիւ հարցումներու, զորս ուղղեցին ներկայ լրագրողները

Լրագրող մը հարցուց.

—- Կիլիկեան Աթոռը անկա՞խ է Էջմիածնի Աթոռէն:

Տեղապահ սրբազանը անձամբ եւ մեթր Խաչիկ Պապիկեանի միջոցաւ պատասխանեց այս հարցումին.

— Կիլիկեան Աթոռը անկախ է ու այդպէս պիտի մնայ

Լրագրողներէն մէկը արծարծեց Հալէպի Գաւառականին հարցը եւ այդ առթիւ հակառակորդ ճակատի վերագրումներուն շուրջ լուսաբանութիւններ ուզեց:

Սուրիոյ պետական նախկին երեսփոխան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամ մեթր Ֆրէտ Արսլանեան, որ մօտէն անդեակ է խնդրին էութեան, տուաւ անհրաժեշտ բոլոր լուսաբանութիւնները, շեշտելով որ սուրիական իշխանութիւնները վճռականօրէն ճանչցած են օրինաւորութիւնը Հալէպի Գաւառականին, հետեւաբար նաեւ անկէ բխած պատգամաւորներուն, ինչ որ կասկածէ դուրս կը դարձնէ օրինաւորութիւնը 20 Փետրուարի կաթողիկոսական ընտրութեան:

Լրագրող մը հարցուց.

—- Ընդդիմադիր ճակատը, Հանրապետութեան Նախագահին տուած իր այցելութենէն ետք, հրատարակած է դեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ նախագահ Շամուն պարմանք յայտնած է որ իշխանութիւնները վիճայայիւ մը յանձնած են Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին՝ զայն ճանչնալով իբրեւ հոգեւոր վերին պետը հայ համայնքին: Որքա՞ն ճիշդ է այս պարագան:

Մեթնի երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթ անձնապէս պատասխանեց այս հարցումին.

—- Ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐԸ ՆՐԲԵՔ ՉԱՐՏԱՍԱՆՈՒԵՑԱՆ: Նախագահ Շամուն, իբրեւ Լիբանանի Նախագահ, ընդունեց լիբանանցի Հայերու պատուիրակութիւն մը, որ եկած էր Կաթողիկոսութեան վերաբերեալ աղերսագիր մը ներկայացնելու: Հանրապետութեան Նախագահը, իր սովորական փափկանկատութեամբ, պարզապէս տեղեկացաւ աղերսագրին, նկատել տալով սակայն այդ պատուիրակութեան անդամներուն՝ թէ իրենց փաստարկութիւնները հիմ չունին:

Ընդդիմադիրները իրենց մօտ դասական դարձած դործելակերպով մը, անամօթաբա՛ր, բոլորովին խեղաթիւրած են Նախագահ Շամունի խօսքերուն իմաստը: Եղածը պարզապէս խարդախութիւն է.

ԿԱ՛ՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑՈՒԱՋ»Ը

«ՑՈՒԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Դաժան Եղիշէն այնքան ուժով կը խըփէր փայտը խեղճ տղուն կռնակին, որ շանչը բռնուեցաւ ու ակնոցն ալ վար սահեցաւ քիթէն: Ա՛յ, բարենշան էր առիթն. Ս. Մեսրոպ այլասերած ուսուցիչէն առնելի Տէր Շախշախին Թոռանը հետ էր: Զարանճին կրնա՞ր չտեսնել որ անգութ մարդը հաւկուր դարձած, թունաթափ եղած էր բոլորովին:

Դեռ ակնոցը գետնէն վեր չառած, Սաղաթիէլ մէկէն շտկեց քամակը ու...

— Հէ՛, դուն ինծի սա՞նկ կ'ընես, կեցիր երթամ պատմեմ իմ պապոյին, ըսելը չմնաց, փախա՛ւ ոստոստելով նապաստակի պէս:

Վարժապետ Եղիշէին պիտի հանդիպէր Պատրիարքարանը, 1919ի զինադադարի շրջանին, գլուխը կախ, կծկուած նստարանի մը անկիւնը: Երբ իրեն յանձնեցի Տեղապահին նամակը, ամօթէն չհամարձակեցաւ վեր առնել աչքերը, պարզապէս գոհացաւ շնորհակալութեամբ: Գաբրիէլ Արք. Ճեվահիրճեան Սամաթիոյ թաղական խորհուրդին կը յանձնարարէր «պաշտօն ու պատշաճը տնօրինել ուսուցիչ Եղիշէի, որ մահմետականութենէ կը վերադառնար մայր եկեղեցւոյ գիրկը»: Ժամանակ մը վերջ Ամերիկա գնաց ու հոն մնաց:

Ազատութեան այդ օրերուն, Արթին Մկրտիչեան սկսած էր թերթ մը հրատարակել, զոր յանդգնած էր կոչել «Հայրենիք»:Չեմ գիտեր թէ որո՞ւ կ'ակնարկէր հայանուն հրէշը, բայց որոշ է թէ իր հայրենիքը մերը չէր...: Գործի վրայ եբեւնալու, այլ ժամանակ իր վարկը բարձրացնելու համար, գարշելի լրտեսը սկսած էր անխնայ մերկացնել Արշաւիր Սահակեանի (այլ անուամբ Արթիւրեանեան) շահատակութիւնները, որպէս թէ ինք «դատն Աստուծոյ» եղած ըլլար:

Օր մը, Տէր Շախշախ եկաւ Պատրիարքարան եւ ճիտը ծռած ըսաւ ինծի.

— Օղուլ, իմ գիրը «խաա» չէ, սա թուղթին վրայ գրէ ազգականներուս անունը, պէլքի ողջ մնացողներ կ'ըլլան անոնց մէջ:

Տէրտէրը «Հայրենիք»էն ղրկեց իր ազգականներուն ցանկը, որ հրատարակէ «Կը փնտռուին»ներու բաժնին մէջ: Շաբաթ մը վերջ, նորէն եկաւ Պատրիարքարան, ու երբ աչքէ կ'անցընէինք ծանուցումը, վախէն ծերուկ մը վեր առաւ նայուածքը «Ժողովուրդի Ձայն»ին վրայէն:

— Տղա՛յ, աս վարնոց մարդուն լրագիրը մի կարդար, յորդորեց ակնոցներուն տակէն ծուռ մը ինծի նայելով: Շատ մը մարդոց արունը մտած՝ հազարաւոր ընտանիքներ մոխիրի վրայ նստեցուցած է: Խուրշուն մը պէտք է որ աս «Հաֆիէ»ին հաշիւը մաքրէ, նայինք ո՞վ պիտի ըլլայ ատ իկիթը...:

Միտքս ինկաւ որ ընդհանուր պատերազմի շրջանին անգամ մը տեսած էի «Քրոմը Սիտարի» այդ սեւ սապետը: Տեղապահին սենեակին դիմացը, բազրիքին առջեւ կանգնած՝ սիկար ծխելով կը խօսակցէր բարապանապետին հետ:

Թուրք լրտեսի դասական տիպարն էր: Բաւական հասակաւոր, լայնաթիկն, ոլորուած պեխերով ու գիշատիչ աչքերով: Տղայական հետաքրքրութենէ մը մղուած՝ կամաց մը մօտեցած ու կրցած էի լսել իրենց խօսակցութեան վերջին մասը: Բարապանապետը բարկաձայն կ'որոտար.

— Ի՞նչ պիտի ընես այն ատեն, տնաքանդ, հէ՞, ի՞նչ պիտի ընես...:

— Պա՛հ, Տաճիկներուն բան չըլլար... Աստուած մի արասցէ, եթէ հակառակը պատահի, շապիկս կը փոխեմ, միւս կողմը կ'անցնիմ...:

Վերջապէս ,հայրենասէր բարապանապետը հուժկու թեւերը փաթթած էր մատնիչին իրանին ու քովի սրահը քաշած, ակռաներուն մէջէն մռնչելով.

— Շա՛ն զաւակ, առաջքս ինկիր նայիմ, թէ չէ քեզ հիմա կը խեղդեմ:

Տէր Շախշախին պատմեցի բոլոր լսածներս, խորապէս ամօթապարտ մնաց, իրեններբ փնտռելու գործը Մկրտիչեանին յանձնած ըլլալուն համար: Նախքան գաւառ մեկնիլը, գոնէ սրտի գոհունակութիւնը ունեցաւ իմանալով հրէշածին լրտեսին պատուհասումը, դաշնակցական ահաբեկիչի մը ձեռքով:

Կեսարիա ճամբուած Պատրիարքարանի կողմէ, իբրեւ առաջնորդական փոխանորդ, Տէր Շախշախ տարաբախտաբար կ'իյնայ ճանկը պաշպզօղուքներուն, որոնք ռատիկ կը ծեծեն, կը խոշտանգեն զինքը ու վերջն ալ պատուհանէն կը նետեն վար: Երջանկայիշատակ երէցը՝ արդէն հասած պատկառելի տարիքի մը, երկար չէր կրցած տոկալ ցաւերուն եւ իր հոգին աւանդած Արդէնոսի ստորոտը:

(6 — վերջ) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՈՆԹԷՆՊԼՈՅԷՆ

●

Առտուընէ ի վեր կը գտնուիմ այս պատմական քաղաքին մէջ: Օ՛, որքա՜ն մաքուր են փողոցները, որքա՜ն հարազատ ինծ: Նստարան մը հոս, նստարան մը հոն: Իւրաքանչիւրին վրայ կան մէկ կամ երկու ծերունիներ, որոնք՝ հակառակ իրենց յառաջացած տարիներուն, դեռ կը պահեն գոհունակ երեւոյթ մը:

Հապա տունե՞րը, ցած եւ համեստ, երբեք չեն նմանիր Փարիզի տուներուն: Ամէն մէկը ունի նրբութիւն մը: Կը նայիմ եւ յանկարծ անոյշ յիշատակ մը կ՚արթըննայ հոգւոյս մէջ: Յիշատակը մեր հայրենի տուներուն, որոնք ասու՞ղ, չկա՜ն այսօր:

Հետզհետէ արեւը կ՚անցնի քաղաքապետարանի հրապարակէն ու կը մօտենայ երկինքի պորտին: Կ՚անցնիմ ես ալ և կ՚երթամ դէպի կայսերական պալատը

Այս պալատին առջեւի մասը ուր՝ կը բացուի մայր դուռը, ունի գեղեցիկ բազրիքներով երկայն ցանկապատ մը: Դրան աջ եւ ձախ կողմերուն վրայ, հաստատ չափերով, կը բարձրանան երկու նաշխուած սիւներ: Ու այդ սիւներուն ծայրերուն վրայ կը հանգչին Թեւլու պատրաստ մէկ մէկ ոսկեզօծ արծիւներ:

Կիրակի է: Ինծի պէս շատեր հերթի կը սպասեն: Այդ շատերուն մէջ կան ամէն ազգէ մարդիկ, որոնք եկեր են տեսնելու պալատը, որուն մէջ ապրեր են Ֆրանսայի Թագաւորներն ու Թագուհիները, ժամանակին

Վերջապէ՞ս կը բացուի դուռը, ու մենք կարգով կը մտնենք ներս:

Առաջին սենեակը, պարզ եւ հմայիչ, ունի սեղան մը միայն: Ու այդ սեղանին վրայ, ապակիէ տուփ մը, որուն մէջ պահուած է Նափոլէոնին պատմական սեւ գլխարկը: Քիչ մը անդին ժամացոյց, ուր կը կարդացուին տարուան եղանակները, ամիսները, շաբաթները, օրերը, վայրկեանները եւ երկվայրկեանները:

Կը մտնենք Նափոլէոնին դասենեակը Հակառակ անցնող տարիներուն, պատերը դեռ կը պահեն արտակարգ գեղեցկութիւն մը: Ահա ննջարանը: Մեզի այնպէս թուեցաւ թէ ոսկի փոշիներու փոթորիկ մը կը դառնայ մէջը:

Այն սրահը, որուն մէջ նուագահանդէսներ տեղի կ՚ունենային, անմրցելի երեւոյթ մը ունէր: Թագադրութեան սրահը, որ Հենրիկոս Դ.էն մինչեւ Լուդովիկոս ԺԶ. պատմական շրջան մը բոլորած է, կը ներկայացնէ անվրէպ նրբութիւն մը: Մառի-Անթուանէթին բազնիքը, իր ժամանակին եղեր է սքանչելիք մը: Թագուհիներուն սրահը, որ շինուած է Լուդովիկոս ԺԳ.ի հրամանով, ունի ինքնայատուկ ոճ մը: Իսկ այն կարգ մը գործիքները, որոնցմով կը նուագէր կայսրուհին Ժոզեֆին, դեռ կը մնան իբրեւ հնութիւն:

Ամէնէն հետաքրքրական մասը, որ ուշադրութիւնս գրաւեց, արքայական մատենադարանն էր. Հիմնուած Նափոլէոն Գ.ի հրամանով՝ 1835ին, ունի 80 մեթր երկարութիւն եւ 25 մեթր լայնութիւն 30 հազար գիրքերով:

Ֆրանսուա Ա.ի սրահները աւելի նուրբ եւ ճաշակաւոր են: Գորգերը, մարմարները, արձանները եւ բեղանկարները կը ցուցնեն այն թուականներու արուեստին նրբութիւնը:

Նափոլէոն Գ.ի ճաշարանը, իր տեսակին մէջ եզակի, ունի սիրուն տեսք մը: Իսկ ամէնէն գեղեցիկը այս սրահներէն, թագաւորներու խորհրդարանն է, որ կ՚ըսեն դեռ կը պահէ իր վեհութիւնը.

Հենրիկոս Գ.ի հանդիսասրահը, շինուած հսկայ տարածութեան մը վրայ, կը ցուցնէ անժխտելի գեղեցկութիւն մը: Ֆրանսուա Ա.ի ճեմավայրը, աւելի մեծ եւ ճաշակաւոր, կը նայի պարտէզին լիճը Այս լճին մէջն է որ կը գտնուի Նափոլէոն Ա.ի տաղաւարը, ուր կ՚ըսեն, միայն անձնական ծրագիրներ մշակելու համար կ՚առանձնանար: —

Այսպէս, անցնելով 32 սրահներէ, կ՚ելլենք դուրս:

Հիմա, պարտէզին մէջն եմ: Բայց այս անգամ մինակ: Կը նայիմ թանգարան դարձած այդ երբեմնի կայսերական պալատին ու կ՚երազեմ: Մէկէն փոթորիկ մը կ՚առնէ գլխս ու պատմութեան մշուշին ծոցէն կը տանի դէպի եւ՝ դէպի Հայոց աշխարհի փառքի օրերը. Ու հարցում մը կուգայ շրթներուս ծայրը.

— Բայց ո՞ւր եւ ե՞րբ պիտի բացուին դռները մեր թանգարաններուն, ուր ցուցադրուած ըլլան կեանքն ու գործունէութիւնը ներկայացնող այն բոլոր պատկերները արքաներուն, իշխաններուն, սպարապետներուն, գրչի եւ մտքի վարպետներուն, որոնք իրենց արեան գնով՝ ՀԱՅԸ առաջնորդեցին անմահութեան գիրկը:

ԾԱՏՈՒՐ ԳԻՐԳԻՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

■

ՈՒՂԵՑՈՅՑ ԿՈԹՈՂ.— Ճճուղիներու Վարչութիւնը որոշած է ուղեցոյց-կոթողներ կանգնել պատմական նշանաւոր յուշարձաններու շրջակայքը: Առաջինը շինուած է Երեւան-Էջմիածին ճամբուն եզրը, Զուարթնոցի մօտ: Կոթողը կերտուած է դորշագոյն տուֆէ, վեց մեթր բարձրութեամբ, որուն վրայ հպարտօրէն կանգնած է բրոնզաձոյլ արծիւը, զոր պատրաստած է նկարիչ-արձանագործ Երուանդ Քոչար: Արծիւին բարձրութիւնը կը հասնի երկու մեթրի: Արձանը կը յիշեցնէ Զուարթնոցի տաճարին վրայ կերտուած արծիւը, որ հայկական հին զինանշաններէն մէկն է: Պատուանդանին վրայ վերէն վար խոշոր տառերով գրուած է«Զուարթնոց»: Պատուանդանը կառուցուած է ճարտարապետ Ռաֆայէլ Իսրայէլեանի նախագծին:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ինչպէս գրած ենք ժամանակին, Պալզաքի գործերուն հայերէն թարգմանութիւնը պիտի հրատարակուի տասը հատորով: Արդէն լոյս տեսած են առաջին եւ երկրորդ հատորները, որոնք կը պարունակեն «Մարդկային Կատակերգութիւն» շարքին գործերը: Առաջին հատորը կը պարունակէ «Շագրենէ Կաշին» և «Շուանները» վէպերը, Պետրոսեանի ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ: Երկրորդ հատորին մէջ կան «Տասներէքներու Պատմութիւնը», «Խօժէնի Գրանտէ» վէպերը եւ «Լքուած Կինը» վիպակը: Թարգմանութիւնները կատարած են Լ. Մարութեան, Լ. Փոթուկեան, Հ. Պարսամեան եւ Ա. Տայեան:

Պետական Հրատարակչականը վերջերս հրատարակեց Ա.Կուպրինի պատմուածքներու ժողովածուն, որ կը պարունակէ 12 գործ, — Օտեսա, Նոճաֆարէ ապարանջանը, Լեճուշկա. Նրկրի ընդերքում, Սըրբազան Սուտ. Անխոով կեանք եւայլն: Ռուսերէնէ հայերէնի թարգմանած են Հ. Մազմանեան եւ Վ. Միքայէլեան

Ռուսերէնէ թարգմանուելով հրատարակուած է հոլանտացի գրագէտ Մուլտատուլիի «Մաքս Հավելաար» վէպը, որ կը նկարագրէ ճաւացիներու թշուառ կեանքը անցեալ դարու 60ական թուականներուն: Հեղինակը հարածանքի ենթարկուելով հայրենիքէն հեռացած եւ օտարութեան մէջ մեռած է 1887ին:

ԵՐԵՒԱՆԻ նոր կայարանի շէնքին բացումը տեղի ունեցած է Յուլիս 22ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Անդրկովկասի երկաթուղիներու Վարչութեան կողմէ ողջոյնի խօսք արտասանած է Պ. Կիկնացէ: Խօսած են նաեւ Երեւանի քաղաքապետ Գ. Զոլախեան եւ կայարանապետ Հ. Այվազեան: Նոր շէնքը ունի սպասման սրահներ, մօր եւ մանկան սենեակներ, հիւրանոց եւայլն, ինչպէս կը գրէ «Սով. Հայաստան»:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մեկնած 36 շրջիկներ Երեւան հասած են Յուլիս 23ին, տասը օրուան պայմանաժամով: Փարիզ վերադարձան Օգոստոս 10ին: Երկրորդ խումբ մը կը մեկնի Օգոստոս 17ին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ է Հրաշեայ(Բուրուլ) Կարապետի Դանիէլեան, որ Արտաշատի մէջ սպաննած էր Զաւէն Օրտուխանեանը եւ ծանրապէս վիրաւորած՝ Վոլոդիա Շահբազեանը, քանի մը գիւղացիներ ալ ծեծելով:

ԱՍՏԵՂԱԳԷՏ Վ. Համբարձումեան՝ անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ Փրոֆ. Երեւանի Պետական Համալսարանին, թղթակից անդամ նշանակուած է Աւստրիոյ Գիտութեանց Ակադեմիային: Մեծանուն ակադեմականը անդամ է նաեւ Անգլիոյ Աստղագիտական Պետական Ընկերութեան, Մ. Նահանգներու Աստղագիտական Ընկերութեան եւ Գերմիոյ Ակադեմիային:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (Եգիպտոս) հայկ. եւ օտար երկրորդական եւ համալսարանաւարտ աշակերտներու ի պատիւ, Յուլիս 21ին ընդունելութիւն մը սարքած է «Յառաջդիմասէր» միութիւնը, նախագահութեամբ Պօղոսեան վարժարանի բազմամեայ ուսուցիչ՝ Գաբրիէլ Թոպուզեանի: Այս առթիւ «Յառաջդիմասէր»ի վարչութեան նախագահ՝ Պ. Վահան Գավուշեանի տուած պատկերէն կը պարզուի թէ Աղեքսանդրիոյ Ֆրանս. վարժարաններուն մէջ կան 94 աշակերտ, այս տարի շրջանաւարտ եղած են 20 հոգի: Անգլիականին մէջ 132 ուսանող, շրջանաւարտ 26 հոգի: Իտալականին մէջ 10 հայ ուսանող, շրջանաւարտ 4 հոգի: Ամերիկեանին մէջ երկու հայ ուսանողներ, շրջանաւարտ մէկ հոգի: Գերմանականին մէջ 4 հայ ուսանողուհիներ, շրջանաւարտ մէկ: Եգիպտականին՝ 16 աշակերտ, շրջանաւարտ 2 հոգի — մէկ բժշկական ճիւղէն, մէկ ատամնաբուժականէն: Անցեալ տարուան օտար վարժարաններու աշակերտներուն թիւը եղած է 218, շրջանաւարտ 57 հոգի: Այս տարի օտար վարժարաններու մէջ ունեցած են 258 հայ ուսանողներ, շրջանաւարտ 54 հոգի

Հայկ. վարժարաններու մէջ — Պօղոսեան վարժարանէն շրջանաւարտ 17 հոգի. Մխիթարեան վարժարանէն 4 հոգի. Անարատ Յղութեան վարժարանէն 4: Անցեալ տարի հայկ. դպրոցներէ շրջանաւարտ եղած են 27 հոգի, այս տարի 25 հոգի:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱՅ Արմենիա ճամբարին բացումը կատարուած է Տիկ. Սաթենիկ Առաքելեան-Տէր Օհանեանի կալուածին մէջ: Ճամբարը կը բաղկանայ տասը մեծ ու փոքր շէնքերէ, բոլորը մաքուր եւ ներկուած, բնակարանները եւ դասարանները, խաղարաններն ու ճաշարանը մասնաւոր շէնքերու մէջ, մէջտեղը կը գտնուի փառահեղ աւազան մը, մեծ ցանցակով, որ ճամբարի ազդարարն է: Տիկին Սաթենիկ բացումը կատարած է եւ չէշտած թէ երբ քանի մը տարի առաջ ծնունդ մը կը բանայինք, բոլորը կ՚ըսէին թէ գլուխ չպիտի գայ: Այժմ Արմենիա ճամբարը կը բանանք հայկ. կրթութիւն տալու մեր նոր սերունդին, եւ մեծ յոյս ունինք զայն վերածելու ամերիկահայ ճեմարանի:

Խօսեցան նաեւ Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան, Վահրիճ քհնյ. Տիրինեան, Մելիք Շահ, Տրդատ Գազանճեան, Րաֆֆի Իսրայէլեան (Պէյքըր) իսկ իբրեւ պաշտօնական խօսող Ա. Ամուրեան: Բոլորն ալ գովեցին այս ճամբարին գաղափարը եւ կոչ ըրին զօրավիգ հանդիսանալ: Ներկայ եղած են նաեւ Ամերիկացիներ, որոնք մասնակցած են հանդիսութեան: Ուշագրաւ էր այս ճամբարատեղին է,Ամերիկացիներն ալ չուզեն ցոյց եւ հայ ամսին է առաջին ուղեւորն:

ՍԱՄՈՒԷԼ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Նոյն առեանի մէջ, տէր արքայ, — շարունակեց ներքինապետը, — Շապուհը դարձաւ ինձ ասելով. «Դրաստամատ, իմ կեանքով ես քեզ եմ պարտական, դու ազատեցիր ինձ անարգ գերութիւնից, խնդրի՛ր քեզ վարձատրութիւն, փառք, պատիւ, իշխանութիւն, հարստութիւն,— երդւում եմ իմ նախահարց սուրբ յիշատակով, ինչ որ խնդրելու լինես, կը ստանաս ինձանից»: Բայց ես ո՛չ հարստութիւն պահանջեցի եւ ո՛չ իշխանութիւն, տէ՛ր արքայ, ես պահանջեցի միայն, որ ինձ իրաւունք տան գնալ Անուշ բերդը եւ տեսնել իմ սիրելի թագաւորին...:

— Եւ քեզ իրաւունք տուեցի՞ն:

— Այո՛, տէր արքայ: Շապուհը չէր կարող երեւակայել, որ ես այդ շնորհը կը խնդրէի: Երբ իմ ցանկութիւնը յայտնեցի, նա երկու ձեռքով կոծեց ծնկները, եւ ոտքի ցատկեց իր խառնուած մասին, ասելով. «Անհնարին բան խնդրեցիր, Դրաստամատ, որովհետեւ Արեաց օրէնքներին հակառակ է՝ ո՛չ միայն այցելութիւն դարձնել Անուշ բերդի դատապարտեալներին, այլ նրանց մասին անուանելն անգամ: Խնդրի՛ր մի այլ բան. իմ գանձարանները լի են ոսկով եւ գոհարներով, ազգք եւ ավինք խոնարհուած են իմ իշխանութեան ներքոյ, ո՛ր երկիրը ցանկանալու լինես, կը տամ քեզ»: Ես կրկնեցի միեւնոյն խնդիրքը: Որովհետեւ հրապարակաւ երդուել էր եւ չկարողացաւ դանց առնել

Աքսորեալի մռայլ դէմքի վրայ անցաւ մի դառն ժպիտ:

— Միթէ այդպէս երդմնապա՞հ է դարձել նա... Ինձ եւս երդուեցաւ... Ինձ եւս շատ խոստումներ արեց... բայց վերջը դաւաճանեց... Նա վարագոյրը մատանիով ապ կ՚ոքեց եւ ուղարկեց ինձ, որը Պարսից թագաւորների օրէնքով, ամենահաւատարիմ եղման ուխտն է: Ինձ կանչեց իր մօտ սիրոյ եւ հաշտութեան դաշն կռելու եւ կրկին խաղաղութեամբ դէպի իմ աշխարհը վերադարձնելու: Բայց փոխարէնը, — ուղարկեց այստեղ...

Նրա ձայնը ներքին վրդովմունքից դողդղաց եւ բարձրական լռութիւնից յետոյ, կրկին դարձաւ դէպի ներքինին, ասելով.

— Գովում եմ քո անձնանուիրութիւնը, Դրաստամատ, դու միշտ հաւատարիմ ես եղել քո թագաւորին: Քո այժմեան վարմունքը ես կը համարեմ այն բազմաթիւ դոհարութիւնների պսակը, որոնցով դու շատ անգամ ապացուցել ես քո բարձր արժանաւորութիւնները: Ես փառք եմ տալիս Ամենակալին, եւ այժմ միայն հաւատացած եմ, որ Նա ինձ բոլորովին ձեռնթափ չէ արել: Ես կարօտ էի իմ աշխարհից մէկին, եւ Նա ուղարկեց ինձ:

Դրաստամատ, հոգով չափ փառաւորուելով իր թագաւորի խօսքերից, յայտնեց, թէ ինքը ներկայացել է այդ բերդը արքայական հրովարտակով, թէ իրան իրաւունք է շնորհուած իր թագաւորի վիճակը արքայավայել դրութեան մէջ դնելու, ամէն կերպով թեթեւացնելով նրա ծանրութիւնը, եւ ամէն կերպով մխիթարելով նրան:

— Այդ ինձ շատ փոքր մխիթարութիւն կը լինի, Դրաստամատ, — պատասխանեց նա վշտալի ձայնով: — Այժմ ինձ համար միեւնոյն է՝ այդ յարկի վրայ պառկել, թէ ամենափափուկ անկողնի մէջ: Նոյնպէս ինձ համար զանազանութիւն չունի՝ ջուր, այդ կոտրած խեցեղէն անօթից խմել, թէ ոսկեայ բաժակից. Տանջանքը, տաժանակիր կեանքը չէ մաշում ինձ, ինձ մաշում է միայն ա՛յն, որ ես այստեղ եմ, իսկ իմ անտէր մնացած երկիրը կեղեքւում է իմ թշնամիներից...

Վերջին խօսքերից այն աստիճան զգածուեցաւ ներքինապետը, որ մի բառ անգամ չգտաւ պատասխանելու: Աքսորեալը հարցրեց.

— Ինչո՞ւ ես լուռ, Դրաստամատ, ասա՛, ի՞նչ գիտես մեր աշխարհից, ի՞նչ է մտածում անել Շապուհը, ի՞նչ են մտածում նախարարները: Դու, թէեւ Տիզբոնից ես գալիս, բայց դարձեալ շատ բան լսած, շատ բան իմացած կը լինես:

Նա, իրաւ, շատ բան լսել եւ շատ բան իմացել էր, բայց միթէ կարո՞ղ էր բոլորը պատմել նրան. Թոյլ տուեց, որ ինքը հարցեր առաջարկէ:

— Ո՞վ է իմ զօրքերի հրամանատարը:

— Մուշեղ Մամիկոնեանը, տէ՛ր արքայ:

Ուրախութեան նման մի բան փայլեց նրա տխուր դէմքի վրայ եւ, դառնալով դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած աշտանակը, ասաց.

— Լսի՛ր Մամիկոնեան տէր, որդիդ իմ զօրքերի ընդհանուր սպարապետն է այժմ: Ես վստահ եմ, որ քաջ հօր քաջ որդին կ՚արդարացնէ իր առժմի հայրենասիրութիւնը: Ես յիշում եմ նրան, երբ դեռ պատանի էր, եւ դեռ նոր սկսել ձիավարել. տեսել եմ նրան մի քանի մրցութիւնների մէջ, տեսել եմ եւ կռիւներում, երբ արդէն երիտասարդ էր: Ամենափոքր հասակից քաջութեան աստղը փայլում էր նրա ճակատի վրայ: Հպարտ էր իր հօր նման եւ մեծամիտ: Երբ մի անգամ նրան ասեցի՝ «քեզ արքունի հաւերի վրայ վերակացու պիտի կարգեմ», — նա վիրաւորուեցաւ եւ աչքերը լցուեցան արտասուքով: Այդ ժամանակ տասնեւերկու տարեկան հազիւ կը լինէր:

ՐԱՖՖԻ

քաժինը տեղւոյն վրայ մնալու հրահանգ ստացաւ։

× Գահիրէի ամերիկեան դեսպանը փոխուեցաւ։

× Ֆրանսայի Նախարարներու խորհուրդը Սուէզի մասին ծրագիր մը քուէարկեց, որ պիտի ներկայացուի Լոնտոնի միջազգային ժողովին։

× Անգլիական օդանաւերը առանց դադարի զինուոր կը փոխադրեն դէպի Կիպրոս։ Միայն առջի օր հասնող օդանաւերուն թիւը 40ը կ'անցնէր։

× Փոր Սայիտի մէջ խումբ մը ցուցարարներ հաւաքուեցան խորհրդային հիւպատոսարանին առջեւ եւ պահանջեցին որ ռուսական նաւատորմը Եգիպտոս ուղարկուի։

× Արաբական բոլոր երկիրները գործադուլի մէջ էին երէկ։ Եգիպտոսի մէջ կառավարութիւնը զէնք կը բաժնէ ժողովուրդին։

× Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետը յայտարարեց թէ հակառակ են ուժի քաղաքականութեան, բայց անպատասխան պէտք չէ ձգել Նասըրի յարձակողական արարքները։

× Լոնտոնի սակարանին մէջ քարիւղի արժեթուղթերը մեծ յաւելում ունեցան։

ԱՆՅՈՅՍ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ՄԷՋ

Ազատարարները կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացքը դէպի 1035 մեթր անցքը, բայց դժբախտ հանքագործները ազատելու ոչ մէկ յոյս մնաց։ Ազատարարները ուժասպառ են, բայց եւ այնպէս որոշած են մինչեւ վերջը պայքարիլ։

Դուրս հանուած բոլոր զոհերն ալ խեղդամահ եղած են։ Իշխանութիւնները մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին մեռեալներուն ինքնութիւնը ճշդելու գործին մէջ։ Պելժիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ժողովրդական հանգանակութիւններ կը կատարուին՝ զոհերուն ընտանիքներուն համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ, մինչ ցամաքային եւ օդային ուժերը կը շարունակեն հետապնդել ապստամբները, Ալժէ քաղաքին մէջ նորանոր ահաբեկչական արարքներ կ'արձանագրուին

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նահանգական անդամներու ընդհ. գործադուլի հրաւէր ուղղած էին չորեքշաբթի օրուան համար, բայց շարժումը ձախողութեան մատնուեցաւ։

ՆԱՑԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախկին արտաքին նախարարը, Ֆոն Նէօրաթ, մեռաւ 82 տարեկան հասակին մէջ։

15 ՄԻԼԻՈՆ անձեր կը տառապին չինական արգելափակման կայաններուն մէջ։

ՀԻՒՍ. ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Կազմակերպութեան բարձրագոյն պետը, զօր. Կրիւնթըր, իր պաշտօնէն պիտի հրաժարի Նոյ. 20ին։ Իր յաջորդը զօր. Նօրսթէտն է։

ԹՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Եուկոսլաւիա պիտի այցելէ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, քանի մը շաբաթէն դարձեալ ահգանի վրայ պիտի դնէ Գերմանիոյ միացման հարցը.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը որոշեց իր նախագահական թեկնածուն՝ յանձին Սթիվընսընի։ Նախկին նախագահ Թրումըն առաջարկած էր քուէները կեդրոնացնել Հարրիմանի վրայ, բայց ձախողեցաւ։

ՃԱՄԲՈՒ արկածներու թիւը մտահոգիչ չափանիշներու հասաւ։ Ամէն օր սատանայական կը հաշուեն զոհերուն թիւը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը զգուշաւորութեան բազմաթիւ կոչեր ուղղեց ինքնաշարժի վարիչներուն։

ԿՈՒԱՏԸԼՈՒՓԻ մէջ, մրրիկի մը հետեւանքով, 6 հոգի մեռան եւ 22 անձեր ալ վիրաւորուեցան։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Անթիլեան կղզիները հասաւ, ուր արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան։

ԵՐԿՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ խարդախներ ձերբակալուեցան Պուրժէի օդակայանին մէջ։ 52 միլիոննոց դողցուած չէքեր ալրած են Եւրոպայի եւ միջին արեւելեան երկիրներու մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀ Այզընհաուըր Մ. Նահանգներ հրաւիրեց Հնդկաստանի վարչապետը։

[redacted]

Գ. Փիէռ Արզումանօֆ,
Գ. Ժորժ Արզումանօֆ,
Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Ժիրար,
Տիկին Թամարա Արզումանօֆ,
Տէր եւ Տիկին Ներսէս Արզումանօֆ,
ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, աներհօր, եղբօր, տագրոջ, ազգականին եւ բարեկամին՝

ՆԻԿՈԼԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆՕՖի

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը՝ 47, Ավընիւ Ֆրանքլէն-Ռուզվելթ, Փարիզ (8րդ), Օգոստոս 14ին, 85 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր ուրբաթ, Օգոստ. 17ին, առաւօտեան ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին (15, Ռիւ Ժան Կուժոն)։

ՄԱՀԱԶԴ ՂՐԿՈՒԱԾ ՉԸԼԼԱԼՈՎ, ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ

[redacted]

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Ճանկէօզեան եւ զաւակը՝ Հրայր, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները Սեդա եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շաքիրեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, տեղւոյն Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԻՄՈՆ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները.

[redacted]

Այրի Տիկին Էլիզաբէթ Էմանուէլեան եւ զաւակները Ժան, Լեւոն եւ Լիւսի, Տիկին Էլիզ Էմանուէլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գալփաքճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վ. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ն. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լ. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ապաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գ. Ապաճեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս եւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին եւ եղբօր՝

ԷՄԱՆՈՒԷԼ ԷՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 13ին իր բնակարանը 2, Ռիւ Քոնսթանթինոփլը, Ալֆորվիլ, 56 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 14ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը

[redacted]

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քալիֆորնիայի Լոս Անճէլըսէն Գ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Աղաւնի (Մարուսա) Բալոյեանը, ծնած Թիֆլիս 1910ին, որբուհիներու հետ Ստամպոլի ճամբով 1923ին Վենետիկ հասած եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած։ Տեղեկութիւններ հաղորդել Վենետիկի Միխիթարեան Միաբանութեան։

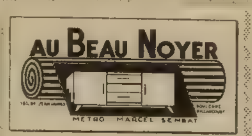

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբօֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիյիի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրէնուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիյի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը 15-18 տարեկան, մանիւքաւնսիոնէռ։ Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ ճաւռսերու համար։ Դիմել Գ. Թոփաքեանի,

51 Rue d'Hauteville, Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորոս եւ Նազենի Պէրպէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն ազգականներու եւ բարեկամներու, թէ իրենց յաւէտ անմոռանալի մօր եւ կեսրոջ

ՆԱԶԻԿ (մամա) ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

(Սէօլէօզցի, վախճանած 101 տարեկանին Նիւ Եորքի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի կիրակի, 19 Օգոստոսին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ պատարագի։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԹՐԻՔՈՑԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կը փնտռէ փասօնիէնըր, ապահովուած գործ ամբողջ տարուան համար։
ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ
STÉ. LE CHATON
18-20 Fg. du Temple
Métro : République

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Միութեան մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, 13, Ռիւ Թիւպանօ. Գ. Հայկազունի պանդոկը.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Քօլ սիւր Լուփի գետեզերեայ գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆի (Քաննէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մատըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որ չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կան ա'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Քօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կու գան, Լա Քօլ չմտած Ռութ Վէր Կռաս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Քօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիբենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Մինաս Թորոսեանէ (Ռոանէն) 10.000 ֆրանք իր օղափոխութեան կայանը այցելութեան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա կ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ — SAMEDI 18 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7657 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3468

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՊԱՐԶՈՒԱԾ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը բացուեցաւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ:

Հրաւիրեալ 24 պետութիւններէն 22ը կը մասնակցին պաշտօնապէս. Եգիպտոս «դիտող» մը ղրկած է: Յունաստան մերժած է պատուիրակ ղրկել՝ իբրեւ բողոք Անգլիոյ բռնած դիրքին՝ Կիպրոսի հարցին մէջ.

Ջրանցքին ազգայնացումը Յուլիս 26ին՝ ելեկտրականացուցած էր մթնոլորտը Արեւելքի, մանաւանդ Արեւմուտքի մէջ:

Գնդապետ Նասըրի յեղափոխական որոշումը՝ արտայայտուած հանդիսաւոր առիթով մը և ցուցական կերպով, յանկարծակիի բերած էր Անգլիան ու Ֆրանսան, որոնք մեծապէս շահագրգռուած են Սուէզի Ջրանցքով:

Յատկանշական է, որ Արեւմուտքի երկու մեծ պետութիւնները այս հարցին մէջ համերաշխ գտնուեցան առաջին վայրկեանէն իսկ:

Շատ քիչ անգամ կը պատահի, որ մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի գործերուն մէջ՝ Անգլիա պաշտպանէ Ֆրանսայի շահերը: Մօտիկ անցեալը հակառակ տեսակէտին ապացոյցը տուած է քանիցս:

Սուէզի ազգայնացումը բազմաթիւ բարդ խնդիրներու դուռ կը բանար:

Հարցը այնքան սուր պիտի չըլլար, եթէ միայն տնտեսական-դրամատիրական ձեռնարկի մը դէմ ուղղուած ըլլար:

Արդէն Սուէզի Ջրանցքի տիեզերական Ընկերութեան 99 տարուան մենաշնորհի պայմանաժամը կը լրանար 12 տարիէն, 1968ին, համաձայն Խտիվ Իսմայիլ փաշայի եւ Ֆէրտինան տը Լէսէփսի միջեւ կնքուած պայմանագրութեան:

Այդ թուականէն սկսեալ, Ընկերութիւնը ամէն բան պիտի փոխանցէր եգիպտական կառավարութեան, նախատեսուած որոշ պայմաններով:

Այժմէն ձեռնարկներ կ'ըլլային Ընկերութեան կողմէ՝ մենաշնորհի պայմանաժամը երկարաձգել տալու համար:

Անգլիացի վերջին զինուորին Սուէզի շրջանէն մեկնումով, Եգիպտոս գտած էր իր քաղաքական անկախութիւնը:

Ջրանցքին ազգայնացումով, գնդապետը կ'ուզէր ձեռք բերել նաեւ տնտեսական անկախութիւն.

Իրմէ առաջ, Եգիպտոսի վարիչները յաջողած էին ջնջել տալ Խառն Դատարանները, որոնք ատենին օգտակար կը նկատուէին, սակայն այլեւս ժամանակավրէպ դարձած էին՝ շնորհիւ երկրին յառաջդիմութեան եւ տեղական դատարաններու արդարադատութեան: Անկախ պետութիւն մը չէր կրնար հանդուրժել օտարներու միջամտութեան՝ իր ներքին գործերուն մէջ:

Թուրքերը 1914ին, օգտուելով պատերազմի ընձայած բացառիկ առիթէն, միակողմանի կերպով ջնջեցին «քափիթիւլասիոնները», որոնք պարտադրուած էին Օսմանեան Կայսրութեան՝ ԺԶ. դարէն սկսեալ: Այսօր Եւրոպացիները առանձնաշնորհեալ վիճակ չունին այլեւս Թուրքիոյ մէջ:

Եւրոպա ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրաւ՝ վերահաստատելու համար այն առանձնաշնորհումները, զորս ֆէրմաններով ստացած էր Օսմ. սուլթաններէն՝ դարերու ընթացքին: Լոզանի դաշնագիրը կատարեալ անկախութիւն շնորհեց Թուրքիոյ:

Նորագոյն ազգերը անդիմադրելի ձգտում մը ունին դէպի լիակատար անկախութիւն՝ քաղաքական ու տնտեսական:

Սուէզի պարագային մէջ բազմատեսակ շահեր վտանգուած ըլլալով, արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր գլուխ ծռել կատարուած իրողութեան առջեւ:

Եգիպտոսի գիրքը կրնայ օրինակ ծառայել ուրիշներու: Արդէն Ճիպրալթարի, Փանամայի եւ Տարտանէլի մասին ակնարկութիւններ եղան.

Անգլիա եւ Ֆրանսա շարժման մէջ դրին իրենց ծովային ուժերը՝ ի հարկին զինեալ միջամտութիւն մը կատարելու համար:

Եգիպտոս զօրաշարժ յայտարարեց: Արաբական երկիրները՝ մէկ սիրտ մէկ հոգի՝ առաջին վայրկեանէն իսկ կանգնեցան Եգիպտոսի կողքին:

Օգոստոս 16ի «համերաշխութեան գործադուլը» հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Փաքիստան՝ ցոյց տուաւ թէ գնդապետ Նասըր մինակ չէ:

Բացի արենակից-կրօնակիցներէ, իր ետեւն ունի քաջալերութիւնը մեծ պետութեան մը՝ մասնագէտ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու:

Լոնտոն հաւաքուած դիւանագէտները չարն ու բարին կշռելէ վերջ, պիտի գտնեն միջոց մը՝ կողմերը հաշտեցնելու եւ մարդկութիւնը փրկելու նոր պատերազմի մը մղձաւանջէն:

Ո՛չ մէկ ազգ շահ ունի կռուելու Սուէզի համար:

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կու տան թէ մթնոլորտը պարզուած է եւ Լոնտոնէն պիտի ծագի հաշտութեան եւ համերաշխութեան լոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Լոնտոնի միջազգային ժողովը, որ իր աշխատանքները սկսաւ հինգշաբթի օր, կը շարունակուի համերաշխ մթնոլորտի մը մէջ.

Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Իտըն, ժողովը բացաւ ժամը 11ին: Բարի գալուստ մաղթեց պետութեանց ներկայացուցիչներուն, շնորհակալութիւն յայտնեց որ հրաւէրը ընդունեցին եւ աւելցուց. «Որեւէ մէկ ատենէ աւելի կարեւոր եւ կենսական են ձեր տալիք որոշումները. յոյս ունիմ որ խօսակցութիւնները դրական արդիւնքի մը պիտի յանգին. կը մաղթեմ որ Տէրը յաջողութեամբ պսակէ ձեր ճիգերը»:

Առաջին նիստին միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուեցաւ Անգլիոյ արտաքին **նախարարը Պ. Ս. Լոյտ:**

Առաջին խօսք առնողը *եղաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը. Նախ ըրաւ Սուէզի Ջրանցքին եւ անոր Միջազգային Ընկերութեան մանրամասն պատմականը: Ապա, հատուած առ հատուած բացատրեց արեւմտեան պետութեանց առաջարկած նոր ծրագիրը, որուն գլխաւոր կէտերն են.—*

1) Բոլոր պետութեանց շահը կը պահանջէ որ Սուէզի Ջրանցքին երթեւեկը ըլլայ ազատ: Հետեւաբար, պետութիւնները պէտք է ապահովուած ըլլան որ Ջրանցքին վարչութիւնը վստահելի ձեռքերու մէջ է:

2) Այս վարչութիւնը ամէն կարգի քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ պէտք է մնայ:

3) Եգիպտոսի օրինական իրաւունքներն ու շահերը պէտք է պահպանուին: Ջրանցքին եկամուտին մէկ մասը, որուն քանակը պիտի որոշուի փոխադարձ համաձայնութեամբ, պէտք է յատկացուի Եգիպտոսի:

4) Սուէզի Ջրանցքին նախկին Ընկերութիւնը արդար հատուցում պէտք է ստանայ:

Ծրագրին առաջին կէտին առնչութեամբ, Ջրանցքին վարչութիւնը պիտի վստահուի միջազգային վարիչ մարմնի մը, որուն մէջ ոչ մէկ առաջնութիւն պիտի տրուի այս կամ այն պետութեան: Վարիչ մարմինը կապուած պիտի ըլլայ ՄԱԿին:

Որեւէ անհամաձայնութեան մը պարագային, հարցը պիտի ներկայացուի Լահէյի միջազգային ատեանին կողմէ նշանակուած իրաւարար մարմնի մը քննութեան:

22 պետութեանց ներկայացուցիչները մեծ ուշադրութեամբ հետեւեցան Տըլըսի ներկայացուցած ծրագրին, որ կը յարգէ թէ՛ Եգիպտոսի եւ թէ արեւմտեան պետութեանց իրաւունքները: Շուէտի եւ Փորթուկալի ներկայացուցիչները երկրորդեցին Տըլըսի առաջարկը: Իտալիոյ արտաքին նախարարը պնդեց, որ քուէարկուած որոշումը պէտք է ընդունելի ըլլայ Եգիպտոսի կողմէ:

Շեպիլով բազմաթիւ անգամներ ձայն առաւ, բայց բաւականացաւ իր նախորդ (Մոսկուայի մէջ կատարած) յայտարարութիւնները կրկնելով.

Հարց ծագեցաւ թէ որոշումները ի՞նչ ձեւով պիտի քուէարկուին — պա՞րզ մեծամասնութեամբ, երկո՞ւ երրորդի մեծամասնութեամբ թէ՝ միաձայնութեամբ: Հնդկաստանի ներկայացուցիչը կ'ուզէր որ քուէարկութիւնները կատարուին միաձայնութեամբ, բայց այս առաջարկը ըն-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԻՄԱ ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱ՞ՍԸ···

Մոսկուայի ռատիոն անցեալ շաբթու կը ծանուցանէր թէ պատմութեան դասերը պիտի վերսկսին նոր ուղղութեամբ, համաձայն 20րդ համագումարին որոշման:

Կը յիշուի թէ անցեալ տարեշրջանին ջնջուած էին պատմութեան քննութիւնները, նկատելով որ դասագիրքերը կը յորդին Ստալինի փառաբանութեամբ:

Այս առթիւ համագումարին մէջ բուռն ճառեր խօսեցան Ա. Միկոյեան եւ Տիկին Պանկրատովա:

Նոր դասագիրքերը պատրաստուած են ղեկավարութեամբ այս տիկնոջ եւ մասնաւորապէս կը շեշտեն աշխատաւոր բազմութեանց եւ Լենինի դերը բոլշեւիկեան յեղափոխութեան մէջ:

Ուրեմն, վերաքննութեան փորձ մը եւս կը կատարուի: Տղաքը հարկադրուած են ցարդ աւանդուած դասերը մոռնալ եւ նոր բաներ սորվիլ:

Այսպէս անգամ մը եւս թանգարանի պիտի նետեն Ստալինը, հանճարի փառապսակը դնելով Լենինի գլխուն վրայ, ինչպէս կ'ընէին առաջ:

Չեմ գիտեր թէ Երեւանի մէջ ալ սկսա՞ծ են վերաքննել պատմութեան դասերը, նոր գիրքեր հրատարակելով:

Այդպիսի փորձ մը կատարուած ատեն, անշուշտ նկատի պիտի ունենան հետեւեալ պատմական իրողութիւնները, *անժխտելի եւ անվերաքննելի*.—

1. Ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը կատարուած ատեն (1917 Փետր.), ռուսական եւ հայկական ուժերը գրաւած էին արեւմտեան Հայաստանը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական:

2. Երկրորդ յեղափոխութեան ատեն (1917 Հոկտեմբեր) բոլշեւիկները ոչնչացուցին այդ յաղթանակը, «դէպի տուն» հրաւիրելով զինուորները:

3. Յետոյ ստորագրեցին Պրեստ-Լիթովսկի խայտառակ դաշնագիրը, ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը պարգեւելով կիսակործան Թուրքիոյ եւ խախտելով 1914ի սահմանները (արեւելեան Հայաստան):

4. Լենին անմիջ «դեկրէտ» մը հրատարակեց եւ ինքնավարութիւն խոստացաւ արեւմտեան Հայաստանի, գիտնալով հանդերձ որ ամէն բան կորսուած է:

5. Հայկական ուժասպառ զունդերը եւ ամբողջ ժողովուրդը օրհասական ճակատամարտ մը մղեցին, հայկական պետութեան կորիզ մը ստեղծելով:

6. Բոլշեւիկները այդ ալ աչքի փուշ համարելով, ձեռք ձեռքի տուին Մ. Քեմալի «ասկեար»ներուն հետ, զայն տապալելու եւ իրենց թաթին տակ առնելու համար:

7. Իբրեւ զինակից Անգարայի, ամէն օգնութիւն տրամադրեցին, — նիւթական, ռազմական եւ բարոյական, Փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան ալ պարպել տալով:

8. Աւելի քան քսան տարի թեւ-թիկունք հանդիսանալով Թուրքիոյ, 1953 Մայիս 30ին պաշտօնական յայտարարութիւն մը եւս հրատարակեցին յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, ըսելով թէ որեւէ հողային պահանջ կամ իրաւունք չունին:

Եթէ այսքանը սորվին, շատ մը սուտեր կը հալին եւ իսկապէս «պատմական» աշխատանք մը կատարուած կ'ըլլայ:

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆԻՆ ՕՐԻՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԽՆԴԻՐՈՅ ԱՌԱՐԿԱՅ ԸԼԼԱԼ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկուան թիւով, հակառակորդ ճակատի՝ սուրիական կառավարութեան մօտ կատարած բազմաթիւ դիմումներուն, իբրեւ հետեւանք, Սուրիոյ Ներքին Նախարարութիւնը յետաձգած էր Հալէպի Գաւառական Ժողովի կիրակի օրուան լրացուցիչ ընտրութիւնները:

Սուրիոյ վարչապետին յանձնարարու – թեամբ, Ներքին եւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարները, իբրեւ Հալէպցիներ, Դամասկոս հրաւիրած էին Ազգային Իշխանութեանց եւ բողոքող կողմի ներկայացուցիչները՝ բարեկամաբար բողոքի հարցերը քննելու եւ բարւոք կարգադրութիւն մը ընելու նպատակով:

Երեքշաբթի, տեղի ունեցաւ հանդիպումը, որ տեւեց երկու ժամ: Հանդիպումէն վերջ, նախարարները յստակ կերպով հետեւեալ որոշումը առին.—

Որեւէ ձեւի ու որեւէ պայմանի տակ, Հալէպի Գաւառական Ժողովի օրինաւորութիւնը եւ այս թուականէս առաջ տեղի ունեցած բոլոր ընտրութիւնները, ու մասնաւորաբար կաթողիկոսական ընտրութիւնը խնդրոյ առարկայ չեն կրնար ըլլալ: Կը յայտարարենք, որ Գաւառական Ժողովի մէկ հինգերորդի լրացուցիչ ընտրութիւններուն կայացումը Նախարարաց Խորհուրդի որոշումն է: Իրենք, բնաւ, չէին ուզեր միջամտել ազգային ներքին գործերու: Հիմա եւս, իբրեւ այնպիսին չէ որ կ'ընեն, այլ նկատի ունենալով որ ներքին այս անհամաձայնութիւնները հասած են մինչեւ յոգնեցուցիչ եւ ձանձրացուցիչ ըլլալու աստիճանին, ու ցանկանալով, իբրեւ բարեկամներ, վերջ տալ այս անհամաձայնութեանց, մէկ հինգերորդի այս ընտրութեան շուրջ եւ միայն մէկ անգամի համար, կու տան հետեւեալ որոշումները.

1) Ընտրութեան կրնան մասնակցիլ 20 տարիքը լրացնողները, համաձայն Պոլսոյ Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի որոշումին, որով փոփոխութեան ենթարկուած էր Սահմանադրութեան 25 տարիքի պայմանը:

2) Ընտրութեան կը մասնակցին միայն ու բացառաբար սուրիահպատակները

3) Ընտրելի կրնան ըլլալ միայն սուրիահպատակները:

4) Ընտրական յանձնաժողովին մէջ կողմերը պիտի ունենան իրենց ներկայացուցիչները

5) Ընտրութիւնը, այս պայմաններու լրացումէն վերջ, պիտի կատարուի Սեպտեմբերի կիսուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԵՒԱԿՆԱՅԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԸ

Մօտ օրէն, Արարատեան դաշտին մէջ պիտի սկսի կառուցումը աշխարհի առաջին արեւակնային ելեկտրակայանին։ Անոր կառուցումին գլխաւոր չեմաները ու հաշիւները պատրաստուեցան Սովետ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի Կրժիժանովսքիի անուան Էներկիական Ինստիտուտին մէջ։

Պատահական չէ, որ ելեկտրակայանին կառուցման վայր ընտրուած է Արարատեան դաշտը. Գիտնականներու քաղած տուեալներուն համաձայն, տարեկան 2600 արեւոտ ժամ արձանագրուած է այնտեղ, ինչ որ շատ աւելի է քան Թաշքենդի եւ Աշխաբադի արեւոտ ժամերու քանակէն։ Իսկ հողի մակերեսին վրայ արեւուն արձակած ջերմութեան կողմէն, Արարատեան դաշտը կը գրաւէ առաջին տեղը։ Արեւը անոր մակերեսի իւրաքանչիւր քառակուսի մեթրին վրայ կը թափէ տարեկան երկու միլիոն քիլոքալորի ջերմութիւն։

Այժմ քննենք այս ելեկտրակայանին նախագիծը։ Անոր երեւոյթը քիչ սովորական է. Թերմիք կայաններու նման բարձր ծխնելոյզներ չունի ան, ոչ ալ ամբարտակ, որ անհրաժեշտ է որեւէ ջրելեկտրակայանի։

Մօտաւորապէս մէկ քիլոմեթր տրամագիծով կանոնաւոր հակոյ ցօտի մը շրջապատուած է ծառերով, որոնք հայելիները կը պաշտպանեն փոշիին դէմ. Շրջանակին մէջտեղը կը բարձրանայ 40 մեթրնոց աշտարակ մը։ Անոր վերեւ, ինքն իր առանցքին վրայ պիտի դառնայ շոգեկաթսայ մը, որուն ջուրը արեւուն էներկիայով պիտի տաքցուի մինչեւ եռացում, շոգիին ճնշումը հասցնելով 30 աթմոսֆերի։ Այս տեղէն, շոգին խողովակներու միջոցաւ պիտի բերուի 1200 քիլովաթնոց ելեկտրակայանի թիւրպինին։

Աշտարակին շուրջ, շրջանակներու ձեւով պիտի շինուին 23 երկաթուղագիծեր։ 23 ինքնագործ կառքեր, մօտաւոր վագոններու մէջ, այս գիծերուն վրայ պիտի տանին 1293 մեծ հայելիներ. Մօտաւոր ինքնագործ սարքեր հայելիները պիտի բռնեն արեւուն ուղղութեամբ, անոնց ճառագայթները մար ուղարկելով դէպի կաթսային տափակ ներքներեսը։ Այս միջոցին, կառքերուն հետ համաժամ շարժող միւս ինքնագործ սարքերը կաթսային ներքներեսը պիտի դարձնեն ուղղահայեաց ուղղութեամբ մը, որ ան պիտի կարենայ ընդունիլ հայելիներուն ուղղաձիգօրէն արձակած ճառագայթները։

Անոր թէ ինչպէս պիտի գործէ կայանը Արեւը ծագելէն ետք անոր ճառագայթները պիտի իյնան լուսընդունիչ տարրերու (ֆոթո-էլեմանները) վրայ, որոնք պիտի աշխատցնեն ինքնագործ սարքերը։ Այս վերջինները, կառքերուն վրայ գտնուող հայելիները դէպի արեւ պիտի դարձնեն եւ կաթսային տափակ ներքնեքեսը պիտի ներկայացնեն ճառագայթներուն։

Արեւակնային առաջին կայանը միայն փորձառական գործ մը պիտի չըլլայ, այլ պիտի ունենայ արդիւնաբերական տարողութիւն։ Արարատեան դաշտին ճահճոտ հողերը չորցնելու եւ արտերը ոռոգելու համար անհրաժեշտ է ունենալ մեծ քանակութեամբ էներժի։ Արեւային էներկիայով գործող ջրհանները ընդյատակեայ ջուրերուն մաս մը պիտի տան եւ դանոնք պիտի բերեն դէպի արտերը։ Այս կայանին շնորհիւ, տասնեակ հազարաւոր հեկտար բերրի հողեր պիտի ոռոգուին։ Աւելին ըլլալով, կարելի պիտի ըլլայ դուրս ծըղուող շոգին օգտագործել տաքցնելու համար բոյսի ջերմոցները եւ կոլխոզներու աշխատաւորներուն բնակարանները՝ ձմեռուան գիշերին, ինչպէս նաեւ տաք ջուր բերելու համար բաղնիքներուն եւ լուացարաններուն։

Մօտ ատենէն պիտի օգտագործուին [illegible] (կիսահաղորդիչ տարրեր)։ Այն ատեն, արեւակնային ելեկտրակայանները պիտի կարենան մեծ քանակութեամբ այս էներկիայէն ստանալ առանց շոգեթիւրպինի — արեւակնային էներկիային ուղղակիօրէն ելեկտրական էներկիայի փոխուելով

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Ա.

ԽՄԲ.— «Լը Մոնտ»ի մասնաւոր թղթակիցը՝ Ֆիլիփ Պէն շաբեկան յօդուածաշարքով մը կ'ուսումնասիրէ այսօրուան Լեհաստանը։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Այսօր Լեհաստանի մէջ առաջին բնաւորող երեւոյթը խօսքի ազատութիւն է։ Եւ այս նոր շունչը կը յեղաշրջէ բոլոր այն կարծիքները որոնք ցարդ կը շրջէին երկաթէ վարագոյրի ետին գտնուող երկիրներու մասին. Թէեւ բաղներ կան թէ սթալինականութեան ամէնէն դաժան օրերուն ալ Լեհերը կը շաղակրատէին...

Ամէնէն աչքառու երեւոյթ, Լեհերուն յուսահատութիւնն է, որովհետեւ միշտ կը մտածեն թէ Լեհաստան անիծուած երկիր մըն է, իսկ ժողովուրդը աշխարհի ամէնէն դժբախտ

Ներկայիս Լեհաստան կը թօթուէ բոլոր այն առասպելները թէ Լեհաստան շատ աւելի լաւ կ'ապրի քան որեւէ դրամատիրական երկիր։ Ատեն եղաւ որ Վարշաուայի մամուլը Տիկին Վանտա Վասիլեւսքայի յօդուածները կը հրատարակէր, ուր կը նկարագրէր Փարիզցիները որոնք անգործութենէ նուաղելով փողոցին մէջ վար կ'իյնային։ Ուրիշ հեղինակներ կը պատմէին թէ ռուս նաւազներ ուտելիք կը բաժնէին Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ, աւելցնելով թէ ժողովրդավարականացումը Լեհաստանի մէջ կեանքի մակարդակը բարձրացուցած է, թէ ազատութիւն կը տիրէ, թէ կինը որ կ'աշխատի ամէնէն ազատն է։ Ընկերային նոր բարոյականը երջանկութիւն կը պարգեւէ ընտանիքին եւայլն։

Դեռ վերջերս էր միայն որ Լեհերը իրենց թերթերուն մէջ սկսան կարդալ թէ իրենց ապրուստի մակարդակը շատ ցած է։ Շատ աւելի ցած քան թէ դրամատիրական երկիրներու մէջ, բացի Ալպանիայէն որ ամէնէն ցածն է։

Այսօր Լեհերը կ'ըսեն թէ 1950էն առաջ շատ լաւ կ'ապրէինք եւ կուշտ ու կուռ ճաշելէ ետք դրամ կը մնար հագուելու եւ զուարճանալու։ «Այսօր թէ՛ մենք կ'աշխատինք եւ թէ մեր կիները եւ տակաւին դժուարութեամբ կ'ապրինք։ Ուրիշ ծախքերու համար դրամ չի մնար»

Տարօրինակ թուի թերեւս թէ պատերազմի վաղորդայնին Լեհերը շատ աւելի բարւոք վիճակ մը ունէին քան այսօր։ Ասոր պատճառը զանազան կերպով կը բացատրեն Որովհետեւ, կ'ըսեն, մանք պատերազմէն անմիջապէս ետք պահանջները շատ աւելի պակաս էին քան այսօր, Գիւղացին կը վախնար համայնացումէն եւ Պետութեան չյանձնելու համար պակաս կ'արտադրէր. Միւս կողմէ ծանր ճարտարարուեստի ստեղծումով հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներ գիւղերէն քաղաք խուժեցին, որով երկրագործութիւնը տկարացաւ։ Լեհաստան որ պատերազմէն առաջ երկրագործական արտադրութեանց մեծ արտածող մըն էր եւ պատերազմի միջոցին միլիոնաւոր Գերմաններու սնունդը ապահովեց, այսօր պէտք է որ տարեկան մէկ միլիոն թոն ցորեն ներածէ։

Ապրուստի մակարդակը ցած է նաեւ, որովհետեւ ճարտարարուեստացումը [illegible], թէեւ շինուեցան ելեկտրական մեծ կեդրոններ, քիմիական աշխատանոցներ, գործարաններ եւայլն։ Ածուխի, երկաթի, պողպատի եւայլն արտադրութիւնը աներեւակայելի յաւելում արձանագրեց։

Լեհական մամուլը մեղքը կը վերագրէ արտադրութեան համար նշանակուած չափին, որ տնտեսական մեծ դժուարութիւն կը ստեղծէ առեւտուրի, երկրագործութեան, ինչպէս եւ բանուորական կեանքի մէջ, պատճառ դառնալով ազգ-տնտեսութեան վնասներուն

Նոր ընկերվարական ընկերութեան մէջ լեհական մամուլը շատ փայլուն գոյներով չի պատկերացներ կնոջ ձեռբազատումը ընտանեկան պարտաւորութիւններէ։ Ընտանեկան բարոյականութեան փլուզումը հետեւանք է մայրերու աշխատանքին։ Անոնք այլեւս չեն կրնար զբաղիլ ընտանիքով եւ տղոց դաստիարակութեամբ

Կան նոյնիսկ թերթեր որ կ'առաջարկեն թէ պէտք է աւելցնել այրերու թոշակները, որպէսզի կիները ի վիճակի ըլլան զբաղելու իրենց օրօրոցներով եւ խոհանոցով։ Մինչդեռ այսօր կիները գործէն վերադառնալէ ետք, պէտք է տակաւին ժամերով սպասեն խանութներուն առջեւ հաց, բանջարեղէն, շաքար եւայլն գնելու համար եւ տուն կը մտնեն յոգնութենէ սպառած։

Եթէ ղեկավար շրջանակէն մէկուն հարցնեն թէ ինչո՞ւ Լեհաստան տնտեսական այսքան ծանր կացութեան մատնուած է, կը պատասխանէ. — «Քորէայի պատերազմն է պատասխանատուն մեր դժբախտութեանց» եւ կը պատմեն թէ երբ այդ պատերազմը պայթեցաւ, վերիվայր շրջեցաւ վեցամեայ ծրագիրը եւ փոխանակ ներքին արտադրութեանց, աշխատեցան պատերազմի արտադրութեան վրայ, որ անսահման համեմատութեան հասաւ։ Եւ Սթալինն է բուն պատասխանատուն, կ'ըսեն, որ Ռումանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն աւելի Լեհաստանին վիճակեցաւ օգնել Ծայրագոյն Արեւելքի պատերազմին

Տնտեսական վատթար կացութեան միւս գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատեն պաշտօնէութիւնը։ Աներեւակայելի համեմատութեանց հասած է Լեհաստանի մէջ պաշտօնատարներու թիւը, — հինգուկէսէն վեց միլիոն պաշտօնեայ կայ Լեհաստանի մէջ (մէջը ըլլալով երկրագործական պաշտօնեաներ որոնք կ'աշխատին Պետութեան ագարակներուն մէջ, մէջը չեն անհատական մշակներ եւ երկրագործական համագործակցականի անդամներ)։ Իսկ ամէնէն զօրաւորը ծրագրի Գրասենեակի պաշտօնէութիւնն է որ բռնապետական իշխանութիւն մը ունի։ Տնտեսագէտներէ եւ պաշտօնեաներէ բաղկացած մարմին մըն է որ Վարշաւայի կեդրոնական մէկ մեծ շէնքը կը գրաւէ։ Ծրագրի Գրասենեակը ոչ միայն ծրագիրներ կը մշակէ, առեւտուրի, ճարտարարուեստի, երկրագործութեան համար, այլեւ կը հսկէ անոնց գործադրութեան վրայ։ Ո՛չ մէկ նախարարութիւն, ոչ մէկ գործատուն, հանք կամ պետական ագարակ, որեւէ գործի կրնան ձեռնարկել առանց ծրագրի Գրասենեակին հաւանութիւնը առնելու։ Եւ այս Գրասենեակն է նաեւ որ ամէնէն շատ կը քննադատուի թէ անոր պաշտօնեաները շփման մէջ չեն մտած իրական կեանքի հետ

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

«Գալուստ Կիւլպէնկեան» նորաստեղծ հիմնադրամը իր առաջին նիւթական յատկացումները կատարեց Օգոստոս 15ին։ Գոլոմպիոյ Գալի քաղաքին պայթումին արկածեալներուն՝ 400.000 էսկուտոս (13 հազար տոլար), Պելժիքայ հանքային աղէտին զոհերուն՝ 250.000 էսկուտոս (8.600 տոլար) և 10.000 անգլիական ոսկի՝ անգլիական գոլէճի մը։ Այս վերջին յատկացումը կատարուեցաւ մարեշալ Մոնթկոմըրիի դիմումին վրայ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ատենօք, Թարթարներու երկրին Քաչար քաղաքին մէջ կ'ապրէր դերձակ մը, որ ամուսնացած էր երիտասարդ ու գեղանի կնոջ մը հետ։

Այր ու կին զուարթ ու չէնչող բնաւորութեան տէր՝ առիթը չէին փախցներ զուարճանալու եւ կը սիրէին միշտ յաճախել այն վայրերը ուր կար երգ ու երաժշտութիւն, խինդ ու ծիծաղ։

Օրին մէկը, դերձակը, որ կը կոչուէր Մուսթաֆա, երբ կ'աշխատէր իր աշխատանոցին մէջ որ կը գտնուէր քաղաքին մեծ պազարին կեդրոնը, կարճահասակ եւ սապատաւոր մարդ մը ներս մտաւ կրպակէն եւ պահանջեց աչքէ անցընել դերձակին կերպասները՝ հագուստ մը կարել տալու համար։ Մուսթաֆա աճապարեց իր ունեցած կերպասներուն ծրարները մէկիկ մէկիկ դնել յաճախորդին առջեւ, յոյս ունենալով որ շահաբեր գործ մը պիտի կրնար ընել։

Կերպասները մի առ մի քննելու եւ գա- [illegible], սապատաւորը կը ջանար լուրջ դէմք մը առնել, սակայն իր դիմագիծը այնքան ծիծաղաշարժ էր եւ իր շարժուձեւերը այնքան զաւեշտական, ձայնը տարօրինակ կերպով ծեծեծուն, որ Մուսթաֆա զայն դիտած պահուն հազիւ կրնար իր խնդուքը զսպել։

Մարդը, ինչպէս ըսինք, կարճահասակ էր եւ ունէր խոշոր կուզ մը երկու ուսերուն ճիշդ մէջտեղը, ու սրունքները կը նմանէին աղեղի։ Գլխուն կը կրէր մեծաժաւալ փաթթոց մը որ բոլորովին ստուերած էր իր լայն դէմքը, որուն վրայ թառած էր խոշոր քիթ մը։ Լայն բերանը մշտնջենական ժպիտով մը շարունակ բաց էր։ Գալով իր աչքերուն՝ անոնք կը նմանէին երկու խոշոր քարեդիակներու։

Պարզ ակնարկ մը այդ դիմագծութեան վրայ բաւական էր խնդալէն ճաթելու համար։

Ինչպէս գիտենք մեր պատմութեան սկիզբէն, Մուսթաֆա հաճելի ժամանցի մը առիթը բնաւ չէր կորսնցներ։

Կուզիկը, զգալով որ խանութպանին հաճելի էր թուած իր ներկայութիւնը, կրկնապատկեց իր եռանդը եւ թափ տալով իր խեղկատակութեան, սկսաւ երգել, պարել, ցատկռտել, այնքա՛ն որ, Մուսթաֆա ինքն ալ խանդավառուած, անցաւ իր յաճախորդին դիմացը եւ սկսաւ իր կարգին երգել ու կաքաւել։

Պազարին բոլոր խանութպանները իրենց դրացիին խանութէն եկող աղմուկը լսելով, եկան հաւաքուեցան Մուսթաֆայի կրպակը եւ հոն երկու պարողներուն շուրջ բոլորտիքը շրջանակ կազմելով սկսան իրենք ալ կուշտ ու կուռ խնդալ եւ զուարճանալ։

Սակայն, գիշերը կը մօտենար։ Հարկ էր գոցել խանութը։

Մուսթաֆա հրաւիրեց սապատաւորը տուն, երեկոյեան ճաշը միասին ընելու եւ իր կինն ալ մասնակից դարձնելու իրենց ուրախութեան։

Խանութը գոցելով, ճամբայ ելան դէպի տուն եւ որպէսզի պատշաճօրէն հիւրասիրէ կուզիկը, Մուսթաֆա պազարէն գնեց խոշոր ձուկ մը, որուն համար սապատաւորը ըսաւ թէ իր նախընտրած կերակուրներէն մէկն էր։

Երբ տուն հասան, կինը յանկարծակիի եկաւ, տեսնելով որ ամուսինը կը վերադառնար տարօրինակ կերպով անճոռնի մարդու մը հետ։ Բայց երբ Մուսթաֆա երկու բառով ներկայացուց հիւրը, կնոջ դէմքը ճառագայթեց ուրախութեամբ, խորհելով որ հաճելի ու զուարթ երեկոյ մը պիտի անցընէին։

Եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու, սկսաւ պատրաստել երեկոյեան ընթրիքը, մանաւանդ ձուկը՝ որուն համեմելու գաղտնիքին քաջածանօթ էր ինք։

Հազիւ ճաշի սկսած էին, երբ կուզիկը սկսաւ այնպիսի ծիծաղաշարժ շարժումներ ընել, այնպիսի սրամիտ ու զաւեշտական խօսքեր ըսել, որ տանտիրուհին ապշակեց.

— Հերի՛ք է, խնդալէն կը մարիմ, ժամանակ նոյնիսկ պիտի չունենամ պատառ մը ուտելու այս ձուկէն, որ այնքան համեղ կ'երեւի։

— Օ՜հ, համեղ է, շա՜տ համեղ, պատուական տիկին, պատասխանեց սապատաւորը, եւ կը հայցեմ Ալլահէն որ ամէն երեկոյ արժանացնէ զիս այսպիսի ուտելիքներու եւ վարձատրէ քեզ լիառատ, ինծի այս համադամները մատուցած ըլլալուդ համար։ Այս ձուկը, օ՜հ, այնքան կը սիրեմ որ պատառ մը եւս պիտի առնեմ։

Տանտիրուհին փութաց կուզիկին խնդրանքը կատարել եւ անոր պնակին մէջ դրաւ կտոր մը ձուկ եւս։

Հիւրը, իր բարեկամները լաւ մը խնդացնելու մտօք, վերցուց անհամեմատ կերպով խոշոր պատառ մը եւ զայն մէկ անգամէն իր բերանը դրաւ։

(1 Շար.) Թրգմ. Ա. Գ.

ՏԱՄՍԵՐ

Ծ՛Ի ՋԱՐ, Ծ՛Ի ՅԻՄԱՐ

●

Քանի մը օր առաջ, Ատլանտեանի ջուրերուն մէջ թաղուեցաւ իտալական հսկայ շոգենաւ մը: Ամէնէն գեղեցիկն էր եւ ամէնէն ճքեղազարդը՝ աշխարհի ծովերը կտրող նաւերու շարքին: Իտալիոյ պարծանքն էր եւ ծփուն թանգարան մը, ինչպէս կը հաւաստեն զինքը ճանչցողները: Արժած էր 29 միլիոն տոլար:

Թանձր մշուշ մը կը ծածկէր այն ճամբան, ուրկէ պիտի անցնէր շոգենաւը՝ Նիւ Եորքի նաւահանգիստը խարսխելու համար: Երկու ժամէն, Անդրէա Տորիան հասած պիտի ըլլար երկնաքերներու մայրաքաղաքը՝ իր 1700 ճամբորդներով:

Ու պատահեցաւ անհաւատալին: Դիմացէն կուգար աւելի փոքր նաւ մը, շուէտական «Սթոքհոլմ»ը: Երկու նաւապետները կորսնցուցած էին իրենց ուղղութիւնը. Եւ յանկարծ, Սթոքհոլմի ցռուկը պատռեց «թանգարան»ին կողը:

Անհելի ալէտ մը պատահած պիտի ըլլար, եթէ Ֆրանսական «Իլ տը Ֆրանս»ը եւ ուրիշ նաւեր օգնութեան փութացած չըլլային: Երկու նաւերուն ճամբորդները — եւ նաւաստիները — ապահով ցամաք հասած են, արդէն: Զոհերուն թիւը, բարեբախտաբար, չնչին է:

Կարմիր Խաչը եւ բազմաթիւ բարեսիրական հիմնարկութիւններ քարափ փութացած էին՝ արկածեալներուն ուտելիք, դեղ, հագուստ ու դրամ հայթայթելու համար: Ճամբորդները ամէն բան կորսնցուցած էին. Ոմանք ցամաք կ՚ելլէին գիշերանոցով:

Սրտաճմլիկ տեսարան մը՝ քարափին վրայ: Մայրը իր զաւակը կը փնտռէր. Թոռը՝ իր ութսուն տարեկան մեծ հայրիկն ու մեծ մայրիկը: Նորապսակ ամուսինը՝ իր հարսը:

Իշխանութիւններն անդամ մըկըի գրած էին բոլոր օրինական ձեւակերպութիւնները: Ո՛չ անցագիր փնտռող կար, ո՛չ ալ պայուսակ: Գիշերանոցով մաքսատունէն անցած ճամբորդը անցագիր ու պայուսա՞կ կ՚ունենայ ձեռքը:

Սքանչելի էր պատկերը:

Մարդասիրութիւն, եղբայրութիւն, քրիստոնէավայել սէր ու գուրգուրանք: Արկածեալներուն մէջ կային Իտալացիներ, Ամերիկացիներ — նոյնիսկ, Հայեր: Բայց, Նիւ Եորքի քարափին վրայ ազգութիւն չկար, հայրենիք չկար, դաւանական խտրութիւն չկար: Կար միայն մարդ արարածը:

⁂

Հակասութիւններով թրծուած ենք, ամէնքս ալ: Կարծես, աղէտներու կը սպասենք... վերապրելու Մարդ ըլլալու համար: Դիմացինին կեանքը պէտք է վտանգուի, որպէսզի յիշենք թէ ան մեր եղբայրն է:

Պէտք է, սովահար, ճամբան վար իյնայ, որպէսզի քովէն անցնողը պատառ մը չոր հաց դնէ բերանը: Բռպէկ ոտքերով պէտք է քալէ ձիւնին վրայ, որպէսզի քիչմէ աւելի բախտաւոր զոյգ մը կօշիկ անցընէ ոտքերուն: Ու ծովը պէտք է իյնայ, որպէսզի թեւէն դուրս քաշող մը ըլլայ.

Մարդիկ առաջուց չեն մտածեր այն միջոցներուն մասին, որոնք թոյլ պիտի չտային որ անօթիներ ու բոպիկներ ըլլային աշխարհի մէջ: Զարիքին ու աղէտին լուրը առնելէ ետքն է որ օգնութեան կը հասնին:

Բայց, այդ օգնութիւնը ամէն առեն ալ շողեալինը արդարութեամբ չի հասնիր, քաղաքական կեանքի մէջ: Անհատը անհատին թեւէն կը բռնէ, որպէսզի ան ծովամայն չըլլայ: Բայց ազգերու մօտ մի՛ փնտռէք այդ մարդասիրութիւնը: Վկայ՝ մեր պատմութիւնը: Մեր թեւէն բռնող չեղաւ:

Բարի ենք՝ անհատապէս: Չար ենք՝ հաւաքաբար. Բայց, յիմարներ ենք՝ թէ՛ իբրեւ անհատ եւ թէ իբրեւ հաւաքականութիւն:

Անդրէա Տորիայի ճամբորդներուն կեանքը կը փրկենք, բայց զէնքեր կ՚արտադրենք, վաղը, իրարու գլուխ ուտելու համար... Ինչո՞ւ: Որպէսզի, մէկ ազգը միւս ազգէն աւելի չունենայ...

Ցիմա՛ր Ո՛չ. Գերազգական խելացարներ ենք, մենք, Աստուծոյ գլուխ-գործոց արարածներս:

ԽԻՐՈՊԱՅԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ («Յառաջ»)— Թէեւ օդը վստահութիւն չէր ներշնչեր, սակայն որոշեցինք որ տեղի ունենայ մեր պաշտօնական պտոյտը, եւ լաւ բրինք, որովհետեւ օդը լաւցաւ:

Կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր «Թրիփիկ»ի գովասուն վայրը: Կազմակերպողները, գլխաւորութեամբ Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Ց. Պիչաքճեանի, ողջունեցին հիւրերը, որ կուգային Վիլնէն, Լիոնէն, Տէօրնէն, Վալյանոյէն — Ց. Վ. Լեւոնեան, Թորգոմ քհնյ. Փասթէքեան, Տէօրնի Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Գ. Տապաղեան, Տէր եւ Տիկ. Անտոնեան, Պ. Պ. Գ. Քիրէճեան, Ժամագործեան, Կիւրեղեան, Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ «Արագած» երգչախումբի անդամուհիները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին բանալով հանդէսը «Մայրիկ ազատ իմ Հայրենիք»ով. Լեւոնեան վարդապետ քանի մը խրախուսիչ խօսքերէն ետք, երգուեցան հայկ եղանակներ: Վալյանօէն Օր. Ա. Նաճարեան ծափահարուեցաւ իր սիրուն երգերուն համար: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Ժամագործեան, Սարգիսեան եւ Խաչատուրեան քոյրեր, Օր. Տապաղեան, Տիկ. Սիմոնեան, Կ. Ջիլինկիրեան եւ տղեկս վրոզը:

Քրէմիոյէն Տիկ. Պօղոսեանի տուած ոսկի ժամացոյցը վիճակահանութեան դրուելով շահեցաւ Տիկին Վ. Մելքոնեան որ հազար փ. նուիրեց:

Հանդէսին տակ մթնոլորտէն ոգեւորուած խօսք առին նաեւ Պ. Գէորգ Քիրէճեան, յորդորելով նոր սերունդը որ լաւ Հայ մնայ եւ Տիկին Անտոնեան որ թելադրեց բարձր պահել մեր մշակոյթը օտարներուն առջեւ.

Հակառակ այս ջերմ խօսքերուն, ցաւ ի սիրտ կը նկատենք որ Փոն տը Շէրիի մէջ եւս շատեր կը հեռանան հայկական կեանքէ

ՀԱՅԿ ՊԵՌՆԱՌ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 14ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Համավասպուրականի Հայր. Միութեան 14րդ պատգմ. ժողովը գումարուած է Յուլիս 6ին Նիւթըն (Մասաչուսէթս) մէջ: Ուսուցչ. մասնաժողովին կը մասնակցէին 12 մասնաճիւղեր 21 անդամներով: Երկու տարուան միջոցին Միութիւնը վերելք նշմարած է: Վերակազմուած է Նիագարա Ֆոլսի մասնաճիւղը եւ Օմանդակ Երիտ. Միութիւնը եւ Սան Ֆրանչիսքոյի մասնաճիւղը: «Վարագ»ի հրատարակութիւնը կանոնաւորապէս շարունակուած է: Որոշուած է Պէյրութի, Հալէպի ճեմարաններուն մէջ, ինչպէս եւ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի դպրոցներուն մէջ Խրիմեան սաներու թիւը պահել եւ անոնց յատկացնել 3500 տոլար, երկու տարուան համար: Վերթերաններու եւ կարօտ հայրենակիցներու օգնութեան համար յատկացուեց համապատասխան գումար:

Հայաստան ճամբային մէջ մատուռի մը շինութիւնը գտնելով որ բազմածախս է, որոշեց չեղեալ համարել, եւ Պ. Վ. Կարապետեանի հիմնադրամի 4000 տոլարը տրամադրեց Նիւ Ճըրզիի մէջ դաշտավայր մը գնելու:

Վասպուրականի պատմութիւնը գրելու համար յանձնարարեց Կեդր. Վարչութեան՝ հարցը ուսումնասիրել:

Ժողովը 3000 տոլար տրամադրեց, ընդառաջ երթալով Հալէպի երեք հարիւր հայրենակիցներուն առաջարկին, իրենց համար հիմնող մեքենայ մը գնելու:

Ժողովը որոշեց նաեւ 500ական տոլար տրամադրել Նիւ Ճըրզիի եւ Պոսթընի եկեղեցիներուն հայ դպրոցի շինութեան:

Յառաջիկայ տարեշրջանին համար ժողովը քուէարկեց 12 հազար տոլարի նախահաշիւ մը:

ՓՐՈՖ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ (Ամերիկայէն) Իտալիա հրաւիրուած է մասնակցելու եւ բանախօսելու գիտական միջազգային համագումարին, որ տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբերի սկիզբը Ֆլորանսի մէջ Փրոֆ. Սեւակ պիտի այցելէ նաեւ Փարիզ:

ՄԱՐՋԻԿ ՅԱԿՈԲ ՔԻՐԻՐՔՃԵԱՆ Իրանի հայթերի (ծանրութիւն) ախոյեան եղած է: Յ. Քիւրքճեան բազմաթիւ անգամներ ախոյեան հանդիսացած է Իրանի մէջ:

ՈՂԲ. ԴԵՐԱՍԱՆ Սուրաբեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Լոս Անճելըսի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան: Դամբանականներ խօսեցան Աւետիք Փիրումեան, Զաքարեան, Մամուլեան, Հէրի Քարեան, Արամ Սարոյեան եւ դերասան Եղիշէ Ցարութ, շեշտելով տաղանդաւոր դերասանին ազգօգուտ ծառայութիւնը 40 երկար տարիներ, թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ Ամերիկայի մէջ, մանաւանդ Քալիֆորնիոյ, ուր ներկայացումներ կուտար վերջին շրջանին: Եկեղեցական արարողութեան մասնակցեցան յայտնի երգիչներ Արմանտ Թոքաթլեան, երգչուհի Զարուհի Վարդեան-Էլմասեան եւ Ֆրէտ Տէրեան: Հոգեհանգստին ներկայ եղած են 250 հոգի:

ԳԱՄԻՇԼԻԻ ՄԷՋ (Սուրիա) Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին հիմնաքարը կառուցուած է վերջերս, ի ներկայութեան համակիրներու եւ ընկերներու: Ներկայ եղած են հիւրեր շրջաններէն եւ Հալէպէն: Ընկ. Եղ. Էլոյեան (Հալէպէն) հրաւիրուած էր խօսելու, և յաւէ թէ եկեղեցիէն եւ դըպրոցէն ետք, այս տեսակ ակումբներն են որ պիտի կրնան կերտել նոր սերունդի ֆիզիքական եւ նկարագիրը: Նուէրներէ տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 2000 Ս. ոսկի, որուն մէկ երրորդը տուաւ թաղականութեան ատենապետ Պ. Տիգրան Նալպանտեան:

ՄԱՆՉԷՍԹԸՐԷՆ, Պ. Վահէ Ֆնտրգլեան, որդին ծանօթ բանաստեղծ հանգուցեալ Գառ-«Ֆնտրգլեան Կրթական Հիմնադրամ»ի մը կազմած է ի յիշատակ իր հօր, իր եղբօր հանգուցեալ Արթօ Ֆնտրգլեանի եւ իր ընտանիքին հանգուցեալ անդամներուն:

«Ֆնտրգլեան Կրթական Հիմնադրամ»ի հաշւոյն, Պ. Վահէ Ֆնտրգլեան Հ. Բ. Ը. Միութեան յանձնած է 27.000 տոլարի գումար մը, որուն վրայ յառաջիկային ուրիշ բարդումներ եւս պիտի կատարէ: Այս հիմնադրամին եկամուտները Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ իբրեւ կրթաթոշակ պիտի տրուին գիտական ճիւղերու մէջ թեքնիք ուսմանց հետեւող չքաւոր եւ ուշիմ հայ երիտասարդներու:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ.— 1955-56 տարեշրջանին Նոր-Ամանոսի Ահրամճեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը յարմար տեսաւ ամառը վարժարանը բաց պահել, որպէսզի նախ աղաքը փողոցներու մէջ չթափառին, երկրորդ՝ աշակերտները օգտուին այս զբօսնթացքէն, ուսանելով իրենց վերաքննելի դասերը լեզուական թէ պատմական, շատ չնչին վճարումով մը:

Ամառնային դասընթացքը սկսաւ Յուլիս 9ին եւ վերջ գտաւ Օգոստոս 4ին, Ներքին հանդէսով, որ պատրաստուած էր կոկիկ յայտագրով մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Որդու զովասանքները, կարծես, լսում էր հայրը, եւ այնպէս է թւում, որ նրա մաայլ, պատնալի դէմքը արտասանում էր այդ խօսքերը. «Հօր արեան վրէժխնդրութիւնը կ՚ողեւորէ նրան, եւ նա իւր ծնողաց հարազատը չի լինի, եթէ հարիւրաւոր պարսիկ սպաների մարթիքը խառով ցցնի եւ շաղարկի իբրեւ նուէր սատրոպի Շապուհին»...

Բանտարկեալը շարունակեց հարցուփորձ.

— Ո՞րտեղ է Հայոց տիկինը (Թագուհին)

— Ամրացած է Արտագերքս բերդում, տէր արքայ, եւ իւր հրամանի ներքոյ ունի տասնեւերկու հազար ամենաընտիր զօրքեր:

— Իսկ իմ որդի՞ն:

— Դեռ գտնւում է Բիւզանդիայում, կայսեր մօտ, տէ՛ր արքայ:

— Ինչո՞ւ չեն կանչում, ինչո՞ւ են թողել այնտեղ:

— Դեռ մտածում են երկիրը խաղաղացնել Պարսիկների յարձակումներից, որ նա յետոյ գայ, եւ ամենայն ապահովութեամբ ժառանգէ հօր գահը, տէ՛ր արքայ.

Բանտարկեալը դառնացած կերպով շարժեց գլուխը, եւ նրա շրթունքի շուրջինը արձակեցին տանջ սրտի բարկութեանը

— Դու խնայում ես ինձ, Դրաստամատ, — կոչեց նա խռխռ ձայնով, — դու խիստ մեղմութեամբ ես հաղորդում իմ աշխարհի ազէտները. Մոռի՛ր ճշմարիտը, ես քեզ կը լսեմ ամենայն սառնասրտութեամբ, որքան եւ տխուր լինէին քո պատմութիւնները: — Իմ որդուն պահում են Բիւզանդիայում, պահում են կայսեր մօտ, որովհետեւ վախենում են Հայրենի աշխարհ բերել, որպէսզի, Շապուհի ձեռքը չընկնէ, եւ նրան եւս հօր մօտ՝ այդ բերդում չուղարկէ... Այդ չէ՞ ճշմարտութիւնը. — Կարծեմ այդ է:

— Այո՛, տէր արքայ:

— Ո՞րտեղ է Ներսէսը:

— Նոյնպէս Բիւզանդիայում, տէր արքայ:

Ձնայելով բանտարկեալի թախանձանքին, նա զգուշացաւ ծածկել, որ Հայոց քահանայապետը աքսորուած է Պատմոս կղզում:

— Երեւի, այն նպատակով է պահում Բիւզանդիայում, որ որդուս հետ միասին վերադառնան:

— Այո. տէր արքայ

Նա գլուխը խոնարհեցրեց, եւ խառնուած զգացմունքների թեւ հասանք սքօղեց տխրամած դէմքը: Բոլշևական մտայուցութիւնից յետոյ, կրկին դարձաւ դէպի ներքինին, ասելով.

— Այդ ինձ ե՛ւ մխիթարում է, ե՛ւ խոցոտում է, Դրաստամատ: Ես երբեք Ներսէսի հետ լաւ յարաբերութիւնների մէջ չեմ եղել: Այժմ նա հովանաւորում է իմ որդուն Դա մի տեսակ վրէժխնդրութիւն է, եւ քրիստոնէական վրէժխնդրութիւն, չարութեան փոխարէն բարութիւն ընել...

— Այդ նրա պարտքն է, տէր արքայ, որպէս Քրիստոսի աշակերտի:

— Այո՛, եւ որպէս ճշմարիտ հայրենասէրի, Դրաստամատ, — աւելացրեց բանտարկեալը: — Ես թէեւ միշտ հակառակել եմ Ներսէսին, բայց երբեք չեմ դադարել յարգել նրա մէջ մեծ մարդու ամենաբարձր յատկութիւնները:

— Ի՞նչ է շինում Մեռուժանը, — խօսքը փոխեց նա:

— Անիծուի՛ Մեռուժանը, — պատասխանեց ներքինին խորին զզուանքով — Շապուհից ստացած հրահանգներ է տալիս, - եւ նրանց ի կատար ածելու մասին է աշխատում ..

— Ի հարկէ, ոչ լաւ հրահանգներ:

— Այդ շատ հասկանալի է, տէր արքայ: Բայց ես մեծ յոյսեր ունեմ, որ Հայոց նախարարների միաբանութիւնը կը խորտակէ նրա չար դիտաւորութիւնները...

— Նախարարների միաբանութի՛ւնը... կրկնեց բանտարկեալը դառնացած ձայնով: — Միթէ կարելի՞ է հաւատալ նրանց անկեղծութեանը...

— Ոչ միայն կարելի է, այլ պէտք է հաւատալ, տէր արքայ: Նրանք այժմ շատ եւ շատ սարսափել են իրանց անխոհեմ վարմունքների մասին...

— Այն բոլոր վնասներից յետոյ, որ կատարուեցան, Դրաստամատ... իրանց թագաւորին կորցնելուց յետոյ... հայրենի երկիրը աւերակ դարձնելուց յետոյ... այժմ, ասում ես, սարսափել են... դա շա՜տ եւ շա՜տ ուշ է արդէն...

— Ուշ է, բայց բոլորովին անցած չէ, տէր արքայ: Իրանց անձնազոհութեամբ այժմ կը քաւեն հին մեղքերը. Ինձ յայտնի են բաւական անցքերութիւններ, թէ ո՛րպէս նախարարութիւնը, հոգեւորականութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած, պատրաստւում է պատերազմել տիրապետի փրկութեան համար

— Պատմի՛ր, ի՛նչ գիտես:

Ներքինին սկսեց մի բառ մինչեւ պատմել, նախ, Շապուհի դիտաւորութիւնները՝ քրիստոնէական կրօնը ոչնչացնելու եւ Հայաստանում Պարսից կրակապաշտութիւնը տարածելու մասին.

ՐԱՖՖԻ

գունելութիւն չդտաւ. միայն Ինդոնէզիան, Աֆղանն ու Խ. Միութիւնը համաձայն են այս ձեւին։ Ցամենայն դէպս, որոշուեցաւ այս հարցին մասին վիճաբանիլ քուէարկութեանց անցնելու պահուն միայն։

× Հինգշաբթի իրիկուան ժողովը վերջ գտաւ զուարթարանութեամբ մը. երբ Գ. Փինօ առաջարկեց խորհրդակցութիւնները ընդհատել, ընդհանուր լռութիւն մը տիրեց. ասոր վրայ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը ըսաւ.— «Քանի որ ուրիշ խօսք առնել ուզող չկայ, համաստարած լռութեան մէջ իրարու երես նայելու կարիք չունինք»։ Ծայր տուաւ ընդհանուր խնդուք մը, եւ նիստը փակուեցաւ։

× Ըստ ամերիկեան լաւատեղեակ շրջանակներու, գնդ. Նասր, Սուէզի մասին երկրորդ միջազգային ժողովի մը մասնակցելու համաձայնութիւն յայտներ է, պայմանաւ որ տեղի ունենայ Սէյլանի մայրաքաղաքին՝ Գոլոմպոյի մէջ, եւ հովանաւորուի ՄԱԿի կողմէ։

Կ'ըսուի թէ այս լուրին աղբիւրը ՄԱԿի արաբեւասիական ներկայացուցիչներն են, որոնք խորհրդակցական առաջին ժողով մը պիտի գումարեն Օգոստոս 23ին։

× Գաղտատի մէջ կը հաստատուի այն լուրը, թէ Եգիպտոս խնդրած է Իրաքի միջամտութիւնը՝ Սուէզի հարցին լուծում մը գտնելու համար, եւ թէ «արդէն իսկ աշխատանքներ կը տարուին այդ ուղղութեամբ»։

× Կ'ըսուի թէ Եգիպտոս նոյնիմաստ դիմումներ կատարած է արեւմտեան պետութեանց բարեկամութիւնը վայելող արաբական ուրիշ հինգ պետութեանց մօտ եւս, որպէսզի իրենց կարեւոր փորձեն Եգիպտոսի փափաքներուն գոհացում տալու համար։

× Եգիպտոսի եւ արաբական աշխարհի միւս երկիրներուն մէջ 24 ժամուան գործադուլ մը կազմակերպուած էր հինգշաբթի օր՝ որպէս բողոքի նշան Լոնտոնի ժողովին դէմ։

× Գործադուլին մասնակցող երկիրներն են՝ Յորդանանը, Սուրիան, Լիբանանը, Իրանը, Իրաքը, Փաքիստանը, Լիբիան եւ Թունուզը (այս վերջինը՝ մէկ ժամ միայն)։

× Սուէզի ջրանցքին մէջ երթեւեկը մեծապէս զանդաղած է, որովհետեւ անհրաժեշտ թիւով նաւուղիղներ չկան։

× Մ. Նահանգներու ապահովութեան խորհուրդը նիստ մը գումարեց Այզընհաուըրի նախագահութեան տակ. օրակարգի նիւթը Սուէզի հարցն էր։

× Միջերկրականի Ֆրանսական նաւային ուժերու ընդհանուր հրամանատարը՝ զեր-ծովակալ Պարժօ, այժմ Լոնտոն կը գտնուի. կը խորհրդակցի անգլիացի իր պաշտօնակիցներուն հետ։

× Անգլիական նոր ուժեր մեկնեցան դէպի արեւելեան Միջերկրական։

× Եգիպտոսի մէջ 1700 բանտարկեալներ հացադուլ յայտարարեցին. կը բողոքեն Լոնտոնի ժողովին դէմ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժէրի եւ Կոնստանտինի շրջաններուն մէջ կառավարական ուժերը բնաջնջեր են ապստամբներու երկու կարեւոր խումբեր։ Քապիլիոյ մէջ զէնքերու մթերանոց մը երեւան հանուեցաւ եւ ոչնչացուեցաւ։

Շերիֆեան սահմանէն դէպի Ալժերիա զէնքեր փախցնող մաքսանենգներու խումբ մը ձերբակալուեցաւ։ Զինամթերքը, որ բեռցուած էր 24 ջորիներու վրայ, գրաւուեցաւ.

× Օգոստոս 20ին, Մարոքի մէջ բացառիկ շուքով պիտի տօնուի Սուլթանին աքսորէ վերադարձին երրորդ տարեդարձը.

× 400 Մարոքցի Հրեաներ Իսրայէլ մեկնեցան։

× Մարոքի Իսթիքլալ կուսակցութեան պետը, Ալալ էլ Ֆասի, որ Գահիրէ կը գտնուէր, երէկ հասաւ Թանժէ։

× Թունուզի արաբական մամուլը Եգիպտոսի ի նպաստ բուռն յօդուածներ կը հրատարակէ։

× Թունուզի ձայնասփիւռի կայանին մասին ֆրանքօ-թունուզեան բանակցութիւնները պիտի պիտի սկսին շուտով

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍ-ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Լոնտոնի ժողովին պատճառով, պիտի շարունակուին Լոնտոնի մէջ։

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագած են Լիբանանի կառավարութեան եւ անգլիական ու ամերիկեան նաւթային ընկերութեանց միջեւ։ Լիբանան աւելի մեծ հարաժին մը կը պահանջէ։

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ թէ Մարսինելի դժբախտ հանքագործները փրկելու ոչ մէկ յոյս մնաց։ Ընտանիքներուն հրահանգուեցաւ իրենց տուները վերադառնալ։ Ազատարարները կը շարունակեն գտնելու մարմինները փնտռել։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ, երկու նախարարներու զաւակներ եւ բարձրաստիճան անձերու աղջիկներ գողութեան յանցանքով ձերբակալուեցան. Գողութեանց արդիւնքը կը յատկացնէին զեխութիւններու։ Առաջին անգամը չէ որ համայնավար «լաւ ընտանիքներու զաւակները» այս ձեւի գայթակղութիւններու տեղի կուտան։

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ յայտնի թատերագիր Պերթոլտ Պրեխթ մեռաւ չորեքշաբթի օր։ 54 տարեկան էր։ Պիտի անդրադառնանք իր գործին։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 17), ձոյլ ոսկի 479.000, Նափոլէոն 3470, զուիցերիական 3340, անգլիական 4410, քսան տոլարնոց 17.040, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1090, տոլար 410, զուիցերիական 98,50, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասէրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է խաղողի նուէրները հետեւեալ ազգայիններէն.

Գ. Յակոբ Սապոնճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գավէզեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Զաքչաքեան, Նոտարեան եղբայրներ, Գարօն Սարգիսեան, Գ. Փայլակ Միքայէլեան, Այրի Տիկին Էլիզապէթ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Աղապէկ Կարիպեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Զուլեան, Այրի Տիկին Նունիա Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Կիւլպէնկ Թաթարեան, Տիկին Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կէօզիւմեան, եկեղեցասէր ոմն, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ատիէմօֆ, Տէր եւ Տիկին Էլիզա Շահինեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, Տիկին Աստուրեան, Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Սթատեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորոս եւ Նազենի Պէրպէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն ազգականներու եւ բարեկամներու, թէ իրենց յաւէտ անմոռանալի մօր եւ կեսրոջ

ՆԱԶԻԿ (մամա) ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

(Սէօլէօզցի, վախճանած 101 տարեկանին Նիւ Եորքի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի կիրակի, 19 Օգոստոսին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ պատարագի։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քալիֆորնիայի Լոս Անճէլոսէն Գ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Աղաւնի (Մարուսա) Բալոյեանը, ծնած Թիֆլիս 1910ին, որբուհիներու հետ Ստամպոլի ճամբով 1923ին Վենետիկ հասած եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած։ Տեղեկութիւնները հաղորդել Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Մարսիլիոյ մասնաճիւղին ընդհ. ամդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, 13, Ռիւ Թիւպանօ, Գ. Հայկազունի պանդոկը։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Ջաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Քօլ սիւր Լուի գետեզերեայ գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ (Քանէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հաղնիպի Մասըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որ չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, Կառ տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Քօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Քօլ չմտած Ռութ Վէր Կռաս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Քօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 19 AOUT 1956

ՕՐԱԹԵՐԹ

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7658 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3469

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԶՄԱԴԱՐԵԱՆ ԱԹՈՌԸ

•

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մասնաւոր մարմաջ մը ունի խօսելու:

Ու անգամ մը որ բերանը բանայ, կը խօսի երկար: Ապացոյց՝ իր երկարապատում քարոզները — Փարիզէն մինչեւ Էջմիածին, — որոնք բոլորն ալ կուգան, կը յանգին Անթիլիասին:

Վազգէն Ա. չի կրնար ձերբազատուիլ այս վերջինէն, որ մղձաւանջի մը պէս ծանրացած է սրտին վրայ եւ գիշեր ցերեկ կը հալածէ զինքը:

Անիկա շատ լաւ կը գիտակցի թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի մը վայել չէր դիրքը՝ զոր պարտադրեցին իրեն բռնել Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ:

Եւ առիթ կը փնտռէ չքմեղանալու, սիրտը պարպելու եւ յանցանքը ուրիշներուն վրայ բեռցնելու համար:

Անհատական խօսակցութեանց մէջ ալ հաստատած ենք իր մօտ միեւնոյն մտամոլութիւնը:

Նեղը մնալու պարագային, մեղքը կը ձգէ «Եպիսկոպոսական Ժողովին» վրայ: Երբ գիտել կը տրուի թէ Գահիրէի «Եպիսկոպոսական Ժողովին» ծանօթ վերջնագիրը չէր կրնար ընդունուիլ արժանապատուութիւն ունեցող որեւէ մարդու, ո՛ւր մնաց Կիլիկիոյ նորընտիր Կաթողիկոսին կողմէ, կը պատասխանէ թէ ինք չէր վաւերացուցած զայն: Եւ բաց դուռ ձգած էր սակարկութեան...

Մինչդեռ իրականութիւն է, որ ինք անձամբ յանձնած է զայն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ Խորէն Եպս.ի, շատ կարճ պայմանաժամ նշանակելով պատասխանի համար:

Վազգէն Ա. իր ռնած դիրքով Լիբանանի ու Սուրիոյ գաղութներուն մէջ երկպառակութիւն սերմանեց, փոխանակ համերաշխութիւն ստեղծելու:

Գահիրէի «Եպիսկոպոսական Ժողով»ն ալ կրակին վրայ իւղ լեցուց, աւելի խորացնելով տարակարծութիւնները:

Փարիզ գալէ վերջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձեռքերը լուալ ուզեց՝ Փալէ տ'Օրսէի ճառով եւ Անուշիկի բարոյով:

Ըսաւ ըսել իրեն՝ որ պատմութեան առջեւ մեծապէս պատասխանատու պիտի ըլլայ, եթէ Էջմիածին մեկնի, առանց կարգադրելու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան գործերը:

Կարծեց թէ իր սրտին վրայ ծանրացող բեռէն կ'ազատի ընդմիշտ, Երուսաղէմի Տեղապահին կարգ մը հրահանգներ տալով, Փարիզէն Էջմիածին մեկնելէ առաջ:

Դէպքերը ցոյց տուին՝ թէ տեղապահը չկրցաւ — կամ չուզեց — իրաւարարի դերը կատարել անաչառ կերպով.

Կիլիկիոյ միաբանութեան եպիսկոպոսութիւնը երեւալով ծանրացաւ՝ գուրքէն կատարուած գրգռութեանց հետեւանքով: Ի վերջոյ ընտրեալ Կաթողիկոս Զարեհ Ա. տիրացուեցաւ պատմական միջոցներ ձեռք առնել ըմբոստ միաբաններու դէմ:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռը աւելի քան 500 տարիէ ի վեր պահած է իր անկախութիւնը, քաղաքական ամէնէն աննպաստ պայմաններու տակ: Ու կատարած է պատմական մեծ դեր:

Ամբողջ երեք դար, 1080էն մինչեւ 1375, Կիլիկիոյ մէջ է որ հայութիւնը ունեցած էր անկախ պետականութիւն՝ երբ մեծ Հայաստանը կ'իյնար Ալփ Արսլանի հարուածներուն տակ 1071ին:

Կիլիկիոյ Թագաւորութեան կործանումէն վերջ, հայ ժողովուրդը համախմբուեցաւ Սիսի Մայր Աթոռին շուրջ եւ փրկուեցաւ ձուլումէ: Քաղաքական դէպքերու բերումով կորսնցուց իր մայրենի լեզուն, սակայն հոգիով ու սրտով կապուած մնաց իր կրօնքին ու եկեղեցիին: Վայելեց պաշտպանութիւնը իր կաթողիկոսներուն եւ աչքերը յառեց միշտ Կիլիկիոյ մայրավանքին.

Անցեալ դարու 80ական թուականներուն Պոլսոյ Պատրիարքարանը ի զուր փորձեց իրեն ենթարկել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը: Նոյն յաւակնութիւնն ունեցաւ Էջմիածնի Կաթողիկոսը՝ Գէորգ Դ. այդ օրերուն:

Այն ատենուան գահակալը, Մարաշցի Մկրտիչ Կաթողիկոս Քէֆսիզեան՝ մինչեւ Պոլիս երթալով, յաջողեցաւ պաշտպանել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան անկախութիւնը.

Սահակ Բ. Խապայեան եւ իրեն յաջորդող կաթողիկոսները նոյնպէս նախանձախնդիր եղան պահպանելու պատմական Աթոռին անկախութիւնը:

Վստահ ենք, որ այս անգամ եւս, Կիլիկիոյ Աթոռը կուրծք պիտի տայ դուրսէն՝ օտարներէ դրդուած հարուածներուն:

Եւ Զարեհ Ա., իր կողքին ունենալով ըստ Սահմանադրութեան ընտրուած Ազգային Վարչութիւնն ու Սուրիա-Լիբանանի հայութեան գիտակից մեծամասնութիւնը, ի դերեւ պիտի հանէ դաւադիրներու ծրագիրը: Որպէսզի անկախ ու անսասան մնայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ բազմադարեան Աթոռը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

•

ՓԻՆՈՅԻ ԵՒ ՇԵՊԻԼՈՎԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի ժողովը առջի օր լսեց Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարներուն տեսակէտները Սուէզի հարցին շուրջ: Պ. Փինօ անընդունելի գտաւ ազգայնացումը՝ այնպէս ինչպէս կը պահանջէ գնդ. Նասր, որովհետեւ ազգայնացման սկզբունքը ընդունելու պարագային, մեծապէս կը վտանգուին աշխարհի բոլոր միջազգային միութիւններն ու հաստատութիւնները: Պ. Փինօ մեծ գիջումներ ըրաւ Եգիպտոսի. առաջարկեց ընդունիլ, որ Ջրանցքին Ընկերութեան ինչքերը յանձնուին Եգիպտոսի, բայց, Տըլըսի նման, չուզեց բաւականանալ միայն վերին հսկողութիւնը յանձնելով միջազգային մարմնի մը: Շեշտեց թէ անհրաժեշտ է միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը, որուն մաս պիտի կազմեն Եգիպտոսն ու այն բոլոր պետութիւնները, որոնք շահագրգռուած են Սուէզով: Նոյնիսկ առաջարկեց որ նոր ստեղծուելիք այս կազմակերպութիւնը որեւէ շահարաժին չունենայ մինչեւ 12 տարի (մինչեւ որ լրանայ Սուէզի Ընկերութեան եւ եգիպտական կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնագրին պայմանաժամը): Այս ձեւի լուծում մը բաւական է փաստելու համար, թէ Սուէզի հարցին մէջ արեւմտեան պետութեանց նպատակը Եգիպտոսի արդար իրաւունքները ոտնակոխել չէ:

Ք. Փինոյէն ետքը խօսք առաւ Շեպիլով, որ Լոնտոնի ժողովին մէջ եգիպտական տեսակէտներուն ախոյեանը կը համարուի. Շեպիլով մերժեց Տըլըսի եւ Փինոյի առաջարկները, որոնց առանցքը կը կազմէ Սուէզի համար միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը: Յայտնեց թէ կան մը սկզբունքներ կան, որոնք պէտք է անպայման յարգուին. այդ սկզբունքներն են.— ՄԱԿի ուխտը, Եգիպտոսի անվիճելի իրաւունքները, Սուէզի ազգայնացման օրինականութիւնը: Աւոր փոխարէն, Շեպիլով յայտնեց թէ Եգիպտոս յանձն կ'առնէ նաւային երթեւեկը ապահովել՝ ըստ 1888ի համաձայնագրին սկզբունքներուն: Պնդեց որ Սուէզի հարցը իր լուծումը կրնայ գտնել միայն ուրիշ ժողովի մը մէջ, որուն պիտի մասնակցին Ֆրանսա, Անգլիա, Մ. Նահանգները, Խ. Միութիւնը, Հնդկաստան եւ Եգիպտոս. Այս նոր ժողովին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ միջազգային նոր համաձայնագիր մը պատրաստել, որ չեղեալ նկատէ 1888ի համաձայնագրին որոշումները եւ ընդունի թէ Ջրանցքին միակ տէրն ու պատասխանատուն Եգիպտոսն է:

× Հակառակ Շեպիլովի առաջարկած պայմաններուն, Անգլիան, Ֆրանսան ու Մ. Նահանգները ախախտ կը մնան իրենց նախկին տեսակէտներուն վրայ. կը պահանջեն որ Ջրանցքին վարչութիւնը (եւ ոչ թէ միայն վերին հսկողութիւնը) յանձնուի միջազգային մարմնի մը:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը անգլերէն լեզուով կատարած իր մէկ հաղորդագրութեան մէջ յայտնեց թէ Լոնտոնի ժողովը իր կազմակերպիչներուն յուսացած արդիւնքը պիտի չտայ, այլ պիտի ծառայէ միայն՝ նոր ժողով մը կազմակերպելու գործին:

× Թունուզի վարչապետը, Հապիպ Պուրկիպա, յայտարարեց.— «Գնդ. Նասր, իր ռնած խոհեմ եւ ճարպիկ ընթացքին շնորհիւ, յաջողեցաւ բաժանում սերմանել իր հակառակորդներուն միջեւ».

× Տըլըսի հինգշաբթի օրուան ճառը մեծ դժգոհութիւն յառաջ բերաւ եգիպտական մամուլին մէջ: «Լոնտոնի ժողովը չի կրնար որոշումներ տալ, քանի որ Եգիպտոս այնտեղ ներկայ չէ: Անգլիան ու Ֆրանսան ազատութեան թշնամիներ են».

× Լոտոնի թերթերը Շեպիլովի ժպտադէմ տա-տան (այո, այո) կը բաղդատեն Մոլոթովի պաղ նիէթ-նիէթին (ոչ, ոչ) հետ, եւ զայն կը կոչեն ժողովին փին ափ պօյը: «Տէյլի Մէյլ» նոյնիսկ կ'առաջարկէ զայն կոչել շուկըր տա-տա (շաքար այո-այո), բայց կ'աւելցնէ թէ վագրերն ալ ժամանակ առ ժամանակ կը ժպտին...:

× Գնդ. Նասր, որ Սեպտեմբերի սկիզբը Հնդկաստան եւ Լեհաստան պիտի այցելէր, իր ճամբորդութիւնը յետաձգեց:

× Փրակայի, Վարշաւայի եւ Վիէննայի Եգիպտացիները բողոքի ցոյցեր կազմակերպեցին Լոնտոնի ժողովին դէմ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շարունակ նոր կծիկներ կը քակուին, Սթալինի դէմ բացուած պայքարէն ի վեր: Բոլոր ճակատներուն վրայ:

Պատմութեան վերաքննութեան հետ, գիտութեան ասպարէզին մէջ ալ վերագնահատումներ եւ ճշդումներ կը կատարուին, համաձայն բոլշեւիկեան 20րդ համագումարին որոշման:

Մինչեւ հիմա չկար գիւտ մը, հնարք մը, որուն առաջին հեղինակը Ռուս մը եղած չըլլար, Իվան, Պօղոս կամ Պաւլով:

Գիտական հրատարակութեանց հետ, սովորական դասագիրքերն ալ կը պնդէին թէ Արեւմուտքի գիտնականները իւրացուցած, յափշտակած են ռուսական գիւտերը, — շոգեշարժ մեքենայէն մինչեւ այսինչ պատուաստը, ռատիօն կամ օդանաւը:

Որքան շռայլաբան էին ատեններ, նոյնքան ջախջախիչ են վերաքննութեան փաստերը:

Ահաւասիկ վերջին խոստովանութիւնը:

Մոսկուայի «Պատմութեան խնդիրներ» ամսագիրը կը յայտարարէ թէ բոլորովին «շինծու են» ցարդ հրատարակուած այն փաստերը որոնց համաձայն առաջին օդանաւը հնարած է Ռուս մը, Ալեքսանդր Ֆեդորովիչ Մոժայսկի:

Թերթը այս առթիւ խստօրէն կը դատապարտէ գիտութեան եւ պատմութեան կեղծարար հեղինակները, ըսելով թէ կեղծած են շատ մը փաստեր, թէ իրենց հայրենակիցներուն վերագրած են «գիւտեր եւ հնարքներ որոնք իրապէս կատարուած էին արտասահմանի մէջ»:

Այդ կարգին է առաջին սաւառնակին գիւտը, որուն հեղինակներն են Րայթ եղբայրները (անգլիացի):

Ամսագիրը մանրամասնօրէն կը ծաղրէ երկու ռուս գիտնականներ, ապացուցանելով թէ սուտերով լեցուցած են իրենց գիրքը՝ 1949ին եւ աւելի մեծ կեղծիքներ կատարած են 1950ին, վերաքննուած հրատարակութեան մէջ:

Գիրքին անունն է «Մոժայսկի, սաւառնակին առաջին ստեղծիչը աշխարհի մէջ»:

Քննադատը այս առթիւ կ'ըսէ թէ երկու հեղինակները ռուս գիտնականին թռիչքը նկարագրած ատեն, թուականն ալ կը նշանակեն, 1882 Յուլիս 20:

Մինչդեռ, այդ օրը այնքան սարսափելի փոթորիկ մը կը տիրէր որ, նախնական օդանաւ մը չէր կրնար թռչիլ:

Յետոյ, Մոժայսկի արտասահման կը գտնուէր 1880ին, մինչդեռ իր կենսագիրները կը պատմեն թէ օդանաւը կը շինէր Ռուսիոյ մէջ:

Դեռ աւելի յառաջ երթալով, պաշտօնական ամսագիրը կը հաստատէ թէ պարկեշտ պատմագիրներ սպառնալիքի կ'ենթարկուէին Սթալինի օրով, իսկ անոնք որ համաձայն չէին վերոյիշեալ երկու հեղինակներուն, կը համարուէին «գործիք օտար գաղտնի սպասարկութեանց»:

Թերթը դեռ ուրիշ փաստեր ալ կը յիշէ: Այսքանը կը բաւէ, կարծեմ, ապացուցանելու համար թէ ի՛նչ ահաւոր կեղծիքներ եւ խեղաթիւրումներ կատարուած են, վերիվայր շրջելով պատմութիւն, գիտութիւն, գրականութիւն եւ այլն:

Զարմանալի՞ն է սակայն որ ժամանակին պատմութեան հայկական մասն ալ վերաքննեն ու սրբագրեն, յանուն «սոցիալիստական ռէալիզմ»ի...

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ կուսակցական պայքարը տակաւ կը սաստկանայ հաւաքոյթներու եւ գործադրութեանց մէջ: Այսպէս, Անգարայի կուսակալը արգիլեց Հիւրրիյէթ կուսակցութեան մէկ հաւաքոյթը որ կ'ուզէր ծաղկեպսակ մը դնել Աթաթիւրքի դամբարանին վրայ: Նաեւ արգիլուեցաւ կուսակցութեան նախագահ Պոլատխանօղլուի, իր տունին մէջ բազմամարդ հաւաքոյթներ սարքել, որոնց նպատակն էր կուսակցական համախմբումներ եւ ժողովներ կատարել: Հիւրրիյէթականները բողոքած են եւ Ազգ. Ժողովին առջեւ հարցապնդում պիտի ընեն:

× «Ազգային պաշտպանութիւն» նոր օրէնքին համաձայն քննիչներ կ'այցելեն կարգ մը առեւտրական ու գրասենեակային հաստատութիւններ եւ երբ թէ չահագիտութիւն գտնելով անոնց տէրերը կը յանձնեն դատարանի:

× Սուէզի բաշխումը բանակցութիւն վերածուեցաւ: Անձ գրաւիչ որոշ քանակով ...ը պիտի տրուի Պոլսոյ մէջ:

× Ուրբաթ օր Ալեքսանդրիա հասաւ չեխոսլովաքական զէնքերու նոր առաքում մը:

× Փանամական պաշտօնական պատուիրակութիւն մը խորհրդակցութեան համար Գահիրէ հասաւ. պատուիրակութեան նախագահը յայտարարեց թէ Նասրի հետ կ'ուզեն տեսակցիլ, «որովհետեւ Սուէզի եւ Փանամայի Ջրանցքներուն պարագան նոյնն է»:

× Ըստ Վատիկանի պաշտօնաթերթ Օսսերվաթորէ Ռոմանոյի, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել եւ Սուէզի հարցը առանց արիւնահեղութեան լուծել:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Շաբաթ առաւօտ Շեպիլով ուզեց գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունենալ Տըլըսի հետ. Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս հանդիպման: Նախապէս, երեք արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարները խորհրդակցած էին իրարու հետ:

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

Délaissant la grande ville,
Je viens dans le vallon
Passer des heures tranquilles
Avec les oisillons.

Tonin MAGNE

ԼԱԹՈՒՐ Տ'ԷԿ (Օգոստոս 15).— Ցառաջի սիրական տարազն առի խորագիր, ձեզի պարզելու համար թէ ո՛րքան յաջողեցայ մտերմանալ այգիներուն հետ՝ որոնք կը տառապին բնութեան թշնամութենէն, լեռներուն հետ՝ որոնք, ինչպէս հնօրեայ դաժան աստուածներ, անկարեկիր կը դիտեն դաշտերուն խանձիլը Օգոստոսի գոլին ու շողին տակ, ջուրերուն հետ՝ որոնք քմայք մը կը խառնեն իրենց ընկերվարական աշխատանքին, ճպուռներուն հետ՝ որոնց հայրենակից դարձած եմ ահա, վայելելով «ծուլութեան իրաւունքը»՝ Փօլ Լաֆարկի բացատրութեամբ, հետեւելով սա թռչնիկներուն, որոնց շաղփաղփը ինծի կը յիշեցնէ դպրոցէն փախած պատանիներու ուրախութիւնը։

Վկայելու համար, վերջապէս, թէ ո՛րքան կրցայ հասկնալ գաւառին հոգին։

Ո՞ր գաւառին, բայց ո՞ր գաւառին, կը հարցնէ ձայն մը ներսէս։

Օ՛, մեղքը ճիտս, եթէ կը սիրեմ ամէն աշխատանք սկսիլ «Հայր մեր» աղօթքին տարազով։ Նախ մեր հայրը, մեր լեզուն, մեր գաւառը։

Մեր գաւա՛ռը։ Ցա՛ւ է ինձ հաստատել, թէ շա՜տ ժլատ է հայ մատենագրութիւնը «գաւառական բաներու» մասին։ Շապուհ Բագրատունի կը վկայէ «գեղջուկ բարբառի» մը գոյութիւնը, իսկ Թովմա Արծրունի, կոտրած անօթի մը բեկորներուն պէս, ափ մը փշրանք միայն կը բերէ մեր հին գեղջուկներուն կեանքէն։ Եւ այսքան։ Եւ խորհիլ որ գեղջուկներ էին մեր հին մատենագիրները, երիտասարդներ գիւղացի եւ շատ խելացի, — Փարպեցին, Կողբացին եւ հայկական մեծ ջահին բաղմատեղց լոյսն համատարած։

Ցետոյ, դար դարի վրայ, ինչպէս քար քարի վրայ, ու գերեզմա՜ն, ու լռութի՜ւն։ ԺԹ դարուն՝ գաւառական զարթօնք մը, բայց դեռ մթնշաղի մէջ. Տնտեսական օգնութեան եւ դպրոցական հոգաբարձութեան փոփոխուն ջանքեր։ Եւ այդ «ազգանուէր» ջանքերուն [illegible]՝ Սրուանձտեանցի բանահաւաքութեան գործը, Կայծակեցիներու, Նաթանեաններու եւ Փիրղալէմեաններու տեղագրական ուղեւորութեանց սակառը գեղջուկ ծառերով լեցուն, Լալայեանցի հսկայ դիւանատունը (Էմինեան, Աբեղեան, Հայկունի, Գեղամ Տէր-Կարապետեան, Զիթունի)։ Եւ ահա հաւաքողներու այս շարժումը մասնագիտական պատմուճան կը հագնի, արքայական թափօրի մը նշանակութիւնը կ'առնէ «գաւառական գրականութեան» վարդապետութեան հանդամանքով։ Ցետոյ Սահմանադրութիւնը մեր Պատմութեան գրքին մէջ կը բանայ «Հարստահարութեանց գլուխը», ուր գաւառը այլեւս բացորոշ կը բանաձեւէ իր իրաւունքները։

Եւ յանկարծ...

Ի՞նչ հարկ կրկին ու կրկին արձանագրելու օտարին գործած ոճիրը կամ մեղքը։ Ո՞վ մոռցաւ մեծ Համբին, որ ճանչցուեցաւ, ժամանա՛կ մը միայն, իր «զաբիթներով» եւ Պոլսոյ խաներուն յատուկ թշուառութեամբ, եւ այսքան։

Պոլիս, մայրաքաղաքացիի հպարտութեամբ մը մուշտակաւորուած, կը նմանէր այն մարդուն, որ չէր գիտեր իր սիրտին տեղը։ Ահա թէ ինչո՛ւ, — աւելորդ է առարկել՝ Համիտի դրաքննութեան ստեղծած վախին մէջ միայն փնտռելով դիւրին արդարացումներ, — կազմուեցաւ հայկական փրէսիօզիթէի դպրոց մը, չըսելու համար գրական հիփոգրիֆի աւանդութիւն մը։ Այսպէս է որ մեր գրականութիւնը դարձաւ փափիյոթաժ, երբեմն ժոնկլըրի՝ եթէ դրողը ունէր լեզուի լաւ մեքենայ մը, կամ... թեթեւ պալոն՝ եթէ չունէր այդ մեքենան ալ, — հմտութիւնը, ափսո՛ս, բացակայած է միշտ եւ ընդմիշտ։

⁂

Ֆրանսացիներն ալ, ահա, նոյն ցաւով։

Փարիզ միշտ արհամարհանքով եւ հեգնանքով նայած է գաւառին։ Երեք էսերը (Մոլիէռ, Վոլթէռ, Ֆլօպէռ), մին Փարիզի՝ իր ծագումով, միւսները՝ իրենց կամքով, խորթութեան մէջ նետած են գիւղը։ Այնքան որ փիլիսոփայութիւն մը դարձած է Ֆրանսական խօսքը, որ կ'ըսէ —

La terre est basse

Այլ ժողովուրդներու մօտ, հողին տրուած է գերագոյն արժէք։ Ցունական դիցաբանութիւնը մայրութեան խորհրդանշանական իմաստ կուտայ հողին, նոյնիսկ աստուածութեան կարգ, մինչ եբրայական աւանդութիւնը ունայնութեան հաստատագոր կը դարձնէ հողը, — փոշի։ Ռուսերը, շատ գեղեցիկ աւանդութեամբ մը, հողին կուտան հրաշագործ ուժ մը, — իրենց ժողովրդական դիւցազնավէպին հերոսը, ամէն անգամ որ գետին կ'իյնայ՝ յոգնած եւ ուժասպառ, նոր զօրութիւն մը կը ստանայ՝ երբ կռնակը կը համբուրէ հողը եւ անմիջապէս ոտքի կը կանգնի՝ աւելի ուժեղ, աւելի հզօր եւ անպարտելի։

Պէտք է ընդունիլ թէ դաժան է հողը, եւ անգութ։ Կը սպառէ մարդկային ուժը, կը քամէ կենդանութեան աւիշը՝ որ կ'անցնի մարդ-արարածին երակներուն մէջէն։ Կարելի է ըսել թէ պայքար մը կայ մարդուն եւ հողին միջեւ, տիրապետութեան մրցում մը։ Երբ մարդն է յաղթական, ժանգի նմանող հողը գոյն կը փոխէ, կը կենդանանայ, կը գեղեցկանայ, [illegible] մը պատարանքը կուտայ։ Իսկ երբ հողն է յաղթական, մարդը կը դառնայ չորցած ծառ մը, որու ճիւղերը կը կոտրին ու կը թափին, որու բունը կ'երերայ ու կը փշրուի։ Այսպէս է որ հողը կը ստորնացնէ, ոչ թէ կը բարձրացնէ, ինչպէս կը վկայէ Ֆրանսական ժողովրդական խօսքը։

Ահա թէ ինչո՛ւ, քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ, գիւղը դարձած է ու կը մնայ անշահ եւ աննշան դիւցազներգութիւն մը, որ իբրեւ դերակատար ունի հողը եւ մարդը, — հողը՝ յաղթական, մարդը՝ պարտուած հերոս։

Գիւղը, սակայն, չէ արտասանած տակաւին վերջին խօսքը։ Նահանջի մէջ է, այժմ Տարերային աղէտներ կը հարուածեն շարունակ, — հրդեհը անտառներու մէջ, կարկուտը ցորենի արտերուն եւ խաղողի այգիներուն վրայ, հրաշէկ արեւ մը որ կը խանձէ ամէն կանանչութիւն, ու ջուրի պակաս մը, որ ծարաւահիւծ կը սպաննէ կենդանիները, անդաստանները, նոյնիսկ ամէնէն տոկուն տունկերը։ Այս ձմեռ ցուրտը զարկած է, երեւակայեցէք, թզենիները, որոնք ընդունակ են ապրելու՝ իրենց արմատը մխրճելով քարերու եւ ապառաժներու մէջ։ Զարկած է նաեւ միշտադալար նոճիները։ Նոճիներ տեսայ, որոնք տէքնտաշի խանձած ձողերու կը նմանէին։ Թզենիներ տեսայ, որոնք ոսկորներու կը նմանէին։ Որթատունկեր տեսայ, որոնց ողկոյզներուն հատիկները կը նմանէին մանկական ծծի պտուկներու։ Բերքը տկար է այս տարի, ու գիւղացիները գլուխ կը շարժեն յուսահատ։

Բայց գիւղը արտասանած չէ վերջին խօսքը, ըսի։

Անոնք որ վարիչներն են քաղաքակրթութեան, կը խորհիմ, ի վերջոյ, պիտի հասկնան թէ ճարտարարուեստին բեւեռը ուղղելով դէպի գիւղ, պիտի ստեղծեն նոր քաղաքակրթութիւն մը, փոխելով այս վերջին բառն ալ հիմնովին։

Այդ նոր քաղաքակրթութիւնը, գիւղի քաղաքակրթութիւնը, որ պէտք է վայելէ այն բոլոր բարիքները, զորս իւրացուցեր էր քաղաքը, մարդը պիտի դարձնէ ոչ թէ մեքենայ, ինչպէս ըրաւ քաղաքը, այլ իրապէս մարդ։ Աւելի առողջ, աւելի իտէալական։ Մօտեցնելով զայն բնութեան, եւ ոչ թէ հեռացնելով բնութենէն։ Այս վերջին տարիներուն, հրատարակուեցան բազմաթիւ հատորներ, գիւղայնութեան վերաբերեալ, — առաջին անգամն է որ կ'ուսումնասիրուի գիւղը գիտական չափերով։ Օր մը առիթ կ'ունենամ ներկայացնելու այդ գիրքերը։ Կանուխէն հետաքրքրուած նման հրատարակութիւններով, այդ ուսումնասիրութիւններէն կ'եզրակացնեմ թէ գիւղը, այսօր պարտուած, յաղթականօրէն պիտի կանգնի վաղը, եւ նոր քաղաքակրթութեան մը լոյսին տակ՝ բնութեան լքուած այս անկիւնները պիտի դառնան ոչ միայն հանգստավայրեր, ինչպէս կ'ոգեկոչէ Ֆրանսացի գաւառացի բանաստեղծը՝ որու խօսքը գործածեցի իբրեւ գլխարկ այս յօդուածին, այլեւ աշխատավայրեր մարդկային բարւոք ստեղծագործութեան։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐԱՔՍԸ

Օտար, անգամ հայ աշխարհագրագէտները, յաճախ սխալմամբ, Արաքսը համարում են Քուռի վտակ.

Ճիշդ չէ, այդպէս չէ եղել անցեալում, այդպէս պէտք չէ դառնել եւ այսօր։ Սրանք երկու քոյր գետեր են, երկուորեակներ, ճիշդ այնպէս, ինչպէս Հայաստանից սկիզբ առնող եւ Միջագետքը ծաղկազարդող երկու գետերը՝ Եփրատն ու Տիգրիսը, որոնք Պարսից ծով թափուելուց առաջ, միանում եւ կազմում են Արաբական գետը։ Ոչ ոք չի մտածում այս գետերից մէկը միւսի վտակը համարել։

Արդէն իսկ, անցեալում, Ստրաբոնի վկայութեամբ, Արաքսը եւ Քուռը թափուել են Կասպից լիճ անջատաբար։

Արաքսը, մեր մայր գետը, դարերի ընթացքում, փոխել է իր հունը, նոյնիսկ Արարատեան դաշտում։

Մեր պատմիչների վկայութեամբ, Հայաստանի մայրաքաղաքներ՝ Արմաւիրն ու Արտաշատը եղել են Արաքսի ափին, իսկ այսօր Արաքսը հոսում է մօտ ութ քիլոմեթր հեռու Արտաշատից։

Պարագան նոյնն է նաեւ Ղարաբաղի եւ Մուղանի դաշտում։

Այդ ընդարձակ տափաստանը, որ միայն վեց մեթր բարձր է Սեւ ծովի մակերեսից, յորդահոս Արաքսը շեղել է իր ընթացքը դէպի հիւսիս եւ Կասպից լճից ոչ հեռու միացել Քուռին։

Կասպից լիճը, որին իր մեծութեան պատճառով, իրաւամբ, Կասպից ծով են կոչում, ցածր է Սեւ ծովի մակերեսից 26 մեթր եւ աստիճանաբար նուազում է, հակառակ իր մէջը թափած բազմաթիւ մեծ գետերի՝ Արաքսն ու Քուռը, Թերեք, մանաւանդ Ռուսաստանի մայր գետը՝ Վոլգան, Ուրալը եւայլն։

Արաքսը եւ Քուռը իրենց սկիզբն են առնում Հայաստանի լեռներից, մօտաւորապէս հաւասար մեծութեամբ եւ երկարութեամբ գետեր են։

Արաքսի երկարութիւնն է 780 քիլոմեթր իր ակունքներից մինչեւ Քուռի խառնարանը, իսկ եթէ հաշուելու լինենք մինչեւ Կասպից լիճ, Արաքսը աւելի երկար է։

Երկու գետերը միասին լճի մէջ թափում են միջին հաշուով մօտ 700 խորանարդ մեթր ջուր, իւրաքանչիւր երկվայրկեանին։

Երկու գետերը իրենց վերին եւ միջին հոսանքում բաժանուած են իրարից՝ Ջաւախքի, Գուգարաց, Գեղամայ, Արցախի եւ Սիւնեաց լեռներով։

Քուռի աջ ափին մինչեւ Արաքսի հովիտը խիտ հայ ազգաբնակութիւն է, իսկ ձախ ափին նստած են Վրացիները։

Արաքսը սկիզբ է առնում Էրզրումից հարաւ, Բիւրակնեան լեռներից։ Նոյն այս Բիւրակնեան լեռների լանջերին են գտնւում Եփրատի ակունքները։

Արաքսը իր մէջ է ընդունում Ախուրեանը, առաջին մեծ վտակը, կրկնապատ-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պատառը այնքան խոշոր էր որ դժուարաւ վար պիտի սահէր խեղճին կոկորդէն։ Հազարումէկ ծամծմութիւններ սկսաւ ընել կուլ տալու համար բերնին մէջ գտնուող ձուկին պատառը, սակայն, ի զո՜ւր, անկարելի էր։ Մեծկակ փուշ մը միեւնոյն ժամանակ եկած ու մխուած էր կոկորդին։ Դժուարաւ կը շնչէր։ Բացաւ բերանը լայնօրէն, ջանալով շնչել, գոյնը կարմիրէն անցաւ մանիշակագոյնի, կապոյտէն ճերմակի եւ յանկարծ կռնակի վրայ ինկաւ գետին...։

Մեռա՞ծ էր...։

Դերձակն ու իր կինը կարծելով որ նոր կատակի մը հանդիսատես կ'ըլլային, կը շարունակէին կուշտ ու կուռ խնդալ։

Քանի մը վայրկեան ետք, սակայն, երբ տեսան որ սապատողը չէր շարժեր եւ կեանքի նշոյլ մը իսկ ցոյց չէր տար, էրիկ-կնիկ սկսան մտահոգուիլ։

Դադրեցան ծիծաղելէ եւ սկսան զարհուրած՝ իրարու նայիլ։

— Ալլա՜հ, Ալլա՜հ, բացագանչեց Մուսթաֆա, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը։ Այս խեղճ կուզիկին մեր տունէն ներս մտնելը ամէն մարդ տեսաւ եւ եթէ իր դուրս ելլելը չտեսնուի, անպայման Վալիին լուր պիտի տան եւ մենք կախաղանի պիտի դատապարտուինք զայն սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Խեղճ դերձակը ծռեցաւ գետինը պառկած կուզիկին վրայ եւ ուշի ուշով զայն քննելէ ետք, գոչեց.

— Ա՜ն է, հիմա ճանչցայ, մեր օգոստափառ Սուլթանին հոպիտն է, քանի մը ամիս առաջ տեսայ զինքը հանդիսութեան մը ընթացքին...։ Ի՞նչ դժբախտութիւն, այսքան զուարթ կերպով սկսած երեկոյ մը վերջացաւ այսպէս ողբերգական ձեւով...։ Ի՞նչ պիտի ընենք, Ալլա՜հ, Ալլա՜հ...։

Կինը չէր խօսեր։ Կը խորհէր ճար մը գտնել այդ անել կացութեան։ Պէտք էր անպայման որեւէ ձեւով տունէն դուրս հանել դիակը։

Յանկարծ, դերձակին կինը գոչեց.

Գտա՛յ...։

Եւ մօտենալով ամուսնոյն, անոր ականջին ի վար բաներ մը փսփսաց։

Մուսթաֆայի դէմքը ճառագայթեց եւ վեր ցատկելով բացագանչեց.

— Հրաշալի՛ է, փրկուած ենք...։

Եւ անմիջապէս սկսան գործադրել իրենց ծրագիրը։

Գետնէն վերցուցին սապատողին դիակը, անկումի միջոցին անոր աւրշտկուած փաթթոցը կարգի դրին, վերարկուն շտկեցին եւ ամէն մէկը կուզիկին թեւը մտնելով, որպէս թէ հիւանդ մը կը բռնէին, տունէն դուրս ելան եւ յառաջացան դէպի հրեայ բժիշկի մը տունը, որուն արծաթասիրութիւնը ծանօթ էր իրենց։

Հասան Հիպոկրատի աշակերտին տան դրան առջեւ եւ սկսան բախել ուժգին կերպով։ Ծերունի սպասաւոր մը եկաւ ու բացաւ դուռը։ Դերձակը եւ իր կինը անմիջապէս ոսկի մը սահեցուցին սպասաւորին ձեռքը եւ խնդրեցին որ երթար ու իր տիրոջը ըսէր թէ հիւանդ մը կար վարը որ պէտք ունէր իր անմիջական օժանդակութեան.

Սպասաւորը արագօրէն վերադարձաւ դէպի իր տիրոջը քով, բարձրանալով սանդուխներէն, յանձնեց անոր ոսկին, մինչ դերձակը իր կնոջ օգնութեամբ բարձրացուց դիակը սանդուխներէն վերեւ գտնուող բժիշկին սենեակին պատին քով ոտքի վրայ կանգնեցնելէ ետք հեռացան ծանր բեռէ մը ազատած ըլլալու գոհունակութեամբ։

Այս միջոցին, բժիշկը, խորհելով որ իր գործը հարուստ յաճախորդի մը հետ էր, աճապարանքով ընդառաջեց հիւանդին, առանց սպասելու որ սպասաւորը լապտերով մը լուսաւորէր չորս բոլորը։ Իր աճապարանքին մէջ, ընդհարեցաւ պատին կռթնած դիակին, որ թաւալգլոր վար ինկաւ սանդուխներէն ու գնաց փռուիլ մուտքի դրան տակ։

Բժիշկը վազելով իջաւ սանդուխներէն եւ հասնելով կուզիկին դիակին քով երբ կը պատրաստուէր օգնել անոր որ վեր ելլէ, յանկարծ սոսկումով տեսաւ որ մեռած էր։

Խորհելով թէ ինքն էր որ պատճառ դարձած էր հիւանդ յաճախորդին մահուան, սկսաւ աղիողորմ ճիչեր արձակել, որոնք արթնցուցին իր կինը։

Այս վերջինը պարզուած տեսարանին առջեւ իր երեւակայական ողբը միացնելով ամուսնոյն ցաւագին ճիչերուն, աղաղակեց.

— Խե՜ղճ Մովսէս, ի՞նչ ըրիր։ Ի՞նչ ահաւոր աղէտ։ Եհովա՜յ, Եհովա՜յ, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը։

Բժիշկը, երբ կը ջանար կեանքի բերել մեռած կուզիկը, ճանչցաւ որ ան Սուլթանին հոպիտն էր եւ այս մտածումը աւելի սաստկացուց իր վախը։

Յանկարծ, սակայն, դադրեցաւ ողբալէ, եւ մուտքի դուռը խնամով գոցելէ ետք, ըսաւ իր կնոջը. Թարգմ. Ա. Գ.

(2 – Շար.)

կուած ջրերով մտնում է Արարատեան դաշտ, շեղւում է հարաւ, կտրելով Արարատեան դաշտը ամբողջովին, դառնում է սահմանաբաժան գիծ Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Խորհրդային Հայաստանի միջեւ

Արաքսը Ախուրեանից յետոյ, դարձեալ իր ձախ ափին, իր մէջ ընդունում է մի շարք մեծ ու փոքր վտակներ՝ Քասախը, Սեւ ջուրը կամ Մեծամօրին, Հրազդանը, Ազատ գետը, Վեդիի գետը, արեւելեան Արփան, Նախիջեւանի գետը, Հեքքառուն ու Բարգիւշատը եւայլն։

Այս գետերը մեծ մասամբ ամառը չեն հասնում Արաքս, օգտագործւում են ոռոգելու իրենց շրջապատող ընդարձակ եւ բերրի դաշտերը։

Արաքսն իր ակունքներից մինչեւ Կաղզուանի սքանչելի մրգաստանները, շաչելով ու շառաչելով, ճեղքում է կուրծքը Հայոց լեռների մինչեւ Արարատեան դաշտ հասնելը։ Արարատեան դաշտում, կամրջինկից Արաքսը հոսում է հեզանդ ու լայնանիստ, մինչ Օրդուբադ, ապա նորից, սեղմւում, գալարւում է Սիւնեաց, Ղարաբաղի ու պարսկական Ղարադաղի լեռների նեղ կիրճի մէջ, մանաւանդ Մեղրիի մօտերը, հազիւ 60 մեթր լայնութեամբ, ամփոփւում, մէկ ափից միւս ափին է շաչում, իր պատերը պատռել ջանալով, հոսում է կատաղի արագութեամբ, կտրելով մօտ 100 քիլոմեթր տարածութեամբ եւ այդ նեղ կիրճը, առնուազն 900 մեթր բարձր կատարից լճի մակերեսից։

Մեղրիից քիչ վարը, կան աւերակները հին կամուրջի, որի կառուցումը կապուած է Աղեքսանդր Մակեդոնացու անուան հետ, որքան ճիշդ է, դժուար է բացատրել, բայց գործը յատկապէս հաճելական է

Աւելի վարը գտնւում է Խուդափերինի կամուրջը, որը վերագրւում են Պոմպէյին, բայց հաւանօրէն աւելի ժամանակակից գործ է։

Ռուսական տիրապետութեան շրջանին շինուած են կամուրջներ, մէկը Արմաւիրի մօտ, որը միացնում է Երեւանի ու Էջմիածնի խճուղին Իգդիրի հետ, միւսը՝ Ջուլֆայի կամուրջը, որի վրայով անցնում է Երեւան-Թաւրիզ խճուղին եւ երկաթուղագիծը, իսկ 1914–18ի պատերազմին Շահթախտի կամուրջը, որի վրայով անցնում է Նաղչիւան երկաթուղին, շինուած ռազմագիտական նպատակներով, կապուած նոյն Երեւան – Ջուլֆա երկաթուղագծին, որը պիտի միացնէր Վանը, Բայազէտի վրայով Երեւանին։

1914ի պատերազմին, Ռուսաստանը սկսեց կառուցումը երկաթուղագծի, Բաղուից քիչ հեռու, դէպի արեւմուտք, Բաքու-Թիֆլիզ երկաթուղագծի վրայ գտնուող, Ալիաթ կայարանից, Արաքսի ձախ ափին զուգահեռ մինչեւ Ջուլֆա, բայց միայն այս պատերազմին լրացան աշխատանքները, որով Երեւան-Բաքու ճամբան զգալիօրէն կարճանում է այս գծով։ Այս գծին է միացուած նաեւ կարճ երկաթուղագծով, Ղափանի պղնձահանքերը Մեղրիի մօտ։

Անցնելով Արաքսը ոռոգել է ոչ միայն Արարատեան դաշտը, այլ նաեւ ծաղկացի է վերածել Ղարաբաղի ու Մուղանի դաշտերը իր ձախ եւ աջ ափերին։

Ղարաբաղի դաշտը, որը եռանկիւնաձեւ ընկնում է Արաքսի եւ Քուռի միջեւ, բնական շարունակութիւնն է մեր Արցախի նահանգի, եղել է երբեմն շէն ու բարգաւաճ։

Տասնեակ դար առաջ փորձուած ջրանցքի հետքերը կան Ղարաբաղի դաշտում, որը ոչնչացուել է Չինգիզ խանի արշաւանքների ժամանակ։

Արաքսի աջ ափին, Մուղանի դաշտում, կան հետքերը հին ջրանցքների մինչեւ 150 քիլոմեթր երկարութեամբ

Բոլոր ազգերը երգել ու պանծացրել են իրենց մայր գետերը, իսկ հայութիւնը «Մայր Արաքս»ը

Աշխարհի բոլոր անկիւններից հայութիւնն իր հայեացքը ուղղել է Արարատին ու Արաքսին, իր հայրենի լեռներին եւ ջրերին, իր հայրենի դարաւոր օրրանին

Ց. Ա.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր Յուլիս 22ի թիւին մէջ տուած էինք «Քոմպաթ»ի մէկ յօդուածը հայկ. գրականութեան մասին։ Նոյն յօդուածագիրը՝ Իւպեր Ժուէն, «Լենին եւ Ցար-Սուլթանը» խորագրով ուրիշ յօդուածի մը մէջ (Քոմպա, Օգոստ. 16) կը յիշէ հետեւեալ արդի հայ բանաստեղծները, թարգմանելով հատուածներ անոնց բանաստեղծութիւններէն — Եղիշէ Չարենց, Ազատ Վշտունի, Գէորգ Աբով, Աքսել Բակունց, Ալազան, Նայիրի Զարեան, Կապուտիկեան, Մարգարեան, Դաւիթեան, Յարութիւնեան, Գէորգ Էմին, եւ կ'աւելցնէ թէ պէտք էր որ ամբողջ հատոր մը նուիրէինք անոնց։

Գոյութիւն ունի նաեւ հայկական բանահիւսութիւն մը, կ'ըսէ, որ շատ ճոխ է, անհաւատալի բլլալու աստիճան։ Այս ժողովուրդը, որ միշտ ունեցած է դաւաճաններ իր ծոցին մէջ, բերանացի ծաղկեպսակ մը հիւսած է, որուն մէկ մասը գրի առնուած է բարեբախտաբար։ Այսպէս, «Տօմէն Ռուժ» հատորին մէջ, որ հրատարակեց «Ն. Միութիւն-Զուիցերիա» ընկերութեան քարտուղարը՝ Մորիս Տիրքոմէն, հիանալի օրինակ մը կայ հայկական բանահիւսութեան մասին «Լենին եւ Ցար-Սուլթանը», թարգմանուած ռուսերէնի վրայէն։ Գործն է անգրագէտ բանաստեղծի մը Սեփոն Բալինեանի։ Այս բանաստեղծին մահէն (1934) ետքն է որ ուրիշ անգրագէտ բանաստեղծի մը՝ Կապօ Բարձումեանի (65 տարեկան) մեկնութեան վրայ գրեցին։ Ոտանաւորը պարզունակ է թէեւ, սակայն գիւղացիական շունչ մը կ'անցնի մէջէն եւ սքանչելի չեշտ մը մէկ ծայրէն միւսը։ Եւ այս գիւղացիական շունչը կը տեսնուի մեծմասն այն գիւղացիներգութիւններուն մէջ, որոնք կը ծնին ժողովուրդին իսկ սրտին մէջ։

Հայկական այս գրականութիւնը, որ աշխարհի ամէնէն հիներէն մէկն է, քանի մը օր պէտք է ծանօթացնելու համար ֆրանսացի ընթերցողին։

ՅՈՅՆ ՎԻՊԱՍԱՆ ՔԱԶԱՆՑԱՔԻԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ

Ուրիշ առթիւ խօսած ենք յոյն ժամանակակից ականաւոր վիպասան Նիկոս Քազանցաքիի մասին, իր «Ալեքսիս Զորպա» եւ «Քրիստոս վերախաչուած» վէպերուն առթիւ։ Նոյնքան շահեկան եւ խմառաւլից է իր նոր վէպը՝ «Ազատութիւնը կամ մահը»։ Պատմելու միեւնոյն ուժը, գիւղացիներգութեան եւ առասպելին միեւնոյն զգացումը, որոնք յատկանիշներն են Քազանցաքիի գրականութեան, ի յայտ կուգան նաեւ այս վէպին մէջ։

Իր ծննդավայր Կրետէն կը կազմէ սատոր վէպին, ուր կը թաւալին դէպքերը, քաղցր եւ դառն յուշերու յաջորդականութեամբ։ Անցեալի սրբազան խորհուրդին, երբ արուեստը կը ծաղկէր, կը յաջորդէ Թրքական դաժան տիրապետութիւնը, ապա այսօրուան իրականութիւնը։ Այս պատմական կղզիին մասին վէպին մէջ Ֆրանսացի մը կ'ըսէ — Ոչ մէկ տեղ կերած եմ այսքան լաւ հաց, ոչ մէկ տեղ խմած եմ այսքան պաղուկ եւ անոյշ ջուր, եւ ոչ մէկ տեղ տեսած եմ Յոյներ որոնք այնքան նման են հին Յոյներուն»։

Հովուական այս վայրին մէջ մարդիկ ամէնէն աւելի տառապած են։ Կանուխէն քրիստոնեայ՝ Պոլսոյ անկումէն ի վեր երկու տարբեր քաղաքակրթութիւններ եւ երկու տարբեր կրօնքներ դէմ դիմաց եկան։ Թուրքերը գրաւեցին կղզին եւ Վենետիկցիներուն տունին։ Վերստին գրաւեցին։ «Ազատութիւն կամ Մահ» նշանաբանն է Կրետէցիներուն, որոնք շատ անգամներ ըմբոստացան — 1821ին, 1866ին, 1878ին եւ 1899ին

Քազանցաքի կը նկարագրէ Կրետացիները իբրեւ կատաղի հայրենասէրներ։ «Մենք Կրետացիներս ուրիշներու պէս չենք։ Աշխարհի միւս մասերուն մէջ, երբ մէկը հիւանդ է, ան միայն իր աչխարհները կ'արածէ, եթէ մշակ է, կը մտածէ միմիայն իր եզներուն մասին, եթէ առեւտրական է, իր գործերուն մասին, բայց Կրետէցի մը, պէտք է ամէնէն աւելի մտածէ Կրետէի մասին»։ Անհաւասիկ այս մտասեւեռումով միայն կ'առաջնորդուի վէպին հերոսը՝ Միքէլ։ Այնքան հուժկու է Միքէլ որ կրցնայ մարդ մը տանիքէն վար նետել, կամ փշրել գաւաթ մը իր ափին մէջ։ «Աքիլլէս» կը կոչեն զինք իր հայրենակիցները, անոր պէս կատաղի, անհնազանդ, գայրացկոտ

Բայց հայրենասիրութենէն, վէպին մէջ սիրոյ մը պատմութիւն ալ կայ։ Միքէլ կը սիրահարի Չէրքէզուհիի մը՝ Էմինէի, եւ առնէն կ'րլլայ ոչ այս թունդ հայրենասէրը նժարի մէջ կը դնէ սիրուհին եւ Կրետէն եւ մինչեւ ժառանութեան կ'առաջնորդուի։ Թուրքերուն ձեռքէն կ'առնէ Էմինէն, բայց ազատուելու համար սիրոյ այս տիրապետութենէն, ի վերջոյ կը սպաննէ Էմինէն։ Ցետոյ կը խօսի.— «Մեծ մեղք մը գործեցի։ Գիշեր ցերեկ սրտիս մէջ վանք մը կ'այրի»։ Իր նշանաբանը այլեւս «Ազատութիւն կամ մահ» չէ, այլ «Ազատութիւնը եւ մահը»։ Կարգ մը էջեր կը յիշեցնեն Իլիականը, ուրիշ էջեր աստուածաշնչական ներշնչում ունին։

Ամէնէն գրաւիչն է տեսարանը, ուր հարիւրամեայ ծերունին կը մեռնի, իրեններուն միջեւ, մղուած շարշաբալից մտատանջութենէ մը, զոր ոչ ոք կը բաժնէ («Ուրկէ՞ կուգան, ո՞ւր կ'երթան։ Անհաւասիկ ոտքը որ կը կրծէ գլխս»)։ Ամբողջ գիշերը բակին մէջ կը մնայ, կիտրոնի ծառին տակ, ինչպէս ծառի մեծ կոճղ մը։

ՍԻՐԱՆ ԱՃԵՄՈՎԱ

Նոյեմբ պարուհին որ բնդհանրապէս Միացեալ Նահանգներ կ'ապրի իր ամուսնոյն Ժան-Մարի Լուեթրէյի հետ, քանի մը շաբաթ է Փարիզ կը գտնուի։ Սիրան Աճեմովա, այս միջոցին, Էֆիլէի արխտիոներուն մէջ կը դարձնէ Զամաթայի վերջին ժապաւէնը՝

Du Sang sous le Chapiteau

Բացի Հայազգի տաղանդաւոր գերասանուհիէն, ժապաւէնին մէջ կարեւոր դերեր ունին Ժինէթ Լըքլէր, Կարբէլօ Եզ։

Ժան-Մարի Լուեթրէյ որ Ֆրանսացի ծանօթ սինէմաօ մըն է, միաք ունի նաեւ դարձնել տալու «Չէքին ժառանգութիւնը» անուն պատմուածքը որուն հեղինակն է, իր կինը՝ Սիրան Աճեմովա։

Քանի մը օրէն արուեստագէտ ամոլը կը մեկնի Վենետիկ, Տիկ. Աճեմովա հրաւիրուած բլլալով մասնակցելու Վենետիկի շարժանկարի Փիէսթիվալին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

Իր երգն ունի, սէրն ունի մանկութիւնը
լեռներում,
Նման վայրի այծեամի՝ մանկութիւնը
լեռներում։

Նա խօսել է քնուել կայծակի ու հովի
հետ…
Ոչ մի մրրիկ չի տանի մանկութիւնը
լեռներում

Վազում իջել ես քաղաք՝ կարօտից պէս
աղմկում,
Թողած այնպէս գեղանի մանկութիւնդ
լեռներում.

Կռակներով քաղաքի վառել ես սիրտդ
անշուն,
Բայց մնում է կենդանի մանկութիւնը
լեռներում…

Ուրիշ թռչնանք են բուրում մայթերը
քո դեղեղած,
Սակայն իր վառ գոյնն ունի մանկութիւնդ
լեռներում։

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Ենտոյ պատմեց նրա ձեռք առած միջոցները իւր նպատակը իրագործելու համար, որոնց մէջ գլխաւոր դերը պատկանում էր Մերուժան Արծրունուն։ Պատմեց Շապուհի մեծամեծ խոստումները Մերուժան Արծրունուն, որոնց կ'արժանանայ նա, երբ Արշակ թագաւորի ցանկութիւնները կը կատարէ։ Նկարագրեց Հայոց նախարարների ուխտը եւ նրանց պայմանաւորութիւնները, սպանացող շարիքների առաջը առնելու համար եւ, թէ՝ եկեղեցին, թէ՝ Արշակունեաց գահը, Պարսից բռնապետութիւնից ազատելու համար։ Իւր հաղորդած տեղեկութիւնները վերջացրեց նա խիստ մխիթարական յուսադրութիւններով, թէ ինք համոզուած է, որ Շապուհին չի յաջողուի իւր չար դիտաւորութիւնները կատարել, թէեւ, գուցէ Հայաստանը բաւական մնասներ կը կրէ նրանից, բայց երբեք չի նուաճուի։

Թագաւորը գլուխը խոնարհած, խորին վրդովմունքով լսում էր։ Նրա թուխ մազ, փոքր ինչ թխագոյն դէմքը, աւելի մռայլ արտայայտութիւն էր ստացել։ Այդ բոլորը, կարծես, սպասում էր նա, այդ բոլորը նախազգուշակել էր նա այն օրից, երբ դժբախտ հանգամանքները նրան ձգեցին Շապուհի ձեռքը։ Նա դարձաւ դէպի Ներքինին, հարցնելով.

— Ի՞նչպէս հասան քեզ այդ տեղեկութիւնները, Դրաստամատ։

Տիզբոնում եղած ժամանակս, տէր արքայ, միշտ հետամուտ էի գիտնալու, թէ ինչ են մեքենայում Պարսից արքունիքում։ Այդ մասին ես ունէի մի հաւատարիմ անձն, որ շատ մօտ էր գործերին, եւ ամէն ինչ հաղորդում էր ինձ։ Հաւաքած տեղեկութիւններս գաղտնի սուրհանդակների միջոցով՝ անմիջապէս հաղորդում էի Հայոց նախարարներին, նրանց զգուշացնելու համար, եւ նրանցից պատասխաններ էի ստանում։ Ես ինչ որ կարող էի անել, արել եմ, տէր արքայ, այժմ մնում է ինձ՝ դիւրացնել իմ թագաւորի դրութիւնը եւ, եթէ կը յաջողուի ինձ, որի մասին մեծ յոյս ունեմ, ազատել նրան իւր դառն կապանքներից….։

Վերջին խօսքերը արտասանեց նա հագիւ լսելի ձայնով։

Թագաւորի դէմքի վրայ երեւաց մի տխուր ժպիտ։ — Գովում եմ քո եռանդը, Դրաստամատ, ասաց նա, բայց չեմ կարող հաւանութիւն տալ քո անչափ ոգեւորութեանը։ Դու, քան թէ այստեղ իմ ազատութեան հոգսերով զբաղուելու, որը ժամանակի եւ յաջող հանգամանքների գործ է, աւելի օգտաւէտ կը լինէիր այնտեղ, Տիզբոնում, որպէսզի, Պարսից արքունիքին մօտ լինելով, շարունակէիր քո սկսած դերը։ Հայոց նախարարներին մի հաւատարիմ ականջ է հարկաւոր ունենալ Տիզբոնում, եւ ամենայարմարը դու ես, որ վայելում ես Շապուհի առանձին շնորհը։

— Այնուամենայնիւ, իմ տէր թագաւորի վիճակը… նրա աննախանձելի դրութիւնը… կրկնեց Ներքինին դողդոջուն ձայնով։

— Իմ վիճակը այժմ մասամբ դիւրացած եմ համարում, Դրաստամատ, որովհետեւ, քո հաղորդած տեղեկութիւնները բաւական հանգստացրին ինձ։ Կրկնում եմ, Տիզբոնում մի հաւատարիմ մարդ է հարկաւոր, եւ այդ մարդը դու պէտք է լինես։ Իսկ ինձանով զբաղուելը, դա միայն ժամանակ կը խլէր քեզանից։ Ես աւելին կ'ասեմ. իմ այստեղից ազատուելը, Հայաստան գնալը եւ կրկին իմ կառավարութեան գլուխ անցնելը, գործերի այժմեան խառն եւ անորոշ դրութեան ժամանակ, ես մինչեւ անգամ վնասակար եմ համարում։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ ես չպիտի կարողանամ հաշտուել իմ նախարարների հետ, իսկ այդ հայրենիքին փրկութեան համար անհրաժեշտ է։ Մեր մէջ այլեւս փոխմի մտերմութիւնը կայանալ չէ կարող։ Իմ ներկայութիւնը կը բորբոքէ մի նոր, ներքին պատերազմ, երբ արտաքին թշնամու հետ կռուելու շատ պէտքեր կան։ Ես կը մնամ այստեղ. ես կը զոհեմ ինձ հայրենիքի խաղաղութեանը։ Թո՛ղ իմ նախարարները հաշտուեն իմ որդու հետ։ Նա նոր է նրանց համար եւ նրա հետ հին հաշիւներ չունեն։ Իսկ ես այստեղ կ'աղօթեմ նրանց յաջողութեան համար, եւ կը սպասեմ Աստուծոյ անօրէնութեանը….

Ներքինին չկարողացաւ զսպել իւր դառն զգացմունքները, խոնարհուեցաւ եւ, գրկելով դառնապարտ ցղթայակապ ոտները, բացականչեց.

— Տէ՛ր արքայ, մեծ է Աստուծոյ աշխարհը եւ անբաւ է նրա գթութիւնը, եթէ դու Հայոց երկիրը գնալ չես ցանկանում, Աստուած շատ ապահով տեղեր ունի քո բնակութեան համար…

Դաստապարտեալը վեր կացաւ եւ նրան եւս իւր հետ վեր բարձրացրեց, ասելով.

ՐԱՖՖԻ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

●

Մ. Նահանգներու Դեմոկրատները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ (210ի դէմ 905 ձայնով) որոշեցին իրենց նախագահական թեկնածուն։ Ատլայ Սթիվընսըն անծանօթ մը չէ. նախորդ նախագահական ընտրութիւններուն ալ Դեմոկրատներու թեկնածուն էր. բայց պարտուեցաւ Այզընհաուըրէն։ Առաւելաբար այս նկատումով էր, որ նախկին նախագահ Թրուման առաջարկած էր այս անգամ Ա. Հարրիմանը ներկայացնել, որովհետեւ, կ'ըսէր, փորձը ցոյց տուաւ թէ «Ատլայ չի կրնար Այքը պարտութեան մատնել»։ Հարցը այն է սակայն, որ Այզընհաուըրի վայելած ժողովրդականութեան պատճառով, Հարրիման ալ չէր կրնար մեծ յոյսեր ունենալ։ Մանաւանդ որ Հարրիման միլիոնատէր է եւ շատ մը Ամերիկացիներ (մանաւանդ բանուոր դասակարգը) կը նախընտրեն դիմուորական մը ունենալ որպէս նախագահ քան թէ միլիոնատէր մը։

Սթիվընսընի դրութիւնը շատ դժուար է. չի կրնար բացէ ի բաց յարձակիլ Այզընհաուըրի վրայ, որ շատ սիրուած է ժողովուրդէն. ընտրական պայքարին ընթացքին, ստիպուած է կշռել իր իւրաքանչիւր բառը, այլապէս կրնայ իր վրայ հրաւիրել ընտրողներուն հակակրութիւնը։ Լաւ դիտնալով այս պարագան, ուրեմն օր հետեւեալը յայտարարեց. «Նախագահ Այզընհաուըրի տուած որոշումները միշտ ալ ճիշդ եւ իմաստուն են. բայց իր խորհրդականներն են որ վերջին պահուն գայն կը տարհամոզեն»։

× Դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը նշանակեց նաեւ փոխ-նախագահութեան իր թեկնածուն՝ յանձին ծերակուտական Քիֆովըրի։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

1951ին, Ատընաուըրի կառավարութիւնը պահանջած էր որ համայնավարութիւնը ապօրինի եւ արգիլեալ հռչակուի Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ։ Հարցը յանձնուած էր դաշնակցային գերագոյն դատարանին քննութեան։ Ուրբաթ օր դատարանը արձակեց վճիռը։ Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ համայնավարութիւնը յայտարարուեցաւ «հակասահմանադրական» եւ որպէս այդպիսին՝ արգիլուեցաւ. կուսակցութեան ինչքերը պիտի գրաւուին կառավարութեան կողմէ։

Դատավարութեան թղթածրարը կը պարունակէ 4500 էջէ աւելի վաւերաթուղթեր, ինչպէս նաեւ համայնավարներու ամբողջական անուանացանկը։

Դատարանին վճիռը արձակուելէն անմիջապէս ետք ոստիկանութիւնը խուզարկեց եւ կնքեց համայնավար բոլոր կեդրոնատեղիները. համայնավար թերթերը փակուեցան. կարգ մը ղեկավարներ ձերբակալուեցան.

× Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլն ու ձայնասփիւռը բուռն կերպով բողոքեցին այս որոշման դէմ եւ ապստամբութեան կոչեր ուղղեցին։

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրոն ղեկոյց մը հրատարակեց, որուն մէջ «բուռն կերպով կը բողոքէ այս որոշման դէմ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՔԱՅ ածխահանքերուն մէջ աշխատող 60.000 Իտալացիներ կը սպառնան վերադառնալ իրենց երկիրը, եթէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք չառնէ իրենց ապահովութեան համար։ Եթէ այս սպառնալիքը իրագործուի, Պելճիոյ ածուխի արտադրութիւնն ու ամբողջ տնտեսութիւնը շատ մեծ հարուած պիտի կրեն։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԱՅԻՆ տուրքերը 20 առ հարիւր յաւելում մը պիտի կրեն Ֆրանսայի մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը ծանր տագնապի մէջ է. Բանուորներն ու գիւղացիները կը ծառանան կուսակցական ղեկավար տարրերուն դէմ. այս կացութիւնը, ըստ հունգարական թերթի մը, «կուսակցութեան գործած մեծ սխալներուն հետեւանքն է»։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ տնտեսական սպասարկութեանց գործակալները քննութիւն մը բացին դուրսերկրեական դրամատուներու մէջ պահ դրուած այն գումարներուն մասին, որոնք կը պատկանին եգիպտահպատակ Հրեաներու։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղաբաշխութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)։ Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Գարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 Ֆր.։

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1000 Ֆրանք։

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) Նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1000 Ֆրանք։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Կիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան. 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըղշլա։ Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլէրպէյի որբանոցը։ 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է։ Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են։ Կը խնդրուի զինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ընտացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Րէնսի։

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին զոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝

168, Rue du Temple, Paris (3e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Օր. Պերճուհի Թէրզեանի եւ Ժան Եզնիկեանի ամուսնութեան առթիւ.—

Գ. Գ. Արաքէն Թէրզեանէ, Մուշեղ Եզնիկեանէ, Զաւէն Եզնիկեանէ, Յակոբ Թէրզեանէ 3000ական Ֆրանք։

Մարսէյլէն Գ. Մելքոն Գօզոսեան Լիոնի նոր եկեղեցին իր այցելութեան առթիւ՝ 10,000 Ֆրանք։

Տիկին Մառի Գասապեանէ, Տիկին Զիվինճեանէ, Տիկին Զապէլ Թումիկեանէ եւ Տիկին Փալանդի Սարրկարապետեանէ՝ 1000ական Ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Օր. Երանոսեանի եւ Գ. Դումանուրաճեանի ամուսնութեան առթիւ հաւաքուած են հետեւեալ գումարները ի նպաստ Կապոյտ Խաչի դպրոցին.— Տէր եւ Տիկին Կուտէրեան 5000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Երանոսեան 3000 Ֆր., Տիկին Մարգարեան 1000 Ֆր., Գ. Ժ. Դումանուրաճեան 1000 Ֆր., Տէր և Տիկին Աւագեան 1000 Ֆր., Գ. Գ. Նահապետեան 1000 Ֆր. Գ. Օ. Կարապետեան 500 Ֆր., Գ. Կ. Սուքիասեան 1000 Ֆր. (Վիէնէն)։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ • MARDI 21 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7659 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3470

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՓՈՐՁԸ

■

Էջմիածնի միջամտութիւնը Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ, 15 տարուան պատմութիւն ունի:

1941 Դեկտեմբերին սկիզբը տեղի պիտի ունենար նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը:

Այս առթիւ պատրաստուած նոր Կանոնագրին մէջ մտցուցին յօդուած մը, որով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան իր մասնակցութիւնը պիտի բերէր Էջմիածին՝ երկու վճռական ձայնով, մէկը աշխարհական, «Հայաստանի ժողովուրդի» կողմէ, միւսը հոգեւորական, «Մայր Աթոռի» կողմէ:

Այդ Կանոնագիրը մշակողներն ու այդ յօդուածը մտցնողները նոյն այն տարրերն էին, որոնք անցեալ Փետրուար 20ին ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կաթողիկոս ընտրեցին Զարեհ Եպս. Փայասլեանը:

Անոնց անկեղծ ու հայրենասիրական նպատակն էր կապերը սերտացնել մայր Հայրենիքի եւ սփիւռքի, մայր Աթոռի եւ Կիլիկեան բազմադարեան Աթոռին միջեւ:

Սակայն Էջմիածին չարաչար գործածեց իրեն սրուած երկու ձայնի բացառիկ իրաւունքը, մասնակցութիւնը վերածելով միջամտութեան, նոյնիսկ վէթոյի:

1941 Յունիս 22ին Հիթլերի կողմէ Ռուսիոյ վրայ կատարուած յարձակումը «դաշնակից» դարձուց Խորհրդային Միութիւնը, որ մինչ այդ «բարեկամ» էր Գերմանիոյ, ըստ 1939 Օգոստ. 24ի Ռիպենթրոփ-Մոլոթով համաձայնագրին:

Այնուհետեւ Մերձաւոր Արեւելքի դուռները լայն բացուեցան բոլշեւիկեան քարոզիչներու առջեւ:

1941ին Կիլիկիոյ Աթոռին համար միակ արժանաւոր թեկնածուն էր Գարեգին Արք. Խաչատուրեան, Պոլսոյ այժմու պատրիարքը, այն ատեն կաթող. պատուիրակ եւ առաջնորդ Հարաւային Ամերիկայի.

Գարեգին Արք.ի ընտրութիւնը կասկածէ դուրս էր, ի բացակայութեան Էջմիածնի պատուիրակներուն:

Շուտով հասան սակայն Էջմիածնի զոյգ պատգամաւորները. Արսէն Արք. Ղըլըճեան, յայտնի գործակալ Չեկայի և Պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, որոնք վէթօ դրին Գարեգին Արք.ի ընտրութեան դէմ, իրենց ազդանշներով երկպառակութիւն սերմանեցին Միաբանութեան մէջ եւ արգիլեցին կաթողիկոսի օրինաւոր ընտրութիւնը:

Ընդվզեցուցիչ էր Էջմիածնի միջամտութիւնը, որ ընդհանուր զայրոյթ պատճառեց

Հայաստանի պատուիրակները ինչո՞ւ հակառակ էին Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի ընտրութեան:

Բազմաթիւ ենթադրութիւններ եղան ժամուն մէջ այս առթիւ:

Երկու պատուիրակները իրենց պաշտօնական գրութեան մէջ կարգ մը անհաճոյ ածականներ տուած էին թեկնածուին եւ յանգած այն եզրակացութեան՝ թէ Գարեգին Արք. «անցանկալի» էր Խորհրդային Հայաստանի իշխանութեանց համար:

Այդ ածականները ո՛չ մէկ լուրջ քննադատութեան կը դիմանային եւ չէին կրնար իբրեւ փաստ ծառայել՝ բեկանելու համար ընտրութիւնը:

Գրուեցաւ թէ՝ Գարեգին Արք. հակահամայնավար է: Չէ՞ որ «Աշխարհի լոյսն ի Հայս»ի առաջին հատորը կը սկսէր այսպէս.

« Կրօնքը ափիոն է », — կը պատգամէ Լենինեան ժխտումնասէր նոր վարդապետութիւնը: Բայց դարավերջին այս ուսուցումը ինքն իսկ «ափիոն» մըն է, թմրեցուցիչ մ՚իրական, ընկերային քաղցրանեղի մը մէջ լուծուած, որ շատ ենշտութեամբ կը ներարկուի Տեսիլի եւ Գաղա-

փարականի բարձր ու ազնուական թռիչքներէն զուրկ տկար միտքերուն եւ հոգիներուն »:

Աշխատակցած էր հակահամայնավար թերթերու:(Դեռ ոչ ոք գիտէր թէ «Վէմ»ի «Ընծայեցի»ն ինքն էր):

Այս փաստերն ալ բաւական չէին արգիլելու համար Գարեգին Արք.ի ընտրութիւնը Կիլիկիոյ Աթոռին:

Սրբազանը երեք տարի առաջ եղած էր Կիլիկիոյ մայրավանքի Դպրանոցին եւ ատեն մըն ալ՝ առաջնորդ-փոխանորդ Մարաշի: Որով ծանօթ էր Կիլիկիոյ եւ Կիլիկեցիներուն

Պատճառներէն մէկը, որուն մասին չէ գրուած, կը կարծենք թէ Էջմիածնի պատգամաւոր Արսէն Ղըլըճեանի անձնական հակառակութիւնն էր Գարեգին Արք.ի:

Այս վերջինը՝ դեռ վարդապետ՝ առաջնորդ էր Պաղտատի, ուր կ՚ապրէր Ղըլըճեան վարդապետ՝ վարելով կուսակրօնի բոլորովին անվայել կեանք մը եւ տեղի տալով ծանր գայթակղութեանց:

Գարեգին վարդապետ խստիւ խայտառակած էր զինքը եւ հեռացուցած Պաղտատէն:

Քինախնդիր Արսէն վրդ., արքեպիսկոպոս դարձած եւ կոթնած ամենազօր Չեկայի վրայ, օգտուեցաւ ներկայացած բացառիկ առիթէն՝ վրէժ լուծելու համար անբասիր եկեղեցականէ մը:

Ու չահեցաւ դժբախտաբար:

Խորհրդային Էջմիածնի առաջին յաղթանակն էր այս:

Քաջալերուած այս գիւրին յաջողութենէն, 15 տարի վերջ նոյն Էջմիածինը տարբեր պայմաններու տակ նոյն փորձը կատարեց:

Ու այս անգամ ձախողեցաւ:

Ազգի մեծամասնութեան նոր թեկնածուն՝ Զարեհ Ա. փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ:

Էջմիածին ու « Հայաստանեայց »ները չկրցան մարսել իրենց ամօթալի պարտութիւնը:

Ու ահա վեց ամիսէ ի վեր ամէն աղտոտ միջոցներու կը դիմեն՝ թունաւորելու համար Մերձաւոր Արեւելքի մեր մեծ գաղութներուն խաղաղ կեանքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԵՂ ՔԱՅԼ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

●

ՏԸԼԸՍԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԳԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ՞

Լոնտոնի խորհրդակցութիւնները տակաւին որոշ արդիւնքի մը չյանգեցան: «Մեծ»երը կը բանակցին իրարու հետ, «փոքր»երը զանազան ծրագիրներ կ՚առաջարկեն:

Վերջին երկու օրերու կարեւորագոյն դէպքը Տըլըս – Շեփիլով տեսակցութիւնն էր, որուն ընթացքին Շեփիլով մատնանշեց թէ Սուէզի մէջ գինեալ միջամտութիւն մը կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ: Կրկնեց թէ հարցը իր լաւագոյն լուծումին կրնայ յանգիլ երկրորդ ժողովի մը մէջ, որուն պիտի հրաւիրուին աւելի մեծ թիւով պետութիւններ (45):

Փաստը այն է, որ թէեւ Լոնտոնի խորհրդակցութեանց մասնակցող պետութիւններուն մեծամասնութիւնը կողմնակից է Սուէզի միջազգայնացման, բայց կը վարանի զէնքի ուժով լուծել անհամաձայնութիւնը

Անգլիոյ արտաքին նախարարը բացարձակապէս մերժեց նկատի առնել երկրորդ ժողովի մը առաջարկը. «Զէմ կարծեր որ աւելիս լաւ լուծում մը ըլլայ, որովհետեւ մեծապէս պիտի դանդաղեցնէ մեր աշխատանքները. մինչդեռ տաղնապին լըջութիւնը կը պահանջէ որ արագ շարժինք: Անգլիական կառավարութիւնն ու ժողո-

վուրդը զէնքի ուժ բանեցնել չեն սիրեր. եւ ընդհանրապէս գիւրաւ չենք բարկանար. բայց երբ տեսնենք որ ակնյայտնի թշնամական արարքներու պատճառով մեր կենսական շահերը պիտի վտանգուին, թոյլ չենք տար»:

× Մեծագոյն հարցը այն է թէ Լոնտոնի ժողովը պիտի ընդունի՞ ամերիկեան ծրագիրը, որ կը նախատեսէ Սուէզի միջազգայնացումը, քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ վարիչ մարմնի մը ստեղծումը եւ Եգիպտոսի համար կարեւոր շահաբաժին մը:

× Փաքիստանի արտաքին նախարարն ալ երեք կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ներկայացուց ժողովին. — 1) Սուէզի ազգայնացումը պէտք է ընդունիլ որպէս կատարուած իրողութիւն: 2) Միջազգային մարմին մը, Եգիպտոսի հետ գործակցաբար, պիտի ապահովէ երթեւեկին ազատութիւնը: 3) Այս երկրորդ կէտին մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ:

× Կ՚ըսուի թէ Սպանիան ալ մասնիր է ծրագիր մը առաջարկել:

× Իսկ Հնդկաստանի վարչապետին քոյրը, Տիկին Փանտիթ, պատրաստելու վրայ է ուրիշ ծրագիր մը, որ կը նախատեսէ միջազգային վերահսկիչ մարմնի մը ստեղծումը, որուն մէջ Եգիպտոս ներկայացուած պիտի ըլլայ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ.

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը Տըլըսի ծրագիրը յորջորջեց « գաղթատիրական նոր փորձ մը »:

× Մինչ Լոնտոնի մէջ հակասական եւ այլազան ծրագիրները կը յաջորդեն իրարու, Նասր յայտարարեց թէ «բացարձակապէս անընդունելի է Տըլըսի առաջարկը, որ կը վտանգէ մեր անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը, եւ կը վիրաւորէ մեր հպարտութիւնը: Եթէ Լոնտոնի ժողովը որոշէ հարցը ՄԱԿին ներկայացնել, Եգիպտոսի պատասխանը պիտի ըլլայ հետեւեալը.— ՄԱԿի Ուխտը թոյլ չի տար որ օտարներ միջամտեն ըլլան երկրի մը

ներքին հարցերուն: Եգիպտոս վճռած է սաղ ծախել իր անկախութիւնը»:

× Լուր կը հասնի թէ Լոնտոնի ժողովը պիտի փակուի չորեքշաբթի օր:

× Մ. Նահանգներու Քարիւղներու Միութեան ընդհ. խորհրդականը յայտարարեց. «Մ. Նահանգները, Վենեզուէլան եւ Քանատան կարող են գոհացում տալ ո՛չ միայն Ամերիկայի, այլ նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղի պահանջքին»:

:: ՕՐԸ ՕՐԻՆ ::

●

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Փարիզէն հեռու ըլլալով, ճիւղեր չունիմ ձեռքի տակ, եւ պատահաբար կը գրեմ այս տողերը:

«Բազմավէպ»ի լեզուաբան աշխատակիցը, Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան, խորշելի կը գտնէ ժողովրդական բացատրութիւն մը, « Մնաց որ » եւ կ՚առաջարկէ գրել « Բողունն որ »:

Վարդապետը խորթ համարելով առաջինը, կ՚ուզէ համոզել թէ ծնած է թուրքերէն «զալտը քի» բացատրութենէն:

Ինծի համար նորութիւն է այս գիւտը: Թուրքերէնի մասնագէտ չեմ, բայց չեմ յիշեր թէ Թուրքերը այդպիսի ոճ մը ունին:

Թէ՛ մեր «մնաց որ»ը եւ թէ իր առաջարկած «բողունն որ»ը հարազատ հայերէն են, ինչպէս «ուրիշ խնդիր որ»ը, եւ աւելորդ է հուկիթին մէջ մազ փնտռել:

Ֆրանսերէնն ալ ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ հայերէնին:

× Մխիթարեանց սանները միշտ հաւատարիմ են ինչպէս իրենց դպրոցներուն, նոյնպէս հայերէնի հնոտի ձեւերուն:

Այդ սաներէն Ֆերապ նկարագրելով իրենց ուխտագնացութիւնը դէպի Վենետիկ, երեք անգամ կը գրէ Վենետիկոյ (Յառաջ, 15 Օգոստ.):

Յետոյ կ՚ըսէ.— Հասանք ի Ճիւթթեֆա, հասանք ի Վենետիկ:

Մեր աշխարհաբարով կ՚ըսենք — Վենետիկ: Իսկ բոլորովին աւելորդ է «ի»ն, «հասանք»էն ետք:

× Երեւանի թերթերը նոր բառեր «չիննում են, հա չինում...»: «Լեզուն ճոխացնո՞ւմ»:

Հայաստանի ջրային տնտեսութեան «մինստր դեպուտատը», Գ. Ա. Բաղրամեան, զեկուցում տալով Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, շարացի պէս կը շարէ նետուեալ բառերը, իբրեւ նմոյշ «սովետական լեզու»ի.—

Իրրիկացիոն օբյեկտներ (ոռոգման ձեռնարկներ), ջրային ռեսուրսներ (աղբիւրներ), մինիմալ (նուազագոյն), Միութենական իրրիկացիոն-էներգետիկ կառուցի սխեման. («Սով. Հայաստան,» 26 Յուլիս):

Բառարան մը առէք եւ թարգմանեցէք:

Կուլտուրա բառ մըն ալ կը հոլովէ վերէն վար, այստեղ՝ հողագործութեան տեսակէտով: (Նոյնը «մշակոյթ»ի համար):

Ունինք երեք բառ՝ երեք իմաստով.— Մշակոյթ (բուն «կուլտուրա»ն),մշակում, (գրական իմաստով) եւ մշակութիւն (հողագործական):

× Նոր գիրք մը, «Ուրուագծեր Սովետական Հայաստանի Պատմութեան», (Ա. հատոր), քարտէս դարձաւ ձեռքիս տակ, երբ օտար բառերը կը նշանակէի կարմիր մատիտով

Քանի մը նմոյշներ.—

Բուրժուա – նացիոնալիստական մարքսնեական կառավարութիւն, կոնտրռեւոլյուցիոններները սոցիալիզմի դիմակի տակ, ամենառեւոլյուցիոն տարրերը. ավանգարդային, ռայոնի ռազմառեւոլյուցիոն կոմիտէն, գուբերնիա, ավանտյուրիստական, կապիտուլյանտ, օկուպանտ, եւայլն:

Եւ —վերջապէս նշանաւոր գիւտ մը,— «Զոռով բռնագրաւում են տները»:

Ուրեմն չեն գիտեր որ «Զոռով»ը արդէն բռնի կը նշանակէ, թուրքերէն...

Լեզո՞ւն է որ պեստական կը դառնայ, թէ՞ ագիտութիւնը, միացեալ նախկին կազմելով բանութեան հետ:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր ահաբեկիչները բազմաթիւ յարձակումներ կատարեցին Պոնի գանազան թաղերուն վրայ. ապստամբները, որոնք խառնուած էին ժողովուրդին, կրակ բացին ապահովութեան ուժերուն վրայ. գինուոր մը սպաննուեցաւ եւ երեք ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան: Քանի չափ ապստամբներ ալ սպաննուեցան

Ալժէի, Կոնստանտինի եւ Օրանիոյ մէջ բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալուեցան:

× Թունուզի վարչապետը յայտարարեց թէ Սուէզի հարցին մէջ իրաւունք կուտայ Եգիպտոսի:

× Թունուզի Երեսփոխանական ժողովին մասնակի ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի:

× « Մարոքի Աշխատանքի Միութեան » ազգային խորհուրդին նստաշրջանը փակուեցաւ կիրակի օր: Կը պահանջեն Ֆրանսական ուժերու մեկնումը եւ կ՚ուզեն որ կառավարութիւնը օգնէ Ալժերիոյ ապստամբներուն:

× Մարոքի Իսթիգլալ կուսակցութեան համագումարին ընթացքին Պալաֆրեժ եւ Ալալ էլ Ֆասի պահանջեցին որ ներկայ կառավարութիւնը հրաժարի եւ իր տեղը զիջի «միատարր» կառավարութեան մը:

× Մարոքի Սուլթանը ընդունեց Թունուզի վարչապետին հրաւէրը. բայց այցելութեան թուականը տակաւին որոշուած չէ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

●

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր անկախ պաշտօնակիցը՝ «Ազգ» որ սկիզբէն ի վեր անաչառ դիրք մը բռնած էր Կիլիկիոյ կաթողիկոսական խնդրին շուրջ, իր կարգին ընդվզելով ծագած վրդովիչ միջադէպերէն, սկսած է հրատարակել շարք մը շահեկան խմբագրականներ:

Ստորեւ կը հրատարակենք այս շարքին առաջին խմբագրականը ուր առարկայօրէն քննելով խնդրին բոլոր ծալքերը, խմբագիրը ինքնաքննադատութեան կը հրաւիրէ խռովարար տարրերը.—

Որպէսզի միանգամ ընդմիշտ ճշդուի մեր կեցուածքը ազգային եկեղեցական վերջին տագնապին առնչութեամբ եւ որպէսզի ամէն թիւրիմացութիւն փարատի, անհրաժեշտ կը նկատենք յետադայ քանի մը խօսքն ուղղել մեր ընթերցողներուն:

Սկզբնական շրջանին, կաթողիկոսական ընտրութենէն շատ առաջ դեռ, մենք մեր կարելին ըրինք տեղական իշխանութեանց մօտ՝ կողմերու միջեւ բարւոք կարգադրութեան մը յանգելու համար, բայց չյաջողեցանք, ինչպէս չյաջողեցան շատ ուրիշներ՝ մեզմէ առաջ եւ ետք, նկատելով որ Պետութիւնը իր դիրքը ճշդած էր եւ որեւէ միջամտութեան ընթացք տալ չէր ուզեր:

Երկու տարի լուռ մնացինք, յուսալով որ աւելի «հեղինակաւոր» անձեր՝ աշխարհական թէ հոգեւորական, ներքին՝ զուտ ազգային գետնի վրայ կրկարողանային կողմերու միջեւ համաձայնութիւն մը իրականացնել: Այդքա՛ն ցանկալի այդ համերաշխութիւնը առաջին ծափահարողները պիտի ըլլայինք, բայց ցաւ է մեզ հաստատել, որ այդ աշխատանքն ալ ձախողեցաւ: Երկուստեք ընդունելի համաձայնութեան մը պայմանները՝ ինչ բնոյթի եւ ձեւի ալ ըլլային, մեզի համար վճռելի ոչինչ պիտի ունենային:

Բայց երբ հաստատեցինք գոյութիւն հետզհետէ խորացող պառակտումն ու յաչս օտարներու մեր ազգային արժանապատուութեան ոտնակոխումը, գիտակցութեան հրաւէր ուղղեցինք ժողովուրդին՝ թելադրելով կարգապահ մնալ ու անիշխանութեան դիմել խուսափիլ

Վերջին հաշուով ժողովուրդը ո՛չ այս եւ ոչ այդ հատուածին հօրենական կալուածն է, եւ ոչ ալ՝ անհատապէս կամ հաւաքականօրէն, իրաւունք ունէր խօսելու մօտ քառորդ միլիոն հայութեան մը անունով եւ խաղալու՝ անոր ճակատագրով:

Կ'ըսենք ու ամէն առթիւ պիտի կրկնենք, թէ իբրեւ կարգապահ քաղաքացիներ, պարտաւոր ենք խոնարհիլ ազգ. իշխանութեանց հեղինակութեան առջեւ, որ Պետութեան կողմէ ճանչցուած է իբրեւ միակ օրինաւոր եւ ընդունելի հեղինակութիւն

Դժգոհնե՞ր կան, այդ իշխանութեան ենթարկուել չուզողնե՞ր ունինք. Թո՛ղ կազմակերպուին՝ կարգապահօրէն, առանց ժողովուրդը պառակտելու, առանց կիրքերը գրգռելու, առանց գռեհկութեանց դիմելու ու թող աշխատին իրենց դատին յաջողութեան համար:

Ազատութեանց հայրենիքն է Լիբանան: Այս սահմանական ափերուն վրայ կարելի է ամէն ինչ ազատօրէն ընել՝ այնքան ատեն որ այդ ազատութիւնը չարաչար չօգտագործուիր եւ չի բռնաբարուիր ազատութեան նուիրականութիւնը:

Բայց երբ մարդիկ կը դիմեն Սուրիոյ կառավարութեան՝ բողոքելու համար ազգային գաւառական ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւններուն դէմ, կառավարութիւնը՝ խնդիրը ուսումնասիրելէ ետք՝ կը պատասխանէ թէ ընտրութիւններու սկզբունքը օրինաւոր է, դատ կը բանան՝ կորսնցնելու համար զայն, կրկին կը բողոքեն՝ զարձեալ ձախողելու համար ու այս անգամ երբ փողով ու թմբուկով կը յայտնեն, թէ Պետութեան որոշումը չեն ընդունիր,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՅՍ...

Բայց երբ Լիբանանի մէջ կը գտնուին մարդիկ՝ որոնք կը դիմեն Հանրապետութեան Նախագահին, վարչապետին ու Նախարարներուն՝ բողոքելով ազգ. իշխանութեանց եւ կաթողիկոսական ընտրութեան օրինաւորութեան դէմ, իրենց կը պատասխանուի՝ թէ Պետութեան համար ազգ. իշխանութիւնը օրինաւոր է եւ ճանչցուած ու վաւերացուած՝ կաթողիկոսական ընտրութիւնը, կրկին կը բողոքեն, եկեղեցական օրէնքներ եւ հաղորդագրութիւններ կը ներկայացնեն՝ որպէսզի պատասխանուի իրենց թէ այդ բոլոր վաւերագրերը օրինական հիմք չունին եւ ոչ մէկ իրաւունք կուտան իրենց, ու այն ատեն երբ ատեաններէն ու հրապարակներէն կ'աղաղակեն թէ չեն ընդունիր Պետութեան խօսքը,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՅՍ...

Երբ միաբանական ժողով մը կը գումարուի ու կարգ մը հոգեւորականներ իրենց իրաւասութենէն դուրս որոշումներ կուտան, երբ կաթողիկոսարանի պաշտօնագրերուն վրայ այդ որոշումները կը հաղորդուին կառավարութեան՝ որ իր կարգին զանոնք առ ի տնօրինութիւն ազգ. վերի՞ մարմնին կը վերադարձնէ ու, երբ կրկին կը դիմեն կառավարութեան ու պետական դէմքերու, յայտարարութիւններ կը խեղաթիւրեն եւ ըստ կամս կը ներկայացնեն հանրային կարծիքին,

ԱՅՍ ԵՒՍ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ...

Երբ քանի մը հոգիով՝ առանց իրաւասութեան, Անթիլիասը գրաւելու կ'ելլեն ու կը ձախողին, օտարներու ներկայութեան հայհոյելու համար բարձրաստիճան եկեղեցականներու,

ԱՅՍ ԵՒՍ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ...

Լիբանանի քաղաքացիներ ըլլալով հանդերձ երբ մարդիկ կը ցանկան ու կը փորձեն երկրին հիմնական քաղաքականութեան հակառակ ուղղութեամբ ճամբայ ելլել՝ երբ թէ՛ կայէս ազգային-եկեղեցական գետնի վրայ,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԵՒ ԱՅՍ...

Ժողովուրդը չի կրնար յաւիտենապէս հանդուրժել այս անիշխանութեան, որովհետեւ անոր ծնունդ չարիքներէն գլխաւոր տուժողը ի՛նք պիտի ըլլայ. Եւ ճիշդ այս պատճառով, ստեղծուած ու հետզհետէ խորացող անիշխանութեան պատասխանատուները օր մը՝ ուշ կամ կանուխ, հաշիւ պիտի տան մեր ժողովուրդին, իրենց ստեղծած պատուհասներուն համար:

Չենք ըսեր, թէ ներկայիս գոյութիւն ունեցող ազգ. իշխանութիւնները իտէալ ու երազուած հեղինակութիւնն են եւ անոնց կարգադրութիւնները՝ անթերի տնօրինումներ: Բայց ո՞ր իշխանութիւնը կարող է յայտարարել, թէ անքննադատելի է ինք ու կատարեալ: Իբրեւ կարգապահ տարր՝ սակայն, մեր պարտքն է օրինականութենէ դուրս չելլել եւ ընդունիլ Պետութենէն ճանչցուած այդ հեղինակութիւնը:

Երբ ուրիշներ գործի գլուխ գան, թող իրենց գործով ու արդիւնքով ցոյց տան, թէ աւելի ճարտար ղեկավարներ են:

Ա՛յս է եւ ա՛յս պիտի մնայ մեր ուղղութիւնը:

«Ազգ». Օգոստ. 14)

ՀՆԱՄԵԱՅ ԴՂԵԱԿԻՆ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

■

— Մինչեւ երկու տարի առաջ, աւերակոյտ մըն էր պատմական այս դղեակը: Հայ մը՝ Գ. Արսէն Տէր Ցակոբեանց, գնեց զայն եւ վերակեցուց:

Գիւղին մէջ, այսպէս կը պատասխանեն մեր հարցումներուն:

Ներկայիս, այցելուները անպակաս են:

Դղեակը եզերուած է գեղեցիկ պարտէզներով, որոնք զբօսաշրջիկներու ուշադրութիւնը կը գողնան... երկար ատեն: Ցայտաղբիւրներէն ջուրը կը ժայթքէ եւ հովին համբոյրէն գինովցած՝ արծաթ փշրանքներ կը թափէ վարդենիներուն վրայ...

Աւերակ էր՝ երկու տարի առաջ. ծաղկեցաւ՝ Հայու մը ձեռքով:

Ամայութիւնը կը յօրանջէր մինչեւ երէկ, ու փոթորկեցաւ նո՛ր իշխաններու փաղանգով. հա՛յ իշխաններու:

Տակաւին չանդրադարձա՞ք.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարն է, Շաթօ տը Քորտէս. Օրսիվալ.

Մխրճուած անտառներու եւ լճակներու մէջ, հէքիաթային գեղեցկութեամբ դղեակ մը, ուր խաղաղութիւնը կ'իշխէ, աւելի ունենալով իրեն դաշնակից...

Երկրորդ շաբաթն է եւ արդէն բանակողներու թիւը հարիւրի կը հասնի:

Ֆրանսայի բոլոր ծայրամասերէն եկած երիտասարդ - երիտասարդուհիներ, մեծ մասով Նոր Սերնդական: Բոլորն ալ 17–22 տարեկան: Ֆրանսայի վաղուան մեր զաւակութիւն պատկերը,— եւ աւելի քան խոստումնալի

Հայերէն լեզուն կը ծաղկի բոլորին շրթներուն: Ամէն օր, դղեակին մեծ սրահին մէջ, հայերէն նամակներ կը գրուին ծնողներու. հայերէն գրելու մրցում մը կայ տղոց եւ աղջիկներու միջեւ:

Ահա՛ երիտասարդ մը, որուն շուրջ հաւաքուած են տասնեակ մը պարմանապարմանուհիներ.

— Ի՞նչ աղուոր գիր ունիս... ո՞ւր սորվեցար այս հայերէնը:

— Նոր Սերունդին մէջ...

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին ծախքերը բարեգործական ընկերութիւն մը չէ որ կը հոգայ, այլ՝ իրենք,— Նոր Սերնդականները: Տարուան մէջ ամիս մը, ամրան արձակուրդին, փոխանակ առանձին երթալու օդափոխութեան, կը նախընտրեն միասին ըլլալ, միասին ապրիլ:

Պարտադրութիւն մը չէ այս՝ իրենց ուսերուն, այլ պահանջ մը, իրե՛նց կողմէ:

Եւ ի՛նչ խանդավառութիւն:

Ամէն օր, հայկական պարն ու հայ երգը կը լեցնեն դղեակին շրջապատը: Հայկական դասին նուիրուած Ֆրանսերէն ու հայերէն գիրքեր շրջան կ'ընեն ձեռքէ ձեռք: Խումբերու բաժնուած, կը կարդան, կը վիճին, կամ կը գրեն:

Ահա՛ Ցասմիկը, որ Մեծասքանչին բանալիները կուտայ իր ընկերուհիին:

Եղուարդը, խմբակի մը կը խօսի ցեղին մեծութենէն.

Շաքէն կ'երգէ...

Անուննե՞ր տակաւին, Հայո՛ւ անուններ եւ Հայու տաք ու անուշ աչքերով տղաք, որոնք բա՛ն մը աւելի յուսալ, սորվելու պապակը ունին:

Ամէն իրիկուն, ընթրիքէն վերջ, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութեան կարգադրութեամբ, դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան: Պաշտօնապէս՝ կէս ժամ, սակայն հարցումներ կը տեղան, հետաքրքրութիւնները կը սրուին եւ կը սահին... ժամերը: Մեր Պատմութիւնն է նիւթը, մեր Յեղափոխութիւնը, մեր Հերոսները, եւ Ֆրանսա ծնած ու մեծցած նորահաս մեր երիտասարդութիւնը հպարտութեամբ մօտիկ կ'ընէ այն զրուցողները, որոնք Հայուն փառքն են դարձած: Յաճախ, դասախօսութենէն անմիջապէս վերջ, յեղափոխական երգ մը կը պոռթկայ շրթներէ,— «Մեր Հայրենիք», «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»...

Քուրայ մըն է,— եթէ կ'ուզէք,— Նոր Սերունդի ճամբարը, ուր հոգիները կը ձուլուին իրարու: Սրտերը կը զօրանան: Կը բորբոքի անթեղուած կրակը ցեղին: Հաւատքները կը ջրդեղուին:

Իւրաքանչիւր ժամանողի հետ, բոլորը կը խանդավառուին

Իւրաքանչիւր մեկնողի հետ, — կը տխրին:

Դանէն ներս մտնող երիտասարդը կամ երիտասարդուհին, ակնարկը կը պտտցնէ, իր շրջանէն ընկեր մը գտնելու համար,

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Կը խորհիմ թէ լաւ միջոցը որ մեզ պիտի ազատէ այս դժուարին կացութենէն Հիմա, անմիջապէս, այս դիակը պէտք է փոխադրենք մեր դրացիին՝ Սուլթանին խոհարարապետին տան բակը: Խոհարարապետը կը գանգատէր առջի օր որ մուկերը կը ոչնչացնէին իր խոհանոցին պահեստները: Երբ կուզիկը իր տան մէջ տեսնէ, պիտի կարծէ թէ գող մըն է որ եկած է իր պահեստները գողնալու եւ վրան յարձակելով մութին մէջ պիտի սպաննէ զայն: Այսպէսով կը խորհիմ թէ մեր վրայէն կը վերնան բոլոր կասկածները:

Այս խորամանկ ծրագիրը արժանացաւ բժիշկին կնոջ հաւանութեան եւ փութացին անմիջապէս զայն գործադրել եւ հանգիստ սրտով վերադարձան իրենց տունը, առանց մոռնալու շնորհակալութիւն յայտնել Եհովային որ իրենց միտքը լուսաւորած էր յղանալու համար ազատարար ծրագիրը:

Քիչ յետոյ, երբ Սուլթանին խոհարարապետը տուն եկաւ, մտաւ բակէն ներս եւ յառաջացաւ դէպի իր պահեստներու մթերանոցը:

Լուսնի լոյսով տեսաւ անծանօթ մը՝ կքնած մթերանոցի պատին, որ կարծես կ'աշխատէր դուռը բանալ:

Ձեռքին զաւազանը բարձրացուցած յառաջացաւ դէպի գիշերային գողը, որ սակայն այս յարձակումին դէմ անտարբեր մնաց:

— Թշուառակա՛ն գող, գոռաց խոհարարապետը, դուն ես ուրեմն որ կը գողնաս իմ պաշարներս եւ ի զուր էր որ ես մինչեւ այժմ կը դրպարտէի մուկերը: Սպասէ՛, ես քեզի սուղ կերպով վճարել պիտի տամ քու չահատակութիւններդ:

Եւ բարկութենէն կաս-կարմիր կտրած, զաւազանը բարձրացնելով անխնայ հարուածներ տեղացուց խեղճ սապատողին դիակին վրայ, որ իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով գլորեցաւ գետին:

Խոհարարապետը ծռելով դիակին վրայ, զարմանքով տեսաւ որ անծանօթը չէր շարժեր ու մեռած էր: Ուշի ուշով քննելով, տեսաւ ու ճանչցաւ որ իր վեհափառ տիրոջ՝ Սուլթանին [illegible] էր որ փռուած էր իր ոտքերուն տակ:

Խեղճ մարդը արմանքէ զարմանք գնաց: Կը խորհէր թէ այդ մարդը, որ կը վայելէր Սուլթանին վստահութիւնն ու սէրը, որ ոչ մէկ բանէ զրկուած էր, ունէր հարստութիւն եւ փառք, ի՞նչ բանէ մղուած եկած էր իր տունը իր պահեստները գողնալու համար:

Եւ սակայն, կատարուած իրողութիւնը մէջտեղն էր եւ իր ոտքերուն տակ փռուած դիակը իրեն համար կը ստեղծէր դժուարին կացութիւն մը եւ հարկ էր ժամ առաջ անհետացնել զայն:

— Ալլահը ինծի օգնական, մրմնջեց խեղճ մարդը, ի՞նչպէս պիտի ազատիմ այս փորձանքէն, ի՞նչպէս պիտի կրնամ խուսափիլ Սուլթանին ցասումէն...:

Երկար խորհեցաւ եւ վերջապէս կարծեց գտած ըլլալ միջոցը կախաղանէն ազատելու:

Իր գերիներն ու ծառաները ուղարկած էր զուարճանալու, որոնց բացակայութիւնը պիտի տեւէր մինչեւ լոյս: Ուրեմն, լայնօրէն ժամանակ ունէր գործադրելու իր յղացած ծրագիրը:

Սապատողին դիակը կարգի դնելէ եւ զայն յարդարելէ ետք, առաւ կռնակը, բացաւ փողոցին դուռը, լաւ մը գննեց չորս բոլորտիքը՝ ապահով ըլլալու համար որ զինքը դիտող չկար:

Մութ գիշեր էր եւ փողոցը ամայի:

Քալեց արագ, այնքան որքան իր բեռը թոյլ կուտար իրեն, անցաւ բաւական երկար ճամբայ մը եւ կանգ առաւ մութ քառուղիի մը առջեւ:

Տան մը պատին կռթնցուց դիակը եւ ինք ետ դարձաւ դէպի իր տունը, հոն ձգելով խեղճ սապատողին դիակը, որուն անշուշտ կը սպասէին նորանոր արկածներ:

Գիշերային այդ ժամուն, յանկարծ մարդ մը դուրս եկաւ քովնտի փողոցէն: Այս մարդը քրիստոնեայ վաճառական մըն էր, որ շահաբեր առուտուր մը ընելէ եւ իր յաջողութիւնը ընկերներով տօնելէ ետք, հարբած վիճակի մէջ կը վերադառնար իր առժամեայ բնակարանը, ուրկէ հետեւեալ օրը պիտի մեկնէր իր երկիրը:

Փողոցը, ուրկէ կ'անցնէր մարդը, նեղ էր եւ իր քայլերը՝ որոնք ալքոլին ազդեցութեան ներքեւ իրեն զիկ-զակներ ընել կուտային, ստիպեցին զինքը որ երթայ ու ընդհարի պատին կռթնած կուզիկին դիակին, որ ընդհարման հետեւանքով ինկաւ մարդուկին վրայ: Վաճառականը կարծելով որ գիշերաշրջիկի մը կողմէ յարձակման ենթարկուած է, ուժգին կերպով հրեց դիակը, որ վար ինկաւ կռնակի վրայ, եւ ինք սկսաւ բոլոր ուժովը պոռալ.

— Օգնութի՛ւն, օգնութիւն...

Ուշացած անցորդներ վազեցին եւ երբ տեսան որ մարդ մը մեռած վիճակի մէջ փռուած էր գետին, փութացին լուր տալ Սուլթանին ոստիկանութեան պահնորդներուն, որոնք շտապով եկան դէպի վայրը եւ սկսան հարցաքննութեան:

(3 – Շար.) Թարգմ. Ա. Գ.

սակայն մինչեւ որ այդ մէկուն հանդիպի՝ տասնեակներով բարեկամներ կ'ունենայ արդէն, տարբեր շրջաններէ։

Հսկայ ընտանիք մը, որուն անդամները այժմէն իսկ ժամադրութիւններ կ'առնեն ... յառաջիկայ տարուան համար։

Ինքնաշարժերով, խմբական պտոյտներ կը կատարուին նաեւ դէպի մերձակայ լիճերը, գիւղերը։

Կիրակի առաւօտուն՝ ամբողջ խումբը կ'ուղղուէր եկեղեցի, տեղացիներու զմայլանքը հասցնելով իր գագաթնակէտին։

— «Հայր մեր» մը քաշենք...

Կէսօրուան մօտ, երամ առ երամ կը վերադառնան գիւղակ։

Բոլորն ալ բարեկամներ են իրարու, եւ այնքա՛ն շատ, որ անունները կը... մոռնան եւ կը սկսին կանչել քաղաքին անունով. — Մարսիլիա՛, Լիո՛ն, Փարի՛զ...

Գիւղակը կ'ունենայ նաեւ հայ այցելուներ, որոնք կը մտնեն տղոց մէջ, կը խանդավառուին։

Ամերիկահայ զոյգ մը, ուրիշներու հետ. — կ'ուզենք հիւրատիրել սենեակի մը մէջ, կը մերժեն։ Կ'ուզեն նստիլ սրահին մէջ, ուր համախմբուած են երիտասարդները։ Կը հիանան։ Երջանկութիւնը կը ճառագայթէ աչքերէն.

— Ամերիկայի մէջ տարբեր կարծիք ունէինք Ֆրանսահայ նոր սերունդին մասին... բայց տեսէք, ինչպէ՛ս հայերէն կը խօսին... Հայերէ՛ն կ'երգեն... պիտի վերադառնանք ու պատմենք մեր տեսածը։

Կենդանի պատկեր։

Այցելութիւն մը տուաւ նաեւ Գ. Արսէն Տէր Յակոբեանց, գիւղակին տէրը։ Յաջորդ օրը՝ հաւաքած ու բերած էր իր գործերուն վկայական, կինը, մանչն ու աղջիկը։ Ինք ալ խանդավառուած էր եւ վերադարձին՝ տղան ու աղջիկը ձգեց, որպէսզի «հայանան», հայերէն սորվին...

Այսպէս կ'անցնին օրերը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ։ Ամէն օր, լուսինը քիչ մը աւելի կը մեծնայ եւ օրերը քիչ մը աւելի կը կծկուին... որովհետեւ միայն մէկ ամսուան համար է։

Յաճախ, խանդավառութիւնը այնպիսի աստիճանի մը կը հասնի, որ շատեր կ'առաջարկեն համազգային հանդանակութիւն մը ընել եւ սեփական շէնք մը գնել։

— Միշի պէտք եղածը ստա՛կ է... գիրքե՞ր կը հրատարակէք, ինչ պիտի ընենք, մենք այստե՛ղ կը սորվինք ամէն բան...

Դժուարին, գրեթէ անիրագործելի ծրագիր, սակայն յստակօրէն կը տեսնէք, որ ցեղին արիւնը կը խօսի այս մատաղ տղոց ջղերէն։ Ցեղին արիւնը, որ չի գիտեր կանգ առնել դժուարութիւններու առջեւ։

— Սեփական ամարանոց մը։

Տղա՛ք, օր մը ա՛յդ ալ կ'ունենանք։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

Ե՞ՐԲ ՊԻՏԻ ԱՐԹՆՆԱՔ

Պատկեր առաջին։

— Հայտէ՛, սա տղուս քիչ մը հայերէն սորվեցուցէք նայիմ... Երեք, չորս շաբաթ, միսը ձեզի, ոսկորը ինծի... Տուած փարաներս պարապին չերթան...

Ազգին հայրիկներէն մէկն էր որ այս հրահանգը կուտար ամառնային կայանի մը վարժապետին։

Այդ տարին ալ, քսան, երեսուն մանուկներ, մանչ ու աղջիկ, իրարու քով բերուած էին, որպէսզի ամառուան աղուոր օրերը միասին անցընէին եւ կարգ մը հայերէն սորվէին՝ ձեռնհաս ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու առաջնորդութեամբ։

Ասոնցմէ մէկը քովս եկաւ, օր մը եւ ըսաւ.

— Եղբա՛յր, շատ տարօրինակ ազգ ենք... Կաղամարեաններու մանչուկը տասներեք տարեկան, բա՛ռ մը հայերէն չի գիտեր... Երիկ-կնիկ կը պատմեն որ քանի մը շաբթուան մէջ, իրենց հոգեհատորը հայերէնի փրոֆեսէօր ըլլայ։ Հարցուցի մեծապատիւ հայրիկին եւ ազնուափայլ մայրիկին թէ նախնական ծնունդէն մինչեւ անոր տասներեքերորդ տարին ինչո՞ւ քիչ մը հայերէն սորվեցուցած չէին անոր... Երկուքը միասին պատասխանեցին — «Չկրցանք... Տունը, միշտ, տեղական լեզուով կը խօսինք... Մինչեւ չորս տարեկանը, քանի մը բառ սորված էր իր մեծ մայրիկէն... Բայց, մեծ մայրիկները հարիւր տարի չեն ապրիր, վերջապէս... Անանկ որ ատեն գիտցածն ալ մոռցաւ եւ հիմա երկու բառ իրարու քով չի կրնար շարել... Դուք աշխատեցէք որ գրել կարդալ սորվի եւ մեր տուած փարաները ծովը նետուած չըլլան...»

— Դժուար գործ է՝ քանի մը շաբաթէն գրել-կարդալու վարժեցնել...

— Ի հարկէ դժուար է... Ի՞նչ լեզուով բացատրելու ենք սա ծնողքներուն որ իրենց մանուկները, ամէնէն առաջ, տունէն ներս պէտք է մտերմանան հայերէնին հետ... Մինչեւ տասներեք, տասնըհինգ տարեկանը չեն հետաքրքրուիր ու մետասաներորդ ժամուն կը պահանջեն որ մենք փրկենք կացութիւնը... Ըլլա՞լիք բան, եղբայր...

Պատկեր երկրորդ։

— Մեր կազմակերպութիւնը տասն անգամ յայտարարեց մամուլին մէջ թէ պատրաստ է ստանձնելու կրթական ամբողջ ծախքը այն աշակերտներուն կամ ուսանողներուն, որոնք պիտի ուզէին հայերէն սորվիլ եւ հայկական վարժարան մը երթալ, հեռու տեղ մը... Բեմերէն ալ այդ խոստումը բրինք... Շրջաբերականներ գրեցինք. անհատական նամակներ գրեցինք...

— Որեւէ՞ արդիւնք, ոչինչ պատասխա՞ն... Դիմո՞ւմ...

— Ի՛նչ արդիւնք, ի՛նչ պատասխան... Կարեւորութիւն անգամ չտուին... Շատ տարօրինակ են մեր կարգ մը ծնողները... Հոգեհատ քարոզներ կուտան — «Այո՛, մեր մանուկները պէտք է հայերէն սորվին, պէտք է կարդան մեր պատմութիւնը...» Բայց, իրենց մատը մատին չեն զարներ այդ բաղձանքը իրականացնելու համար... իրենցմէ դրամ ուզող չկայ... Ցաւատալի երեւոյթ է...

***

Այո՛, իրա՛ւ ցաւատալի երեւոյթ է։ Այսքան ճիգ, այսքան յոգնութիւն եւ այսքան ճառ ու դրամ վատն ոչինչի։

Ո՞վ է յանցաւորը։ Որո՞ւն օձիքէն պէտք է բռնել։

Հայրիկին ու մայրիկին։ Ազգային կազմակերպութիւններէն ո՛չ մէկը պատասխանատու է։ Ամէնքն ալ իրենց կարելին կը փորձեն՝ նիւթապէս ու բարոյապէս։ Սրտաճմլիկ երեւոյթ է երբ «զպրոց»էն ներս կը մտնես ու դիմացդ կը գտնես միայն երեք, չորս փոքրիկ

Հայրիկներ ու մայրիկներ, ե՞րբ պիտի արթննաք։ Ու մանաւանդ, ե՞րբ մէկ կողմ պիտի չպրտէք ձեր փոքրերուն միայն օտար լեզուն սորվեցնելու եւ անոնց հետ՝ ձեր չգիտցած այդ օտար լեզուն խօսելու սնոպիզմը, սա չտեսութիւնը, որ մեր տունը պիտի քանդէ, օր մը, արտասահմանեան Հայաստանի մէջ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արդար հպարտութեամբ եւ սրտի լայն գոհունակութեամբ է որ կը գործածենք վերի խորագիրը։

Կիրակի, Օգոստոս 12ին, Քալասի ծառախիտ վայրին մէջ, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կազմակերպութեամբ տօնախմբուեցաւ Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը։

Առաւօտեան ժամը 7էն սկսեալ յատուկ օթոքարներու միջոցաւ հարիւրաւոր հայրենակիցներ, Մարսէյլի բոլոր հայաշատ շրջաններէն, ինչպէս նաեւ հեռաւոր վայրերէ՝ Լիոն, Վալանս, Վիէն, Կարտան, Ավինեոն կը փութային դաշտահանդէսի վայրը։

Հազարաւորներ էին, ծերեր՝ գաւառի բարբառը իրենց բերնին մէջ դեռ եւս չմաշած, երիտասարդներ՝ համակ խանդ ու կորով, պատանիներ՝ կենսուրախ եւ կայտառ, կարճ՝ տարագիր, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ հայ ժողովուրդն էր, իր մեծով ու պզտիկով, որ եկած էր այս հիւրընկալ եւ ազատ ափերուն իր քաջերու արիւնի յիշատակովը ապրել։

Գեղեցիկ եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած վայր մըն էր Քալաս. ծառախիտ եւ ջրառատ. պայծառ երկինքը եւ մեղմ օդը կուգային լրացնել օրուան կազդուրիչ պատկերը։

Կը բացուին պայուսակներ եւ կապոցներ, կը փռուին ծածկոցներ ու հայաշխարհի ճաշերն են որ մէջտեղ կ'ելլեն. ամէն ընտանիք իր գաւառն է իր հետ բերած։

Կէսօրէն ետք կը լսուի հայկական պարեղանակ մը. նախ ծերունի մը, անոր կը միանայ երիտասարդ մը, երկուքը կ'ըլլան տասը, տասը՝ յիսուն ու ծափերու եւ կեցցէներու մէջ հայկական շուրջպարն է որ կը բոլորուի, ժամեր կ'անցնին սակայն թափն ու եռանդը չիջներ. խումբեր իրարու կը յաջորդեն ու միշտ կայտառ ու կենսուրախ հայ գաւառի պարերը իրարու կը յաջորդեն։

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Յ. Գալիկեան խօսք առնելով խանդավառ բառերով դրուատիքը կ'ընէ Խանասորեան արշաւանքին. «Երիտասարդներ էին անոնք — ըսաւ յարգելի ընկերը — ամէն խաւէ եւ վայրէ եկած որ Յուլիսեան պայծառ օր մը իրենց կեանքը մատաղ բերին ի սէր իրենց սիրած եւ պաշտած ժողովուրդին, վրէժխնդրական ակտ մըն էր որ յղացան այն օրերու մեր ղեկավարներն ու մարտիկները եւ այսօր, տասնեակ տարիներ ետք, եկեր բոլորուեր ենք հոս, մեր յարգանքի բաժինը բերելու եւ մեր անմահ հերոսներու յիշատակովը անգամ մը եւս հաղորդուելու հայրենիքի եւ ազատութեան վսեմ գաղափարով։

Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Շաւարշ Նարդունի, հմուտ եւ պերճախօս, ոգեկոչեց այն մեծ ակտը որ այսօր պատմութեան փոխանցուած է Խանասորի արշաւանք անունով. — «Մեծ ընդունակութիւններով օժտուած ազգ մըն ենք — ըսաւ բանախօսը — գերազանցօրէն մեծ մշակոյթի տէր, սակայն ի՞նչ կ'արժէր այդ մշակոյթը եթէ ընդունակ չըլլայինք պաշտպանելու մեր հոգեկան, մտաւոր եւ նիւթական հարստութիւնները։ Շինարար ու ստեղծագործ, եղած ենք նաեւ մարտունակ ժողովուրդ, այս կը վկայէ մեր անցեալը։ Մեր պարտականութիւնն է յարգել մեր հերոսներու յիշատակը, կենսանորոգուիլ անոնց գաղափարներովը եւ ես համոզուած եմ որ մեր ժողովուրդը այս արեւի տակ իր պատուաւոր տեղը պիտի ունենայ, ինչպէս անցեալին»։

Խօսք առաւ նաեւ Քալասի քաղաքապետը, որ շեշտեց թէ բոլորս ալ կը պատկանինք ընկերվարական շարժման մեծ ընտանիքին, անհրաժեշտ է ի մտի ունենալ միշտ այս պայքարն եւ աշխատիլ իրագործել այդ մեծ գաղափարական ընտանիքի առաջադրանքներն ու նպատակները։

Բոլոր ճառերն ալ ներկաներուն կողմէ ունկնդրուեցան գոհունակութեամբ եւ ծափերով

Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյ. ազգային մթնոլորտը աւելի շեշտուած գոյն ու ձեւ առաւ ազգային եւ յեղափոխական խմբերգներով ու պարերով։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲՈՐԴԸ

— Երբեք չեմ ցանկանայ փախստականի անուն ժառանգել, Դրաստամատ։ Ո՞ւր գնամ։ Հռոմայեցո՞ց մօտ։ Պարսկի բանտը ինձ համար աւելի տանելի է, քան թէ նրանց կեղծաւորութեամբ լի պալատները։ Իմ այստեղ մնալը՝ թէեւ կ'ուրախացնէ իմ նախարարներին, բայց իմ ժողովրդի սիրտը կը լցնէ արդար վրէժխնդրութեամբ։ Իմ ժողովուրդը սիրում է ինձ։ Նա կը մտածէ, որ աքսորեալ թագաւոր ունի, եւ կը թափէ իր բարկութիւնը անիրաւ աքսորողի վրայ։ — Իսկ այժմեան հանգամանքներում, այդ կը նպաստէ իմ երկրի ազատութեանը։ Թո՛ղ Հայոց երկիրը ազատ լինի, այնուհետեւ իմ տանջանքները կը թեթեւանան այդ մթին բանտում։

— Իսկ քո ազատութիւնը կը մխիթարէ քո ժողովրդի սգաւոր սիրտը...։

— Լսի՛ր, Դրաստամատ, չափազանց սէրը քեզ երեխայութեան մէջ է գցել։ Միթէ այնքան միամի՞տ ես կարծում Պարսիկներին։ Եթէ սատանային պէտք լինէր մի նոր բան սովորել, անշուշտ նրանց կը դիմէր։ Դու պէտք է գիտենաս, այն հրովարտակը, որ շնորհել են քեզ եւ որով անսահման իրաւունք են տուել քեզ, քո թագաւորի կացութիւնը բարւոքելու, եւ նրա համար իր բանտի մէջ արքայավայել ապրուստ անօրինելու, մի նոյնպիսի հրաման կա՛մ ստացել է, կա՛մ անտարակոյս շուտով կը ստանայ այդ բերդի տեսուչը։ Հսկողութիւնը իմ վրայ աւելի կը սաստկացնեն, եւ զգուշութիւնը աւելի կը զօրացնեն։ Դու կը կարողանաս կատարել միայն այն, որքան քեզ իրաւունք է տըւած, ինձ լաւ կերակրել, լաւ հագցնել եւ աւելի մաքուր արգելարանի մէջ պահել։ Այդքանը միայն։ Ուրեմն ի՞նչպէս կարող պիտի լինես ազատել ինձ։ Կաշառել բանտապետին, կաշառել պահապաններին, անկարելի է։ Դու պէտք է մնաս այստեղ եւ սպասես հրաշքների։ Իսկ քո այստեղ մնալը, մի քանի բարէ առաջ յայտնեցի, որ ապարդիւն է։ Դու աւելի հարկաւոր ես Տիզբոնում...։

Ներքինին խորին տրտմութեամբ լսում էր։ Դաստապարտեալը շարունակեց.

— Ինձ համար մինչեւ անգամ խիստ ծանր է, Դրաստամատ, ընդունել այն բարւոքումները, որ պիտի լինեն իմ կացութեան մէջ։ Ինձ համար աւելի տանելի կը լինէր մնալ այդ դրութեան մէջ, բայց ամենափոքր շնորհ չընդունիլ ամարդի Շապուհից։ Ընդունելով նրա շնորհը, ես թեթեւացնում եմ նրա յանցանքի չափը։ Բայց որպէսզի յայտնի լինի, որ դու մի այլ նպատակ չես ունեցել այս բերդը գալով, ես ստիպուած եմ ընդունել։

Այսպէս խօսում էր վշտացած թագաւորը, այսպէս թափում էր սրտի դառն կսկիծները, մինչեւ նկուղի լուսամուտներից երեւացին վաղորդեան արեգակի առաջին շողքերը։ Նա նայեց դէպի ծագող լոյսը եւ դառնալով դէպի ներքինին, ասաց.

— Տխո՛ւր են աղէտները, չա՛ր տխուր, Դրաստամատ... Թագաւորը այստեղ — արեւելքում.. իսկ երկիրը — մնացած անտէր.... Բայց կայ մէ՛կ էակ, որ բոլորի տէրն է. ես նրա վրայ եմ դրել իմ յոյսը։

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

Մի շաբաթ առաջ երկու եղբօր որդիներ դուրս եկան Ողական ամրոցից։ Մէկը Սամուէլ Մամիկոնեանն։ Միւսը՝ Մուշեղ Մամիկոնեանը

Երկուսի ճանապարհները բաժանուեցան։

Առաջինը գնում էր Վանայ ծովակի հարաւ-արեւելեան եզերքով։ Իսկ երկրորդը գնում էր նոյն ծովակի արեւմտեան եզերքով։ Նրանք գնում էին վտանգների եւ սարսափի միջով Երկիրը ընդհանուր յուզման մէջ էր, մի յուզմո՛ւնք, որ նման էր կատաղութեան Սոսկալի է, երբ կատաղած է ժողովուրդը. Նրա կատաղութիւնը նմանում է արջի կատաղութեան, որ, բերանը փըրփրած, աչքերը մթնապատած, նախ իր ձագերին է իր ոտքերի տակ փշրում...

Մի շշուկ չար ոգու նման անցել էր Հայոց աշխարհով Նրա խուլ, անորոշ ձայնը ամէն ոք իր կերպովն էր հասկանում, ամէն ոք իր կերպովն էր բացատրում։ Բայց որքան անհասկանալի էր նա, այնքան աւելի վրդովեցուցիչ էր։ Եղբայրը ձեռք էր բարձրացրել եղբօր վրայ. մինը միւսին չէր հասկանում. Երկիրը ալեկոծւում էր անգիտակցութեան մէջ.— մթին, մըրկածուփ անգիտակցութեան մէջ.

Ժողովրդի բերանում տարածուել էր մի նոր բառ — «ուրացող»։ Ո՞վ էր ուրացողը, ո՞վ չէր ուրացողը, — ոչ ոք չգիտէր. Բայց կասկածաւորին քարկոծում էին։ Ծառան խէթ աչքով էր նայում իր տիրոջ վրայ, իսկ տէրը վստահութիւն չունէր ծառայի վրայ։

ՐԱՖՖԻ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Դեմոկրատներու համագումարէն ետքը, կարգը Հանրապետականներուն է։

Երէկ, երկուշաբթի, տօնական աննախընթաց մթնոլորտի մը մէջ բացին իրենց նստաշրջանը, որուն վախճանը աշխատանքը պիտի ըլլայ նշանակել նախագահական ընտրութեանց Հանրապետական թեկնածուն։Մինչ Դեմոկրատները երկուքի բաժնուած էին Սթիվընսընի եւ Հարրիմանի համար, Հանրապետականներու թեկնածուն արդէն իսկ որոշուած է յանձին Այզընհաուըրի։ Կրնան դժուարութիւններ ծագիլ փոխ-նախագահ Նիքսընի պատճառով, բայց կը կարծուի թէ ի վերջոյ ան ալ պիտի ընտրուի։ Պատերուն վրայ փակցուած Հանրապետական ազդերուն նշանաբանն է՝ «Շարունակենք Այքին եւ Տիքին հետ»։ Լաւատեղեակ անձեր համոզուած են թէ Այզընհաուըր-Նիքսըն զոյգը պիտի յաղթէ Սթիվընսըն-Քիֆովըր զոյգին, բայց եթէ Այզընհաուըր ներկայանար առանց Նիքսընի, 12 առ հարիւր աւելի ձայն կրնար ստանալ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ առթիւ Խ. Միութիւնը հինգ հարիւր ախոյեաններ պիտի ղրկէ Մելպուրն (Աւստրալիա), մասնաւոր օդանաւերով որոնց իւրաքանչիւրը կրնայ առնել 60-70 հոգի։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կացութիւնը բարելաւուեցաւ. «Էօքա»ն զինադադար առաջարկած էր. շուտով պիտի սկսին բանակցութիւնները, որոնց ելքին մասին լաւատես են թէ՛ Անգլիացիները եւ թէ Կիպրոսի Յոյները

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ «Էօքա»ի առած նախաքայլէն ետքը, Անգլիացիներուն կը մնայ փաստել որ կ'ուզեն խաղաղ լուծում մը գտնել Կիպրոսի հարցին մէջ։

ՍՈՒԷԶԻ օտար նաւուղիղները, որոնք արձակուրդի մեկնած էին, մերժեցին վերադառնալ իրենց պաշտօնին գլուխը։ Տեղացի նաւուղիղներուն թիւը բաւարար չէ. ջրանցքին մէջ նաւային երթեւեկը երեք չորրորդի համեմատութեամբ նուազած է այս պատճառով։

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ հանքային աղէտէն ի վեր 14 օր անցաւ. ազատարարները տակաւին չկրցան 1035 եւ 1107 մ. անցքերը հասնիլ։ Ցարդ գտնուած զոհերուն թիւը 95 է, որոնցմէ 73ին ինքնութիւնները ճշդուած ե.. 168 հանքագործներ տակաւին կը մնան գետնին յատակը. գտնուող ողջ գտնելու յոյս չկայ։ Արկածին առաջին օրը ազատուած էին 13 անձեր։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ յայտնի պատմաբան Լուի Մատըլէն մեռաւ շաբաթ օր՝ 85 տարեկան հասակին։ Անդամ էր Ֆրանսական Ակադեմիային. մասնագէտ էր Նափոլէոնի եւ իր շրջանի պատմութեան։ Ունի բազմաթիւ մեծարժէք հեղինակութիւններ։

ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐԻ կաթողիկէ կարտինալը, որ միակ անգլիացի կարտինալն էր, յանկարծամահ եղաւ 55 տարեկան հասակին։ Կարդինալ Կրիֆին յայտնի դէմք մըն էր կրօնական եւ իրաւագիտական աշխարհին մէջ։

ՍԵՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՅ բանակին մէջ ծառայող եգիպտացի սպաները արձակուեցան. «Սէուտական Արաբիոյ միապետական սկզբունքներուն հակառակ քարոզչութիւններ կը կատարէին»։

ՁՈՒԻՑԵՐԻՈՅ դրամատուները մերժեցին Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար փոխառութիւն մը ընել Եգիպտոսի։

ՍՈՒՐԻԱ, Եգիպտոս եւ Սէուտական Արաբիա որոշեցին «անմիջական եւ տեւական» յառկայում մը ընել Յորդանանի Ազգային բանակին։

ՔՈՒՎԷՅԹԻ մէջ (Պարսից Ծոցի վրայ) Եգիպտոսի ի նպաստ կազմակերպուած ցոյցերու ընթացքին 7 հոգի մեռան եւ 257 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան։ Քուվէյթ անգլիական հովանաւորութեան տակ կը գտնուի։ Անգլիացիները հերքեցին այն լուրը, թէ անգլիական ռազմանաւեր ուղարկուած են դէպի Պարսից Ծոց։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ամերիկեան նաւային ուժերուն հրամանատար նշանակուեցաւ ծովակալ Մոնրօ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ դերասան մը, Կի Բաւի, ինքզինքը նետեց Սթրազպուրկ-Վէնթիմիլ գնացքին տակը. անձնասպանութեան դրդապատճառները տակաւին անյայտ կը մնան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը *որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։*

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Կիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան։ 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըղշլա։ Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլէրպէյի որբանոցը։ 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է։ Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են։ Կը խնդրուի զինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, եկեղեցիէն փանթէնէն *առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել* Փավիյօն սու Պուա։ *Հեռ.* 172 Րէնսի։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փոքրիկ դաշնակահարուհի Իսէն Ֆարչեան եւ Օր. Մատըլէն Մաֆեան Օգոստոս 12ին դաշնակի ունկնդրութիւն մը տուին Էքս լէ Պէնի մէջ, ի ներկայութեան հայրենակիցներու եւ բարեկամներու։ Բոլոր ունկնդիրներն ալ հաճոյքով գնահատեցին այս անակնկալ եւ հաճելի ցերեկոյթը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

« ՑԵՐԿԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻ ». գրեց Դերենիկ Եպիսկոպոս, տպագրութիւն Անթիլիաս 1956. գին՝ 3 տոլար։

«ԵՒԱ» (արձակուրդի բացիկներ). գրեց Փայլակ Միքայէլեան. Խոփան հրատարակութիւն թիւ 26, Պէյրութ. գին 35 սէնթ։

Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 26ին։ Անձրեւի պատճառաւ կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի։

ԿՈՐՁՈՒԻ

Ստիպողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիյիի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրէնուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆիշօ, Անտիյի։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԺԱՔԼԻՆ ՔԵՕԼԵԱՆ
ԱՐՄԷՆ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ
Ամուսնացած
Մարսէյլ, 16 Օգոստ. 1956

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելինական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, ՕթէլԺորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 22 AOUT 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7660 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3171

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

■

Շատ հին է վէճը Էջմիածնի, Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի կաթողիկոսական Աթոռներուն միջեւ։

Գրիգոր Լուսաւորիչ հիմնած է Էջմիածնի տաճարը Վաղարշապատի մէջ եւ հոն հաստատած կաթողիկոսական Աթոռը, Քրիստոսի 302 թուականին։

Ըստ Մատթէոս Կաթող. Իզմիրլեանի մինչեւ 452, իսկ ըստ Բարգէն Կաթող. Կիւլէսէրեանի մինչեւ 485 թուականը Էջմիածնի մէջ մնալէ ետք, Մայր Աթոռը հետզհետէ տեղափոխուած է Դուին, Վասպուրական (Զորավանք և Աղթամար) 927ին, Արգինա՝ 947ին, Անի՝ 992ին, Թաւբլուր (Սեբաստիա)՝ 1062ին, Ծամնդաւ (Թոմարզա) 1072ին, յետոյ Կարմիր Վանք (ի սեաւ լերին, Մարաշի մօտ), Շուղր վանք՝ 1105ին, Ծովք դղեակ (Այնթապի մօտ)՝ 1116ին, Հռոմկլայ (Եփրատի վրայ)՝ 1149ին եւ Սիս (1293ին): 1441ին կրկին փոխադրուած է Էջմիածին:

Այդ թուականին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էր Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան, ընտրուած 1439ին եւ աթոռանիստ քաղաքն էր Սիս, Կիլիկեան Թագաւորութեան նախկին մայրաքաղաքը:

1441ին արեւելեան եպիսկոպոսներ ժողով գումարելով որոշեցին Մայր Աթոռը կրկին փոխադրել Էջմիածին եւ հոն հրաւիրեցին Մուսաբէկեան Կաթողիկոսը:

Այս վերջինը մերժեց լքել Սիսը եւ երթալ նստիլ Էջմիածին, ուր քաղաքական խառնակ ու չխաղաղ վիճակ կը տիրէր, ու չառաւեր խնդիրը հարատեւեց[illegible] եւ կեղեքումներուն պատճառով:

Այս մերժումին վրայ, արեւելեան եպիսկոպոսները կաթողիկոս ընտրեցին Հոռոմոսի միաբանութենէն (Անիի մօտ) Կիրակոս Ա. Վիրապեցին, արտօնութեամբ Երեւանի Ազուպ բէկին, որ նիւթական մեծ չահ մը կ'ապահովէր իր գանձին համար «Էջմիածնի Յոյնիֆայութեան մէջ»:

Կիրակոս Ա. մէկ կողմէ իր օրհնութիւնները զրկեց Կիլիկիոյ Աթոռին, միւս կողմէ վերցուց դարաւոր Նզովքը Աղթամարի վրայէն, հիմնուած 1113ին Դաւիթ Ա. Թոռնիկեանի ապստամբութեան հետեւանքով եւ ճանչցաւ զայն իբրեւ օրինաւոր կաթողիկոսութիւն:

Թէ ի՛նչ փոխադարձ յարաբերութիւններ ունեցան Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռները 1441էն 1634՝ չենք գիտեր: Վաւերաթուղթեր կը պակսին:

1634ին Կիլիկիոյ Սիմէոն Բ. Սեբաստացի Կաթողիկոսը (1633-1648) Էջմիածնի Փիլիպպոս Ա. Աղբակեցի Կաթողիկոսին (1632-1655) ուղղած է երկար Նամակ մը, իբրեւ պատասխան այս վերջինի մէկ «Թուղթ»ին, որուն պատճէնը կորսուած է:

Սիմէոն Կաթողիկոս պատմական փաստերով եւ խիստ ոճով կը մերժէ Էջմիածնի Կաթողիկոսին յաւակնութիւնները եւ կը պաշտպանէ Կիլիկիոյ Աթոռին բացարձակ անկախութիւնը:

Իր յաջորդը Ներսէս Սեբաստացի (1648-1654) Երուսաղէմի մէջ 1652ին հանդիպում ունեցաւ Փիլիպպոս Ա.ի հետ եւ երկու կաթողիկոսները միասին ստորագրեցին պայմանագրութիւն մը՝ ճշդելով երկու Աթոռներու փոխյարաբերութիւններն ու իրաւասութեանց սահմանները: Այս օրէն յօդուածը կը տրամադրէ «սէր եւ խաղաղութիւն երկուց Աթոռոց Կաթողիկոսաց Էջմիածնի եւ Սսոյ»:

Դժբախտաբար հակառակ այս Ուխտին, դարերու ընթացքին պարբերաբար վէճեր ծագեցան երկու Աթոռներու միջեւ, որոնցմէ մէկը պարսկական, միւսը օսմանեան տիրապետութեան տակ կը գտնուէին; Սիմէոն Ա. Երեւանցի (1763-1780) խստիւ քննադատած է Աջապահեան կաթողիկոսներու արարքները:

Սակայն վէճը չատ ծանր հանգամանք կը ստանայ Էջմիածնի Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի, անոր փոխանորդ Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ Կիլիկիոյ Մկրտիչ Ա. Քէֆսիզեան Կաթողիկոսի օրով:

Կ'արժէ աղանձին խօսիլ այդ մասին:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ

■

ՏԸԼԸՍԻ
ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի օր, Լոնտոնի 22ներու ժողովը լսեց Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Քրիշնա Մենոնի ծրագիրը: Ժողովականները մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասէին Մենոնի յայտարարութեան, որով — հետեւ կը յուսային թէ միջին ճամբայ մը պիտի գտնէ արեւմտեան եւ եգիպտական տեսակէտներուն միջեւ: Բայց առաջին վայրկեանէն իսկ յայտնի եղաւ որ Մենոն, գրեթէ բացայայտօրէն, կը պաշտպանէ Եգիպտոսի տեսակէտը: Արդարեւ, հնդկական ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.—

1) Այնպիսի ձեւով մը բարեփոխել 1888ի համաձայնագիրը, որ Եգիպտոսի իրաւունքները յստակօրէն ճշդուած ըլլան:

2) 1888ի համաձայնագիրը ապահոված եւ ներկայիս Սուէզի ջրանցքէն օգտուող բոլոր պետութիւնները հրաւիրել նոր ժողովի մը:

3) Առանց կասկածի ենթարկելու Եգիպտոսի իրաւունքները, համաձայնութեան եզր մը գտնել միջազգային եւ եգիպտական շահերուն միջեւ:

4) Ջրանցքը օգտագործող պետութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած խորհրդակցական մարմին մը ստեղծել, որուն իրաւասութիւնները պիտի ըլլան [illegible]:

5) Եգիպտական կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ տարեկան տեղեկագիր մը յանձնել ՄԱԿին:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ ցեկոյցը «անընդունելի» կը որակէ Մենոնի առաջարկը

× Հնդկաստանի ներկայացուցիչէն անմիջապէս ետքը, Տըլըս խօսք առաւ: Կարճ խօսեցաւ, բայց իր եզրակացութիւնները կտրուկ էին: «Քանի որ չենք կրնար Եգիպտոսի հետ բանակցիլ (որովհետեւ ժողովին չուզեց մասնակցիլ), մեր պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ կարելի եղածին չափ ընդարձակ համաձայնութիւն մը գոյացնել Սուէզի մէջ երթեւեկը ապահովելու հարցին շուրջ. Սուէզը Ասիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ միացման կապ մըն է. այս կապը պէտք չէ խզուի. ահա Մ. Նահանգներու մտահոգութիւնը: Ժողովը միաձայնութիւն գոյացնէ կամ ոչ, անհրաժեշտ է որ այս համագումարին առաջարկութիւնները հաղորդուին Եգիպտոսի»: Ապա Տըլըս կարդաց ամերիկեան յայտարարութեան պատճէնը, որ պիտի բաշխուէր ժողովականներուն կողմէ. — Կը պահանջէ որ — 1) Պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ Սուէզի ջրանցքը բաց ըլլայ բոլոր պետութեանց համար: 2) Երթեւեկի ազատութիւնը ապահովուի ապաքաղաքական միջազգային կազմակերպութեան մը կողմէ: Առիթ չի նչանակեր թէ Եգիպտոսի անկախութիւնը վտանգուած է. ընդհակառակն, Եգիպտոս պիտի ունենայ համեմատական կարեւոր չահաբաժին մը: Բայց ջրանցքին նախկին ընկերութիւնը պէտք է արդար հատուցում ստանայ. 3) Միջազգային վարիչ մարմինը իր որոշումները պիտի տայ եգիպտական կառավարութեան հետ խորհրդակցաբար. Այս փոխ-յարաբերութեանց բոլոր մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին միջազգային դաշնագրով մը:

Այն պետութիւնը որ ուժով կամ ուրիշ միջոցներով ուզէ գերակշիռ դիրք մը ապահովել Սուէզի մէջ, պիտի պատժուի ՄԱԿի Ուխտին սկզբունքներուն հիման վրայ

× Գնդ. Նասր յայտարարեց թէ «Տըլըսի առաջարկած միջազգային հսկողութեան լուծումը անընդունելի է. Մեր առաւելն կրնանք ընդունիլ միջազգային «խորհրդատու» մարմնի մը ներկայութիւնը»: Ապա աւելցուց. «Ինչու չեմ զիջիր առած քայլիս համար. ատեն է որ փոքր ազգերը վերագտնեն իրենց գերիշխանութիւնն ու ազատութիւնը»:

× Եգիպտոս միայն մէկ կէտի մէջ համաձայն է Տըլըսի ծրագրին.— այդ՝ ջրանցքը ապաքաղաքականացնելու հարցն է:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ յայտարարեց.— «Տըլըսի առաջարկը անընդունելի է, որովհետեւ հիմնուած է Եգիպտոսի ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու բացայայտ դիտումին վրայ»:

× Համայնավար Չինաստանի մէջ ալ հակառակ են ամերիկեան ծրագրին. «Եթէ արեւմտեան պետութիւնները հարցը քուէի դնել ուզեն, անլուծելի տագնապ մը պիտի յառաջ բերեն խորհրդաժողովին մէջ»:

× Եգիպտոսի եւ Իտալիոյ փանամական դեսպանը յայտարարեց.— «Սուէզը կը պատկանի Եգիպտոսի, ինչպէս Փանամայի ջրանցքը կը պատկանի Փանամայի. Կ'արդարացնենք Եգիպտոսի ընթացքը, որովհետեւ մենք ալ նոյնը պիտի ընէինք եթէ հարցը դառնար մեր ջրանցքին շուրջ»:

× Սուէզի ազգայնացումէն ի վեր 1019 նաւեր անցան ջրանցքէն:

× Սուրիական թերթի մը համաձայն, Սուրիոյ վարչապետը պատրաստ է նաւթուղիներն ու նաւթային հաստատութիւնները քանդել, եթէ Եգիպտոսի դէմ զէնքի ուժ գործածուի:

× Թուրքիոյ, Իրանի եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչները, որոնք կը մասնակցին 22ներու խորհրդակցութեանց, ժողով մը գումարեցին Լոնտոնի մէջ: Նախապէս կը կարծուէր թէ գոնէ Թուրքիան իր անվերապահ աջակցութիւնը պիտի բերէ արեւմտեան պետութեանց: Բայց Պաղտատի Ուխտին այս երեք անդամները, ընդունելով հանդերձ Տըլըսի ծրագիրը, որոշեցին որոշ փոփոխութիւններ մտցնել.— կը խորհին որ միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը կը վտանգէ Եգիպտոսի անկախութիւնը. հետեւաբար կ'ուզեն «միջազգային վարիչ մարմին»ը փոխարինել «անանուն ընկերութեամբ» մը, որուն վարչութիւնը պիտի ըլլայ եգիպտական, իսկ խորհրդական-անդամները՝ օտար: Կ'ուզեն ջնջել նաեւ Տըլըսի ծրագրին պատժական բաժինը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՄԱՐՏ

Ապագայ պատմագիրը պիտի արձանագրէ, իբրեւ կարեւոր դէպք.—

Հայոց աշխարհը ապրեցաւ վիճակ մը ունէր 1955-56 թուականներուն, կաթողիկոսական ընտրութեան մը առթիւ:

Եպիսկոպոսական դասը ճակատ յարդարելով Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին դէմ, նախ բանաձեւ մը քուէարկեց, «թերի եւ անընդունելի» հռչակելով այդ ընտրութիւնը:

Յետոյ տասնեակներով մը հրատարակեց, սահմանափակելով նոր կաթողիկոսին իրաւասութիւնները:

Խմբագրուած «համաձայնագիրը» անպայման անձնատրութեան հանգամանք ունէր: «Կա՛մ կ'ընդունիս, կա՛մ կը հրաժարիս»:

Այս իշխանաւատ հրամանին ուժ կուտար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր բարոզներով եւ ռատիօ-ճառերով:

Կացութիւնը այնքան ծանրացաւ որ, կարգ մը եպիսկոպոսներ սկսան յօդուածներ ալ հրատարակել, ընտրութիւնը վարկաբեկելու եւ ընտրեալ կաթողիկոսը յուսահատեցնելու համար:

— Հրաժարէ՛, այլապէս չենք օծեր…

Նախ ձայն բարձրացուց Դամասկոսի միաբանեան եպիսկոպոսը, որ յաջողած էր եպիսկոպոս ձեռնադրուիլ իբրեւ «պրոգրեսիւ» առաջնորդ, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ:

Այս «բարձրաստիճան»ը բաց նամակ մը հրատարակեց, պահանջելով նորընտիր կաթողիկոսին հրաժարումը:

Նախապէս ալ դիմած էր Լիբանանի կառավարութեան, բեկանելով յետաձգել ընտրութիւնը, բայց Քաղաքականապէս թեամբ ճամբուած էր:

Յետոյ ասպարէզ իջաւ Աջապահեան գերդաստանին վերջին շառաւիղը, Խադ արք., կոչեր եւ յայտարարութիւններ հրատարակելով, ի պատասխան քացոլոշ խրոխտութեանց:

Թերթ մը հարցումներ ուղղած ըլլալով նորընտիր կաթողիկոսին, այս անգամ հրապարակ եկաւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը, որ առտու մըն ալ կրակին վրայ իւղ լեցուցած էր, իր պաշտօնաթերթին միջոցաւ (Ծովակալ):

Տակաւին ճշդումներ, ներբողներ եւ լրագրական ճակատամարտ:

Ժամանակակից Հայոց պատմութիւնը այսքան իրարանցում չէր արձանագրած, երկար ատենէ ի վեր:

Եպիսկոպոսներուն և վարդապետներուն միացան «տիկնայք փափկասունք», ինչպէս եւ «ծխնդեցապաշտպան» երեւելիք, հրապարակային ցոյցերով, ժողովներով եւ լրագրական յայտարարութիւններով:

Տիրացու բանաստեղծ մըն ալ մռնչեց.— «Մինչեւ ծայրը…»:

Յետոյ սկսաւ անընդհատ երթեւեկ մը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ կառավարութեանց դուռները:

— Գացէք համաձայնեցէ՛ք, հանրմներ, էֆէնտիներ, մի՛ գրաղեցնէք մեզ…

Կը պաղատի՛նք, միջամտեցէք, չեղեալ համարեցէք ընտրութիւնը: Չե՛նք ճանչնար, չե՛նք ուզեր… Կա՛մ արտօնեցէք որ նոր եկեղեցի մը հաստատենք, անկախ՝ Անթիլիասէն…

— Մեր ճանչցած եւ հաստատած ընտրութիւնը ի՞նչպէս կը մերժէք:

… Պատմութիւնը կ'ըսէ, թէ, այս տեսակ եպիսկոպոսամարտի մը հետեւանքով էր որ երկու թեւեր բաժնուեցան Մայր Եկեղեցիէն, դառնալով Կաթողիկէ եւ Բողոքական:

Կը սպասուի չորրորդ յարամնուածութեան:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

●

Կը վախցուէր որ Օգոստ. 20ին (Մարաքի Սուլթանին աքսորի վերադարձին տարեդարձը) ծանր միջադէպեր տեղի պիտի ունենային Ալժերիոյ մէջ: Այդ առթիւ, կառավարութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած էր, որոնց շնորհիւ կարելի եղաւ արգիլել ահաբեկիչներու գործունէութեան ծաւալումը:

Գոնի պանտայան թաղերուն մէջ հրացանաձգութիւններ տեղի ունեցան, որոնց ընթացքին եւրոպացի մը եւ 20 մահմետականներ սպաննուեցան. երեք Եւրոպացիներ ալ վիրաւորուեցան:

Կոնստանտինի մէջ ապահովութեան ուժերը ձերբակալեցին ապստամբներու խումբ մը, որ կը պատրաստուէր ահաբեկչական արարքներ գործելու:

Իսկ Կոնստանտինի հարաւային շրջանին մէջ օդային ուժերու միջամտութեան շնորհիւ կարելի եղաւ աչալրջու-

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԴԻՄԱԿՆԵՐԸ ՎԱՐ...

ԽՄԲ.— Այս խորագրին տակ Լիբանանի խորհրդարանի երեսփոխան՝ Տիգրան Թոսպաթ շահեկան խմբագրական մը հրատարակած է «Այգ»ի Օգոստոս 15ի թիւին մէջ: Տիգրան Թոսպաթ տէր եւ տնօրէնն է նաեւ Պէյրութի «Այգ» եւ «Լը Սուար» ֆրանկախօս օրաթերթերու:

Մեզի համար կարեւորութենէ զուրկ է այն, որ դաճաճներ այսուհետեւ ամէն օր Թիրախ կը վերածեն մեզ,— նկատելով որ կամաւոր լռութենէ մը եւ քննութեան շրջանէ մը ետք, դիմակազերծ ըրինք բոլոր արկածախնդիրները, բոլոր յաւակնոտները, բոլոր մոլեռանդերն ու իր անունը տալ չկրցող «հայահպանպաշտութեան» մը բոլոր մանկլաւիկները, որոնք կաթողիկոսութեան եւ եկեղեցւոյ վարագոյրին ետին՝ իրենց անձնական մանր հաշիւները առաջ կը քշեն եւ յագուրդ կուտան իրենց փոքր ու մեծ քինախնդրութիւններուն:

Գիտենք, թէ վայրահաչ բերանները մեր պարշապաններուն պիտի չհասնին անգամ:

Կարեւոր կէտ մը քուրջի կտորներուն մեր հասցէին դուրս տուած անարգական ու նախատական արտայայտութիւններն ու ցանկութեր եւ սպառնալիքները չեն՝ այլ հրէշային դաւը անգիտակիցներու խմբակի մը («Տէր, թող տուր, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն») եւ անօրէն ու անհաւատ մարդոց, որոնք շատ լաւ գիտեն թէ ինչ կ'ընեն:

Այդ դաւը նախ եւ պարզապէս ուղղուած է հայ համայնքին միութեան ու միաբանութեան, այդ դաւադրանքը նախ եւ պարզապէս Թիրախ դարձուցած է բացարձակ եւ կատարեալ անկախութիւնը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, զոր ոմանք կը ցանկան «Մասնաւոր Պատրիարքութեան» մը վերածել (տեսնել «Տաղակաթ»ը), այդ դաւը կը ծառայէ կարգ մը ջղայորներու եւ բոլոր Թիւով անկարներու Թարախին ու Թոյնին արտահոսման, եւ վերջապէս այդ դաւադրանքը՝ կարգ մը մանրիկ քաղաքականներու մաքին մէջ՝ պիտի ծառայէ իբրեւ մեկնակէտ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութիւններուն, որոնք 1957 Ապրիլին տեղի պիտի ունենան Լիբանանի մէջ:

Ի տես գիտակից եւ անգիտակից այս բոլոր միքենայութիւններուն եւ ռազմավարութիւններուն, «Այգ»՝ որուն գիրքաւորումը պէտք չունի ճշդորոշումներու, իր հիմնադրութեան օրէն ի վեր նշանաբանով մը իսկ փակուած չըլլալով, առիթ տուած էր խօսել իր խօսք կողմէ իրեն սպառնացող լռութիւնը, նկատելով որ ամբողջ համայնքի մը գոյութիւնն ու անդորրութիւնը խաղի քշուած էին:

«Այգ» խզեց լռութիւնը Անթիլիասի ցաւալի միջադէպերուն վաղորդայնին, երբ մենք անձնապէս ու տեղւոյն վրայ, Մեթենի գայմագամ Գ. Նապիհ Պուսթանիի ու Ճտէյտէի ոստիկան զօրաց Տեղակալ Թըզքայլալի ընկերակցութեամբ տեսանք կատակերգութիւնը, թեժագրութեամբ քանի մը պուրլիկ վանականներու եւ կարճաքեժ աբեղաներու, փերեզակ եպիսկոպոսի մը, քառանիւ կառքի մը մէջ մրափելու սահմանուած Սրբազանի մը, դողահար տատանող ուրիշ Սրբազանի մը եւ հայ ազգի յաւիտենական Թշնամիներու խմբակի մը:

Այս Թերթին տնօրէնը վեց ժամ անընդհատ վիճեցաւ ապստամբ վանականներու խօսնակ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեանի հետ

Հայր Շահէ, տառօտոն՝ երբ ի վիճակի էր առաջին բանբերներու ճնշումէն խուսափիլ եւ իր ինքնորոշումը օգտագործել, երկու անգամ, արտասուաթոր աչքերով եկաւ հնազանդութիւն յայտնելու Կաթողիկոսին, եւ ուրիշ անգամ մը՝ յետմիջօրէին, Մեթենի գայմագամին ներկայութեան: Բայց Թունալից էր մԹնոլորտը, արտաքին ռազմավարութիւնները բաց աչքերով տեսանելի էին եւ հրահանգներն ու նուրբ ակնարկները դուրսէն կուտային, կը տրուէին ապստամբներուն՝ խիստ մասնաւոր բանբերներու կողմէ:

Աբեղաներու եւ կարճաքեժ վանականներու այդ ըմբոստութիւնը կրօնական որեւէ բնոյթ չէր կրեր: Կազմակերպուած էր եւ կը ղեկավարուէր դուրսէն եւ ներքին վէճը լոկ իբրեւ պատրուակ կ'օգտագործուէր.

Իրողութիւնը յստակ էր այլեւս:

«Այգ» բաւ համարեց հրատարակել հակիրճ գրութիւն մը, դատապարտելով այդ ռազմավարութիւնը եւ ենթակաները զգուշացնելով նման արարքներու հետեւանքներէն. Եւ սպասեց:

Լուռ մնաց՝ երբ օգտուելով «Լը Սուար» Թերթի մղած մամուլի պայքարէն, հայկական Թերթեր քայլ բռնեցին «Պէյրութ Մասաս» եւ «Ալ Շարք» անուանեալ մոլեռանդ ու խուսափուտ Թերթերուն հետ ու կարծեցին այդ ձեւով վնաս պատճառել մեզի

Չհակազդեց, երբ անցեալ երեքշաբթի հնչուն դամարներու փոխարէն ցոյց մը կազմակերպուեցաւ կօշկակարի մը, անդրավարտիքի վաճառականի մը եւ մարսանենդի մը կողմէ, որոնց զատարկապորտներու եւ բռնաններու վոհմակ մը ու Թարիք Ճտտիտէյէն եւ Մազրախէն Մուսթաֆա Արիսի կողմէ փոխ առնուած քանի մը տասնեակ բռնիրներ առաջնորդեցին Սերայ, եգիպտական դեսպանատուն եւ Պէյրութի գլխաւոր օրաթերթերու խմբագրատուները, նոյն ջուրով լուալու համար Կաթողիկոսական Աթոռը, Մուհսին Ջրանգըր, Տիգրան Թոսպաթն ու «Լը Սուար»ը:

Բայց «Այգ» չէր կրնար Թող տալ, որ օգտատուպաշ քաղաքացիներ՝ Հանրապետութեան Նախագահին շնորհած մէկ անկրկնելութենէն ետք խմբագրուած գեկոյցով մը անամօթաբար խաբէին Հանրային կարծիքը

Բայց երբ այդ «պատուաւոր» քաղաքացիները,— որոնք կ'ուզեն համայնքը վարել պարզ այն պատճառով որ իրենց դրամարկղները լեցուն են,— համարձակեցան այնքան դատապարտելի գործառնութիւն մը կատարել, երբ հովանաւորեցին ռազմավարութիւնները խմբակի մը, որուն միակ առաքելութիւնն է եկեղեցին խորտակել եւ իր անունը տալ չհամարձակող «հայահպանպաշտութեան» մը ծրագիրները իրականացնել, երբ այդ շատ «յարգարժան» քաղաքացիները իրենց «յարգարժանութեամբ» ծածկեցին շարք մը յանցանքներ, մեր պարտականութիւնն էր հակադրել եւ վերջ տալ դայթակղութեան:

Եւ մենք հակադրեցինք՝ բացորոշ

Ըսինք, թէ այդ գեկոյցը ցեղտարարութիւն էր:

Ըսինք, թէ Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացող այդ «յարգարժան» քաղաքացիները չհամարձակեցան իրենց ինքնութիւնը ... ու թէ Նախագահին վերագրեր էին խօսքեր, զորս երբեք չէր արտասանած

Այս բոլորը գրեցինք սեւով ճերմակի վրայ, ծանր բառերով:

Եւ յայտարարեցինք, թէ բաւական յագած ըլլալով, պիտի Թող չտայինք որ վաճառուած եւ ցեղտարար աւազակախումբ մը անվերջանալի խարեխուսութիւններով վտանգէր հայ համայնքին ապագան

Այդ օրէն ի վեր մենք դարձանք Հանրութեան Թիւ 1 Թշնամին, գլխատուելու արժանի մարդը, դատապարտելի Թերթը, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան ծառան, կէս-Հայը, չար ոգին...

Խարանուած եւ օտարի խաղին ծառայ կարգ մը մարդոց ամբաստանութեանց եւ նախատինքներուն ամբողջ այս ... լոկ պատիւ կը բերեն մեզի:

Հայ ժողովուրդը, արդարակեաց, պարկեշտ, ... բարեկամները: Եւ այսօրուընէ սկսեալ պիտի ճանչնայ իր Թշնամիներն ալ:

Մեր վրայ այս ժողովուրդին վստահութիւնը մանանեխի հատիկով մը չէ նուազած, որովհետեւ երբեք չարաչար չենք գործածած զայն

Եւ որովհետեւ այսօր մարդիկ կը ծրագրեն վտանգել այս ժողովուրդին գոյութիւնը, մենք կը ձեռնարկենք պայքարի մը, որ վերջ պիտի գտնէ այն առեն միայն, երբ անիշխանութիւնը վերջ գտնէ...

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

«Լը Մոնտ»ի Թղթակիցը՝ Ֆիլիփ Պէն կը պատմէ թէ Վարշաւայի մէջ շատ շքեղ ինքնաշարժեր կան որոնք կը պատկանին նախարարութեանց եւ մեծ ձեռնարկներու: Վարիչները իրենց ազատ ժամերուն յաճախորդ կ'ընդունին եւ կը տանին ուր որ ուզեն. Հրանիւթը եւ անիւները պետութեան հաշւոյն են: Նախարարները տեղեակ են այս բանին եւ գիտցութիւն չեն ըներ, գիտեն թէ հազար զլոթիէն պակաս ամսաթոշակով չեն կրնար ապրիլ անոնք:

Պետութենէն կամ համագործակցականէ մը գողնալը՝ Լեհաստանի մէջ տնտեսական լուրջ հարց դարձած է: Հում նիւթը կամ կիսովին աւարտած նիւթը կը թաքնեն եւ կը ծախեն:

Պաշտօնէութեան հսկայ մեքենան, որ այնքան ծանր կը կշռէ լեհական տնտեսութեան վրայ, վարակուած է հիւանդութենէ մը, որ կը կոչուի բացակայութիւն: Վարիչները կը խոստովանին թէ չեն յաջողիր առոր առաջքը առնել.— «Իմ պաշտօնեաներս երբեք ամբողջ չեն, կը յայտարարէր կարեւոր նախարարութեան մը տնօրէնը: Կան որ որեւէ պատրուակով օրերով կը բացակային: Ուրիշներ միայն կէսօրէ առաջ գործի կուգան, իսկ այնպիսիներ ալ որ ընտանեկան չնչին պատճառով կը բացակային գործէն»: Վարշաւայի մէջ երբեք վստահ չես թէ պաշտօնեան պիտի կրնաս իր գործին գլուխը գտնել: Ժամը տասնին տակաւին գործի եկած չէ, ոչ ալ տասնմէկին, կէսօրին ալ հոն չերթար: Անկարեւոր գործ մը ուրիշ երկիրներու մէջ հեռախօսով կը կարգադրուի, իսկ հոն պաշտօնեային համար առիթ է դուրս ելլելու: Ընկերվարական այս երկիրին մէջ ժամանակի մասին շատ ալ գաղափար չունին:

Անտարբերութեան երեւոյթը ընդհանուր է Լեհաստանի մէջ: Ինչ որ «ոչնչականութիւն» (Նիհիլիզմ) կը կոչեն, այն սկեպտիկութիւն է որ կուսակցութեան անդամները (մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար է անոնց Թիւը) ցոյց կուտան նոյնիսկ կուսակցութեան հանդէպ.— «Շատ քիչեր ժողովի կուգան, կը յայտարարէր համալսարանական մը: Քիչ հարցեր կը դնեն, եւ եթէ դնեն, կուսակցութիւնը քննադատելու համար է. Կը ծայրին անցեալին մէջ. բըած մեր խոստումները: «Հիմա շատ աւելի անկեղծութեամբ կը խօսինք բայց չեն գնահատեր»:

Վարշաւայի կամ լեհական որեւէ քաղաքի մէջ այցելու մը կը նշմարէ իսկոյն թէ այլեւս Լենինի եւ Մարքսի հսկայ նկարները չկան: Ամբողջ Վարշաւան մեծ շինարան մըն է, եւ ամէն շէնքի առջեւ մեծ տախտակի վրայ գրուած կը տեսնես հարուածային բանուորներուն անունները

Երբ հարցուեցաւ կարեւոր անձի մը «ոչնչականութեան» պատճառները, պա-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԵՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Զիս կողոպտել ուզեց, գոչեց քրիստոնեայ վաճառականը, որուն գինովութիւնը գրեթէ անհետացած էր:

Սակայն, երբ ոստիկանութեան պահանորդները տեսան որ իրենց առջեւ ունին քրիստոնեայ մը որ սպաննած էր մահմետական մը, խնդիրը ծանրակշիռ գտան:

Խեղճ քրիստոնեան, որ յանցանքին վրայ բռնուած էր, չէր կրնար ուրանալ: Մտքէն անգամ չէր անցըներ այդ բանը: Սակայն կը զարմանար թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ փոքրիկ հրմշտուքի մը հետեւանքով իր վրայ յարձակած գործողը մահացած էր

Հաւաքուած ամբոխը, զայրացած, ուզեց խեղճ քրիստոնեան տեղն ու տեղը կտոր-կտոր ընել, քանի որ յանդգնութիւնը ունեցած էր Մուսլմանին արժանաւոր մէկ զաւակին կեանքին վերջ տալ, սակայն ոստիկանութեան պահանորդները արգելք հանդիսանալով, տարին զայն Վալիին առջեւ:

Վալին կը քնանար այդ ժամուն: Ամէն ոք կը սպասէր իր զարթնումին: Պահանորդ, վկայ, զոհ եւ ոճրագործը՝ որ չէր դադրիլ կրկնելէ. «Աստուա՛ծ իմ, սուրբ Աստուածամա՛յր, ինչպէ՞ս ինքզինքս կրնամ ազատել այսպիսի յանցանք մը գործելու համար»:

Վերջապէս առաւօտ եղաւ եւ Վալին քունէն արթնցաւ...:

Հրամայեց որ գիշերային ողբերգութեան բոլոր դերակատարները բերեն իր ներկայութեան եւ իրեն պատմեն դէպքը իր բոլոր մանրամասնութիւններով:

Երկար բարակ հարցաքննութիւններէն այն եզրակացութիւնը ելաւ՝ որ օտարական մը սպաննած էր բարի միւսլիման մը:

Հարցը պարզ էր, պատասխանը՝ բխող ջինջ ջուրին նման:

Պէտք էր կախել ոճրագործը:

Դժբախտաբար տուեալ Վալին այս վճիռը, քանի որ գոհ Սուլթանին հպատակն էր, եւ վեհապետը պիտի չհրահանէր անշուշտ զինքը, իր սիրեցեալ հպատակին մահուան վրէժը լուծած ըլլալուն համար:

Կանչեցին դահիճը, որ անմիջապէս հրապարակի մը վրայ սկսաւ բարձրացնել կառափնատ:

Ճիշտ այդ պահուն, երբ խեղճ քրիստոնեան իր վերջին աղօթքը կը մրմնջէր, եւ ուր մոլեգնած ամբոխ սպաննական աղաղակներ կ'արձակէր անոր հասցէին, մարդ մը, հաւաքուած ժողովուրդին առաջին շարքերը ճեղքելով, շնչասպառ խոյացաւ դէպի դատաւորը եւ գոչեց.

— Կեցէ՛ք, ի սէր Ալլահին, այս մարդը անմեղ է, ես եմ փոքր սապատաւորը սպաննողը...:

Եւ շուտով, կարած, հեւ ի հեւ, մարդը պատմեց թէ ինչպէս գիշերը յանկարծակի պատահելով կուզիկին որ կ'աշխատէր իր մթերանոցէն ապրանքներ գողնալ, սպաննած էր զայն գաւազանի հարուածներով: Ինք՝ վեհափառ Սուլթանին խոհարարապետն էր, մինչեւ հիմա պատուաւոր կեանք մը ապրած էր, չէր մեղանչած Մարգարէին եւ Ղուրանին դէմ, ապա ուրեմն՝ չէր ուզեր որ անմեղ մը իր տեղը դատապարտուելով ինք ալ արժանի ըլլար դժոխքի բաժնին.

Վալին, որ տակաւին քնատ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, բան մը չէր հասկնար անցած դարձածէն: Մէկ բան գիտէր միայն. այն որ՝ մարդ մը ինքնակամ կը խոստովանէր ոճիր մը եւ արժանի էր կախաղանի: Ուստի, նշան ըրաւ դահիճին որ զգեցնէ իր գործը, եւ աւելցուց.

— Ազատ արձակեցէք վաճառականը, քանի որ կը հաստատուի թէ անմեղ է ան, եւ կախեցէք խոհարարապետը՝ որ կը խոստովանի թէ ինքն է ոճրագործը:

Դահիճը վերսկսաւ իր նոր աշխատանքին:

Քրիստոնեան, այս հրաշքին առջեւ խելակորոյս, շուարեցաւ նոյնիսկ հանդիսատես ըլլալ մահավճռին գործադրութեան եւ արագ արագ հեռացաւ այդ անիծեալ վայրէն.

Կախաղանին պարան չուանը սկսած էր արդէն սեղմել կոկորդը խոհարարապետին, որ կը պատրաստուէր մեռնիլ իբրեւ պատուաւոր ու արդար միւսլիման մը, երբ յանկարծ, տեսան որ մարդ մը, քրտնաթաթախ ու հեւասպառ կը յառաջանար դէպի դատաւորը:

Համնելով Վալիին առջեւ, նորեկը խոնարհելով յայտարարեց.

— Արդա՛ր դատաւոր, կը խնդրեմ որ կասեցնես մահավճռին գործադրութիւնը, որովհետեւ այս մարդը որ ինքնակամ խոստովանեցաւ թէ ինքն է ոճրագործը, բացարձակապէս անմեղ է, եւ ես՝ Եհովայի անունով կ'երդնում որ միակ յանցաւորը ես եմ...:

Դատաւորը, բոլորովին շուարած, դարձեալ հրամայեց որ կասեցնեն մահավճռին գործադրութիւնը եւ դահիճը հանեց խեղդակապը խոհարարապետին վիզէն, որ չէր հասկնար թէ ինչպէս կ'ըլլար որ ուրիշ մը իր վրան կ'առնէր այն ոճիրը՝ որ ինք գործած էր: Ուստի, որոշեց չհեռանալ կախաղանի վայրէն, տեղեկանալու համար գաղտնիքին:

(Շար.) Թարգմ. Ա. Գ.

տասխանեց թէ՝ ժողովուրդը չի հաւատար ոչ մէկ բանի: Անցեալին շատ բաներ խոստացան եւ չկատարեցին: Բանուորը քիչ մը շատ լաւ թէ ինք աղքատ֊ութեան մէջ կ՚ապրի, իսկ դրամատիրական երկիրներու բանուորները կ՚ապրին դժոխքին մէջ: Ասկէ զատ միշտ կը խոստանային թէ հետզհետէ աւելի լաւ պիտի ըլլային: Բանուորը տեսաւ թէ վեցամեայ ծրագիրը ի՛նչ բերաւ եւ ի՛նչ կրնար բերել այլեւս հնգամեայ նոր ծրագիրը: Ժողովուրդը չի հաւատար վարիչներու խոստումներուն թէ՝ գիները պիտի իջնեն: Գիտեն թէ ազգային տնտեսութիւնը ի վիճակի չէ գիները ջեղչելու:

Լեհական մամուլը ներկայիս սիւնակներ կը նուիրէ ցոյց տալու համար թէ ինչպէ՛ս կարգ մը հաստատութիւններ չեն կատարեր իրենց յանձնառութիւնները, չեն յանձներ բանուորին խոստացուած հագուստները եւայլն: Լեհերը կը մտածեն թէ աշխատաւորական բնակութիւնը չէ որ կը տիրէ իրենց երկրին մէջ, այլ պաշտօնէութեան բնակչութիւն մը:

Լեհ ժողովուրդը իր խօսքի ազատութիւնը կ՚օգտագործէ նոյնիսկ թատրոնին մէջ. Վարչաձեւին սրոշ երեւոյթներուն դէմ ամբաստանութիւնները տարուած են բեմին վրայ: Վարշաւայի Գիֆօ երգիծական թատրոնին մէջ չեն քաշուիր հեգնելու վարչաձեւին զանազան թերութիւնները եւ տկարութիւնները:

Մամուլը Լեհաստանի մէջ ազատօրէն կը քննադատէ մինչեւ անգամ համայնավարական որոշ վարդապետութիւններ: Արդ լեհ վարիչներ չեն կրնար այլեւս իրենց ուզածը ըսել, ամէն մարդ գիտէ թէ շատ մը խոստումներ իրականութեան չեն համապատասխաներ: Փաղնանի դէպքերու ատեն երբ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ կը հաստատէին թէ աշխարհակալներու գործակալներու գործն է, Սիրանքիեվիչ եւ Օշաբ ըսին թէ օտարին ձեռքը չկայ այս խնդրին մէջ, այլ հետեւանք է բանուորին դժուարին պայմաններուն, որովհետեւ անոր արդար պահանջները յաճախ կը մոռցուին: Այսօրթալինականութենէն ի վեր զրպարտանքը եւ մամուլը կ՚օգտուին ազատութենէն եւ իրենց տաղանդը կը ծաղկի

Լեհ համայնավարը կաղապարուած չէ ռուս համայնավարին վրայ: Լեհաստանի ներկայ վարիչները լեհ մտաւորական համայնավարներ կամ ընկերվարականներ են, որոնց մեծ մասը երբեք Ռուսիա ապրած չէ եւ կամ եթէ գացած է, կարճ ժամանակով միայն: Անոնք կ՚ուզեն որ Լեհաստան աւելի լաւ ըլլայ քան Ռուսիա, որովհետեւ կը սիրեն անկախութիւնը: Այս ձգտումները չէին կրնար արտայայտուիլ, այնքան ատեն որ Սթալին իր երկաթեայ բռունցքը կը տարածէր արբանեակներու վրայ:

Ժողովրդավարութիւնը սկսաւ Լեհաստանի մէջ Սթալինի մահէն անմիջապէս ետք, նախքան Ռուսիոյ կարգախօսը: Կ՚բսուի թէ ո՛չ թէ 20րդ համագումարէն ետք, այլ 1955ի սկիզբէն, երբ լեհ համայնավար կուսակցութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ հաշուեյարդարի ենթարկելու գաղանի ոստիկանութեան գործիչները:

Համայնավար ղեկավարները այսօր գոհունակութեամբ կ՚ըսեն թէ ինչպէս Սթալինի ատեն ալ կը մերժէին կատարել Մոսկուայէն եկած հրահանգները: Լեհաստան ո՛չ խամաճիկ հանդիսացաւ Մոսկուայէն անկախ դէթ մը: Լեհ վարիչներու եւ Խրուշչեւի միջեւ հակակրութիւն ակներեւ է: Թէեւ այս բոլորը չի նշանակեր թէ Լեհերը կ՚ուզեն բաժնուիլ Մոսկուայէն: Ընդհակառակն, նոյնիսկ համայնավար վարչաձեւին հակառակորդները Լեհաստանի մէջ, կ՚ըսեն թէ՝ ազգային շահը միայն սերտ գործակցութեամբ մը Ռուսիոյ հետ պիտի կրնայ ապահովել իր ամբողջութիւնը:

ՀՕՄի 36ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ինչպէս գրեցինք, Յունիսի վերջերը տեղի ունեցաւ Հայ Օգն. Միութեան 36րդ պատգմ. ընդհ. ժողովը Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Հայ Կեդրոնին մէջ: Ստորեւ կարգ մը մանրամասնութիւններ.—

Յաջորդական 12 նիստերով, պատգմ. ժողովը լուծեց օրակարգի բոլոր հարցերը եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ:

Շրջ. Վարչութեանց տեղեկագիրներու ընթերցումէն ի յայտ եկաւ որ, հակառակ տնտեսական նեղ պայմաններուն, անոնք բոլորած են բեղուն տարեշրջան մը: Լսելէ ետք տեղեկագիրները ու նաեւ Հաշուեքննիչ եւ Ցարաբերական թղթեր քննող յանձնախումբերու զեկոյցները, ժողովը անցաւ հետեւեալ բանաձեւը՝ Կազմակերպութեան ընդհ. գործունէութեան մասին:

«Հ. Օ. Միութեան 36րդ Պատգմ. Ժողովը լսելէ ետք Ամերիկայի 86 մասնաճիւղերու, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրանի, Հարաւ. Ամերիկայի շրջանի Վարչութեանց, Եգիպտոսի եւ Ամմանի մասնաճիւղերուն, Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրները եւ տեղեկանալէ ետք Ցարաբերական եւ Հաշուեքննիչ յանձնախումբերու զեկուցումներուն, կը գտնէ Կեդր. Վարչութեան միամեայ գործունէութիւնը գոհացուցիչ եւ գնահատելի:

Ժողովը որոշեց նոր Մ. ճիւղեր կազմել երիտասարդ ուժերէ. եւ նկատի ունենալով կազմակերպութեան ծաւալուն վիճակը, ինչպէս եւ գրասենեակի եւ քարտուղութեան նոր պահանջները, որոշեց ունենալ վճարովի երկու մնայուն պաշտօնեաներ, որոնք պիտի վարեն թէ՝ գրասենեակի եւ թէ մասնաճիւղերու կազմակերպական աշխատանքները:

Ժողովը որոշեց նաեւ ՀՕՄի պարբերաթերթին ծաւալը փոքրացնել եւ իջեցնել տպաքանակը 1500ի վրայ վերածելով ամսաթերթի 1957ի Յունուարէն սկսեալ:

Տարեկան գինը պահել 1.50 տոլար: Իսկ խմբագրութիւնը յանձնել Կեդր. Վարչութեան գրասենեակի պաշտօնէութեան:

ՀՕՄի մնայուն ձեռնարկներն են «Գնակ մը Կերակուր»ը, «Հայ Օգն. Միութեան Օր»ը եւ «Տօմապահութիւն»ը:

Ժողովը իր կարեւորագոյն օրակարգը նկատելով կրթական հարցը, երկարատեւ նիստեր տրամադրեց անոր քննութեան: Նկատելով որ հայ դպրոցի աշակերտութիւնը կը նուազի հետզհետէ եւ հայ դպրոցով հետաքրքրուողները կը դժուարանան դիմագրաւել խնդիրները, ժողովը որոշեց ցարդ փորձուած միջոցներուն վրայ աւելցնել.— Աշակերտներ հաւաքել եւ փոխադրութեան միջոցներ կազմակերպել: Դպրոցին մէջ բացի լեզուի ուսուցումէն, կազմել երգչախումբեր, թատերախումբեր, պարախումբեր. Ուսանողներու թոշակի յատկացումները պիտի շարունակուին առաջուան պէս.

Ամերիկահայ նոր սերունդը կապելու համար հայ կեանքին եւ անոնցմէ ապագայ ղեկավարներ պատրաստելու լաւագոյն միջոցներէն մէկը նկատել Ամերիկայէն ընդունակ շարք ուսանողներ արտասահման ղրկել Վենետիկ եւ Բէյրութ: Անոնց ուսման շրջանը պիտի ըլլայ երկու տարի: Գոյմանաժամէն առաջ վերադառնալ ուզող ուսանողները իրենք պիտի հոգան ճանապարհածախսը:

Ժողովը ուրախութեամբ ողջունեց Համազգայինի առաջարկը, երկու անվճար աշակերտներ ընդունելու՝ Ամերիկայէն Երկրորդական վարժարան մը բանալու համար (երբ միջոցներ ստեղծուին) ժողովը որոշեց ամէն տարի 5000 տոլար պահ դնել

Նախահաշուի ընդհանուր գումարն է 59.050 տոլար:

Կեդր. Վարչութեան անդամ ընտրուեցան ընկերուհիներ Ս. Համասեղ, Ս. Մխիթարեան, Գ. Կանայեան, Ն. Գարբիէլեան, Ա. Զօրպաճեան, Վ. Թաշճեան եւ Հ. Տատայեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս «Յառաջ»ի մէջ յայտարարուած էր, Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ Պատգմ. Ժողովը գումարուեցաւ Կատանի մէջ, Օգոստոս 11–12ին:

Նախկին Կեդր. Վարչութեան նախագահ Գ. Կիւմիւշեան ժողովը բանալով բարի գալուստ մաղթեց եւ անմիջապէս ներկայացուց վարչութեան հրաժարականը.

Պատգմ. Ժողովի դիւանի կազմութիւնը առաջարկուեցաւ Վալանսի ներկայացուցիչներուն Միաձայնութեամբ ընտրուեցան հայրենակիցներ Գ. Ս. Ճերանեան, Յ. Կարապետեան եւ Յ. Տէր Ղուկասեան, իբրեւ նախագահ, փոխ-նախագահ եւ քարտուղար դիւանի: Ըստ օրակարգի, նախորդ Պատգմ. Ժողովի արձանագրութիւնը կարդացուելէ ետք, Միութեանս ութը մասնաճիւղերը տուին իրենց նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւնը: Այդ պահուն ողջունուեցաւ մուտքը մեր սիրելի հայրենակից Փրոֆ. Խայիկեանի: Կեդր. Վարչութեան քարտուղար Ա. Աճէմեան անցեալ շրջանի գործունէութեան հաշուետուութիւնը բրաւ, որ արժանացաւ ներկաներու գնահատանքին:

Կեդր. Վարչութեան նիւթական հաշիւները քննելու համար Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն ընտրուեցաւ յանձնախումբ մը, որ իր անվերապահ գնահատանքը բրաւ Կեդր. Վարչութեան գանձապահ Խ. Խաւմարեանի խղճմտ եւ բծախնդիր գործառնութեան եւ մաքուր հաշուապահութեան համար:

Պատգմ. ժողովը միաձայնութեամբ իւրացուց բանաձեւ մը, որ կը շեշտէ բոլոր մասնաճիւղերու եւ Կեդր. Վարչութեան գնահատելի գործունէութիւնը վերջացող տարեշրջանին.

Օրակարգի զանազան հարցերը քննուեցան եւ յարմար եզրակացութիւններ ու օգտակար որոշումներ տրուեցան. Բոլոր խնդիրներու ատեն, ամէնուն ատեն տրուեցաւ արտայայտուելու եւ տեսակէտ պարզելու: Դժուար է երեւակայել աւելի եղբայրական, խանդավառ եւ անկեղծութեան դրոշմով կնքուած հաւաքոյթ մը:

Կիրակի առաւօտուն բացարձակ մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ կրկին Մարսէյլի վստահիլ Կեդր. Վարչութիւնը: Նախկին կազմը նոյնութեամբ վերընտրուեցաւ: Փրոֆ. Խայիկեանի եւ Վեր. Ղազարոսեանի՝ որ նամակով մը ցաւ կը յայտնէր իր ակամայ բացակայութեան, կ՚ընծայուի պատուոյ անդամութիւնը Կեդր. Վարչութեան:

Ժողովի աշխատանքներէն վերջ, ծաղկեպսակով մը այցելութեան գացինք Կատանի ամէնէն անձնուէր անդամներէն հայրենակից Գ. Ցակարեանի թարմ հողակոյտին

Կէսօրուան ճաշը և կէսօրէ վերջ խնջոյքը բոլոր ներկաները գոհ ձգեց: Սրահը նեղ կու գար: Պատգամաւորներէն զատ բազմաթիւ հայրենակիցներ եկած էին Վիէննէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւ Մարսէյլէն: Երգեցին Տիկիններ Կարապետեան, Ճիկլըճեան, Կօշկարեան եւ ուրիշներ: Խօսեցան Փրոֆ. Խայիկեան, Կիւմիւշեան, Ճիկլըճեան եւ Աճէմեան.

Տօնի վայրկեանի մէջ Կատանի մասնաճիւղին ի նպաստ եղած նուիրատուութեան գումարը հասաւ 62 հազար Ֆրք.ի.

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՈՒՈՒՄ ԵՆ

I.— ՈՇՏՈՒՆԻՔ

Տեղ տեղ խլրտում էր սարսափելի հեթանոսութիւնը որ քրիստոնէութիւնից հալածուած գետնի տակ էր ապրում: Հին աստուածները նոր կրօնի դէմ գործ էին կամենում սկսել:

Հայրապետութիւնները համարեայ դադարած էին. անցուդարձը անկարելի էր դարձել. Արդէն գիւղացիք, իրանց խրճիթները թողած, հաւաքուել էին լեռների բարձրութիւնների վրայ, եւ ճանապարհից անցնողների վրայ քարեր էին գլորում Բարերը գլորում էին որպէս փուլ եկած լեռան մի մասը, եւ իրանց կայմերի ներքոյ ծածկում էին ամբողջ կարաւանները: Բայց ո՞ւմ վրայ էին գլորում, — իրանք եւս չգիտէին: Ամէն ոք նրանց համար «ուրացող» էր:

Տեղ-տեղ թափառում էին զինուած խումբեր.

Տզամարդիկ փախչում էին կռուելու, իսկ կանայք, հասս բերելը ձեռքերին բռնած, կանգնել էին դատարկ խրճիթների վրանը, եւ ոչ ոքի թոյլ չէին տալիս որ մօտենայ այն խրճիթներին, ուր ամէն մի տարական կարող էր հանգիստ ապրինջականութիւն գտնել:

Այդ խառն, աղմկալի միջոցում, Սամուէլի ապախումբը անցնում էր Տարօնից դէպի Ռշտունեաց տանող ճանապարհով: Նրա առջեւից տանում էին Մամիկոնեան տան դրօշը: Այդ դրօշը, որ միշտ պահպանել էր իր անարատութիւնը, այժմ եւ պատսպարում էր նրան, եւ մատնում էր նրան: Պատսպարում էր, որովհետեւ ամէն ոք սովոր էր յարգանքով վերաբերուել դէպի նա. Մատնում էր որովհետեւ նոյն դրօշի գլխաւոր ներկայացուցիչը այժմ անցել էր «ուրացողների» գլուխը: Դա Սամուէլի հայրն էր, Վահան Մամիկոնեանը: Ո՞վ կարող էր համոզել որդին, թէ ինքը իր հօր շաւղով չէ գնում: Կասկածը խուժանը ականջ ունէր լսելու, բայց ժամանակ չունէր դատելու:

Երեք օր էր որ նրա ապախումբը մտել էր Ռշտունեաց լեռնային երկիրը, որ ծածկուած էր մթին անտառներով: Այդ անտառները կորսուեան մի խորքն անդունդ էին, լի ամէն գարհուրանքով: Այդ անտառներում, սկսեալ ամենահին ժամանակներից, կատարուել էին սոսկալի գործողութիւններ. Այստեղ ներքեւի կորցրեց իր տիտանների մեծ մասը: Այստեղից էր հզօր Բարզափրանը, որ լցրեց Հայաստանը Հրէից գերիներով: Այստեղից էր անգութ Մանաճիհրը, որ արիւնով ծածկեց Ասորեստանը: Այստեղ էր «Եր-կաթահատաց» լեռը, որի սարսափելի խուլերում՝ գործում էր մի մայլ, սոսկալի բազմութիւն, որ իր երկրի քաջերի համար նետեր ու զրահներ էր պատրաստում.

Սամուէլը գալով եկաւ Ոստական ամրոցից 300 ձիաւորներով եւ փառաւոր պատրաստութեամբ: Այժմ նրա ապախումբից մնացել էր 43 հոգի միայն: 257 հոգի կորան Ռշտունեաց անտառներում:

Սարսափելի՜ էին այդ անտառները: Խաղաղութեան ժամանակ նրանք անհետացնում էին մենաւոր ճանապարհորդներին, իսկ խռովութեան ժամանակ՝ կլանում էին ամբողջ գունդեր: Այստեղ տիրում էր յաւիտենական մառայլը, մի մռայլ ժողովրդի հետ: Այնտեղից անցնողը տեսնում էր միայն իր առջեւի նեղ շաւիղը, որ ծածկուած էր մացառներով, տեսնում էր վերեւում՝ սաղարթախիտ ծառերի մթին կամարը, որից հազիւ անգամ նշմարւում էին երկնքի ճառագայթները, տեսնում էր իր աջ եւ ձախ կողմերում գարեւոր ծառերի անթափանցելի ցանցը, որ կենդանի պատուարի նման, պարփակում էին ճանապարհի եզերքը: Ուրիշ ոչինչ չէր տեսնում: Եթէ հարիւրաւոր աչքեր ունենար մարդը, դարձեալ անկարող կը լինէր նկատել, թէ որ կողմից է գալիս վտանգը: Նրան կարելի էր հանդիպել ամէն քայլում եւ ամէն րոպէում. Թշնամին թաքնուել է կիսափուտ ծառերի փչակների մէջ, եւ իր զարանից նետեր է արձակում: Նա օձի նման սողել է մերկացած ծառերի ստորին խոռոչներում եւ յանկարծ յայտնւում է, նիզակը ձեռին: Նա կապիկի նման մագլցում է ստուերի բարձր հիւսուածքի մէջ, եւ այնտեղից մահ է տարածում: Նա անել է, միայն է հսկայ ծառաստանի հետ որ նրա անմատչելի պատսպարանն է կազմում:

Կէսօր էր երբ Սամուէլի ապախումբը դանդաղ ընթացքով անցնում էր այդ անտառի միջով: Նրանք ճանապարհ էին ընկել գիշերով, որովհետեւ, դեռ արեւը չծագած, դուրս գան անտառից, եւ միւս անգամ չհանդիպեն զարանամուտների Մի խումբ ձիաւորներ գնում էին առաջ, բացական հետախուզութեան վրայ, ճանապարհը հետազօտելու համար: Նրա մի կողմում իր ձին քշում էր պատանի Արտաւազդը: Իսկ ետեւից գալիս էին ծերունի Արբակը, Ցուրիկը եւ մի քանի թիկնապահներ:

ՐԱՖՖԻ

թեան դատապարտել ապստամբներու բազմաթիւ խումբեր.

× Խումբ մը մաքսանենգներ, որ Մարոքի սահմանէն զէնք կը փախցնէին դէպի Ալժերիա, ձերբակալուեցան:

× Ֆրանսայի երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը Ալժերիա մեկնեցաւ: Այցելութիւնը պիտի տեւէ 10 օր:

× Կառավարական տագնապ մը սկսաւ Մարոքի մէջ: Իսթիգլալ կուսակցութիւնը որոշեց իր անդամները քաշել Նախարարաց Խորհուրդէն, Դժգոհ են ներկայ կառավարութենէն. կ'ուզեն միատարր եւ ազգայնական մեծամասնութիւն ունեցող դահլիճ մը կազմել: Ինչպէս յայտնի է, ներկայ կառավարութիւնը կազմուած էր Դեկտ. Դին՝ Սի Պէքայի (անկախ) վարչապետութեան տակ եւ կազմուած էր 10 Իսթիգլալական, 6 դեմոկրատ եւ 5 անկախ նախարարներէ:

× Իսթիգլալ կ'ուզէ բարեփոխութիւններ մտցնել տնտեսական, ընկերային, դատաւորական, դատական եւ վարչական մարզերուն մէջ:

× Ֆրանքօ-Թունուզեան բանակցութիւնները սկսան. օրակարգի գլխաւոր նիւթը տնտեսական փոխ-յարաբերութեանց ճշդումն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատար նշանակուեցաւ զօր. Մալինովսկի: Կը յաջորդէ զօր. Քոնիէվի:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Թագուհիին հրաժարման մասին շրջան ընող լուրերը հերքուեցան:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ Ֆրանսական նաւատորմը ռազմափորձեր պիտի կատարէ այս շաբաթ:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ լաւատեսութիւն կը տիրէ անգլօ-կիպրական բանակցութեանց յաջող արդիւնքին մասին

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պիւտճէն 1000 միլիառ բաց ունի: Ելմտական նախարարը առաջարկեց տնտեսական կարեւոր սեղմումներ կատարել, որպէսզի 1957ի պիւտճէն ալ 1000 միլիառէ աւելի բաց չունենայ:

ՓԱՐԻԶԻ ազատագրման 12րդ տարեդարձին հանդիսութիւնները սկսան մայրաքաղաքին մէջ: Պիտի տեւեն երեք օր:

ԻԹԱԼԻՈՅ հրապարակին ատրկերկեայ անցքին շինութիւնը պիտի աւարտի Նոյ. 10ին Մեծամասնութիւն պիտի ղեկավարէ անցողներուն երթեւեկը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական համագումարը բացարձակ մեծամասնութիւն զոյացուց Այզընհաուըրի թեկնածութեան շուրջ: Վէճի նիւթ է փոխ-նախագահ Նիքսընը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը յայտնեց թէ հրաման պիտի չտրուի որ օտար գիտողներ ներկայ գտնուին Փոզնանի միջադէպերուն առթիւ ամբաստանուածներուն դատավարութեան:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը Իրաքեան Նաւթային Ընկերութեան (Այ Բի Սի) խնդիրը դրուման տակ դնելու միջոցներ ձեռք առաւ. որոշումը պիտի գործադրուի եթէ իր պահանջներուն գոհացում չտրուի: Նախորդ համաձայնագիրը ի զօրու էր մինչեւ Օգոստոս 18:

ԼԵՀԱԿԱՆ բանակը 50.000 զինուորներ ազատ պիտի արձակէ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հիւլէական մասնագէտներու խումբ մը մեկնեցաւ Մոսկուա:

ՉՈՐՍ ՉԵԽԵՐ Դանուբ գետը նետուեցան լողալով Աւստրիա անցնելու համար: Չեխ սահմանապահները կրակ բացին եւ փախստականներէն երեքը սպաննեցին. չորրորդը յաջողեցաւ աւստրիական սահմանը հասնիլ.

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ մէջ ուսանողները հակաֆրանսական ցոյց մը կազմակերպեցին. յարձակեցան Ֆրանսական հիւպատոսարանին վրայ եւ պահանջեցին որ Ալժերիան իր անկախութիւնը ստանայ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Սուրիոյ միջեւ մշակութային համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ անցեալ օր. արդէն իսկ մշակուած էր Շեպիլովի Դամասկոս գտնուած միջոցին

ՍՈՒՐԻԱ եւ ԹՈՒՐՔԻԱ որոշեցին ետ քաշել իրենց սահմանապահ բանակները եւ զանոնք փոխարինել ոստիկանական ուժերով: Սահմանային միջադէպերը շատցած էին վերջերս:

ԿԱՐԳԻՍ ՉԱՔԱՐԵԱՆ պարտուեցաւ Եւրոպայի նախկին ախոյեան Տիոնէն, շաբաթ գիշեր Պոլսոյ մէջ: Մարզական պալատին մէջ տեղի ունեցաւ Կարպիս-Տիոն հանդիպումը, մօտ 4000 հանդիսականներու ներկայութեան: Կէտերու առաւելու-

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասէրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց. -

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն Սու Պուա:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Գիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան: 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըգշլա: Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլերպէյի որբանոցը: 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է: Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են: Կը խնդրուի զինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տարապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալօրէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

Լաւսիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ գպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ:

Թեամբ յաղթական յայտարարուեցաւ սեւամորթ Իսփիստ Տիօն:

ՍԱԿԱՐԱՆ. (Օգոստ. 20). — ձուլ ոսկի 483.000, Նափոլէոն 3510, զուիցերիական 3390, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17.240 Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 413. անգլիական 1060, զուիցերիական 98.25, լիր 0.64, փեսեթա 9,10:

ՍՏԱՑԱՆՔ « ՉԷՆՔԻ ՏԱԿ », արձակ էջեր. գրեց Արամայիս Սրապեան: Տպագրութիւն Վենետիկ - Ս. Ղազար, 1956:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւրին Գոյուշեան (Յունաստանէն Հայաստան գացած) կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Նազարէթ Կէօզէլեան (գաւառաբար Լոնտոնի մէջ) եւ քոյրը, նախապէս ուսուցչուհի Աթէնքի մէջ, այժմ Գերմանիա, բնիկ Իզմիրցի: Իմացնել՝
Աւետիս Քէշիշեան
Գոէնփին, Փրիվա (Արտէշ) Ֆրանս:

Նոր հետաքրքրական գիրք մը
''ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶՔՕՍ''
632 մեծ էջեր — 200 նկարներ
կը պարունակէ
Երազներու բանալին, բախտագուշակութեան զանազան եղանակներ, աստղագիտութիւն, ոգեհարցութիւն, ձեռնածութիւն, ընտանեկան խաղեր մեծերու եւ փոքրերու համար, բացօթեայ զբօս, սալոնի խաղեր, եւն., եւն.,
ՄԻԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ
Գինը՝ թղթակազմ 1400 ֆրանք
լաթակազմ 1650 ֆրանք:
Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան գրատուներուն, Փարիզ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները.

ԿՈՒԶՈՒԻ

Սփիւռքաբար կ'ուզուի կին մը Անթիպի հանգստեան տան գործերուն համար: Դիմել տնօրէնուհիին՝ 1, Ռիւ ժան Ֆինօ, Անտիպ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678 63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI
23 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7661 — 32e ANNÉE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3472

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

●

Այս մակդիրով կ'ուզենք որակել Մկրտիչ Ա. Քէֆսիզեանը «Վարդապետ Երուսաղէմի, Եպիսկոպոս Էջմիածնի եւ Կաթողիկոս Կիլիկիոյ», ինչպէս կը սիրէր ստորագրել:

Ծնած էր Մարաշ 1818ին: Կաթողիկոս ընտրուեցաւ 1871 Հոկտ. 27ին: Վախճանեցաւ Հալէպ 1894 Նոյ. 8ին:

23 տարի գրաւեց Կիլիկիոյ Աթոռը: Անընդհատ պայքարեցաւ Պոլսոյ Պատրիարքարանին եւ Էջմիածնի Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին դէմ՝ յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին անկախութեան:

Մատթէոս Իզմիրլեան, Բարգէն Կիւլէսէրեան եւ Մաղաքիա Օրմանեան չատ խիստ կ'արտայայտուին իր մասին, առանց ուրանալու անոր դրական կողմերը:

1866ին Կիրակոս Բ. Սսեցի (Աջապահեան) Կաթողիկոսի վախճանումով վերջ կը գտնէր Աջապահեան տոհմի ժառանգական իրաւունքը Կիլիկիոյ Աթոռին վրայ: 135 տարուան ընթացքին (1731–1866) իրարու յաջորդած էին ինը օրինաւոր Սսեցի Աջապահեան կաթողիկոսներ:

Օսմանեան սուլթանները մասնաւոր ֆէրմաններով որոշ իրաւունքներ տուած էին Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանին. Անկէ զատ, Պատրիարքը Էջմիածնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի փոխանորդն էր Թուրքիոյ մէջ:

Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի կաթողիկոսները, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարքը վարչական գործերու համար կեդրոնի կառավարութեան հետ պաշտօնական կապ պիտի պահէին Պատրիարքարանի միջոցաւ:

Այս վերջինը կարեւոր դեր պիտի կատարէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ: Ընտրեալ կաթողիկոսի պաշտօնը հաստատող պէրաթը Պատրիարքարանի միջոցաւ պիտի ստացուէր Բարձրագոյն Դուռնէն:

1863էն սկսեալ Ազգային Սահմանադրութիւնը կը գործադրուէր՝ Թուրքիոյ Հայոց ազգային-վարչական գործերուն համար:

Պոլսոյ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի 120 անդամներէն 40ը ընտրուած էին գաւառէն, մէջն ըլլալով Կիլիկիան:

Թափուր էր կիլիկեան Աթոռը: Պոլիսն ալ չատ հեռու: Հանգամանքներէն օգտուելով, Հալէպի առաջնորդ Սսեցի Նիկողոս Եպս. Կիւլէսէնեան (եղբօրորդի Բուրինեան դարձած), Աջապահեան Կիրակոս Ա.ի քեռորդին, 1866 Յունիս 11ին, ինքզինքը կաթողիկոս օծել տուաւ Կիրակոս Գ. անունով: Պոլսոյ Պատրիարքարանը չճանչցաւ զայն: Ազգային Ժողովը իրար անցաւ եւ տարիներով ժամավաճառ եղաւ: Ի վերջոյ 1871 Օգոստ. 14ին կառավարութեան ձեռքով եւ հսկողութեան տակ Պոլիս բերուելով աքսորուեցաւ Արմաշի վանքը:

Անմիջապէս վերջ սահմանադրական օրէնքով եւ Ազգ. Պատրիարքարանի Քաղաքական Ժողովէն նշանակուած պատուիրակներու հսկողութեամբ կիլիկեան թեմերու 35 երեսփոխաններու 28ին քուէով կաթողիկոս ընտրուեցաւ Հալէպի թեմին առաջնորդ Մկրտիչ Արք. Քէֆսիզեան՝ 1871 Հոկտ. 27ին: Ազգ. Ընդհ. Ժողովը Նոյ. 12ին վաւերացուց ընտրութիւնը եւ Երիմեան Պատրիարքի յանձնարարութեամբ կաթողիկոսական օծումը կատարուեցաւ Նոյ. 28ին Սսոյ մայրավանքին մէջ:

Քէֆսիզեան Կաթողիկոս՝ ըմբոստ նկարագրի տէր եւ թունդ կուսակից կիլիկեան Աթոռի անկախութեան, չուզեց ճանչնալ Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ անոր կողքին ըստ Ազգային Սահմանադրութեան գործող Ազգ. Ընդհ. Ժողովի եւ յարակից մարմիններու կարգադրութիւնները, արոնք Կաթողիկոսարանի ներքին գործերուն միջամտելու և անոր դարաւոր իրաւունքները սահմանափակելու հանգամանք կը ներկայացնէին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԸ

●

17 ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ

Լոնտոնի ժողովը, որ իր աշխատանքները պիտի վերջացնէր երէկ, կ'ապրի իր վճռական վայրկեանները:

Հնդկաստանի արտաքին նախարարին «անընդունելի» առաջարկէն եւ Տըլըսի ծրագրէն ետքը, Փաքիստանի ներկայացուցիչը՝ Շուտհուրի, առաջարկեց կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել արեւմտեան ծրագրին մէջ. — Կ'ուզէ որ բանակցութիւնները վարուին ուղղակի Եգիպտոսի հետ, որոշելու համար թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ ջրանցքին վարչութեան պատկերը: Կ'ուզէ նաեւ իրարմէ անջատել ջրանցքին ապագայ վարչութեան հարցը՝ նախկին միջազգային Ընկերութեան արդար հատուցում մը տալու խնդրէն:

Տըլըս անմիջապէս համաձայն գտնուեցաւ Փաքիստանի առաջարկին, մինչ Շուէտիոյ, Աւստրալիոյ, Իտալիոյ, Նոր-Զելանտայի եւ Տանըմարքայի ներկայացուցիչներն ալ կ'ընդունէին այս լուծումը:

Ուրեմն, վերջին օրերու կացութիւնը հետեւեալն էր.— Սեղանի վրայ դրուած են չորս ծրագիրներ.—

1) Արեւմտեան ծրագիրը.— *Ջրանցքին վարչութիւնը պիտի յանձնուի քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ «միջազգային Խորհուրդի» մը, որուն մաս պիտի կազմէ նաեւ՝ Եգիպտոսը: Նախկին Ընկերութիւնը հատուցում պիտի ստանայ. Եգիպտոս կարեւոր շահաբաժին մը պիտի ունենայ: Միջազգային Խորհուրդը տեղեկատու պիտի ըլլայ ՄԱԿին:*

2) Փաքիստանի ծրագիրը.— *(որ կը ներկայացնէ Պաղտատի Ուխտին անդամ պետութեանց փափաքները).— Կազմել միջազգային ընկերութիւն մը, որուն մէջ կարեւոր տեղ պիտի տրուի Եգիպտոսի: Այս վերջինն է որ հատուցում պիտի տայ նախկին Ընկերութեան:*

3) Հնդկական ծրագիրը.— *Ջրանցքը յանձնել «Եգիպտական Ընկերութեան» մը, որ տարեկան տեղեկագիրներ պիտի յանձնէ ՄԱԿին. Ջրանցքէն օգտուող պետութիւնները խորհրդատու մարմնի մը մաս պիտի կազմեն:*

4) Եգիպտոսի դիրքը.— *Ջրանցքն ու անոր վարչութիւնը Եգիպտոսի անբաժանելի մասը կը կազմեն. 1888ի համաձայնագրին կարգ մը յօդուածները կարելի է փոփոխութեան ենթարկել, բայց Եգիպտոս պէտք է մնայ Սուէզի միակ տէրը:*

Ժողովին մասնակցող 22 պետութիւններէն 15ը համաձայն են արեւմտեան ծրագրին, պայմանաւ որ Փաքիստանի առաջարկած փոփոխութիւններն ալ ընդունուին: Անգլիա եւ Ֆրանսա տակաւին չպատասխանեցին, բայց կը կարծուի թէ պիտի համաձայնին: Ուրեմն ժողովը, բացարձակ մեծամասնութեամբ կ'ընդունի Տըլըսի եւ Փաքիստանի խառն ծրագիրը: Խ. Միութիւնն ու Հնդկաստանը կառչած կը մնան հնդկական ծրագրին: Սպանիան անընդունելի կը գտնէ արեւմտեան առաջարկը: Ցէյլանի եւ Ինդոնեզիոյ դիրքը կը մնայ անորոշ:

Բայց, հարց կը ծագի այժմ, որ եթէ Եգիպտոս մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումը, ի՞նչ դիրք պիտի բռնեն պետութիւնները: Այս ուղղութեամբ, Տըլըս յայտարարեց.— «Եթէ Նասր մերժէ, յառաջ պիտի գայ բոլորովին նոր կացութիւն մը, որ չահագրգռուած պետութիւններէն իւրաքանչիւրը պիտի լուծէ իր հասկցած ձեւով»:

Այլ խօսքով՝ իւրաքանչիւրը ազատ պիտի ըլլայ իր գործունէութիւնը որոշելու: Անգլիան եւ Ֆրանսան վճռած են տեղի չտալ:

× Հաւարի մօտ անգլիացի զինուորներ առջի օր հասան Կիպրոս:

× Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովը բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրուի յառաջիկայ չորսիթ.

× Խ. Միութիւնն ու Հնդկաստանը տնտեսական օգնութիւն առաջարկեցին Եգիպտոսի: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ հայթայթել կենսամթերք. իսկ Հնդկաստան առաջարկեց իր դրամի պահեստը դնել Եգիպտոսի տրամադրութեան տակ: (Ինչպէս յայտնի է, Եգիպտոսի դրամական եւ այլ ինչքերը արգելքի տակ դրուած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու մէջ):

× 225 Սէյլանցի կամաւորներ Եգիպտոսի կողքին կռուելու պատրաստակամութիւն յայտնեցին:

× Սուրիական կառավարութիւնը պահանջեց որ 18էն 40 տարեկան բոլոր Սուրիացիները կամաւոր արձանագրուին՝ «արաբական ազգերու իրաւունքները կայսերապաշտներու մեքենայութեանց դէմ պաշտպանելու համար»: Կամաւորները արձանագրելու համար 5 կեդրոններ բացուեցան:

× Զնդ. Նասր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ եգիպտական թերթի մը ներկայացուցչին.— «Իւրաքանչիւր Եգիպտացի զինք այժմ, թէ մինակ չէ. միլիոնաւոր Արաբներ իր կողքին կանգնած են»:

× Իսրայէլի նախարարներէն մէկը յայտարարեց.—Եթէ Նասր մտադիր է Սուէզի համար կռուելու, անհրաժեշտ է որ նախապէս խաղաղութեան դաշինք կնքէ Իսրայէլի հետ»:

× Սուէզի հարցին բանալին ջրանցքին նաւուղիղներուն ձեռքին մէջ է. եթէ կարելի չըլլայ ապահովել օրական 40–50 նաւերու անցքը, ազգայնացման խնդիրը ինքնին կը լուծուի:

(Շար.ը կորդյալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

ԱՄԷՆԸ ԱՆՈՒՇ, ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՓՈՒՇ

Մարսէյլէն թղթակից մը նկարագրելով թաղամասի մը, Վալպարէլի դպրոցին հանդէսը, կը խոստովանէր խորին դառնութեամբ.

— Ութսուն ընտանիքէ բաղկացած այս թաղէն միայն եօթը աշակերտներ կը հետեւէին հայերէնի դասընթացքին: Այս տարի թիւը բարձրացաւ 16ի: Նորընտիր հոգաբարձութիւնը առանձին առանձին զարկաւ բոլորին դռները: Շատեր կը պատասխանէին. — Ի՞նչ ընենք, տղան չուզեր: Իսկ ուրիշներ, — Պզտիկը լաւ կ'երթայ, դժուար է երկու լեզու միանգամայն սորվիլ: Միտքը կը յոգնի...

Այդ «ուրիշները» շատ լաւ գիտեն որ Թուրքիոյ մէջ կը սորվէինք երեք լեզու,— հայերէն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն, առանց հաշուելու միւս դասերը: Կարգ մը դպրոցներ անգլերէն ալ կը սորվեցնէին:

Միջին Արեւելքի հայկական դպրոցներուն մէջ տղան եւ աղջիկը ստիպուած են սորվիլ, իրենց մայրենի լեզուէն զատ, արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն:

Այս պզտիկներուն միտքն ալ չի՞ յոգնիր: Մանաւանդ որ պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ գիտութեան դասերը կ'աւանդուին տեղական լեզուներով, շատ մը վայրերու մէջ:

Գալով «տղան չուզեր»ի առարկութեան, այդ չկամութեան մեղքն ալ կ'իյնայ ծնողներուն վրայ:

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, հայրիկները ու մայրիկները այնպիսի դիրք մը բռնած են որ, տղան այլեւս արհամարհանքով կը նայի մայրենի լեզուին վրայ:

Այո՛, անո՛նք ներշնչած են սա եղերմ գաղափարը, թէ չարժեր յոգնիլ հայերէնի համար:

Թող սորվին ամէն բան: Թող ոստիկանական վէպեր եւ ուրիշ հառա՜վ-հոտով գիրքեր կարդան, եւ քանի մը բառ ալ հայերէն խօսին տունին մէջ: Պրծա՛ւ...

Ամէն ինչ անուշ, հայերէնը փուշ...

Ահա այսպէ՛ս պիտի հալինք, անկամրջելի անջրպետ մը բանալով բուն ժողովուրդին եւ նորերուն միջեւ:

Արդէն բացուած է լայնաբերան փոս մը, որ պիտի դառնայ պատուհաս: Ամենէն առաջ՝ ծնողներու գլխուն:

Անոնք որ քիչ-շատ հայերէն սորված էին զանազան դասընթացքներու շնորհիւ, մնացին կէս ճամբան:

Ինչո՞ւ յոգնին, քանի որ հայրիկն ու մայրիկն անգամ օտար հրատարակութիւններ կը կարդան իրենց կիսկատար գիտելիքներով, տարին անգամ մը հաղորդութիւն առնել կուտան եւ տղան կը մնայ հայ քրիստոնեայ:

Եթէ տէրտէրն ալ տնօրինէքի հրաւիրեն, իրենց պարտականութիւնը լիովին կատարած կ'ըլլան:

Ազգային մշակո՞յթ: Հայրենի՞ք եւ մայրենի՞ք, — այդ բոլորը բառուրի զաւակներուն համար են:

Շատ մը արժանիքներու հետ, մեր ազգային արժանապատուութիւնն ալ դարձաւ «մաշած շոր»...

Երէկ աշխարհ մը կը բացուէր մեր առջեւ, նրագի եւ մուրի լոյսով:

Այսօր մեր հորիզոնը կը մթագնի, ելեկտրական լոյսին եւ սանձարձակ ազատութեան մէջ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն հետապնդել ապստամբներու խումբերը. 32 ապստամբներ սպաննուեցան Թլեմսէնի շրջանին մէջ:

Կոնստանտինի եւ Ալժէի մօտերը տեղի ունեցած կռիւներու ընթացքին, բազմաթիւ ապստամբներ ձերբակալուեցան կամ սպաննուեցան:

Ֆրանսացի զինուորներու խումբ մը, որ Ալժէի մօտերը ծուղակի մէջ ինկաւ, երկու զոհ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ ունեցաւ:

Պոնի մէջ կը շարունակուին ահաբեկչութիւնները, որոնց հետեւանքով երկու քաղաքացիներ մեռան եւ ուրիշ մրն ալ վիրաւորուեցաւ:

× Ըստ Ֆրանսական լաւատեղեակ շրջանակներու, Ֆրանսա ոչ մէկ գնով պէտք է տեղի տայ Նասրի առջեւ. որովհետեւ հետեւանքները անդարմանելի կրնան ըլլալ Հիւս. Ափրիկէի համար:

× Մարոքի մէջ, Իսթիգլալականներու որոշումէն ի վեր, վայրկեանէ վայրկեան կը սպասուի որ կառավարական տագնապը ծայր տայ: Կողմերը դիմեցին Սուլթանին, որ իրաւարարի դեր խաղայ: Ազգային Խորհուրդը վստահութեան քուէ տուաւ վարչապետ Սի Պէքային, բայց կացութիւնը անորոշ կը մնայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական կուսակցութեան համագումարը կը շարունակուի. Դերասաններ, երգիչներ, պարախումբեր եւ նուագախումբեր ամէն ճիգ կը թափեն, որ պատգամաւորները հաճելի ժամանակ անցընեն: Երէկ գիշեր նախագահ Այզընհաուըր հասաւ Սան Ֆրանչիսքօ: Այսօր պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ընէ, որուն մէջ պիտի ընդունի որպէս հանրապետական թեկնածու ներկայանալ նախագահական ընտրութեանց:

ՌՈՒՍԵՒՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Լոնտոնի ժողովին պատճառով, խզուեցան: Ճափոնի պատգամաւորները վերադարձան իրենց երկիրը:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

●

Համայն աշխարհ կը զբաղի Սուէզի հարցով, Լոնտոն ուղղուած է ամէնուն ուշադրութիւնը։ Երկու հարցեր սերտօրէն միացուեցան շահագրգիռ պետութեանց կողմէ՝ ընկերութեան սեփականութիւնը եւ ջրանցքին ազատ երթեւեկը։ Շատ քիչերը կը հետաքրքրուին առաջինով, որովհետեւ Ընկերութեան անդամ չեն. երկրորդով կը հետաքրքրուի ամբողջ Եւրոպա։ Ազատ անցքին կապուած են անցքին համար վճարման սակը, ջրանցքին բարւոքումը։ Կը փափաքին միջազգային հիմերու վրայ հաստատել անցքին ազատութիւնը, պահել սակը, պահանջել բարւոքումը։

Անգլիոյ վարչապետը յայտարարեց, թէ «աշխարհի համար քարիւղը էական տարր մըն է, մեր ճարտարարուեստները, մեր արտածումները քարիւղէն կախում ունին. կեանքի եւ մահուան հարց է մեզի համար»։ Եւրոպայի համար ամենակենսական տարր մըն է Մերձաւոր Արեւելքի արտադրութիւնը, առանց որուն արեւմըտեան տնտեսական կեանքը կանգ պիտի առնէր»։

Ջրանցքէն անցած են 1938ին 29 միլիոն թոն ապրանք, 1955ին 108 միլիոն և վերջին վեց ամիսներուն աւելցած է քանակը։ Արեւմուտքէն արեւելք ղրկուած է 1938ին 8 միլիոն թոն ապրանք, 1955ին 20 միլիոն թոն։ Արեւելքէն արեւմուտք անցած ապրանքներու քանակը աւելի եղած է քարիւղի փոխադրութեան պատճառով՝ 21 միլիոն 1938ին, 87 միլիոն 1955ին։ Ամէն ազգի նաւեր կ'երթեւեկեն ջրանցքէն, ղացողները եւրոպական ճարտարարուեստի նիւթեր, եկողները գլխաւորաբար հում նիւթեր եւ քարիւղ կը փոխադրեն։

Միջերկրականի միւս երկու անցքերը տնտեսական նոյնքան կարեւորութիւն չունին, ըլլայ Ճիպրալթարը, ըլլայ նոյնիսկ Տարտանէլը։ Մասնաւորաբար Իտալիոյ տնտեսութիւնը կախում ունի Սուէզի ազատ անցքէն եւ նաւահանգիստներու սակէն։ 1955ին Իտալիա ներածեց 16·9 միլիոն թոն քարիւղ, որուն 4·6 միլիոնը Արաբիայէն, 7·8 միլիոնը Իրաքէն, 3·8 միլիոնը արաբական երկիրներէ, հետեւաբար իտալական ճարտարարուեստը ամբողջապէս կախում ունի Միջին Արեւելքի քարիւղի ներածումէն։

Եգիպտոս սեփականացնելով ընկերութիւնն ու ջրանցքը, կրնայ աւելցնել անցքին սակը, ինչ որ պիտի պատճառէ քարիւղի գինին բարձրացումը. նոյնը կրնայ պատահիլ՝ եթէ քարիւղատար նաւերը հարաւ. Ափրիկէէն անցնին Եւրոպա գալու համար։

Այսօր քարիւղը, կարեւոր՝ ճարտարարուեստի համար, անհրաժեշտ կը դառնայ պատերազմի առեն։ Սուէզի ջրանցքին փակումը Արեւմուտքի առջեւ, կը տկարացնէ արեւմտեան բանակները, անշարժութեան կը դատապարտէ մեքենագէն ուժեր, օդանաւեր, եւայլն։ Արեւմուտքի տկարութիւնը բաղձալի է անշուշտ Արեւելքի համար եւ ջրանցքին շուրջ անգամ մըն ալ պիտի ճակատին երկու հակամարտ ուժերը։

Սուէզ աւելի կարեւորութիւն ստացաւ Միջին Արեւելքի քարիւղի մթերանոցին շնորհիւ։ Քաղաքակրթութիւններ ծաղկեցան եւ քայքայուեցան այս հողամասին վրայ, երբեք չանդրադարձան թէ կը բնակին քարիւղի ծովու մը վրայ։ Շուրջ 50 դար հողեւոր հարստութիւններ փոխադրուեցան Արեւելքէն Արեւմուտք։ Միջին Արեւելքն եղաւ երկու ցամաքամասերու նիւթական հարստութեանց փոխանցման ուղին։ Այժմ Արեւմուտքի կը տրամադրէ ճարտարարուեստի տենդագին առաջացման համար իր ընդերքին հարստութիւնը՝ քարիւղը։

Միջին Արեւելքը կը մնայ յետամնաց, որովհետեւ կը պակսին դրամագլուխ, ոըրակեալ աշխատաւորներ եւ արտադրութեան սպառում, որովհետեւ բնակչութեան սպառելու կարողութիւնը նուազ է, կենցաղի մակարդակը՝ բաւական ցած։ Ազգային եկամուտի նուազութիւնը կը չեշտուի ընկերային խոր անհաւասարութիւններով։

Չինացիները քարիւղը կը գործածէին լուսաւորութեան համար դարերէ ի վեր։ Շոշասոանի պեղումները ցոյց տուին, որ կը գործածուէր Սումերներու կողմէ։ Ամերիկայի մէջ առաջին հորը բացուեցաւ Փենսիլվանիոյ մէջ 1859ին 25 մեթր խորութեամբ։ Հարիւր տարուան ընթացքին հորերու թիւը աւելցաւ, հանքերու շահագործման միջոցները կատարելագործուեցան։ 1939էն ի վեր քարիւղի սպառումը եռապատկուեցաւ։ Ամերիկեան Քարիւղի Ազգ. Խորհուրդը, լուրջ ուսումնասիրութենէ յետոյ յայտարարեց, որ աշխարհի քարիւղի մթերքը կրնայ գոհացնել երկար ատեն ճարտարարուեստի պէտքերը ներկայ սպառման քանակութեամբ։1953ին Միացեալ Նահանգներու քարիւղի մթերքը կը գնահատուէր 29 միլիառ տակառակ։ Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Վենեզուէլլա 10 միլիառ տակառակ մթերքով։ Միջին Արեւելքի մթերքն է 54 առ հարիւր աշխարհի մթերքին, արտադրութիւն՝ մէկ հինգերորդը աշխարհի արտադրութեան։

Քարիւղի ընկերութիւնները անգլիական եւ ամերիկեան են, որոնք հանքերու շահագործման համար տրամադրած են մէկ միլիառ տոլար։

Երկար հետազօտութիւններէ վերջ քարիւղի հանքեր գտնուեցան Սինայի թերակղզիին, Սուտրի, Ըաս Մաթարմայի, Աալէլ Նեպուի մէջ։ 1954ին Եգիպտոսի քարիւղի արտադրութիւնն էր 13·300·000 տակառակ։ Մասնագէտներու կարծիքով եգիպտական քարիւղի մթերքը սկսած է արդէն սպառիլ, արտադրութեան քանակը հետզհետէ պիտի նուազի։

Լիբանանի մէջ Թրիփոլիի մօտ պեղումներ կատարուեցան Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան կողմէ, մինչեւ հազար ոտք խորութեամբ, բայց քարիւղի հետք չգըտնուեցաւ։

Սուրիոյ մէջ ալ 1948ին եւ 1949ին հետազօտութիւններ կատարուեցան, առանց արդիւնքի մը յանգելու։ 1951ին արտօնութիւն ստացող ընկերութիւնները սուրիական կառավարութեան վերադարձուցին արտօնութիւնները եւ ծախեցին գործիքները։

Բազմաթիւ ընկերութիւններ 1923էն ի վեր սկսան արտօնութիւններ ստանալ Իրաքի հանքերու շահագործման համար։ Խանաքին ընկերութենէն զատ, միւս բոլոր ձեռնարկները կախում ունին Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութենէն։ 1954ի Իրաք արտադրեց 212 միլիոն տակառակ քարիւղ, ընկերութիւններ Պաղտատի կառավարութեան վճարեցին 160 միլիոն տոլար։

Անգլօամերիկեան ընկերութիւն մը 1934 Փետրուարին արտօնութիւն ստացաւ Քուէյթի քարիւղի հանքերու շահագործման։

Պարսից Ծոցին մօտ այս փոքրիկ կըղզին, վեց հազար քառակուսի մղոն տարածութեամբ եւ երկու հարիւր հազար բնակչութեամբ Միջին Արեւելքի քարիւղի ամէնէն հարուստ կեդրոնն է։ 1954ին արտադրած է 345 միլիոն տակառակ։ Քարիւղի մթերքը կը գնահատուի աշխարհի մթերքին մէկ եօթներորդը։ Տասը տարի առաջ անապատ մըն էր, այժմ քարիւղի շնորհիւ արդիական պետութիւն մըն է։ Ընկերութիւնը էմիրին կը վճարէ տարեկան 200 միլիոն տոլար.

Սէուտական Արաբիոյ քարիւղի հանքերը կը շահագործուին միայն ամերիկեան ընկերութեանց կողմէ, որոնք արտօնութիւն ստացան 29 Մայիս 1933ին եւ յետոյ 1933ին միանալով կազմեցին Արամքօ ընկերութիւնը։ Քարիւղի հարուստ մթերքը կը գտնուի էլ Հասա նահանգին մէջ, որ Քուէյթի հետ Միջին Արեւելքի արտադրութեան ամենամեծ կեդրոնն է։ 1954ին արտադրած է 348 միլիոն տակառակ քարիւղ, գրեթէ Քուէյթի արտադրութեան հաւասար։ Արամքօ եւ Քուէյթ ընկերութիւնները աշխարհի ամենամեծ ընկերութիւններն են։ Ըիատի կառավարութիւնը արտադրութեան կէսը կը ստանայ։ Ընկերութեան վարչական կեդրոնն է Տահրան, որ այժմ արդիական քաղաք մը դարձած է։ Արամքօ ընկերութիւնը անցեալ տարի կառավարութեան վճարած է 250 միլիոն տոլար, պաշտօնեաներուն թիւը կը հասնի 20·000ի։

Պարսից Ծոցին մէջ կը գտնուի Պահրէյնի արքիպելագոսը, որ տնտեսական մեծ կարեւորութիւն ունի Կ'արտածէ բրինձ, սուրճ, թէյ, մանաւանդ մարգարիտ։ Քարիւղի հանքերու շահագործման արտօնութիւնը տրուեցաւ ընկերութեան1925ին։ 1934ին արտադրութիւնն եղած է 11 միլիոն տակառակ։

Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութիւնն ըստացաւ 1935 Մայիսին Քաթար թերակղզիին հանքերու շահագործումը։ 1954ին արտադրութիւնը եղաւ 36 միլիոն տակառակ։

Միջին Արեւելքի քարիւղի ընդհանուր արտադրութիւնն եղած է 1954ին 968 միլիոն տակառակ։

Քարիւղի հանքերու հետազօտութիւնները կը կատարուին արաբական թերակղզիի զանազան կողմերը։

Թանկագին հեղուկը, այնքան անհրաժեշտ Եւրոպայի տնտեսական կեանքին, հետզհետէ պիտի ձեւափոխէ Արեւելքի տնտեսական եւ ընկերային կեանքը։ Քաղաքական անկախութիւնը տնտեսական անկախութեան կ'առաջնորդէ։ Երկրին հարստութիւնները շահագործելու համար անհրաժեշտ են մասնագէտներ։ Ջանդուածներ ... դրութենէն պիտի անցնին դրամատիրական իրաւակարգի առանց հոլովոյթի։ Դժուար պիտի ըլլայ յարմարումը նորայժ կեանքի մը։ Եւրոպական դրամագլուխ, արեւմտեան մտածում եւ քաղաքակրթութիւն նոր կեանքի մը կը հրաւիրեն դարեր Օսմանեան Կայսրութեան մէջ հանդարտօրէն ապրող զանգուածներ, որոնց տնտեսական հոլովոյթը արագ է, ընկերային հոլովոյթը դանդաղ։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՋՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Յուլիս 25ի նիստին մէջ մանրամասն տեղեկագիր մը կարդաց ջրային տնտեսութեան նախարարը, Գ. Ա. Բաղրամեան, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է (դեպուտատ․): Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, — մեր հայերէնով.—

Սովետական իշխանութեան առաջին տարիներուն վերահաստատուեցան 430 ջրանցքներ համագումար 3220 քիլոմեթր երկայնութեամբ։ 1925–1940 թուականներուն շահագործման յանձնուեցան Շիրակի, Հոկտեմբերեանի, Կարճեւանի, Մաղրայի, Նոր Դալմայի, Նալբանդի, Սիսիանի եւ ուրիշ ջրանցքներ, ինչպէս եւ ջրհան կայաններ, որոնք ապահովեցին աւելի քան 40 հազար հեկտար հողերու ոռոգումը։ Մինչեւ 1940 թուականը ջրաշինարարական ձեռնարկներու (օպյեկտ․') կառուցման վրայ ծախսուած է աւելի քան հարիւր միլիոն ռուբլի։

Միեւնոյն ատեն հարկ եղաւ կառուցանել ոռոգման մեծ ձեռնարկներ Արարատեան դաշտին վրայ ուր կլիմայական պայմանները նպաստաւոր են այգեգործութեան եւ պտղաբուծութեան զարգացման համար։ Այդ նպատակով անհրաժեշտ էր առաջին հերթին ունենալ ջրային այնպի-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Այս միջոցին Վալին կը հարցաքննէր նոր հասնող ոճրագործը։

— Ես Հրեայ բժիշկ մըն եմ, յայտարարեց այս վերջինը։ Երէկ գիշեր, հիւանդ մը բերին ինծի խնամելու համար։ Բայց հիւանդին ընկերացողները անճարակութիւնը գործած էին զայն մինակը ձգելու նրրանցքին մէջ, սանդուխին գլուխը, եւ ես մութին մէջ բախելով անոր, պատճառ եղայ որ գլորի սանդուխներէն վար, ու երբ վազելով անոր մօտ ուզեցի օգնութեան հասնիլ իրեն, ուշ էր արդէն, հիւանդը մեռած գտայ եւ հակառակ բոլոր խնամքներուս չկրցայ զայն կեանքի կոչել։ Այս աղէտալի արկածէն սարսափահար, կինս խորհուրդ տուաւ որ դիակը փոխադրեմ դրացիիս՝ Սուլթանին խոհարարապետին տան բակը։ Ճիշդ է որ խոհարարապետին հետ բարի դրացնութիւն մը չունիմ, այնուամենայնիւ սակայն չեմ ուզեր որ իմ գործած մէկ յանցանքիս համար կախաղան բարձրանայ։

Դատաւորը, այս բոլոր իրադարձութիւններէն ետք, հիմա այլեւս բոլորովին արթնցած էր։ Իր դատական կեանքի երկարատեւ ընթացքին չէր յիշեր երբեւիցէ պատահած ըլլալ այսպիսի պարագայի մը։ Ամենայն դէպս, իրեն յանցաւոր մը պէտք էր, եւ այդ յանցաւորը այս անգամ ալ իր կամքովը կուգար, խոստովանելով իր ոճիրը եւ մանաւանդ որ անհաւատ հրեայ մըն էր։Պէտք չունէր ուրեմն երկար ու բարակ խորհելով իր գլուխը ցաւցընելու։ Դարձաւ դէպի դահիճը եւ հրամայեց որ կախէ Հրեայ բժիշկը։

Խեղճ բժիշկը Եհովայի գերագոյն օգնութիւնը հայցելով կը պատրաստուէր մեռնելու Մովսէսի օրէնքին համաձայն, երբ յանկարծ ներկաներուն մէջէն բարձրացաւ ծիծաղի ու խնդուքի մեծաշուինդ աղմուկ մը։

Մարդ մը, առաջին կարգին վրայ նըստած, կը դիտէր մահավճռին գործադրութիւնը և կը զուարճանար Հրեայ բժիշկին մահասարսուռ ծամածռութիւնները դիտելով։

Բայց այս մարդը, երբ տեսաւ որ խընդիրը կատակի սահմանէն կ'անցնէր եւ թէ խեղճ Հրէան մէկ վայրկեանէն միւսը պիտի անցնէր կեանքէն դէպի սառնային գերկը, վազեց յանկարծ դէպի Վալին, եւ միշտ ծիծաղը դէմքին ու ժպիտը շըրթունքին, յայտարարեց անոր թէ ինքն էր կուզիկին մահուան խնկակ...այլ սակայն ակամայ պատճառը եւ թէ հարկ էր անմիջապէս ընդհատել մահավճռին գործադրութիւնը, անդարմանելի սխալ մը գործած չըլլալու համար։

Այս անգամ ալ դատաւորը զարմանքէն բերանը բաց մնաց եւ անմպարեց հրամայել դահիճին որ վար առնէ Հրէան կախաղանէն։

— Կեցի՛ր, կեցի՛ր, պոռաց դահիճին։

Այս վերջինը հասկցաւ խակոյն որ նոր արգելք մը երեւան ելած էր մահավճիռը գործադրելու համար, եւ աճապարեց բըժիշկը վար առնել կախաղանէն։ Խեղճ Հրէան արդէն սկսած էր դժուարաւ շընչել․․․։

— Վերջապէս, հարկ է որ իրար հասկընանք, գոչեց Վալին։ Ահա՛ չորրորդ անձն է որ կը պնդէ թէ ինքն է ոճրագործը։ Ես սկսայ գլուխս կորսնցնել․․․։

Զուարթ եւ չէնշող անձը, որուն մէջ ընթերցողները անշուշտ ճանչցան դերձակ Մուսթաֆան, սկսաւ պատմել թէ ինչպէս պատահած էր այն արկածը որ պատճառ դարձած էր Սուլթանին հաւկիտին մահուան։

Եւ եզրակացուց թէ, որքան ալ անիրաւ կերպով իր տեղը կախաղան բարձրացողը Հրեայ մըն էր, չէր ուզեր սակայն որ անմեղ մը մահուան զոհը դրկուէր։

Դատաւորը այս անգամ վարանեցաւ նոր վճիռ մը արձակելու, եւ երբ չուարած էր իր որոշումը տալու, հասաւ Սուլթանին սպաներէն մէկը, որ եկած էր տեղեկութիւններ առնելու։

Սուլթանը, որ ինչպէս ըսինք, շատ կը սիրէր իր հաւկիտը, առաւօտուն երբ արթնցած էր վատ տրամադրութեամբ մը, պահանջած էր որ իր ներկայութեան բերեն իր ծաղրածուն, որպէսզի քիչ մը զըւարթութիւն սփռէր իր չորս բոլորը։ Փնտռած էին կուզիկը ամէն կողմ եւ կարելի չէր եղած զայն գտնել։ Երկար քըննութիւններէ ետք տեղեկացած էին որ նախընթաց գիշերը կուզիկը մեկնած էր զբօսանք խնճոյքի մը մասնակցելու համար եւ յետոյ իր դիակն էր որ գտած էին ամայի փողոցի մը մէջ, ուր սպաննուած էր քրիստոնեայ վաճառականի մը կողմէ, որուն մահավճիռը կը գործադրուէր նոյն ժամուն։

Ճիշդ ժամանակին կը հասնէր սպան, եւ Վալին, ուրախ էր որ պիտի ձերբազատուէր կնճռոտ խնդիր մը լուծելու պարտաւորութենէն։ Ուստի, աճապարեց առաջարկելու որ խնդիրը տանին Ներկայացնեն Սուլթանին արդարադատութեան։

(Ե – Շար․) Թարգմ․ Ա․ Գ․

-ռի աղբիւրներ որոնք ամրան ամիսներուն ապահովէին գիւղատնտեսական մշակու-թեանց ոռոգումը:

Հայաստանի գետերը, ինչպէս յայտնի է, սնանելով բարձրադիր գօտիներու ձիւ-նի պաշարէն, ունին ջուրի ելքի շատ փո-փոխական հանգամանք: Գարնան, բուսա-կանութեան սկզբնական շրջանին, գետերը շատ ջրառատ են, իսկ ամառը, երբ կ'ո-րոշուի բերքին բախտը, ջուրերը կը պակ-սին եւ կը հասնին նուազագոյն չափերու:

Այդ փոփոխական վիճակը նկատի առ-նելով, մշակուեցաւ Սեւան-Հրազդան ո-ռոգման ծրագիրը:

Այդ ցանցին առաջին ձեռնարկը «Սթա-լին» ջրանցքն է, որ օգտագործման յանձ-նուեցաւ 1932ին եւ Շահումեանի, Արտա-շատի ու Վեդիի շրջաններուն մէջ կ'ոռո-գէ 22 հազար հեկտար հող:

Ջրաշինարարական լայն հեռանկարներ բացուեցան Խ. Միութեան կառավարու-թեան եւ Կեդր. Կոմիտէին 1940 Սեպտ. 7ի որոշումով: Անմիջապէս սկսաւ Ներ-քին Հրազդանի ջրանցքին շինութիւնը, ինը հազար հեկտար հող ոռոգելու հա-մար, Թալինի ջրանցքինը՝ 12 հազար հեկ-տար հող ոռոգելու համար, Գառնիի եւ ուրիշ ջրանցքներու շինութիւնը:

1951ին սկսաւ Արզնի-Շամիրամ ջրանց-քին շինութիւնը 35 քիլոմեթր երկայնու-թեամբ, որ պիտի ոռոգէ 13 հազար հեկ-տար հող, գլխաւորապէս Աշտարակի շըր-ջանին մէջ: 1954ին սկսաւ Կոտայքի ո-ռոգման ցանցին շինութիւնը, 7 1/2 հա-զար հեկտար տարածութիւն ոռոգելու համար: Այս ցանցին մայր ջրանցքին եր-կայնութիւնը պիտի կազմէ 42 քիլոմեթր:

Խոշոր շինութեանց հետ կը կատարուին նաեւ մանր ձեռնարկներ զանազան շրջան-ներու մէջ:

Վեցերորդ հնգամեակին սկիզբը Հա-յաստանի մէջ գործող պետական մայր ջրանցքներու ընդհ. երկայնութիւնը կը կազմէ 350 քիլոմեթր: Այս ջրանցքները կ'ոռոգեն աւելի քան 90 հազար հեկտար հող: Զանազան շրջաններու մէջ կը գոր-ծեն նաեւ 51 ջրհան կայաններ, ոռոգելով աւելի քան 10 հազար հեկտար հող:

1947 թուականէն սկսեալ, ինչպէս Ա-րարատեան շրջաններուն, նոյնպէս միւս շրջաններու մէջ մեծ աշխատանքներ կը կատարուին, ճահիճներու եւ ճահճացած հողերու չորացման համար: Մինչեւ 1956 չորցուած են 7 1/2 հազար հեկտար ճահիճ եւ ճահճացած հողեր, ինչ որ մեծ օգուտ ունեցաւ մշակելի հողերու ընդարձակման եւ ժողովուրդի առողջապահութեան հա-մար: Ճահիճներու չորացումով Հանրա-պետութեան մէջ (ռեսպուբլիկայում՝) գրեթէ անհետացած է ջերմախտը: Ջրա-շինարարութեան աշխատանքներու 90 առ հարիւրը կը կատարուի մեքենաներու մի-ջոցաւ:

Ջրովի հողերու ընդարձակման գործին մէջ ոչ պակաս նշանակութիւն ունեցաւ-քիչ ծախքեր պահանջող ձեռնարկներու կառուցումը: Այդ կարգէն են փոքր ջրամ-բարները եւ աշտեղեան ջրհորները: Ջրամ-բարներու թիւը այժմ կը հասնի 220ի. Միայն Արարատեան դաշտին մէջ վերջին տարիներու ընթացքին փորուած են 350 աշտեղեան ջրհորներ որոնք մէկ վայր-կեանի մէջ կ'արտադրեն չորս խորանարդ մեթր ջուր:

Եթէ ոռոգուած հողերու ընդհ. տարա-ծութիւնը 1920ին կը կազմէր 62 հազար, վեցերորդ հնգամեակի սկիզբը կը կազմէ աւելի քան 213 հազար հեկտար, որուն 104 հազար հեկտարը ջուրով ապահովուած է ամրան ամիսներուն:

ԾԱՆՕԹ.— Ձեկուցաբերը յետոյ կը մատնանշէ կարգ մը թերութիւններ, եւ կը պարզէ վեցերորդ հնգամեակի հեռա-նկարները (ջրաբբի դարձնել ա?օտավայ-րերը, ընդարձակել ոռոգուած հողերը, օգտագործել ստորերկրեայ ջուրերը, գի-տա-հետազօտական աշխատանքներ կա-տարել եւայլն: Ամբողջ զեկուցումը մէկ-ուկէս էջ բռնած է «Սովետական Հայաս-տան» օրաթերթին մէջ: Այս առթիւ օրէնք մըն ալ ներկայացուած է Գերագոյն Խոր-հուրդին:

ՄԵԼՊՈՒՐՆԻ ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

1952ին ներկայ եղած եմ Հելսինքիի օ-լիմպիականի փառաշուք հանդիսու-թեանց, որոնք թարմ մնացած են մտքիս մէջ՝ ինքս ալ ըլլալով մոլի մարզասէր:

Անցան 4 տարիներ. 1956 Նոյեմբ. 22ին տեղի պիտի ունենայ նոր օլիմպիականը, որուն ականատես ու ահամբեր կը սպասեն ամէն ազգի բազմահազար մարզիկներ ու մարզասէրներ, աշխարհի ամէն կողմը:

Խորհրդանիշ դաւթը պիտի կատարէ բացումը Աւստրալիոյ մայրաքաղաք Մել-պուրնի մէջ: Օլիմպիականի խորհրդանիշ ջահը վառած վիճակի մէջ պիտի բերուի Աթէնքէն. նաեւ հազարաւոր աղաւնիներ, ըստ սովորութեան, թռիչք պիտի կատա-րեն լայնածաւալ մարզադաշտին վրայ:

Երբ որոշում տրուեցաւ 16րդ օլիմպիա-կանը կատարել Աւստրալիոյ մէջ, հարց ծագեցաւ, թէ արդեօք կառավարութիւնը պիտի ստանձնէ՞ր ծախքերը, քանի որ երկրին օլիմպիական կոմիտէն ի վիճա-կի չէր այդ անհաշուելի ծախքերը առան-ձինն կատարելու: Ահա թէ ինչո՛ւ բրի-տանական կառավարութիւնը վճռեց — րէն 4 միլիոն սթերլին տրամադրեց այդ նպատակին, եւ անմիջապէս սկսան ան-հրաժեշտ պատրաստութիւնները՝ հակայ մարզադաշտերու շինութիւն, մարզիկնե-րու բնակարաններու կառուցում, ար-տասահմանէն գալիք հազարաւոր մարզա-սէր հիւրերու ընդունելութեան եւ բնա-կութեան յատուկ սրահներ ու սենեակներ եւայլն: Հակառակ անոր որ Մելպուրնը շատ հեռու է Ամերիկայէն, Եւրոպայէն, Ասիայէն եւ Պալքաններէն, վեց հազար մարզիկներ պիտի մասնակցին աշխարհի չորս կողմերէն: Բնականաբար, բացի ու-նեւոր դասակարգէն, արտասահմանեան շատ մը մարզասէրներ պիտի զրկուին այդ գեղեցիկ վայելքէն՝ ժամանակը եւ նիւ-թականը նկատի առնելով: Երեւակայել, որ օդանաւով հինգ օր, իսկ շոգենաւով շաբաթներ տեւող ճամբորդութիւն մը յանձն պիտի առնեն օլիմպիականի սիրա-հարները:

Եօթանասունեւհինգ ազգեր պիտի մաս-նակցին իրենց մարզիկներով. Թիւով ա-ռաջին գծի վրայ կուգայ Խ. Միութիւն (400 մարզիկ): Ռուս թղթակիցներ առի-թով մը հարցուցած են ամերիկեան օլիմ-պիականի տնօրէն Գ. Լիմա Պիկհէմի, թէ Միացեալ Նահանգները քանի՞ հոգիով պիտի մասնակցին: Պիկհէմ պատասխա-նած է թէ «այս անգամ ալ Ամերիկան լաւագոյն ու պատուաբեր տեղը պիտի գրաւէ Մելպուրնի օլիմպիականին մէջ: Մենք Խ. Միութենէն ետ պիտի չմնանք մարզիկներու քանակով եւ որակով»:

Հելսինքիի օլիմպիականին Խ. Միու-թիւն կը մասնակցէր առաջին անգամ ըլ-լալով, եւ կարելի չէ ուրանալ, որ մար-զական զանազան ճիւղերու մէջ բազմաթիւ յաղթանակներ տարաւ ու կէտերով հա-ւասար հանդիսացաւ Ամերիկայի: Խ. Մի-ութիւնը այդ յաղթանակները մեծ մա-սամբ կը պարտի ճարտար, փորձառու եւ անուանի հայ մարզիկներու՝ Շահինեան, Տէրեան, Գարագաշեանց, Զմշկեան եւ ու-րիշներ

Խ Միութիւնը 1952ի միջազգային օլիմ-պիականէն շատ բաներ սորվեցաւ. հետե-ւաբար, ըստ այնմ պատրաստած է իր մարզիկները ոչինչ խնայելով անոնց, որ-պէսզի անպայման առաջնութիւնը խլեն: Բայց Ամերիկացիք ալ լաւ պատրաստ-ուած են, իրենց մարզիկներու փորձերուն արդիւնքը գաղտնի կը պահեն: Նոյնը նաեւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համար: Շատեր կը կարծեն, թէ օլիմ-պիական մարզիկներուն մէջ ալ գրաւած են գաղափարական ու քաղաքական տա-րակարծութիւնները: Ճիշդ հակառակը, ամենազգի մարզիկները եղբայրաբար կապուած են իրարու, խտրութիւն չկայ ցեղի, գոյնի, կրօնի եւ այլ դաւանանքնե-րու: Մարզաշխարհին մէջ կարծես ամէնքն ալ նոյն ընտանիքին անդամներն են, իրա-րու սիրով եւ սերտօրէն կապուած՝ ստ-տուբերութեամբ, որ ամէն մէկը կը ձգտի յաղթանակ մը ապահովել իր ազգին հա-մար: Բնաւ պիտի չմոռնամ մեր հայ մար-զիկները, որոնք թէեւ Խ. Միութիւնը կը ներկայացնէին Հելսինքիի մէջ, սակայն բոլորն ալ ազգային ոգիով օժտուած էին եւ իրենց անուն-մականունները անփոփոխ պահած էին: Դժբախտաբար, հանդիպե-ցայ նաեւ ուրիշ երկիրներէ հայ մարզիկ-ներու, որոնք թէ՛ հայերէն չէին խօսեր եւ թէ իրենց անուն-մականունները յար-մարցուցած էին իրենց պատկանած եր-կիրներու անուններուն:

Մաղթենք, որ մեր քաջարի հայ մար-զիկները ո՛ւր ալ գտնուին եւ ո՛ր պե-տութիւնն ալ ներկայացնեն, չուրանան ի-րենց հայութիւնը, խօսին մայրենի բար-բառը եւ փոփոխութեան չենթարկեն ի-րենց անունները:

(Սան Փաւլօ) ՄԱՔՍ ԳԱՐՈՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԴՐՕՅԻ եւ Վ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ-ԵԱՆԻ յիշատակին սգահանդէս մը տեղի ունեցաւ Քեսապի մէջ: Կը նախագահէր ընկ. Ն. Հազրոյեան որ ըսաւ թէ Անդրա-նիկի պէս անոնք ալ արժանի եղան հա-յութեան սիրոյն: Անոնք ալ կրնան ըսել, «ես հայութեան Դրօն եմ, ես հայութեան Նաւասարդեանն եմ»: Խօսեցան նաեւ ըն-կերներ Ա. Սարգսեան եւ Լեւոն Մա-պանաճեան որոնք ներկայացուցին Դրօն իբրեւ վերջին շառաւիղներէն Նիկոլ Դու-մանի, իսկ Վահան Նաւասարդեանը իբրեւ վահանը հայ դատին:

✕ Քեսապի հայ կաթողիկէ վարժարա-նին աշակերտները մեծ յաջողութիւն ու-նեցած են այս տարի սերթիֆիքայի քըն-նութեան մէջ:

ՇԹՕՐԱՅԻ (Լիբանան) մէջ Հայ Օգն. Միութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած է օդափոխութեան կայան մը, իր սեփա-կան շէնքին մէջ: Մօտ հարիւր փոքրիկ-ներ ամառուան արձակուրդին հոն կը տարուին կազդուրուելու: Շրջ. Վարչու-թեան անդամուհիները յաճախակի կ'այ-ցելեն եւ պէտք եղածը կը տնօրինեն:

ԻՐԱՔԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ առաջնորդ Զգօն Ծ. Վ. Տէր Ցակոբեանի մասին Պաղտատի ամէնէն մեծ օրաթերթը «Իրաք Թայմզ» կենսագրական տեղեկութեանց հետ, կը յիշէ անոր գործունէութիւնը իբրեւ հոգե-ւոր հովիւ Ֆրանսայի, Հարաւային Ամե-րիկայի, Հիւս. Ամերիկայի, Իտալիոյ մէջ:

ՀԱՅՐ Հ. ՈՍԿԵԱՆ Իրաքէն Թեհրան գացած է գրչագրական խնդիրներով:

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՏՔԹ. ԱՆԹՈՒԱՆ ՈՒԿՆԱՏ Պոլսէն Քանատա մեկնած է, Մոնրէալի սրտի հիւանդութեան կաճառին մէջ պաշ-տօնավարելու:

ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ «ՍՈՆԿ ԱՖ ԱՄԵՐԻԿԱ»Ն ԿԸ ՊԱՏՈՒԸԻԻ «ՔՐԻՍՏՈՖԸՐ» ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Սան Ֆրանչիսքօ Քրօնիքլ Օգոստոս 13ի թիւին մէջ կը գրէ — «Իրենց գլուխթեանց համար Քրիստոֆըր մրցանակը շահող 15 անձերուն մէջ կը գտնուին նախկին նա-խագահ Հըրպըրթ Հուվըր եւ Սան Ֆրան-չիսքոցի ճաշարանատէր եւ մարզասէր Ճորճ Մարտիկեան:

«Հուվըր պատուըուած է իր մէկ գրու-թեան համար՝ նուիրուած կրօնական հա-ւատքի, ինչպէս կը հաղորդէ խոսչիէյթըտ Փրէսի թղթակիցը Նիւ Եորքէն:

«Մարտիկեան ստացաւ Պղինձէ արձա-նագրութիւն մը իր կենսագրութեան — «Սոնկ աֆ Ամերիկա»ի համար».

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

Ցողնած էին թէ՛ ձիանները եւ թէ՛ ձիաւորները: Բայց դարձեալ մի տեղ իջնելու եւ հանգստանալու պէտքը չէին զգում, որովհետեւ շտապում էին շուտով դուրս գալ անտառից

Սամուէլը դարձաւ դէպի ծերունի Ար-բակը, հարցնելով.

— Դեռ եւս երկա՞ր պիտի գնանք:

— Եթէ վոլչիկները դարձեալ ճանա-պարհը չկտրեն, շուտով դուրս կը գանք անտառից, պատասխանեց ծերունին իր սովորական սառնասրտութեամբ:

«Վոլչիկներ» կոչում էր նա աշտունցի-ներին, որ թէ՛ նուազական, եւ թէ՛ նա-խատական անուն էր:

— Այդ սարի միւս կողմում վերջանում է անտառը, աւելացրեց ծերունին:

Պատասխանը գոհացրեց Սամուէլին, բայց գրգռեց պատանի Արտաւազդի ան-հանգստութիւնը:

— Ո՞ր սարի միւս կողմում, հարցրեց նա զայրացած ձայնով: Ես ոչ մի սար չեմ տեսնում:

Ծերունին ոչինչ չպատասխանեց: Նա անվստահ աչքերով շարունակեց նայել իւր շուրջը: Նրա մռայլոյզ դէմքը արտա-յայտում էր փորձուած մարդու վիրաւոր-ուած ինքնասիրութիւնը, եւ ծերունու ան-համբերութիւնը, որ գործ ունէր մանուկ-ների հետ: «Ո՞ր սատանան մոլորեցրեց մեզ, մտածում էր նա, ինչն էր ստիպում անպատճառ այդ անիծուած երկրով անց-նել... մի՞թէ ուրիշ ճանապարհ չկա՞ր...: Բայց ինձ չլսեցին... եւ իրանք տուժե-ցի՞ն...»:

Նեղ ճանապարհը, որով գնում էին նը-րանք, երբեմն կապւում էր պատնէշի նը-ման ամբարտակներով, բայց՝ փայտեղէն ամբարտակներով: Ծառերը կտրել եւ այնպէս; առանց ճիւղակոտոր անելու, դի-զել էին ճանապարհի վրայ: Սամուէլի ասպախումբը մեծ դժուարութեամբ կա-րողանում էր անցնել այդ տեղերից:

Ինչ որ կատարուել էր այդ կողմերում: Շրջակայքը իրանց բնական դրութեան մէջ չէին: Այդ լցնում էր Սամուէլի սիր-տը մթին տարակուսանքներով, որ հետ-զհետէ աճելով, վհատութեան կերպա-րանք էին ստանում: «Գոնէ մի մարդ ե-րեւնար, մտածում էր նա, գոնէ մի հար-ցափորձ անէի...»:

— Ինչ ոք չէ երեւում, խօսեց նա ինքն իրան:

— Կամենո՞ւմ ես մարդ տեսնել, հարց-րեց ծերունին իւր սովորական բարեխոտ ժպիտով: Բաւական է վոլչիկների եղա-նակով մի անգամ աղաղակել՝ «հա՛յ, հու» եւ կը տեսնես, որ քո ձայնը կրկնուեցաւ հազարաւոր բերաններում, եւ անցաւ հե-ռու, եւ հեռու, մինչեւ անտառի խորքե-րը...: Այդ ժամանակ գետնի տակից, ժայռերի խոռոչներից, մացառների միջից դուրս կը հոսէ վայրենի բազմութիւնը: Այդ մարդիկը սատանայի նման ամէն տեղ կան, բայց ոչ մի տեղ չեն երեւում...:

Արբակի դիտողութիւնը սխալ չէր: Ըն-ծակայ լերան կիրճերից եւ ապառաժոտ, անհաւասար ցառիվայրներից ազատուե-լուց յետոյ անտառը սկսեց հետզհետէ ցանցառանալ, եւ ծառերը սկսեցին հետ-զհետէ մանրանալ: Վերեւում բացուեցաւ կապտագոյն երկինքը, իսկ ներքեւում՝ Աղթամարայ ծովակի մոյգ-մութ լըշակապոյն հայելին: Այժմ շրջակայ բլուրները ծած-կուած էին կարճահասակ թուփերով, որ աճել եւ կանաչագարդ գորգի նման հիւս-ուել էին ճոխ բուսականութեան հետ:

Կէսօրից բաւական անցել էր, երբ Սա-մուէլի բոլորովին յոգնած ասպախումբը հասաւ գողտւոր նաւամատոյցին, որտե-ղից պէտք էր անցնել Աղթամար կղզին: Այն ջերմ յոյսերը, այն բղձալի փափաք-ները, որ մղում էին երիտասարդին դէպի այդ կղզին, խիստ տխրութեան փոխ-ուեցան, երբ նկատեց նա, որ նաւամա-տոյցի մօտ՝ ո՛չ միայն մարդիկ չկային, այլ չէր երեւում եւ նաւակների խումբը, որ միշտ պատրաստ պահւում էր այնտեղ՝ անցուդարձի համար:

«Ի՞նչ էր պատահել»... այդ մթին հար-ցը տուեց ինքն իրան, եւ մնաց շուարեալ դրութեան մէջ: Նա ցանկանում էր ան-պատճառ տեսնել այդ կղզին: Առանց այդ կղզին տեսնելու, նա չէր կարող հան-գիստ լինել եւ ո՛չ երջանիկ: Այդ կղզին տեսնելու համար, նա ծռեց իւր ճանա-պարհը, մտաւ Ռշտունեաց անտառների մարդակուլ թաւուտների մէջ, եւ տուեց այնքան զոհեր, կորցնելով իւր քաջերի մեծ մասը:

Աղթամար կղզու ապառաժների բարձ-րութեան վրայ կանգնած էր նոյնանուն ամրոցը, որ սկսեալ ամենահին ժամանակ-ներից, ներկայացնում էր Ռշտունեաց նա-խարարների զօրութիւնը: Բարեպաշտ Նահապետը առաջինը եղաւ, որ Տիգրան Բ.ի օրերում ամրոցի հիմքը դրեց:

ՐԱՖՖԻ

× Եգիպտացիները դիմումներ կը կատարեն չէզոք պետութեանց մօտ՝ նաւուղիներ ապահովելու համար։

× Ինդոնեզիոյ աշխատաւորական սէնտիքաները որոշեցին գործադուլներ կազմակերպել անգլիական եւ ֆրանսական հաստատութիւններէն ներս, եթէ Լոնտոնի ժողովը Եգիպտոսի հակառակ որոշումներ կայացնէ։

× Լոնտոնի սակարանին մէջ, քարիւղի արժեթուղթերը անկում կրեցին։

× Երեքշաբթի առաւօտ անգլիական դահլիճը բացառիկ նիստ մը ունեցաւ։ Ներկայ էին նաեւ սպայակոյտի անդամները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ առթիւ, Թուրք փոքրամասնութեան ներկայացուցիչը, Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք խմբագրական մը հրատարակելով «Հալքըն Սէսի» թերթին մէջ, կ'ազդարարէ.— «Կիպրոսը թրքական հող է եւ եթէ Մեծն Բրիտանիա կղզին ձգէ, Թուրքիա պիտի միջամտէ»։ Թուրք ներկայացուցիչը այս առթիւ կը ձաղկէ յոյն յեղ. Կոմիտէին հուչակած զինադադարը, հեգնական տողերով.— «Զինադա՞ւլ վատ մարդասպաններու հետ։ Նախ թող իրենց զէնքերը յանձնեն»։ Խմբագրականը կ'եզրակացնէ թէ կարելի չէ Կիպրոսի խնդիրը կարգադրել Մեծն Բրիտանիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, քանի որ կղզին թրքական հող է։ — Յոյն յեղափոխականները զինադադարը ծանուցած են թռուցիկներով։ Անգլիոյ ընդդիմադիրները կը պահանջեն վերադարձնել աքսորական առաջնորդը, Մակարիոս Արք.։ «Լը Մոնտ» խմբագրականով մը կը յայտնէ թէ յեղ. կազմակերպութեան գործօն անդամները 60էն աւելի չեն, եւ կը նեղուին զէնքի պակասէն, անմրողջ ծովեզերը պաշարուած ըլլալով։

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգը հերքեց իր քրոջ եւ Իրաքի թագաւորին ամուսնութեան մասին շրջան ընող լուրերը։

ԱՏԷՆԱՈՒԸՐ առաջարկեց որ չորս մեծերը նոր ժողով մը ունենան Օգոստոսի վերջը, եւ մնաեն Գերմանիոյ միացման հարցը։

ՄԱՐՍԻՆԷԼԻ դժբախտ հանքագործները գտնելու համար կատարուած աշխատանքները ժամանակաւոր կերպով ընդհատուեցան։

ՇՈՒԷՏԻՈՅ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց ռուսական ծագում ունեցող Շուէտացի մը, որ Խ. Միութեան ի հաշիւ լրտեսութիւն կը կատարէր։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախկին ղեկավարը, զօր. Նէկիպ, որ զինուորական հսկողութեան տակ կը պահուէր Գահիրէի մօտերը, մասնաւոր կարգադրութեամբ մը ուղարկուեցաւ աւելի հեռու վայր մը, որուն անունը գաղտնի կը պահուի։

ՓՈՒԺԱՏ առաջարկեց որ Ֆրանսայի մէջ գտնուող անգլիւամերիկեան քարիւղի հաստատութիւնները ազգայնացուին։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ դրամատունը մերժեց յանկացումներ կատարել Սուէզի ջրանցքին արդիականացման համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ երեք լրագրողներ, պետութեան կողմէ դրուած արգելքին հակառակ, կ'ուղեն Ջինաստան մեկնիլ։

ԳԱՐԵԼԻՈՅ նորակազմ հանրապետութեան Գերագոյն Խորհուրդը իր առաջին նիստը գումարեց։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահը, մառեշալ Վորոշիլով Ֆինլանտիա մեկնեցաւ։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ վեց օր։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ, վեց անձեր որոնք Իրաքէն ի հաշիւ լրտեսութիւն կատարելու յանցանքով դատապարտուած էին, մահապատիժի ենթարկուեցան։

ՀՌԵՆՈՍԻ վրայ, Սթրազպուրկի եւ Քեհլի միջեւ նոր կամուրջ մը բացուեցաւ։ Նոր կամուրջը 238 մեթր երկայնք ունի։ Նախկինը քանդուած էր վերջին պատերազմին ժամանակ։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ Ջինաստանի կառավարութիւնը ազատ արձակեց 354 ճափոնցիներ, որոնք իբր «պատերազմական ոճրագործ» արգելափակուած էին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բանուոր հացագործներու գործադուլը, որ կը շարունակուէր 9 օրէ ի վեր, վերջ գտաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 21).— ձոյլ ոսկի 486.000, Նափոլէոն 3540, զուիցերիական 3430, անգլիական 4450, քսան տոլարնոց 17.740 թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 417, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասէրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Լասիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ գպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ սպասուհի մը անգամ մը եւս կ'ընէ հետեւեալ նուէրները.—

2000 Ֆր. Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 1000 Ֆ. Աղքատախնամին, 1000 Ֆ. «Յառաջ»ին, 500ական Ֆր. Անտիյիի եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տուներուն, 1000 «Յառաջ»ի գրաշարներուն։

Սրտանց «Յառաջ»էն։

×

Պ. Արմենակ Աւագեան (Ավերոնէն) իր ապաքինման առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 1000 Ֆ. «Յառաջ»ին, 1000 Մոնմորանսիի հանգստեան տան, 1000 Լիոնի եկեղեցիին, 1000 Ֆ. Աղքատախնամին, 1000 Ֆ.Իսիի եկեղեցւոյ շինութեան, 1000 Ֆ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին։ Սրտանց «Յառաջ»էն։

Նոյն առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրեն այցելեցին հիւանդանոցը եւ մասնաւորաբար Զատըրճեան ընտանիքին (Մէօտոն) որ հիւրասիրեց զինքը ապաքինման ատեն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օրիորդ Սաթենիկ Արապեան, կը նուիրէ 1000 ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգտակարութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Նիկոլա Արզումանօֆի մահուան առթիւ։

Հայ Կար. Խաչի Կեդր. Վարչութիւն

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառք եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Րէնսի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մուրատեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ (15, Ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց մօր՝

Այրի Տիկին ՑԱԲԻՆԱ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ (ծնեալ Ունճեան) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն–Բէրէի մայրապետներուն գովասուն անտառին մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԾՆԲ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն–Բէրէ։

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լուսին Գոլսուզեան (Յունաստանէն Հայաստան գացած) կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Նազարէթ Կէօզէրեան (գործարանատէր Լոնտոնի մէջ) եւ քոյրը, նախապէս ուսուցչուհի Աթէնքի մէջ, այժմ Գերմանիա, բնիկ Իզմիրցի։ Իմացնել՝

Աւետիս Քէշիշեան

Գոէսփին, Փրիվա (Արտէշ) Ֆրանս։

Շատ հետաքրքրական գիրք մը

"ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ՋՐՕՍ"

632 մեծ էջեր — 200 նկարներ

կը պարունակէ

երազներու բանալին, բախտագուշակութեան զանազան եղանակներ, աստղագիտութիւն, ոգեհարցութիւն, ձեռնածութիւն, ընտանեկան խաղեր մեծերու եւ փոքրերու համար, բացօթեայ գրօս, սալոնի խաղեր, եւն., եւն.։

ՄԻԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Գինը՝ թղթակազմ 1400 փրանք

լաթակազմ 1650 փրանք։

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան գրատուներուն, Փարիզ։

ՕՐ. ԼՈՒՍԻԱ ԽԱՐՈՅԵԱՆ

և

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Ամուսնացած

Մարսէյլ, 16 Օգոստոս 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
24
ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI
24 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7662 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3473

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՍԷՆ ՊՈԼԻՍ

Պոլսոյ ազգային իշխանութիւններն ու Էջմիածնի Գէորգ Դ. (Քէրէստէճեան) Կաթողիկոսը տարիներով զբաղեցան Կիլիկիոյ խնդրով՝ ջանալով իրենց ենթարկել Կաթողիկոսութիւնը:

Զո՜ւր ջանք: Քէֆսիզեան Կաթող. յամառօրէն գլուխ բռնեց բոլորին եւ մերժեց հպատակիլ իրեն պարտադրուելիք որոշումներուն:

Պոլսոյ Ազգ. Ժողովը «Կիլիկիոյ Վիճակաց համար Հրահանգ»մը պատրաստած էր, որ կը սահմանափակէր կաթողիկոսին իրաւասութիւնները եւ կը նսեմացնէր անոր հեղինակութիւնը, զայն իջեցնելով պարզ վանահայրի մը աստիճանին:

Այդ օրերուն Պոլսոյ պատրիարքական Աթոռին վրայ կը բազմէր Մկրտիչ Արք. Խրիմեան, որ ժամանակ մը պաշտօնավարած ըլլալով Կիլիկիոյ մէջ, համակիր էր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եւ կը փափաքէր զայն տեսնել բարձր եւ արժանաւոր դիրքի վրայ:

Խրիմեան մերժեց վաւերացնել Ազգ. Ժողովի «Հրահանգ»ը, որ իրեն ներկայացուած էր 1873 Յունիս 11ին, չատ խիստ կանխելով զայն:

Բայց երբ իր հրաժարումով պատրիարքական աթոռը նշանակուեցաւ Ներսէս Եպս. Վարժապետեան, նախկին միաբան Կիլիկիոյ, «Հրահանգ»ը վաւերացուեցաւ Ազգ. Ժողովէն 1874 Ապրիլ 24ին. (Վարժապետեան Էջմիածին երթալով հասա-տարմութիւն ուխտած էր Մայր Աթոռին, դէշ նախընթաց մը ստեղծելով):

Քէֆսիզեան ընդվզեցաւ «Հրահանգ»ին դէմ եւ սպառնաց հրաժարիլ, եթէ չընդունուէին նախապէս իր ներկայացուցած հետեւեալ չորս պահանջները.—

1. Աթոռը Սիսէն փոխադրել ուրիշ քաղաք մը: 2. Պետութենէն ամսական սահմանել տալ կաթողիկոսին: 3. Ընդարձակել Կիլիկիոյ վիճակները: 4. Առաջնորդներէն աւելի լայն իրաւունքներ տալ կաթողիկոսին:

Սսեցիները գրկուած իրենց հայրենակից «Աջապահեան» Կաթողիկոսէ՝ հակառակ դիրք բռնած էին Մարաշցի Քէֆսիզեանի դէմ, որ կ'ուզէր Աթոռը այլուր տեղափոխել: Արդէն երկար չէր մնար Սիս: Իր նախասիրած քաղաքներն էին Այնթապ եւ մանաւանդ Մարաշ: Ընդհանրապէս կ'ապրէր Քէրխանի (Մարաշ) իր սեփական այգին, ուր կը տանէր նաեւ իր ժառանգաւորաց աշակերտները:

Պոլսոյ Ազգ. Ժողովը վճռական կերպով մերժեց կաթողիկոսի չորս պահանջներն ալ:

Ճարահատ, Քէֆսիզեան 1880 Յուլ. 15ին Սիսի մէջ գումարեց Թեմական ժողով մը, որուն մասնակցեցան 17 եկեղեցական և 24 աշխարհական պատգամաւորներ՝ Կիլիկիոյ բոլոր թեմերէն:

Ժողովը տրոչեց Պոլիս ղրկել կաթողիկոսը՝ Կեղք. Վարչութեան ուղղուած տեղեկագրով մը, որուն վեց յօդուածներուն մէջ ամփոփուած էին կիլիկեան Աթոռին պահանջները: Նպատակն էր կրօնական և քաղաքական անկախութիւն ապահովել բազմադարեան Աթոռին, զայն ձերբազատելով Պոլսոյ եւ Էջմիածնի ոտնձգութիւններէն:

Քէֆսիզեան Պոլիս հասաւ 1880 Նոյ. 23ին եւ հոն մնաց 18 ամիս, մինչեւ 1882 Մայիս 12, անձամբ պաշտպանելու համար իր տեսակէտները: Նոյ. 30ին ներկայացաւ Վարչական Խորհուրդին: Կրօնական ատեանը Կիլիկիոյ Թեմական Ժողովին պաշտօնագիրը քննելով պատրաստեց տեղեկագիր մը: Յետոյ 1880 Դեկտ. 10ին խմբագրեց վեց կէտերէ բաղկացեալ Պայմանագիր մը, որ շատ կը յիշեցնէ վերջերս Վաղգէն Ա.ի Գահիրէի մէջ գումարած Եպիսկոպոսական Ժողովին ծանօթ Համաձայնագիրը (6 Մարտ 1956):

Մատթ. Իզմիրլեան և Կար. Սերովբեան եպիսկոպոսները Պայմանագիրը տարին կաթողիկոսին՝ յանուն Ներսէս Պատր. Վարժապետեանի, որ կը յանձնարարէր «չնորհ արասջիք լսել քաղցրութեամբ բանից Նոցին Սրբազնութեանց»:

Քէֆսիզեան առանց այլեւայլի մերժեց զայն: Կողմերը անդրդուելի կը մնային իրենց տեսակէտներուն վրայ:

Կաթողիկոսը կը հաւանէր միայն Աթոռը պահել Սիսի մէջ, ինչպէս որոշած էր Կիլիկիոյ Թեմական Ժողովը, պայմանաւ որ Կեդր. Վարչութիւնը պետական կամ այլ միջոցներով 1500 օսմանեան ոսկի հայթայթէր՝ Մայրավանքի նորոգութեան համար:

Յատկանշական են Պայմանագրին կէտերը եւ Քէֆսիզեանի պատասխանը Ներսէս Պատրիարքին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎԸ ՈՐՈ՞ՇԻ ԺԱՄԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ, ԺՈՂՈՎԸ 24 ԺԱՄՈՎ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

22ներու ժողովը, որ վերջ պիտի գտնէր չորեքշաբթի իրիկուն, 24 ժամ երկարաձգուեցաւ: Շեպիլով եւ Մենոն կարգ մը դժուարութիւններ յարուցին, որոնց պատճառով անհրաժեշտ եղաւ յաւելեալ նիստ մը եւս գումարել: Կը յուսային թերեւս որ մեծամասնութեան ժամուն կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել, բայց Մենոնի անզիջողութիւնը բոլոր դռները կը փակէ, մանաւանդ որ կը ներկայանայ որպէս Նասրի փաստաբան եւ ոչ թէ որպէս չէզոք իրաւարար: Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչները կ'ուզեն ժամանակ շահիլ. «Կը յուսանք որ այս ժողովը դուռ պիտի բանայ համաձայնութեան ուրիշ փորձերու»: Միւս կողմէ, Տըլլըս յայտարարեց թէ իրաքանչիւր յապաղում աւելի եւս կը ծանրացնէ կացութիւնը: Համաձայնեցաւ 24 ժամ եւս սպասել: Բայց ոչ աւելի:

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ պընդեց Տըլլըսի ծրագրին վրայ, որ թենդուքին «խաղաղ լուծման համար հիմնալի հիմք կը կազմէ»:

Անգլիոյ վերջնական տեսակէտը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով.— Զրանցքին օգտուողները պէտք է մաս կազմեն Սուէզի վարչութեան:

— Մենոնի առաջարկած խորհրդատու մարմինը բաւականաչափ ապահովութիւն չի ներշնչեր, որովհետեւ լայն իրաւասութիւններ չունի:

— Ջրանցքին վարչութիւնը պէտք է վստահուի միջազգային կազմակերպութեան մը:

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ ընդունեց Տըլլըսի ծրագիրը՝ Փաքիստանի առաջարկած փոփոխութիւններով, պայմանաւ սակայն, որ նախկին «Համաշխարհային Ընկերութեան» տրուելիք հատուցումները հովանաւորուին նորակազմ «Միջազգային Խորհուրդին կողմէ:

× Եթէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ընդունին որ Սուէզը կըպատկանիեգիպտոսի (որովհետեւ կը գտնուի եգիպտական հողի վրայ), այդ չի նշանակեր որ պիտի համաձայնին նախկին Ընկերութեան այն ինչքերուն եւ դրամագլուխներու ազգայնացման հետ, որոնք կը գտնուին Եգիպտոսէ դուրս եւ յաճախ կապ չունին Սուէզի հետ:

× Լոնտոնի ժողովին մէջ կացութիւնը շատ խառնակ է. հակասական յայտարարութիւններ կը յաջորդեն իրարու: Վերջին պահուն կ'ըսուէր թէ Մենոն կ'առաջարկէ ժողովը յետաձգել:

× Վերջին օրուան նիստին մէջ, 22ները պէտք է լուծեն երկու հարց.— 1) Ի՞նչ պիտի ըլլայ ժողովին պաշտօնական եզրակացութիւնը: 2) Ի՞նչ ձեւով Նասրի պիտի հաղորդուի այս որոշումը:

Ինչ կը վերաբերի երկրորդ կէտին, երէկ լուր տարածուեցաւ Լոնտոնի մէջ, թէ Տըլլըս, պատգամաւորութեան մը գլուխն անցած, Գահիրէ պիտի մեկնի՝ ժողովին որոշումները պաշտօնապէս հաղորդելու համար Նասրի:

Աւյս այս լուրը հերքուեցաւ ամերիկեան պատգամաւորութեան կողմէ.— «Պ. Տըլլըս Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ հինգշաբթի գիշեր»: Աւստրալիոյ, Նորվեկիոյ, Շուէտի եւ Եթովպիոյ ներկայացուցիչներէն կազմուած պատգամաւորութեան մը գլուխը պիտի անցնի Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը: Բայց այս լուրն ալ պաշտօնական չէ. կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը հերքուիլ:

× Շեպիլով եւ Մենոն կ'ուզեն հարցը ձգձգել, մինչեւ որ գիտնան թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Նասրի դիրքը. պիտի ընդունի՞ 22ներու ուղարկած պատգամաւորութիւնը թէ՝ պիտի մերժէ: Հարց տրուեցաւ Տըլլըսի որ եթէ Նասր յայտնէ թէ չուզեր ընդունիլ պատգամաւորութիւնը, այն ատեն ի՞նչ պիտի ըլլայ արեւմտեան պետութեանց դիրքը. պատգամաւորութիւնը դարձեալ պիտի մեկնի՞ Գահիրէ: Տըլլըս պատասխանեց.— «Այդ մասին բան չեմ կրնար ըսել. կրնամ յայտնել միայն, որ կացութիւնը շատ աւելի կը ծանրանայ այդ պարագային»:

× Եգիպտոսի Ելմտական նախարարին օգնականը յայտարարեց.— «Սուէզի նա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

Պէյրութէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը (Օգոստ. 23).—

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶԱՐԵՀ Ա.Ի ՕԾՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ՏԻՐԱՑՈՒ

Վերջերս վիճաբանական ասուլիս մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազգային Ընկերութեան:

Նիւթը — «Հայ ժողովուրդին առաւելութիւնները եւ թերութիւնները»:

Եթէ ներկայ ըլլայի, ես ալ նառ մը պիտի խօսէի, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Քերթեցէք Հայուն մորթը եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի մէկ իմքնուրոյն յատկանիշ, — *Տիրացուն*:

Արդարեւ, անգերազանցելի ենք այս տեսակէտով, դարերէ ի վեր:

Առաջին քրիստոնեաները եղանք եւ *տիրացուն* խորապէս նեսմացուց մեր դրական յատկութիւնները:

Եթէ տիրացուն կղերական կոչում ունէր, դարձաւ տէր, յետոյ տէրտէր եւ վերջապէս Տ. Տ. (Տեառն Տեառն):

Եւ իշխեց տիրաբար, քաղաքականութեան թէ մատենագրութեան մէջ: Նոյն իսկ այն պարագաներուն տակ երբ կացութիւնը կը պահանջէր ազգային գիտակցութիւն եւ մարտական յատկութիւններ.

Դարերը թաւալեցան, երկիրը դարձաւ ասպարէզ բարբարոսական արշաւանքներու, մենք մնացինք տիրացու, ամէն բանէ առաջ ծառայելով Տիրոջը, առ ի փառս անոր մեծութեան:

Եւ երկիրը ծածկուեցաւ մենաստաններու ցանցով մը, մինչեւ ամմատչելի լեռներու կատարը:

Արծիւներու թռիչքն անգամ չփարատեց թմրութեան մշուշը:

Եւ եթէ պոռթկումներ տեղի ունեցան, տիրացուն միշտ ներկայ էր, իր եկեղեցական կարծիքը յայտնելու եւ բացասական դեր կատարելու համար:

Արքաներ եւ զօրավարներ անգամ նախապատուութիւն տուին տիրացուին, նակատագրական պահերու մէջ:

Այսօր իսկ, երբ աշխարհը անճանաչելի դարձած է, դղրդացին յեղաշրջումներով, Տիրացուն է որ տիրաբար կ'իշխէ մեր հանրային գործունէութեան մէջ:

Ինչպէս քրիստոնէութեան շրջանին, կարմիր յեղափոխութեան մեր «աւանգարդ»ներն ալ մնացին տիրացու, բառը բառին եւ տառը տառին:

Կղերականը, «ինթելիգենտ»ն ու առեւտրականը անցուդարձը կը դիտեն ու կը դատեն տիրացուի ակնոցով:

— Եղբա՛յր, ըլլալի՞ք բան է, ազգ. սահմանադրութիւն, ազգ. իշխանութիւն կը հաստատեն հակառակ Ն. Վեհափառութեան կամքին...

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետն անգամ այսքան երկիւղածութեամբ չարտասաներ «Ն. Վեհափառութիւնը» իր վեհապետին անունը արտասանած ատեն:

Ահա վեց ամիս է որ Տիրացուն աւերներ կը գործէ Միջին Արեւելքի մէջ, յիշեցնելով պատմական Բիւզանդիոնի զրաբանութիւնները, երբ Սուլթան Մէհմէտ յառաջ կը խաղար...

— Մեռա՜նք, կորա՜նք: Եկեղեցին կը քանդեն.էջմիածինէն բաժնուիլ կ'ուզեն...

Ի զուր արիւն եւ ջուր կը քրտնեն, եղբա՛յր պատուական:

Փոխանակ լայն բանալու բերնդ եւ կուրծք ծեծելու, նախ աչքերդ ու միտքդ բաց. տեսնելու համար բուն վտանգը.— Տիրացուն իր սանձակոտոր խուժանավարութեամբ եւ միջնադարեան մոլեռանդութեամբ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին Ալժերիոյ ապստամբական շարժումը նոր թափ մը ստացաւ Օրլէանվիլի եւ ծովեզերեայ շրջանին միջեւ: Հիմա ալ կը փճացնեն ցորենի դաշտերն ու այգիները եւ կը կտրեն հեռաձայնային գիծերը

Կոնստանտինի շրջանին մէջ ապահովութեան ուժերը զինաթափ ըրին բազմաթիւ ապստամբներ:

Ահաբեկչութիւններն ալ շատցան. կը յարձակին գիւղերու վրայ, կը հրդեհեն եւ կը սպաննեն:

× Երէկ լուր տարածուեցաւ թէ Ալժերիոյ նախարարը Լաքոստ, պիտի հրաժարի: Պաշտօնապէս կը հերքուի այս լուրը:

× Մարոքի մէջ կուսակցական պայքարը իր գագաթնակէտին հասաւ: Իսթիքլալ կը պահանջէր որ ներկայ կառավարութիւնը հրաժարի եւ իր տեղը զիջի «միատարր» (այսինքն՝ միայն Իսթիքլալականներէ բաղկացած) կառավարութեան մը: Ժողովրդավար Անկախ Կուսակցութիւնը (Փ. Դ. Ի.) բացարձակապէս կը հակառակի տեղի տալ եւ իր նախարարները քաշել դահլիճէն. կ'ուզէ որ վարչապետը, Սի Պէքայ, մնայ իր պաշտօնին գլուխը: Երկու կողմերը դիմեցին Սուլթանին, որ լուծում մը գտնէ:

× Իսթիքլալի գործադիր վարչութիւնը պիտի ներկայանար Սուլթանին եւ անոր հաղորդէր Իսթիքլալական նախարարներուն հրաժարման որոշումը: Ունկնդրութիւնը յետաձգուեցաւ:

× 5500 Մարոքցի Հրեաներ Իսրայէլ պիտի մեկնին: Այս մեկնումէն ետքը ուրիշ ներգաղթի հրաման պիտի չտրուի:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Փոզնանի դէպքերուն առթիւ ամէն մարդ կարծեց թէ անհրաժեշտ եւ անխուսափելի էր զօրաւոր կառավարութիւն, ինչպէս Սթալինի շրջանին: Քանի որ կարելի չէ, կ՚ըսեն, արագ բարւոքում մը աշխատաւոր զանգուածներուն կեանքի պայմաններուն մէջ, կառավարութիւնը եթէ կ՚ուզէ խուսափիլ Փոզնանի դէպքերուն կրկնութենէն, ստիպուած պիտի ըլլայ զսպել խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը եւ դիմել ճնշման մեթոտներու:

Հասկնալու համար Փոզնանի խռովութեանց տարողութիւնը, կ՚աւելցնէ «Մոնտէի աշխատակիցը, պէտք է նկատի ունենալ թէ՝ երբ ամբոխը պաշարեց բանտը, նաեւ ալ ապահովութեան սպասարկութիւնները, Վարշաւայի կառավարութիւնը, որ տեւապէս հաղորդակցութեան մէջ էր Փոզնանի հետ, մերժեց խոյոն կրակ բանալ, եւ որոշեց կրակել միայն այն պահուն, երբ տեսաւ որ՝ եթէ պէտք եղած միջոցները անմիջապէս ձեռք չառնուէին, ո՛չ միայն պիտի գրաւուէին այդ շէնքերը, այլեւ պիտի սպաննուէին բոլոր պաշտօնատարները: Ասով մէկտեղ շատ բուռն միջոցներու չդիմեց եւ ամբոխը ցրուեցաւ փոխանակ ջարդուելու: Ջոհերու թիւը շատ աւելի պիտի ըլլար եթէ կառավարութիւնը ուզէր «դաս մը տալ» Փոզնանի ժողովուրդին: Ձերբակալուածներու թիւն ալ կարծուածէն շատ աւելի պակաս էր, եւ գրեթէ բոլորն ալ ազատ արձակուեցան:

Կը թուի թէ՝ կ՚աւելցնէ թղթակիցը, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Օչապ նպատակ չունի բռնի ուժի քաղաքականութեան վերադառնալու: Եթէ ինք եւ իր պաշտօնակիցները կը կարծեն թէ պէտք է սանձել քիչ մը ազատականութիւնը, պատճառն այն է որ կը վախնան թէ շատ արագօրէն առնուած ժողովրդապետութիւն մը՝ աւելի շուտ անիշխանութեան կ՚առաջնորդէ, քան թէ ազատութեան: Այս ձգտումը կը շատցնէր կուսակցութեան այն փորձերը, մանաւանդ գաւառներուն մէջ, որոնք իրենց նիւթական բարօրութիւնը հաստատած էին հին վարչաձեւին տակ եւ կը տեսնէին անոր անկումը [illegible]:

Նշանակալից է նաեւ Կեդր. Կոմիտէի այն որոշումը, ուր համայնավար կուսակցութեան դերը կը սահմանուի աւելի իբրեւ «գաղափարական հսկիչ» քան թէ գլխաւոր մղիչ ուժ ընկերվարական պետութեան մը, ինչպէս կը պահանջէ պոլշեւիկ գաղափարաբանութիւնը:

Կեդր. Կոմիտէն որոշեց նաեւ պակսեցնել ծանր ճարտարարուեստը եւ աւելի ուժ տալ բարձրացնելու ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը, դիւրացնել գիւղացիին, արհեստաւորին եւ փոքր առեւտրականին գործը, նոյնիսկ միջոցներ ձեռք առնել վերակենդանացնելու համար փոքր ձեռնարկները: Եթէ Լեհաստանի մէջ անտեսական ժողովրդապետութիւնը յաջողի, Լեհերու անտեսական կառուցուածքը հիմնովին պիտի տարբերի Խ. Միութեան եւ միւս արբանեակ երկիրներու անտեսական կառուցուածքէն:

Լեհ վարիչները կը մտածեն նաեւ թէ, եթէ կարելի չէ աւելցնել երկրագործական արտադրութիւնը հաւաքական աշխատանքի միջոցով, պիտի չստիպեն գիւղացին որ կոլխոզային դրութեամբ աշխատի: Նոյնիսկ հիմա Լեհերը շատ քիչ կը գործածեն այդ մեթոտը:

Այսօրուան Լեհաստանի իրականութիւնը հետեւանք չէ պայքարի մը ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան միջեւ, ոչ ալ նախընտրութիւն մը համայնավարութեան եւ ժողովրդապետութեան միջեւ: Հարց է միայն թէ ո՛ր ձգտումն է որ պիտի յաղթէ Քաղաք. Բիւրոյին, Կեդր. Կոմիտէին եւ վերջապէս ամբողջ երկրին մէջ, ազատակա՞նը թէ «խիստը»: Վարչապետ Սիրանքիեվիչ վարիչն է ազատական ձգտումին: Եւ մեծ յոյսեր կան որ լեհ վարչապետին Ֆրանսա այցելութիւնը բարւոքէ Ֆրանսա-լեհ բարեկամութիւնը:

Բազմաթիւ կարգադրուելիք հարցեր կան այս երկու երկիրներուն միջեւ: Ամէնէն առաջ Վարշաւայի մէջ Ֆրանսերէն լեզուի հաստատութիւնը, որ փակուած կը մնայ պատերազմէն ի վեր: Բազմաթիւ Լեհեր մեծ փափաք ունին Ֆրանսական գիրքեր կարդալու, զորս չեն կրնար գտնել Լեհաստանի մէջ:

Կայ նաեւ հարցը այն լեհ գաղթականներուն, որոնք Ֆրանսա եկած եւ ֆրանսահպատակ դարձած են, յաճախ ամուսնացած Ֆրանսուհիներու հետ: Ասոնք երբ պատերազմէն ետք Լեհաստան վերադարձան, լեհ կառավարութիւնը իրենց ձեռքէն առաւ Ֆրանսական անցագիրները: Ներկայիս, քանի մը հարիւր հոգի Ֆրանսա վերադառնալ կ՚ուզեն, տեսնելու իրենց ծնողքը, բայց լեհ կառավարութիւնը կ՚ընդդիմանայ:

Ինչպէս յայտնի է, աքսորական կառավարութեան վարչապետը՝ Սթանիսլաս Մաքիեվիչ, վերջերս մեծ աղմուկ հանեց երբ ուզեց հայրենիք վերադառնալ: Իր քաղաքական համոզումը հետեւեալ ձեւով կը պարզէր.— Քանի որ Մ. Նահանգները եւ Անգլիան Եալթայի մէջ Լ[illegible] Ռուսիոյ յանձնեցին, երկու ելք կը մնար — կամ Լեհաստան պէտք է կառավարուէր խորհրդային պաշտօնատարի մը կողմէ, եւ կամ իշխանութիւնը պիտի անցնէր լեհ համայնավարներու ձեռքը: Բարեբախտաբար լեհ համայնավարներ կային, որոնց անցուցին Ռուսերը իշխանութիւնը. Ճիշդ է այս վարչաձեւը շատ պակասներ ունի — անտեսական վիճակը ողբալի է, ընկերվարական դրութեան հետեւանքով, որ անտեսական ամէնէն վատթար դրութիւններէն մէկն է, եւ որուն դէմ եմ: Սակայն, միւս կողմէ, այս դրութիւնը մեծ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ. առաջինը եւ ամէնէն մեծը այպային մշակոյթին հոգածութիւնն է: Պատմական Լեհաստանը կը վերաշինուի»:

Հրատարակչական գործին մէջ զարկ կը տրուի: Քաղաքական եւ քարոզչական գիրքերը հետզհետէ հրապարակէն կը քաշուին: Իսկ մարքսեան պաշտպաններ լուրջ տագնապ մը կ՚անցընեն: Տակաւին չի հրատարակուիր քաղաքական գրականութիւն մը, որ յարմարի ապասթալինականութեան, բայց դասական եւ արդի գրականութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ եւ շատ կը կարդացուի: Գիրքերու տպաքանակը բարձր է եւ գինները շատ աժան:

Լեհաստան կ՚աշխատի իր սեփական գեղարուեստական տրամադրութիւնը գտնել:

Կաթոլիկ եկեղեցին միշտ ալ մեծ ուժ մը եղած է Լեհաստանի մէջ: Եկեղեցիները սկսած են վերաբացուիլ եւ ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէ հոն: Բազմաթիւ դրօշներու վրայ հետեւեալ արձանագրութիւնները կը կարդացուին — «Մի լքեր մեզ Ս. Աստուածածին», «Մի մոռնար մեզ» եւայլն. Ծնողները ազատ են իրենց զաւակները եկեղեցի ղրկել կիրակի կէսօրէ ետք, կրօնագիտութեան դասի համար, եւ բազմաթիւ փոքրեր կը հետեւին դասընթացքներուն: Կ՚ըսուի թէ շատ աւելի քահանաներ կան հիմա, քան պատերազմէն առաջ եւ եկեղեցին հարուստ է շնորհիւ նուէրներուն:

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻՆ

«Յառաջ»ի մէջ անցեալ տարի ընդարձակ նկարագրութիւնը կարդացինք Վենետիկ գացող հայ այցելուներու մասին: Յարգելի բժիշկ Ճինճեանի կը պարտէին այդ այցելուները իրենց ուխտագնացութիւնը դէպի Ս. Ղազար: Անցեալ տարի առաջին տարին էր, եւ այս տարի քաջալերուած նախորդ ուխտագնացութեան յաջողութենէն, կազմակերպուած էր ուխտագնացութիւն մը դէպի «Հայոց կղզին» Վենետիկի Ս. Ղազարը:

Փարիզէն հարիւրի մօտ եկող ուխտաւորներէն զատ, զանազան տեղերէ, նոյնիսկ հեռաւոր Եթովպիայէն եկողներ կային Ս. Ղազար՝ անմահն Մխիթար Աբբահօր հիմնած վանքը՝ ուխտի կուգար հայ ժողովուրդը, վանքը՝ որ այս օտարութեան մէջ յոյսի եւ լոյսի փարոս մը դարձած է:

Տեղացին՝ Վենետիկցին լաւ կը ճանչնայ Հայոց կղզին «Իզօլա Արմէնա»: Քաղաքին կեդրոնէն ուղղակի նաւ կայ Ս. Ղազար: Կիրակի, Աստուածածնայ տօնին, մասնաւոր նաւ վարձուած էր Հայերուս համար դէպի վանքը առաւօտեան ներկայ ըլլալու համար եկեղեցական արարողութեանց: Իսկ նաւուն մէջ Հայերէն զատ, տեղացիներ եւ օտարներ լեցուած էին: Անոնք ալ եկան Ս. Ղազար պատարագի, եւ ամենայն ջերմեռանդութեամբ հետեւեցան սրբազան արարողութեանց: Մխիթարեան հայրերը մեծ յարգ կը վայելեն Վենետիկի մէջ Ս. պատարագէն ետք եղաւ խաղողի օրհնութիւն, եւ ներկաները կերան Ս. Ղազարի օրհնուած խաղողը:

Հոս չեմ ըներ վանքին նկարագրութիւնը, այլ կը թելադրեմ ամէն Հայու որ այցի երթայ վանք «Հայոց կղզին» («Իզօլա Արմէնա», ինչպէս կ՚ըսեն Վենետիկցիները), եւ իր աչքերով տեսնէ: Տեսնէ այդ փոքր Հայաստանը, ուր թիւով փոքր, բայց սրտով մեծ՝ խումբ մը Մխիթարեան հայրեր կը դուրգուրան իրենց աւանդ ձգուած սրբութեանց վրայ:

Աստուածածնի տօնին երկրորդ օրը կէսօրէ ետք, կրկին ամբողջ ուխտաւորները վանք հրաւիրուած էին: Վարդապետները հիւրասիրեցին մեզ, եւ ի՜նչ սրտաբաց հիւրասիրութիւն, ճոխ սեղան, մօտաւորապէս հարիւր հոգի: Սպասարկողները վարդապետներն էին, ժպտուն եւ խոնարհ:

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը կը գտնուի քաղաքին մէջ, շոգեկառքի կայարանէն ոչ շատ հեռու, կարելի է նոյնիսկ ոտքով գալ դպրոց, կայարանէն ելլելէ վերջ: Նեղ փողոցներ, անհամար կամուրջ ու ջուր եւ կոնտոլ: Ուխտաւորները դպրոցը կը մնան եւ հոն ալ կը ճաշեն: Ընդարձակ է շէնքը, նախկին պալատ մը, 300 տարուան եւ մեծ, չորս յարկանի, գեղեցիկ դահլիճներով. դուրսէն փայլ մը չունի շէնքը. ո՛վ կ՚ըսէ թէ այդքան ճոխ է ներսը. անհամար թանկագին նկարչութեամբ զարդարուած են ձեղուններն ու պատերը: Պատի՛ւ Մխիթարեան հայրերուն. երեք դար կեանք ունեցող այդ հսկայ շէնքը կրցած են անաղարտ պահել. ամէն կողմ մաքուր ու խնամուած, ու կարգ ու կանոնով: Բայց թէ անդադար նորոգութեան կը կարօտի շէնքը եւ մեծ ծախս է իրենց համար

Շատ չէն էր մեր ճաշի պահը, մօտաւորապէս հարիւր քսան հոգի ճաշարան կ՚իջնէինք. ամէնուն տեղը որոշուած, անձեռոցներու վրայ իւրաքանչիւրին անունը գրուած. ճաշերը խնամքով պատրաստուած: Իսկ իրենք՝ վարդապետները, մէկ սեղանէն միւսը կ՚երթան ու կուգան:

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են Մխիթարեան վարդապետները: Դիւրին չէ առաւօտները կանուխ մութին ելլել, նախաճաշի սեղանը կարգի դնել, բրիկոնները՝ օրն ի բուն յոգնած, նստիլ ուխտաւորներու հետ եւ խօսակցիլ՝ նկատելով ուխտաւորները իբրեւ իրենց հիւրը, խօսակցիլ անխտիր ամէնուն հետ, մասնաւորականին թէ աղքատիկ գլուխներու տէր մարդոց հետ, իրենց հանգիստի ժամերը զոհելով մեզի համար:

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը անցեալ տարի ունեցած է յիսունի մօտ աշակերտ: Այս տարի աւելին կը յուսան: Դպրոցին տեսչութիւնը նախանձախնդիր է տղոց առողջապահութեան: Այս տարի շինել կուտան տղոց համար, պարտէզին կից, բոլորովին նոր տուշ լոգարաններ, նոր դրութեամբ: Կ՚արժէ որ բարեկեցիկ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ողջերթութեան բոլոր դերակատարները ուրիմն, առաջնորդուեցան Սուլթանին պալատը:

Սուլթանին ներկայութեանը, բոլորն ալ խոնարհեցան եւ իրենց ճակատը քսեցին գետին...:

Կախաղանի վայրէն արտօրանքով հեռացած քրիստոնեայ վաճառականն ալ մտնելով, զայն ալ բերին Վեհապետին ներկայութեան:

Չորս յանցապարտները չափազանց մտահոգ էին, որովհետեւ կը վախնային որ Սուլթանը քմայքի մը անձնատուր ըլլալով արձակէր արտառոց վճիռ մը:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Վալին, որ իր Վեհապետին մանրամասնօրէն բացատրեց խնդրին բնոյթը:

Սուլթանը, յօնքերը պռստած, կը դիտէր ներկաները:

Վեհապետին աչքերուն մէջ կը փայլէր արդարեւ առեղծուածու բոց մը, ու իր դէմքին վրայ անյայտնի էր այն զայրոյթի փոթորիկը, որ քիչ յետոյ իր բովանդակ թափովը պիտի պայթէր բժիշկին, խոհարարապետին, քրիստոնեայ վաճառականին եւ գերձակ Մուսթաֆայի գլխուն:

Չորս յանցապարտները սկսան իրենց կարգին պատմել թէ ի՞նչ պայմաններու տակ իւրաքանչիւրը ինքզինքը պատասխանատու կը նկատէր սապատողին մահուան, եւ թէ ի՞նչ միջոցներ գործ դրած էին անոր դիակը անհետացնելու համար իրենց քովէն, եւ վերջապէս, երբ տեսած էին որ խնդիրը ծանրակշիռ հանգամանք մը կը ստանար եւ թէ անմեղ մըն էր որ պիտի քաւէր ուրիշի մը գործած մեղքը, եկած էին իւրաքանչիւրը իրենց կարգին խոստովանելու ամէն բան:

Այս տեղեկատուութենէն ետք, չորս յանցապարտները միաբերան դիմեցին Սուլթանին ողորմածութեան, չմոռնալով դիտել տալ անոր որ չորսերնին ալ այս պարագային մէջ հերոսական կեցուածք մը ունեցած էին:

Սուլթանը, սակայն, մռայլ կերպարանք մը առած էր: Իր սիրական հողիկէն յաւէտ բաժնուած մնալու գաղափարը մթագնած էր անոր ճակատը:

Պահ մը մտածելէ ետք, Վեհապետը հանդիսաւորապէս յայտարարեց.

— Քանի որ չորսերնիդ ալ ձեր կարգին չարչարած ու խոշտանգած էք իմ խեղճ հողիկս, չորսերնիդ ալ հաւասար չափով յանցաւոր էք եւ հետեւաբար՝ արժանի մահուան:

Եւ յետոյ, ոտքի ելլելով, բարձ ձայնով արձակեց իր հրամանը:

— Թո՛ղ կախեն չորսն ալ...:

**

Այս տխուր իրադարձութիւններուն ընթացքին սակայն, ողբերգական դրուագին գլխաւոր դերակատարը՝ սապատողը, անշարժ պառկած էր պատգարակի մը վրայ:

Հրեայ բժիշկը, հակառակ իր զգացած ահուսարսափին, պահ մը մօտեցաւ դիակին, եւ վերցնելով քողը որ կը ծածկէր անոր դէմքը, երկար ժամանակէ ի վեր մեռած մարդու մը համար չափազանց թարմ եւ վարդագոյն գտաւ զայն:

Ուստի, առանց տատամսելու, բացաւ իր փոքրիկ պայուսակը, առաւ փոքրիկ բժշկական գործիք մը եւ զայն անմիջապէս դիակին բերնին մէջ խօթելով, հոնկէ դուրս հանեց ձկան խոշոր փուշ մը: Այնուհետեւ, կուժիկին բերնէն վար կաթեցուց փոքրիկ սրուակի մը մէջ գտնուած հեղուկէն քանի մը կաթիլ, եւ սպասեց:

Շուտով, փոքրիկ սապատողը դղրդացնող փռշտոց մը արձակեց, բացաւ իր աչքերը, երկարեց բազուկները, շարժեց աղեղնաձեւ սրունքները եւ նստելով պատգարակին վրայ, սկսաւ զարմանքով դիտել իրեն անծանօթ այս մարդիկը, որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին իր շարժումներուն:

Երբ ներկաները տեսան որ ողջ էր մեռելը, սկսան լայնաշուրթն ծիծաղիլ, առանց անդրադառնալու Սուլթանին ներկայութեան, որուն դէմքը արդէն սկսած էր ուրախութեամբ ճառագայթել:

Արդարեւ, Վեհապետը երբ կատարելապէս վստահ եղաւ որ իր հողիկը յարութիւն առած էր եւ պիտի կրնար այնուհետեւ իր պաշտօնը շարունակել իր ուրախութեան պահերը փարատելու եւ զուարթութիւն ցօղելու համար իր կեանքին մէջ, յայտարարեց որ ներում կը շնորհէ չորս յանցապարտներուն:

Այդքանով չբաւականացաւ Սուլթանը:

Հրամայեց արքունի գանձապետին որ չորս ամբաստանեալներէն իւրաքանչիւրին վճարէ հարիւր ոսկի դրամ...:

Աւելորդ է ըսել որ, ամէն ոք ուրախութեամբ ընդունեց նուէրը, եւ խինդն ու ծիծաղը սրտին, վերադարձան իրենց տուները:

(6 եւ վերջ) Թարգմ. Ա. Գ.

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Լը Մոնտ»ի խորհրդային հարցերու մասնագէտ-աշխատակիցը՝ Աճոռէ Փիէռ հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է զոր կուտանք թարգմանաբար.—

Ամերիկացի ուսանող մը նամակ գրելով Բուլկանինի հարցուցած էր թէ ճի՞շդ է որ 148 տարեկան ծերունի մը կ'ապրի Խ. Միութեան մէջ։ «Մոսկուայի երիտասարդ Հակաֆաշական Կոմիտէ»ն պատասխանած էր, հաստատելով իրողութիւնը։

Այս գիւղացին ծանօթ է Խ. Միութեան մէջ եւ կը կոչուի Մահմուտ Այվազով, կ'ապրի Ատրպէյճանի մէկ գիւղին մէջ որ ծովէն 2000 մեթր բարձր է։ Անցեալ տարի Գերագոյն Խորհուրդը աշխատանքի Կարմիր Դրօշի պատուանշանը տուաւ։ Իսկ մամուլը կը շեշտէր թէ հովիւ եղած է մօտ 100 տարի եւ տակաւին մինչեւ անցեալ տարի կ'աշխատէր Կոմսոմոլի Կոլխոզին մէջ, որ ինք եւ իր ընտանիքը կազմած էին։ Կ'ըսուի թէ ընտանիքը 152 հոգիէ կը բաղկանայ։ Քսաներեք զաւակ ունեցած է եւ իր մեծ աղջիկը 120 տարեկան պիտի ըլլայ...

Բայց Այվազով միակը չէ Խ. Միութեան մէջ։ Եկոր Քորողեւ մըն ալ կայ, որ Վրաստանի լեռնային մէկ գիւղին մէջ կ'ապրի։ Կ'ըսուի թէ 150 տարեկան է, ծնած ըլլալով 1801ին, Կովկասի մէջ, ծովէն 2300 մեթր բարձրութեան մը վրայ։ Կ'ըսէ թէ տասնըմէկ տարեկան էր երբ Նափոլէոն գրաւեց Մոսկուան։ Տասնըհինգ տարեկանին զինուոր էր Երմոլովի բանակին մէջ «հայրենական պատերազմին»։ Իբրեւ խոհարար, առիթ ունեցած է այցելելու Փարիզ, Հռոմ եւ եւրոպական միւս մայրաքաղաքները, ԺԹ. դարու առաջին կիսուն։ Կինը 115 տարեկան է։ Վրացական թերթը «Զարիա Վոստոքա»ն կը գրէ թէ Երմոլով չէ կորսնցուցած միտքի պայծառութիւնը եւ իր ուժերը։

Մոսկուայի մամուլը երկարակեցութեան բոլոր այս երեւոյթներուն մասին կը խօսի շատ լրջօրէն, կարծես թէ շատ բնական է որ մարդիկ 150 տարի ապրին Կովկասեան լեռներուն առողջ օդին մէջ։ Վերջերս Հայաստանի Առողջապահական նախարարութիւնը զեկոյց մը կը հրատարակէր, առանց մեկնաբանութեան, որու համաձայն 2600 հոգի 90էն աւելի տարիք ունէին, 340 հոգի կ'անցնէին հարիւրը եւ կ'ապրէին այդ հանրապետութեան մէջ։ Աբխազի մէջ (միջին Կովկաս) 2144 հոգի 90 տարեկան են։ Հոն մեծ է թիւը անոնց որ հարիւր տարի կ'ապրին եւ բազմաթիւ ընտանիքներ հարիւրէն հարիւր-յիսուն թոռներ եւ թոռնուհիներ կ'ունենան։ Ուրեմն աշխարհի ամէնէն մենաշնորհեալը Կովկասն է, ուր ամէնէն երկար կ'ապրին, առանց բժշկական արդի մեթոտներուն դիմելու։

Բայց կարելի՞ է որ Խ. Միութեան մէջ մարդիկ աստուածաշնչական տարիքին հասնին 100, 120, 150 տարի։ Արդեօք ԺԹ. դարու սկիզբը Կովկասի մէջ ծննդեան արձանագրութիւն կա՞ր։ Խորհրդային մամուլը լուռ է այս մասին. եւ որեւէ փաստաթուղթ չունի, որ ցոյց տայ թէ Այվազով 148 տարեկան է։ Կարելի է ուրեմն թերահաւատ ըլլալ։ Միայն ճիշդ է որ Կովկասի հանրապետութեանց, ինչպէս եւ Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ մէջ կան վայրեր ուր մարդիկ երկար կ'ապրին շնորհիւ կլիմային եւ սնունդին։

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ այս բացառիկ երկարակեցութիւնը կը վերագրեն Խ. Միութեան վարչաձեւին։ Այս տեսակէտը կը պարզէր Փրոֆ. Ժիւյարեւսկի «Մոսկուա-Իրիկուն» թերթին մէջ, շեշտելով թէ դրամատիրութիւնը կը կարճեցնէ կեանքի տեւողութիւնը։ Ուրիշ փրոֆեսէօրի մը՝ Ա. Նակորնի համաձայն, դրամատիրական երկիրներու մէջ 32 միլիոն հոգի կանխահասօրէն կը մեռնին ամէն տարի, որովհետեւ աշխատաւոր դանդաղութիւն, առողջապահութիւնը կ'արհամարհուի, եւ աշխատաւորութեան առողջապահական պայմանները նկատի չեն առնուիր։

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը կը գրէ թէ ասոնք պատահական հաստատումներ են։ Պէտք չէ մոռնալ որ Խ. Միութիւնը ցարդ այն երկիրներէն էր ուր աշխատաւոր դանդաղածը ամէնէն երկար ժամեր կ'աշխատէր։ Միայն ներկայ հնգամեակին (1956-1960) է որ օրական եօթ ժամուան աշխատանքը վաւերացուեցաւ, փոխանակ ութի, Խ. Միութեան բոլոր բանուորներուն եւ պաշտօնեաներուն համար։

Հայեր իրենց անունը յաւերժացնելով բոտանձնեն չքաւոր աշակերտներու ուսման ծախսը, և բազմապատկեն աշակերտներու թիւը։ Արժէքաւոր հայ տղաք գոնէ քանի մը տարի կրթուին Մխիթարեան հայրերու շունչին տակ։

Հոս փակագիծ մը։ Հայր Բարսեղը թող ներողամիտ ըլլայ, եթէ իր մէկ գաղտնիքը հրապարակ կը դնեմ։ Վարդապետը, որ մատակարարն է դպրոցին, մեծ փափաք մը ունի — օժտել վարժարանը վերելակով մը։ Շէնքը բարձր է. օրուան մէջ տասնեակ անգամներ տասնեակներով սանդուխներէն վեր կը մագլցին յարկերը երթալու համար։ Սարսափելի յոգնեցուցիչ է եւ ժամանակի կորուստ։ Վարդապետը կ'աղօթէ որ ունեւոր մը եւ կամ քանի մը բարեկեցիկ Հայեր քով քովի գալով բոտանձնեն շինութեան ծախսերը եւ յաւերժացնեն իրենց անունը յետ մահու։ Բարեգործութեամբ յաւերժացնել իրենց անունը, ինչպէս Մուրատ եւ Ռափայէլ անունները զարձած են անմահ Վենետիկի մէջ. Դպրոցի ճակատին՝ շէնքի մուտքի դրան երկու կողմերը ոսկեզօծ խոշոր տառերով գրուած է նախ Հայերէն «Վարժարան Մուրատ-Ռափայէլ» եւ յետոյ լատինական տառերով նոյնը արձանագրուած։ Կը մաղթեմ բոլոր սրտէ որ վարդապետին աղօթքը տայ սպասուած արդիւնքը եւ շէնքը ունենայ իր վերելակը։

Նիս ՀԵՐՄԻՆԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄՆ ԱԼ ԿԸ ԽԼՐՏԻ...

ԽՄԲ.— Ջէզոք հայրենակից մը, ազգասէր եւ եկեղեցասէր, կը խնդրէ արտատպել հետեւեալ նամակը, որ հրատարակուած է Պէյրութի «Նայիրի» շաբաթաթերթին մէջ, Յուլիս 13 թուականով։ Նայիրի (Յուլիս 29) այս առթիւ կարգ մը յայտնութիւններ ալ կ'ընէ, որոնց պիտի անդրադառնանք.—

Սիրելի Նայիրի, օրն ի բուն հայ թերթերը կը գրաղին Անթիլիասով։ Երուսաղէ՞մը հապա։ Գիտէ՞ք թէ վերջին շաբաթներուն ինչ անըմբռնելի մթնոլորտ ստեղծուեցաւ վանքին մէջ եւ ինչ աննախընթաց երեւոյթներու ականատես եղանք։ Ինչո՞ւ բան չի գրուիր այդ մասին, երբ կատարեալ «պետական հարուած» մը պատրաստուած էր միաբաններուն կողմէ, ընդդէմ Տեղապահին։ Խումբ մը միաբաններ, որոնք, հաւանօրէն մեծամասնութիւնը ունին իրենց ետեւ, առանձին ժողով գումարեցին եւ որոշեցին միաբանական Ընդհ. Ժողով պահանջել, յատենի ժողովոյ պաշտօնապէս պաշտօնանկ ընել այժմու տեղապահը եւ ընտրել Պատր. նոր տեղապահ մը, որուն արժանաւոր թեկնածուն դժուար չէ կռահել ձեզի համար։ Միաբանները ա՛լ ձանձրացած են Եղիշէ Սրբազանին անվերջանալի խաղերէն եւ ղրօսապատոյտներէն (որոնք միշտ շահաւէտ ակնկալութիւններով կը սկսին եւ ապարդիւն ելք մը կ'ունենան, եթէ չհաշուենք անշուշտ տեղապահ Սրբազանին անձնական ճէյֆերը ի սփիւռս աշխարհի)։ Միաբանները յոգնած են էնթրիկներէն, Տեղապահին Պէյրութ-Երուսաղէմ մաղոգի պէս երթեւեկներէն, վանքին հետ որեւէ կապ չունեցող առեւտրական եւ ազգային հարցերու մէջ անոր խառնակ գործունէութենէն։ Կարճ խօսքով՝ Միաբանութիւնը սկսած է գիտակցիլ եւ կ'ուզէ կարգ կանոն տեսնել վանքին ներս։

Թէ ինչո՞ւ տեղի չունեցաւ պահանջուած միաբանական ժողովը, որ անխուսափելիօրէն պիտի յանգէր Տեղապահին պաշտօնազրկութեան՝ մանրամասն եւ փաստացի տուեալներով կրնամ գրել ձեզի։ Ոստիկանական վէպի մը գարձուածքները ունի եւ նոյնչափ հետաքրքրական է։ Ամէն ինչ կայ այնտեղ.— Դաւ, հետապնդում, լրտեսութիւն, դաւաճանութիւն, կաշառք եւ մասամբ նորին։ Կրնաք նոյնիսկ թղթակից մը ղրկել Երուսաղէմ, եւ այս բոլորը ստուգել տեղւոյն վրայ։

ՀԻՆ ՍԱՂԻՄԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

6423 ՏՈԼԱՐԻ նուէր մը ըրած է ընկ. Ս. Զաթալեան (Պուլկարացի Սարգիս) Փրովիտէնսէն (Մ. Նահանգներ) — 1423 տոլարը Հ. Օգն. Միութեան, իսկ 5000 տոլարը Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին։ Ընկ. Զաթալեան ծանօթ է նաեւ իր անցեալ փայլուն գործունէութեամբ։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԼՈՒՂՈՐԴ Կարօ Թօզեան որ ախոյեան հանդիսացած էր լողալու մէջ, կը պատրաստուի մասնակցիլ Մելպուրնի (Աւստրալիա) ողիմպիական մրցումներուն։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. ԳԷՈՐԳ եկեղեցին մեծ թափով կը վերանորոգուի, եւ պատրաստ պիտի ըլլայ Վարագայ Խաչին, որ տօնն է նաեւ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ։ Պիտի ձեռնարկեն նաեւ Գալըքլիի գերեզմանատան շէնքերու նորոգութեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունիս 3ին Ֆիլատելֆիոյ մէջ մեռած է ընկ. Համբարձում Թերխանեան։ Բնիկ Մալաթիացի, 60 տարեկան. Հաւատաւոր Դաշնակցական էր։ Եռանդով նուիրուած էր նաեւ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան։ Եւ երբ Ընկերութիւնը բաժնուեցաւ երկուքի, Համբարձում հաւատարիմ մնաց Կանոնագրին եւ Ընկերութեան ազգ. նպատակներուն։

SE NON È VERO, È BENE TROVATO

Փարի-Փրէս կը գրէ (Օգոստ. 19).— Ֆրանսացի լրագրողները որ ընկերացած էին Գ. Փինոյի երբ Երեւան գնաց, յայտարարեցին Լոնտոնի մէջ թէ շատ աւելի դժուար եղաւ իրենց հեռաձայնել Լոնտոնէն Փարիզ քան... Երեւանէն Փարիզ։

Երեք ժամ տեւած է իրենց սպասումը հեռաձայնելու համար փարիզեան թերթերու։

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ՄԱՄԻԿԻ ՄԸ

Օգոստոս 16ին այրի Տիկին Էլմաս Տէրոլէյեանի (Զինկիրեցի), ծննդեան հարիւրամեակը տօնուեցաւ Շամփինեի մէջ Ներկայ էին, ի բացակայութեան քաղաքապետին, փոխանորդը, Թաղ. Խորհուրդին երեք անդամները, տեղւոյն Ֆրանսական Կ. Խաչի ներկայացուցիչը, բժիշկը և բաւական թիւով Հայեր։

Խօսք առաւ Թաղ. Խորհուրդի տարեց անդամը եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ հակառակ յառաջացած տարիքին, Տիկին Էլմաս կայտառ է տակաւին։ Մաղթեց որ Տիկին Տէրոլէյեան արժանանայ իր 125 ամեակի տօնակատարութեան եւ խոստացաւ չզլանալ անոր իր զաւակին նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը

Ծերունի մայրիկը շնորհակալութիւն յայտնեց հայերէն եւ Պ. Կ. Տատայեան ֆրանսերէն։

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՈՇՏՈՒՆԻՔ

Սամուէլը իւր վշտահար դէմքը դարձրեց դէպի շրջակայքը։ Նրա աչքին ընկաւ Ռշտունեաց իշխանների գրսի ապարանքը, որ կանգնած էր ծովեզերքում, նաւամատոյցից փոքր ինչ հեռու։ Նա բոլորովին շփոթուեցաւ։ Կրակը այնտեղ մեծ գործ էր կատարել։ Կիսակործան ապարանքը դեռ ծխում էր...։

— Այդ ի՞նչ ծուխ է... բացագանչեց նա, եւ նրա աչքերը վառուեցան խորին բարկութեամբ։

— Այրուա՛ծ է... պատասխանեց ծերունի Արբակը, գլուխը ցաւակցաբար շարժելով։— Բայց արի՛ ու իմացի՛ր, թէ ո՞ր սատանան է այրել։

Կրակը անարգել կերպով ճարակում էր գեղեցիկ շինուածքները, եւ ոչ ոք չկար, որ նրա յանդգնութեան առաջը առնէր։

Ամբողջ ապախումբը ոչ սակաւ խռովութեան մէջ ինկաւ։ Այդ երեւոյթը տեսնելուց յետոյ, ամէնքը լցուեցան սաստիկ բարկութեամբ։ Պատանի Արտաւազդի մշտազուարթ դէմքն անգամ ծածկըւեցաւ խորին տխրութեամբ։ Բայց Սամուէլի մէջ սիրտ չէր մնացել։

Մինչ այդ շփոթութեան մէջ էին, հեռուից երեւաց մի մարդ։ Սամուէլը փոքր ինչ ողի առեց։ Գոնէ մի մարդ գտնուեցաւ։ Նա ուղիղ մօտենում էր խումբին։ Թեթեւ կերպով զինուած էր նա. ձեռքում էր երկար նիզակը, գօտիի մէջ խրած ունէր կարճ դաշոյնը, իսկ մէջքին կապել էր լայն վահանը, որ զարդած էր երկաթեայ հեղոյսներով։ Երբ բոլորովին մերձեցաւ նա, արեւակէզ դէմքը դարձրեց դէպի խումբը, երեւի, տեսնելու համար թէ ո՛վքեր են, յետոյ նիզակի ծայրը ցցեց գետնին, յենուեցաւ նրա վրայ, եւ կանգնեց ուղիղ Սամուէլի առջեւ։ Երիտասարդ իշխանը զարմացաւ, նա չէր հաւատում իւր աչքերին։

— Այդ դո՞ւ ես, Մալխաս, հարցրեց նա յուզուած ձայնով։

Եկուորը նրա գիւղացին եւ նրա սուրհանդակն էր։ Նա փոխանակ մի խօսք ասելու, անմատչելութեամբ նայեց իւր շուրջը, յետոյ գլխարկի փաթոթի միջից հանեց մի ծրար եւ յանձնեց Սամուէլին։ Երիտասարդ իշխանը իսկոյն գունաթափուեցաւ։ Այդ փակ ծրարը նրան աւելի բան ասաց, քան թէ կը լսէր եկուորից։ Այդ ծրարը իւր գրած նամակն էր, որ յանձնել էր նրան տեղ հասցնելու համար։ Այժմ կրկին վերադարձնում էին իրան։ Ուրեմն, այն անձինքը, որ պէտք է ստանային այդ նամակը, կա՛մ չկային... կա՛մ չէր գտել...։ Երկու մտքերն եւս Սամուէլի համար սպանիչ էին։ Հազարումէկ վշտեր ալեկոծեցին նրա խռովեալ սիրտը։ Հազարումէկ հարցեր ծագեցան նրա գլխում։ Բայց նա զսպեց իւր վրդովմունքը, ցած իջաւ ձիուց եւ դառնալով դէպի իւր մարդիկը, ասաց.

— Այստեղ պէտք է մի փոքր հանգստանալ։

— Այդ կրակնե՞րի վրայ, հարցրեց ծերունի Արբակը գլուխը զարմացական կերպով շարժելով։

— Այո՛, այդ կրակների մէջ, պատասխանեց նրան Սամուէլը։

Ամէնքը ցած իջան ձիերից, բանակ դրեցին ամայի ծովեզրի մօտ։ Այնտեղ մի քանի օր առաջ դրուած էր եղել մի այլ բանակ։ Երեւում էին տրորուած, ոտնակոխ եղած խոտերի հետքեր, երեւում էին հանգած խարոյկների տեղերը, որ բոլորակ ձեւով այրել էին չորեքկողմի գալար բուսականութիւնը, երեւում էին արիւնով ցօղուած թուփերը, — բայց արդեօք աննասունների՞ թէ մարդու արիւնով...։

Սամուէլը առեց իւր հետ Մալխասին եւ դիմեց դէպի նաւամատոյցը։ Երբ հասան, նա դարձաւ դէպի սուրհանդակը, հարցընելով.

— Այստեղ կարելի՞ է մի նաւակ գտնել։

— Ոչ, տէ՛ր իմ, տեսնո՞ւմ ես, բոլորը այրուած են։

Երիտասարդ իշխան աչք ածեց իւր չորեքկողմը. աւազների վրայ ընկած էին միայն կոտրատուած տախտակներ, չարդուած թիակներ ու մակոյկների կիսավառ մնացորդներ։ Նա վախենում էր միանգամից հարցնել սարսափելի իրողութիւնը։ Նա դողում էր այն պատասխանից, որ պիտի բաց անէր նրա առջեւ կատարուած անցքերի սոսկալի պատկերը։

— Ես պէտք է անպատճառ տեսնեմ կղզին, կրկին դարձաւ նա դէպի սուրհանդակը։

— Կղզում ոչ ոք չկայ, տէր իմ։

Կղզին հեռու էր ցամաքից մէկ ժամու ծովային ճանապարհով միայն։ Սամուէլը նայեց դէպի այն կողմը։ Մերկ, ապառաժոտ կղզին, հսկայական սեպի նման, դուրս էր ցցուել ալիքների միջից, եւ նրա անմատչելի բարձրութեան վրայ երկարում էր Ռշտունեաց նախարարների անառիկ ամրոցը։

ՐԱՖՖԻ

ւային երթեւեկին ճակատագիրը չենք կրնար կապել անգլիացի եւ ֆրանսացի նաւուղիղներու քմահաճոյքին »: Բոլոր երկիրներու եգիպտական դեսպանները դիմումներ կը կատարեն 300 նոր նաւուղիղներ ճարելու համար:

× Եթէ ֆրանսացի եւ անգլիացի նաւուղիղները մերժեն իրենց պաշտօնին դըլուխը անցնիլ, «Ջրանցքին եգիպտական վարչութիւնը պատասխանատու պիտի չըլլայ անգլիական եւ ֆրանսական նաւերուն յապաղման: Գործի գլուխ մնացող նաւուղիղները (եգիպտացի, յոյն, եայլն) նախընտրութիւն պիտի տան միւս ազգութեանց պատկանող նաւերուն»:

× Ինչպէս յայտնի է, Իտալիա եւ Սպանիա համաձայնեցան Տըլըսի «Փաքիստանացած» ծրագրին: Այս որոշումը մտահոգութիւն յառաջ բերաւ Եգիպտոսի մէջ, ուր շրջան կ'ընեն «դաւաճանութիւն» եւ «խաբէութիւն» բառերը:

× Տըլըսի ծրագիրը ընդունող 18 երկիրներու նաւերն են որ կ'ապահովեն Սուէզի երթեւեկին 95 տոկոսը:

× Հնդկաստանի վարչապետը « շատ դէշ » կը գտնէ միջազգային կացութիւնը, մանաւանդ եթէ Եգիպտոս մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումները:

× Սէուտական Արաբիոյ թագաւորը որոշեց ազդարարութիւն մը յղել Մ. Նահանգներուն. «Եթէ կացութիւնը ծանրանայ Եգիպտոսի մէջ, Պարսից Ծոցի քարիւղի հանքերը պիտի վտանգուին »:

× Գահիրէի ձայնասփիւռը կը շարունակէ իր գրգռիչ յայտարարութիւնները: Տըլըսի առաջարկը յորջորջեց «աշխարհակալական դաւ» եւ աւելցուց.— «Եգիպտոս բնաւ պիտի չհամաձայնի միջազգային վարչութեան ծրագրին. Սուէզը Եգիպտոսի անբաժանելի մէկ մասն է. որոշած ենք մեր հասկցած եւ մեզի շահաւէտ ձեւով տնօրինել զայն»:

× Եգիպտոսի անգլիացի ընտանիքներուն փոխադրութիւնը վերջ գտաւ: 872 կիներ եւ մանուկներ հեռացան:

× Անգլիա կը շարունակէ իր ռազմական պատրաստութիւնները: Ռազմանաւերը կը շարունակեն զօրք եւ հրասայլային ու այլ կազմածներ փոխադրել դէպի միջերկրականեան ռազմակայանները:

× Ֆրանսական Ժան Պառ գրահաւորը մեկնեցաւ Թուլոնէն: Բազմաթիւ ուրիշ ռազմանաւեր պիտի մասնակցին ռազմափորձերուն:

× Ֆրանսական դահլիճը բացառիկ նիստ մը պիտի գումարէ այս կէսօրէն ետքը: Հանրապետութեան Նախագահն ալ ներկայ պիտի գտնուի: Ցայտնի չէ տակաւին, թէ Ազգ. Ժողովը բացառիկ նըստաշրջանի պիտի հրաւիրուի՞:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետականները համաձայնեցան փոխ-նախագահութեան թեկնածուին անձին շուրջ: Հարոլտ Սթասըն, որ Նիքսընի մեծագոյն հակառակորդներէն մէկն էր, տեղի տուաւ: Ուրեմն Հանրապետականներու Նախագահական թեկնածուն Այզընհաուըրն է, իսկ փոխ-նախագահական թեկնածուն՝ Նիքսընը:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, սըր Ճոն Հարտինկ, յայտնեց թէ ահաբեկիչները մինչեւ երեք շաբաթ պէտք է անձնատուր ըլլան կառավարութեան: Փափաքողները պիտի կարենան մեկնիլ Յունաստան, պայմանաւ որ յունական կառավարութիւնը ուզէ ընդունիլ զանոնք: Կիպրոս մնացողներէն անոնք, որոնք անձերու վրայ մահափորձ կատարած են, դատարանի պիտի յանձնուին:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը յայտնեց թէ անգլիական նաւերը կրնան Ռոթերտամը գործածել որպէս ռազմական նաւահանգիստ, եթէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը անհրաժեշտ դարձնէ զինուորական միջամտութիւն մը:

ՃԱՄԲՈՒ արկածներու թիւը մտահոգիչ համեմատութիւններու հասաւ. միայն Օգոստոս 15ի տօներուն՝ 72 հոգի մեռան եւ 135 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ածխահանքին մէջ ազատարարները առաջին անգամ ըլլալով ոտք դրին 1035 մ. անցքին վրայ. տիրող հեղձուցիչ տաքին պատճառով ստիպուեցան շուտով վեր բարձրանալ: Դժբախտ հանքագործներէն 92ին մարմինները գտնուեցան: Աշխատանքի նախարարը յայտարարեց թէ այլեւս յոյս չկայ ողջ մարդ գտնելու:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ միջազգային ընկերու -

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, եկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

թիւնը կը հաղորդէ որ 1955ի ընթացքին աւելի քան 52 միլիոն անձեր ճամբորդած են օդանաւով:

ՀԵՂԵՂԱՅԻՆ անձրեւներն ու փոթորիկը նիւթական մեծ վնասներ պատճառեցին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

ԻՍՐԱՅԷԼ-ԵՐԴԱՆԱՆԵԱՆ սահմանին վրայ նոր միջադէպեր տեղի ունեցան:

ՇՈՒԷՏԻ խորհրդային առեւտրական առաքելութիւնը երկրէն արտաքսուեցաւ. լրտեսական ցանցի մը կեդրոնն էր:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ թագուհին եւ իշխանը Յունաստան պիտի հասնին ուրբաթ օր:

ԵԷՄԷՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ Համայնավար Չինաստանը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 22).— Ձոյլ ոսկի 483.000, նափոլէոն 3520, զուիցերիական 3390, անգլիական 4420, քսան տոլարնոց 17.200, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1085, տոլար 415, զուիցերիական 98,25, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փէսեթա 9,10:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն-Բէրէի մայրապետներուն գովասուն անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ծնթ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն-Բէրէ:

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերուհի Արշալոյս Սիսլեանի (Կըրընոպլ) եւ ընկեր Գասեանի՝ իրենց կրած բժշկական գործողութեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Թադէոս մատրան Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցիին.— Գառնիկ Տէրտէրեան 5000 ֆ., Մինաս Թէքէրեան 1000, Իգնատիոսեան եղբարք 1000, Թորոս Դանիէլեան 1000, Յակոբ Փափազեան 1000, Տիկին Թիւթիւնճեան 1000 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

— Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Թաղական Խորհուրդս խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Պաղտասարեանի տըղուն՝ Անտոն Պաղտասարեանի, թաղիս սրահի բեմին գեղեցիկ եւ արժէքաւոր վարագոյրի մը նուիրատուութեան առթիւ:

— Սէն Ժերոմի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանէ 1500 ֆր. ի նպաստ թաղիս դպրոցին՝ իր սիրեցեալ մօր Տիրամայր այրի Տիկ. Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առթիւ:

— Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զորպաճեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆ. ի նպաստ թաղիս եկեղեցւոյ պայծառութեան, իրենց մօր եւ զոքանչին՝ Տիրամայր Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առիթով:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

Լաախոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 25 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3474

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ»ԷՆ «ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ»

●

Ներսէս Վարժապետեան Պատրիարք 1880 Դեկտ. 11 Թուակիր նամակով մը Քէֆսիզեան Կաթողիկոսին ղրկած էր Կրօնական Ատեանի Պայմանագիրը՝ խնդրելով որ ստորագրէ զայն «ազգասիրական խոհեմութեամբ... վասն սիրոյ միութեան Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ, որ մի է եւ անբաժանելի, եւ վասն բարձման իսպառ երկպառակութեան»:

Ահա՛ թէ ինչ կը պարունակէր Պայմանագիրը — (Փակագծի մէջ կուտանք Գահիրէի Եպիսկ. Ժողովին 1956 Մարտ 6ի Համաձայնագրին համապատասխան յօդուածին թիւը) —

1. Յօգուտ հնազանդութիւն առ Հայրապետն Ամենայն Հայոց՝ գահակալ Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի (Գահիրէի յօդուած Բ.):

2. Պատարագի ատեն նախ յիշել Ամենայն Հայոց Հայրապետին անունը, յետոյ՝ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսինը (Գահիրէի յօդ. Է.):

3. Կիլիկիոյ Թեմական առաջնորդները միայն եպիսկոպոս ձեռնադրել՝ առնելով կանխաւ հաճութիւն Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքին Կ. Պոլսոյ եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան (Գահիրէի յօդ. Զ.):

4. Նոյնպէս այս վերջիններու «հաճութիւն»ը առնել Սիսի միաբանները Կիլիկիոյ սահմաններէն դուրս պաշտօնի ղըրկելու համար (յօդ. Զ.):

5. Միւռոն օրհնել միայն Կիլիկիոյ Թեմերուն համար:

6. Գրութիւններու տակ ստորագրել... Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ (առանց աւելցնելու «Վարդապետ Երուսաղէմի և Եպիսկոպոս Էջմիածնի» բառերը):

Այս վեց յօդուածներէն չորսը գրեթէ նոյնութեամբ մտած են Վազգէն Ա.ի Համաձայնագիրին մէջ «Պատրիարք»ը «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս»ի վերածելով:

Ինչ որ չէին կրցած ընդունիլ տալ Մարաշցի Քէֆսիզեան Կաթողիկոսին, երեք քառորդ դար վերջ փորձեցին պարտադրել իր հայրենակիցին՝ Զարեհ Ա.ի, տարբեր պայմաններու տակ:

Ներսէս Պատրիարք իր նոյն նամակով կ՚արգիլէր նաեւ ժառանգակաւորին վեղարի գործածութիւնը:

Իրմէ առաջ այս նոյն Պայմանագիրը (առանց 6րդ յօդուածին) ստորագրած էր Այթամարի Խաչատուր Կաթողիկոսը:

Քէֆսիզեան Կաթող. 1880 Դեկտ. 20ին Ներսէս Պատրիարքին կը ղրկէ քննադատական երկար պատասխան մը: Նախ կը բողոքէ «վասն միութեան Հայաստ. Ս. Եկեղեցւոյ» բացատրութեան դէմ, քանի որ Կիլիկիոյ Աթոռը եկեղեցւոյ միութենէն անբաժան մնացած է ընդմիշտ ու կ՚առաջարկէ ուղղել զայն Էջմիածնի Կաթողիկոս Գէորգ Դ.ի:

«Ս. Էջմիածնի այժմեան Վեհ. Հայրապետն իր գահակալութեան Թուականէն ի վեր զԿիլիկիոյ Ս. Աթոռն եւ Կաթողիկոսութիւնն «հակաթոռ, ընդվզեալ եւ հեստեալ» եւ զԿիլիկեան լուսաւորչածին հայ ժողովուրդս «Թողէք մեռելոց թաղել զմեռեալս իւրեանց» եւայլն բսելով հարուածելէ չէ դադրած: ...Նորատիպ Մաշտոցին մէջն ալ «հակաթոռ եւ հեստեալ» բառերը ապել տուած է»:

«Իսկ գալով զվերոյիշեալ Պայմանագիրն ստորագրելու կէտին, Կիլիկիոյ Ս. Աթոռն եւ Կաթողիկոսութիւնը ոչ ես հաստատած եմ եւ ոչ Ազգ. Կեդր. Ներկայ Վարչութիւնը, այլ վեցդարեան մի ազգ. Աթոռ եւ կաթողիկոսութիւն է: ... Ուստի նուաստս այսչափ դարերէ ի վեր Ազգ. -եկեղ. պատմութեանց մէջ երբեք չտեսնուած այդպիսի Պայմանագիր մը յանուն կաթողիկոսութեան Կիլիկիոյ ստորագրելով չեմ կարող Կիլիկիոյ Հայրապետական Ս. Աթոռոյն բազմադարեան իրաւասութիւնը զոհել, եւ այնու իմ յաջորդացս եւ կիլիկեան ապազայ հայ սերնդեանց մեղադրանացն արժանի ձախորդ հետք եւ յիշատակութիւն մը ձգել ազգային պատմութեանց մէջ...»:

Պայմանագրի բոլոր կէտերուն պատշաճ պատասխաններ տալէ վերջ, կ՚առաջարկէ որ եթէ ազգ. միութիւն անհրաժեշտ է՝ «բարեհաճեցէք ազգասիրաբար Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայ անուանական դիրքը յիրականութիւն վերածել» և փութացնել նիւթականապէս Տեղեկագրին գործադրութիւնը:

Պոլսոյ ազգ. իշխանութիւնները չկրցան գլուխ ելլել Քէֆսիզեանի հետ, որ անյողդողդ կը մնար Կիլիկիոյ Աթոռին կրօնական եւ քաղաքական անկախութեան տեսակէտին վրայ:

Արդարութեան եւ Կրօնից Նախարար Ճէվտէթ փաշայի հետ անձնական բարեկամ ըլլալով, յաջողեցաւ Բ. Դուռնէն ուղղակի առնել իր Կաթողիկոսութիւնը վաւերացնող պաշտօնական պէրաթը՝ առանց Պատրիարքարանի միջնորդութեան:

Այս պարագան ալ երկար վէճի տեղի տուաւ: Ի վերջոյ Պատրիարքարանը նոր պէրաթ մը տուաւ իրեն համար:

1882 Մայիս 12ին մեկնեցաւ Պոլսէն դէպի Կիլիկիա:

Վախճանեցաւ 1894 Նոյ. 8ին Հալէպի մէջ, 23 տարուան ազմկալից պաշտօնավարութենէ վերջ:

Պոլսոյ Պայմանագիրը ջուրն ինկած էր իրեն շնորհիւ: 75 տարի վերջ նոյն բախտին արժանացաւ Գահիրէի Համաձայնագիրը:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

●

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻ ԳԱՀԻՐԷ

Հինգշաբթի օր վերջացաւ Լոնտոնի 22ներու ժողովը: 18 պետութեանց ներկայացուցիչները որոշեցին պատուիրակութիւն մը ղրկել Գահիրէ՝ Ջրանցքին վարչութեան միջազգայնացման մասին գնդ. Նասրի հետ բանակցութիւններ վարելու համար: Խ. Միութիւնը, Հնդկաստանը, Սէյլանն ու Ինտոնեզիան մինչեւ վերջն ալ հաստատ մնացին իրենց տեսակէտին վրայ, որ կը նախատեսէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնն ու միջազգային «խորհրդատու» մարմին մը ստեղծումը՝ Սուէզի հարցին մէջ:

Նոր Զելանտայի ներկայացուցիչը առաջարկեց պատգամաւորութիւն մը ղրկել Գահիրէ, ժողովին մեծամասնութեան որոշումները գնդ. Նասրի յայտնելու եւ անոր հետ համաձայնութիւն գոյացնելու համար: 18 պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայն գտնուեցան այս առաջարկին: Պատուիրակութեան պետ նշանակուեցաւ Աւստրալիոյ վարչապետը. իրեն պիտի ընկերանան Մ. Նահանգներու, Շուէտի, Իրանի եւ Եթովպիոյ ներկայացուցիչները:

Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ որոշուեցաւ Լոնտոնի ժողովին որոշումները հետեւեալ ձեւով ներկայացնել Նասրի —

1) 18 պետութեանց ներկայացուցիչները կը հաստատեն թէ, ըստ 1888ի համաձայնագրին, անհրաժեշտ է որ Սուէզէն անցքը ազատ ըլլայ բոլոր երկիրներու համար՝ պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ:

2) Որպէսզի թէ՛ Եգիպտոսի եւ թէ չահագրգռուած պետութեանց իրաւունքները անխախտ ըլլան, Սուէզի նաւային երթեւեկը պէտք է զերծ մնայ քաղաքական պայմաններու ազդեցութենէն: Եգիպտոս պիտի ստանայ համեմատական կարեւոր շահաբաժին մը:

3) Այս որոշումները ամուր եւ հաստատ հիմերու վրայ դնելու համար, անհրաժեշտ է համաձայնութիւն մը կնքել Եգիպտոսի հետ: Ջրանցքին վարչութիւնն ու ծաւալման աշխատանքները պիտի վըստահուին միջազգային մարմնի մը, որ պիտի վայելէ Եգիպտոսի աջակցութիւնը: Այս մարմինը կազմուած պիտի ըլլայ Եգիպտացիներէ եւ Ջրանցքէն օգտուող պետութեանց ներկայացուցիչներէն, եւ իր առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ Սուէզի բարգաւաճումն ու երթեւեկին ապահովութիւնը:

4) Մարմինը տեղեկատու պիտի ըլլայ ՄԱԿին: Որեւէ անհամաձայնութեան պարագային, հարցին իրաւարարութիւնը պիտի յանձնուի մասնաւորաբար այդ խնդրին համար ստեղծուած միջազգային յանձնախումբի մը:

5) Ան կողմը որ բռնաբարէ վերոյիշեալ համաձայնագրին պայմանները, խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուի:

× 18 պետութիւնները չեն ուզեր որ ժողովին որոշմնագիրը վերջնագրի հանգամանք ստանայ. այդ պատճառով ալ Գահիրէ պիտի երթան այնպիսի ներկայացուցիչներ, որոնք կրնան լեզու գտնել Նասրի հետ

× Մ. Նահանգներու մէջ կը կարծուի թէ Նասր բոլորովին պիտի չմերժէ Լոնտոնի ժողովին որոշումները. այդ պարագային կարելի պիտի ըլլայ Եգիպտոսի հետ բանակցութեանց սկսիլ:

× Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ պայմանաժամ պիտի տրուի Նասրի՝ իր պատասխանը յայտնելու համար:

× Մինչ այդ, Եգիպտոսի մէջ կը շարունակեն բողոքել Լոնտոնի ժողովին եւ այնտեղ տրուած որոշումներուն դէմ: Ալ Շաապ թերթը կը գրէ թէ կազմուած է «արաբ դիմադրական գաղտնի շարժում» մը, որ Եգիպտոսի դէմ զինեալ յարձակման մը պարագային, պիտի քանդէ արաբ երկիրներու մէջ գտնուող արեւմտեան բոլոր հաստատութիւնները: Թերթը կ՚աւելցնէ թէ շարժման պետը այս ուղղութեամբ տեսակցութիւն մը ունեցաւ կիպրական ԷՕՔԱ կազմակերպութեան ներկայացուցիչին հետ:

× Շէյխ Մոհամէտ Հասան էլ Պախուրի, որ Եգիպտոսի կրօնական կալուածներու նախարարն է, քարոզ մը խօսեցաւ էլ Ազհարի մզկիթին մէջ. քարոզին բնաբանն էր՝ «ընդհանուր զօրակոչ ու ազգային պայքար»: Եգիպտոսի միւս բոլոր մզկիթներուն մէջ ալ «սրբազան պատերազմ»ի կոչեր ուղղուեցան:

× Միջազգային մամուլը լայն տեղ տուաւ Լոնտոնի ժողովին որոշումներուն: Իզվեստիան կը շարունակէ պաշտպանել Եգիպտոսը եւ միաժամանակ բուռն յարձակումներ կը կատարէ արեւմտեան պետութեանց դէմ. «Այլեւս անցան այն ժամանակները երբ Արեւմուտքը ամէն մարզի մէջ մենաշնորհեալ դիրք կը գրաւէր»:

× Սուրիական թերթերը, որ ցարդ աւելի մեղմ էին Տըլըսի վերաբերմամբ, կը գրեն թէ այժմ Մ. Նահանգներն են որ անցած են հակարաբական շարժման գլուխը:

× Անգլիոյ Աշխատաւորական պաշտօնաթերթը խորհուրդ կուտայ որ նկատի առնուի հնդկական ծրագիրը:

× Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցան՝ որոշելու համար թէ ինչ պիտի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

Օրուան թերթերէն կ՚իմանամ թէ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութիւնը խնդրագիր մը ուղղած է Հակամերիկեան գործերու վերստուգիչ յանձնախումբին, առաջարկելով սրբագրել իր մասին տրուած վճիռ մը:

Այդ որոշման համաձայն, կուսակցութիւնը կը համարուի ենթակայ՝ Խ. Միութեան: Պարզապէս գործիք:

Խնդրագիրը կ՚ըսէ թէ շատ բան փոխուած է այժմ, եւ թէ կուսակցութիւնը այլեւս գործիք մը չէ Կրեմլինի թաթին տակ:

Եւ կը յայտարարէ.

— Կուսակցութիւնը այժմ կրնայ քննադատել եւ կը քննադատէ Խ. Միութեան եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար կազմակերպութեանց գործունէութիւնը

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պատասխան տըրուած է այս մեղայագրին:

Ճիշդ է որ Հիւս. Ամերիկայի կարմիրները յայտնապէս քննադատական դիրք բռնեցին, Ն. Խրուշչեւի յայտնութիւններէն ետք:

Նոյնպէս նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին լեհական, չեխական, անգլիական եւ իտալական Կեդր. Կոմիտէները:

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, միայն հայկական ճակատն է որ մնաց անառատ, իր բոլորտիքեան խմբակներով:

Մինչդեռ, իրենց շահն ալ կը պահանջէր որոշ անկախութիւն, ազատ արտասահմանի մէջ:

Ես միշտ այն համոզումն ունեցած եմ թէ Երեւանի վարիչներուն մասնաւորապէս շատ օգտակար պիտի ըլլար այդպիսի դիրք մը:

Հոգեր եւ խնդիրներ կան, որոնց մասին խօսելու իրաւունք չունին Հայաստանի մեծ ու փոքր իշխանաւորները կամ ժողովուրդը:

Օրինակ՝ ներքին սահմաններու վերահաստատման հարցը:

Երբ ազատ արտասահմանի կարմիր «Հայաստանասէրներ»ն ալ ձայն բարձրացնեն, ուժ տուած կ՚ըլլան մեր արդար պահանջներուն:

Իրողութիւն է որ մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր ցրուած են Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ զրկուած՝ ազգ. մշակոյթէ, դպրոցէ եւ եկեղեցիէ:

Հայրենիքը տեղ չունի, զանոնք ընդունելու համար:

Տնտեսականէն զատ, քաղաքական եւ ռազմական տեսակէտով ալ անհրաժեշտ է որ Հայաստանի վերադարձուին Լեռնային Ղարաբաղը, Նախիջեւանը, Ախալքալաքը, եւայլն, — համագումար 17 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն:

Տակաւին ուրիշ խնդիրներ ալ կան, որոնց հանդէպ անտարբեր կամ վերապահ դիրք բռնել՝ կը նշանակէ չըմբռնել հայրենիքին հիմնական շահերը:

Նոյնիսկ լեզուական հարցին մէջ, տարրական պայման է որ միացեալ ճակատ կազմեն Հայկական Արտասահմանի մտաւորականութիւնը եւ մամուլը:

Ոչ հայրենիքը բան մը կը շահի, ոչ ալ մայրենին, եթէ բուրժուական ընդօրինակեն բռնութեամբ եւ ագիտութեամբ հաստատուած ուղղագրութիւնն ու բարբարոսական օտարաբանութիւնները:

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Կիլիկիոյ ընտրեալ Կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա.ի օծումը պիտի կատարուի Սեպտեմբեր 2ի կիրակին: Այս առթիւ Մարսէյլէն Յակոբ Պապիկեան ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.— «Կաթողիկոսին օծումը տեղի կ՚ունենայ Սեպտ. 2ին, սիրով կը հրաւիրենք ձեզ ներկայ գտնուիլ: .. Տեղապահ՝ Խորէն Եպիսկոպոս»:

ՅԱՆՈՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ...

Թարթիւֆներ, ոճրածին ու ոճրագործ Թարթի՛ւֆներ...

Շուրջառներով պատանքուած, չաթալթագերը իրենց գլուխներուն վրայ ցցած եւ գրպանները նշխարով ու մասով լեցուցած, մեր եկեղեցւոյ չատ « յարգարժան » պաշտպանները կը չարունակեն ականահարել Հայ Եկեղեցւոյ միութիւնն ու Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հիմերը:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, հասարակ տեսակի փերեզակներ, Հայաստանեայց Եկեղեցին փոխակերպած են զաստառական տօնավաճառի եւ եպերելի չահաստանի:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, արկածախնդիրներ եւ իր անունը տալ չխիղճող « կայսերապաշտութեան » մը վկայեալ գործակալներ՝ ներկայիս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը մխրճեն Սուէզի Ջրանցքի Ջուրերուն մէջ:

«Գեցցէ Սովետական Միութիւնը» լիահագագ ճիչերով է, որ « Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում »ի մեր « Եկեղեցապաշտպաններ»ուն կողմէ ժամով վարձուած ճչակներ (նկատելով որ մեր «յարգարժան» ընտրանին զգուշացած էր երեւալէ), առջի օր, Սահակեան մարզադաշտի միթինկին ընթացքին Կաթողիկոսարանի հարցերն ու Սուէզի Ջրանցքի խնդիրը միախառնած են Արեւմուտքի դէմ ոխի ու ատելութեան քաղաքականութեան:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, այսօր դիմում կը կատարեն Հաւատացեալներու ազատայ Խալիֆային, պաշտպանելու համար « Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում »ը, գիտապաստ գետին փռելու՝ Անթիլիասի ընտրեալ Գահակալ Զարեհ Ա.ը եւ պատժելու ու պատուհասելու բոլոր անոնք, որոնք կը ցանկան անաղարտ ու անվտանգ պահպանել Կիլիկիոյ Աթոռին անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, փառասիրութենէ եւ քինախնդրութենէ կրծուած վեղարաւորներ՝ իրենց խիղճը աճուրդի հանած եւ աղուէսամիտ մեր « ընտրանի »ին եւ յոռեգոյն կուսի փողոցայիններու գումարտակին դաշնակցած, հրապարակներու վրայ սակարկութեան նստած են եկեղեցւոյն գին կտրողներու հետ:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, իրենց սրբութիւնը հաչուեյարդարի ենթարկած եպիսկոպոսներ եւ իրենց աքծմը ստնակոխող խարեզաներ, կը գինակցին Մոսկուայի վկայեալ ու կնքեալ գործակալներուն հետ, որոնց առաքելութիւն վստահուած է Հայ Եկեղեցւոյ պայծառութեան հետ քարուքանդ ընել նաեւ Հայ համայնքին միասնականութիւնը:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, ճապէս համայնավարութեան վաճառուած կուսակցութիւններ եւ անոնց օրկանները (որոնք մեր « ընտրանի »էն կը հովանաւորուին) կը փորձեն ամէն առաւօտ քիչ մը աւելի եւս խեղդամահ ընել բարեպաշտիկ դարաւոր այն զգացումները, զորս Հայեր անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր կը տածեն իրենց սրբազան հաստատութիւններուն ու հոգեւորականութեան նկատմամբ:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, մարդիկ ամիսներէ ի վեր կը խափանարարեն այն սրբազնասուրբ սկզբունքները, որոնք անհամար դարերէ ի վեր եղած են մեր գոյութեան խարիսխ ու կռուան:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, ուսընդանուէթ եւ թեւանցուկ, անմեղ դպիրի չապիկ հագած պարարտաքսակ քաղքենիներ, սրբազանմեծայլներու փոխան իրենց լամբակին Մուրճ ու Մանգաղ կրող համայնավար գործակալներ, հասարակ տեսակի սիկարիաններ, ճախճուտներէն զօրագրուած բոկոտն դատարկաշրջիկներ ու վիժած ու վրիպած աստուածաբաններ կը ցանկան հրկիզուած Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ չուրջ խօլ ու գիւային չուրջպարի մը եղել:

Բայց որովհետեւ գո՛յ է ու պիտի մնայ Հայոց Աստուածը,

Բայց որովհետեւ կայ դիմադրական ժողովուրդ մը, որուն հաւատքը՝ հակառակ բոլոր դաւերուն ու դաւադրութիւններուն, անյողդողդ կը մնայ,

Բայց որովհետեւ ունինք հեռատես, իրապաշտ ու վճռական ղեկավարութիւն մը,

Եկեղեցւոյ ու Հաւատքի բոլոր թշնամիներուն հրէշային սադրանքները պիտի դառնան կաւ ու փոշի:

Եւ յանո՛ւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, Մի եւ Անբաժանելի Հայաստանեայց Եկեղեցին, Անկախ եւ Ինքնիշխան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, Հզօր ու Միակամ հայ համայնքը, ինչպէս միշտ, յաղթական դուրս պիտի գան:

(Խմբ. «Ազգ»ի) ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

36.000 ՖՐԱՆՔՆՈՑ ԹՈՒՂԹԻ ԿՏՈՐԸ

Մասնագէտներու շրջանակէն դուրս ալ քիչ թէ չատ չահագրգռական ըլլալու է ամէնէն թանկագին նամականիշի հետաքրքրական պատմութիւնը: Պոլսահայ նամականիշի մեծ վաճառական եւ մասնագէտ՝ Մարտիրոս Արայճեան, 1905ին «Մանզումէ»ի մէջ սիրուն քլիշէներով ներկայացուցած էր Մօրիս կղզիի թանկագին նամականիշներու պատմութիւնը՝ ընթերցողներու խնդրանքով: Կը յուսամ թէ հետաքրքրական է այսօր ալ.—

« Անգլիա իր բոլոր գաղթականութիւններով 1840էն ի վեր բազմատեսակ թղթադրոշմներ հրապարակ հանած է: Մօրիս կղզին (Հնդկաց ովկիանոս) 1815էն ի վեր Անգլիոյ կը վերաբերի: 1847 Նոյ. ամսոյ մէջ նոյն տեղւոյն համար յատկապէս շրջաբերութեան դրուեցան երկու տեսակ նամականիշ, որոնք չատ քիչ ատենի մէջ իրենց չրջանը բոլորեցին եւ անակնկալ ու միեւնոյն ժամանակ զուարթ պատճառով մըն ալ դադրեցան չրջաբերութենէ եւ իրենց տեղ ուրիշներ հրապարակ հանուեցան: Երեւակայել թէ մէկ քանի օրուան գործածութեամբ ո՛րքան դժուարագիւտ եղած են այս դրոշմները: Մօրիս կղզիին առաջին չրջանին այս երկու տեսակները աշխարհի բոլոր տէրութեանց կողմէ հրապարակուած ա՛յնքան բազմատեսակ դրոշմներուն մէջէն... կարծես ամէնէն թախտաւորը եղած են, ամէնէն թանկագինը եւ դժուարագիւտը: Ցարդ 27 հատ միայն գտնուած են այս թղթադրոշմներէն, որոնց իւրաքանչիւրը բարձր գիներով ծախուած է: ... Հոս բացատրեմ թէ Մօրիսի առաջին չրջանի այս դրոշմները, որոնք ա՛յնքան դժուարագիւտ են եւ դրոշմի վաճառականներու եւ հաւաքիչներու կողմէ ա՛յնքան տենդոտ հետաքրքրութեամբ հետախուզութեանց առարկայ դարձած են, ի՞նչպէս են եւ ի՞նչ ձեւ ունին:

Ասոնք երկու հատ են նոյն ձեւով, բայց գոյնով եւ անուանական արժէքով կը տարբերին իրարմէ: Իրենց վրայ կը պատկերեն պսակ ի գլուխ Անգլիոյ Վիքթորիա թագուհիին դէմքը, որ ձախակողմ դարձած է: Մէկը 1 բէննի, նարնջագոյն է, եւ միւսը 2 բէնս, կապոյտ: Մէկ բէննինոցին պատկերին յատակը հազիւ տեսանելի նրբակերտ կէտադրութիւններ կան ուղղահայեաց կերպով, նաեւ աջէն ձախ չեղակի վերէն վար նոյն նրբակերտ կէտադրութիւններով խաչաձեւուած է: 2 բէնսնոցին պատկերին յատակը 1 բէննինոցին ձեւով է թէեւ, սակայն սա՛ տարբերութեամբ որ խոտոր կէտադրութիւնները ձախէն դէպի աջ կ'ուղղուին: Իրենց չրջանակը երկայն ուղղահայեաց քառակուսի ձեւով է: Շարափշիկ (ակռայ) չունի: Իրենց ծաւալին չափը՝ լայնութիւն եւ երկայնութիւն՝ 20×24 հազարամեթր է: Կը կրեն սա խօսքերը. վերի կողմը՝ փոսթաժը, վարը՝ վուան բէննի կամ թու բէնս, աջ կողմը՝ Մօրիթիուս, ձախը՝ փոստ օֆիս: Թագուհիին պատկերին վզին վարի մասին վրայ դժուարատեսանելի ժի, պէ. սկզբնատառերը կան, որ դրոշմները յօրինող փորագրիչին անունն է՝ «Ժի. Պարնարտ»:

Երբ Մօրիս կղզիին մէջ նամակատուն մը կը հաստատուի, տնօրէնը փորագրիչ Պարնարտի կը յանձնարարէ սապէս նապէս երկու դրոշմներու պատրաստութիւնը: Փորագրիչը դրոշմները յօրինելու համար նախատիպ օրինակցու մը դծագրելով կը սկսի: Աչխատութեան միջոցին կարգը կուգայ ձախակողմի գրերուն: Բայց փորագրիչը մոռցած էր նամակատան տնօրէնին լսած բառերը: Ի՞նչ ընէ հիմակ: Առաջին բառը «փոստ» էր, կը յիշէ, միւսը ի՞նչ էր... ի զուր կը փորձէ միտքը բերելու: Իրիկուն էր. նամակատունը գոցուելուն 8 վայրկեան կար. վերջապէս արտորանօք կը վազէ դէպի հոն, տնօրէնին հարցունելու համար թէ ի՞նչ բառեր էին անոնք: Երբ նամակատուն կը հասնի, կը տեսնէ որ գոցուած է. այն ատեն յանկարծ ճակատը կը նշմարէ «փոստ օֆիս» բառերը, որ անգլերէն լեզուով կը նշանակեն նամակատուն: Իսկոյն վրպանէն թղթապանակը հանելով՝ ուրախութեամբ այդ բառերը կ'ընդօրինակէ, գոհունակութեան հառաչ մը արձակելով թէ մոռցած բառերը գտած էր: Մէկ քանի օր յետոյ տնօրէնին կը յանձնէ «փոստ օֆիս» բառերով չինուած մաս մը քանակութեամբ դրոշմներ, որոնք չրջաբերութեան կը դրուին անմիջապէս: Մէկ քանի օր այս թղթադրոշմները կը գործածուին: Բայց օր մը յանկարծ տնօրէնը կը նշմարէ որ վրիպակ մը կայ անոնց մէջ, փոխանակ փոստ փիյտ ըլլալու, որ անգլիերէն նամակադրոշմ կը նշանակէ, փոստ օֆիս է եղեր — նամակատուն: Կը բարկանայ եւ այս ծաղրելի սխալը չտարածելու համար անմիջապէս դրոշմներուն գործածութիւնը կ'արգիլէ: Բայց ժամանակը անցած էր, յանձնուած կարգ մը նամակներ պայուսակներու մէջ ամփոփուած չողենաւ դրուած ճամբայ ելած էին արդէն. վերադարձը անկարելի՛ էր: Տնօրէնը կը կանչէ փորագրիչը, կը յանդիմանէ սխալին համար, դրոշմներուն կաղապարները, փորագրիչին քով մինչեւ այն ատեն տպագրուած բոլոր դրոշմները եւ նամակատան մէջ գտնուածները, ամէնքը մէկանց կ'այրէ կ'ոչնչացնէ տնօրէնը, իր աչքին առջեւ: Այսպէս, Մօրիս կղզիին այս առաջին չրջանի թղթադրոշմները, որոնք փոստ օֆիս բառերը կը կրեն, այսօր ա՛յսքան հազուագիւտ դարձած են: Անոնց յաջորդած են երկրորդ չրջանի դրոշմները փոստ փիյտ բառերով:

Անցած տարի գիպուածով գտնուեցաւ Մօրիս կղզիի՝ առաջին չրջանին պատկանող 2 բէնսնոց փոստ օֆիս օքանչելի եւ անվթար՝ ցարդ գտնուածներէն չատ գեղեցիկ դրոշմ մը, որ Լոնտոնի մէջ աճուրդի դրուելով աներեւակայելի գինով մը ծախուեցաւ: Նախ 12.500 ֆրանքէն սկսաւ աճուրդը: Վերջապէս Անգլիոյ գահաժառանգին՝ Կալլէսի իշխանին կողմէ 36.250 ֆրանքի գնուեցաւ » (Մանզումէի էֆքեար, Կ. Պոլիս 1905):

Հ. Ե. Պ.

Պ. ԱՐՄԱՒԻՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ որ հոլանտական Քա-էլ-էմ ընկերութեան Պարակաստանի ընդհանուր գործակալն է, Յուլիս 14ին պարգեւատրուած է Կանաչ Նասոյի նչանով՝ Հոլանտայի Ժիւլիանա Թագուհիին կողմէ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Բազմերանգ է ու ճոխ արեւմտահայ թատրոնի պատմութիւնը:

Պատմութիւն մը հրաչագեղ, որուն մասերը երբ թղթատենք, անոր բոլոր էջերուն մէջ կը հանդիպինք անպայման անուններու որոնք հակառակ որ երբեք թատերական որեւէ դպրոց չեն յաճախած, որեւէ վարպետի ցուցմունք ու թելադրութիւն չեն տեսած, այլ սակայն չնորհիւ իրենց ընդածին յորդահոսան տաղանդին գործած են հրաչքներ եւ յաղթանակէ յաղթանակ առաջնորդած են Հայոց Թատրոնը:

Հերոսական է եղած անոնց աչխատանքը, վասնզի գործած են այնպիսի չրջանի մը, ուր բռնապետութիւնը իր գիչատիչ մագիլներով ամէն բոպէ սպառնացած է քանդել ու կործանել ամէն խոյանք դէպի լոյսն ու ճշմարտութիւնը:

Այդ խնկելի անուններէն մին է՝ Թովմաս Ֆասուլեաճեան:

Ծնած է 1843ին, Կ. Պոլսոյ Ֆէնէր արուարձանին մէջ, Բարեկեցիկ եւ աչքի զարնող ընտանիքի զաւակ, փոքրիկ Թովմասը իր ուսումը ստացած է իր ծննդավայրին Գում-Գափու թաղին ազգային վարժարանին մէջ:

Մատաղ տարիքէն արդէն, Թովմասի մէջ ցայտուն կերպով երեւան եկած են բեմական չնորհքն ու տաղանդը:

Արդարեւ, պատանին դպրոցական դրասեղաններուն վրայէն իսկ, հիանալիօրէն կ'ընդօրինակէր ու կը կապկէր իր ուսուցիչներուն խօսակցութիւնն ու չարժուձեւերը եւ ատոր համար ալ յաճախ կը պատժուէր:

Այս պարագան բացայայտօրէն ցոյց կուտայ իր մէջ գտնուող այն ընդածին կոչումը, բեմական արուեստի անխառն տաղանդը, որ թերեւս իր ժամանակին աննկատ մնացած էր իր չուրջիններէն

Բոլոր դերասաններուն համար կայ եւ գոյութիւն ունեցած է, իրենց սկսնակի չրջանին, կապկելու հակում մը: Սովորական, անտաղանդ դերասանները դատապարտուած են յաւէտ մնալու այդ չրջանին մէջ, իսկ անոնք որոնք բնածին տաղանդով մը օժտուած են, դիւրաւ կարողացած են թօթափել իրենց վրայէն այդ փուլին եւ յաղթական կերպով մը անցած են վտանգաւոր այդ բիւպիէռնը եւ մտած ստեղծագործութեան ինքնատիպ կալուածի մը մէջ:

Ասոնցմէ է եղած եւ Թովմաս Ֆասուլեաճեան:

Թէեւ նրբամիտ եւ ուչիմ տղայ, սակայն ծոյլ ըլլալուն, կանուխէն կը մեկնի դպրոցէն:

Ֆրանսայի մեծանուն դերասան Անտրէ Լըֆորի կը հարցնեն օր մը թէ ի՞նչ բանէ մղուած նետուած է բեմ եւ հետեւած դերասանական ասպարէզին: Բարեմիտ ժըպիտ մը չրթունքին, ողբացեալ դերասանը, «Թօփազ»ի առաջին ստեղծագործողը կը պատասխանէ.

— Որովհետեւ ի ծնէ ծոյլ էի...:

Կարելի՞ է նոյնը ըսել նաեւ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի համար:

Իր կենսագիրները վստահ բան մը չեն ըսեր այդ մասին:

Առաջին անգամ Թովմաս բեմ կ'ելլէ, մասնակցելով Խասգիւղի դպրոցական ներկայացումներուն (1853): Անկէ ետք, Արեւելեան Թատրոնի դերասանական խումբին գլխաւոր ուժերէն մին կ'ըլլայ, ստանձնելով երիտասարդ սիրահարի դերեր, եւ սակայն իր բեմական իսկական արժէքը կը հռչակուի Զմիւռնիոյ բեմէն, ուր գացած էր արեւմտահայ թատրոնի ուրիշ մէկ հսկային՝ Էքչեանի հետ, թատերական չրջապտոյտով մը (1862):

Զմիւռնիոյ մէջ Ֆասուլեաճեան կ'ամուսնանայ եւ յաջորդ տարին կնոջը հետ կ'անցնի Տրապիզոն, ուր տեղական խումբ մը կազմակերպելով, քանի մը ներկայացումներ տալէ ետք, կը մեկնի Կովկաս, արեւելահայ նորածիլ թատերական չարժման սատար հանդիսանալու համար:

Երկար ժամանակ Ֆասուլեաճեան ամոլը կը գործէ հոն, Կովկասի եւ Հայաստ. Թուսիոյ հայաչատ կեդրոնները, եւ այր ու կին մեծ հռչակ կը չահին Քաթէրին Հովարտի եւ Էօրլվուտի գլխաւոր դերերով:

Քանի կը տարածուի Ֆասուլեաճեանի համբաւը, այնքան կը սաստկանան չար լեզուներու եւ նախանձողներու յարձակումները:

Ձմշկեան, Արեւելահայ Թատրոնի հիմնադիրներէն մին, «Փորձ» ամսագրին մէջ «Թատերական Ցեղցութիւնից» յօդուածով կը յարձակի Ֆասուլեաճեանի վրայ, գրելով. «Նա Կովկաս է եկած միմիայն փող վաստակելու դիտումով, առանց նըկատի ունենալու բեմական արուեստին նոյնիսկ տարրական պահանջները»:

Ի՞նչ չափով ճիշտ էր սակայն այս քըննադատութիւնը:

(1 - Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԻԱՐԻՑ՝ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄԱՐԱՆՈՑԸ

●

Պիարից այսօր կորսուած եւ ամայի անկիւն մը պիտի ըլլար, եթէ չըլլար կայսրուհի Էօժէնի տը Մոնթիժօն։

1038ին կը սկսի պատմութիւնը, երբ Ճկնորսներու պարզ գիւղ մըն էր։ Մօտ տասը դարէ ի վեր փոխուած չեն իր բարքերը։ Կէտաձուկեր չկան այլեւս, բայց կան շրջիկներ.

Էօժէնի Նափոլէոնի անցքն էր որ փոխեց գիւղին ճակատագիրը։ Վիքթոր Հիւկօ կը գրէր թէ՝ «կը վախնամ որ Պիարից նորոյթ դառնայ։ Արդէն Մատրիտէն կուգան, շուտով Փարիզէն ալ կրնան գալ»։

Գալստը իր հետեւորդներով, կառքերով բոլորովին փոխեց դիմագիծը այս գեղջկական ծովափին։ Եւ ձկնորսները դժգոհ չմնացին այս երեւոյթէն։

Տասնըհինգ տարի անընդհատ ականաւոր անձեր անկէ անցան — Վիւրթէմպէրկի Թագաւորը, Պելժիոյ Լէոփոլտը, Իգապէլ Թագուհին։ Երկար ատեն Թագաւորներու ժամադրավայրը դարձաւ։ Հոն գացին, հիանալու իր անբաղդատելի գեղեցկութեան վրայ, Անգլիոյ Վիքթորիա Թագուհին, Էդուըրդ Է., Աւստրիոյ կայսրուհին, Ռուսիոյ Մառի ցարուհին, Շուէտի Օսկարը, Փորթուգալի Ամելին, Սերպիոյ Նաթալին եւ Ալեսանդրը, Ալֆոնս Գ.ը, Հանովրի Թագաւորը, Պարսից Շահը, կայսրուհի Զիթան։

Բ. աշխարհամարտի միջոցին, գրաւման շրջանին, գրեթէ այլափոխուեցաւ Պիարիցի դիմագիծը։ 500 տուն մասամբ կամ ամբողջովին քանդուեցան, փողոցներ եւ պողոտաներ քայքայուեցան։

Վերաշինելու համար այս աւերները, երեսուն տարեկան քաղաքապետ մը՝ Կի Փըթիթ գործի գլուխ անցած է։ Տասը տարուան մէջ յաջողեցաւ վերահաստատել չքնղութիւնը քաղաքին։

Պիարից վերագտաւ իր վայելչութիւնը եւ թարմութիւնը։ Փարմի օդակայանը, որ ամէնէն արդիականն է Ֆրանսայի, աւարտած է երկու տարիէ ի վեր։

500 միլիոն Ֆրանք պիտի ծախսուի վերանորոգելու համար Օթէլ տիւ Փալէն, որ Ֆրանսայի, նոյնիսկ Եւրոպայի, ամէնէն շքեղ եւ ճոխ պալատը պիտի ըլլայ։

Քսան տարիէ ի վեր մտահոգութեան մատնուած են ո՛չ միայն Պիարիցի ժողովուրդը, այլեւ Ֆրանսայի Պանդոկներու Սէնտիքան, որովհետեւ ամերիկացի եւ քանատացի յաճախորդները, իրենց ճաշակին համապատասխան հանգստաւէտ պանդոկներ չեն գտներ Ֆրանսայի մէջ եւ կը նախընտրեն Սպանիա եւ Իտալիա երթալ։ Գալ տարի Պիարից պիտի կրնայ անոնց տալ իրենց երազած պալատը։ Կայսերական Պանդոկը գրեթէ պզտիկ կուգար այլեւս, եւ միտք ունէին փակելու։ Պիարիցի մէջ ընկերութիւն մը պիտի կազմեն, նորոգելու համար այս պանդոկը։ 120 միլիոն Ֆրանք պիտի տրամադրուի չէնքին ճակատը մաքրելու եւ նորոգելու, 280 միլիոն (150ի վրայ) 30 սենեակներուն մաքրութեան եւ սարքաւորումին, 300 միլիոն պիտի ծախսուի մնացեալ 120 սենեակներուն համար, եւ պիտի աւարտի երկու տարիէն։ Պանդոկին երրորդը բաց պիտի մնայ ամբողջ տարին։

Իր շքեղ երկու պանդոկներով, օդակայանով, ձիարշաւով եայլն, Ֆրանսայի առաջնակարգ օդափոխութեան վայրերէն մէկը պիտի ըլլայ դարձեալ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

Անցեալ Յունիս 23ին Թապաթի (Մարոք) մէջ քահանայական ձեռնադրութիւն ստացաւ Գրիգոր Խաչերեան։

Նորընծայ վարդապետը բնիկ Թոգատցի է։ 1915ին աքսորուած է Տէր Զօր, ուր կորսնցուցած է ծնողքը եւ որբացած փոքր տարիքին։ Զինադադարէն վերջ պատըսպարուած է հետզհետէ Ուրֆայի, Հալէպի եւ Անթիլիասի որբանոցներուն մէջ։

1924ին, ուրիշ որբերու հետ միասին, եկած է Ֆրանսա եւ աշխատած Սէն Շամոնի շրջանի ագարակներուն, յետոյ ալ՝ զանազան գործարաններու մէջ։ Սէն Շամոնի մէջ ամբողջ տասը տարի հայերէնի դաս տուած է իր համեստ միջոցներով. 1934–35 ծառայած է Ֆրանսական բանակին մէջ իբրեւ ենթասպայ։ Մասնակցած է 1939ի պատերազմին եւ 1942ին Գերմանիա աքսորուած։

1927էն ի վեր կոչում զգացած է կուսակրօնութեան։ 1949–50՝ տարի մը, պաշտօնավարած է Սէվրի Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ

Ի վերջոյ, շնորհիւ իր յամառ աշխատանքին, յաջողած է՝ զանազան քննութիւններ անցընելով՝ ընդունուիլ Ռապաթի Մեծ Դպրեվանքը (Կրան Սէմինէր), ուր վեց տարի հետեւած է աստուածաբանութեան, իրաւագիտութեան եւ յարակից ուսումներու։

Շրջանը աւարտած է յաջողութեամբ եւ շուտով պաշտօնի պիտի կոչուի։

Հակառակ անոր, որ ներկայիս պիտի ծառայէ Ֆրանս. թեմերու մէջ, նորընծայ վարդապետը իբրեւ ջերմ հայրենասէր, արտովին կապուած է հայութեան հետ։ Կը ստանայ ութ հայերէն թերթեր եւ իր մասնակցութիւնը կը բերէ մարդասիրական ազգային կեանքին։

Ահա՛ որբ մը, որ ինքնաշխատութեամբ հասած է իր փափաքին իրականացման, ինչ որ շնորհաւորելի է։ Հ.

Մուրացկան մը, Սկովտացիի մը դուռը կը զարնէ։ Պզտիկ տղայ մը կը բանայ դուռը։ Մուրացկանը ողորմութիւն կ'ուզէ։ Տղան կ'երթայ հօրը ըսելու։ Քիչ վերջ կը վերադառնայ եւ կ'ըսէ մուրացկանին.

— Հայրիկս կը հարցնէ թէ կը ծխե՞ս։

— Անշուշտ, կը պատասխանէ մուրացկանը, կարծելով թէ ծխիկ պիտի տայ իրեն։

— Այն ատեն, հայրիկս լուցկի կ'ուզէ, կը յարէ պզտիկը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՑԱՒԱԼԻ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Օգոստոս 14 թուակիր նամակ մը ստացանք եկեղեցասէր հայ Տիկինէ մը՝ ստորագրուած Ա. Մ.։ Տիկինը կը պատմէ թէ Աստուածածնի կիրակին, ուրիշ բազմաթիւ հայրենակիցներու հետ, փութացած էր Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին՝ ներկայ ըլլալու համար Ս. պատարագին եւ խաղողօրհնութեան, ինչպէս յայտարարուած ալ էր «Յառաջ»ի մէջ։

Հասարակութիւնը, սակայն, ժամերով սպասեց, կը պատմէ Տիկինը, որ Անուշաւան վարդապետը գայ պատարագելու եւ խաղողօրհնէքը կատարելու ինչպէս կարգադրուած էր։ Ի վերջոյ, հոգաբարձութիւնը կը հեռաձայնէ Ս. Յովհ.–Մկրտիչ եկեղեցին որ վերջին վայրկեանին քահանայ մը կը ղրկէ։

Եւ Տիկինը կը վերջացնէ նամակը շեշտելով.— «Արդ, երբ եկեղեցականը մեծ տօնական օրուան մը կարեւորութիւնը ղանց կ'առնէ եւ անհոգութեամբ կը բացակայի, հոգ չէ թէ բազմութիւնը, անհամբերութեամբ կը սպասէ, ժողովուրդին հաւատքը ո՞ւր կը մնայ»։

Այս առթիւ խմբագրութիւնս պարտք սեպեց դիմել եկեղեցական իշխանութեան ճշդելու համար այս ցաւալի դէպքինպատճառը։ Եկեղեցւոյ դիւանէն մեզի ըսուեցաւ որ Անուշաւան վարդապետ լուր չէ ունեցած թէ այդ օրը պէտք է Առնուվիլ երթար, մինչ կը կարծուէր թէ ժամանակին լուր տրուած էր իրեն։ Երբ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը տեղեկացած է այս թիւրիմացութեան, անմիջապէս քահանայ մը ղրկած է։

Անշուշտ փափաքելի է որ նման թիւրիմացութիւններ չկրկնուին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ընդհանուր ժողովը կը գումարուի Օգոստոսի վերջը, համաձայն արեւելքի եւ Պոլսոյ թերթերու տեղեկութեանց։

Այս ժողովին կը մասնակցի նաեւ Ասողիկ Ծ. Վարդապետ Ղազարեան, Աւստրալիոյ առաջնորդ, որ Օգոստոս 27ին Մելպուրնէն կը մեկնի Երուսաղէմ։ Ասողիկ Ծ. Վարդապետ ապա պիտի անցնի Էջմիածին, ուր հաւանաբար եպիսկոպոսանայ։

Վարդապետը Մելպուրն կը վերադառնայ Դեկտեմբերին։

ԲԱՆԱՍԷՐ, ուսուցիչ եւ համալսարանի Պատմագիտութեան Թարգմանիչ Պ. Հըրանդ Տէր Անդրէասեան, Պոլսոյ համալսարանին կողմէ ուսումնասիրութեան համար ղրկուած է Վենետիկ։ Պ. Տէր Անդրէասեան Մխիթարեան Հայրերու հարուստ մատենադարանի ձեռագիրներուն եւ հայ մատենագիրներու գործերուն բաղդատական ուսումնասիրութիւնը կը կատարէ վանքին մէջ։

ՖՐԵԶՆՈՅԻ (Քալիֆորնիա) Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին տաճարն ու գաւիթը հրոյ ճարակ եղան Յուլիս 30ին։ Նիւթական վնասը կը հասնի 40.000 տոլարի։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին վերջերս նորոգուած է բարեսէր ազգակիցներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան շնորհիւ։

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնը մեծ հանդիսութեամբ տեղի ունեցած է Օգոստոս 12ին ի ներկայութեան ստուար բազմութեան մը, հակառակ տիրող անտանելի տաքին։

Նոյն օրը տեղի ունեցած է երեք մկրտութիւն։ Մեռելոցի օրը, տեղւոյն հոգեւոր հովիւ՝ Հայկազուն Ա. քահանայ Կարապետեան հոգեհանգստեան պատարագէն ետք՝ երթալով գերեզմանատուն, քսանէ աւելի ննջեցեալներու հողակոյտերը օրհնած է։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ հարիւրամեակը կը լրանայ յառաջիկայ տարի։ Այս առթիւ Գրիգոր Թ. Ծ. Վրդ. Զարըգլեան ձեռնարկած է եկեղեցւոյ արմատական նորոգութեան։

ՍԵՊՏ. 11ԻՆ ՀՐԱՏ ՄՈԼՈՐԱԿԸ ԵՐԿՐԻՆ ՊԻՏԻ ՄՕՏԵՆԱՅ...

Գիտնականները պատրաստութեան մէջ են։ Ակնարկները դարձեա՛լ ուղղուած են Հրատ մոլորակին, որ, անկասկած, ամէնէն... ժողովրդականն է։ Սակայն, այս անգամ հարցը չի վերաբերիր «Հրատցի»ներու, որոնք երկար ատեն զբաղեցուցին մարդոց երեւակայութիւնը։

Հարցը զուտ գիտական է։

Հրատ մոլորակը բազմաթիւ անգամներ «քննութեան» ենթարկուած է գիտնականներու կողմէ։ Լաւագոյն առիթը, այս մոլորակը մօտէն տեսնելու, այն ատեն է, երբ Հրատը եւ Երկրագունդը կը գտնուին իրարու հակադիր կերպարանքի մէջ, երկուքն ալ՝ արեւուն մէկ կող՞ին վրայ։ Այս պարագան կը կրկնուի իւրաքանչիւր երկու տարի եւ քառասունըհինգ օրը անգամ մը։ Երկու մոլորակներուն դիրքին համաձայն՝ 46էն 400 միլիոն քիլոմեթրի անջրպետ մը կը գոյանայ, ամէն անգամ։

1954ին, սովորականին նման, Հրատը կրկին մօտեցաւ երկրագունտին։ Ամերիկեան աստղաբաշխներու խումբ մը, նախօրօք հաստատուեցաւ Հիւսիսային Ափրիկէ, ուրկէ աւելի յստակ կարելի էր տեսնել կարմիր մոլորակը։ Միեւնոյն ատեն, կազմուեցաւ նաեւ «Հրատ Կոմիտէ» մը, որուն անդամները, զանազան երկիրներու մէջ այս ուղղութեամբ ձեռք ձգուած արդիւնքները բաղդատեցին երկար ատեն։

Բազմածախս ու աշխատաջան այս աշխատանքները սակայն, մեծ արդիւնք չեն տուած։ Յայտնի է միայն, որ եղանակային փոփոխութիւններ գոյութիւն ունին Հրատի մէջ։ Տարօրինակ պարագայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

— Նա նոյնպէս ծխում էր... եւ չարագուշակ ծուխը մոխրագոյն ամպիկներով տարւում էր ծովային մեղմ հովերի հետ։ — Այնտեղ ծխում էր եւ Սամուէլի սիրտը...։

Նա այլեւս չկարողացաւ իրան պահել, հարցրեց.

— Պատմի՛ր, Մալխաս, ի՞նչ է պատահել։

Ցաւալի է, տէր իմ, շատ ցաւալի, խօսեց սուրհանդակը վշտալի ձայնով։ Ի՞նչպէս պատմեմ...։

— Ասա՛, ինչ որ գիտես, ոչինչ մի ծածկիր։

Նա դարձեալ մնաց շփոթութեան մէջ։

— Ո՞վ ոչնչացրեց այդ բոլորը։

— Քո հայրը, տէր իմ։

— Իմ հա՞յրը... գոչեց որդին եւ, կարծես, կայծակով շանթեցին նրա ճակատը։ Նա ձեռքը տարաւ, բռնեց գլուխը, եւ մի քանի րոպէ մնաց լուռ։

Մալխասը աւելացրեց.

— Քո հայրը Պարսիկների հետ եկաւ եւ կործանեց բոլորը...։

— Ի՞նչպէս եկաւ... ի՞նչպէս մտաւ կղզին...

Մալխասը պատմեց, թէ նրանք եկել էին ծովային ճանապարհով, Վանայ կողմից։ Գիշերով պաշարել էին կղզին, երբ ամէնքը քնած էին։ Եթէ ցամաքի ճանապարհով եկած լինէին, ի հարկէ, կը պատահէին վըրչիկներին, եւ նրանց անտառների մէջ իրանց վարձը կը ստանային...։ Այդ վտանգից խոյս տալու համար, արշաւանքը կատարել էին գիշերով եւ ծովային ճանապարհով։ Եւ իրանց անակընկալ յարձակմամբ կարողացել էին տիրել թէ՛ կղզուն եւ թէ իշխանական ամրոցին։

Սուրհանդակի պատմութեան մէջ մի կէտ աւելի գրաւեց Սամուէլի ուշադրութիւնը, թէ արշաւանքը կատարուել էր Վանայ կողմից։ Ուրեմն, Վանը անցել էր թշնամու ձեռքը։ Նա փոքր ինչ զայրացած կերպով դարձաւ դէպի սուրհանդակը, ասելով.

— Եթէ դու քեզ յանձնած նամակը իւր ժամանակին տեղ հասցնէիր, գրանցից եւ ոչ մէկը չէր կատարուի։

— Ես շուշացայ, տէր իմ, ես Թոշունի թռիչքով հասայ, տէր իմ, բայց մինչեւ իմ հասնելը, ամէն ինչ կատարուած էր։

Նամակի մէջ հաղորդել էր Սամուէլը սպառնացող վտանգը։ Բայց, դժբախտաբար, նա ինքն է արել մեծ սխալը, ուշացընելով նամակը։ Այդ սխալի մէջ նա եւս մեղաւոր չէր։ Եթէ կը յիշէ ընթերցողը, Նրա խորթ մայրը, Որմիզդուխտ տիկինը, նրան շատ անազան յայտնեց ազխատաւոր խնկութիւնը, թէ նրա հայրը սկզբից Տարօն չպիտի մտնէ, այլ պէտք է նախ յարձակուի Վասպուրականի քաղաքների վրայ, եւ յետոյ այնտեղից պէտք է անցնէ Ռշտունեաց աշխարհը նուայն։

— Այժմ ո՞րտեղ է Ռշտունեաց նահապետը, Գարեգին իշխանը։ Երեւի գերեցի՞ն նրան։

— Ոչ, տէր իմ։ Նա գնաց Ռշտունեաց Տիկնոջը որոնելու։

— Տարա՞ն նրան։

— Յայտնի չէ, տէր իմ։ Միայն, որպէս պատմում էին ամրոցի մարդիկը, գիշերային յարձակման խռովութեան միջոցում՝ Տիկինը կորաւ։

— Ռշտունեաց Օրիո՞րդը...։

Վերջին հարցի միջոցին, երիտասարդի շրթունքները դողացին, նրա սիրտը սկըսեց սաստիկ բաբախել։ Այդ հարցի պատասխանիցն էր կախուած նրա սրտի թէ՛ հանգստութիւնը, եւ թէ նրա իղձերի խորտակումը։ Նա հարցնում էր գեղեցիկ Աշխէնի մասին, որին նուիրուած էր իւր բոլոր էութեամբ, որին պաշտում էր իւր սիրոյ բոլոր ջերմութեամբ։

Մալխասը նկատեց երիտասարդի խռովութիւնը, շտապեց պատասխանել.

— Թո՛ղ հանգիստ լինի իմ տէրը, Ռշտունեաց Օրիորդը ազատուած է։

Սամուէլի դէմքը փայլեց անսահման ուրախութեամբ.

— Ճշմարի՞տ ես ասում... մի՛ խաբիր ինձ, Մալխաս... քեզ երդւում եմ տալիս երկնքի եւ երկրի բոլոր սուրբերով... ուղիղն ասա, Մալխաս... ազատուա՞ծ է նա... ո՞րտեղ է այժմ...։

— Իւր քաջերի հետ ամրացած է հայրենի անտառներում։

— Ո՞ր անտառներում։

— Յայտնի չէ, տէր իմ, երբեք մի տեղում չեն մնում։ Այդքանը միայն գիտեմ որ մի քանի օր առաջ գտնւում էին Արտոսի անմատչելի բարձրութիւնների վըրայ։

Սամուէլը իւր գոհութեամբ լի դէմքը պարձրեց դէպի երկինքը

— Ես կը գնամ, ես կը գտնեմ նրան, ասաց նա խորին ոգեւորութեամբ, որտեղ որ լինի, կը գտնեմ նրան։

— Խորհուրդ չեմ տայ, տէր իմ, պատասխանեց Մալխասը փորձուած մարդու եղանակով։

ՐԱՖՖԻ

նաեւ՝ գոյներու փոփոխ թիւնը: Աւելի ճիշդը՝ երփներանգ բիծեր կը տեսնուին: Ձմրան ընթացքին, Հրատի այդ բիծերը գորշ են, կանաչորակ ու կապտորակ: Գարնան՝ մութ գոյն: Ամրան՝ կարմրորակ:

Կան նաեւ այլ հատուկոտոր « ծանօթութիւն »ներ, որոնց բոլո՛րն ալ, առանց բացառութեան, վիճելի են գիտնականներու համար:

Բոլորին ակնարկները ուղղուած են յառաջիկայ Սեպտեմբեր 11ին, երբ Հրատի եւ Երակրագունդին միջեւ պիտի մնայ միայն քառասունը վեց միլիոն քիլոմեթրի անջրպետ մը: Այս շրջանը սկսած է 1939ին: Նման առիթ մը կրնայ ներկայանալ միա՛յն 17 տարի յետոյ:

Լուրջ հաւանականութիւններ կան, որ Սեպտ. 11ին երկրայինները պիտի կարենան « առաւելագոյն արդիւնք »ին տիրանալ:

Որովհետեւ, ցարդ մարդկութիւնը առիթը չէր ունեցած այսօրուան պայման - ներով դիտելու «հետաքրքրական» այս մոլորակը: Զատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝ 1956 Սեպտեմբեր 11ին, Հրատ մոլորակը երկրագունդին ամէնէն մօտ գտնուող պահուն պիտի լուսանկարուի, նորագիւտ եւ վիթխարի մեքենաներով:

Հրաշալի առիթ մը աստղաբաշխներուն համար:

ըլլայ երկու պետութեանց դիրքը եթէ Նասր մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումները:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ Ելմտական նախարարը յայտնեց, թէ Չեխոսլովաքիա կ'առաջարկէ քարիւղի զտարան մը շինել Սուրիոյ մէջ: Ծրագիրը պիտի իրագործուի անմիջապէս որ համաձայնութիւն գոյանայ հատուցումներու խնդրին մէջ:

× Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Լիբանանի Ելմտական նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն Դամասկոսի մէջ՝ իրենց հողամասերէն անցնող նաւթուղիներու եկամուտներուն մասին խորհրդակցելու համար:

× Աւստրիա Եգիպտոս ուղարկեց կարգ մը շինանիւթեր, որոնք պիտի գործածուին Ասուանի ամբարտակին կառուցման համար:

× Լիբիոյ Իտրիս Թագաւորը պաշտօնական այցելութեան մը համար Պէյրութ հասաւ

× Եգիպտոս կ'ուղէ համոզել արաբական միւս երկիրները, որ քաշեն Անգլիոյ մէջ պահ դրած իրենց դրամագլուխները:

× Եգիպտական կառավարութիւնը փաստ յայտնեց որ գերմանացի նաւուղիղներ ապահովին Սուէզի երթեւեկը:

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ժամանակաւոր կերպով ընդհատեց դէպի Եգիպտոս կատարուած առաքումները:

× Եգիպտական բանակին պահեստի սպաները զէնքի տակ կանչուեցան:

× Գնդ. Նասր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Պատերազմական նախարարին եւ սպայակոյտի անդամներուն հետ:

× Սուէզի օտար նաւուղիղները (թիւով 175 հոգի) կ'ուզեն անմիջապէս հրաժարիլ իրենց պաշտօնէն:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Օրանիոյ մէջ ապստամբները յարձակեցան բռնատար շոգեկառքի մը վրայ. բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

Ահաբեկիչները կը շարունակեն յարձակիլ անպաշտպան ագարակներու վրայ

× Օդանաւային ծանր արկած մը պատահեցաւ Օրանի մօտերը: Զինուորական երկու օդանաւեր իրարու բախելով ջախջախուեցան: Մեռնող 7 անձերուն մէջ կը գտնուէր զօր. Պրդանսոն, որ հակա-օդային ուժերու ընդհանուր քննիչ էր:

× Մարոքի մէջ, Սուլթանը ունկնդրութիւն տուաւ Իսթիքլալի գործադիր կոմիտէին անդամներուն, որոնք յայտարարեցին թէ իրենց կուսակցութեան պատկանող նախարարները առայժմ պիտի չհրաժարին դահլիճէն:

× Թունուզի կառավարութեան որոշումով, երկու քաղաքներ, որոնք ֆրանսական անուններ ունէին, մկրտուեցան արաբական անուններով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը աղգաբարութիւն մը ուղղեց Պէյրութի նաւահանգստի Ընկերութեան, պահանջելով տարեկան 8.500.000 լիր. ոսկի վճարել, 4.250.000 ոսկին իբրեւ տուրք, մնացեալը իբրեւ տուգանք, 1952էն սկսեալ: Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը մերժեց Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան հաշուեկշիռը եւ որոշեց 33 միլիոն լիր. ոսկի պահանջել, 22 միլիոնը իբրեւ եկամուտի տուրք, իսկ 11 միլիոնը իբրեւ տուգանք. համագումար 165 միլիոն ոսկի, հաշուելով 1952 թուականէն: Տուրքը նոր հաստատուեցաւ, բայց օրէնքը ի զօրու է անցեալ տարիներուն համար:

ՖՈՐՄՈԶԻ բացերը օդային ծանր մի - ջադէպ մը տեղի ունեցաւ: « Անծանօթ » օդանաւ մը յարձակում գործեց ամերիկեան զինուորական օդանաւի մը վրայ եւ վար առաւ: Վերջին պահուն կը տեղեկացուէր թէ ճշդուած է «անծանօթ» օդանաւին ինքնութիւնը: Չինական է. «արխայմամբ» կրակ բացեր է:

ԿԻՊՐՈՍԻ յեղափոխական կազմակերպութեան անդամները վրդովուած են. կը յուսային թէ զինադադարի առաջարկը մեծ ազդեցիկ պիտի բարձրացնէ Անգլիոյ մէջ, մինչդեռ արժանացաւ վրեթէ անտարբեր վերաբերմունքի:

ՓԱՐԻԶԻ ազատագրման 12րդ տարեդարձին հանդիսութիւնները, որոնք սկսան այսօր, պիտի տեւեն երեք օր:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԷՆ ետքը, պելժիական ուրիշ ածխահանքի մը մէջ ալ հրդեհ ծագեցաւ. մարդկային զոհ չկայ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ 3329 թաղապետական համայնավար պաշտօնեաներ ձերբակալուեցան՝ որպէս հետեւանք համայնավար կուսակցութեան «հակասահմանադրական» հռչակուելուն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ամերիկացի երեք լրագրողներ արտօնութիւն ստացան Խ. Միութեան արդիւնաբերական եւ երկրագործական կեդրոնները այցելելու:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ առաջին անգամ ըլլալով ջրածինի ռումբի փորձեր պիտի կատարեն Խաղաղականի մէջ՝ յառաջիկայ գարնան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային բանակը սկսաւ իր ռազմափորձերուն. 2000է աւելի անկարգելաւորներ ալ պիտի մասնակցին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 23) — Ձոյլ ոսկի 488.000, Նափոլէոն 3570, զուիցերիական 3440, անգլիական 4450, քսան տոլարնոց 17.360, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 420, զուիցերիական 99,75. պելժիական 8,10. լիր 0,64, փեսեթա 9,10:

[redacted]

Այրի Տիկին Գինօ Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Սամսոն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել Տէր Մաթէոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ, Սեդրակ, Արշակ, Գնեազ Ալեքսանեան (Հայաստան) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, եղբօրորդւոյն՝

ՄԽԻԹԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 22ին, 45 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր շաբաթ, ժամը 16,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

[redacted]

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն-Բէրէի մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ծնթ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն-Բէրէ:

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին մերշրջանի բոլոր ընկերները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

Լաւիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ • DIMANCHE 26 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7664 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3475

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ

•

Վաթսուն տարի առաջ, 1896 Օգոստոս 14–26ին խումբ մը անձնազոհ հայ երիտասարդներ կը գրաւէին Պոլսոյ Օսմանեան Դրամատունը (Պանք Օթոման):

Յեղափոխական քայլը կը փորձէր հերոսական գործողութեամբ մը եւրոպական դիւանագիտութեան առջեւ հանել Հայկական Դատը:

Դիւրին գործ չէր Օսմ. Կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ, Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող եւ հայկական բարենորոգումները երաշխաւորող վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն քիթին տակ, օր ցերեկով գրաւել միջազգային դրամատնութեան միջնաբերդը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ կազմակերպութիւնը, որ մութին մէջ կը գործէր, ամէն ինչ պատրաստած էր ա՛յնպիսի մեծ գաղտնապահութեամբ, որ Պոլսոյ մէջ վխտացող Համիտեան խաֆիյեները չէին կրցած որեւէ բան կռահել, արգիլելու համար յանդուգն ծրագրին գործադրութիւնը:

Ամիսներ տեւած էին նախապատրաստական աշխատանքները: 75 կտրիճ երիտասարդներ պիտի մասնակցէին այս յանդուգն ձեռնարկին, որուն հոգին ու ղեկավարը վարիչն էր անմահ Բաբգէն Սիւնին (Պետրոս Փարեան, Բինկեանցի), անմիջական աջակից ունենալով Գարեգին Փաստրմաճեանը (Արմէն Գարօ) եւ Հայկ Թիրեաքեանը (Հրաչ): Սակայն որոշեալ ժամուն 26 հոգին միայն կրցած էին գալ:

Յարձակումը սկսաւ այնպիսի պահու մը՝ երբ մեծ եռուզեռ կար Վոյվոտա փողոցին մէջ: Նախայարձակ վեց հոգինոց խումբը գրաւեց մուտքի մեծ դուռը՝ սպաննելէ վերջ երկու պահակ-ոստիկան եւ մէկ զօնապան: Առաջին զոհն եղաւ Պէյնիկի Յովհաննէսը՝ 28 տարեկան

Հետզհետէ հասան միւս ընկերները եւ կարգախօսը (ազատութի՜ւն) արտասանելով ներս մտան: Ամէն մէկը գրաւեց իրեն յատկացուած տեղը:

Հերոսական մահով նահատակուեցաւ խումբին ղեկավարը՝ Բաբգէն Սիւնի, մուտքի սանդուխին վրայ:

Պանքայի գրաւումը տեղի ունեցած էր կայծակի արագութեամբ, սարսափի մատնելով 157 պաշտօնեաները, մեծ մասամբ Եւրոպացի, որոնք սահմռկած ռումբերու պայթիւնէն՝ ծակամուտ եղած էին Յեղափոխականները գողեր կարծելով իրենց կեանքէն կը վախնային: Բայց տեսնելով որ մաքուր Ֆրանսերէն կը խօսին եւ բարեկիրթ մարդիկ են, հասկցած էին թէ եղածը ցոյց մըն էր Թուրք կառավարութեան դէմ:

Արմէն Գարօ տասը ընկերներով իջած էր վարի յարկը, ուր կատաղի կռուի բռնուած էր պաշարող զինուորներուն հետ, անդադար կրակ — ռումբ եւ գնդակ — տեղալով անոնց վրայ: Հրաչ քանի մը ընկերներով գիրք կը բռնէ վերի յարկը ու նշան կուտայ բարձրագիր տան մը պատնէշին վրայ սպասող Լեւոն Նեվրուզի (Ներկայիս Ժընեւ), որ Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէին պահանջները ներկայացնող եւ նախապէս խմբագրուած նամակները տանի վեց պետութեանց դեսպաններուն:

Կռիւներու ընթացքին ռումբի պայթումէն զոհուեցան ուրիշ երկու հայորդիներ՝ Մարգար Մինասեան եւ Պիթլիսցի Սեդ – րակ Եղիաեան: Հինգ հոգի ալ վիրաւորուեցան:

Ամբողջ 13 ժամ մնացին յեղափոխականները Դրամատան մէջ: Թուրք զինուորներու եւ խուժանի քանիցս կրկնուած յարձակումները ետ մղեցին՝ գետին փռելով բազմաթիւ դիակներ:

Արիւնարբու Սուլթան Համիտ չկրցաւ զէնքի ուժով դուրս հանել այդ ափ մը կտրիճները ու զինեց դիւանագիտական խաղի:

Ռուսական դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով՝ յանուն վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն՝ Օսմ. Պանքայի փոխ–տնօրէն Օպինոյի հետ միասին՝ յեղափոխականներուն :՝օտ երթալով, բանակցութեան սկսաւ. Ասոնք կը պնդէին գործադրել Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի պահանջները, դադրեցնել Պոլսոյ մէջ սկսուած կոտորածը, դադրեցնել Պանքայի վրայ յարձակումը, գրաւոր երաշխիքներ տալ բարենորոգումներու համար. Հակառակ պարագային կը սպառնային օդը հանել շէնքը, պաշտօնեաներուն հետ իրենք ալ մէկտեղ:

Մաքսիմովի փաղաքշական խօսքերուն եւ կեղծ խոստումներուն չհաւատացին յեղափոխականները, որոնք մինչեւ յաջորդ օրը պատասխան կ'ուզէին դեսպաններէն:

Մաքսիմով մաքիավէլեան՝ նենգամտութեամբ սպառնաց. «Եթէ մէ .ջ մինչեւ վաղը, Թերեւս այս գիշեր ...արգերու պատճառ պիտի ըլլաք: Շատ դժուարութեամբ Սուլթանէն հրաման առացեր եմ, որ դուք եւ ձեր ընկերները ապահով եւ ազատ կերպով հեռանաք երկրէն »:

Զարդի սպառնալիքին առջեւ տեղի տուին 17 հայորդիները, որոնք պահեցին իրենց ատրճանակները եւ յաղթականօրէն անցնելով Թուրք զինուորներու ցանցին մէջէն՝ ուղղուեցան դէպի քարափ, ուս – կից շոգեմակոյկներով տարուեցան Պանքայի տնօրէն Սըր Վ. Խոկըրի զբօսանաւը, հոսկ յետոյ նաւելու համար Ֆրանս. Ժիրոնտ շոգենաւը: Անգլ. եւ Ֆրանս. դեսպանատանց ներկայացուցիչները չոգենաւ երթալով կրկնեցին Մաքսիմովի հաւաստիքները: Մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը՝ երբ տեսան 17 հոգին: Կարծեր էին որ 200 հոգի էին Պանքան գրաւողները...

Մարսիլիա հասնելէ վերջ, Պանքայի հերոսները 17 օր արգելափակուեցան Սէն Փիէրի բանտը, յետոյ ազատ արձակուեցան: Արմէն Գարօ եւ Հրաչ Զուիցերիա անցան: Միւսները գացին Պուէնոս Այրէս:

Այսպէս դժբախտ վերջաւորութիւն մ.. ու – նեցաւ յեղափոխական–քաղաքական խիզախ ու յանդուգն ձեռնարկ մը, որ ամբողջ օր մը դղրդացուցած էր Սուլթաններու մայրաքաղաքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՕՍՔԸ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՆԱՍՐԻ

•

Աւստրալիոյ վարչապետը, որ «Սուէզի Ջրանցքին յանձնախումբին» նախագահ որոշուեցաւ, ուրբաթ գիշեր ներկայացաւ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին եւ գնդ. Նասրի ուղղուած նամակ մը յանձնեց: Այս նամակով, գնդ. Նասր կը հրաւիրուի խորհրդակցութիւն մը ունենալ պատուիրակութեան 5 անդամներուն հետ՝ ճշդելու համար Ջրանցքին միջազգայնացման մանրամասնութիւնները: Եթէ Նասր համաձայնի, տեսակցութիւնը կրնայ տեղի ունենալ Գահիրէի կամ «չէզոք» վայրի մը մէջ — Ժընեւ կամ Հռոմ:

Միջազգային քաղաքական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը: Արդարեւ, Գահիրէի էլ Ազհար մզկիթին մէջ, կրօնական կալուածներու նախարարը, շէյխ Մուհամէտ Հասան էլ Պախուրի «սրբազան պատերազմ»ի կոչ ուղղեց ուրբաթ օրուան իր քարոզին մէջ: Նման կոչեր ուղղուեցան Եգիպտոսի բոլոր մզկիթներուն մէջ: Իսկ Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւ կարգ մը արտայայտութիւններ ունեցաւ, որոնք գրեթէ բացայայտ սպառնալիքներ են.– «Ֆրանսան եւ Անգլիան պէտք է զգուշանան Եգիպտոսի դէմ զինեալ յարձակում մը կատարելէ: Եգիպտոսի պարտադրուած այս պատերազմը, եգիպտական ակնոցէ դիտուած, «արդար եւ սրբազան» պիտի ըլլայ: Այս պարագային Արաբները կրնան մինակ չմնալ. կամաւորներ կրնան օգնութեան փութալ»:

× Յամենայն դէպս, եթէ Նասր բոլորովին չմերժէ 18երու առաջարկները, կը կարծուի թէ նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին, այս անգամ Եգիպտոսի ալ մասնակցութեամբ: Զինեալ միջամտութեան մը հաւանականութիւնը հեռացեալ կը նկատուի: Ֆրանսայի արտաքին նախարարին իսկ յայտարարութեամբ՝ «զինեալ միջամտութեան մը հարցը տակաւին սեղանի վրայ դրուած չէ, եւ հաւանական է որ նոր բանակցութիւններ տեղի ունենան», մինչդեռ շաբաթ մը առաջ կ'ըսուէր որ եթէ Նասր մերժէ տեղի տալ՝ հարցը պիտի լուծուի զէնքի ուժով:

× Առաջին օրերու բուռն յայտարարութիւններէն ի վեր, գնդ Նասր ճարպիկ խորհրդատուներ ունեցաւ, որոնց դերը տակաւին չէ վերջացած: Այս խորհրդատուներէնէ առաջինն ու ամէնէն կարեւորը Խ. Միութիւնն է անկասկած: Սուէզի խնդրին շնորհիւ, Խ. Միութիւնը իր դիրքը ամրապնդեց Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն մէջ. ցարդ խորհրդային եւ եգիպտական շահերը կը նոյնանային ի–

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Սեպտ. 2ին տեղի կ'ունենայ Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա.ի օծումը:

Այս առթիւ ետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք «Ազդակ»էն (Օգոստոս 24).—

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան կրօնական եւ Քաղաքական Ժողովները, չորեքշաբթի, 22 Օգոստոս, կ. վ. ժամը 5,30ին, Անթիլիասի վեհարանին մէջ գումարեցին խառն նիստ մը, որու ընթացքին որոշուեցաւ ընտրեալ Կաթողիկոս Վեհափառ Տ. Զարեհ Ա.ի օծումը կատարել յառաջիկայ 2 Սեպտեմբերին, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ:

Այս որոշումը տալէ ետք, խառն ժողովը նշանակեց երկու յանձնախումբեր՝ առաջինը Փրոթոքոլային, երկրորդը՝ Կարգադիր, օծման վերաբերեալ բոլոր կարգադրութիւնները ընելու համար:

Այնուհետեւ, հեռագրուեցաւ Հալէպի, Դամասկոսի եւ Կիպրոսի ազգային իշխանութեանց՝ հաղորդելով օծման թուականը

Այս որոշումը առ ի գիտութիւն հեռագրուեցաւ նաեւ երեք նուիրապետական Աթոռներուն՝ Էջմիածին, Պոլիս եւ Երուսաղէմ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձրաշնորհ Տ. Խորէն Ս. Եպսկ. Բարոյեան համախորհուրդ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան խառն ժողովին, ի գիտութիւն հայ ժողովրդեան կը ծանուցանէ թէ ընտրեալ Կաթողիկոս Վեհափառ Տ. Զարեհ Ա.ի օծումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 2 Սեպտ. 1956, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի բարեպաշտ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն հոգեպարար հանդիսութեան,

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

Անթիլիաս, 22 Օգոստ. 1956

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՍԽԱԼԱՊԱՏՈՒՄ

Հետզհետէ կը զարգանայ նոր տեսութիւն մը. — Սխալներ կը գործես, յետոյ կը խոստովանիս, ամէնքն ալ գոհացում առացած կ'ըլլան: Ու կը վերջանայ:

Ընկերային եւ քաղաքական այս տեսութիւնը անգամ մը եւս նուիրագործուեցաւ, Սթալինամարտին առթիւ:

Համայնավար կուսակցութեան բոլոր «սեկցիա»ները քննելով Խրուշչեւի մերկացումները, հաստատեցին թէ Սթալին սխալներ գործած է, բայց առաւելութիւններ ալ ունի, քանի որ աշխատեցաւ «սոցիալիզմ կառուցել»:

Գիտէք թէ ինչ են այդ «սխալներ»ը,—

Ինքնակամ գործունէութիւն, սանձակոտոր կառավարութեամբ:

Անհաշիւ զնդակահարութիւններ, սկսելով կուսակցութեան հիմնադիրներէն:

Անուսարսափ՝ ամէն ուղղութեամբ:

Միլիոնաւոր զոհեր՝ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, իբրեւ հետեւանք ռազմագիտական եւ քաղաքական տգիտութեան:

Արիւնազանգ դաւեր եւ անլուր կեղծիքներ, որեւէ ընդդիմութիւն ջախջախելու եւ իշխանութեան տէր մնալու համար:

Զանգուածային աքսոր եւ տեղահանութիւն ամբողջ ժողովուրդներու, ա լա Թուրքա դրութեամբ:

Բնաջնջում հարիւր հազարաւոր գիւղացիներու, հաւաքական հողագործութիւն հաստատելու համար:

Ստրկացում գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան, իր փառքը երգելու, արեւն ու Աստուածն անգամ նսեմացնելու ատիճան:

Ո՞ր մէկը յիշել:

«Յառաջ» հրատարակած էր Խրուշչեւի տեղեկագրին ամփոփումը, երբ անոր ամբողջական թարգմանութիւնը ստացաւ Ամերիկայի աշխատակցէն, շատ աւելի ժամանակ:

Վերջերս իրազեկ Ջեյս մը կը պատմէր թէ համայնավարները թոյլ կուտան որ սխալներ գործէք, յետոյ ինքնաքննադատութիւն կատարելու համար:

Զարմանալի է որ ազատ աշխարհին կարմիրները ալ «Հաանարեդ»ին երեշային, անմախընթաց ոճիրները կոչեցին «սխալներ»:

Շանսատակ Թալէաթը երբ կը խօսէր Հայաջինջ Արհաւիրքի մասին, կը խոստովանէր թէ «կարգ մը անպատեհութիւններ գործուեցան»... (մինչասեպէ Թոխզիք):

Տարբերութիւն մը կը տեսնէ՞ք երկու բառերուն միջեւ, — «սխալներ» եւ «անպատեհութիւններ»:

Ու տակաւին ոչ ոք համարձակեցաւ վար առնել այն վիթխարի «մոնումենտ»ները զոր Սթալին իրեն շինել տուաւ զանազան քաղաքներու մէջ, իր փառքին համար:

Այդ արձաններէն մէկն ալ, 30 մեթր բարձրութեամբ, կը գտնուի Երեւանի մէջ:

Եթէ չեմ սխալիր, երկրորդը կ'իշխէ փրակայի կեդրոնին վրայ, ժպտուն դէմքով:

— Գիտէ՞ք ինչո՞ւ կը ժպտի Սթալին, հարցուցեր է Ջեյս մը օտար թղթակցի մը:

Այս վերջինը անճրկած ըլլալով, Ջեյսը ինք պատասխաներ է, սուր հեգնութեամբ.

— Վասն զի այդ արձանը կը ներկայացնէ չեյս ժողովուրդը որ կարգի կը սպասէ միսի համար, եւ Սթալին ինք առաջին տեղը կը բռնէ պոչին մէջ...

Կարծեմ Երեւանի արձանն ալ կը ժպտի, ըսելու համար.

— Տեսա՞ք որ պատմական Արարատն անգամ կորսնցուցիք, իսկ ես կը մնամ տէր եւ տիրական ճակատագրին, Մոլոտովեան համալսարանով...

ՎԱՀԷ

ԿԻՐԱԿԻՆԵՐ...

Ինծի համար, կիրակիին դժբախտութեան նշանը, շաբաթ իրիկուընէ կը սկսի:

Երբ տանս տակի հայ կօշկակարը՝ Աստուրը, հայկական իր ամբողջ յամառութիւնը դրած է, վերջացնելու, իրիկուընէ առաջ, ձեռքի կօշիկները. որովհետեւ միւս օրը կիրակի է:

Ի՜նչ հրաժարական օր...

Այդ գալիք օրուան առաջ ոչ մէկ բան կը դիմանայ: Ի՛նչպէս թէ. կիրակի է, չէ՞...

Աստուրը, ամբողջ շաբաթը ու լուացուած է, ու ածիլուած, ոչ ալ վրայի հագուստները հանած: Եղածին պէս պառկած, ելած, կօշիկ շինած է:

Այսպէս, մուրին կուրին մէջը կորսուած, շաբաթ իրիկուան վերջին ժամերուն, ամբողջ շաբթուան մը լուծին վերջը կը քաշէ:

Վերջին կօշիկին վրայ ծռած, մուրճը ձեռքը, գամերը ակռաներուն մէջ, առջեւ թափած ալեխառն մազերը, կը պլորուին քաշած չուաններուն:

Հայկական աշխատանքի յամառութիւնն է, այդպէս մարմնացած Աստուրին մէջ: Ազատութեան մօնչիւն մը կ'արձակէ խանութին եւին խռնուած իր ընտանիքին, երբ վերջացած վերջի կօշիկը կը նետէ քովի կոյտին վրայ:

Հայուն, իր աշխատութեամբ, կեանքին վրայ տարած յաղթանակի մռնչիւնն է...

* * *

Կիրակի առաւօտ երբ վար կ'իջնեմ տունէս, այդ օրուան ծանրութիւնը արդէն հոգիիս մէջ, ինչ որ ամէնէն առաջ կը տեսնեմ՝ Աստուրն է:

Բայց ի՛նչ այլակերպում...

Լուացուած, ածիլուած, հագուստները փոխած, մազերը եւեւ սանտրած: Եւ մանաւանդ, անվերջ ազնուութեան բոյն, իր խանութը՝ գոցած:

Այդպէսով, զովութիւն մը իջած է, կարծես, փարիզեան փողոցին ալ վրայ...

Եւ այս բոլորով, ոչ միայն ողջ է Աստուրը՝ իր ամբողջ ընտանիքով: Այլ դեղեցիկ օթօ մը կեցած է դրան առջեւ, որուն մէջ արդէն փոխադրուած է բէլէվիլիոնի սուղ գործիք մը: Օթօն կը փախչի. կիրակուրի ծրարները եւեւը կը խառնուին. ընտանիքը մէջը կը լեցուի: Եւ հայ Աստուրը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փըրանսայի գեղեցիկ ճամբաները, կիրակի օրով...

* * *

Ո՞վ կրնայ երբեք թափանցել կիրակիին էութեան: Ոչ իսկ Տէրը, որ ստեղծեց այդ օրը ու նետեց այդպէս մարդոց առջեւ, իբրեւ սրբացած ծուլութեան օր մը: Բայց ի՜նչ բարդութիւն...

Մարդոց կեանքերուն դժբախտութիւնները, մանաւանդ այդպէս կիրակիին կը սպասեն իրենց աչքին առջեւ դրուելու համար: Կիրակին, իր պարապութեան մէջ կը պարփակէ այն ինչ որ գործելը կրնայ թերեւս թեթեւցնել...

Կիրակիէն կը հասկցուի մէկու մը դըժբախտ կամ երջանիկ ըլլալը:

Անոնք որոնք իրենց կիրակիները ապահոված են, կրնան, ատրճան մը, կեանքին վրայ ապահովութիւն մը առած նըկատել: Բայց ինչպէս Գոյէթ կ'ըսէ.— « Il faut beaucoup de temps... » որ ճար չկայ կիրակիին առջեւ: Անոր թոյնը կը թափանցէ մարմինին ամէն կողմը, եւ այդ թոյնին հանդէպ, հակաթոյն չկայ

Աշխատողն անգամ, որ իբրեւ թէ կը հանգչի այդ օրը, թունաւորուած է առաջուց, գալիք օրերուն աշխատանքին, ամէն ժամ իրեն մօտենալը զգալով, հոգայի քայլերով..

Եւ արդէն կիրակի օրերը, երկինքը վեր վեր կը փախչի, գրեթէ չի տեսնուիր: Տուները ներս ներս կ'երթան, աւելի սեւցած: Փողոցին ասֆալթը անգամ կը փոխուի, պատժելու համար այդ օրը իր վրան քալողները, եւ վեր վեր ելլելով, մարդոց ոտքերուն կը փակչի...

* * *

Կիրակին իր անժխտելի ցանցին մէջ առած է ամբողջ աշխարհը: Իրապէս այդ օրը մարդիկ, ինչ ալ ըլլեն, հաւասար են Տիրոջը առջեւ...

Ասով հանդերձ, այլեւս առեն մը կուգայ, որ օրը ողորմածութեան նշաններ կը սկսի ցոյց տալ: Գիշերը գալու եւ այլեւս ամէն բան իր մէջ պարփակելու ամդոյն յոյս մը ծայր կուտայ... Այդ այն ժամն է, ուր բոլոր մինակ ծեր կիները, ամէն կիրակի կը կարծեն մեռնիլ: Բայց տեսնելով որ դեռ չեն մեռնիր, իրենց հետ միեւնոյն առեն ծերացած խեղճ շունին վիզին կապէն քաշելով, դուրս կ'ելլեն իրենց մութ սենեակներէն:

Բայց որովհետեւ կիրակի է, ո՛չ շունները եւ ոչ ալ տէրերը կը յաջողին միւս օրերուն պէս քալել: Կ'ամչնան կարծես, կիրակի օրով այդպէս մինակ ըլլալ. շուներն ալ, գոյութիւն չունեցող բաներէ վախցած, տիրուհիներուն փէշերուն կը պլլուին, որոնք առեն մը դիմադրելէ վերջ, նստարանի մը վրայ իյնալ կը խորհին. բայց իրենցմէ առաջ, արդէն ուրիշ թըշուառներ բոլո նստարանները գրաւած են:

Թերթ մը իսկ չի ծախուիր, վրան նայելու համար: Բոլոր խանութները յուսահատօրէն գոց են: Եթէ ոչ, գնումի մը պատրուակը կրնար ծածկել այդ օրը, շունին հետ մինակ, փողոցը պտըտիլը... Կիրակին, վրիպած կեանքերուն մեծ պատիժի օրն է:

Դժբախտաբար, ահա երջանիկ երեւցողներ կ'անցնին անոնց քովէն: Կը խորհին որ անոնք սուրբեր են, թերեւս, կիրակի օր մը այդպէս երջանիկ երեւնալու համար...

Կը ծռին աջ, կը ծռին ձախ, իրենց հաւասարութիւնը կորսնցուցած մարմիններու վրայ: Շուները կը նային վեր իրենց տէրերուն: Անոնք, կիրակի օրերը, տարբեր կը քաշեն իրենց շուներուն վիզի կապերը...:Կեանքին մէջ բանտարկեալներու դժխեմ գրոշմը կայ անոր մէջ...

Ուրեմն, վերադառնալ, շուներուն հետ, սենեակներուն գորշին մէջ...

Գահավրաել երջանիկներէն, կիրակի օրով... Անշուշտ թէ, երբ Տէրը ստեղծեց կիրակի օրը, իր ողորմածութեամբ, վերջ մըն ալ դրաւ անոր...

Աչօթե՜լ, կիրակիին վերջանալուն համար...

ՄԱՆՆԻԿ ԳԸՐԳԸՐԵԱՆ

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԸ

Հայաստանն ընդհանրապէս հարուստ չէ լճերով, մանաւանդ այսօրուան փոքրիկ Խորհրդային Հայաստանը, որ իր սրտի վրայ, իր գողտրիկ լեռների ծոցի մէջ, մայրական գուրգուրանքով սեղմած ունի իր մէկ հատիկ չքնաղ լիճը՝ Սեւանը:

Լճերը ցամաքի զարդարանքն են, ինչպէս լեռներն ու ձորերը, անտառներն ու հովիտները:

Լիճը, բնութեան շնորհած այդ բարիքը, աղբիւրն է բազմաթիւ հարստութիւնների, ոչ միայն իր առատ ձկներով, այլ նաեւ ոռոգման, հաղորդակցութեան, ելեկտրականութեան, ճարտարարուեստին եւայլն ընձեռած իր անսահման յարմարութիւններով: Երկրի կլիմայի բարեխառնութեան համար լճերը անփոխարինելի անհրաժեշտութիւն են:

Սեւանայ լիճը, մեր երկրի այդ բացառիկ գանձը, պէտք է դուրգուրանք, պէտք է խնամենք, բայց դժբախտաբար, այսօր, ամօթաբեր ու սխալ հաշիւներով ցամաքում է այդ գանձը:

Սեւանայ լիճը ծովի մակերեսից բարձր է 1932 մեթր՝ հազար մեթր աւելի բարձր քան Արարատեան դաշտը:

Սեւանայ լիճը գրաւում է մօտ 1400 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, այսինքն երկուսուկէս անգամ աւելի մեծ է քան Ժընեւի լիճը: Ճիշդ է նուազ խոր քան Լեմանի լիճը, բայց եւ այնպէս իր միջին խորութիւնն է 30ից 50 մեթր, իսկ իր առանցքում, մանաւանդ լճի նեղ մասում, ուր երկու ափերից լեռները ցցւում են լճի մէջ, կարծէք սեղմելու համար կոկորդը Սեւանի, խորութիւնը հասնում է աւելի քան 85 մեթրի:

Սեւանայ լիճը հարուստ չէ ձկների տեսակներով, բայց շատ հարուստ է իշխան ձուկով, իշխան, ոչ միայն անունով, այլ եւ իշխանական իր որակով, աշխարհի լաւագոյն ձկներից է, եթէ ոչ լաւագոյնը:

Սեւանայ լիճը եռանկիւնաձեւ է, շրջապատուած լեռներով, տեսարանը հոյակապ է եւ գեղեցիկ, բայց դժբախտաբար լեռները զուրկ են անտառներից, ձմեռը ծածկուած թանձր ձիւնի սաւանով, իսկ գարնանը մինչ աշուն կանաչազարդ արօտատեղիներով:

Սեւանը շրջապատող լեռների բուսականութիւնը յար եւ նման է եւրոպականին. եթէ գիշերով անակնկալ Ալպեան լեռներից անդրփոխուէք Գեղամայ կամ Սիւնեաց լեռները, դժուար թէ նկատէք միջավայրի փոփոխութիւն:

Սեւանայ լճի մէջ են հոսում իր շրջապատի լեռներից բազմաթիւ գետակներ, իսկ անմիջական ափերին բազմաթիւ յորդառատ աղբիւրներ, որոնք ժայթքում են կողերից եւ առանց ճամբայ կորելու թափւում լճի մէջ:

Սեւանի շրջանում կան հետքերը շատ հին քաղաքակրթութեան, զանազան պեղումներ յայտնաբերել են բազմաթիւ սեպաձեւ եւ այլ արձանագրութիւններ՝ նիւթեր մեր պատմութեան ուսումնասիրութեան համար:

Սեւանի հիւսիս արեւմտեան ծայրում գտնւում է Սեւանայ կղզին, իր պատմական մենաստանով, որ այսօր ցաւ ի սիրտ դարձել է թերակղզի, միացել ցամաքին նեղ շերտով եւ կառքերը ափից ազատ երթեւեկում են մինչեւ կղզին:

Սեւանից սկիզբ է առնում Հրազդանը, ճեղքում է Ծաղկաձորի լեռները, անդընդախոր ձորի միջով, կատաղի յորձանքով ու փրփրելով երիզում է Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանը, հոսում է Արարատեան դաշտ, ոռոգելով համանուն Հըրազդանի հովիտը Արարատեան դաշտում եւ միանում Արաքսին:

Այսօր Հրազդանի ջրերը հոսում են շատ աւելի հեռուն, նախկին փոքրիկ ակունքը Սեւանից ճեղքել, ընդարձակ ջրանցքի են վերածել եւ մեր աննման ու գեղատեսիլ Սեւանի կապոյտ ջրերը այսօր դատարկւում են առատօրէն, երթալ հասնելու Նախիջեւանի սահմանը՝ մինչեւ Գայլի Դրունք, ոռոգելով ընդարձակ դաշտեր, մինչ «սգաւոր եւ այրի» մեր Մայր Արաքսը — «քայլամոլոր» եւ ջլապրդուռ գալարումով դիտում է մարդկային այս անարդարութիւնը, որ փոխանակ ինքը ոռոգելու իր մայր երկրի հարազատ հողը, ստիպուած է ոռոգել թախծալական Ադրբէջանի Մուղանի ընդարձակ դաշտերը:

Սեւանից սկսած Հրազդանի հոսանքն ի վար կառուցուել են մի շարք ելեկտրակայաններ, որոնց լոյսը գնում է լուսաւորելու մինչեւ իսկ մեր հարեւան երկրները:

Հրազդանի հովտում, Սեւանայ լճի եւ Երեւանի միջեւ են գտնւում հռչակաւոր Արզնիի հանքային ջրերը իրենց բուժարաններով, իսկ քիչ վերը, Ծաղկաձորի լեռների գեղեցիկ եւ անտառապատ լանջերը, հնուց ի վեր եղել են Երեւանցիների ամարանոցը:

Սեւանայ լճի ափով է անցնում Երեւան-Դիլիջան – Թիֆլիզ խճուղին, որից բաժանւում է մէկ ուրիշ խճուղի, լճի հարաւ արեւմտեան ափով դէպի Նոր-Բայազէտ, Վայոց Ձոր մինչեւ Սիւնեաց աշխարհ:

Սեւանի ափով է անցել հին հին դարերում, Հայաստանը Աղուանից աշխարհին միացնող ճամբան: Այս ճամբան անցել է Սեւանայ լճի հարաւ արեւելեան ափից, Սեւանայ լիճը թափուող Մեծ Մազրա գետի հովտով, Արցախի եւ Գանձակի լեռների սարոտով եւ հասել է մինչեւ Ար-

---

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Զմշկեանի այս դասն ամբաստանութեան հերքումը չուշանար սակայն:

Խօսքը տանք Շարասանի՝ Արեւմտահայ թատրոնի հմուտ պատմագրին եւ այդ թատրոնի անխոնջ մշակներուն կենսագիրին, որ բազմիցս անգամ քննադատած ըլլալով հանդերձ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի բեմէն դուրս ունեցած մտերիմ կեանքին յոռի ու բացասական կողմերը, հետեւեալը կը գրէ իր «Թրքահայ բեմն ու իր գործիչները» հատորին մէջ.—

«Կատարելապէս ծանօթ ըլլալով Ֆասուլեաճեանի բարոյական արժէքին պըղտիկութեանը, կը հաւատանք թէ ան բեմէն դուրս կարգ մը ստորնութեանց յանձնառութեան նուաստացած ըլլայ, սակայն բացարձակապէս կը ժխտենք Զմշկեանի ամբաստանութիւնը թէ՝ Ֆասուլեաճեան զոհած ըլլայ բեմը՝ դրամին, որովհետեւ գիտենք որ Ֆասուլեաճեան եթէ ոչ իր անձին, գէթ բեմին պատիւն ու սրբութիւնը ամէն բանէ վեր դասանած ու բռնած է»:

Կովկասէն վերադարձին, Ֆասուլեաճեան գրպանը կոպէկ մը չունենար: (Պարագայ մը՝ որ նոյնպէս կը ջրէ Զմշկեանի ամբաստանութիւնները): Սակայն, ռուսահայերու թատրոնի եւ իր անձին հանդէպ ցոյց տուած համակրանքէն քաջալերուած, 18 հոգինոց խումբի մը գլուխն անցնելով կը մեկնի Նախիջեւան (1869): Ներկայացումները շատ փայլուն կերպով կը սկսին, սակայն, կարճ ժամանակ մը ետք, Ֆասուլեաճեան ահազին ծախքի տակ ընկճուած, կը ստիպուի Կ. Պոլիս վերադառնալ:

Ցամառ աշխատող եւ անվհատ կամքի տէր է եղած Ֆասուլեաճեան, եւ ուզած է թատրոնի գործը վարել միշտ առանձին, առանց կախում ունենալու որեւէ մէկէն:

Դարձեալ Շարասան կը գրէ այս մասին.—

«Այս մարդուն ինքնավստահութիւնն այնքա՜ն զօրաւոր էր որ չէր կարող գործել ուրիշ ձեռքերու տակ. եւ ասոր համար էր որ, հակառակ իր երխասարդտարիքին, տկար պայմաններուն, քաջաբար կը դիմադրէր, շրջուն թատերախումբեր կազմակերպելով, հոս ու հոն կը թափառէր: Այս առաւելութիւնը միանալով իր ուրիշ մէկ քանի բեմական մարդու տեսողութեանց, մինչեւ վերջը մնաց աչքառու մէկ կողմը իր արուեստագէտի կամքին»:

Նոր-Նախիջեւանէն վերադարձին, կը վարձէ Սկիւտարի Ակիզիէ թատրոնը, Վարդովեանի խումբէն բոլորովին անջատ կազմակերպութեամբ մը, անկախօրէն գործելու համար, սակայն իր այս ձեռնարկը կը ձախողի եւ չորս-հինգ ամսուան պարբերական գործունէութենէ մը ետք, կ'ընդունի Վարդովեանի հրաւէրը՝ անոր խումբին դերասանապետութիւնը ստանձնելու համար:

Ահա այս շրջանին է որ կը սկսի իր բեմական գործունէութեան ամէնէն բեղուն մասը.— Իբրեւ դերակատար՝ Թովմաս Ֆասուլեաճեան կը ստանձնէ գլխաւոր դերեր, որոնց մէջ միշտ ալ կը հանդիսանայ անփոխարինելի հեղինակութիւն մը: Այս կարգի դերերէն կարելի է յիշատակել՝ Տակօպէր (Թախտաական Հրեայ), Թրիպուլէ (Արքայն կ'զբօսնու), Տիւպօսք եւ Լըզիւրք (Լիօնի սուրհանդակը), Արբայ Ֆարիա (Կոմս Մոնթէ Քրիսթօ), Արմոգ (Մեծն Տրդատ), Երուանդ (Սանդուխտ Կոյս), Պարոն Բուրսոնեազ, Վաստակ եւ Արշակ Բ.: Այս բոլոր դերերուն մէջ ալ Ֆասուլեաճեան ի յայտ եկած է իսկական վարպետի մը խաղարկութեամբ:

Բեմական բոլոր սեռերն ալ հաւասար ճարտարութեամբ ստեղծագործող դերասան մըն է եղած Թովմաս Ֆասուլեաճեան: Այնպէս որ, իրեն ժամանակակից քննադատներն ու քրոնիկագիրները չեն յաջողած անոր բեմական ինքնուրոյն սեռը բնորոշել եւ համաձայն գտնուած են որ բազմակողմանի սեռերով օժտուած այս դերասանը զարմանալի յաջողութեամբ մը անձնաւորած է երխասարդ սիրահարի, հակառակորդի, կատակերգակի միևւ նոյն հակասող տիպարները.

Օժտուած բամբ ու ներդաշնակ, քաղցրալուր ձայնով մը, Ֆասուլեաճեան ունեցած է նաեւ յատկանշական դիմախաղ մը, որ մեծապէս օժանդակած է իր բոլոր ստանձնած տիպարներուն ճշգրիտ արտայայտման:

Որքան ճարտար դերասան, նոյնքան ալ ձեռներէց վարիչ մը եղած է, եւ առանց ընկրկելու նիւթական եւ այլ դժուարին խոչընդոտներու առջեւ, կազմակերպած է շարունակական թատերական շրջապտոյտներ, մինչեւ հեռաւոր անկիւնները ընդարձակածաւալ օսմանեան կայսրութեան:

Երկար տարիներ մեծ ձեռներէցութեամբ վարած է Վարդովեան թատրոնի դերասանապետի եւ թատերախումբի վերատեսչութեան պաշտօնները եւ անայլայլօրէն կարելի է ըսել որ իրեն կը պատկանի մեծագոյն պատիւը՝ արեւմտահայ դերասանական ընտրելագոյն խումբին պատրաստութեան գործին:

(2 – Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆ

●

Երբ ես պատանի էի, գրեթէ ամէն տարի, Աստուածածնայ տօնին, Սբ. Նշան վանքը կ'ըլլայինք: Օգոստոսի վերջերը միայն կը վերադառնայինք Ամասիա: Կառքէն իջնելով կը վազէի Մարգրիտ մօրքուրենց տունը: Պարտէզին բոլոր վարդենիները կարծես ինծի կը սպասէին իրենց խնկաբոյր ծաղիկներով: Կաղամախին ոսկեղոյն տերեւները կը ծածկէին բակին քարերը: Մինչեւ Անթառամենց երդիքը կը հասնէին թթենիին ճիւղերը, որոնց վրայ դեռ չամիչ եղած մեղրահամ պտուղներ կը մնէին:

Վանքէն հետս կը բերէի, հոգիիս մէջ պահուած հրաշալի գաղտնիքի մը պէս, ուրախութեան շող մը, որ երկար ատեն վառ կը մնար: Ձայն կ'արծարծէին, արեւային կրակի մը նման, բոլոր այն ճակերը, որոնցմով շրջապատուած էի հաւատքով եւ սիրով բարախուն այն սրտերը՝ որոնց վաղուց փշրուած բիւրեղին մէջէն է որ մինչեւ այսօր կ'անդրադառնայ մանկութեանս անխէքը:

Եւ յետոյ իմ վրաս կը հսկէր Թեւարաց ոգի մը, որուն չեմ դադրած երբեք հաւատալէ, կեանքիս ամենամռայլ օրերուն իսկ:

Այդ ոգին համասփիւռ գեղեցկութիւնն էր օրհնալից եւ սիրաջեր բոլոր այն բաներուն, որոնց շղթայուած կը զգայի ինքզինքս: Թեւ առ թեւ հիւսուած էր հոգիս անոնց հետ, յօրինելու համար այն աշխարհը՝ որուն բնակիչն էի ես, ինչպէս հէքեաթներու մէջ պայծառ երջանիկ արքայորդի մը:

Վանքին լուսաղբիւրէն եւ բարձրաբերձ բարտիներէն սկսեալ, մինչեւ այն վեհատեսիլ լեռները, որոնց ստորոտն էր մեր անակը, մինչեւ կախարդածայն աղբերակը Տէր Եփրեմենց, մինչեւ Սբ. Յակոբ եկեղեցիին կոչնակը վիթ բանտարկած էին ոչ թէ սոսկ պարզօրէն իմացական կեանքի մը խորհուրդին, այլ օրերու ճաճանչին եւ գիշերներու արշալուսուած խոստումին մէջ:

Հո՛ն էի ես, իմ այնքա՜ն սիրած վանքիս փոքրիկ տաճարին մէջ, խաղողօրհնէքի կիրակին, զգեստաւոր մետաքսի թանձրածալ շապիկով, ես՝ փոքրիկ, բայց ինքնավստահ երաժիշտ մը, որ միեւնոյն խորութեամբ եւ դիւթանքով կը զգար պատանեկան խաղերուն առթած բերկրանքը եւ լուրջ ու ծանրախոհ շրջապատի մը ճ աայլթող սրբազան վերացումը:

Հո՛ն էի ես, Լուսաղբիւրին առջեւ, առաւօտեան ցօղերը դեռ չցամքած ոսկեծուփ հասկերուն վրայ, վանքին հովիւը դեռ չմեկնած դէպի հեռաւոր արօտավայրերը

Կը հաւատայի որ ժամկիկս ոգեկոչած Աստուածամօրը իր լայնածիր աչքերով միշտ կը հետեւէր ինծի, եւ գիշերը, երբ քունը վրաս կ'իջնէր աստեղային կոհակի մը պէս, անոր թեւերը կը տարածուէին օրհնութեամբ եւ գթառատ սիրով ծանրաբեռն:

Եւ հիմա որ տարիները փոխած, գալկացուցած են առաջին արեւներու ոսկեվառ ճաճանչը, մեղմացուցած են առաջին կրակներու հրաբորբոք ջերմութիւնը, դեռ ինծի այնպէս կըթուի թէ Աստուածամայրը հո՛ն է միշտ, Ս. Նշան վանքի եկեղեցիին մէջ, սպասելով որ փոքրիկ երաժիշտը հագնի թանձրածալ կապոյտ շապիկը:

Երազը չունի այնքան ուժ եւ կախարդանք, որքան իրականութիւնը:

Երազը իմ աշխարհս եղաւ եւ ես անոր պատմուճանովը զգեստաւոր՝ անցայ կեանքի ճամբաներէն, լուսամրմունջ աղօթքը շրթունքիս

Հո՛ն է Լուսաղբիւրը մեծաշառաչ կարկաչով, եւ այն միւս մեղմահոս աղբիւրը մարմարեայ, հիւծախտաւոր երիտասարդի մը յիշատակին կառուցուած:

Հո՛ն են ոսկի կալերը: Բարտիներն ալ՝ որոնց վրայ արագիլները իրենց բոյները կը շինէին:

Ե՞ս եմ սոսկ բացական:

Բայց իմ ներկայութիւնս անժխտելի է իբրեւ հոգեկէն ցոլք:

Ամէն գիշեր, երբ լուսնկան կ'իջնէ ցորենի հասկերուն վրայ, երբ Լուսաղբիւրին կարկաչը լսելի կ'ըլլայ հեռուներէն իսկ, յամառօրէն կրկնուող թախանձանքի մը պէս, հերարձակ տղայ մը դուրս կը վազէ վանքին դռնէն, եւ երազահեւ մոլեգնութեամբ լեցուն անոր աչքերը, անայլայլ կերպարանք մը կը տեսնեն՝ անցեալի պայծառաշող հայելիին մէջ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՒԱՐՏ ԵՐԳԸ

●

Նստած էի մենակ ու երգ էի հիւսում
Ու երգ էի հիւսում եկող գարնան մասին,
Լուսամփոփի ներքոյ տողերս էին հոսում,
Իսկ սրտիս մէջ՝ անհս առուն
գարնանային:

Նստած էի մենակ ու երգ էի հիւսում...
Հո՞վն էր լուսամուտը բախեց
հանդարտօրէն,
Ո՞վ էր ինձ մօտ եկաւ, ո՞ւմ ձայնն էր ինձ
յուզում,
Ո՞վ էր բախեց սրտիս լուսամուտը նորէն:

Այդ դու էիր եկար, ինչպէ՞ս հաւատայի,
Եկար այնպէս յանկարծ, որպէս
չսպասուած երգ,
Որպէս մի կրկնուող երազ զարմանալի,
Ցուշի նման զգոյշ մտար դռնից իմ ներս:

Մերժել էիր դու ինձ, սակայն զղջում
դառած
Փափկացրիր սիրտն իմ արցունքներով
յորդուն,
Որպէս անտուն կարօտ մի տեղ դադար
չառած,
Քո հանգիստը գտար դու իմ
բազուկներում:

Ես լուռ նստած էի սենեակում իմ մենակ
Ու երգ էի հիւսում եկող գարնան մասին..
Անհս բեզնով ժպտաց գարունն իմ յարկի
տակ
Ու կրծքիս մէջ երգեց առուն
գարնանային:

Բայց կարկաչը երգիս սառեց թղթի վրայ,
Երբ դու յայտնուեցիր, իմ երազած անգին
Դու գարնան հետ եկար, սէր իմ
լազուրաչեայ,
Երգս թողիր կիսատ, դարձար երգն իմ
կեանքի

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ցախի լեռների Մռաւ գագաթից սկիզբ առնող Թարթառ գետի հովիտը, միացնելու համար Ազուանից Գարթաւ մայրաքաղաքը Հայաստանին:

Ազուանից մայրաքաղաքը կործանուել է 10րդ դարու առաջին կէսին, ըստ արաբ պատմիչների, Կասպից լճի հիւսիսից եկած, արկածախնդիր, բարբարոս, վայրենի եւ տարօրինակ ցեղերի կողմից:

Քաղաքը գտնուելիս է եղել Քուռի վտակ՝ Թարթառ գետի հովտում, այսօրուան Թաթարական Բարդա գիւղի մօտերը, այն խճուղու վրայ, որ միացնում է Հայկական Ղարաբաղի մայրաքաղաք Ստեփանակերտը, Թիֆլիս – Բագու երկաթուղագծի Եւլախ կայարանին, միացուած այսօր նաեւ երկաթուղագծով:

Պէտք է ասել, որ Հայաստանը Լեռնային Ղարաբաղին եւ Գանձակի լեռնային մասին միացնող ամենակարճ ճամբան, Ազուանից աշխարհի, պատմական այս կարճ ուղին է, բայց դժբախտաբար չի վերաշինուում, քաղաքական ծուռ հաշիւներով, որպէսզի Հայկական Ղարաբաղը, միացած մնայ Ազրբէջանին, իսկ այդ հովիտում գտնուած հարուստ երկաթի, պղպջատի ու ածուխի հանքերը շահագործուեն Ազրբէջանի կողմից:

Լեռնային Ղարաբաղը իր հոծ եւ զուտ հայ ազգաբնակչութեամբ այսօր միացուած է Ազրբէջանին, սոսկ այն անիմաստ տարկութեամբ, որ իր տնտեսական շահերը, ճամբաների չգոյութեան պատճառով, այդ են պահանջում:

Ծիծաղելի առարկութիւն, հաղորդակցութեան եւ մեքենայացման այս դարում:

Ղարաբաղի տնտեսական շահերը չեն, որ պահանջում են միանալ Ազրբէջանին, այլ վաչկատուն Թաթարների շահերը, որոնք փոխանակ նստակեաց կեանք վարելու, դարերից ի վեր, իրենց հօտերն առած, բարձրանում են Ղարաբաղից սկսած մինչեւ Սիւնեաց եւ Գեղամայ լեռները, ամայացնելով ու ոչնչացնելով մեր սքանչելի Ալպեան արօտավայրերը, նիւթական անհաշիւ վնասներից զատ, տարածելով վարակիչ հիւանդութիւններ Հայաստանի կենդանական աշխարհում, մինչ մեր փոքրիկ Հայաստանը, արդէն տնտեսապէս թոյլ, կարող է ինքը օգտագործել իր արօտատեղիները եւ արտածել մեծ քանակութեամբ կենդանիներ դէպի Ռուսաստան, որ այսօր տառապում է մսի պակասից:

Ց. Ա.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ՊԵՐԹՈԼԹ ՊՐԵԽԹ

●

Ինչպէս գրած էինք, Օգոստոս 14ին Պերլինի մէջ յանկարծամահ եղաւ գերմանացի ականաւոր թատերագիր Պերթոլթ Պրեխթ, 58 տարեկան հասակին:

Քսանեւմէկ տարեկան էր երբ գրեց իր առաջին թատերախաղը Պաալ, որ տեսակ մը կենսագրականն է անտաղանդ մարդու մը –– կիսարոյս, կիսակենդանի ––միանգամայն քննադատութիւնը ընկերութեան:

Պրեխթ կը հետեւէր թատերական բոլորովին նոր պահանջներուն, մանաւանդ բեմադրութեան մէջ: Այս տեսակէտով իր առաջնորդներն էին Սթանիսլաւսքի, Պիսկատոր կամ Մեյրրհոլտ եւայլն:

Պրեխթի կարծիքով թատրոնը պէտք է իրապէս ժողովրդական արուեստ մը ըլլայ: Հանդիսատեսը երբեք պէտք չէ ամբողջովին նոյնանայ հերոսին հետ, որպէսզի ազատ ըլլայ դատելու:

Համոզումներով համայնավար էր: Իր տեսակէտով ընկերութեան գէշ կազմակերպութիւնը ժամանակաւոր է: Պէտք է այնպիսի ընկերութիւն մը, ուր տիրէ բարութիւնը, սէրը եւ համերաշխութիւնը:

Պրեխթի թատերգութիւնը, լրացնելով հանդերձ թատերական բոլոր պահանջները, տեսակ մը քաղաքական ցուցադրութիւնն է իր համոզումներուն: Տեղ մը կը քննադատէ ընկերութիւնը, ուրիշ տեղ մը պատերազմէն օգտուողները:

Երբ Հիթլէր իշխանութեան գլուխ անցաւ, Պրեխթ ինքզինք կամաւոր աքսորի դատապարտեց 1933ին, եւ արեւելեան Գերմանիա մտաւ 1948ին. տասնըհինգ տարուան միջոցին այցելեց Տանիմարքա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Քալիֆորնիա: Աքսորի այս շրջանը գրական արտադրութեան տեսակէտով ամէնէն բեղունն էր: Իր ամէնէն աչքառու եւ գասական գործն է «Կալիլէօ Կալիլէյ», որուն գլխաւոր դերը Կալիլէն յանձնուեցաւ Ամերիկայի մէջ գերասան Զարլս Լէֆթընի «Դժբախտ է այն երկիրը, որ պէտք ունի հերոսի մը», իր թատերգութեան մէջ այս նախադասութիւնը ամէնէն գասական խօսքն է:

Իր թատերգութիւններուն մեծ մասը չարժանկարի վերածուած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

— Ի՞նչ կայ, Մալխաս, ինչո՞ւ ես վախեցնում ինձ: Նրա համար ես դժոխքն անգամ կը մտնեմ, ամէն տեղ կը գնամ...

Մալխասը իշխանի մտերիմ ծառաներից մէկն էր, եւ որքան քաջ էր, նոյնքան եւս խելացի մարդ էր: Նա իւր անվստահութիւնը բացատրեց նրանով, թէ Ռշտունիները սաստիկ զայրացած են Մամիկոնեանների դէմ եւ որտեղ որ հանդիպելու լինեն, անխնայ վրէժխնդիր կը լինեն: Եւ այդ վրէժխնդրութեան ամենածանր մասը, անտարակոյս, կը վիճակուի Սամուէլին, որովհետեւ նրա հօր ձեռքովն է կատարուել նրանց երկրին հասած բոլոր վնասը:

— Ցիմարանո՞ւմ ես, Մալխաս, պատասխանեց երիտասարդը, ընդհատելով նրա խօսքը: –– Աշխէ՞նը, իմ սիրելին, ինձ պէտք է վրէժխնդի՞ր լինի, այդ ի՞նչ ասելու բան է:

— Աշխէնը վրէժխնդիր չի լինի, տէր իմ, այլ նրան շրջապատող քաջերը վրէժխնդիր կը լինեն: Եւ նազելի Օրիորդը հազիւ թէ կը կարողանայ զսպել վայրենի խուժանի կատաղութիւնը:

— Սխալւում ես, Մալխաս, ամբողջ Ռշտունիքը պաշտում է նրան, որպէս իւր աստուածուհուն: Նրա մի խօսքը բաւական է սանձահարելու բոլորին:

Մալխասը մտածութեան մէջ ընկաւ: Մտածութեան մէջ ընկաւ եւ Սամուէլը: Երկու փափաքներ, մինը միւսից աւելի սաստիկ, մաքառում էին նրա մէջ: Առաջինը իւր սիրելի նշանածին տեսնելու իղձը, իսկ երկրորդը, այն վճռական պատասխը, որի իրագործման համար նա ճանապարհ էր ընկած, որի կատարումը նա հանդիսաւոր կերպով ուխտել էր իւր խղճի եւ Աստուծոյ առջեւ...: Այժմ դէպի ո՞րը դիմել: Դէպի սիրած օրիո՞րդը, թէ դէպի ուխտած նպատակը: Երկուսն էլ թանգ էին նրա համար: Բայց սիրոյ կրակը աւելի վառ էր երիտասարդ սրտի մէջ: Նա թէեւ չժխտեց իւր ուխտը, բայց –– յետաձգեց նրան...:

— Լսի՛ր, Մալխաս, դարձաւ նա դէպի սուրհանդակը, դու պէտք է գնաս, որոնես օրիորդին, դու պէտք է գտնես նրան, եւ ինձ շուտով լուր բերես, թէ որտեղ է նա: Կարո՞ղ ես գանել: ' ' ' '

— Կարող եմ, տէր իմ:

— Ես այդ ծովեզրում կը սպասեմ, եւ իմ յոգնած մարդիկներին փոքր ինչ հանգստութիւն կը տամ, մինչեւ դու վերադառնաս: Եթէ հարկաւոր կը համարես, վեր առ քեզ հետ իմ մարդիկներից մի քանիսին:

— Նրանք միայն կը խանգարեն ինձ, տէր իմ: Ես միայնակ կը գնամ:

— Դու այսօր պէտք է ճանապարհ ընկնես:

— Ես հէնց այս րոպէիս կը գնամ: Եթէ Աստուած յաջողէ ինձ՝ գտնել Օրիորդին, յայտնե՞մ թէ իմ տէրը ցանկանում է նրան տեսնել:

— Ցայտնի՛ր:

–– Իսկ եթէ նա չհաւատայ որ ես իմ տիրոջ կողմից եմ ուղարկուած:

— Ցոյց տո՛ւր նրան այդ մատանին:

Սամուէլը հանեց մատանին, յանձնեց սուրհանդակին:

Նա գլուխ տուեց եւ ճանապարհ ընկաւ:

2. ԱՐՏՈՍ

Արտոսը Ռշտունեաց լեռների արքան է: Նա Ռշտունեաց լեռների եւ հսկան է: Նրա սոսկալի ձորերի մէջ ցերեկը տիրում է խորին մթութիւն, իսկ գիշերը՝ անվերծանելի խաւար:

Ամպամած գիշեր էր:

Մի սարաւանդի գոգաւոր բարձրութեան վրայ, դեռ չշիջած խարոյկի կարմրագոյն լոյսը երեւան էր հանում մի քանի մռայլ դէմքեր, որոնք, բոլորած կրակի շուրջը, տաքանում էին: Ամառնային գիշերը, այդ լերան անհիւրընկալ գրկում, սառեցնելու չափ ցով էր: Խարոյկի շուրջը նստած մարդիկը և՛ խօսում էին, և՛ զբաղուած էին իրանց զէնքերով: Մէկը, քարէ յեսանը ձեռին, սրում էր նիզակի բթացած ծայրը, միւսը կարում էր կապարճի քանդուած փոկը, երրորդը կապում էր մազեղէն պարանների խրացները: Մնացածները, մի կոյտի վրայ պառկած, մի առանձին բաւականութեամբ նայում էին կրակին:

Խարոյկից փոքր ինչ հեռու, փաթթուած իրանց թաղեայ հաստ վերարկուների մէջ, գետնատարած պառկել էին ուրիշ շատերը: Խաւարի միջից հազիւ նշմարւում էր եւ վրանների մի շարք, որ իրանց ձեւով հովիւների տաղաւարների նմանութիւն ունէին: Նրանք պատրաստուած էին թանձր, բրդեղէն մոյգ-մոխրագոյն կապերտներից, որոնք անձրեւի ներքոյ այն աստիճան ամրանում են, որ մի կաթիլ անգամ թոյլ չեն տալիս ներս թափանցելու: Դրանց մէջ քնած էին կանայք եւ երեխաներ:

ՐԱՖՖԻ

բարու հետ. սակայն հարց կը ծագի այժմ, թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ՞ որ արեւմտեան պետութեանց եւ Եգիպտոսի (ու արաբական երկիրներու) կապերը բոլորովին խզուին. կը նախընտրէ դիւանագիտական նոր բանակցութիւննե՞րը. սկըսիլ, թէ՝ սպառնալ որ Անգլիան ու Ֆրանսան զինեալ միջամտութեան դիմեն: Այս հարցին եւ Խ. Միութեան բռնելիք դիրքին կախուած է վերջ. Նասրի պատասխանը:

× Համաշխարհային մամուլը թեր ու դէմ կարծիքներ կ'արտայայտէ Լոնտոնի ժողովին ելքին մասին: Նուկոսլաւ թերթ մը կը գրէ թէ ժողովը ձախողութիւն մը եղաւ, բայց կարեւորութիւն չունի, որովհետեւ «կացութիւնը առաւել կամ նուազ չափով կը մնայ այն, ինչ որ էր ժողովէն առաջ. այն առաւելութեամբ, որ զինեալ միջամտութեան մը գաղափարը առ այժմ մէկդի դրուեցաւ»:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլը ցաւ կը յայտնէ թէ արեւմտեան պետութիւնները միակամ չէին, իրարու չանբռնել արդիւնք եղան. Թերթ մըն ալ կ'եզրակացնէ.— «Ճշմարիտ յաղթականը Նասըր եղաւ»:

× Մ. Նահանգներու, Հնդկաստանի, Սպանիոյ եւ նոյնիսկ Անգլիոյ ձախակողմեան թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն թէ պատերազմի սպառնալիքը հեռացաւ, եւ համոզուած են որ կարելի պիտի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ՝ նորանոր բանակցութեանց շնորհիւ:

× Ֆրանսայի նախարարներու խորհուրդը, իր ուրբաթ օրուան նիստին մէջ որոշեց սպասել հինգ պատուիրակներու առաքելութեան արդիւնքին, եւ ապա միայն առնել անհրաժեշտ որոշումները:

× Մինչ այդ, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը շարունակեն ռազմական պատրաստութիւնները:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը հերքեց այն լուրը, թէ անգլօ-ֆրանսական գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին:

× Պանտունկի ժողովին անդամ-պետութիւնները կ'ուզեն բացառիկ նիստ մը գումարել քննելու համար Սուէզի հարցը:

× Եգիպտոս բնակող Ֆրանսացիներուն խորհուրդ տրուեցաւ հեռանալ երկրէն:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ ուրբաթ օր. մաղթեց որ «հինգերու պատուիրակութիւնը յաջողի իր առաքելութեան մէջ, եւ յայտնեց թէ կացութիւնը շատ կը լրջանայ եթէ Նասրի պատասխանը ըլլայ ժխտական:

× Զօր. Գոֆր Լոնտոն մեկնեցաւ. պիտի մասնակցի Միջերկրականի մէջ ֆրանքօ-անգլիական խառն սպայակոյտի մը կազմութեան աշխատանքներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ բացերը վար առնուած ամերիկեան օդանաւին բեկորները գըտնուեցան: Տակաւին չեն ճշդուած միջադէպին բոլոր մանրամասնութիւնները:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ առ այժմ կարելի եղաւ կառավարական տագնապին առաջքն առնել:

ՄԱՐՈՔԻ հմայնավար կուսակցութիւնը առաջարկեց գործակցիլ Իսթիքլալի հետ:

ԿՐԱՍի հիւսիսային կողմը անտառային մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ՝ վեց քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ: Հայրապետ կամաւորներ կը մասնակցին հրդեհը մարելու աշխատանքներուն: Երեք ոստիկաններ զոհ գացին: Երկու հրշէջներ եւ ոստիկան մըն ալ ծանր այրուածքներ ստացան:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ աղէտին պատասխանատուները ճշդելու համար քննիչ յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ոստիկանութիւնը Յուլիսէն ի վեր կը փնտռէր նորածին մանուկ մը առեւանգիչը: Մանուկը մեռած գտնուեցաւ եւ առեւանգիչն ալ ձերբակալուեցաւ: Այս ոճրապարտ արարքը գործեր է, որովհետեւ դրամի պէտք ունէր.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը կ'ուսումնասիրէ ազգային փոխառութեան մը ծրագիրը, որ գործադրութեան պիտի դրուի Սեպտեմբեր 10էն սկսեալ: Փոխառութիւնը պիտի յատկացուի Ալժերիոյ ծախսերուն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը, որ Յուլիս 16ին զինաթափութեան կոչ մը ուղղած էր աշխարհի բոլոր Երեսփոխանական ժողովներուն, Վատիկան ուղար-

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասէրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աննա Պալեան, Թղշակ Ասլանեան, Վարսէն Փափազեան, Ալիս Շիրվանեան, Նուպար եւ Աթանոս Պալեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն եւ հանգուցեալին տան քոյրերուն եւ եղբայրներուն, որոնք ներկայ եղան իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մեծհօր եւ մօրեղբօր

ՄԱՏԱԹ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 18ին, ժամը 4ին Մոնմորանսիի գերեզմանատունը:

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմնի Ցէտանվիլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Տաքէսեան 10 հազար Ֆր., Տէր եւ Տիկին Աչճեան 5000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գասմաճեան 5000 Ֆ. իրենց այցելութեան առթիւ

Գ. Թորոս Գէրպէրեան 5000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, իր մօրը Նազիկ մամա Գէրպէրեանի մահուան առթիւ:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տարապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալօրէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

կեց իր կոչին պատճէնը:

ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻ 5 արուեստագէտներ, որոնք Զուիցերիա մեկնած էին ժողովրդական պարերու ներկայացումներ տալու համար, մերժեցին վերադառնալ իրենց երկիրը:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչին առաջարկած անձնատուութեան պայմանները դժգոհութիւն պատճառեցին յեղափոխական շրջանակներուն մէջ: Կը սպառնան վերսկսիլ իրենց պայքարը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդդիմադիր եւ ձախակողմեան թերթերը բուռն յարձակումներ կը կատարեն Կիպրոսի կառավարիչին՝ Սըր Ճոն Հարտինկի դէմ, որուն յայտարարութիւնը «կրակին վրայ իւղ լեցուց»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ 24).— ձոյլ ոսկի 487.000, նափոլէոն 3560, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17.280, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 418, զուիցերիական 100, պելժիական 8,10 լիր 0,64, փեսեթա 9,20:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ • MARDI 28 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3476

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

•

Ի՞նչ կ'ուզէին Պանք Օթոմանը գրաւողները:

Սուլթան Համիտ արիւնով ողողած էր Հայաբնակ նահանգները:

1894ին տեղի ունեցած էր Սասունի մեծ կոտորածը: Մեծ պետութեանց հիւպատոսները տեղւոյն վրայ ամբողջով քննութիւն կատարած եւ տեղեկագիր պատրաստած էին: Կը սպասուէր, որ կառավարութիւնը պատժէր ջարդի պատասխանատուները: Ո՛չ մէկ քայլ այդ ուղղութեամբ: Ընդհակառակն, ջարդարարները պատիւներու կ'արժանանային:

Իսկ վեց մեծ պետութիւնները, որոնք Պերլինի 61րդ յօդուածին համաձայն, պաշտօն ունէին հսկելու բարենորոգումներուն վրայ, Սուլթանէն մենաշնորհ ստանալու իրենց մրցումին մէջ ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ կ'ընէին ի նպաստ Հայերուն: Երեւոյթները փրկելու համար երբեմն ծանուցագիրներ կու տային եւ կամ իրենց աւագ թարգմանները կը ղրկէին Բ. Դուռ: Իրենց ամէնէն կարեւոր ձեռնարկը բարենորոգումներուն մասին, որ ծանօթ է 1895ի «Մայիսեան Ծրագիր» անունով, արեան հեղեղներու մէջ խեղդուեցաւ:

Փոքր Ասիոյ հայաշատ քաղաքները, մինչեւ Կիլիկիա, մէկ ծայրէն միւսը իրարու ետեւէ ջարդուեցան: Միակ յուսադրիչ երեւոյթն էր Զէյթունի ապստամբութիւնը 1895ի աշնան ու ձմեռը: Մեծ պետութեանց հիւպատոսները միջնորդի դեր կատարեցին սուլթան Համիտի եւ ապստամբներու ղեկավարներուն միջեւ՝ խոստանալով տեղական ինքնավարութիւն տալ յաղթական քաջ լեռնականներուն եւ ապահովեցին դուրսէն եկած յեղափոխական գործիչներու ազատ մեկնումը արտասահման:

1896ին ջարդերը շարունակուեցան աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ: Ո՛չ մէկ բարենորոգում: Դեսպանները իրենց կրաւորական կեցուածքով կը քաջալերէին ջարդի քաղաքականութիւնը: Անոնք նոյնիսկ բացէ ի բաց կը մղէին Սուլթանը, որ ջարդէ Հայերը, քանի որ Հայաստանը կ'ուզէին առանց Հայի:

Պանքայի դէպքը կազմակերպուեցաւ իբրեւ բողոք ջարդի այս քաղաքականութեան եւ մեծ պետութեանց անտարբերութեան դէմ, միաժամանակ պահանջելու համար կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութեան տարրական իրաւունքները

Օսմ. Պանքան՝ հիմնուած ֆրանս. եւ անգլ. դրամագլուխով, օսմ. կայսրութեան մէջ եւրոպական-տնտեսականէ աւելի քաղաքական խիստ մեծ դեր մը կը խաղար: Պանքան օդը հանել՝ կը նշանակէր ուղղակի հարուածել միջազգ. դրամատիրութիւնը, վնասել մեծ պետութեանց կենսական շահերուն, սարսել զանոնք, որ աւելի լուրջ կերպով զբաղին Հայերու վիճակով:

Պանքան գրաւող հայդուկները ո՛չ ոքի վնաս հասցուցին, ո՛չ մէկ անմեղի արիւնը թափեցին: Դրամներուն եւ պաշտօնէութեան հետ վարուեցան իբրեւ իսկական «ճէնթըլմէններ»՝ բոլորին յարգանքը հրաւիրելով իրենց վրայ:

Սեղանի մը վրայ 10,000 հնչուն ոսկի մոռցուած էր իբրարանցումի պահուն: Յեղափոխականները ապահով արկղի մը մէջ դնել տուին զանոնք Թղթածրարներու դէզեր կային զանազան տեղեր. զանոնք ալ մասնանիշ ըրին պաշտօնեաներուն: Մեկնելէ առաջ, առաջարկեցին քննել դրամատան ամէն կողմերը եւ հաստատել որ ո՛չ մէկ փարայի ձեռք տրուած է:

Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն դեսպաններուն ուղղուած գրութեամբ՝ 12 կէտերէ բաղկացած տարրական իրաւունքներ կը պահանջէր հայ ժողովուրդին համար: Բարենորոգումներու երաշխաւորնե-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ԿԸ ՀԱՒԱՆԻ ՏԵՍԱԿՑԻԼ

•

ԲԱՅՑ ՈՒՐԻՇ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Եգիպտոսի նախագահը, զնդ. Կամալ Նասր տրամադիր է տեսակցելու Լոնտոնի մէջ կազմուած հինգ հոգինոց յանձնախումբին հետ, ոչ թէ 18երու համաձայնագիրը քննելու, այլ ուրիշ պայմաններ առաջարկելու համար:

Այս որոշումը տրուած է Եգիպտոսի նախարարական խորհուրդի բացառիկ նիստէն ետք, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, քննելու համար Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին յանձնուած հուաքական ծրագիրը:

Միջին Արեւելքի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ առաջադրուած տեսակցութիւնը որեւէ յանձնառութեան տակ չի դներ Եգիպտոսը, որ բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունի Սուէզի հարցին լուծման համար:

Ինչպէս յայտնի է, հինգ հոգինոց յանձնախումբը կը բաղկանայ Մ. Նահանգներու, Աւստրալիոյ, Եթովպիոյ, Իրանի եւ Շուէտի պատուիրակներէն, նախագահութեամբ Աւստրալիոյ վարչապետ Պ. Մենզիսի: Լիազօրուած է բանակցութիւններ կատարելու ի դիմաց այն 18 պետութեանց որոնք քուէարկեցին Լոնտոնի մէջ կընքուած համաձայնութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն զնդ. Նասրի պատասխանը Լոնտոնի եգիպտական դեսպանատունը ղրկուեցաւ կիրակի գիշեր, յանձնուելու համար Աւստրալիոյ վարչապետին որ անհամբեր պատասխանի կը սպասէր հեռաձայնին գլուխը:

Եգիպտոսի Նախարարական խորհուրդին ժողովէն առաջ զնդ. Նասր մէկ ժամ տեսակցեցաւ իր գլխաւոր խորհրդականին՝ հրամանատար Ալի Սապրիի հետ, որ Լոնտոն գացած էր, խորհրդաժողովին հետեւելու համար, իբրեւ անպաշտօն ներկայացուցիչ:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Եգիպտոս կ'ուզէ չափաւոր դիրք մը բռնել, խուսափելու համար զինուորական միջամտութենէ մը: Բայց եւ այնպէս, յայտնի չէ թէ զնդ. Նասր ի՛նչ պայմաններ պիտի առաջարկէ, հինգ հոգինոց յանձնախումբին հետ խօսած ատեն: Տեսակցութեան վայրն ալ որոշ է, Գահիրէ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ զնդ. Նասր տրամադիր չէ Եգիպտոսէն հեռանալու եւ նկատի առնելու ծրագիր մը ո –

րը խուլ ականջ ձեւացան եւ խաբեբայ խոստումներով կործանումէ փրկեցին եւրոպական դրամատիրութեան միջնաբերդը:

Ու երբ յեղափոխականները միամտօրէն հաւատալով Մաքսիմովի խօսքերուն, պարպեցին Պանքան, անիկա փութաց սուլթան Համիտի մօտ՝ իր ձեռք բերած «յաղթանակ»ին աւետիսը տանելու համար Եըլտըզի մեծ մարդասպանին եւ անոր ականջին ի վար փսփսաց.

— Ջարդեցէք, Վեհափառ, ջարդեցէք:

Արդիւնքը յայտնի է: Պոլիսը ողողուեցաւ արեան մէջ... Մաքսիմով ուրախ էր: Լոպանովի դիւանագիտութիւնը կը յաղթէր: Իսկ միւս մեծ պետութիւնները Պիղատոսի նման կը լուային իրենց ձեռքերը:

Մաքսիմով 5000 կարմիր ոսկի կը ստանար Օսմանեան դրամատունէն՝ իբրեւ վարձատրութիւն իր «ծառայութեանց»...

Իսկ անպաշտպան հայ ժողովուրդը կը յանձնուէր իր դահիճի քմահաճոյքին.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐԷՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի «Գրական Թերթը» (Լիտերատուրնայա Կազետա) նորէն կը յուզէ պատմութեան դասագիրքերու վերաքննութեան խնդիրը:

Պատմագիր մը, Նովոսելսկի, երկար ուսումնասիրութեամբ մը դիտել կու տայ թէ խորհրդային պատմութեան դասագիրքերն ալ վարակուած են «անձի պաշտամունքով:»

Այս առթիւ կը յիշէ Իվան Ահեղը, զօրավարներ Սուվորովը եւ Կուտուզովը, որոնք իբրեւ «յառաջդիմական» ցոյց տրուեցան հայրենական պատերազմին ատեն, մինչդեռ կը ծառայէին ցարական աշխարհակալութեան:

Հայրենասիրութեան կրակը արծարծելու համար, շքանշաններ ալ հաստատուեցան վերջին երկու զօրավարներուն անունով, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին:

Եւ պատմագիրները գործի ձեռնարկեցին ղեկավարութեամբ Սթալինի, անոնց կատարած քաջագործութիւնները մարքսեան տեսակէտով դատելու համար:

Նովոսելսկի ուրիշ վերաքննութիւն մը եւս կը կատարէ:

Վինելի կը գտնէ ռուս ժողովուրդին եւ կայսրութեան միւս ազգերուն յարաբերութեանց պատմութիւնը:

Ճիշդ չի գտներ Սթալինի օրով քարոզուած այն տեսութիւնը թէ ռուսական տիրապետութեան դէմ պայքարողները միայն «յետադիմական խուժարարներ» էին, Կովկասի, Լեհաստանի կամ Կեդր. Ասիոյ մէջ:

րուն հիմնական կէտը՝ միջազգային հսկողութիւնը մերժած էր արդէն: Իտալիա կ'ուզէր որ տեսակցութիւնը տեղի ունենայ Հռոմի մէջ: Ուրիշներ կը նախընտրէին Ժընեւը: Տարակոյս չկայ թէ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ Եգիպտոս վճռապէս մերժէ առաջարկուած միացեալ ծրագիրը

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԿՈՉԸ

Խ. Միութեան զինուորական պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», Օգոստ. 26ին ազդարարութիւն մը ուղղեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, շեշտելով թէ որեւէ փորձ զինու զօրութեամբ պարտադրելու Լոնտոնի ծրագիրը՝ պիտի ունենայ ծանր հետեւանքներ, «որոնք պիտի պիտի չսահմանափակուին Սուէզի շրջանին մէջ: Այն ատեն ընդհարումը պիտի ծաւալի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, թերեւս այդ սահմաններէն ալ անդին: Այդպիսի ընդհարում մը անդարմանելի հետեւանքներ պիտի ունենայ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, վասնզի մարդկութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը չէտակ պիտի չգտնէ իրենց արարքը, իբրեւ նախայարձակում Եգիպտոսի դէմ»:

Թերթը որեւէ խօսք չի պարունակեր Խ. Միութեան դիրքի մասին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ազդարարութեան, քանի որ «Կարմիր Աստղ»ը Մոսկուայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան օրկանն է: Այս խմբագրականէն քանի մը օր առաջ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ ալ կը յիշեցնէր թէ բռնի գործողութեան մը հետեւանքը պիտի ըլլայ արդար պատերազմ Արաբներու կողմէ: «Այն ատեն Արաբները մինակ պիտի չմնան: Կամաւորներ պիտի հասնին ամէն կողմէ: Եթէ իմ տղաս ալ կամաւոր գրուի, ես չեմ կրնար ընդդիմանալ»:

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, եւս խմբագրական մը հրատարակե –

Եւ կը բացագանչէ.

— «Մեր ընկերները մոռցե՞ր են որ ցարական Ռուսիան, համաշխարհային յետադիմութեան միջնաբերդը, ժողովուրդներու բանտն էր: Անոնք առանց նկատի առնելու դարաշրջանը եւ պարագաները, ազգային շարժումները ներկայացուցած են իբրեւ օտար պետութիւններէ դրդուած ձեռնարկներ»:

Այս դիտողութիւնը կապ ունի մասնաւորապէս Կովկասի ժողովուրդներուն ապստամբութեան հետ:

Օրինակ, Տաղստանի (Հիւս. Կովկաս) պատմագիրները խստօրէն քննադատուեցան 1950ին, վասնզի իբրեւ ազատագրութեան հերոս ներկայացուցած էին հաչակաւոր Շամիլը, որ արիաբար կռուեցաւ ցարական բռնակալութեան դէմ:

Այս տեղեկութիւնները քաղած ատեն, միտքս ինկաւ, նաեւ մեր պարագան:

Բոլշեւիկները — նախկին սոցիալ-դեմոկրատներ — տարիներով «բուրժուա-նացիոնալիստական, ռէակցիոն տենդենցներ» վերագրեցին հայ ժողովուրդի ազատագրական մարտնչումներուն, մասնաւորապէս վարկաբեկելու համար Հնչակն ու Դաշնակը:

Բայց երբ երկրորդ Աշխարհամարտը պայթեցաւ, արտօնեցին որ գիրքեր գրուին Վարդանանց պատերազմի, Սասունցի Դաւիթի, Պապ թագաւորի եւ Դաւիթ Բէկի մասին:

Յետոյ, «Մեր Հայրենիք» երգել տուին հայ զինուորներուն, կրակը ձեռնտուելու համար:

Եւ վերջապէս արտօնեցին Րաֆֆիի գիրքերուն հրատարակութիւնը:

Վա՞ր չի՞ց[?] որ նոր վերաքննութիւն մը կատարեն, հակառակ ուղղութեամբ:

ՎԱՀԷ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՇԱԹԵԼ ԿԻՒՅՈՆ, 25 Օգոստ. — Խումբ մը հայրենակիցներ որոնք օգափոխութեան եկած են, «Յառաջ»ի խմբագրին այցելութեան առթիւ հետեւեալ գումարները կը տրամադրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան հիմնադրամին համար.—

Պրիւսէլէն Պ. Վ. Սարաֆեան	1000 Ֆր.
Մօնռուժէն Պ. Ա. Իբրանեան	2000 Ֆր.
Նիսէն Պ. Մ. Առաքելեան	2000 Ֆր.
Ալֆորվիլէն Պ. Հ. Յակոբեան	1000 Ֆր.
Փարիզէն Պ. Տ. Գապաճանեան	1000 Ֆր.
Փարիզէն Պ. Գահարեան	1000 Ֆր.
Պրիւսէլէն Տիկ. Հեքիմեան	1000 Ֆր.
Փարիզէն Պ. Ա. Տարօնեան	2000 Ֆր.
Լիոնէն Պ. Ս. Գաչխեան	1000 Ֆր.
Փարիզէն Պ. Յ. Գրիգորեան	1000 Ֆր.
Գումար	16,000 Ֆր.

լով առաջին էջին վրայ, դիտել կու տայ թէ Սուէզի վրայ միջազգային հսկակշիռ հաստատելու առաջարկը ամերիկեան գաղթատիրութեան ծրագիր մըն է: Թերթը այս առթիւ կը յիշէ նաեւ զինուորական պատրաստութիւնները, բացատրելով թէ այդպիսի «արարքները կ'ըսան տեղի տալ միջազգային բարդութեանց: Զինեալ միջամտութեան պատրաստութիւններ կատարել՝ կը նշանակէ բացէ ի բաց ապարեկ կարդալ ազատասէր եգիպտացի ժողովուրդին եւ Արեւելքի բոլոր ազգերուն որոնք կը պայքարին իրենց ազգային անկախութեան եւ ինքնիշխանութեան համար: Այդ մարտահրաւէրը չի կրնար նպաստել խաղաղութեան»:

Թերթը յետոյ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, խաղաղութեամբ լուծելու համար Սուէզի վէճը, բանակցութիւններ կատարելով արդարութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, Լոնտոնէն Ուաշինկթըն վերադառնալով, կոչ մը ուղղեց Ե -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ

Միշտ լսած էինք ու գիտէինք, թէ երկու Կաթողիկոսութիւն ունէինք՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը եւ Կիլիկեան, ու երկու Պատրիարքութիւն՝ Պոլիս եւ Երուսաղէմ:

Արդ, քանի մը օրէ ի վեր մեզի կ'առաջարկեն հոգեւոր հինգերորդ կեդրոն մը, որ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում»ի մեր «յարգարժան»ներուն եւ իրենց կուսակիցներուն մտքին մէջ կոչուած է փոխարինելու ախորժակներ սրող Անթիլիասի Աթոռը եւ որ Ջրանցքի Կաթողիկոսարան մը պիտի ըլլայ...

Բարձրաստիճան ու ամենազօր պաշտպաններ եւ նպաստաւոր գետին փնտռող ղեկավարները «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում» անուանեալ կազմակերպութեան եւ անոր շուրջ ոլորտացող կուսակցութիւններուն, Սուէզի Հարցին առիթով գտած են հրաշալի աղբիւր մը՝ իրենց փրկութեան վերջին յաստը՝ ջրանցքը... Ջրանցքի Կաթողիկոսարան մը...

Դրամը գոյութիւն ունի. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը քարուքանդ ընելու իրենց արշաւին մէջ, մեր «յարգարժան եկեղեցապաշտպաններ»ը ամիսներէ ի վեր կը ծախսեն հսկայական գումարներ, որոնք կարող էին՝ եթէ կիրքն ու ատելութիւնը իրենց միակ նպատակակէտը չըլլային, անհետացնել տալ թշուառութեան որջերու՝ մեր գաղթակայաններու մէկ մասը, իրականացնել կառուցումը առնուազն թանուորական արդիական աւանի մը, ուր կրնային ապաստան գտնել աղտի ու ախտի մէջ տուայտող մեր բազմահազար հայրենակիցները:

Դրամը չէ պակսողը, քանի որ ըլլա՛յ Հալէպի, ըլլա՛յ Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ, փաստաբաններու, մամուլի պայքարի, դատարկապորտ գործակատարներու եւ ոսկրացած մակաբոյծներու համար հարիւր հազարաւոր ոսկիներ դուրս տուած են մեր քաղքենիներուն գրպաններէն, անխախտաբար այն գումարներէն, զորս որոշ Պետութիւն մը եւ որոշ Կուսակցութիւն մը ծախսած են հայ համայնքին միասնականութիւնը ականահարելու համար:

Քանի որ դրամը չէ պակասը եւ քանի որ հակա–Անթիլիասական պայքարի վարիչներուն իսկ կարծիքով զանգուածները իրենց հետ են, լաւագոյնը պիտի ըլլար կազմակերպել զանգուածային գաղթ մը դէպի Ջրանցք: Հաստատել հոն նոր պաշտամունքը, զոր կը ճշդորոշեն, Ատելութեան ու Երկպառակութեան Կրօնին նոր չաստուածներով:

Ցաւօքին հերթին այս բոլորը այնքա՜ն անբնականոն բաներ կը թուին, որ ցնդաբանութիւններ դուրս տալու երեւոյթն ունինք: Բայց եւ այնպէս, աւա՜ղ, ճիշդ է, անուրանալի ճշմարտութիւն է այն ինչ որ կ'ըսենք:

«Եկեղեցապաշտպաններ»ը իրօք միախառնեցին Կաթողիկոսարանն ու Ջրանցքը: Անոնք իրօք ստանձնեցին ապագայ Խալիֆայի պաշտպանութեան: Եւ Անթիլիասի Աթոռը ականահարելու համար, անոնք իրօք դաշինք ու զինակցութիւն կնքեցին դաւադիր բոլոր կուսակցութիւններուն հետ: Որդեգրեցին կործանարար բոլոր տեսակէտներն ու վարդապետութիւնները: Թեւ բացին բոլոր հովերուն ու հոսանքներուն:

Բայց այդ մանրատտիկ Սամսոնները պիտի չկարենան տապալել Տաճարը: Առաւելն պիտի փութացնեն իրենց անկումը եւ կորստեան պիտի մատնեն կոյրգկուրայն իրենց հետեւողները:

Ոչ ոք իրենց հաշւոյն նման բան մը կը ցանկայ, ոչ ոք նման բան մը կը ցանկայ մանաւա՛նդ այն քանի մը հազուագիւտ կուսակիցներուն, զորս ցարդ յաջողած են որսել:

Եւ մենք այդ կեղծ Սամսոնները՝ պիտի փրկենք՝ նոյնիսկ հակառակ իրենց կամքին ու ցանկութեան... Որովհետեւ մէկ հատիկ, նոյնիսկ ամէնէն յետին Հային կեանքն ու ապագան կարեւոր ու նուիրական են մեզի համար... Եւ շատ ու շատ կարեւոր ու նուիրական....

(Խմբ. «Այգ»ի) ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Այս պահուս Սուէզի Ջրանցքը քաղաքական–դիւանագիտական փոթորիկ մը կը յարուցանէ՝ ծանօթ պատճառներով: Մէկ օրէն միւսը, արեւմտեան պետութիւններ վտանգուած նկատեցին իրենց շահերը Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումով: Եթէ Միացեալ Նահանգները նուազ կը հետաքրքրուին Սուէզով, Փանամայի Ջրանցքը կենսական խնդիր մըն է իրենց համար: Նախ քան այդ Ջրանցքին կառուցումը, նաւերը Ատլանտեանէն դէպի Խաղաղական եւ կամ հակառակ ուղղութեամբ նաւարկելու համար ստիպուած էին մինչեւ Հոռնի հրուանդանը իջնել ու Հարաւային Ամերիկայի շրջանը ընել: Տաժանելի ու երկար ճամբորդութիւն մը:

1914 Օգոստոս 15ին էր որ Ջրանցքը օգտագործման յանձնուեցաւ միջազգային նաւարկութեան: Ճշմարտութիւն է սակայն, որ Ամերիկացիք երբ ստանձնեցին Ջրանցքին շինութիւնը, առաւելապէս ռազմագիտական, ազգային պատճառներէ մղուած էին: Սակայն այժմ, Ջրանցքը չի համապատասխաներ նաւարկութեան յարաճուն վերելքին, ու ռազմական պահանջներուն եւ Միացեալ Նահանգները կը գտնուին Ջրանցքին ներկայ կառուցուածքը բարեփոխելու կամ այլ միջոց մը որոնելու հարկադրանքին տակ:

Ամերիկայի տիրակալները, Սպանիացիք, Նոր Աշխարհի վրայ ոտք դնելէ յետոյ, երկար հետախուզութիւններ կատարեցին Խաղաղականը Ատլանտեանին հետ հաղորդակցութեան դիւրին ճամբայ մը գտնելու համար: Ի վերջոյ հաստատեցին թէ Կեդրոնական Ամերիկան երկար ու նեղ ցամաքամաս մըն էր, որ իրար կը միացնէր Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու գանգուածեղ հողամասերը: Սակայն, նշմարեցին որ Կեդր. Ամերիկայի այդ 2000 քիլոմեթրէ աւելի երկարութիւն ունեցող բնական թումբը լայն էր իր հիւսիս-արեւմտեան սահմաններուն վրայ ու աստիճանաբար կը նեղնար իր հարաւարեւելեան մասին վրայ: Ի մասնաւորի կարգ մը կէտեր նեղ պարանոցներ կը կազմէին ու կարելիութիւն կը ստեղծէին ցամաքային ճամբաներու ու մանաւանդ ջրանցքներու շինութեան: Այդ կէտերն էին Թեհուանթեփեկի, Կուաթեմալայի, Նիքարակուայի պարանոցները, մօտաւորապէս 250 քիլոմեթր լայնքով, նաեւ Շիրիքիի, Փանամայի, Սան–Պլասի պարանոցները, յաճախ 70 քիլոմեթրէն նուազ լայնքով: Եւ վերջապէս Գոլոմպիոյ Արթրաթօ գետին հովիտը, Տարիէնի ծովախորշը առաջնորդող: Սակայն, այդ պարանոցներէն մաս մը, իր բարձրաբերձ լեռներով անհնարին կը դարձնէր որեւէ գործնական կարելիութիւն:

1529ին, Ալվարօ տէ Սաավետրա, կը թելադրէր ջրանցքներ կառուցանել Թեհուանթեփեկի, Նիքարակուայի, Փանամայի կամ Տարիէնի կէտերուն վրայ: Դարերու ընթացքին քանիցս ծրագիրներ կազմուեցան առանց արդիւնքի: Ամերիկացիք 1849էն սկսեալ իրենց նախընտրութիւնը կեդրոնացուցին Նիքարակուայի գծին վրայ եւ մենաշնորհի համաձայնագիր մը ստորագրեցին Նիքարակուայի կառավարութեան հետ: Իրօք, կարծէք բնութիւնը այդ կէտին վրայ համախմբած էր ջրանցքի մը շինութեան բնական բոլոր յարմարութիւնները: Այսպէս, Նիքարակուայի լիճը ծովուն մակերեսէն միայն 33 մեթր բարձր, ջուրի հսկայ շտեմարան մըն էր եւ որուն արեւմտեան եզերքները Խաղաղականէն բաժնուած էին 30 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ ցած հողաշերտով մը: Իսկ լիճին ջուրերէն ծագում առնող գետ մը Րիօ Սան Խուան, հեշտ վազքով մը կ'իջնէր դէպի Ատլանտեան, դիւրաւ ջրանցքի վերածելի հովիտ մը հիւսելով: Ուրեմն, կը մնար բնութեան գծած ուղին աւարտել, մէկ կողմէ գետը նաւարկելի ջրանցքի մը վերածելով, իսկ միւս կողմէ լիճը միացնելով Խաղաղականին՝ երկրորդ ջրանցքով մը ու համապատասխան Էքլիւզներու ցանցով մը, լիճին բարձրութեան համար: Միջանկեալ ըսենք որ Էքլիւզ (սահանք, սահանադուռ՝ ըստ Նուպարեանի) կը կառուցուի ջրանցքներու վրայ, հողային անհարթութեան հետեւանքով բարձրութեան տարբերութիւնները դարմանելու եւ ջրանցքը նաւարկելի դարձնելու համար: Յատուկ դռներ պէտք եղած պարագային կը բացուին ու կը փակուին ջրային երկու բարձրութիւններէ նաւը անցնելու համար:

1879ին Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենար միջազգային խորհրդաժողով մը, միջովկիանոսային ջրանցքներու ուսումնասիրութեան նպատակաւ, որուն կը նախագահէր Ֆէրտինան տը Լէսէփս: Խորհրդաժողովը, իր նախագահին ճնշումով կ'ընդունէր որոշում մը, որ կը հաստատէր թէ առանց Էքլիւզի կարելի էր Փանամայի պարանոցին վրայ նաւարկելի ջրանցք մը բանալ, Ատլանտեանը միացնելով Խաղաղականին: Ֆէրտինան տը Լէսէփս նոյն դրութեամբ իրականացուցած ըլլալով Սուէզի Ջրանցքին շինութիւնը, կը բաղձար Փանամայի վրայ եւս տեսնել իր ծրագրին իրագործումը: Ըստ Լէսէփսի նախատեսութիւններուն, Փանամայի Ջրանցքէն հանուելիք հողերուն քանակութիւնը Նիքարակուայէն նուազ պիտի ըլլար: Սակայն ան նկատի չէր առած խոնաւ ու վատառողջ կլիման, եւ այդ վայրերուն հողերու անկայուն ու սահելու հակամէտ վիճակը: 1883ին ծրագիրը կը նախատեսէր 80 քիլոմեթր երկայնքով ջրանցք մը՝ ծովուն մակերեսին հաւասար գծով, որ պիտի ունենար 29 մեթր լայնք եւ 8 մեթր խորութիւն: Նման ջրանցքէ մը հանուելիք հողին քանակը կը գնահատէր 120 միլիոն խորանարդ մեթր: Սուէզի Ջրանցքէն հանուած էր 75 միլիոն խորանարդ մեթր: Մինչդեռ, երբ Ամերիկացիք վերջացուցին Ջրանցքը, 259 միլիոն խորանարդ մեթր հող հանուած էր....:

Ֆրանսական Ընկերութիւնը, 55 միլիոն խորանարդ մեթր հող փորելէ վերջ, 1887ին դադրեցուց աշխատանքները, դրամագլուխի չգոյութեան հետեւանքով: Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ համաձայն էին որ Ամերիկան ստանձնէ շինութիւնը: Բայց, Երեսփ. Ժողովը կը տատամսէր, հակառակ Ֆրանսացի ճարտարապէտ Պիւնօ Վարիլլայի կատարած պատասխօսութիւններուն ու խորհրդակցութիւններուն: Ճիշդ այդ առենները Նիքարակուայի Փելէ լերան հրաբուխի բորբոքման հետեւանքով Նիքարակուայի կառավարութիւնը հրաբուխին նկարով դրոշմաթուղթ մը կը հանէր հրապարակ: Բարեբախտ առիթ մըն էր այդ Ֆրանսացի ճարտարապէտին համար: Իսկոյն ամերիկացի իւրաքանչիւր ծերակուտականի մէկ մէկ օրինակ կը ղրկէ այդ դրոշմաթուղթէն: Ասիկա բաւական էր հրաբխական նպաստաւոր գետին մը ստեղծելու եւ ահա 1902 Յունուար 9ին Ամերիկայի ծերակոյտը կը քուէարկէր Փանամայի Ջրանցքին շինութիւնը, ու մէկդի կը նետէր Նիքարակուայի ծրագիրը, վայրին հրաբխային հանգամանքը նկատի ունենալով: Այսուհանդերձ Ամերիկացիք անիրագործելի նկատեցին Լէսէփսի առանց Էքլիւզի ծրագիրը ու ընդգրկեցին Էքլիւզներու դրութիւնը: Էքլիւզներու իւրաքանչիւրին երկայնքը 304,8 մեթր, լայնքը 33,5 մեթր իսկ խորութիւնը 11 մեթր ջուրին մէջ մխուած նաւերու անցքին համար բաւա–

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Պետրոս Մաղաքեանի եւ Ստեփան Էքշեանի հետ, Թովմաս Ֆասուլեաճեան եղած է մէկը՝ հայ բեմի հանճարին՝ Պետրոս Ադամեանի վարպետներէն, եւ ինքն է որ առաջին անգամ իր խոր տեսողութեամբ եւ յստակ ճանաչողութեամբ գնահատած է ապագայ ողբերգուին արժանիքը:

1880ին, Վարդովեանի գործն ալ կը դադրի ու կը քայքայուի: Այդ շրջանին Պրուսայի կուսակալը, որ քաջ Ֆրանսագէտ մըն էր եւ թարգմանիչ՝ Մոլիէրի գործերուն, հրաւէր կ'ուղղէ Ֆասուլեաճեանին գալ Պրուսայ եւ ներկայացնել Ֆրանսական դասական թատրոնի վարպետին գործերը: Ֆասուլեաճեան կը կազմէ խումբ մը, որուն մէջ տեղ կուտայ նաեւ նոյն ժամանակի արեւմտահայ բեմի լաւագոյն կատակերգակին՝ Թրեանցի, եւ կը մեկնի Պրուսայ:

Հոն, այդ խաւարակուռ կեդրոնին մէջ, արեւմտահայ թատերախումբը լոյս ու արեւ կը սփռէ, ներկայացնելով Մոլիէրի լաւագոյն գործերը, եւ ուր՝ Ֆասուլեաճեան մեծ համբաւ կը տիրանայ մանաւանդ Թարթիւֆով:

Պրուսայի թատերական գործին փակումէն ետք, Ֆասուլեաճեան կը մեկնի արտասահման եւ հոս ու հոն պարբերական ներկայացումներ կը սարքէ, մինչեւ որ 1888ին կը վերադառնայ Պոլիս, ուրկէ երկու տարի ետք կը մեկնի Սամսոն:

Սամսոնի թատերական շրջանը կը սկսի փայլուն կերպով, սակայն, ցաւալի դէպք մը վերջ կուտայ յաջողութեամբ սկսած այդ գործին ալ: Խումբին գլխաւոր դերասանուհին՝ Հերանոյշ, որ Ֆասուլեաճեանի ձեռքին տակ լրացեալ արուեստագիտուհի մըն էր դարձած, կարճատեւ ու դժնդակ հիւանդութեան մը հետեւանքով կը մահանայ: Այս դէպքը ոչ միայն պատճառ կ'ըլլայ որ կասի գործը, այլ նաեւ հիմնովին կը սարսէ վարպետին բովանդակ էութիւնը, որ կորաքամակ եւ բոլորովին ընկճուած՝ կը վերադառնայ Պոլիս:

Ատեն մը առանց գործունէութեան կը մնայ: Հերանոյշի մահը կարծես բոլորովին ջլատած ըլլար այս յարաշարժ ու կորովի մարդուն աշխատանքի թափը: Բայց 1891ին, դարձեալ թօթուելով իր բաշը, առիւծը ոտքի կ'ելլէ եւ կարգ մը նորահաս ուժերու գլուխը անցնելով կը մեկնի Ռոտոսթօ, ուր կ'արժանանայ փայլուն ընդունելութեան:

Յաջող թատերաշրջան մը անցընելով հոն, յաջորդ տարին կը վերադառնայ Պոլիս, կը կազմէ թատերախումբ մը եւ Սկիւտարի ու Գատըգիւղի մէջ կը սկսի ներկայացմանց շարքի մը: Իր այս նոր խումբին գլխաւոր ուժերը կ'ըլլան Սիրանոյշ եւ Դաւիթ Թրեանց: Այս շրջանին կը ներկայացնէ Գամելիազարդ Տիկինը, Մոլիէռի Երեւակայական հիւանդը եւ Արշակ Չօպանեանի Մութ խաւերը: Հայ հասարակութիւնը անօրինակ ընդունելութիւն մը կ'ընէ այս խումբին: Սակայն նոյն այդ շրջանին Մնակեան ալ թատերախումբի մը գլուխն անցած մեծ գործունէութիւն մը ունէր Պոլսոյ մէջ, այնպէս որ թատերական գործը ճիւղաւորման եւ բաժանման վտանգին տակ կը գտնուէր:

Ֆասուլեաճեան շատ ջանք կը թափէ այս երկու անջատապէս գործող ուժերը միացնելու համար, սակայն Մնակեան անդրդուելի կը մնայ անջատ գործելու իր տեսակէտին մէջ: Ապահովաբար, եթէ Մնակեան Ֆասուլեաճեանի առաջարկը ընդունէր գար ու միացած ըլլար իրեն, թերեւս հայ բեմը Պոլսոյ մէջ աւելի փայլուն դիրք մը ստանար: Ալեքսանեան, Սիսակ, Զափրաստ, եւ ուրիշ նման կարեւոր ուժեր պիտի գային զօրացնելու Ֆասուլեաճեանի սկսած գեղեցիկ գործը, որ սակայն, աւա՜ղ, կը խամրի ու կը մեռնի...

Պոլսոյ մէջ Ֆասուլեաճեանի վերջին ներկայացումը կ'ըլլայ Փարիզու Աղքատները մելոտրամը, որ կը ներկայացուի Բերա, Թաքսիմի թատրոնին մէջ:

Ժողովրդային սառն անտարբերութեան մը մէջ կ'անցնի այս ներկայացումը, պարապ աթոռներու եւ օթեակներու առջեւ: Այդտեղ, Ֆասուլեաճեան կը տեսնէ ու կը կարդայ իր դառն ճակատագիրը: Կը խորհի որ պէտք է մեկնիլ, թափառիլ, ուրիշ քաղաքներ երթալ, նոր բեմ ու նոր հասարակութիւն որոնել: Անմիջապէս կը թողու Պոլիսը, կը մեկնի արտասահման, եւ այս անգամ այլեւս չվերադառնալու հաստատ որոշումով դէպի այն բեմը, որուն վրայ այնքա՜ն ծափեր ու կեցցէն հիւսած էին իր համբաւը:

Ութը երկար տարիներ կը թափառի հոս ու հոն:

Պուլկարիան եւ Ռումանիան իր վերջին հանգրուանները կ'ըլլան.

Պուլկարիոյ մէջ ծանրապէս կը հիւանդանայ: Այդ երկարատեւ հիւանդութեան ընթացքին ամէն խնամք ու հոգածութիւն կը շռայլուի իրեն եւ նոյնիսկ իր մեկնումին առթիւ Պուլկարահայերը կարեւոր գումար մըն ալ կը հանգանակեն, որպէսզի արտասահման երթայ ու դարմանուի:

Ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարիզ, մասնագէտ բժիշկներու դռները բախելու համար:

(3 - Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՔԱՐԼՍՐՈՒՀԻ ՎՃԻՌԸ

Օգոստոս 18ին, Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, Համայնավարութիւնը հռչակուեցաւ հակասահմանադրական կազմակերպութիւն։ Կառավարութեան կողմէ գրաւուեցան կուսակցութեան պատկանող բոլոր գոյքերը, — տպարան, գրասենեակ, ակումբ, եւայլն, — եւ 1000 մարքի մօտ գումար մը։

Համայնավար պարագլուխները անմիջապէս փախուստ դիմեցին. փորձեցին անցնիլ խորհրդային սահմանը, սակայն, ձերբակալուեցան ոստիկանութեան կողմէ։

Վարչապետ Ատենաուէրի կառավարութեան պահանջն էր, բանաձեւուած վերջին մէկ քանի տարիներու ընթացքին, — իրականացաւ։

Լուրը ճառմբի մը տպաւորութիւնը գործեց եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ։ Շատեր ծափահարեցին Քարլսրուհի Ատեանին այս որոշումը, համայնավարները բողոքեցին, ուրիշներ՝ քննադատեցին։

Ցանկարծակի այս որոշումը քննադատողներուն մաս կը կազմեն նաեւ, Դաշնակցային Գերմանիոյ հակահամայնավար թերթերուն քաղաքական տեսաբանները։ Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ, համայնավարութիւն գոյութիւն չունէր արդէն Գերմանիոյ մէջ։

Իրականութիւն է, որ «կարմիր»ները տժգոյն թիւ մը կը ներկայացնէին, Պոննի կառավարութեան սահմաններուն մէջ։

Իրականութիւն է որ գերման ժողովուրդը, — մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը — արգահատանք ունէր միայն մարքսիզմ – լենինիզմի մունետիկներուն հանդէպ։

Ընտրական պայքարները ցոյց տուին, թէ համայնավարները համախոհներ չունէին։ Ուժ չէին ներկայացներ։ Տկար էին։

Ուրեմն, ինչո՞ւ այս քայլը։

Պայքարի սկսելէ առաջ իսկ, եւ յաղթանակին ապահով հաւանքը, գլխաւոր երկու պատասխաններ ունի.

1. Հարկ էր արգիլել համայնավարութիւնը, որովհետեւ արգիլուած էր նէօ-նացիական շարժումը։

2. Համայնավարները իրենց յարձակումին թիրախը դարձուցած էին վերակազմուող գերման բանակը։

Առաջինը, ընկերային, աւելի ճիշդը դեմոկրատական հնաբոյր սկզբունք մը կը յիշեցնէ. — Երբ կը զարնես ձախին, հարկ է նաեւ աջին զարնել, հաւասարակշռութիւնը չխանգարելու համար։

Երկրորդ պարագային, — բանակը, — առարկութիւնը տեղին կրնար նկատուիլ, եթէ պայքարող թեւը ի վիճակի ըլլար այդ վերակազմութիւնը չէզոքացնելու։

Վարչապետ Ատենաուէրի պահանջին իրականացումը քննադատողները, այս բոլորին վրայ կ՚աւելցնէին նաեւ՝ ազատութեան կաշկանդումը։ Անշան հոսանքի մը նոյնքա՛ն աննշան գործունէութիւնը խափանելու համար, կ՚արժէ՞ր Դաշնակցային Հանրապետութեան ճակտին փակցնել այս մակդիրը...

Այսուհանդերձ, կայ տակաւին հարցին ամէնէն ծանրակշիռ երեսը։

Արեւելեան Գերմանիոյ ձայնասփիւռը յայտարարեց. — Ատենաուէրի կառավարութիւնը աւելի քան դժուարացուց Գերմանիոյ վերամիացումը։

Վարչապետ Ատենաուէր եւ իր գործակիցները լա՛ւ գիտէին անշուշտ, թէ նման որոշում մը նոյնի՛սկ անհաւանական կը դարձնէր երկու Գերմանիաներու միացումը։

Ա՞յս է արդեօք վարչապետ Ատենաուէրի ուզածը...

Վստահաբար կոմունիստները կը կեդրոնացնեն այս քաղաքականութիւնը վարող անձնաւորութիւններուն վրայ. Վարչապետ Ատենաուէր մոլեռանդ հակառակորդն է Վերջին կարգադրութիւնը,— խելքն ու ամբողջ իրեն գործը, — միապետութեան մը առաջին հովերուն տպաւորութիւնը կը գործէ։

Մինչդեռ, բոլոր մեծ թերթերուն կողմէ մասնանշուած եւ ահագին աղմուկ յարուցանող այս հարցը, ցուրտ բառեր կը նետէր միայն վարչապետ Ատենաուէրի շրթներուն,— Գերմանիոյ վերամիացումը միջազգային հարց մըն է եւ չի կրնար առընչութիւն ունենալ համայնավարութեան հետ...

Ինչ որ ճիշդ չէ։

«Միջազգային հարց» ըսելով, կը հասկցուի, բնականաբար, Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի իրաւարութիւնը։ Առաջին օրէն իսկ, երեք տէրութիւնները համաձայն են Գերմանիոյ վերամիացման։ Գլխաւոր ընդդիմացողը Մոսկուան է։ Վարչապետ Ատենաուէրի առած քայլով «ազատ ընտրութեանց» տեսութիւնն ալ ջուրը կ՚իյնայ։

Ընկերային – քաղաքական հարցերուն մէջ, ինչպէս՝ պատմական, զուշակութիւնները արժէք չեն ներկայացներ։ Այս պարագային, կարգ մը նախատեսութիւններ կ՚ըլլան։ Տաք ու պաղ հովեր կրնան փչել Գերմանիոյ վրայ։ Համայնավարութիւնը արգիլելով, Ատենաուէրի կառավարութիւնը կը զօրացնէ ընդդիմադիրները, — Նէօ-Նացիները, որոնք առաջիններէն աւելի կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնեն, յատկապէս՝ իրենց երիտասարդ համախոհներով։

Միամտութիւն է ենթադրել, որ պաշտօնապէս արգիլուած շարժում մը... անշարժութեան ենթարկուի։ Պատմութեան մեծագոյն յաղթանակները գարբնուած են «արգիլեալ»ներու բայուկներով։

Ծայրահեղական զոյգ շարժումները, — Նէօ-Նացի եւ համայնավարութիւն, — արգիլելով, ներկայ կառավարութիւնը բնական եւ իրաւական զուգահեռ մը կըրնայ ստեղծել երկուքին միջեւ։ Այսինքն՝ նոր նացիներն ու համայնավարները կըրնան միանալ, աւելի ուժեղ կերպով լսելի դարձնելու համար իրենց ձայները. ինչ որ հաւանական է եւ սպասելի։

Որքան ալ իրարու հակադիր՝ միեւնոյն կացութիւնը կը պարտադրէ անոնց մերձեցումը։ Ի մասնաւորի՝ երբ գործարաններու մէջ աշխատող բանուորներն են երկու կազմակերպութիւններու կուսակիցները։

Ամէն պարագայի մէջ, Քարլսրուհի Ատեանին որոշումը, վարչապետ Ատենաուէրի խիզախութիւնը ցոյց կուտայ եւ, նաեւ ինքնավստահութիւնը։ Գուցէ, կարելի ըլլայ զսպել հաւանական խռովութիւնները։ Կարելի է աւելի մեծ թափով, առանց խոչընդոտի, առաջ տանիլ արդի բանակին վերակազմութիւնը։ Սակայն, գլխաւոր ականահարուողը կը մնայ, այս պարագային, երկու Գերմանիաներու վերամիացման հարցը։

ԱՐՄԵՆԻՈՒԼ

յար։ Ահա այս չափերը ընդունելով, Ամերիկացիք կարծած էին լայնօրէն նախատեսած ըլլալ ապագան։ Մինչդեռ այժմ Քուին Մէրիի, Քուին Էլիզապէթի, Նորմանտիի պէս հսկայ նաւեր չեն կարող օգտագործել ջրանցքը։ Մինչեւ 1921 Ամերիկացիք իրենց ռազմանաւերը կը շինէին ջրանցքին չափերուն հիման վրայ։ Բայց այդ թուականէն սկսեալ կարգ մը մարտանաւերու եւ օդնաւակիրներու չափերը անցնելու որոշում տուին.

[illegible] տարիէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ծրագիրներ կը մշակէ լուծում մը գտնելու համար այս անել վիճակին [illegible]. այժմ կը նկատուի սահմանափակ, ու ժամանակ վտանգաւոր՝ հիւլէական ու ջրածին ռումբերու ուժն ու հասողութիւնը նկատի ունենալով։ Նիքարակուայի ծրագիրը եւս դարձեալ քննութեան առնուած է։ Սակայն Միացեալ Նահանգները կը վարանին իրենց հողերէն դուրս մեծածախս աշխատանքներու լծուելու, քաղաքական, մասնագիտական ու զինուորական յեղաշրջումներուն պատճառաւ.

Տեսնենք թէ ի վերջոյ ի՛նչ լուծում պիտի գտնէ ջրանցքի հարցը։

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՆՈՒԱՂ

Ցիմարանոցի տնօրէնը ուսանողներուն ցոյց կուտայ երկու խենդեր.

— Երկուքն ալ անբուժելի են, կ՚ըսէ։ Մէկը ինչ դրամ որ ունենայ պատուհանէն վար կը նետէ, իսկ երկրորդը կ՚երթայ եւ կը հաւաքէ։

— Առաջինը իսկապէս խենդ է։ Սակայն երկրորդին բրածը խենդի գործ չէ, կ՚ըսէ ուսանողներէն մէկը.

— Ան աւելի խենդ է, կը յարէ տնօրէնը։ Որովհետեւ, հաւաքած դրամները կը բերէ եւ առաջինին կուտայ նորէն։

ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՔՀՆՑ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Յուլիս 27ին Թաւրիզի մէջ տօնուեցաւ Կարապետ Աւ. քհնյ. Մանուկեանի 55 ամեայ յոբելեանը։ «Հովիւ Քաջ»երէն է Ատրպատականի Հայոց Առաջ. տեղապահ՝ Կրապետ Ա. քահանայ Մանուկեան։ Ծնած է 1873 Դեկտ. 22ին Վասպուրականի Շատախ գաւառի գիւղերէն մէկուն մէջ։ Տարրական եւ միջնակարգ կրթութիւնը ստացած է Վանի մէջ։ Իբր ուսուցիչ պաշտօնավարած է Վանի քանի մը գաւառներուն մէջ, միեւնոյն ատեն լծուելով ազատագրական շարժման քարոզութեան, իսկ յաճախ կռուած է իբրեւ մարտիկ։

1896ին Վանայ ութնօրեայ հերոսական ինքնապաշտպանութենէն ետք, 800 երիտասարդներու հետ Վանէն դուրս գալով ազատուած եւ Իրան գացած է, ուր ատեն մը ուսուցչական պաշտօն վարելէ ետք, 1901ին քահանայ կը ձեռնադրուի։ 1908ին կը փոխադրուի Թաւրիզ եւ կը կարգուի Լիլաւա թաղի Ս. Սարգիս եկեղեցիի ծխատէր քահանայ։ Իսկ յաջորդ տարին կը նշանակուի Ատրպատականի թեմի առաջնորդական տեղապահ։ Օժտուած է վարչական ընդունակութեամբ, հեռատեսութեամբ եւ խոհուն քաղաքականութեամբ, որով կը յաջողի պահպանել իր ժողովուրդի ֆիզիքական եւ նիւթական ապահովութիւնը։

Տասնեակ մը տարիներ գործակցած է երջանկայիշատակ Ներսէս Արք. Մելիք-Թանգեանին։ Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք, երբ Ատրպատականի հայութիւնը կ՚ենթարկուէր բարոյալքման եւ պառակտումներու, մեծ տոկունութիւն պէտք էր պայքարելու բայքայիչ երեւոյթին դէմ, վերականգնելու համագործակցութիւնը եւ կանոնաւորելու կրթական ու մշակութային աշխատանքները։

Մելիք-Թանգեան Արք.ի հետ լայն համակրանք եւ յարգանք կը վայելէր Պարսիկներու շրջանակին մէջ, շատ անգամ իրաւարարի դեր կատարելով պետամիջեան կռիւներուն։

Կարապետ Աւ. քհնյ. Մանուկեանի օգտակար գործունէութիւնը գնահատուած է թէ՛ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներու եւ թէ Պարսից կառավարութեան կողմէ։ Պարգեւատրուած է ուսպութեան, ծաղկաւոր փիլոնի, քահանայական լանջախաչի եւ վարդապետական ականակուռ խաչի պատիւներով։ Իսկ Պարսից կառավարութիւնը գնահատած է Շիր-օ-Խորշիդի երրորդ, ապա երկրորդ կարգի շքանշաններով։ Իսկ ներկայիս ալ հայ ժողովուրդը բարձր գնահատելով 55 ամեայ ժողովրդանուէր եւ արդիւնաւէտ գործունէութիւնը յոբելենական հանդէսով իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ։

(«Ալիք»)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Վրաններից մէկը իւր վրայ առանձին ուշադրութիւն էր դարձնում։ Նա առանձնացած էր միւսներից, եւ իւր ընդարձակութեամբ իշխում էր բոլորի վրայ։ Վարագոյրները ցած էին թողած։ Դրսի սպիտակ գոյնը, միախառնուելով ատատի կարմրութեան հետ, արտափայլում էր նուրբ վարդագոյն շառաւիղներով։ Երեւում էր, որ ներսում ճրագը դեռ մարած չէր։

Խարոյկի շուրջը խօսակցութիւնը դեռ շարունակւում էր։

— Ամօթի մի կաթիլ անգամ չմնաց մեր երեսին, ասաց նստողներից մէկը, դրանից յետոյ մենք պէտք է ձգենք մեր քօղերը եւ մեր կնիկների լեչակները ծածկենք մեր գլխին...։

— Ինչո՞ւ, հարցրեց միւսը։

— Դու դեռ հարցնում ես, ինչո՛ւ, պատասխանեց առաջինը։ Նրա համար որ, մենք սրանից յետոյ տղամարդիկ չենք, մենք կանայք ենք...։ Կորցրի՜նք մեր պարծանքը, կորցրի՜նք մեր Տիկնոջը...։ Նրա ամրոցները կրակի ճարակ դարձան... իսկ մենք ազատել չկարողացանք...։ Արժէ՞ այդ բոլորից յետոյ ապրել...։ Այլեւս ի՞նչ երեսով պէտք է նայենք աշխարհին...։ Ամէն մարդ կը թքէ, ամէն մարդ կը մրէ մեզ...։

— Ուղիղ է ասածդ, բայց մենք ի՞նչ գիտէինք։ Մենք մեր տանը նստած, թըշնամին գողի նման ներս մտաւ եւ իւր աւարը տարաւ։ Եթէ այս բոպէիս երկընքից յանկարծ մի քար ընկնի մեր գլխին, մենք կարո՞ղ ենք նրա առաջը առնել։ Այդպէս հասաւ փորձանքը։ Եթէ առաջուց գիտենայինք, թշնամին չէր կարող ոտք դնել մեր հողի վրայ։

— Հիմա խօ գիտենք։

— Հիմա գիտենք, մեր վրէժը կ՚առնենք, եւ մեր նախատինքը մեր թշնամու արիւնով կը սրբենք։

— Այդ դեռ «ակիզբն է երկանց», մէջ մտաւ մի ուրիշը, որ բոլորից ծեր էր եւ, որպէս երեւում էր, կարդացած մարդ էր։ Մեծ փոթորիկը գալու է վաղը։ Մեր իշխաններին մեր ձեռքից խլելուց յետոյ, մեզ անգլուխ թողնելուց յետոյ, կը փակեն մեր եկեղեցիների դռները, կը պատառոտեն մեր Աւետարանները, ոտնակոխ կ՚անեն մեր սրբութիւնները, եւ ապա կ՚ասեն մեզ. «Եկէք կրակին ու արեւին երկըրպագութիւն տուեցէք, դրանք են ձեր աստուածները»։ Մեզ կը ստիպեն պարսկերէն խօսել եւ պարսկերէն աղօթել, որովհետեւ, այդ է նրանց աստուածների լեզուն։ Մեր խրճիթները կը ծեփեն կովի աղբով, որովհետեւ այդ է նրանց սրբութիւնը։ Մեր մեռելներին անթաղ կը թողնեն, որովհետեւ, այդպէս է նրանց սովորութիւնը։ Եւ մեր տաճարները կը պղծեն իրանց կրակի ծուխով ու մուխով...։

— Ցետոյ ո՞վ թոյլ կը տայ, ո՞վ կ՚ընդունէ, պատասխանեցին միաձայն։

— Ընդունել կը տան... փայտի ու մտրակի ուժով ընդունել կը տան... ասաց ծերունին, գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժելով։

Մի երիտասարդ, որ կողքի վրայ պառկած էր խարոյկի մօտ, գլուխը բարձրացրեց, եւ աչքերը լայն բաց անելով ասաց.

— Խօսք չկայ, եթէ մենք ձեռքներս ծալած նստենք մեր տանը, կը բռնեն մեր ականջից, քարշ կը տան կրակի մօտ ու կ՚ասեն. «Գլուխդ ծռիր, դա է քո աստուածը»։ Բայց ես թոյլ չեմ տայ, որ նա իմ տունը մտնէ եւ իմ ականջից բռնէ։

— Նա արդէն մտել է մեր տունը, պատասխանեց ծերունին։ Այդ ո՞վքեր էին, որ եկան եւ մեր Տիկնոջը տարան։

— «Ուրացողները»։

— «Ուրացողները» հէնց մեր տան եւ մեր աշխարհի մարդիկն են, մեզանից են, որ առաջնորդում են մեր թշնամուն։

— Ով որ «ուրացող» է, մեզանից չէ, թէկուզ մեր եղբայրը եւ մեր հայրը լինի։ Մենք նրանց կը կոտորենք։

— Կը կոտորե՜նք, կրկնեցին միւսները։

— Այդ կը տեսնե՜նք... ասաց ծերունին։ Բայց այժմ մեր Տիկնոջ մասին մտածելու է։ Քանի որ Ռշտունեաց Տիկինը թշնամու ձեռքումն է, Ռշտունիքը կը մնան անպատուութեան մէջ։

— Եւ սուգի մէջ, աւելացրին միւսները։ Բայց մեր նահապետը գնացել է, իւր հետ տարել է մեր քաջերից շատերին, Աստուած կ՚օգնէ նրան եւ որտեղ որ գտնելու լինի Տիկնոջը, կ՚ազատէ եւ կը վերադարձնէ մեզ։ Այն ժամանակ մեծ կը լինի մեր ուրախութիւնը։

Խօսակցութիւնը Ռշտունեաց Տիկնոջ, Համազասպուհիի մասին էր, որը, Աղթամարայ ամրոցի պաշարման միջոցին, անհետացաւ իշխանական ընտանիքի միջից։ Նրա ամուսինը, Գարեգին Նահապետը, գնացել էր որոնելու կնոջը, իւր հետ տանելով իւր զօրքերի մի մասը։

ՐԱՖՖԻ

դիպտոսի, որպէսզի նպաստէ Սուէզի վէճին խաղաղ լուծման։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ժողովի հրաւիրուած 22 պետութիւններէն 18ը համաձայնութիւն մը կնքեցին, որպէսզի բոլոր ազգերն ալ ազատօրէն օգտուին ջրանցքէն։ «Այդ ազգերը կը ներկայացնեն Եւրոպան, Ասիան ու Ափրիկէն եւ անոնց նաւագնացութիւնը կը կազմէ հարիւրին 95ը։ Կը յուսանք թէ Եգիպտոս պիտի յարգէ չափաւորութեամբ այլ հաստատօրէն արտայայտուած կարծիքները, նպաստելով հարցին խաղաղ լուծման»։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա վճռած է տեղի չտալ ջրանցքին միջազգային վարչութեան սկզբունքին մէջ, եւ ի հարկին իր շահերը պաշտպանել զէնքի զօրութեամբ։ Աւստրալիոյ վարչապետը կը ջանայ միջին ճամբայ մը գտնել, բայց Լոնտոն կ'ուզէ մինչեւ պատրաստ գտնուիլ որեւէ պատահականութեան առջեւ։ Այնպէս որ, կացութիւնը կրնայ բարդանալ, եթէ Եգիպտոս բոլորովին ժխտական դիրք բռնէ։

Միւս կողմէ, իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մտահոգութիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ, ուր կը վախնան որ ջրանցքին երթեւեկը ճլատուի, եթէ նաւուղիղներ չգտնեն։ Ձեռնարկներ կը կատարուին ամէն տեղ, մանաւանդ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։

× Անգլ. թերթ մը կը գրէ թէ Եգիպտոս շատ ծանր տագնապի մը մատնուած է տնտեսական եւ ելմտական տեսակէտով, առանց մասնաւոր ճնշումի մը ենթարկուելու։ Իր եկամուտին գլխաւոր աղբիւրը, բամպակը, ոչ միայն մեծապէս նուազած է այս տարի, այլեւ պատրաստի մթերքը վար դրուած է, ռուսական զէնքերուն փոխարժէքը վճարելու համար։

× Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը մինչ կ'ընդդիմանայ որեւէ բռնի գործողութեան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն հասած լուրերու համաձայն, նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է Կիպրոսի մէջ, կղզին Յունաստանի միացնելու համար։ Այս նոր կոմիտէն կը կոչուի Վոլկա, որ Թուրքերը ցրուելով, կ'ըսէ թէ պիտի աջակցի Խոքային, քանի որ անգլիացի կառավարիչը մերժեց առաջարկուած զինադադարը։

Ինչպէս կը յիշուի, մարաջախտ Հարտինկ անձնատուութիւն պահանջեց, զէնքերը յանձնելու պայմանով։ Ցեղափոխականները մերժեցին, եւ կռիւը պիտի վերսկսի։ Անգլիացի զինուորները վերահաստատեցին փշաթելերը եւ աւելցուցին շրջուն պահակախումբերը։ Առջի օր խուզարկութիւնը կատարուեցաւ հողագործական կեդրոնին մէջ, որ մասնաճիւղեր ունի ամէն կողմ։ Բազմաթիւ փաստաթուղթեր գտնուեցան։

× Անգլիոյ գաղթային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջերս գտնուած վաւերագիրներու համաձայն, Կիպրոսի ահաբեկչական գործունէութեան բուն վարիչն էր Մակարիոս արք.։ Այդ փաստաթուղթերուն մէջ կը գտնուի ապստամբապետ Տիկենիսի օրագրին մէկ մասը։ Օրագիրը կ'ապացուցանէ թէ զօրավարը կը գործէր համաձայն Մակարիոս արք.ի անձնական հրահանգներուն, թէ առաջնորդը տիրական դեր կատարած է Խոքայի կազմութեան եւ բոլոր ծրագիրներու պատրաստութեան մէջ։

Նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ.

— Մենք այս մասին բաւական բան գիտէինք նախապէս. բայց ոչ այնքան բացորոշ որքան այժմ։ Նոր կացութիւն մը կը ստեղծուի այս վաւերագիրներուն հրատարակութեամբ։ Կառավարութիւնը ուշադրութեամբ պիտի քննէ արքեպիսկոպոսին անձնական կացութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ հասաւ լեհական մարտանաւ մը, Եգիպտոսի կառավարութեան հրաւէրով։ Պիտի մնայ չորս օր։ 1939էն ի վեր առաջին անգամ է որ լեհական մարտանաւ մը պաշտօնապէս կ'այցելէ Եգիպտոսի նաւահանգիստները։ Վերջերս խումբ մը եգիպտացի ծովային սպաներ Լեհաստան գացած էին, մարզուելու համար։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցած է Զիամա–Մանսուրիայի մէջ։ Սպաննուած են 11 զինուորներ, 16 հոգի ալ վիրաւորուած։ — Ահաբեկումներ կատարուեցան Կոստանդինի մէջ։ Զինուորական կառք մը պայթեցաւ Պոնի մէջ։ Տասը հոգի վիրաւորուեցան։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերսկսած է հիւլէական զէնքերու փորձերը, Սիպերիոյ հարաւային-արեւմտեան մասին մէջ, համաձայն ամերիկացի ծովակալ Սթրաուսի տեղեկագրին։ Այս լուրը հաղորդուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի մէկ յայտարարութեամբ։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ հետ յարաբերութիւններ հաստատելու համար, Հռոմի խորհրդային դեսպանատան գործակատարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ պապական նուիրակին հետ։ Առաջին շփումն է այս, 1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ի վեր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բրիտանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բրիթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Ռէնսի։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Նալպանտեանի եւ պարագաներուն, որոնք կորսնցուցին իրենց քեռայրը՝ Մելքոն Ճառայեան (Ամերիկա)։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 29 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7666 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3477

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ե՞ՐԲ ԿԸ ՍԿՍԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Տարեկան արձակուրդը վերջանալու վրայ է: Հարիւր հազարներ իրենց տեղերը վերադարձած են արդէն, շարունակելու համար ամենօրեայ աշխատանքը:

Ուրեմն, աշխատանք՝ կաղնդուրուած ջիղերով. եւ աւելի բաւարար աքամա-մադրութեամբ:

Ինչպէս անհատական կեանքը, հանրային գործունէութիւնն ալ թափ կը ստանայ, երբ ուժերը կը վերանորոգուին:

Այս իրողութեան ապացոյցները ամէն օր կը տեսնենք մեր ապրած միջավայրին մէջ.

Մարդիկ աւելի եռանդով գործի կը փարին, եւ կը դառնան աւելի պայծառատես:

Պատճառ չկայ որ նոյն երեւոյթը չպատահի մեր մէջ ալ, հանրային գործունէութեան տեսակէտով:

Առնենք մեր գաղութը, — խաղաղութիւն՝ բաղդատելով Միջին Արեւելքի մթնոլորտին հետ:

Այդ խաղաղութիւնը չոր մխիթարանք մը պիտի ըլլար, առանց գործօն աշխատանքի:

Միջին Արեւելքը հնոց մըն է այսօրին գործունէութեան, յարաճուն եւ [illegible]

[illegible] կաթողիկոսութիւն, [illegible] մշակոյթի վառարաններ եւ հանր. [illegible] դանդուած:

Կաթողիկոսական ընտրութեան [illegible] ծագած «բանակական» տագնապը փոթորիկ մըն է որ ուշ-կանուխ պիտի փարատի:

Պէտք չէ ամէն բան սեւ տեսնել, վայրկեան կանգ առնելով:

Երբ ժխորը դադրի, պիտի սկսի բուն գործի շրջանը, լայն ճակատի մը վրայ:

Արդ, մենք որ խաղաղութիւն կը վայելենք երկար ատենէ ի վեր, կրցա՞նք արդիւնաւոր աշխատանք մը կատարել, մեր հանրային գործունէութեամբ:

Գոնէ արձակուրդէն վերջ, վերամուտի շրջան մըն ալ պիտի սկսի՞ մեզի համար, եր բնակած երկրէն մինչեւ հարեւան գաղութները:

Այս հարցումները կ'ուղղենք անոր համար որ, գիտենք թէ տարիները կը թաւալին միշտ նոյն տժգոյն միօրինակութեամբ:

Օրինակ, Փարիզը տակաւին չկրցաւ բանկային դուրս ելլել, նոյնիսկ մայրաքաղաքին ազգ. գործերը վերակազմելու համար:

Լիոնը կքած է եկեղեցիի եւ Ազգ. Տան շինութեան բեռին տակ, ի զուր օգնութիւն սպասելով դուրսէն:

Վերակազմութեան լուրեր իմացանք Մարսէյլէն, բայց առայժ տեղեկութիւններ չունինք բուն իրականութեան մասին.

Միւս հայաշատ կեդրոններն ալ կը գոհանան տեղ-քայլով:

Նոյն թարթափումը՝ հարեւան գաղութներուն մէջ:

Ոչ մէկ փորձ կեդրոնական իշխանութիւն մը, ընդհանուր ղեկավարութիւն մը հաստատելու համար:

Ամէն անգամ որ կը յուզենք այս խնդիրները, բանդէտներ միշտ դժուարութեանց մասին կը խօսին:

Մինչդեռ, անգործութեան եւ միօրինակութեան բուն պատճառը այն է որ, ոչ կացութեան պահանջները կ'ըմբռնեն, ոչ ալ աշխատելու տրամադրութիւն ունին:

Պիտի ունենա՞նք վերջապէս իրական վերամուտ մը, տարիներու համատարած թմրութենէն եւ անտիրութենէն ետք:

Փարիզ, Փարի՛զ, ո՛րքան շուտ ցամքեցուցիր մտածելու եւ գործելու տրամադրութիւնները...:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԷՐ ԵՐԷԿ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Երէկ Լոնտոն հասած պէտք ըլլար Եգիպտոսի նախագահին պատասխանը: Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ պատասխանը Լոնտոն ղրկուած է արդէն, բայց եգիպտական դեսպանը դայն Աւստրալիոյ վարչապետին պիտի յանձնէր երեքշաբթի օր: Իրազեկներ կը կարծեն թէ վերջին պահուն փոփոխութիւն մը կատարուած է պատասխանին խմբագրութեան մէջ:

Գնդ. Նասը նոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր արտաքին նախարարին եւ դիւանագէտին հետ: Արդիւնքը նպաստաւոր կը համրուի խաղաղկարգադրութեան մը համար: Ցայտնի չէ թէ Եգիպտոս պիտի ընդգէ՞ նոր խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկին վրայ:

Ն պատասխան լրագրողներու հարցումին, Եգիպտոսի արտաքին գործերու պաշտօնատան բանբերը յայտարարեց թէ «խաղաղ լուծման հաւանականութիւններ կան, բայց պատրաստ ենք խոհեմութեամբ շարժիլ»:

Արտաքին գործերու նախարար, Մահմուտ Ֆաուզի ունեցած տեսակցութեան ընթացքին [illegible] [illegible] խորհրդին տրուած պատասխանին պատճէնը: Իսկ ճարտարարուեստի նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գահիրէի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական խորհրդականին հետ: Կ'ըսուի թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր մեծ քանակութեամբ մեքենական, մասնաւորապէս ելեկտրական մեքենաներու ներածումը Խ. Միութենէն:

× Գահիրէի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Ալ Կումհուրիյա» իր կարգին կը հաստատէ թէ Եգիպտոս որոշեց պատասխանել Հինգերու յանձնախումբի հրաւէրին, գիտնալով հանդերձ որ Լոնտոնի խորհրդաժողովը յարձակողական արարք մըն է Եգիպտոսի դէմ: Թերթը միեւնոյն ատեն գրել կուտայ թէ խորհրդաժողովը չի կրնար միջազգային համարուիլ, «քանի որ տրամագծօրէն կը հակասէ Ազգաժողովի ուխտին սկզբունքներուն»:

× Հոլանտական շոգենաւի մը նաւապետը կը պատմէ թէ ստիպուեցաւ չորս օր սպասել, Սուէզի ջրանցքէն անցնելու համար, վասնզի նաւուղիղներ կը պակսին: Նաւաստիները այս առթիւ գիտած են որ զինուորական լայն շարժումներ տեղի կ'ունենան եւ ահագին քանակութեամբ զինամթերք ամբարուած է: Ուրիշ նաւ մը եւս յապաղման ենթարկուած է:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ոեւէ գերման նաւուղիղ պայմանաւորուած չէ Եգիպտոսի հետ.

< Մեծ զաղտնապահութիւն կը տիրէ Լնդ. Նասըրի պատասխանին բովանդակութեան մասին: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Եգիպտոսի Նախագահը պիտի մերժէ միջազգային հսկակշիռը եւ պիտի ընդունի միայն միջազգային խորհրդատու մարմին մը, ինչպէս առաջարկած էր Հնդկաստանի ներկայացուցիչը: Այդ պատճառով ալ, անհրաժեշտ կը դառնէ նոր ժողով մը գումարել մասնակցութեամբ 45 երկիրներու: Լաւատեսներու կարծիքով Հինդերու յանձնախումբին հետ հանդիպումը կրնայ դուռ բանալ նոր բանակցութեանց, փարատելով պատերազմի վտանգը:

Եգիպտական թերթերը լռութիւն կը պահեն զինուորական ձեռնարկներու մասին, բայց օրը օրին կը հաղորդեն կամաւորներու ժամանումը խալամական երկիրներէ: Վերջին օրերս Գահիրէ հասած են 30 մարոքցի ուսանողներ: Միւս կողմէ թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա դաւեր կը սարքեն, ջրանցքին նաւարկութիւնը խանգարելու համար:

Այս առթիւ գրել կուտան թէ Թուրքիա, Իրան եւ Փաքիստան արեւմտեան պետութեանց կողմը անցած են, իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին, եւ վախնալով որ կը կորսնցնեն Ամերիկայի տնտեսական աջակցութիւնը: Այս երեք իսլամ պետութեանց դիրքը սրտնեղութիւն կը պատճառէ Լնդ. Նասըրի, քանի որ կ'ապացուցանէ թէ ամբողջ իսլամական աշխարհը Եգիպտոսի հետ չէ:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Քանատացի լրագրող մը, Սթիվէնսըն, որ քանի մը օր առաջ վտարուած էր Եգիպտոսէն, ուրիշ երկու թղթակիցներու հետ, կը պատմէ թէ գերմանական կարեւոր դէմքեր տիրական դեր կը կատարեն Գահիրէի մէջ, ամէն ճակատի վրայ: Թղթակիցը յաջողեր է տեսակցիլ այդ Գերմաններէն մէկուն հետ՝ Եոհան Ֆոն Լէրս, վարդապետ փիլիսոփայութեան եւ դասախօս պատմութեան, որ եղած է Տոքթ. Կէօպէլսի անմիջական գործակիցը: Տեսակցութեան ատեն այս Գերմանը ըսեր է թէ ինք պարզ թարգմանիչ մըն է Իսրայէլի մէջ խօսուած լեզուներու համար, թէ խաղաղասէր մարդ մըն է եւայլն: Ցետոյ պատմեր է թէ ինչպէս փախաւ Ռուսերուն եւ Ամերիկացիներուն ձեռքէն: Եւ վերջապէս խոստովաներ է թէ կ'օգնէ Եգիպտոսի քարոզչական պայքարին: Իր կարծիքով, Նասըր աւելի լաւ է քան Հիթլէրը: Գալով Իսրայէլի, գերման պատմաբանը բացատրեր է թէ այդ երկիրը «բաւական բարեբեր չէ միլիոնաւոր Հրեաներ ընդունելու համար, իբրեւ հայրենիք եւ նեղութիւն կը պատճառէ արաբական երկիրներուն: Սիոնականները 90 առ հարիւր պատասխանատու են Նասըրի եւ Եգիպտոսի դէմ դէմ սարքուած պայքարին»:

Տոքթ. Լէրս կատաղի ցեղապաշտ մը կը համարուի եւ բազմաթիւ գիրքեր գրած է Հրեաներուն դէմ, Հիթլէրի օրով:

Ուրիշ Գերմաններ ալ կարեւոր դեր կը կատարեն Եգիպտոսի մէջ, միշտ ատելութիւն սերմանելով Հրեաներուն դէմ:

× Գահիրէի մէջ ձերբակալուեցան երկու Անգլիացիներ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ ԷՍ, ՃԱՆԻԿ ԱՂԱ...

Մեր մանկութեան օրերուն կը պատմէին թէ Պոլսոյ Ս. Փրկչի ազգ. յիմարանոցին մէջ կը գտնուէր ճանիկ աղա մը, որ նշանաւոր հանդիսացած էր իբրեւ յիմարապետ:

Ճանիկ աղան գիտէր զսպել ամէնէն կատաղի խենդերը, իրեն յատուկ միջոցներով, որոնց գաղտնիքը շատ քիչերուն ծանօթ էր:

Ամէն պարագայի մէջ, առաձի կարգ անցած էր ճանիկ աղային հրաշագործ վարպետութիւնը:

Ո՛ւրկէ ուր, իր անունը միտքս իյնաւ, երբ կը կարդայի «Ազգ»ի օգոստոս 22 թուակիր խմբագրականը, — «Ո՛վ հայ ժողովուրդ...»:

Թերթին տէր եւ տնօրէնը, Տիգրան Թոսպաթ, պարզելով «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտպանութեան Համախմբում»ի ամպետներուն այլազան ֆաշագործութիւնները, երեւան կը հանէ նոր խայտառակութիւն մը:

— «Հայ ժողովուրդ, գիտե՞ս թէ դուն լիազօրութիւն տուած ես իրենց յայտնելու Լիբանանի բարձրագոյն իշխանութեանց թէ երբ Անթիլիասի Հարցը չկարգադրուի եպիսկոպոսներու եւ կարճաօքեմ վանականներու խմբակի մը եւ կիրքէն կուրացած քանի մը քաղքենիներու տեսակէտներուն եւ շահերուն համաձայն, պիտի լքես այս երկիրը, Սովետական Հայաստան երթալու համար... (Տես Բ. էջ):

Նոյն յայտնութիւնը աւելի բացորոշ ձեւով մը կը կատարէ «Ազդակ», օգոստոս 25ի խմբագրականով, դարձեալ ուղղուած «Հայ ժողովուրդին»:

Մեր պաշտօնակցին վկայութեամբ, «Կիլիկեան կաթողիկոսական Աթոռին եւ նորընտիր կաթողիկոսին հակադրուած ճակատը» յայտնած է Լիբանանի գերագոյն իշխանութեանց, յանուն իր աշխարհական եւ եկեղեցական ղեկավարութեան.

— Նկատելով որ Լիբանանի պետական բարձրագոյն իշխանութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր որոշումին մէջ՝ ճանչնալու եւ օրինաւոր նկատելու փետր. 20ի կաթող. ընտրութիւնն ու ընտրեալը, անգամ մը եւս կը դիմենք ձեզի՝ յայտնելու համար թէ մենք եւ մեր բոլոր համակիրները հաւաքաբար պիտի մեկնինք Լիբանանէն ու պիտի փոխադրուինք Սովետական Հայաստան, եթէ չեղեալ չնկատուի խնդրոյ առարկայ ընտրութիւնը...»:

Լիբանանի ազգ. իշխանութեանց կը մնայ ճանիկ աղա մը գտնել, կարգի բերելու համար այս վեղարաւոր կամ անվեղար «ֆաշերը», յանուն գաղութին խաղաղութեան:

Ս. Փրկիչի խենդերը շատ-շատ յիմարանոցին բարեկարգութիւնը կը խանգարէին:

Ասոնք Լիբանանի համար ալ անտանելի տաղտուկ մը դարձեր են, համաձայն հրատարակուած պատմութեան:

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

«Ազդակ»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին օծման առթիւ որ պիտի կատարուի այս կիրակի, 2 Սեպտ.: Ամէն կարգադրութիւն եղած է, արժանավայել հանդիսութեամբ կատարելու համար օծումը.

Վերջին 25 տարիներու ընթացքին, այս չորրորդ օծումն է որ պիտի տեսնէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութիւնը: 1931 Ապրիլ 26ին տեղի ունեցաւ Բաբգէն աթոռակից կաթողիկոսին օծումը Հալէպի մէջ: 1940 Ցունիս 2ին Սարաճեան կաթողիկոսի օծումը Անթիլիասի մէջ, իսկ 1945 Ապրիլ 8ին Գարեգին կաթողիկոսի օծումը:

Մեծ թիւով հայրենակիցներ Պէյրութ կը սպասուին Իրաքէն, Եգիպտոսէն, Կիպրոսէն եւ Յունաստանէն: Թերեւս Ֆրանսայէն ալ:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ զոհ գացին 29 բանուորներ, Վերին Սիլեզիոյ (Լեհաստան) մէջ: Երկու հարիւր հանքագործներ թաղուած էին ածխահանքին մէջ, երբ հրդեհ մըն ալ ծագեցաւ. բայց կարելի եղաւ փրկել արկածեալներուն մեծ մասը:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ քարիւղի նոր հորեր գտնուած են մայրաքաղաքէն 150 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Կոմ քաղաքին մէջ: Վեց տարիէ ի վեր պարսիկ, անգլիացի եւ ամերիկացի երկրաչափներ պեղումներ կը կատարէին այդ շրջանին մէջ: Օգոստոս 26ին յանկարծ քարիւղ ժայթքեց, հասնելով 100 մեթր բարձրութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 27) — Ձոյլ ոսկի 483,000, Նափոլէոն 3540, զուիցերիական 3390, անգլիական 4380, քսան տոլարնոց 17,040,, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 411, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,20,: Երկուշաբթի օր մինչ ոսկին որոշ անկում կը կրէր, Սուէզի արժեթուղթերը բարձրացած էին:

Ո՛Վ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Լսէ՛, հայ ժողովուրդ, թէ ինչպէս բոլոր քու անունովդ գործողները, իրենց անձերը քու ղեկավարներդ հռչակողները, բոլոր եկեղեցական քղամիդի ներքեւ սողոսկողները եւ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբումի» «յարգարժան», չա՛տ «յարգարժան» բոլոր անդամները քու գոյութիւնդ սակարկութեան հանած են...

Լսէ՛, ի մտի՛ ունեցիր եւ դատէ՛...

Գիտե՞ս, թէ հոգեվարքի իրենց վերջին ցնցումներուն մէջ, իրենց անձերը քու տէրերդ հռչակող պարապուաճիտ այլ անգիտակից քաղքենիները եւ քեզ բնաջնջել երդուընցած դաւադիր կուսակցութիւնները գործած են ամէնէն ոճրապարտ արարքը, զոր կազմակերպութիւն մը կարող է յղանալ, արարք մը, որ կը վտանգէ ոչ միայն գոյութիւնդ, այլեւ գալիք բոլոր օրերդ։

Գիտե՞ս, թէ մեծամիտ այդ քաղքենիները, դաւադիր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներուն ընկերակցութեամբ գացած են ամենէն անընդունելի ու խարանելի շանթաժները կատարելու լիբանանեան բարձրագոյն իշխանութեանց մօտ։

Գիտե՞ս, թէ քու անունովդ՝ անոնք յայտարարած են, որ քու քաղաքացիական պարկեշտութիւնդ առասպել մըն է, հաւատարմութիւնդ՝ սուտ ու պատրանք, լիբանանցիութիւնդ (կամ սուրիացիութիւնդ) արկածի մը ու պատահականութեան մը արդիւնք եւ որ դուն լիազօրութիւն տուած ես իրենց՝ յայտնելու, թէ երբ Անթիլիասի Հարցը չկարգադրուի Էջմիածնի թեկնածուներու եւ կարճասքեմ վանականներու խմբակի մը եւ կիրքէն կուրացած քանի մը քաղքենիներու տեսակէտներուն ու շահերուն համաձայն, Սովետական Հայաստան վերադառնալու համար պիտի լքես այս երկիրը, ուր ապաստան եւ պաշտպանութիւն գտած ես, ուր վայելած ես ամէն տեսակի ու կատարեալ ազատութիւն, ուր վերագտած ես ինքզինքդ եւ գիրքերու տիրացած, եւ ուր առանձնաշնորհեալ կացութեան մը մէջ կը գտնուիս։

Գիտե՞ս, թէ մէկ օրէն միւսը, յաչս իշխանութեանց դարձեր ես տարօրինակ Լիբանանցի, դէչ տեսակի քաղաքացի մը՝ որ առաջին իսկ հրաւէրին պատրաստ է իր համաքաղաքացիները թողլքելու, քէին խընդալու Պետութեան մը՝ որ ամենէն լայն ասպնջականութիւնը շնորհած է քեզի եւ որ քեզ իր զաւակներուն համատիճան դարձուցած է։

Գիտե՞ս, թէ այդ օրէն ի վեր ամէն յարգ ու պատիւ կորսնցուցիր յաչս իշխանութեանց, որոնք իրաւունք ունին կասկածով նայելու քու վրադ, որոնք իրաւունք ունին խեթիւ դիտելու քեզ։ Ուրեմն դուն Հինգերորդ Զօրասիւն մըն ես, այս երկրին մէջ հաստատուած՝ իր շահերուն վնասելու համար եւ պատրաստ՝ իրեն դէմ դառնալու։

Գիտե՞ս, թէ այդ ձեւով՝ հակառակ քու կամքիդ, քու կեղծ ղեկավարներուդ, խարդախ առաջնորդներուդ եւ խարեբայ տիր պաշտպաններուդ ցանկութեամբը դուն հաստատած եղար այն ինչ, զոր վայրերանները ու չար լեզուներ չէին դադրեր քու հասցէիդ շշնջալէ՝ նախանձելով երկրին մէջ քու նուաճած դիրքերուդ.— Որ դուն երբեք քաղաքացիական պարկեշտութիւն չես ցուցաբերած Լիբանանին (կամ Սուրիոյ) նկատմամբ, որ երբեք որեւէ զորով ու սէր չես ունեցած քու գտած արաբական հայրենիքիդ հանդէպ, որ դուն տեւապէս հսկողութեան ներքեւ պահուելու էիր, որ քու ընթացքիդ հարկ էր միշտ ուշի ուշով հետեւիլ, որ երբեք պէտք չէր ազատ ձգել քեզ՝ քու յարաբերութիւններուդ մէջ, որ դուն վտարակ ու կասկածելի տարր մըն էիր եւ կարող՝ վնասելու Լիբանանի (եւ Սուրիոյ) գերագոյն շահերուն։

Եւ սակայն դուն այդպէս չես, քաղաքացիական պարկեշտութիւն ունիս, ազնիւ ես, գիտակից ու աշխատասէր, դուն հաւատարիմ ես ու միշտ պատրաստ՝ զոհաբերելու գոյատեւմանը եւ բարգաւաճմանը համար այն հայրենիքին, զոր ազատօրէն ընտրած ես եւ ուր զարգացած ու յառաջդիմած ես, Սովետական Հայաստանի հետ սրտի ու զգացական եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետ հոգեւոր ու խորհրդանշական կապերդ երբեք չեն կրնար կասկածի ներքեւ առնել տալ ասպնջական ու վեհ Լիբանանի (եւ ասպնջական ու վեհ Սուրիոյ) նկատմամբ քու անուցած սէրդ ու պաշտամունքդ, դուն այդ կեղծ հոգեւորականներուն ու այդ կեղծ առաջնորդներուն չես սպասած քու արիւնդ ընծայաբերելու՝ Սուրիոյ անկախութեան, խանդավառ ու նուիրեալ պայքար մղելու՝ ի խնդիր Լիբանանի անկախութեան, մասնակցելու՝ լիբանանեան ու սուրիական հայրենասիրական ու ազգայնական բոլոր շարժումներուն, քու հերոսներդ հրաշքներ գործած են Պաղեստինի ռազմաճակատին վրայ եւ Հայերու քաջութիւնն ու անձնուրացութիւնը որպէս օրինակ յիշատակուած են լիբանանեան եւ սուրիական Սպայակոյտներուն կողմէ։

Ուրեմն ինչո՞ւ թոյլ կուտաս, որ անոնք (ինչ անուն պիտի տայիր դուն բոլոր անոնց, որ այս շանթաժը կը կատարեն, ստորնագոյնը բոլոր շանթաժներուն այնպիսի մարդերու, որոնք ժողովուրդին անունով կը գործեն, հակառակ որ դուն երբեք չես ճանչցած զիրենք եւ երբեք վստահութիւնդ չես շնորհած իրենց) երթան պաշտօնապէս բարձրագոյն իշխանութեանց հաղորդելու, թէ դուն վճռած ես հեռանալ Լիբանանէն պարզ այն պատճառով, որ ոճրախոհ խմբակ մը կորսնցուցած է Կաթողիկոսարանի պաշտօնականօրէն յարուցուած ճակատամարտը, որ հակառակ Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ եւ այլուր ի գործ դրուած ամէնէն ստոր մեքենայութիւններուն ու դաւերուն, Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ ուղղուած բոլոր գրոհները փշրուած են եւ ընտրեալ Կաթողիկոսին վրայ գործուած բոլոր յարձակումները՝ ողբալիօրէն վիժած։

Ժամանակ է որ դուն, ո՛վ Հայ ժողովուրդ, հաւաքես ինքզինքդ եւ արժանի դասը տաս բոլոր ազգավաճառներուն, որոնք այնքան վտանգաւոր կերպով կը խաղան գոյութեանդ եւ քու ու քու զաւակներուդ ապագային հետ։

Այլեւս ներելի չէ, որ այդքան ցածոյլ ու այդքան զարշելի ու եպերելի արարքներ գործուին քու անունովդ։

Քու պարտականութիւնդ է, ո՛վ Հայ ժողովուրդ, վերջակէտ մը դնել քու դէմդ նիւթուած դաւադրութիւններուն մեծագոյնին, քու սրբազան հաստատութիւններուդ, հաւատքիդ եւ ճակատագրիդ դէմ նիւթուած ամէնէն ստորնագոյն դաւադրութեան...։

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

(Խմբագրական «Այգ»ի)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՔ

Ինչպէս ծանօթ է, Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի հիմնադիրն եղած է Լազարեան տոհմէն Կոմս Յովհաննէս Ղազարեան Լազարեանց (1735–1801), այդ նպատակին յատկացնելով 200,000 ռուբլի։ Յովհաննէս Լազարեան իր կենդանութեան չէ կրցած անձամբ գլուխ հանել ազգային այդ հոյակապ գործը, իր կտակած դրամով յետոյ իր եղբայրը՝ Յովակիմ Լազարեան 1815ին է որ միայն կրցած է գլուխ հանել ճեմարանի հիմնադրութիւնը (տե՛ս այս մասին՝ Յովսէփ Թագէոսեան, Պատմութիւն Լազարեան Տոհմի եւ Լազարեան ճեմարանի, Վիեննա 1953)։

Լազարեան ճեմարանի հիմնադրութեան սկզբնական գաղափարը կապ ունի Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան հետ։ Արդէն 1790ական թուականին թղթակցութիւն եղած է Պետերբուրգէն Տրիեստէ եւ փաստք յայտնուած է որ Տրիեստէի (ապա Վիեննայի) Մխիթարեանց կարկառուն դէմքերէն մին — Աստուածատուր Վրդ. Բաբիկեան, յետոյ Աբբայ — գործակցի՝ նոր բացուելիք վարժարանին մէջ ուսուցչական եւ թարգմանական աշխատանքներ ստանձնելով։ Յովհաննէս Լազարեանի փափաքն եղած է որ Բաբիկեան Ռուսաստանի մէջ իր մնայուն գործակիցն ըլլայ՝ գլուխ հանելու համար հայ ժողովուրդի կրթական գործը։ Յովհաննէս Լազարեանի մտերիմ անձ մը — Մարգար Զաքարեան — որ շարունակական թղթակցութեան մէջ գտնուած է Բաբիկեանի հետ՝ 1792ին կը գրէ անոր.

«Գերյարգելի Տէրտէր Հայր Աստուածատուր սրբազնեալ քահանայի եւ աստուածիմաստ վարդապետի...

Յաւուրս այսոսիկ Ազնիւ Աղա Յոհաննիսի ի գալն աստ ի գեղջէ իւրմէ՝ տեսանեցայ ընդ նմա եւ զկնի խօսակցութեան եկն զրոյց եւ ի վերայ ձեր սրբութեան, որոյ ի հարցաքննիլն լինիլն ի հայրութենէդ՝ ըստ կարի իմոյ տկարութեան գոնէ ի հարիւրէ զմին յարժանաւորութեան անձինդ պատուականի նկարեցի յաջս բազմականաց, նաեւ զեկուցի ունել ձեր կամս գալ այսր՝ եթէ յարմար պատահեսցի դիտման ձերոյ, եւ այլն. ընդ որ յոյժ ուրախացաւ, բայց կրկին վասն յետս չունել կամելոյդ կարի տխրեցաւ, զի կամէր յարմարեալ ձեր այսր։ Քանզի (խորհուրդ լիցի ի մէջ մեր) Ազնիւն այն ունի դիտաւորութիւն հաստատել համալսարան մի ազգի մերում ի սոյն կողմունս... Եւ կամի ունել առ այս գիտունս եւ հմուտս եւրոպէական լեզուաց, զի կարող իցեն ուսուցանել ազգին մերոյ զամենայն մակացութիւնս եւ բնական գիտութիւնս, նաեւ թարգմանել զանազան օգտաւէտ գրեանս ի մեր բարբառ... Արդ, Հայրութիւն ձեր գիտացեալ զայս ամենայն,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Դժբախտաբար, ամէն դեղ ու դարման անօգուտ կ'ըլլան։ Ֆասուլեաճեանի հիւանդութիւնը անդարմանելի էր։

Ցաւահար կը մեկնի Փարիզէն դէպի Եգիպտոս՝ Աղեքսանդրիա։

Հոգեպէս ընկճուած, ֆիզիքապէս քայքայուած, չի կրնար որեւէ գործի ձեռնարկել։

Օրերով իր անճար գլուխը կը զարնէ աջին ու ձախին թատերական ձեռնարկ մը յաջողցնելու համար, սակայն, ի զուր, մեքենային զսպանակը կոտրուած էր...։

Եւ 1901ին, Արեւմտահայ Թատրոնի վաստակաւոր գործիչը կը մեռնի անտէր ու անճար, յետին թշուառութեան մէջ, ընտանիքէ ու բարեկամներէ հեռու, օտարութեան մէջ, միակ ընկեր ունենալով իր անցեալի փառաւոր յուշերը...։

***

Այս հանճարեղ արուեստագէտը, իբրեւ մարդ, իր տաղանդին զուգահեռ նկարագիր մը չէ ունեցած։

Ամուսնացած, երկու զաւակներու տէր, Թովմաս Ֆասուլեաճեան պէտք եղած գուրգուրանքն ու սէրը չէ տածած դէպի իր ընտանեկան բոյնը։

Իր բարի եւ ազնիւ կինը՝ Պայծառ Ֆասուլեաճեան, բովանդակ կեանքի ընթացքին, ամուսնոյն յոռի նկարագրին շնորհիւ շատ է չարչարուած ու տանջուած, իր ուսերուն կրելով գրեթէ ողբացած իր երկու զաւակներու խնամքին ու դաստիարակութեան հոգը։

Պայծառ Ֆասուլեաճեան նոյնպէս եղած է արեւմտահայ բեմի կարեւոր դերասանուհիներէն եւ արեւմտահայ թատերական շրջաններուն գրեթէ բոլոր բեմերուն վրայ երեւցած է, ստանձնելով կարեւոր դերեր։ Մանաւանդ հայերէն լեզուով ներկայացմանց մէջ իր ներկայութիւնը միշտ ալ գնահատուած է։

Թովմ. Ֆասուլեաճեան իր աշակերտուհին՝ դերասանուհի Թագուհի-Հերանոյշին ալ բարոյական անկման պատճառ եղած է, մոլորեցնելով զայն։

Թագուհի-Հերանոյշ արեւմտահայ բեմի եթէ ոչ առաջնակարգ, գոնէ կարեւոր ուժերէն մին եղած է։

Մանուկ հասակին մէջ որբացած, իր ծերունի մամիկին պաշտպանութեան տակ մնացած այս աղջնակը արտակարգ կերպով ուշիմ եւ գեղեցիկ եղած է։

Երբ Վարդովեանի ականջը կը հասնի այս զոյգին թշուառ վիճակը, թաղին քահանային ընկերակցութեամբ դերասանապետը կ'երթայ Հերանոյշի տունը եւ համոզելով մեծ մայրիկը ու նիւթական լայն աջակցութիւն խոստանալով կը յաջողի դէպի բեմ առաջնորդել այս վայրի դեղձանիկը։

Հերանոյշ դպրոցի երես չէր տեսած։ Վարդովեան նախ անոր կարդալ ու գրել կը սորվեցնէ եւ ապա անոր բեմական դաստիարակութեան հոգը կը յանձնէ Թովմաս Ֆասուլեաճեանին։

Այս վերջինոյն ձեռքին տակ արդարեւ, Հերանոյշ հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ եւ կը դառնայ արեւմտահայ բեմի լաւագոյն դերասանուհիներէն մին։

Սակայն, աւա՜ղ, ինչպէս ըսինք քիչ վերը, Ֆասուլեաճեան պատճառ կ'ըլլայ անոր բարոյական անկման։ Երկար տարիներ Հերանոյշ կը մնայ իր վարպետին հոմանուհին, մինչեւ որ Սամսոնի մէջ տեղի ունեցած իր մահը վերջ կուտայ դժբախտ աղջկան կեանքին...։

Շարասան, ընդունելով հանդերձ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի բեմական մեծութիւնը, նոյնիսկ տեղ-տեղ զայն հանճար կոչելէ ետք, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ զայն իբրեւ մարդ.—

«Ֆասուլեաճեան որքան բեմին վրայ, նոյնքան ալ դուրսը վարպետ դերասան էր։ Ընկերական՝ սակայն աղտոտ մարդ։ Ցասումի ու բարկութեան վայրկեաններուն որեւէ յուզման նշան չէր երեւեր դէմքին վրայ. ընդհակառակն, ներքին պայծառ խաղաղութիւն մը յատկանշող ժպիտ մը կը նշմարուէր հոն։ Իր ամէնէն աղտոտ մեքենայութեանց լարման մէջ իսկ կը յաջողէր աչքերուն տալ այն թովիչ ու անմեղ նայուածքը, որուն էն վարպետորդի մարդն իսկ կրնար հաւատալ ու վստահիլ։ Խօսելու անսպառ նիւթ ու դիւրութիւն ունէր։ Միջահասակ, երկայն ու գանգուր մազեր, նուրբ գլուխ, բաց գոյն, ազդու եւ հրացայտ աչքեր ունէր, տժգոյն, չոր ու չեչոտուած դիմագծերով. վերջապէս հիանալի արտայայտութիւն մը իր արուեստագէտի ներքինին։ Ադամեանէն ետք ամէնէն աւելի արուեստագէտի դիմագծութիւն ունեցող հայ դերասանն էր։ Բայց նաեւ միակն էր, որու կերպարանքին բոլոր հանճարեղութեան մէջ կը տեսնէր չես գիտեր թէ ինչ անհանգիստ, չար, արհամարհոտ դիւայնութիւն մը, որու մասյըլը չէր կրցած բոլորովին ծածկուիլ իր լուսաւոր դիմագիծներուն մէջ...»։

Արեւմտահայ Թատրոնի ջահակիր Թովմաս Ֆասուլեաճեանի կեանքին ու գործին մասին մեր այս համեստ աշխատութեան իբր եզրակացութիւն, քանի մը խորհրդածութիւններ։

Ճիշդ է, որ մեծանուն դերասանը իր արուեստագէտի բարձրութեան համապատասխան վարք մը չէ ունեցած։

Սակայն ատիկա պատճառ մը չի կրնար ըլլալ որ անոր անունը երախտագիտութեամբ չյիշուի գալոց բոլոր սերունդներուն կողմէ։

Աղեքսանդր Տիւմա իր մէկ թատերգութեամբ՝ «Հանճար եւ շփոթութիւն», ներկայացուցած է կեանքը անգլիացի հանճարեղ դերասան Քինի, որ բեմէն դուրս, իբր մարդ, տապլտկած է ցեխի մէջ։

Բայց եւ այնպէս «Անգլիոյ արեգակը» մականուանուած Քինի անունն ու յիշատակը յարգանքով կ'ոգեկոչուի այսօր ո՛չ միայն Մեծն-Բրիտանիոյ, այլ եւ բովանդակ աշխարհի մէջ։

Մեր օրերուն նաեւ, բազմաթիւ մեծանուն արուեստագէտներ, ամէն ազգի ու ժողովուրդի ծոցին մէջ, առաւել կամ նուազ չափով գայթակղալից կեանք մը ունեցած են։

Սակայն եւ այնպէս անոնք միշտ ալ մնացած են ու կը մնան իրենց ժողովուրդի մշակոյթին յարգելի սպասաւորները, արժանի՝ խանդակաթ զորովի ու երախտագիտութեան։

Մեզի համար ալ նոյնը պէտք է ըլլայ։ Թովմաս Ֆասուլեաճեան իր արժանի տեղը պէտք է ունենայ բոլոր Հայերու հոգիի Պանթէոնին մէջ։

(4 – Վերջ) ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Տպարանին մէջ կը գտնենք եղբայր Իգնատիոսը, հրաշալի մեքենային առջեւ, երեսուն տարիներու աշխատանքի բեռան տակ աննկուն:

Հոս մինչեւ հիմա լոյս տեսած են 35 լեզուներով գրքեր: Գրաշարները հակառակ իրենց իտալացի ծագումին, իւրացուցած են հայերէնը: Կը շարեն, կը սրբագրեն, կը տպեն մեր բոլոր թերթերը, գրքերը, առանց բառ մը հասկնալու: Այսպէս, դարերու ընթացքին լոյս տեսած են Գեղունիներ, Բազմավէպեր, բառարաններ եւ հարիւրաւոր գրքեր:

Ապա կ'առաջնորդուինք դէպի ճաշարան, ուր կը հիւրասիրեն մեզ պաղ օշարակներով, ճերմակ գինիով, համեղ պտուղներով, բոլորն ալ բերուած վանքին այգիներէն:

Հոս, մեզի հանդէպ ցոյց տրուած սրտաբուխ ընդունելութեան առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆերտի Ապաճեան: Ցիշեց թէ՝ երբ քառորդ դար առաջ կ'աւարտէր Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, հրաժեշտի պահուն Հ. Վահան Յովհաննէսեան շրջանաւարտներուն կը թելադրէր կեանքի մէջ մնալ մինչեւ վերջ ճշմարիտ Հայեր: «Այդ խօսքերուն թագուն իմաստը մենք չէինք կրնար ըմբռնել այդ պահուն կեանքին անփորձ պատանիներ: Բայց հիմա, կուզանք ըսելու Հայր Վահանին յուզումով, կարօտով, հպարտութեամբ, թէ մենք կատարեցինք անոր իղձը, մնալով ճշմարիտ Հայեր, նաեւ մեզի հետ բերելով այցելուներ, ազգակից ուխտաւորներ Մարսէյլէն: Թանկագին դաստիարակներ, մենք՝ ձեր լոյսով սնած սաներ, եւ մեզմով՝ մեր ազգակիցներն անխտիր, հաւաքուելով քովէ քով կը կազմենք Հայ Ազգն իմաստուն, կենսունակ, հաւատաւոր»:

Քիչ վերջ մելամաղձոտ շեշտերով երգեց Օր. Ալիս Թապաքեան «Մայրի՛կ, մայրի՛կ» եւ «Աչեր» երգերը, խանդավառ ծափեր խլելով ամենէն:

Ցետոյ յամրօրէն կ'ուղղուինք դէպի գերեզմանատուն Վերջալոյսի ցոլքերուն հետ նոճիները կը լռեն, կոհակները կը ծփծփան: Հոս կը հանգչին քովէ քով, Աւարայրի պլպուլ Ալիշանի հետ Հիւրմիւզ, Աւգեր, Զամչեան, Բագրատունի, Ագոնց եւ վաղամեռիկ Գուրգէն Ալէմշահ:

Հինգշաբթի, 26 Ցուլիս, առաւօտեան ժամը 8ին Աժիբէն (*) փուլման օթօքարով կը մեկնինք դէպի Փատովա, ուր կը գտնուի Սուրբ Անտոնի աշխարհահռչակ տաճարը, կառուցուած 1232ին: Իր հսկայ խորաններն ու սիւները կը ներկայանան որպէս ռոման-կոթական-բիւզանդական եւ արաբական ոճերու ներդաշնակ միացում: Գաղափար մը տալու համար անոր տարածութեան մասին, ըսենք որ տաճարին երկայնքը 118 մեթր է, լայնքը՝ 32,50 մ., բարձրութիւնը՝ 38,50 մ., ճակատը՝ 37 մեթր: Սուրբ Անտոն սպանական ծագում ունէր, այդ պատճառաւ ալ զինքը կոչած են Փատովայի Սուրբ Անտոն: Ապրած է այս կողմերը, գործած՝ զանազան հրաշքներ, մեռած եւ թաղուած է հոս: Իր աճիւնները կը հանգչին աւագ խորանին առջեւ, ուր աշխարհի չորս կողմերէն եկող ուխտաւորներ կուգան խոնարհիլ անոր շիրիմին վրայ, որ շինուած է Քարարայի սեւ մարմար քարէ:

Այստեղ կը գտնուին նաեւ գեղարուեստի տիտաններէն Սանսովինոյի, Ծիովաննի Միմելլոյի, Լոմպարտոյի քանդակները:

Իսկ Սուրբին լեզուն առանձին պահուած է ուրիշ խորանի մը առջեւ զետեղուած եւ թանկագին քարերով զարդարուն, ձոյլ ոսկիէ եւ արծաթէ շինուած 81 սմ. բարձրութեամբ սկիհի մը մէջ, որ Ալեքսանդր Փարմի (15րդ դար) գլուխ-գործոցն է:

Փատովան Իտալիոյ համալսարանական քաղաքներէն մին է. այնտեղ կ'ուսանին զանազան ճիւղերու հետեւող 13,000 ուսանողներ, որոնց մէջ կան նաեւ 27 Հայեր

Կալիլեօ Կալիլէ հոս դասաւանդած է. այս քաղաքը ծննդավայրն է նաեւ Տիտոս Լիվիոսին եւ նկարիչ Մանթինիայի:

Կը շարունակենք մեր ճամբան, անցնելով Գրենթա գետին վրայէն, կը դիտենք մեր չուրջը, ճամբաները մաքուր եւ խնամուած, պտղատու ծառերը առատ՝ դեղձերով, տանձերով, եւ խնձորներով, արտերը՝ լեցուն ցորենով, գարիով, հաճարով, մենք ի տես այս բոլորին, ակամայ կը յիշենք մեր հեռաւոր հայրենիքը... մինչ կ'երգեն մեր օրիորդները՝ Թապաքեան Ալիս, Սարաֆեան Սիւզան եւ Տիկիններ Աւագոֆ, Սէֆէրեան. — Անուշ գարուն, Բարձր սարեր, Հեռացել իմ հայրենիքէս եւ իմ ծնողք մայրիկէս...:

ՅԵՐԱՊ

— —

(*) Աժիբը վեց քիլոմեթր երկայնքով կամուրջ մըն է որ Վենետիկը կը միացնէ ամբողջ Եւրոպայի:

սկսեա՛ այսու գիտմամբ զան ինչ գրել առ Ազնիւ Ալյայն, զի բանաւոր անձն է եւ ոչ գռեհկաբար կամ պարզամիտ հայ. զի զիտէ զկեզու զալլիական եւ ընթերցեալ ունի զամենայն կերպ գրեանս նոցա...

Արբազնութեան ձերոյ նուաստ ծառայ

ՄԱՐԳԱՐ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Ի Ս. Պետերբուրգ, ի ԻԸ. Յունս. 1792

(Դիւ. Վիեննական Մխիթ. Մատեն. 1792)

Բարիկեանի եւ Լազարեանի միջեւ թղթակցութիւն տեղի ունեցա՞ծ է եւ ինչ եղած է արդիւնքը — առայժմ անծանօթ է մեզ:

Հ. Ե. ՓՕՂՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Ծանօթ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեսակ մը ուխտագնացութեան հանգամանք առած էր Նիսի մէջ:

Ամէն կողմէ օդափոխութեան եկողներ, նոյնիսկ Պելժիքայէն եւ Իտալիայէն հասնող ճամբորդներ կը հաւաքուէին Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ որոշուած Լա Քոլի գետեզերեայ գուարթ անտառը.

Ամէն անկիւն սփռոցները կը փռուին, կէսօրուան ճաշի պատրաստութիւններ կ'ըլլան եւ ըստ հայկական սովորութեան, ուրախ մթնոլորտի մը մէջ ամէն մարդ կը ճաշէ:

Կէս օրէ ետք օրուան նախագահ ընկ. Գ. Գէորգեան կը համախմբէ ներկաները եւ «Կռուեցէք տղերք» խմբերգով հանդէսը կը բանայ:

Ընկերը օրուան հանդէսին նշանակութիւնը բացատրելէ ետք, կոչ ուղղեց ներկաներուն որ ամէն առթիւ աւելի բազմանդամ համախմբուին հայ ոգին վառ պահելու համար, որովհետեւ ճերմակ ջարդի աւերը աւելի ահաւոր է քան թըրքական եաթաղանները:

Ընկ. Գարեգին ներկայացուց պատուոյ նախագահ ընկ. Ստեփան Վահանեանը որ միշտ մնացած է Դաշնակցական եւ ռազմիկ մը Ֆրանսական զիմազրական ճակատին մէջ:

Ներկաներու համար անակնկալ մըն էր տեսնել մեր սիրելի Նարդունին որ եկած էր իր պարտքը վճարելու, որովհետեւ անցեալ տարի չէր կրցած գոհացում տալ «Գէորգ Չաւուշ»ի հրաւէրներուն: Իրեն կ'ընկերանար Տոքթ. Գեղամ Այվազեան (Ամերիկայէն): Հոն էր նաեւ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկ. Ա. Գեափկեան

Ընկեր Նարդունի խօսք առնելով ըսաւ. «Հաւաքուեցէք հայրենակիցներ, հաւաքուեցէք բոլոր տօներու առթիւ, ըլլան անոնք քաղաքական, կրօնական, մշակութային թէ մարզական, որովհետեւ հայ ժողովուրդը մեծ նուաճումներ կատարած է այս բոլոր մարզերուն մէջ: Այսօր Մայիսը տօնելով՝ մեր կռուելու ընդունակութեան տարեդարձն է որ կը տօնենք:

Ընկեր Նարդունիի բանախօսութենէն վերջ, Օր. Սալբի Գէորգեան եւ իր եղբայրը Արամ արտասանեցին ծափեր խլելով: Գ. Գրիգոր Գրչքէլէկեան, ամերիկահայ ծովային զինուոր մը, ներկաներուն դարմանք պատճառեց արտասանելով Նարդունիի «Ամէն բանէ վեր»ը: Օր. Անտալեան արտասանեց կտոր մը, իսկ Տիկ. Կիրկէեան՝ Սիամանթոյի «Պարը»ը.

Խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս Տիկին Տիրուհի Միսաքեանի, որ իր գոհունակութիւնը յայտնեց Նիսի փոքրաթիւ հայ գաղութին որ միշտ պատնէշին վրայ կեցած է իր ազգային պարտականութիւնը կատարելու համար: Պէտք է պահել կապը անցեալին հետ, ըսաւ: Ամէն ազգ իր պատմութեամբ կրնայ հպարտանալ: Ֆրանսան ամէն տարի մեծ շուքով կը տօնէ Ժան տ'Արքի տարեդարձը, հայմայրերն ալ տուած են Ժան տ'Արքներ: Օտար մը ըսեր է՝ անկարելի է Հայ ապրիլ, իսկ մենք կ'ըսենք՝ թէեւ դժուար, սակայն մեր պատմութիւնը մեզ կ'ամրապնդէ եւ մենք մեր տոկուն կամքով պիտի ապրինք:

Ներկաներու ծափերէն վերջ Օր. Գասպարեան երգեց «Մի զոյգ աչեր»ը, իսկ Գ. Ժիրայր Մուրատեան արտասանեց Լեւոն Գուլեանի «Երկիր իմ քեզ»ը, աքանչելի առոգանութեամբ:

Երգուեցան յեղափոխական երգեր եւ օրուան նախագահ ընկ. Ստեփան Վահանեան գոհունակութեան խօսք ուղղեց եւ հանդէսը փակեց շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին :

Ափսէ մը պաքլաւա աճուրդի դրուեցաւ, պատրաստուած՝ Տիկին Փիլիպոս Անդրանիկեանի կողմէ, որ վստահաբար արկածէ մը ազատուած ըլլալու ուրախալի առթիւ նուիրած էր զայն, Հ. Յ. Դ. խորանին առջեւ մոմ մը վառած ըլլալու համար: Այս աճուրդէն գոյացաւ 38,500 Ֆր. եւ ափսէն շահեցաւ Գ. Սարգիս Անդրանիկեան:

Ընկ. Ծ. Ջօղեան որ աճուրդը վարած էր, սրտաբուխ խօսք ուղղեց բոլոր մասնակցողներուն:

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ ուշ ատեն՝ անուշ տպաւորութեամբ:

Ներկայ մը

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՆԷՕՆԻՒԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԷՆ (Օգոստ. 17).— Հալքի նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ, Ազգ. Ժողովի նախորդ օրուան նիստի ընթացքին, ամբաստանուած էր իբրեւ պատասխանատուներէն մին 1943ին, Վանի Էօզալփ շրջանին մէջ 32 հայրենակիցներու անդատաստան գնդակահարման դէպքին

Ինէօնիւ, լրագրողները իր մօտ հրաւիրեց ու հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Ազգ. Մեծ Ժողովի վիճաբանութիւնները կարդացի կառավարական թերթերու մէջ իրենց պարզած նկարագրով. ճառախօսներն ալ կարդացի: Ժողովը խորհրդարանական քննութիւն բանալու որոշում տուած է այդ 32 հայրենակիցներու գնդակահարման խնդրին մէջ նկատի ունենալով կարգ մը նախարարներուն կացութիւնը: Իբրեւ նախկին Հանրապետութեան նախագահ, իմ խօսքս ալ անցած է եւ իբրեւ ընդդիմադիր պետ ալ մեր բռնած ընթացքը քննադատուած է: Ձեզի իրաւական կացութիւնը պարզեմ:

1943ին բանակի հրամանատար հանդուցեալ Մուսթաֆա Մուգլալը եւ սպայակոյտի պետ՝ հանգուցեալ Մարաջախտ Ֆեվզի Չաքմաք, ինչպէս յետագային ի-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Խօսակցութիւնը ընդհատուեցաւ, երբ հեռուից լսելի եղաւ մի ձայն, որ աւելի նման էր վայրի մռնչալու ձայնին: Նա կրկնուեցաւ մի քանի անգամ: Ամէնքը առեցին իրանց զէնքերը, ոտքի ելան, եւ լարուած ուշադրութեամբ նայում էին իրանց չուրջը:

— Մարդիկ են մօտենում, ասաց մէկը:

— Մեր գիշերապահների ձայնն է, ասաց մէկը:

Բանակի մէջ տիրեց մի թեթեւ իրարանցում: Շներն անգամ սկսեցին զայրացած կերպով ոռնալ:

Կէս ժամ չանցած, մի խումբ գիշերապահներ մօտեցան առաջիններին: Նրանք բերում էին մէկին, որի թեւքերը կապած էին քամակին, իսկ վզին դրել էին մի երկայն պարան, որից քարշ էին տալիս: Երեսի վրայ երեւում էին կապուտակներ, որ առաջ էին եկել բռունցքների հարուածներից:

— Լրտե՛ս է, գոչեցին բերողները:

— Պէտք է այրել այդ խարոյկի մէջ, ձայն տուեցին առաջինները:

Դատապարտեալը լուռ էր, ոչինչ չէր խօսում: Նա մի առանձին սառնութեամբ նայում էր թէ բերողների եւ թէ՛ խարոյկի մօտ գտնուածների վրայ: Նրա անշարժ դէմքը արտայայտում էր անձնավստահ մարդու անվեհերութիւնը:

— Պէտք է այրե՛լ, կրկնեցին ամէնքը միաձայն:

Ոմանք սկսեցին խարոյկի վրայ փայտեր աւելացնել: Այն ժամանակ միայն դատապարտեալը բերանը բաց արեց եւ հանդարտ կերպով հարցրեց.

— Դուք իրաւունք ունէ՞ք առանց Որչտունեաց Օրիորդի հրամանին այրել ինձ:

Ամէնքը նայեցին միմեանց երեսին: Նա աւելացրեց.

— Կարելի է ես մի անմեղ մարդ եմ:

— Անմեղ մարդը գիշերով ի՞նչ գործ ունի մեր բանակի չուրջը, հարցրին նրանից:

— Այդ ձեր գիտնալու բանը չէ: Ինձ տարէք Օրիորդի մօտ, թող նա դատէ ինձ:

— Օրիորդին այժմ չէ կարելի անհանգստացնել: Նա քնած է:

— Ինձ պահեցէք մինչեւ առաւօտ, մինչեւ Օրիորդը վեր կը կենայ:

— Դու ո՞վ ես, ո՞ր տեղացի ես, ի՞նչպէս է քո անունը:

— Ես ձեզ ոչինչ չեմ ասի:

Աղմուկը եւ աղաղակները հասան մինչեւ սպիտակ վրանը, որի վարագոյրները կիսով չափ բարձրացան եւ կրկին ցած իջան: Ամէնքը նայեցին դէպի այն կողմը, միմեանց ասելով.

— Օրիորդը դեռ քնած չէ:

Մի քանի բոպէից յետոյ, Օրիորդի ծեր սպասաւորներից մէկը մօտեցաւ խմբին, հարցրեց, թէ ի՞նչ է պատահել: Եղելութիւնը նրան պատմեցին, նա հեռացաւ: Շատ չանցաւ, կրկին վերադարձաւ նա, յայտնեց թէ Օրիորդը հրամայում է, որ լրտեսին բերեն իւր մօտ: Այնպէս կապած, կաշկանդած, տարան նրան:

Սպիտակ վրանը մի թեթեւ, շարժական պալատ էր իւր բոլոր յարմարութիւններով: Նա կազմուած էր մի քանի մասերից, որոնք բաժանուած էին միմեանցից առանձին պարտակներով: Իւրաքանչիւր մասը որոշուած էր Օրիորդի զանազան սպասաւորների կացութեան համար, համեմատ նրանց պաշտօնին եւ ծառայութիւններին: Մի մասում կենում էին նրա նաժիշտները, միւսում նրա դայեակներն ու դաստիարակները, երրորդը իւր ննջարանն էր, իսկ չորրորդը ընդունելութեան խորանը:

Նա դեռ քնած չէր, թէեւ գիշերի կէսից վաղուց անցել էր: Միայնակ էր իւր ննջարանում եւ, առանց հանուելու, նըստած էր մի գահաւորակի վրայ: Բարակ շղթայով՝ սիւնից քարշ ընկած պղնձեայ ճրագը, որ մի առասպելական թռչունի նմանութիւն ունէր, ճաճանչելով վառւում էր, եւ իւր աղօտ լոյսը թափում էր նրա գունաթափ դէմքի վրայ: Տխո՛ւր էր նա, եւ աւելի տխուր, քան թէ մի սգաւոր հրեշտակ: Ոսկեգոյն գիսակները, որ Ռշտունեաց լեռնական օրիորդների գեղեցկութեան գլխաւոր հարստութիւնն է, մեղմ գանգուրներով ծածկում էին նրա սիրուն թիկունքները: Աչքերի մէջ վառւում էր խորին թախծութիւն: Ի՞նչն էր ալեկոծում քնքուշ սիրտը, որ ուրախ լինելու, եւ յաւիտեան ուրախ լինելու համար էր ստեղծուած: Նա մտածում էր... եւ այդ մտածութիւններն էին, որ խլել էին թէ՛ նրա քունը եւ թէ՛ հանգստութիւնը: Մտածում էր հայրենի ամրոցների կործանման մասին, մտածում էր կորած, անհետացած մօր մասին, որին սիրում էր որդիական բոլոր տարփանքով, — մտածում էր տառապեալ հօր մասին, որ գնացել էր պատերազմելու սարսափելի վտանգների դէմ, որ գնացել էր ազատելու սիրելի ամուսնին:

ՐԱՖՖԻ

մացայ, Խօզալփի դէպքին լուրը, առաջին անգամ զին. տեղեկագրով տրուած է զինուորական իշխանութեանց։ Դէպքը մերթ ընդ մերթ կառավարութեան եւ Ազգ. Մեծ Ժողովին եկած էր. քննութիւն կատարուած եւ զին. ատեանի յանձնուած էր խնդիրը։

1950էն ի վեր հարցը քանիցս քննուած է. հիմա ալ Ազգ. Մեծ Ժողովի նոր մէկ որոշումը կը գործադրուի, այս մասին ընելիք մը չունիմ։ Կարգ մը ճառախօսներ քաղաքական նկատումներով խօսեցան։ Ցատկանշական է։ Սեպտ. 6–7ի դէպքերուն մէջ, հայրենակցին անպաշտպանութենէն խօսած էինք. իբրեւ փոխադարձութիւն, Խօզալփի դէպքէն կը ձգտին օգտուիլ։

Արդ, համոզումս սա է, որ Հալէբի կառավարութեան բրածին նման, Սեպտ. 6–7ի դէպքերուն նման դէպքերուն առեն, պէտք է կառավարութիւնը ժողովուրդը սաստելով ու պատասխանատուները յանձնէ դատարան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են Կոստանդինի շրջանին մէջ, մեծ կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն։ Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ խորտակուած է ապստամբական խարխուլ մը։ Այս կռիւներուն մէջ սպաննուած է Ֆրանսացի հարիւրապետ մը, Հոթլոք, ազգական մառեշալ Լըքլէրի։ Սպաննուած են 29 ըմբոստներ, ինը հոգի ալ գերի բռնուած։

X Մառեշալ Ժիւէն բանախօսութիւն մը կատարելով Վիշիի մէջ, առաջարկեց լայնօրէն ապակեդրոնացեալ դաշնակցութիւն մը հաստատել Ալժերիոյ մէջ, իբրեւ հիմնական լուծում։ Մառեշալը դնահատեց կառավարութեան ճիգերը, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար, բայց պնդեց դաշնակցային կազմակերպութեան ծրագրին վրայ։ Անշուշտ Ալժերիան պիտի մնայ Ֆրանսական։ Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին այս ճառը։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՆԱՆ

Այս միջոցին կարեւոր բանակցութիւններ կը կատարուին Իտալիոյ մէջ, միացնելու համար ընկերվարական կուսակցութեան երկու թեւերը։ Ձախակողմեան թեւին վարիչը, Նեննի, որ կը գործակցէր համայնավարներուն հետ, այժմ կ՚ուզէ համաձայնութիւն մը կնքել կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Սարակաթի հետ, որ փոխ-վարչապետ է կառավարութեան մէջ։

Այս խմորումը այնքան հասունցած է որ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կոմէն, Հռոմ կը սպասուի։ Կարեւոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան օգոստ. 30էն մինչեւ սեպտ. 5։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Նեննի խորապէս ազդուած է Խրուշչեւի յայտնութիւններէն եւ կ՚ուզէ ամէն կապ խզել համայնավարներուն հետ, ընդունելով Ատլանտեան դաշինքը եւ Միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն Իտալիոյ ընկերվարական կուսակցութեան երկու թեւերուն հաշտութեան, որ ծանր հարուած մը պիտի ըլլայ համայնավարութեան համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ շատ ծանր վնասներ եւ մարդկային կորուստներ պատճառեցին Թուրքիոյ մէջ։ Պոլսէն կը հեռագրեն թէ առնուազն 81 հոգի խեղդուած են։ Ոմանք մինչեւ 121 կը հաշուեն մարդկային կորուստները։ Թերթերը կը գրեն թէ 79 հովուորդներ խեղդուեցան Ատրեամանի մէջ, Սուրիոյ սահմանին մօտ։ Երկու աղջիկներու դիակները գտնուեցան Սեբաստիոյ մէջ։ Մալաթիայէն հասած լուրերու համաձայն անհետացած են 40 հոգի, որոնք կամուրջի մը տակ ապաստանած էին տեղատարափէն խուսափելու համար։ Կը կարծուի թէ բոլորն ալ քշուած են Եփրատի ջուրերէն։ Հունձքերը մեծապէս վնասուած են եւ բազմաթիւ արջառներ կորսուած։

ԿՈՉ ՁԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՁԷՅԹՈՒՆԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ տարուան նոյեմբեր ամսուն Մոնթէվիտէոյի Ձէյթունի Հայր. Միութեան վարչութիւնս սփիւռքի բոլոր հայ թերթերուն ուղարկած իր կոչով կը յայտնէր Ձէյթունի Պատմագիրքի պատրաստութեան մասին եւ կը փափաքէր ունենալ յուշեր, գրութիւններ, նկարներ։

Ուրախ ենք յայտնելու որ սփիւռքի ամէն կողմերէն ստացեր ենք Ձէյթունի վերաբերեալ պատմական յիշատակարաններու ձեռագիր արձանագրութիւններ, թերթերու հատաքածոներ, նաեւ զէյթունցի մտաւորականներու աշխատակցութեան խոստումը։

Նոյն մեր կոչին մէջ յայտնած էինք նաեւ թէ անոր պատրաստութիւնը պիտի ըլլար բոլորին հաւանութեամբ եւ գիտակցութեամբ, որպէսզի ըլլար իրականը եւ լաւագոյնը։

Ներկայիս պահելով նոյնը մեր յայտարարութիւնը, երկրորդ եւ վերջին անգամ կոչ կ՚ընենք բոլոր զէյթունցիներուն եւ զայն սիրողներուն, որպէսզի մինչեւ ներկայ տարուան դեկտ. ամիսը փութացնեն իրենց նախասիրած ձեւով աշխատակցութիւնը եւ կարեւոր նիւթերու ու նկարներու առաքումը։

Սոյն Պատմագիրքի պատրաստութեան ուրախ առիթով, Վարչութիւնը կը հաստատէ 50 տոլարնոց մրցանակ մը այն բանաստեղծին համար, որ Ձէյթունի փառաւոր պատմութիւնը, պատմական հիմնարկութենէն մինչեւ կործանումը պատկառելի բանաստեղծութեան մը վերածէ։ Հոն պէտք է երեւին հիմնարկութիւնը, մղած ինքնապաշտպանութեան պայքարը, համազգային արժէքով պատերազմները, հերոսները, անոնց քաջագործութիւնները, եւ վերջապէս անոր Ցարութիւնը եւ ապագան Հայաստանի մէջ։

Նոյն բանաստեղծութեան տեղ պիտի տրուի Պատմագիրքին մէջ եւ շահողին անունը պիտի յայտարարուի։

Վարչութիւն

Հասցէ՝

Agraciada 3060 Montevideo

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան ։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը ։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ։

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պոըվէի եւ պաքալորէայի ։

Բ) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան ։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյոն սու Պուա ։ Հեռ. 172 Ռէնսի ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.-ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պ. Վ. Սարաֆեանէ (Պրիւսէլ) հազար, Պ. Ա. Իփէքճեանէ (Փարիզ) 2000 «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Յովսէփեան (Սիմոնեան) կը փնտռէ Պ. Խաչատուր Թոմէեանը, բնիկ Երանոս գիւղացի (Մարթոնի շրջան)։

Տեղեկացնել Պ. Յակոբ Սիմոնեանի, 59

59, Av. du Bas-Meudon Issy-les-Moulineaux
Seine

Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կտրող մը եւ երկաթարդ մը 16էն 17 տարեկան, ամուրի թանսխնէն։

Դիմել՝ Թրիքօ Թէրզեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Ռուբէն Տալքիփէեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԵՒՐԻԿ ՏԱԼՔԻՓԷԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

***

Այս առթիւ Պ. Ռուբէն մեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ աղքատաց սնտուկին կը նուիրէ 5000 ֆր., եկեղեցւոյ 3000 ֆր., երգչախումբին 2000 ֆր.։ Ասկէ զատ իր մօր յիշատակին յաւերժացման համար եկեղեցւոյ ջերմութեան համար կը վճարէ կազով կեդրոնական ջեռուցիչ մը՝ իր բոլոր կազմածներով.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10։ Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 30 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7667 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3478

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՒԼԵՒԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԸ

Արեւելեան աղանդի մը պատմութեան հետ չշփոթէք այս բացատրութիւնը։

Խնդիրը կապ ունի հայկական ողբերգութեան մը հետ, որ չափազանց երկար տեւեց։

Արձակուրդէն վերադարձին, հազիւ ժամանակ ունեցանք թղթատելու կարգ մը թերթեր, մասնաւորապէս «եկեղեցական» կոչուած մամուլը։

Եւ ի՛նչ տեսնենք.— Անթիլիասի շուրջ սարքուած արհեստական ժխորը կը շարունակուի նոյն միօրինակութեամբ եւ մոլեռանդութեամբ։

Շողիք եւ փրփուր՝ շլմորած աչքերով։ Կիրք եւ ժանիք՝ հակառակորդը բզըկտելու տրամադրութեամբ։

Եւ իբրեւ բնական հետեւանք՝ չատաչուն հայհոյանքներ՝ յարձակման ենթարկուած ճակատէն։

Նախապէս քմահաճ մարդանքի մը տըպաւորութիւնը կը գործէր «եկեղեցասիրական» այս խաչակրութիւնը։

Ամիսներ եւ ամիսներ տեւելով, պարզանալով եւ այլասերելով, ի վերջոյ դարձաւ պատկերազարդ խայտառակութիւն։

Արշաւը ազգային շրջանակէն ալ անդին անցաւ, դառնալով «ինտէրնացիոնալ պրոբլէմ».

Լիբանանի եւ Սուրիոյ պետական գրասենեակներէն ո՞ր մէկը խնդրագիր, ծուռնալ կամ... ազդարարութիւն չստացաւ, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին։

Միջին Արեւելքի մէջ կա՞յ արաբերէն կամ ֆրանսերէն թերթ մը, որ պարբերաբար գրգռիչ տեղեկութիւններ չհրատարակէ, ներշնչուելով նոյն պղտոր աղբիւրներէն։

Քնարեր սուտերու, այլազան քսութեանց եւ խռովայոյզ ցնդաբանութեանց մէջ, ի զուր կը փնտռէք որեւէ մտահոգութիւն՝ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան մասին։

Վեղարաւոր թէ անվեղար, այս բազմերես դպիրները օրն ի բուն կ'ոստոստեն իրենց անդաստանին մէջ սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, առանց մտածելու հետեւանքներու մասին։

Կը մոռնան թէ առտու մը կրնան ընդոստ արթննալ, որեւէ անակնկալի հետեւանքով։

Ծանօթ մեւլեւիները գոնէ գիտեն իրենց մենաստանին դուռները փակել, որպէսզի դրսեցիներ չկարենան սպրդիլ, խանգարելով իրենց երանաւէտ օրօրը։

Մեր մեւլեւիները աւելորդ կը նկատեն այս տարրական զգուշութիւնը։ Կ'ուզեն որ արար-աշխարհ գիտէ իրենց պարը, լսէ իրենց բարեպա՞շտ եղանակները։

Դեռ աւելին,— մասնաւոր տեսարաններ ալ կը սարքեն, որպէսզի ամբոխը զուարճանայ, ծափահարելով իրենց ազգասիրակա՞ն «դալմաղալը»։

Երբեք տրամադրութիւն չունինք խանգարելու իրենց դիմակապարը։

Բայց, բարեկամաբար դիտել կուտանք թէ՝ հասած են կէտի մը, ուր իրենց մարդանքը այլեւս պիտի համարուի քրէական յանցանք։

Վասնզի, լրջօրէն կը սպառնայ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան եւ բարօրութեան։

Ձե՞ն լսեր թէ ամբողջ ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ կը խաղան, չարափոխելով տարրական խնդիր մը.— Երկու Աթոռներու յարաբերութեանց ճշդումը։

Շ.

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԻՆԳԵՐՈՒ ՀՐԱՒԷՐԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը օգոստ. 28ին հրատարակեց Հինգերու յանձնախումբին հրաւէրը եւ գնդ. Նասըրի պատասխանը, որով կ'ընդունի տեսակցիլ, «այնպէս ինչպէս առաջարկուած է»։

Այս համաձայնութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ։ Գնդ. Նասըրի պատասխանը Աւստրալիոյ վարչապետին՝ Պ. Մենզիսի յանձնուեցաւ Լոնտոնի դեսպանին կողմէ։ Պ. Մենզիս անմիջապէս Անգլիոյ վարչապետարանը գնաց, ուր Պ. Իտըն նիստի հրաւիրած էր դահլիճը, սովորականէն մէկ ժամ առաջ։ Կ'ըսուի թէ խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է։ Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, ժամը 14,45ին Հինգերու յանձնախումբի միւս անդամներուն հաղորդուեցաւ Եգիպտոսի պատասխանը։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ե՛րբ եւ ուր պիտի կատարուի հանդիպումը։ Յանձնախումբին նախագահը եւ միւս անդամները տրամադիր են ի հարկին Գահիրէ երթալու։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, թէ յանձնախումբը եւ թէ Անգլիա կ'ուզեն խոհեմութեամբ շարժիլ։ Այս չի նշանակեր թէ կարեւոր զիջումներ պիտի ըլլան հիմնական կէտերու մասին։ Աւստրալիոյ վարչապետը լիազօրութիւն ստացած չէ բանակցելու ըստ էութեան։ Արեւմտեան երեք պետութեանց կ'իյնայ որոշել թէ կարելի՞ է բանակցութիւններ կատարել։ Այդ պարագային պիտի խորհրդակցին Լոնտոնի խորհրդաժողովին 18 անդամներուն հետ, վերջնական որոշում տալու համար։

Աւստրալիոյ վարչապետը Եգիպտոսի պատասխանը ստանալէ առաջ, Անգլիոյ հեռատեսիլի պաշտօնատունը գացած էր, ներկայ ըլլալու համար տեսակցութեան մը զոր անգլիացի լրագրող մը ունեցած էր գնդ. Նասըրի հետ։ Պ. Մենզիս ինք ուզած էր տեսնել եւ լսել այն մարդը որուն պիտի հանդիպի քանի մը օրէն, իբրեւ ներկայացուցիչը 18 պետութեանց։

Մինչ այս մինչ այն բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ հետզհետէ կը դժուարանայ Սուէզի ջրանցքին երթեւեկը։ Եգիպտացի քառասուն նաւուղիղներէն հազիւ քանի մը հոգի կրնան նաւահանգիստ հասցնել 15,000 թոն եւ աւելի մեծ տարողութեամբ նաւեր։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ գնդ. Նասր ընդունելով Հինգերու յանձնախումբին հրաւէրը նպաստած կ'ըլլայ Սուէզի հարցին լուծման։ Յետոյ բացատրեց թէ արդար է Եգիպտոսի առաջարկուած հաւաքական ծրագիրը։ Պ. Տըլլըս լաւատես կ'երեւայ հարցին գործնական կարգադրութեան մասին։ «Պէտք չէ այս խնդիրը վերածել նշանախօսքերու պայքարի մը, իբրեւ ընդհարում ազգայնականութեան եւ միջազգայնականութեան, իբրեւ վէճ մը Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ։ Խնդիրը շատ պարզ է,— միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի Սուէզի ջրանցքը մնայ միջազգային ճամբայ մը, բանելով արդիւնաւորապէս, առանց թոյլ տալու որ կառավարութեան մը քաղաքական ազդեցութիւնը կարենայ խոչընդոտներ յա—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԴ Ի ՊԱՏՈՒԻ ԷՐ...

Ռոժէ Փէյրըֆիթի «Ս. Պետրոսի Բանալիները» կը կարդայի լերան մը ստորոտը, երբ «Յառաջ»ի մէջ տեսայ Երուսաղէմէն «Նայիրի» շաբաթաթերթին ուղղուած նամակ մը։

Խմբագրութիւնը կ'ըսէր թէ արտատըպումը կատարուած է «եկեղեցասէր եւ ազգասէր» հայրենակցի մը խնդրանքով։

Ուրեմն, այդ չէզոք հայրենակիցը բաւական բան գիտէ Երուսաղէմի եւ էջմիածնի ներքին անցուդարձէն, եւ կ'ուզէ որ հանրային կարծիքն ալ տեղեկանայ։

Անշուշտ, «Նայիրի»ն հաստատուն փաստեր ունի ձեռքի տակ, ապացուցանելու համար Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ ծագած խլրտումները, պատր. տեղապահին դէմ եղած մեղադրանքները, պաշտօնանկութեանց սպառնալիքները եւայլն։

Ուրեմն, Անթիլիասի վանքին բանալիներէն վերջ, Երուսաղէմի դարաւոր մենաստանին բանալիներուն շխրտո՞ւքն ալ պիտի լսենք...

Ո՞ւր ես, Շահրիկեան...

«Նայիրի» շարք մը խորհրդածութիւններ կցեր է նամակին, հաստատելու համար թէ նորութիւններ չեն Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի վերագրուած այլազան մեղքերը։

Այս առթիւ կը յիշէ անոր երկդիմի դիրքը, էջմիածին երթալու-չերթալու մասին։

Որքան գիտեմ, երբ հաստատուեցաւ թէ Գէորգ Զ. կաթողիկոսը էջմիածնի Աթոռին տեղապահ նշանակած է Եղիշէ արք.ը, այս վերջինը կատարեալ հարցական մը դարձած էր իր բանած դիրքով։ Թէ «այո» կ'ըսէր, թէ «ոչ»։

Իրազեկներ կը հաւաստէին թէ չուզեր երթալ իբրեւ տեղապահ։ Բայց երբ կաթողիկոս ընտրուի, պատրաստ է երթալու, ի հարկին զոհուելու...

Պէյրութի շաբաթաթերթը այլապէս ծանր ամբաստանութիւն մը կ'ընէ.

— «Անթիլիասի խնդիրը եթէ այսքան բարդացաւ ու ճապաղեցաւ, Եղիշէ Սրբազանի «վաստակէն» բաժին մը կայ այս գործին մէջ։ Զարեհ եւ Խորէն սրբազաններուն — «Բան մը չէ, կը կարգադրուի, Վազգէն Վեհափառը ինծի ըսա՛ւ, իրեն ըսի՛, պիտի ըսե՛մ, գրա՛ծ եմ արդէն, գրելու վրայ եմ, պատասխան եկա՛ւ, հաւատք ունիմ, եւ այլն, եւ այլն»։ Հակառակորդ ճակատի մարդոց՝ ճիշտ հակառակը, տարբեր լարի վրայ, բոլորովին ուրիշ եղանակով»։

Կ'ենթադրեմ թէ «Նայիրի»ն աւելին գիտէ Պէյրութի մէջ, քան ես՝ այս լերան ստորոտը։

Բայց, ի՞նչ մեղք պահեմ, ես ալ այն համոզումն ունիմ թէ Անթիլիասի բանալին գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկն ալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանն է, իբրեւ ատենադպիրը Գահիրէի չարաբաստիկ ժողովին եւ իբրեւ բանբերը կամ խօսնակը Վազգէն Ա.ի։

Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ, քաջածանօթ ըլլալով հանդերձ մղուած պայքարին իսկութեան։

[illegible]

ՎԱՀԷ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Սէուտի Արաբիա խոստացած է տասը միլիոն տոլար դնել Եգիպտոսի տրամադրութեան տակ։ Գնդ. Նասր այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արաբիոյ արտաքին գործերու փոխ-նախարարին հետ, որ Գահիրէ կը գտնուի։

Ճափոն ալ երկու միլիոն տոլարի յանձնառութիւն մը ստանձնած է, իսկ Խ. Միութեան դեսպանը խոստացած է զարկ տալ տնտեսական յարաբերութեանց, առանց ճշտելու մանրամասնութիւնները։

× Ֆիկառօ ամէն օր տեղեկութիւններ կը հրատարակէ Եգիպտոսի ելմտական եւ տնտեսական կացութեան մասին, Գահիրէի թղթակցին ստորագրութեամբ։ Այդ նամակներուն համաձայն, հրամանագիր մը հրատարակուած է, որով երկու տարի դրօշի տակ պիտի պահուին վերջերս արձանագրուած կամաւորները։ Բոլոր կամաւորները դրուած են սպարապետ Հաքիմ Ամիրի հրամանին տակ։ Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն թէ հազարաւոր կամաւորներ արձանագրուած են եւ հետզհետէ կը հասնին բոլոր արաբական երկիրներէն, նոյնիսկ Եւրոպայէն։ Կարգ մը թերթեր մինչեւ մէկ միլիոն կը հաշուեն կամաւորներուն թիւը, բայց լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն հարիւր հազարէն աւելի չեն։ Ամէնքն ալ կը մարզուին եւ արդիական զէնքեր ստացած են։ Իրենց գլխաւոր դերը պիտի ըլլայ կըռնակէն զարնել թշնամի կանոնաւոր բանակները։ Պիտի օգտագործուին նաեւ ներքին ապահովութեան համար։ Այս բոլորը մեծագումար ծախքերու կը կարօտին։

× Գահիրէի անգլ. դեսպանատունը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոս պահանջած է որ երկրէն հեռանան երկու պաշտօնեաներ, իբրեւ մեղսակից լրտեսական ցանցի մը։ Գլխաւոր վարիչը, անգլիացի լրագրող Սուինպըրն, ձերբակալուած է ուրիշ ամբաստանեալի մը եւ Եգիպտացիի մը հետ։ Բոլորն ալ կը մեղադրուին իբրեւ գործակալներ Ինթելիճընսի։ Կ'ըսուի թէ երկու Անգլիացիները եւ մեղսակից չորս եգիպտացիները պիտի դատուին հրապարակաւ։

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՉԷ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Երկու շաբաթէ ի վեր լուրը կը շրջէր թէ Յորդանանի կառավարութիւնը արտաքսած է Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը, Տիրան արք. Ներսոյեան, իբրեւ կասկածելի դէմք։ Պոլսոյ թուրք թերթերն ալ արձանագրելով այս լուրը, գրած էին թէ վճիռը տրուած է Երուսաղէմի Հայոց. պատր. տեղապահին դէմ (Եղիշէ արք. Տէրտէրեան)։

Վերջին թղթաբերով հասած «Այգ»էն եւ «Ազդակ»էն (25 օգոստ.) կ'իմանանք թէ խնդիրը կը վերաբերի Տիրան արք.ի եւ թէ Յորդանանի թագաւորը ջնջած է արտաքսման հրամանագիրը։ Երուսաղէմի հայ համայնքէն մասնաւոր պատուիրակութիւն մը կուսակալին ներկայանալով, բարի վկայութիւն տուած էր։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Տիրան արք. դիմած է Ամմանի գերագոյն ատեանին, բողոքելով իր մասին եղած վկայութեանց դէմ, «իբրեւ թշնամիներու գործ»։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի արաբ ֆետայիներու պետերը յայտարարութիւն մը հրատարակած են որով կ'ազդարարեն թէ ի վիճակի են 24 ժամէն քանդելու քարիւղի եւ զինուորական բոլոր հաստատութիւնները, Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան, եթէ յարձակում կատարուի Սուէզի վրայ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը նոր պայմանաժամ մը տուաւ Իրաքի քարիւղի ընկերութեան, մինչեւ սեպտ. 15, որպէսզի վճարէ յունիս 29ի օրէնքով սահմանուած տուրքերը։

Ո՞Վ ԿԸ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՈՒԻ ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԷՆ ԵՒ Ո՞Վ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԷՆ

Նկատելով որ վար առինք դիմակները հայ ժողովուրդի թշնամիներուն,

Նկատելով որ ցանկացինք ամէն գնով անաղարտ պահպանել անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան,

Նկատելով որ թոյլ չենք տար կաթողիկոսական զարաւոր այս Աթոռին «Մասնաւոր Պատրիարքութեան» մը վերածուելու,

Նկատելով որ վիժեցուցինք ծրագիրները օտարներու բոլոր գործակալներուն, որոնք Անթիլիասի Աթոռին եւ հայ համայնքի միասնականութեան դէմ մեծ դաւադրութիւն մը նիւթած են,

Նկատելով որ չվարանեցանք իրականութիւնները մատնանշելու,

Մենք անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան ծառայ հռչակուեցանք:

Եւ Մանկրեայի՞ն իրենց հլու հպատակները այնքան [illegible] է, որ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբումի» [illegible] նպատակները կլորիկ [illegible] թերթերը, մեզ «դաշնակցականներուս», Ուաշինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի եւ Հռոմի վկայեալ գործակալներու վրայ յանձնելով փորձելու համար չեն վարանիր օգտագործել՝ ներկային, այժմու պայմաններուն մէջ Սովետական Միութեան, ժողովրդավար Չինաստանի եւ նոյն գոյնի այլ երկիրներու կազմակերպութիւններուն կողմէ օգտագործուող բառերն ու կարգախօսները:

[illegible] թէ ո՞վ միա- [illegible] անգլեւամերիկացիներէն եւ [illegible] կ'օգտուի:

[illegible] պայմաններն ու կա- [illegible] են ու տեսանելի:

[illegible] ու ծակ գրպաններով է, որ այսօր դուպահեստականներ [illegible] լու- [illegible] կայութիւն մը.

Ո՞վ կը հովանաւորէ Կիլիկիոյ Կաթողի- [illegible] խմբակ մը [illegible], որոնք [illegible] Հայ-Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան [illegible] պաշտօնական [illegible] գոր- [illegible] պիտակա- [illegible]

[illegible] այդ նպատակները: [illegible] այդ բոլոր [illegible] կը կոտեն:

Միացեալ Նահանգներէն [illegible] [illegible], որ այդ խմբակին թոյլ կուտան անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ գործել:

[illegible]

տողանցող այդ բոլոր մարդոց անունները բոլորին շրթներուն վրայ են եւ մենք զանց պիտի առնենք անոնց յիշատակումը:

Ո՞վ արդեօք կանաչ տոլարներու տրցակներու փոխարէն կը դասաւանդէ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ, վըկայելով առաւաձեռնութիւնը «Բոբօ»-բիւններու եւ որ, չխօսելով փիրմաներու ներկայացուցչութիւնը պահպանելու համար, կը լզէ գարշապարները Լիբանանի բոլոր սովետներուն եւ «Դաստ»ին հանդէպ իր հաւատարմութիւնը ցուցաբերելու համար՝ Անթիլիասի Աթոռին եւ հայ ժողովուրդի միասնականութեան դէմ մղուած պայքարի առաջաւոր դիրքերուն վրայ կը կանգնի:

Ո՞վ արդեօք հարստացած է ամերիկեան վաճառանիշի սառնարաններու եւ պայմանադրեալ օդի մեքենաներու ներկայացուցչութեամբ, պարարտացած՝ փիւպլիսիթէի ամերիկեան պիւտճէներով եւ որ այսօր անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ մաքառողներու խմբակին գլխաւոր ատողերէն է:

Ո՞վ արդեօք իր քսակը խճողած է ֆրանքեւպելժիական ոսկիներով եւ անգլօ-ֆրանքօ-պելժօ ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ պայքարին մէջ Փէտայիի հովեր կ'առնէ:

Ո՞վ կը նպաստաւորուի արդեօք պելժիական ու ֆրանսական ֆրանքներէն, տոլարներէն ու սթերլիններէն:

Ո՞վ կը վայելէ ամերիկեան Բողոքականութեան առատաձեռնութիւնները ու կը խաղայ՝ հակակայսերապաշտութեան խաղաթուղթը, միշտ դիմակներու ետին պահուած մնալուն հոգ տանելով:

Ո՞վ օգտուած է եւ միշտ կ'օգտուի Մանչեսթըրի եւ Պրետֆորտի ապրանքներէն եւ որ սթերլինները մարսելով հանդերձ՝ համայնավար նորահաւատութիւն կը ձեւացնէ եւ հակակայսերապաշտ խաչակրութեան կը մասնակցի.

Ո՞վ սովետական արտադրանքներ կը ներածէ եւ օր ցերեկով կապ կը պահէ Մ. Ս. Ռ. Մ.-ի արբանեակներուն հաշուեհարդարներուն հետ, փոխարէնը լայն չափով մասնակցելով հակաանթիլեասեան եւ հակահայ շարժման:

Ո՞վ է այն հայր Հայնեսոր, որ կազմակերպուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, ձեռք ձգած՝ ամերիկեան հպատակութիւնը եւ որ ամերիկեան տոլարներու փոխարէն կրօնական դասաւանդութեան մը համար պայմանագրուելէ ետք ալ, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ նիզակ ճօճողներու հօտի հետ կը մայէ:

Ո՞վ է ան, որ ամէն օր քիչ մը աւելի դրամատիրանալով եւ արեւմտեան ընկերութիւններուն վարչութիւններուն մէջ տեղաւորուելով, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ պայքարի մը շնորհիւ ապագայի հաշւոյն մուրհակներ կը ստորագրէ

Ո՞ր եպիսկոպոսը խաղի բերաւ Միացեալ-Նահանգներու Վարդանանց Ասպետները, չարաչահեց՝ ամերիկահայ բարերարներու բարեմտութիւնը, հարստութիւն կուտակեց եւ որ օր ցերեկով Մոսկուայիններու կառքին լծուած է:

Այս բոլոր տխրահռչակ հերոսները գոյութիւն ունին…:

Անոնք են, որ մեր համայնքէն ներս երկպառակութիւն ու խռովութիւն կը սերմանեն, անոնք են՝ որ իրենց անձական շահերուն համար, Էջմիածինն ու Մոսկուային կը խնկարկեն, անոնք են՝ որ իրենց վատ արարքներուն եւ եսերեւելի հաշիւներուն դիմակազերծուելուն երկիւղով՝ կ'ուզեն գիտապաստ գետին փռել մեզ:

Ժամանակ է այլեւս, որ զանգուածները զանոնք անարգանքի սիւնին գամեն…:

Զաւեշտախառն ողբերգութիւնը բաւական երկար տեւեց…:

(«Այգ») ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ԿԱՆԱՉԻՆ ՏԱԿ ՍՔՈՂՈՒԱԾ ԿԱՐՄԻՐԸ

ԽՄԲ.— Օսմ. Կայսրութեան վերջին շրջանի մասնաւոր կազմակերպութեան պետ գնդ. Հիւսամէտտին Էրթիւրք կը շարունակէ իր յուշերը «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ (24 օգոստ.).—

Ազգ. Պայքարի տարիներուն, Անատոլու արտաքին երկու ուժերու մէջտեղ մնացած էր: Ո՞ր կողմը պիտի հակէր: Մէկը մեր մեծ դրացին եւ վաղեմի թշնամի Ռուսիան էր: Ցարական Ռուսիոյ օրով ճիշդ երկու դար կռուեցանք իրարու դէմ: Եւ Դանուբի եզերքներն ու Կովկասի լանջերը մեր փայլուն պաշտպանողականին վկաները եղան:

Այդ շրջանին Թուրքերը կը կռուէին Դանուբի եզերքներուն եւ Կովկասի լանջերուն վրայ, Նեղուցները պաշտպանելու եւ Ռուսերուն Միջերկրական էջքը արգիլելու համար: Այս փաստական պարտականութիւնը երբ կը կատարէինք, Անգլիա գոհ էր եւ Ֆրանսա՝ բարեկամ, քանի որ երկուքին շահերը պաշտպանած էինք: Նոյնիսկ Ղրիմի պատերազմը անհրաժեշտ նկատուած էր աշխարհակալներու շահերուն համար. սակայն բնաւ իրենց մտքէն չէր անցներ թէ օր մը նոյն Թուրքերը Չանագգալէ Նեղուցին մէջ պիտի տոկուին իրենց դէմ: Թուրքերը պատերազմով իրենց հայրենիքը կը պաշտպանէին եւ ոչ ոք մտքէն կրնար անցընել թէ մենք մեր նախնական զէնքերով պարտութեան պիտի մատնէինք աշխարհի հզօրագոյն նաւատորմերը Նեղուցին վրայ:

Թուրքերը անուաղն երկու դար երկարաձգեցին պատերազմը: Ցարական Ռուսիան Թշուառութեան եւ անգէն մնալուն պատճառաւ կործանեցաւ եւ բոլշեւիկութիւն հաստատուեցաւ: Արեւմտեան պետութիւնները այս արդիւնքը բնաւ չնե- րեցին եւ իրենց քինախնդրութիւնը երեւան բերին Մունտրոսի զինադադարի համաձայնութեամբ եւ Սեւրի դաշնագրով:

Հայկական պետութեան մը կազմութիւնը, Արեւմտեան Անատոլուն բաժան բաժան ընելու ձեռնարկը, Արեւմտեան շրջանը Յոյներուն պարգեւ տալը, բոլորն ալ այս քինախնդրութեան եւ գայրոյթին արդիւնքներն էին:

Բոլշեւիկ Ռուսերը ջանալով ցարական Ռուսիոյ բոլոր հողերը վերագրաւել, ներսէն կը կռուէին Թուրքերուն եւ Թաթարներուն դէմ, դուրսէն՝ Լեհերուն եւ Ֆինլանտացիներուն դէմ, ու բնաւ երախտագիտութիւն չունեցան Թուրքերուն հանդէպ

Ընդհակառակն՝ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը ցանկար Անատոլուն ալ բոլշեւիկացնել, հազար միջոցի դիմելով:

Ազրպէյճանցի Թուրքերուն ալ մասնակցութեամբ, Խորհուրդներու Համաժողովը Կովկասի մէջ հրապարակ նետած էր Կանաչ Բանակի մը կազմութեան գաղափարը: Իսլամութեան գոյնն էր կանաչ դրօշակը: Այդ բանակը պիտի կազմուէր Կովկասի մէջ, հրամանատարութեամբ Էնվէր փաշայի եւ պիտի պատերազմէր Անգլիոյ դէմ, ամբողջ իսլամական աշխարհը փրկելու համար Անգլիոյ տիրապետութենէն:

Անատոլուի ազգ. կառավարութիւնն ալ մաս մը զօրախումբ պիտի տար այդ Կանաչ բանակին, իսկ Մուսթաֆա Քեմալի հակառակորդները առաջ կը քշէին սա գաղափարը թէ այդ բանակը նախ պէտք է գար Անատոլուն ազատէր:

Իրողութիւնը սա է որ այդ Կանաչին տակ կարմիրը սքողուած էր: Ծիծաղելի էր բոլշեւիկեան այդ ծրագիրը: Իսլամ աշխարհը միայն տէր պիտի փոխէր: Մոսկուա նորանոր սահմաններով պիտի նեղէր Անգարան:

Հակառակ Քեազըմ Գարապէքիրի եւ Ճաֆէր Թայեար փաշաներու ընդդիմութեան, Մուսթաֆա Քեմալ սանկ գաղափար մը յղացաւ: Արեւմուտքը վախցնել որ Թուրքերը կրնան բոլշեւիկ դառնալ. ու երբեւ թէ այդ վարչաձեւը պիտի ստորագրէ, Թուրք համայնավար կազմակերպութիւն մը հաստատեց. իր բարեկամներուն մէկ մասը համոզեց որ անդամակցին: Բաղադրուած համայնավարութիւն էր. սակայն Ազգ. Մեծ Ժողովին երկրորդ խմբակը այս խաղը չէր ընդունէր: Միւս կողմէ Մուսթաֆա Քեմալ, Մոսկուայի համակրանքը շահելով, արգելք եղած էր Կանաչ Բանակին Անատոլու մտնելուն:

Մուսթաֆա Քեմալ մեծ վարպետութեամբ երկու կողմերն ալ կը խաղցնէր ու այդ երկու մեծ գլաններուն տակ ճզմուելէ կ'ազատէր երկիրը: Այսօր իսկ մարդ յուզումով կը լեցուի, երբ կը խորհի թէ ինչքան վտանգաւոր էր այդ խաղը:

Բոլշեւիկ Ռուսիա այս թուլութենէն օգտուիլ ուզելով, Արիֆ Օրուճի եւ ընկերներուն միջոցաւ Էսկիշէհիրի մէջ հա-

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Ուիլ էր իր ծնողքին հետ կ'ապրէր ջաղացքի մը մէջ, որ կառուցուած էր ճ- [illegible] լեռներու մէ- ջեւ ինկած ձորի մը մէջ: Ձորին շուրջ լեռներ էին, այնքան բարձր, որ կարծես [illegible] մէջ [illegible] ... Եւ երբ [illegible] Ուիլի [illegible] Ներքեւ՝ ձորի երկայնքին երկա- [illegible] էր: Ջաղացքին մօտ մէկ բարձունքէն կարելի էր տեսնել [illegible] հովիտ [illegible] մը կը տարածուէր [illegible] էր տեսնել [illegible] Հովիտը, կ'անցնէր [illegible] մէջէն: Այդ հովիտին վրայ կար կիրճ մը, որ կ'առաջնորդէր դէպի դրացի [illegible] տակ գիւղական եւ հանդարտ երեւոյթին, [illegible]

կառքեր կ'երթեւեկէին ջաղացքի մօտէն:

Երբ մանուկ էր տակաւին Ուիլը, մեծ պատերազմ մը հիմնայատակ ըրաւ աշխարհի մեծագոյն մասը: Սակայն հովտին մէջ այս բոլորէն երկար ատեն անտեղեակ էին մնացեր մարդիկ: Բայց վերջապէս հրամանատարին մէկը, մերձակայ լերան կողէն երեք օր շարունակ անցուցեր էր իր բանակները եւ Ուիլ զարմանահար աչքերով դիտեր էր զինուորներուն մօրուսաւոր դէմքը, փոշոտուած դրօշները, թունաթափ հագուստները: Անոնց հանդէպ զգացեր էր խոր գութ եւ համակրութիւն: Եւ օրերով գիշերները մնացեր էր անոնց զինուորական համաչափ սանձունին ու թնդանօթի ահեղ գոռում-գոչիւններուն յաճախանքին տակ:

[illegible] լսած էր այդ գործի ճակատագրին մասին, սակայն գիտէր Ուիլը, թէ ան չէր դարձած անոնցմէ եւ ո՛չ մէկ: Ո՞ւր էին գացեր: Ո՞ւր՝ այդ բոլորը:

— [illegible] մը հարցուց ջաղացպանին թէ ո՞ւր կ'երթար այդ գետը՝ այդպէս:

— Կ'երթայ հովիտն ի վար, պատասխաներ էր ան, եւ կը դարձնէ շատ մը ջաղացքներ կ'ըսեն՝ 120ի չափ ջաղացքներ, հոսկէ մինչեւ Ուսթերսուֆ, եւ [illegible] յոգնիլ չի գիտեր գետը: Ետքը, կ'անցնի ցածուն լայն դաշտերէն, ջուր [illegible], վերջը, կ'ըսեն թէ, [illegible] քաղաքներու մէջէն, ուր [illegible] կ'ապրին իրենց պալատներ- [illegible] ծով

րուն մէջ, որոնց առջեւ պահակներ տեւ ու գիշեր հսկողութիւն կը կատարեն: Կ'անցնի քարէ կամուրջներու տակէն, որոնց վրայէն մարդիկ կ'երթեւեկեն: Ետքը, կ'անցնի աւազուտներէ, ճախճախուտներէ եւ ի վերջոյ կը հասնի ծով, ուր կան նաւեր որոնք Հնդկական Կղզիներէն կը բերեն թութակներ եւ ծխախոտ: Այդպէս է, այդ երանելի գետը կը կտրէ շա՜տ երկար ճանապարհ:

— Ծով ըսուածը ի՞նչ է, հարցուց Ուիլ:

— Ծով ըսուածը Աստուծոյ ստեղծած ամենէն մեծ բանն է, ըսաւ ջաղացպանը. անեզր լիճ մըն է, ուր կը թափին աշխարհի բոլոր գետերը: Տափատափարակ ջուրի մակերես, մանուկի մը չափ անմեղ կերպարանքով: Սակայն, կ'ըսեն թէ, երբ փոթորիկ պատահի, այս մեղմ ծանօթ լեռներէն ալ բարձր ջրային լեռներ կը բարձրանան իր ծոցէն, ահեղամռունչ շառաչով մը, որ կը լսուի մղոններ անդին, ցամաքին վրայ: Մեզի ծանօթ ցուլերուն հինգ անգամը մեծութեամբ ձուկեր կան անոր մէջ, ինչպէս նաեւ՝ այդ տեսած գետերդ երկայնքով ծեր օձ մը, որ աշխարհի տարիքն ունի, մարդու նման պեխեր ունի եւ գլխուն վրայ՝ արծաթեայ թագ:

Ուիլ կը գիտակցէր, թէ մինչեւ այդ վայրկեանը լսած չէր այդպիսի բաներ: Հետեւաբար հարցումներու տարափ մը կը տեղացնէր գետէն անդին տարածուող աշխարհին կապակցութեամբ, վտանգներն ու հրաշալիքները այդ աշխարհին: Մինչեւ որ ծերունի ջաղացպանին ալ հետաքրքրութիւնն արթնցաւ, ու ձեռքէն բռնելով զայն տարաւ դէպի լերան մը գագաթը, ուրկէ կարելի էր տեսնել հովիտն ու տափաստանը: Արեւամարի պահն էր, արդէն: Անամպ էր երկինքը: Ուիլը իր կեանքին մէջ երբեք տեսած չէր այդքան անծայրածիր տարածութիւն: Աչքը չորս բացած կը դիտէր անյագօրէն: Կը տեսնէր հեռակայ քաղաքները, դաշտերը, անտառները եւ գետին արծաթեայ դարձուածքները, ու հեռաւոր ոսկեղէն հորիզոնը: Տղեկը կը գտնուէր անճառելի թովչանքի մը տակ: Կը տրոփէր սիրտը ու կը շնչէր դժուարաւ: Մտքին մէջ պար էին առեր զանազան ու զարմանազան, խայտաբղէտ ու խառնատիկ խորհուրդներ: Ցանկարծ Ուիլ ձեռներովը ծածկեց իր դէմքը եւ սկսաւ լալ՝ աղի արցունքով: Եւ խեղճ ջաղացպանը, յուսախաբ ու շուարուն, զգաց թէ զայն գիրկն առնելով լռիկ-մնջիկ տուն դառնալէն զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել:

Այդ օրէն ասդին Ուիլ նոր յոյսերով ու տենչանքներով կ'ապրէր: Անիմանալի բան մը կը հրապուրէր իր սրտին ամէնէն զգայուն լարերը: Գետը անոր փափաքները կը քշէր իր հետ կը տանէր կարծես:

ՌՈԲԸՐԹ ԼՈՒԻՍ ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՏԵՍԱԿ ՄԸ

— Դո՞ւն ինչու «ժեզմէ» չէս․․․։

— Գիտմամբ չեմ եղած․․․։ Ըսել կ'ուզեմ դիտմամբ «ընկեր» արձանագրուած չեմ․․․։

— Սա «դիտմամբ»ը բացատրէ նայիմ։ — Ցանս մթնոլորտը քիչ մը համոզցնելու համար, չարքերէն ներս մտած չեմ․․․։

— Զհասկցայ։

— Արդէն դուն ե՞րբ «լուսն» ըսեր եմ եւ լուսնկայ հասկցեր ես որ․․․ Եղբայր, երբ ընտանիքիդ տասը անդամներն ալ Դաշնակցական են, տանդ համն ու հոտը կը փախի․․․։ Երեւակայէ որ իրիկուան մը ամէնքս մէկ պիտի նստինք եւ ազգին ճակատագիրը պիտի վճռենք։ Լաւ, եթէ ամէնքս ալ միեւնոյն կարծիքը յայտնենք, ա՛լ խօսակցութեան մէջ համ, հոտ չի մնար։ Այդ պատճառաւ ալ, ես ինքզինքըս «հակառակորդ» նշանակած եմ, իմ ազատ կամքովս․․․։ Մեծ հայրիկս ի՛նչ ըսէ, իրեն դէմ կ'արտայայտուիմ։ Մօլաքոյրս ձիւնին «ճերմակ» է ըսէ, ես կը պնդեմ թէ սեւ է։ ․․․ Հօրեղբայրս Դրօն պանծացնէ, ես Դրօն վար կը զարնեմ։ Եւ վէճ մըն է կը փրթի։ Իմ ուզածս ալ այդ է։ Միայն կնիկս գիտէ որ ես, հոգիով, սրտով «ժեզմէ» եմ․․․։

— Բայց, սիրելիս, քաշծը խնկէի մօտ բան չէ։

— Կրկնեմ, դիտմամբ կ'ընեմ, որպէսզի տեսնեմ թէ Դաշնակցականները ինչպէս իրենց տեսակէտները կը պաշտպանեն եւ ինչ հաւատքով փարած են իրենց կրօնքին։

— Է՜, ըսէ տեսնեմ, ինչպէ՞ս կը պաշտպանեն։

— Աստուած վերէն վար իջնէ, Դաշնակցական կոչուած արարածը Հայաստանի անկախութեան իրաւունքէն չի հրաժարիր։ Դաշնակցականին գլուխը զանակին տակ դնես, Հայաստանի ներկայ վարչաձեւին համար «ազատ վարչաձեւ է» չըսեր։ Դաշնակցականին թեւէն կը բռնես, կը տանիս ծովեզերքը եւ կ'ըսես իրեն — «Եթէ սա ձայնդ չձգես եւ չպոռաս թէ մեր այսօրուան հայրենիքը ազատ է եւ անկախ, այս ջուրին մէջ պիտի խեղդուիս»։ Այս սպառնալիքին առջեւ ալ, Դաշնակցականը կուրծքը դուրս կը նետէ, երկար շունչ մը կ'առնէ եւ իր ստենտորեան ձայնով, երեսդ ի վեր կը պոռայ — «Այսօրուան մեր հայրենիքը ազատ եւ անկախ չէ»․․․։ Դաշնակցականը հարիւր տարուան բանտարկութեան դատապարտես, չընդունիր որ մեր Կաթողիկոսը ազգին քուէներով ընտրուած է։ Դաշնակցականը փիլիսոփայ է, հոգեբան է, ընկերաբան է, տնտեսագէտ է եւ տրամաբանութիւնը կլլած, լմնցուցած է։ Դիմացդ առ զինքը եւ տեսակէտներդ պարզէ․․․։ Անուշ, անուշ մտիկ կ'ընէ․․․։ Երբ պատասխանելու կարգը գայ, թուաբանական ճշդութեամբ եւ տրամաբանական տուեալներով, քու ըսածներդ մէկիկ մէկիկ ջարդուփշուր կ'ընէ․․․։

— Ցեաո՞յ, յետո՞յ։

— Դաշնակցականը քիչ կը խօսի, շատ կը գործէ։ Խնդալ գիտէ, լալ չի գիտեր։ Չի քնանար։ Դաշնակցականը ե՛ւ կ'ուտէ, կը վախցնէ, չի վախնար։ Կը քնացնէ, ե՛ւ կը կերցնէ։ Մէկ ուղեղ, տասը կուտայ։ Դաշնակցականին վրան-գլուխը, ընդհանրապէս թափթփած կ'ըլլայ, բայց գլխուն ներսը շատ կոկիկ է։ Փողկապը ծուռ է, բայց նայուածքը շիտակ է․․․։ Դաշնակցականը իր ուտելիքը կը ծամէ, բայց իր ըսելիքը չի ծամծմեր․․․։ Դաշնա․․․

— Կը բաւէ։ Անգամ մըն ալ հարցնեմ — ինչո՞ւ Դաշնակցական օծուած չես․․․։

— Ես ալ նորէն պատասխանեմ․ տանս տաքուկ մթնոլորտը կորցնելու համար․․․։ Հաշիւ ըրած եմ որ քանի Դաշնակցութեան դէմ խօսիմ, այնքան Դաշնակցութեան խոէալներուն ծառայած կ'ըլլամ։ Ուրիշ խօսքով, կը հեռեւիմ ձեր հակառակորդներուն ոտսմավարութեան։ Խեղճերը տակաւին չհասկցան որ քանի ձեզ բամբասեն, այնքան ձեզ ջուրին երեսը հանած կ'ըլլան․․․։

— Ուրեմն, դուն նոր տեսակի Դաշնակցական ես․․․։

— Այո՛։

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

մայնավար կուսակցութեան մէկ ճիւղը բացած էր։

Ցետագային, երբ Մուսթաֆա Քեմալ, ալ համբերութիւնը հատած սկսաւ պայքարիլ իսլական համայնավարներուն դէմ, անկախութեան ատեաններուն միջոցաւ դատապարտեց բնիկ ռուսիացի կազմակերպիչ Շէհիտուլլահն ու տղան Զէյնիթուլլահ Նուշիրվանը, որոնք շատ չանցած Մոսկուայի խնդրանքին վրայ սահմանէն դուրս հանուեցան։

850 ՀԱՅԵՐ ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկահայ թերթերը կը գրեն թէ Պաղեստինի շրջանէն 850 Հայեր մօտերս Մ․ Նահանգները պիտի երթան, անհրաժեշտ երաշխիքները տրուած ըլլալով։ Բարեգործականը խոստացած է օգնել այս տարագիրներուն։

ՏԻՐՈՒՆԻ․— Պոլսոյ Ազգ․ Հիւանդանոցին մէջ մեռած է ծանօթ ջութակահար Եդուարդ Մարկոսեան, 42 տարեկան։ Միւհէնտիսեանի աշակերտն էր։ Նուագահանդէսներ տուած է Փարիզի, Մարսէյլի, Աթէնքի եւ Պէյրութի մէջ։

«ՔԱՐԻՒՂԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ»

1955ին ամբողջ աշխարհ 800 միլիոն թոն քարիւղ սպառեց։ Քարիւղին մէկ հինգերորդը կուգայ Միջին Արեւելքէն։ Հաստատուած է որ համաշխարհային քարիւղի պահեստին կէսը կը գտնուի Միջին Արեւելքի մէջ, իսկ միւս կէսը բաժնուած է Մ․ Նահանգներու, Ռուսիոյ եւ միւս երկիրներուն միջեւ։

Հաշիւ եղած է որ հորի մը օրական արտադրութիւնն է՝ Մ․ Նահանգներուն մէջ 11 տակառակ, 220 տակառակ Վենեզուելլայի մէջ, 4000 տակառակ արաբական շրջաններուն մէջ։

1950 նոյմ․ 13ին ամերիկեան նաւթուղին Միջերկրական հասաւ Լիբանանեան ափին վրայ։ Այդ օրը Իպն Սէուտ իր կէսօրուան աղօթքը ընելէ ետք, իր մայրաքաղաք Ռիատի կարկուկը դարձուց։ Ջրագուռ մը բացուեցաւ Աօքայքի մէջ եւ քարիւղը օրական 41 միլիոն լիտր անցաւ խողովակներէն։ Այս նաւթուղին որ 32 մատնաչափ տրամագիծ ունի, 1783 քիլոմեթր ճամբէ մը կ'անցնի, Պարսից ծոցէն Սայտա։ 280 միլիոն տոլար արժեց, գործածեց 265,000 թոն պողպատ, նաւթամուղի 5կայան ունի։ Սուէզի ճամբով տասը օր աւելի պակաս կը տեւէ փոխադրութիւնը։

Միջին Արեւելքի քարիւղի մասին պատմութեան ամէնէն զարմանալի մեքենայութիւնները բանեցուցին։ Նախ Հերոլտ Այք, Րուզվելթի ներքին նախարարութեան քարտուղարը, 1943ին կը յայտարարէր․— «Քալիֆորնիոյ Սթէնտըրտ Օյլի կողմէ արաբական քարիւղի արտօնութեան գնումը 50 հազար տոլարի փոխարէն, արդի առեւտրական գործառնութեան ամէնէն հոյակապն է։» Ամերիկացի Ճոն Տէվիտսըն Ռոքֆելլըր, հոլանտացի Հէնրի Դեթերտինկ, անգլիացի դարձած Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, Արիսթոթ Սոկրատ Օնասիս, իզմիրցի Ցոյն, արժանթինցի դարձած։ Անոնց հարստութի՞ւնը․— 5 միլիառ ֆրանք ոսկի (Ռոքֆելլըր), 400 միլիոն ոսկի (Կիւլպէնկեան), 350 միլիոն տոլար (Օնասիս)։ Անոնց յատկանիշնե՞րը — Ռոքֆելլըր ոտքը ոչ մէկ անգամ թատրոն դրած է եւ ոչ ալ գիրք մը կարդացած։ Կիւլպէնկեան իր Իէնայի պանդոկին մէջ ունէր աքանչելի հաւաքածոյ մը նկարներու, եւ քանի մը հատ Թամպրանդ։ Օնասիս մեծ սէր ունի ծովու։ Ռոքֆելլըր անհաւատալի կերպով խիստ է։ Վստահութիւն ունեցաւ քարիւղի վրայ նախքանինքնաշարժերը եւ օդանաւերը որոնք առասպելական շուկայ մը կը բանային։ Կիւլպէնկեան որ քարիւղի «Թալէյրանը» կը կոչէին, այս պատկերասրահին ամէնէն գրաւիչ դէմքն է։ Քաղաքական թուղթեր կը խաղայ, իշխանութեամբ աւելի կը շահագրգռուի քան թէ կարողութեամբ-ազդերու ճակատագրին վրայ կ'ուզէր ծանրանալ։ Ան էր որ յաջողեցաւ յաղթել Լորենսի եւ Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան Վերին-Իրաքի քարիւղի հարցերուն մէջ (ետ առաւ Ֆրանսայէն Գերմանիոյ բաժինը)։ Սակայն Օնասիսը անկասկած այն մարդն էր որ ամէնէն աւելի կը նմանի մեծ արկածախնդրի մը։ Իր պատմութիւնը արդի ծովահէնի մը պատմութիւնն է։ Նաւեր կը գնէ եւ կը փոխանակէ։ Երբեք ուշադրութիւն չի դարձներ առեւտրական աւանդութեանց։ Երեքը հասարակաց գիծ մը ունին — ոչ Ռոքֆելլըր, ոչ Կիւլպէնկեան, ոչ ալ Օնասիս հարստութիւն ունէին սկիզբը։ Բոլորն ալ հարստացան քարիւղի շնորհիւ եւ դարձան «քարիւղի թագաւորներ»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՂԲ․ ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ սգահանդէս մը կատարուեցաւ Հալէպի մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Լ․ Մասպանաճեանի, որ յիշեց թէ 1956ը մեզմէ խլեց չորս անզուգական Հայեր — գնդ․ Բաղդասարեան, Դրօ, Մուշեղ եւ Վ․ Նաւասարդեան։ Ցետոյ ներկայացուց Նաւասարդեանը, անձ մը՝ օժտուած կամքով եւ յարատեւութեամբ, զոհաբերութեամբ եւ նուիրումով։ Օրուան բանախօսը ընկ․ Մ․ Հերարտեան ըսաւ․— «Կորսնցուցինք քաջերու քաջը՝ Դրօն եւ մեծերու մեծը՝ Նաւասարդեանը, որ ինքն իսկ էր Հայկ․ Դատը։ Նաւասարդեան կը հաւատար, կը յուսար եւ կը տոկար»։

× ԱԹԷՆՔԻ մէջ եւս սգահանդէս մը կատարուեցաւ Վահան Նաւասարդեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Առտուն Ս․ Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաջն․ Տեղապահ Իսահակ Վ․ Ղազարեան դամբանական մը խօսեցաւ Վ․Նաւասարդեանի մասին, շեշտելով թէ տաղանդաւոր եւ մեծ մտաւորական մըն էր, ըմբոստ եւ բարի։ «Գիտցաւ գործել ժողովուրդին համար, իբրեւ ճշմարիտ հայրենասէր։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Հորնեբհայտէ քաղաքին մէջ 17 Հայեր կան, որոնք նոր գաղթած են Ցունաստանէն։ Ն․ Եսայեան «Ազատ Օր»ի մէջ կը գրէ թէ՝ համեստ հանդէսով մը տօնած են Հայաստանի Անկախութեան 38րդ տարեդարձը, հայրաքի սրահին մէջ։ Ներկայ եղած էն Աւեբրէնի քաղաքապետը իր տիկնոջ հետ, տեղացի բժիշկ մը, հոլանտական Կ․ Խաչի ներկայացուցիչներ, Հոլանտա գաղթած Ցոյներ եւ բազմաթիւ Հոլանտացիներ։ Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ հոլանտական դրօշներով եւ հանդէսը սկսաւ հոլանտական ազգ․ երգով, «Մեր Հայրենիք»ով եւ յունական ազգ․ երգով։ Հոլանտուհի Օր․ Գոքս կարդացած է գրութիւն մը օրուան տօնին առթիւ, շնորհակալութիւն յայտնելով Հոլանտայի թագուհիին, կառավարութեան եւ ազնիւ ժողովուրդին։ Ապա յանկայս յարգուած է հերոսներու եւ նահատակներու յիշատակը։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին արտա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ․ ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2․ ԱՐՏՈՍ

Եւ վերջապէս, մտածում էր Սամուէլի մասին, որից շատ ժամանակ էր, որ ոչինչ տեղեկութիւն չունէր։ Ի՞նչով բացատրել նրա լռութիւնը։ Այդ հարցի վրայ խորհելիս, նա ամբողջ մարմնով դողում էր, մանաւանդ երբ մտաբերում էր, որ կատարուած բոլոր աղէտների հեղինակը այն երիտասարդ հայրն էր, որին ինքը այնքան սիրում էր, որի սիրով միայն իրան կատարեալ երջանիկ եւ բախտաւոր էր համարում։ Իսկ նա՞, Սամուէլը․․․ արդեօք չէ՞ր փոխուել նա․․․ արդեօք ի՞նչպէս էր նայում հօր գործողութիւնների վրայ․․․։ Այդ հարցերը խելագարութեան չափ վրդովեցնում էին խեղճ օրիորդին, եւ նա, անհնարին տարակուսանքների մէջ ընկղմուած, ո՛չ մի սփոփանք, ո՛չ մի դիւրութիւն չէր գտնում խռովեալ սրտին։ Եթէ Սամուէլը հաւատարիմ կը մնար սիրած աղջկան եւ նրա տոհմին, նա պէտք է կորցնէր բոլորը եւ զրկուէր բոլորից, միայն իւր սիրած աղջիկը չահելու համար։ Բայց արդեօք կը տա՞ր նա մի այդպիսի զոհ, — մի այդչափ մեծ զոհ որով խպառ խորտակւում էր նրա բախտը եւ գուցէ՝ նրա ապագան․․․։ Եւ ի՞նչպէս ընդունէր ինքը այդ մեծ զոհաբերութիւնը, զրկելով Մամիկոնեանների նշանաւոր ժառանգին հայրենական ժառանգութիւնից։ Միթէ իւր սէրը բաւակա՞ն էր լրացնելու այն անհուն կորուստը, որին պէտք է ենթարկուէր դժբախտ երիտասարդը, որ իւր բարձր արժանաւորութիւններով՝ երջանիկ լինելու եւ մի՛շտ երջանիկ լինելու իրաւունք ունէր․․․։

Այդ զա՛ռն մտածութիւնների խռովութեան մէջն էր օրիորդը, երբ բանակում տեղի ունեցած աղմուկը գրաւեց նրա ուշադրութիւնը։

Միայնութեան րոպէներում տխուր խոկումները գիտէին ալեկոծել նրա զգայուն սիրտը, իսկ երբ պէտք էր սառնասիրտ լինել, այդ ժամանակ նա ունէր իւր առողջութեան եւ մեծապատուութեանը վայել զգօնութիւնը։ Երբ յանցաւորին կանգնեցրին վրանի հանդէպ, նա վեր կացաւ, ձայն տուեց իւր նաժիշտներին, որոնք խմբով ներս մտան, եւ առաջնորդեցին նրան դէպի ընդունարանի խորանը։ Իբրեւ սգաւոր, նա գլուխը ծածկեց մի թեթեւ, սեւաթոյր շղարշով եւ դուրս եկաւ քնարանից։

Ընդունարանում դրած էր մի փառաւոր բազմոց, որի վրայ նստեց նա։ Նաժիշտները շարուեցան աջ եւ ձախ կողմերում, իսկ փոքր ինչ հեռու կանգնած էին նրա դրանիկները։Հրամայեց որ ջահերը վառեն եւ վարագոյրը բարձրացնեն։ Ամբողջ բազմութիւնը որ կանգնած էին վրանի հանդէպ, մէկ մարդու նման խոնարհուեցան մինչեւ գետին, եւ գլուխ տուեին։

Ցանցաւորին առաջ բերին։ Օրիորդը հարցրեց․

— Ի՞նչ մարդ ես։

Ցանցաւորը համարձակ կերպով ասաց․

— Իմ պատասխանը լսելու համար, թո՛ղ Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդը հրամայէ, որ բաց անեն իմ թեւքերը։

Ամէնքը կասկածանքով նայեցին նրա երեսին, զարմանում էին անծանօթի յանդգնութեան վրայ։ «Միթէ Օրիորդի կեանքի դէմ փորձ անելու դիտաւորութի՞ւն ունի», մտածում էին նրանք։

— Բաց արէք դրա թեւքերը, հրամայեց Օրիորդը։

Դրանիկներից մէկը նկատեց․

— Լեզուն բաց է, Օրիորդ, ինչ որ խօսելու ունի իրան արդարացնելու համար, կարող է խօսել։

— Բաց արէք, կրկնեց Օրիորդը։

Հրամանը կատարեցին։

Ցանցաւորը ձեռքը տարաւ ծոցը, հանեց մի ինչ որ բան, փաթաթած կերպասի կտորի մէջ, եւ հեռուից բարձրացնելով, ասաց․

— Ահա՛ այդ ծրարի մէջն է իմ պատասխանը, թող Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդը բարեհաճի բաց անել եւ տեսնել։

Դրանիկներից մէկը մօտեցաւ, առեց ծրարը եւ մատոյց Օրիորդին։ Մի առանձին հետաքրքրութեամբ, որ նրան թէ՛ բերկրանք էր պատճառում եւ թէ ներքին խռովութիւն, բաց արեց ծրարը։ Նրա միջից յայտնուեցաւ մի մատանի։ Այդ գեղեցիկ առարկան նրան ե՛ւ ծանօթ էր, ե՛ւ սիրելի։ Կրկին դրեց ծրարի մէջ եւ ուրախութեամբ թագցրեց իւր ծոցում։ Ցետոյ դարձաւ դէպի իւրայինները, ասելով․

— Այս մարդը լրտես չէ․ դա մի բարի աւետաբեր է․ ի զուր դուք չարչարել էք նրեան․ թողէք այդ մարդուն միայնակ ինձ մօտ եւ դուք հեռացէք։

ՐԱՖՖԻ

սանութիւններով տիկիններ Շ. Եռայեան Աստղիկ Զաքմաքճեան եւ փոքրիկն Հ. Ե-տայեան։ Տիկին Տ. Աւամեան (յունարէն արտասանութիւն մը)։ Գ. Մարուքէ Աւետիսեան կարդացած է յունարէն գրութիւն մը։ Խումբ մը տիկիններ պարած են հայկական պարեր։

բուցանել։ Պէտք է զգուշանալ խոշոր բառերէ»։

Նախարարը անդրադառնալով Լոնտոնի խորհրդաժողովին, յայտարարեց թէ մասնակցող բոլոր ազգերը կ'ուզէին խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ, բացի Խ. Միութենէն «որ վնասակար քարոզութեան մը ձեռնարկեց, կանխաւ յայտարարելով թէ որեւէ կարգադրութիւն պիտի յանգի գաղթատիրութեան կամ աշխարհակալութեան։ Ճիշտ այն պահուն երբ կը տեսակցէի Խ. Միութեան արտաքին նախարարին՝ Գ. Շեպիլովի հետ, Բոսկուայի անթելին արաբերէնի բաժինը պայքար կը մղէր արեւմտեան ծրագրին դէմ, երբ դեռ ծանօթ չէր այդ ծրագիրը։ Այդ քարոզութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ, յայտնապէս ձգտելով մղել գնդ. Նասըը որ մերժէ առաջարկուած կարգադրութիւնը»։

Ի պատասխան հարցումի մը, Գ. Տըլըս յայտարարեց թէ գնդ. Նասր Ջրանցքին գրաւումը կը պատրաստէր աւելի քան երկու տարիէ ի վեր, եւ երբեք չփորձեց այդ ձեռնարկը արդարացնել Ասուանի ամբարտակին չինութեամբ։ Ցետոյ եղ-րակացուց թէ տագնապին վախճանը մօտալուտ չէ տակաւին, բայց շարունակ յառաջդիմութիւններ կը կատարուին եւ բոլոր երեւոյթները կ'ապացուցանեն թէ երկու կողմերն ալ կ'ուզեն խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ։ Գ. Տըլըս մի-ջանկեալ դիտել տուաւ թէ բոլորովին տարբեր խնդիրներ են Փանաման եւ Սուէզը։ Փրաւական տեսակէտէն Սուէզի Ջրանցքը միջազգային հանգամանք ստացած է Կ. Պոլսոյ 1888ի դաշնագրով, մինչդեռ Փանամայի Ջրանցքը ազգային համբաւ մըն է։ Միայն Մ. Նահանգները դերիշխանութեան իրաւունք ունին Փանամայի շրջանին մէջ եւ չկայ միջազգային դաշնագիր մը որ մասնաւոր իրաւունքներ տայ ուրէ ազգի, բացի Անգլիոյ հետ կնքուած համաձայնութենէ մը»։

ԿՌԻՒԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կիպրոսի յեղափոխական կազմակերպութիւնը, Էոքա, օգոստ. 28 թուակիր յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէ թէ զինադադարը վերջացած է եւ կռիւը պիտի վերսկսի Անգլիացիներուն դէմ։ Այս լուրը հաղորդուեցաւ թռուցիկներով, որոնց տակ ստորագրած է Տիկենիս, կոմիտէին ընդհ. վարիչը։

Ցայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Անգլիացիները կ'ուզեն չփոթութիւն ստեղծել, զանազան վաւերագիրներ հրատարակելով եւ ամբաստանելով Մակարիոս արք.ը։ «Մենք չենք ուզեր պատասխանել այդ վաւերագիրներուն, վասնզի անօգուտ է որեւէ վիճաբանութիւն։ Պատասխանը պիտի տան մեր զէնքերը։ Այդ փաստաթուղթերը սնամէջ բառերու հաւաքածոյ մըն են եւ օճառի պղպջակներ։ Նորէն կը յիշեցնենք, — բանակցութիւններ կատարեցէք Մակարիոսի հետ, իր առաջարկած պայմաններով»։

Կիպրոսի անգլիացի կառավարիչը յայտարարեց թէ Էոքան զինադուլ առաջարկած էր ժամանակ շահելու եւ համախմբուելու համար, քանի որ չափազանց տկարացած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆ հաշտութեան բանակցութիւններ կը կատարէ Խ. Միութեան հետ։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ազդարարեց թէ իրենք ալ հողային զիջումներ պիտի պահանջեն, եթէ Ճափոն Խ. Միութեան ձգէ Սախալինը եւ քանի մը կղզիներ։ Այդ պարագային Ամերիկացիները մշտապէս պիտի գրաւեն Օքինաւա կղզեխումբը։

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ընկերութիւնը կը սպառնայ ետ կանչել իր բոլոր պաշտօնեաները, եթէ հինգ հոգինոց յանձնախումբը չկարենայ լուծել վէճը։

ԿՈՉ ՉԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՉԷՅԹՈՒՆԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ տարուան նոյեմբեր ամսուն Մոնթէվիտէոյի Զէյթունի Հայր. Միութեան վարչութիւնս սփիւռքի բոլոր հայ թերթերուն ուղարկած իր կոչով կը յայտնէր Զէյթունի Պատմագիրքի պատրաստութեան մասին եւ կը փափաքէր ունենալ յուշեր, գրութիւններ, նկարներ։ Ուրախ ենք յայտնելու որ սփիւռքի ամէն կողմերէն ստացեր ենք Զէյթունի վերաբերեալ պատմական յիշատակարաններու ձեռագիր արձանագրութիւններ, թերթերու հաւաքածոներ, նաեւ զէյթունցի մըտաւորականներու աշխատակցութեան խոստումը։

Նոյն մեր կոչին մէջ յայտնած էինք նաեւ թէ անոր պատրաստութիւնը պիտի ըլլար բոլորին հաւանութեամբ եւ գիտակցութեամբ, որպէսզի ըլլար իրականը եւ լաւագոյնը։

Ներկայիս պահելով նոյնը մեր յայտարարութիւնը, երկրորդ եւ վերջին անգամ կոչ կ'ընենք բոլոր զէյթունցիներուն եւ զայն սիրողներուն, որպէսզի մինչեւ ներկայ տարուան դեկտ. ամիսը փութացնեն իրենց նախասիրած ձեւով աշխատակցութիւնը եւ կարեւոր նիւթերու ու նկարներու առաքումը։

Սոյն Պատմագիրքի պատրաստութեան ուրախ առիթով, Վարչութիւնը կը հաստատէ 50 տոլարնոց մրցանակ մը այն բանասեղծին համար, որ Զէյթունի փառաւոր պատմութիւնը, պատմական հիմնարկութենէն մինչեւ կործանումը պատկառելի բանաստեղծութեան մը վերածէ։ Հոն պէտք է երեւին հիմնարկութիւնը, մղած ինքնապաշտպանութեան պայքարը, համազգային արժէքով պատերազմները, հերոսները, անոնց քաջագործութիւնները, եւ վերջապէս անոր Ցարութիւնը եւ ա-պաւան Հայաստանի մէջ։

Նոյն բանաստեղծութեան տեղ պիտի տրուի Պատմագիրքին մէջ եւ շահողին անունը պիտի յայտարարուի։

Վարչութիւն

Հասցէ՝

Agraciada 3060 Montevideo

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհինեբը հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար Փրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, նոր նաւթահորը առատ քարիւղ կ'արտադրէ, ողողելով շրջակաները։ Հորերուն խորութիւնն է 2676 մեթր եւ կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ օրական 80,000 թոն քարիւղ ստանալ, ինչ որ կը բաւէ Իրանի ներքին պէտքերուն։ Զինուորներ հսկողութիւն կը կատարեն նոր հանքին շուրջը, վասնզի քարիւղին հոսումը վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացած է։ Ամերիկացի մասնագէտներ կանչուած են, հոսումը զադրեցնելու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 28).— Զոյլ ոսկի 479,000, Նափոլէոն 3490, զուիցերիական 3320, անգլիական 4329, քսան տոլարնոց 16,720, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1045, տոլար 411, զուիցերիական 97,75, պելժիական 8, լիր 0,63, փեսեթա 9։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիրուհի Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց յաւէտ ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամօնի մասնաճիւղերը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Գինօ, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն, Սամսոն, Գէորգ, Սեդրակ, Արշակ եւ Գնեազ Ալեքսանեաններուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, Մխիթար Ալեքսանեանի վաղահաս մահուան առթիւ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Մարտիրոսեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Գինօ Ալեքսանեանին եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, Մխիթար Ալեքսանեանի յանկարծական մահուան առթիւ։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վերաբացուած է Ա. Յ. Քոյրերու Առնուվիլի վարժարանը. նորոգուած է եւ առողջապահական բոլոր պայմանները կը լրացնէ. կը գտնուի Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն մէկուն մէջ։

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի կարգերու մէջ։ Դաստիարակութիւնը կը տրուի ըստ պետական ծրագրի եւ տոհմային կրթութեան։

Կ'աւանդուին նաեւ երաժշտութեան, գծագրութեան եւ ձեռագործի մասնաւոր դասեր նպաստաւոր պայմաններով։

Արձանագրութեան եւ պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Les Sœurs Arméniennes
73 Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél Gonesse 179

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ Գարգեւ Քհ. Մերճանեան հրաւիրուած է Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին Ս. պատարագ մատուցանելու այս կիրակի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գ. Յակոբ Յոխիկեան (Սիմոնեան) կը փնտռէ Գ. Խաչատուր Թոմէեանը, բնիկ Երանոս գիւղացի (Մարթոնի շրջան)։

Տեղեկացնել Գ. Յակոբ Սիմոնեանի, 59 59, Av. du Bas-Meudon Issy-les-Moulineaux Seine

Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կտրող մը եւ երիտասարդ մը 16էն 17 տարեկան, ամնիւթանսիոնէր։

Դիմել՝ Թրիքօ Թէքդեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախորհրդցիական միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Օրակարգ.— Ա. 16րդ պատգամ. ժողովի զեկուցում, Բ. Վարչութեան ընտրութիւն, Գ. Ընթացիկ հարցեր։

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Արաքսի Տէրտէրեան եւ զաւակները՝ Ռոզա եւ Մանուկ, Այրի Տիկին Աստղիկ Գըմգըմեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պէրպէրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Օր. Երմոն Պէրպէրեան, Տիկ. Մաննիկ Պէրպէրեան եւ զաւակները, Գ. Գ. Սարգիս, Ալպէր Պէրպէրեան եւ զաւակները (Հայաստան), Գ. Գ. Մարտիրոս, Գրիգոր Հապէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Սահեփան Անտոնեան, Օր. Վիօլէթ Էթեէմէղեան եւ Գ. Կարպիս Գամաճեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Գրիգորեան (Հալէպ), սրտի մեծ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՆԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

(Արաբկիրցի, 82 տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 5 ռիւ Էլիզէ Ռըքլիւ, Քրէմլէն Պիսէթռը։

Թաղումը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 2,15ին, Քրէմլէն Պիսէթրի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Գ. Ռուբէն Տալքիփէեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԵԻՐԻԿ ՏԱԼՔԻՓԷԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

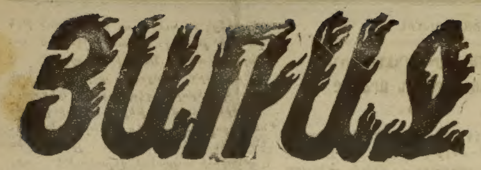

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 31 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7668 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3479

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ա՛Լ ԿԸ ԲԱՒԷ. Տ. Տ. ԵՒ Տ. Տ.

●

Իսկապէս քրէական յանցանքի մը ատենին հասած է այն գռեհիկ եւ գարշելի պայքարը, որ կը մղուի Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ, փետր. 20էն ի վեր։

Քրէական՝ ոչ միայն իր արտայայտութեան եղանակներով, այլ եւ իր բովանդակութեամբ։

Ի վերջոյ ի՞նչ եղաւ հետեւանքը այդ խուժանավարական արշաւին։

Միայն եւ միայն բարոյական աւեր եւ նիւթական կորուստ, շատ լայն ճակատի մը վրայ։

Աւելի խորացան կուսակցական եւ հատուածական պառակտումները։

Նոր ճեղքեր բացուեցան Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա։

Մթնոլորտը թունաւորուեցաւ, դառնալով անշնչելի։

Պառակտում նոյնիսկ թաղէ թաղ։ Եւ ըժտութիւն միեւնոյն ընտանիքին անդամներուն միջեւ։

Ցեխոտ ամօթալի, անորակելի խայտառակութիւններ՝ փողոցէ փողոց։ Պանդոկներու, ժողովասրահներու, նոյնիսկ եկեղեցիներու մէջ։

Եւ անվերջ դաւեր ու տաղտկալի դիմումներ՝ հիւրընկալ իշխանութեանց քով, չարաչար գործածելով անոնց համբերութիւնը։

... Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ որոշուած է ընտրեալ կաթողիկոսին օծումը կատարել այս կիրակի, 2 սեպտ.։

Բաւ կ'ուզենք թէ ժամանակն է անգամ մըն ալ ազդարարելու, հրապարակաւ.

— Ա՛լ կը բաւէ, Տ. Տ. եւ Տ. Տ.։

Կարդացէ՛ք — Տիկնայք, Տեարք եւ Տեառն Տեառն։

Եթէ օծումէն ետքն ալ խուժանավարները չշարունակեն արիւն պղտորել նոյն կատաղութեամբ, այն ատեն անգամ մըն ալ պիտի հաստատուի թէ գաւ մը քրէական յանցաւորներ ուխտած են կազմալուծել Միջին Արեւելքի տարագիր բազմութեանց հանրային կեանքը։

Եւ այդ յանցանքին բարոյական պատասխանատուն պիտի համարուի բարձրաստիճան կղերը, իր ապիկարութեամբ, ամբարտաւանութեամբ կամ փառամոլութեամբ։

Բաւած ենք եւ նորէն կը յիշեցնենք, — այս ամբողջ կռուախնձորը ընկոյզի կեղեւ մը չարժեր, բաղդատելով տարագիր բազմութեանց ապահովութեան հետ։

Ուժասպառ եւ անկար Թաղերն ու Փառէնները, «երկփեղկեան» Գարեգին պատրիարքները, «Թիթեռնիկ» Դերենիկները, երկդիմի Եղիշէները, չափու վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրուած կղերիկոսները ի զուր այս կամ այն կանոնի տառին կը կառչին եւ կուրծք կը ծեծեն, մոլորեցնելով անճար ժողովուրդը։

Իրենց եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին պարտքն է կենդանի օրինակ հանդիսանալ, ազդարարելով բարձրաձայն, ի լուր ամենեցուն.

— Ա՛լ կը բաւէ... Ձեր գործերով զբաղեցէք։

Դաղութները մակաղատեղի չեն։ Ոչ ալ տրամադիր՝ միջնադարեան պատգամներ լսելու։

Ժամանակն է նոր էջ մը բանալու, թէ երկու Աթոռներուն եւ թէ մանաւանդ տարագիր բազմութեանց բարիքին համար։

Դարձ մը՝ փոխադարձ հասկացողութեամբ։

Եւ... Խաղաղութիւն ամենեցուն։

Այսպէ՛ս կը սպասուի արդար։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

●

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔԱՋԱԼԵՐԷ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

★

Հինգերու յանձնախումբը Գահիրէ պիտի երթայ կիրակի գիշեր, եւ յաջորդ օրն իսկ տեղի պիտի ունենայ առաջին հանդիպումը, համաձայն Եգիպտոսի կառավարութեան որոշման։

Առ այժմ լաւատեսութիւն կը տիրէ, թէեւ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը շարունակեն իրենց զինուորական պատրաստութիւնները։ Մանաւանդ որ, Խ. Միութիւնը մէկդի դնելով իր վերապահութիւնը, չեզոքի դիրք բռնած է ի նպաստ Եգիպտոսի։ Գահիրէի խորհրդային դեսպանը, Պ. Կիսիլեւ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ կարդաց իր կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս թէ՛ տէրը եւ թէ վարիչն է Սուէզի Ջրանցքին։ Այս յայտարարութիւնը կը համարուի քաջալերանք՝ Եգիպտոսի վարիչներուն համար, որպէսզի ընդդիմանան Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութեան։

Հինգերու յանձնախումբը Եգիպտոսի նախագահին պիտի յանձնէ համաձայնութեան բնագիրը։ Գնդ. Նասր, որ արդէն ծանօթ է այդ վաւերագրին, պայմանաժամ պիտի խնդրէ, բայց արեւմտեան պետութիւնները, մանաւանդ Ֆրանսա եւ Անգլիա տրամադիր չեն քաշքշելու բանակցութիւնները։ Անոնք չեն ուզեր թոյլ տալ որ Եգիպտոս ժամանակ շահի, փճացնելու համար Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեան արդիւնքը։

Օգոստոս 29ին էր որ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը Հինգերու յանձնախումբի նախագահին յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը՝ տեսակցութեան վայրի եւ թուականի մասին։ Այս առաջին արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի։ Յանձնախումբին պաշտօնն է ոչ թէ բանակցիլ բառ չուբեան, այլ անհրաժեշտ բացատրութիւնները տալ գնդ. Նասրի եւ ստուգել թէ պատրա՞ստ է իբրեւ բանակցութեանց հիմք ընդունելու Լոնտոնի համաձայնութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

●

Բրիտանական կառավարութիւնը վճռած է չընել որեւէ բան որ կրնայ վտանգել Հինգերու յանձնախումբին յաջողութիւնը։ Բայց միեւնոյն ատեն երբեք չուզեր տեղի տալ Սուէզի միջազգային վարչութեան հարցին մէջ։ Այս առաջադրութեամբ, որոշած է պատրաստ գտնուիլ որեւէ պատահականութեան հանդէպ։

Նշանակելի պարագայ մըն ալ, — ֆրանսական կառավարութիւնը տեղեկացուցած է բրիտանական կառավարութեան թէ կ'ուզէ ի հարկին ապահովել իր քաղաքացիներուն եւ շահերուն պաշտպանութիւնը Միջերկրականի մէջ. ուստի, կը խնդրէ արտօնել որ ֆրանսական զօրագունդ մը տեղաւորուի Կիպրոսի մէջ, առժամապէս։ Անգլիա հաւանութիւն յայտնած է։

Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ է որ երկու երկիրները այսքան սերտ գործակցութիւն մը կը հաստատեն Միջին Արեւելքի մէջ։ Իրադէկներ շատ կարեւոր կը համարեն այս պարագան, թէ՛ քաղաքական եւ թէ զինուորական տեսակէտով։ Սպառնալիքի կամ վերջնագրի հանդամանք չունի այս գործակցութիւնը. բայց երկու կառավարութիւնները կ'ուզեն վճռական դիրք մը ցոյց տալ, վէճը խաղաղութեամբ լուծելու համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԿԵՑՑԷ՛ ԱՆՁՆ ԻՄ...

Մինչ Լիբանանի «եկեղեցասէր» առաջնորդները ջուր կը ծեծեն, անգամ մը եւս գումարներ ծախսելով, նոր տագնապի մը մատնուած են Պէյրութի խրճիթներուն բնակիչները։

«Ազգ»էն կ'իմանամ թէ Զար Զաբուք աւանին բնակիչներուն հրամայուած է անյապաղ եւ վերջնապէս պարպել իրենց խրճիթները։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պիտի պարպուի, նաեւ, Նոր Հաճըն թաղամասին ամբողջ մէկ մասը, նոյնպէս թշուառ եւ վատառողջ։

Քանի մը ամիս վերջն ալ՝ ուրիշ գաղթականներ (Թիրօ, Սանճագ, Մազլախ, Քարանթինա)։

Անշուշտ կը յիշէք թէ երկու տարի առաջ Լիբանանի նախագահը սրտառուչ կոչ մը ուղղեց, 80 հայ երեւելիներ հրաւիրելով իր մօտ։

Կ'առաջարկէր գործի ձեռնարկել, գաղթակայանները քանդելու եւ արդիական բնակարաններ շինելու համար, յանուն քաղաքին առողջապահութեան եւ տարագիրներու բարօրութեան։

Այն ատեն շարք մը ժողովներ գումարուեցան, 15 հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, ծրագիր մըն ալ մշակուեցաւ, եւ ամէն մարդ կը հաւատար թէ շուտով պիտի սկսին շինութիւնները։

Մանաւանդ որ, կառավարութիւնն ալ կը խոստանար նիւթական աջակցութիւն ընծայել։

Հաւաստիքները մէկ ամիս ալ չտեւեցին։ Ժողովները վերջացան քար լռութեամբ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

«Ազգ» իրաւամբ դիտել կուտայ.

— «*Եթէ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին Անթիլիասը կործանելու, անասանելի հատատութիւն մը քարուքանդ ընելու եւ մեր Աթոռն ու համայնքը արժեզրկելու մտօք սուրիայի եւ լիբանանցի փաստաբաններուն, հայկական եւ արաբական թերթերուն, միթինկներուն, հաւաքոյթներուն, քարոզութեան, նպաստի, կաշառքի, ձեռնածութի եւ խիղճեր գնելու համար ծախսուած բոլոր գումարները արդիւնաւորապէս օգտագործուէին, երեսուն տարիէ ի վեր խրճիթներու մէջ լքուած ժողովուրդի մը վէրքերը դարմանելու ծախսուէին, Զար Զաբուքի բնակիչները վաղուց գտած կ'ըլլային արդիական աւան մը եւ նոր սերունդը կը փրկուէր բարոյական եւ ֆիզիքական այլասերումէ*» (26 Օգոստ.)։

Մեր ունեւորները խրատի պէտք չունին, «ազգասիրական» գործ կատարելու համար։

Որո՞ւ հոգ թէ թեղէ, քուրջէ, թուղթէ խրճիթներու մէջ կծկուած ընտանիքները, ամբողջ սերունդի մը փճացումը, երբ կարելի է թերթեր կամ վերարկուներ վարձել եւ փառք շռայլել, իբրեւ պաշտպան Հայց. Եկեղեցւոյ...

«Այդ մարդիկը կը լողան մամոնայի ծովուն մէջ», կ'ըսէ *Ազգ*։

Ոչ միայն մամոնայի, այլեւ տգիտութեան եւ անձի պաշտամունքի շամբուտին մէջ։

ՎԱՀԷ

ՌԱՏԻՕՆ ՊԻՏԻ ՀԱՂՈՐԴԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

●

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը հեռագրէ Օգոստ. 29 թուականով.—

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի օծման արարողութիւնը պիտի հաղորդուի Պէյրութի անթելին միջոցաւ, կիրակի, 2 Սեպտեմբեր, առաւօտ ժամը 10էն 11,30, կարճ ալիքի վրայ 37 մեթր 34, եւ միջին ալիքի վրայ 359 մեթր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ՎՃՌԱԿԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ հաստատուն աջակցութիւն պիտի ընծայէ արեւմտեան ծրագրին։ Այս առթիւ թելադրեց «միջազգային արդարութեան» հաւատացողներուն որ նոյնպէս աջակցին։

Այս յայտարարութիւնը կարդաց արտաքին գործերու նախարարը, Տըլըս, նախագահին հետ տեսակցելէ վերջ։

Այզընհաուըր նախ գոհունակութիւն կը յայտնէ որ գնդ. Նասր որոշած է տեսակցիլ Հինգերու յանձնախումբին հետ։ Ապա կը բացատրէ թէ նշանակելի դէպք մըն է որ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցող 22 երկիրներէն 18ը հաւանութիւն յայտնած են արեւմտեան ծրագրին։ «Այդ երկիրները կը ներկայացնեն Սուէզի ջրանցքէն կատարուած երթեւեկին 95 առ հարիւրը։

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Մ. Նահանգները լիովին համաձայն են արեւմտեան ծրագրին, լուծելու համար Սուէզի տագնապը։ Միեւնոյն ատեն յայտարարութիւնը պատասխան մը կը համարուի Գահիրէի խորհրդային դեսպանին, որ Գչ. օր յայտնած էր թէ իր կառավարութիւնը ուժ պիտի տայ Հնդկաստանի ծրագրին (անընդունելի՝ Արեւմուտքի համար)։ Ցայտարարութիւնը շատ կարեւոր կը համարուի անոր համար որ կը կատարուի ոչ թէ բանբերի մը, այլ բուն իսկ նախագահին կողմէ։ Կը նշանակէ թէ գնդ. Նասր չի կրնար թուլութիւն ակնալ Մ. Նահանգներէն, ապաւինելով Մոսկուայի աջակցութեան։

× Գահիրէի հնդկական դեսպանը չափաւորութիւն թելադրած է գնդ. Նասրի։ Հնդկաստանի ներկայացուցիչը, Քրիշնա Մենոն, Գահիրէ հասնելով, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Այստեղ եկած չեմ նախագահին թելադրելու որ ընդունի այս կամ այն ծրագիրը։ Հնդկաստան պիտի ընդունի որեւէ խաղաղ կարգադրութիւն, ո՛ր կողմէն ալ առաջարկուի»։

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գահիրէի թերթերը կը շարունակեն շահագրգիռ տեղեկութիւններ հաղորդել անգլիական լրտեսութեան մասին։ Բրիտանական դեսպանը հաստատեց թէ երեք օր պայմանաժամ տրուած է երկու պաշտօնեաներու, Եգիպտոսէն հեռանալու համար։ Դեսպանը բողոքած է եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնն ալ բողոքագիր մը պիտի ուղղէ։

Եգիպտական թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, ամբաստանեալներէն Սուինպըրն խոստովանած է թէ լրտեսական ցանցը կ'ուզէր տապալել նախագահ Նասրը։ Ամբաստանեալը, որ խմբագրութեան դատապարտուած է, իբրեւ թէ թուղթ մը ստորագրած է, խոստովանելով թէ լրտեսական ցանցը կ'ուզէր նախագահը տապալել. այնպէս ինչպէս ըրաւ վարչապետ Զահեդին Իրանի մէջ, 1953ին, տապալելով Տոքթ. Մոսատեղը։

Վերջին լուրերու համաձայն, ուրիշ Անգլիացի մը եւս ձերբակալուած է (Զարր), չորս Եգիպտացիներու հետ, որոնց մէկը նաւային սպայ մըն է, միւսը՝ լրագրող։ Այժմ 11ի հասած է ամբաստանեալներուն թիւը։ Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով, հետզհետէ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին ներքին ապահովութեան համար։

Եգիպտոսի ներքին գործերու նախարարութիւնը թոյլ չի տար որ անգլ. դեսպանատան պաշտօնեաները տեսակցին բանտարկեալներուն հետ։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԴԷՊՔԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն, բացի Պանք Օթոմանի գրաւումէն, ծրագրած էր զինեալ ցոյցեր կատարել մայրաքաղաքի զանազան թաղամասերուն մէջ, միեւնոյն օրը (օգոստոս 14–26) եւ միեւնոյն ժամուն, շփոթութեան մատնելու համար համիտեան կառավարութիւնը:

Այսպէս, մինչ առաջին խումբը Պանքան պիտի գրաւէր, երկրորդը Գապը Ալթն օղը պիտի հանէր ռումբերով: Երրորդ խումբը պիտի գրաւէր Պոլսոյ կամուրջին գլուխի ոստ. պահականոցը, չորրորդը՝ Բերա Կալաթա Սէրայի ոստիկանատունը, հինգերորդը՝ Ղալաթիոյ Վոյվոտա փողոցի (ուր կը գտնուի Պանք Օթոմանը) պահականոցը: Իսկ վեցերորդը պիտի գործէր Սամաթիոյ մէջ:

Մատնութիւններ կատարուած ըլլալով, ոստիկանութիւնը օրեր առաջ զանազան մարդիկ ձերբակալած էր: Այդ պատճառով կարելի չէր եղած գործադրել ծրագրուած վեց ցոյցերու երկու երրորդը:

Սամաթիոյ մէջ խումբ մը կորիճ յեղափոխականներ, գլխաւորութեամբ Թաշիկ Գնունիի (Շահէն), Արտաշէս Միսաքեանի եւ Արտաշէս Անդրէասեանի (Սուրէն) ծրագրած էին մեծ յարձակողական մը կատարել զօրանոցին վրայ: Ռազմական ծրագիր մը կազմուած էր. բազմաթիւ ռումբեր ցրուած էին զանազան տեղեր: Քանի մը ահաբեկիչներ զօրանոցին դէմ յարձակելէ վերջ, պիտի ապաստանէին այն կէտին վրայ, ուր զինուած երիտասարդներ պիտի սպասէին զօրանոցի բոլոր զինուորներու գալուն: Այդ պահուն պիտի պայթեցնէին ռումբերը պատուհաններէն փողոց նետելով:

Այս ծրագիրը կարելի չեղաւ գործադրել՝ գաղտնիքը պահուած չըլլալով: Շատ մը հայ ընտանիքներ, նախապէս տեղեկանալով պատահելիքի մասին, առաւօտուն կանուխէն շոգեկառքով փախած էին Սան Սթեֆանոյի կողմերը: Զանազան շշուկներ կը հրչէին:

— Թուրք ոստիկանութիւնն ու համիտեան լրտեսները զինուորական շղթայի տակ առած էին ամբողջ Սամաթիան: Բոլոր փողոցներուն անկիւնները պահակներ դրուած էին եւ անցորդները մանրակրկիտ հարցաքննութեան եւ խուզարկութեան կ'ենթարկուէին: Կարգ մը կասկածելի Հայերու տուներն ալ խուզարկուած էին:

Ամէնէն առաջ ոստիկաններն ու զինուորները կը պաշարէին Գնունիի տունը, սակայն զինքը հոն չգտնելով կը ձերբակալեն տանտէրը: Գնունին նախորդ օրուընէ գացած էր Արտաշէս Միսաքեանի տունը՝ յաջորդ օրուան համար վերջին կարգադրութիւններն ընելու նպատակով:

Ոստիկանները այս անգամ կը պաշարեն նոյն տունը եւ կը պահանջեն որ Գնունին անձնատուր ըլլայ, իսկ Արտաշէսը կը հրաւիրեն զօրանոց: Գնունի տան վերի յարկէն կը պատասխանէ թէ լաւ կ'ըլլայ որ կէսօրէ վերջ ժամը 6ին գան. առայժմ ո՛չ ինք անձնատուր կ'ըլլայ, ո՛չ ալ կրնայ յանձնել Արտաշէսը:

Որոշեալ ժամուն, ճիշտ ժամը 6,30ին (ը.թ.), Պանքայի գրաւման վայրկեանին, զանազան տուներէ միաժամանակ կը սկսի յարձակումը: Առաջին ռումբը կ'արձակէ կին մը: Ռումբեր կը նետուին փողոցներու մէջ եւ զինուորները կը պատասխանեն հրացանաձգութեամբ:

Ուժանակներու պայթումը մեծ աւերներ կը գործէ: Թուրք պահակները կը ստիպուին նահանջել: Զինուորները կը կրակեն իրենց ճամբուն վրայ հանդիպած անզէն մարդոց վրայ եւ ահուսարսափ կը տիրէ թաղին մէջ:

Հինգուկէս ժամուան կռիւէ վերջ, իրիկուան ժամը 12ին (ը.թ.) խաղաղութիւն կը տիրէ, տեսակ մը զինադուլ, որ կը տեւէ չորս ժամ եւ որու ընթացքին երկուստեք նոր պատրաստութիւններ կը տեսնուին: Հայերը կ'ամրացնեն իրենց դիրքերը: Գիշերուան ժամը չորսին կը վերսկսին կռիւները:

Թուրքերը նոր ուժեր ստացած ըլլալով, ժամը 7ին յարձակողականի կ'անցնին: Բացի հրացաններէ, անոնք զինուած էին կացիններով: Հայերու ռումբերն ու գնդակները սպառած ըլլալով, պաշտպանողական կռիւ կը մղէին: Կարելի չէր որեւէ օգնութիւն ստանալ դուրսէն:

Զինուորները նախ կը յարձակին վարժարանին վրայ, որուն դուռը կը խորտակեն կացիններով եւ ներս կը խուժեն: Հոն կը նահատակուի երիտասարդ Սողոմոնը, որ քաջարար կռուած էր: Միւս երկու ընկերները յաջողած էին պատուհանէն փողոց ցատկել, մէկը սպաննուած էր ,միւսը՝ ազատած հրաշքով:

Անկէ վերջ, զինուորները իրենց ամբողջ ուժով կը թափին Արտաշէսի տան վրայ, ուր վեց հոգի կային, — Գնունի, Սուրէն, Միսաքեան եղբայրներ, Տիկին Միսաքեան եւ Հայկ Արապեան: Կը զգային թէ օրհասական ու հերոսական կռիւի ժամը հասած է: Հրաժեշտի համբոյրներ փոխանակելէ եւ զիրար արտասուելու համար քաջալերական յուզիչ խօսքեր արտասանելէ վերջ, կը սկսին վերջին գրոհը: Նոր զինուորներ կը հասնին՝ ռազմական շեփորներ հնչեցնելով գիշերուան մութին մէջ:

Գնունի եւ Արտաշէս փողոցի, Սուրէն ու Հայկ պարտէզի կողմէն կը կը պաշտպանէին տունը: Ռումբերն ու հրացանները կը շարունակեն պայթիլ մինչեւ լուսաբաց, երբ զինուորները կատաղի յարձակում մը կը գործեն տան վրայ. կացիններով կը կոտրեն դուռը եւ վայրենի աղաղակներով ներս կը խուժեն՝ սպաննելով երկու եղբայրները եւ Հայկ Արապեանը: Գնունի ու Սուրէն կը շարունակեն դեռ դիմադրել եւ գետին կը փռեն քանի մը զինուորներ եւս: Երբ կը տեսնեն թէ ամէն յոյս կտրած է այլեւս եւ կարելի չէ կռիւը շարունակել, անձնասպան կ'ըլլան իրենց վերջին գնդակով:

Տասնեւութ ժամ տեւած էր կռիւը: Պանք Օթոմանի հերոսները հինգ ժամ առաջ ձգած էին արդէն դրամատունը:

... Վաթսուն տարի վերջ, այսօր մեծ յուզումով կ'ոգեկոչենք դիւցազնական արարքները այս հերոսներուն, որոնք իրենց արիւնը տուին՝ որպէսզի ազատ ապրի հայ ժողովուրդը:

Յարգա՛նք իրենց յիշատակին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Ճիշտ մէկ դար առաջ Մեծն Բրիտանիա կը մտածէր թէ Սուէզի ջրանցքը փորելու գաղափարը ո՛չ միայն անիմաստ էր, այլեւ սպառնալիք մը իր ծովային գերակշռութեան համար:

Եւ սակայն, կը գրէ ամերիկեան թերթ մը, ջրանցքը վեց տարեկան էր, 1875ին, երբ վարչապետ Տիզրայէլի, որ օժտուած էր արտակարգ ուշիմութեամբ եւ շուտ կ'ըմբռնէր ու կը տեսնէր իրականութիւնը, կը յայտնէր Վիքթորիա թագուհիին թէ Բրիտանիա գնեց Սուէզի ջրանցքի ընկերութեան արժեթուղթերէն 44 առ հարիւրը:

Այդ թուականէն ի վեր ջրանցքը դարձաւ մայր երակ մը ոչ միայն Մեծն Բրիտանիոյ ,այլեւ ամբողջ աշխարհի համար: Ամէն օր քառասուն յիսուն նաւեր կ'երթեւեկէին, համաշխարհային ծովային առեւտուրին մէկ վեցերորդ փոխադրութիւնը կատարելով: Անցեալ տարի կրկին քանակութեամբ ապրանք փոխադրեց, քան վեց տարի առաջ, իսկ չորս անգամ աւելի նախքան Բ. աշխարհամարտը:

Ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, Բրիտանիան է ամէնէն մեծ ներածողը հում քարիւղին, նաեւ զտողը եւ սպառողը:

Օրական ջրանցքէն անցնող 40 նաւու 22ը քարիւղատար նաւեր էին անցեալ տարի: Բրիտանիա 28 միլիոն թոն հում քարիւղ ներածեց, առաւել 8 ու կէս միլիոն թոն զտուած քարիւղ: Եւ ամբողջէն 56 առ հարիւրը անցաւ Սուէզի ջրանցքէն:

Ջրանցքին միջոցով փոխադրութեան չորս հինգերորդը դէպի հիւսիս կ'երթայ:

Այսինքն հում նիւթերը — քարիւղ, կանեփ, ցորեն, հունտեր, ձգախէժ եւայլն, կ'անցնին Արեւմուտք, ուր շինուելէ եւ գործածելի ապրանքի վերածուելէ ետք, դարձեալ կը վերադառնան Արեւելք: Իսկ Հնդկաստանի եւ Սէյլանի թէյը առաջնակարգ եւ կենսական է Մեծն Բրիտանիոյ համար:

Բոլոր տեսակի ապրանքներուն մէջ ամէնէն շատ քարիւղն է որ կ'անցնի Սուէզի ջրանցքէն: Անցեալ տարի ընդհ. փոխադրութեան 65 առ հարիւրը կատարուեցաւ Պարսից Ծոցէն, Կարմիր Ծովէն եւ Ատենի նաւահանգիստէն դէպի Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Բիրմանիա արտածումը եւ ներածումը 11 առ հարիւր էր: Մալայան, Արեւելեան Հնդկաստան եւ Ծայր. Արեւելք 14 առ հարիւր: Իսկ մօտ եօթը առ հարիւր համեմատութեամբ Արեւելեան Ափրիկէի նաւահանգիստներու միջոցով կատարուեցաւ:

Ջրանցքի երթեւեկի որեւէ ընդմիջում, շատ սուղի կրնայ նստիլ բրիտանական առեւտուրին, որովհետեւ նաւերը ստիպուած երկար ճամբայ մը պիտի կտրեն անցնելով Բարեյուսոյ հրուանդանէն, (Ափրիկէի հարաւային մասէն) մօտ վեց շաբաթուան ճամբորդութիւն մը: Ասկէ զատ, անյարմար պիտի ըլլան ներկայ նաւերը:

Անգլիա Սուէզի ջրանցքի միջոցով կ'ընդունի հետեւեալ ապրանքները — Մալայաէն՝ ձգախէժ, Աւստրալիայէն՝ ցորեն, բուրդ, միս, Արեւելեան Ափրիկէէն՝ քրոմ, հանածոյ, Հնդկաստանէն՝ բամպակ, թէյ ,մանկանէզ, երկաթ եւ քարիւղ:

Փոխարէն Անգլիա Արեւելք կը ղրկէ մեքենաներ, պողպատէ արտադրութիւններ, ինքնաշարժեր, քիմիական նիւթեր, շաղախ եւայլն: Այսպէս, Բրիտանիոյ գլխաւոր առեւտուրին մէկ չորրորդը կը կատարուի Սուէզի ջրանցքին միջոցաւ:

Ջրանցքը կենսական է Հոլանտայի համար ալ, իր Արեւելքի հետ ունեցած առեւտուրին տեսակէտով: Նաեւ Ֆրանսայի համար որ իր քարիւղին կէսը Արեւելքէն կը ստանայ եւ Իտալիոյ համար որ մեծ առեւտուր ունի Արեւելքի հետ:

Բրիտանիա մեծ քանակութեամբ ածուխ սպառող երկիր է: Իր ճարտարարուեստին համար միայն 15 համեմատութեամբ քարիւղ կը սպառէ: Տասը տարիէն եթէ կարենայ հիւլէական ուժը գործածել, ճարտարարուեստին մէջ, գործնական եւ աժան ձեւով մը, շատ աւելի կա-

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Հովը իրեն կը փսփսար քաջալերական խօսքեր: Ծառերուն ճիւղերը կարծես սիրող բազուկներու նման կ'երկարէին իրեն: Ոլորուն ճամբաները կը հրահրէին իր դեռ անձեւ եւ անորոշ տենչանքները: Բարձունքը ելած, ժամերով կը խոկար, դիտելով ոլորուող գետն ու անվերջ տափաստանները, եւ կարօտով նայելով օդաչու եւ ծիրանեվառ ամպերու յուշիկ դընացքին եւ տափաստանին վրայ ձգած անոնց յորաշարժ ստուերներուն: Տենչանքով կը նայէր գետի եզերքներն ի վար իջնող կառքերուն: Կարեւորութիւն չունէր՝ թէ ի՞նչ էր գետն ի վար գացողը՝ ա՞մպ թէ կառք, թռչո՞ւն թէ գետին ջուրը պարզապէս, կը զգայ խորապէս, թէ սիրտն ինկած էր անոնց ետեւէն, քաղձանքի թեւերուն պլլուած:

Գիտնականները կը հաւաստեն, թէ բոլոր ծովային եւ ցամաքային կռիւները, ազգ ազգի դէմ ելլելը, պարզապէս կը զսպանակաւորուին պահանջքի եւ մատուցման օրէնքներով եւ հանգիստի եւ առատութեան մէջ ապրելու մարդկային բնածին մղումով: Մակերեսէն անդին թափանցել կրցողներուն համար այս բացատրութիւնը տափակ է եւ ոչ հետաքրքրական՝ վերջին ծայր: Արեւելքէն եւ Հիւսիսէն խուժող ցեղախումբերը ապահովաբար վերոյիշեալ պատճառներէն քըշուելով հանդերձ, կը յափշտակուէին Հարաւի եւ Արեւմուտքի մագնիսական քաշողութենէն: Ուրիշ երկիրներու համբաւը հասեր էր իրենց, յաւիտենական քաղաքին անունը կը թնդար իրենց ականջներուն մէջ: Գաղթապաշտներ չէին անոնք, այլ՝ ուխտաւորներ: Անոնք կը ձգտէին դէպի արեւը, ոսկին ու գինին, սակայն իրենց սիրտը կը ցանկար ուրիշ բան: Այդ երկնային յորաշարժութիւնը, այդ աստուածային անհանդարտութիւնը, մարդկութեան կողին խրուած այդ խայթող ցաւը որ պատճառ է հանդիսացած բոլոր թեւաւոր նուաճումներուն եւ բոլոր անյատակ եւ անվերականգնելի ձախողութեանց, Իկարոսի հետ թեւատարած սլացող, Քոլոմպոսը դէպի Ատլանտեանի կոյս ջուրերը մղող այդ ահեղ ոգին ուրեմն, ներշնչման աղբիւր հանդիսացաւ եւ գործունէութեան ահաւոր ազդակ՝ նաեւ այդ բարբարոսներուն, երբ այս վերջինները կ'իրագործէին իրենց ահեղ յառաջխաղացքը:

Կայ ծանօթ առասպել մը, որ յատկօրէն կը պատկերացնէ անոնց ոգին: Կը պատմուի, թէ այդ թափառող ցեղախումբերէն մին, իր ճամբուն վրայ կը հանդիպի երկաթեայ չուստեր հագած ծերուկի մը, որ կը հարցնէ իրենց՝ թէ ո՞ւր կ'երթան այդպէս: Միաձայն կը պատասխանեն իրեն՝ «Դէպի Յաւիտենական Քաղաքը»: Տխրօրէն կը նայի անոնց ու կ'ըսէ. «Գրեթէ ամբողջ երկրագունդին վրայ փնտռեցի ես այդ քաղաքը: Եւ այդ թափառումներուս ընթացքին սա ձեր տեսած երկաթեայ չուստերուն նման երեք զոյգ մաշեցուցի, իսկ այս չորրորդն ալ մաշելու վրայ է արդէն: Եւ սակայն դեռ չեմ գտած այդ ձեր ըսած քաղաքը:»:

Եւ ծերունին ,այս խօսքերն արտասանելէ վերջ, կ'առնէ կը քալէ, զիրենք ձըգելով խոր հիասթափման մէջ:

Բայց այդ ցեղախումբերու տոչորանքը որքան ալ մեծ ըլլար, անկարող էր մըրցելու Ուիլի դէպի ընդարձակ տափաստաններն ունեցած անճառելի կարօտի ահագնութեան հետ: Այսպէս կը զգար, որ եթէ այդ տափաստաններն հասնէր, պիտի պայծառանար իր տեսողութիւնը եւ սրբագործուէր, լռութիւնը՝ պիտի դառնար շատ նուրբ, եւ չնչաւութիւնը՝ պիտի աստուածային պերճութեան կնիքը կրէր:

Իր հարազատ շրջապատը խորթ կը թըւէր այլեւս իրեն ,ու կը հիւծէր հեռանալու տենչանքէն: Կարծես տարբեր տեղ էր ծընած, եւ ծննդավայրը կը կանչէր, հայրենաբաղձութեան գալարումներով տառապեցնելով զինքը:

Իր աննշան շրջապատէն անդին գոյութիւն ունեցող աշխարհի մասին հաւաքած տեղեկութիւնները անդիմադրելի ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէին հիմա, — յաւէտ շարժուն եւ տարածուն գետը որ կը նետուէր փառապանծ ովկէանին գիրկը, արթուն, խելացի, զարգացած, գեղեցիկ մարդոցմով վխտացող հոյակապ քաղաքները, յորդահոս աղբիւրները, մարմարակերտ պալատները եւ երաժշտական շէնշող խումբերը, արուեստական լոյսերով յորդող մայրաքաղաքները, հոյակերտ եկեղեցիները, իմաստութեան տաճար համալսարանները, քաջակորով բանակները, եւ հաստաբեստ նկուղներու մէջ դիզուած անհաշիւ դրամը, օր ցերեկով եռեւեփող կիրքերու խելայատոյս յորձանքը, եւ գիշերային ոճիրներու եւ գողութեանց արիւնախանձ յաճախանքը: Ըսի ձեզի, թէ կը նմանէր հայրենաբաղձութեան կրակով ճենճերող խեղճի մը: Թերի է սակայն այս բնութագրումը: Դեռ հարկ է ըսել, թէ կը նմանէր անձեւ եւ աղջամղջային նախագոյութեան մէջ թարթափողի մը, որ իր անկատար ձեռները կ'երկարէ դէպի բազմագոյն եւ բազմաձայն կեանքը:

(2) Թարգմ. Ս. ԱՃՃԵԱՆ

ՊՏՈՅՏՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Գ.

Կէսօրուան մօտ կը հասնինք Լոմպարտեան դաշտերուն մէջէն, Թրեվիզոյի նահանգին սահմանը, Վենետիկէն 30 քիլմ. հեռու Ազոլօ քաղաքը, Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի ամարանոցը, ուր օդափոխութեան կուգան աշակերտները արձակուրդի շրջանին։ Այս կալուածը վարժարանով, տուներով, ագարակներով սեփականութիւնն է Մխիթարեան Միաբանութեան 1876էն ի վեր։ Այս խաղաղ եւ կազդուրիչ միջավայրին մէջ ապրած են՝ հայ գրչի, վրձինի, ծնունդ հերոսները՝ Դանիէլ Վարուժան, Արիս Խորայէլեան, Ահարոն Տատուրեան, Էտկար Շահին, Յարութիւն Անէմեան, Զարեհ Մութաֆեան, Դաւիթ Դաւիթեան, Էտկար Մանաս, Գրիգոր Սինապեան։

Ամբողջ Ազոլօն տօնի մէջ է այսօր. կամարներով եւ թուղթէ դրօշներով զարդարուն, ուր հազիւ հասած մեզ կը դիմաւորեն Հ. Սահակն ու Մխիթարեան հայրերը, վարժարանին աշակերտներուն հետ։ Անզուգական է տեսարանը։

Ձախին՝ կառուցուած է գողտրիկ Ս. Խաչ եկեղեցին, մանրանկար Անիի նոյնանուն եկեղեցիին, գործ՝ ճարտարապետ Կիւրեղեանին, որուն զաւակը նոյնպէս ճարտարապետ, հարսը իտալուհի եւ զաւակները մեզի սեղանակից ճաշի պահուն։

Աջին պայծառ օդով կարելի է դիտել մինչեւ Վենետիկ...։

Մէկ ժամ վերջ, ճաշի ատեն, երբ սեղանները կը պարզուէին մայրիներու զովացուցիչ զեփիւռին տակ, հայկական աննման շամփուրի խորովածը իտալական ախորժաբեր սփակէթթին հետ, տեղական գինիներով, պտուղներով, տուին եզական մթնոլորտ մը։ Ազգերը իրարու կը մօտենան իրենց տառապանքներով, իրենց կերակուրներով եւ ամուսնութիւններով։

Օրուան խանդավառ սեղանապետը Հ. Սահակ կը խօսի.

— «... Սիրելի ուխտաւորներ, իմ միտքս կ'երթայ դէպի Հայաստանի վարդերը, ծաղիկները, երբ Հայը ազատ եւ անկախ մեր հայրենիքին տէրն էր, Այսօր Հայը վտարանդի է, սակայն իր ուժին, կորովին շնորհիւ տասն անգամ կործանած, բայց միշտ վերականգնած է։ Ժողովուրդ մը որ կը դիմադրէ, կ'ապրի... Հայ ազգին գիրքին էջը փակուած չէ... Մեր աւերակ Վասպուրականը, Տարօնը, Մուշը մեզ պիտի կանչեն, Թրքական թերթ մը կ'ըսէ. «Երբ Հայերը Էրզրում էին, զայն կը կոչէինք Արեւելքի Փարիզը, այսօր զայն պէտք է կոչել դժոխքը»։ Պայման է սակայն միշտ միացած մնալ, դիմադրել մինչեւ վերջը, որպէսզի օր մը Մասիսի վրայ պարզենք մեր ազատութեան դրօշը...»։ (Ծափեր)

Երկրորդ բանախօսն էր Հ. Աւետիք Թալանթինեան.

— «... Հայ ժողովուրդը անմահ է, իր թերութիւններով եւ առաւելութիւններով, պայման է սակայն պահել մեր լեզուն։ Ծնողք մը պարտի մնալ Հայ, հայ մայր մը, հայ հայր մը»։

Վերջին բանախօսն էր տեսուչ՝ Հ. Եղիա Փէչիկեան.

— «... Յօսեցաւ՝ ուսուցիչս՝ (Հ. Սահակ), խօսեցաւ՝ աշակերտս (Հ. Աւետիք). Մխիթար Աբբահայր իր դերով կը հանդիսանայ հայ ազգին համար իբրեւ լաստ մը փրկարար, իբրեւ Ջահ մը, կանթեղ մը լուսատու 1736էն ի վեր։ Իրեն հետեւելով Մուրատ եւ Ռափայէլ ուղեցին կրթել ազգին որբ եւ աղքատ զաւակները։ Կայծ մը կրնայ հրդեհել անտառներ. դուք ալ, սիրելի ուխտաւորներ, ձեր վերադարձին եղէք կայծեր, որպէսզի փրկենք մեր ազգը։ Կեցցէն մեր հեռաւոր հայրենիքը եւ մեր բոլոր հայկական գաղութները»։ (Երկար ծափեր)

Երեք ժամ տեւող հայկական ճաշէն վերջ, մեր քիչ մը տաք գլուխները զովացնելու համար պտոյտ մը կատարեցինք Ազոլոյի ամարանոցին մէջ, մայր շէնքին ետեւի կողմը պալատը, ուր ամրան ընթացքին այցելու ծնողքները կ'իջեւանին։

ՖԵՐԱԳ

խում պիտի ունենայ քարիւղէն, հետեւաբար Սուէզի ջրանցքէն։ Իսկ, դատելով երեւոյթներէն, քան քսանըհինգ տարիէն Անգլիա հազիւ թէ ի վիճակի ըլլայ ածուխին տեղ հիւլէական ուժ գործածել, իր ճարտարարուեստին համար։ Միւս կողմէ հանքածուխն ալ հետզհետէ կը նուազի։

Նոյնիսկ ջրանցքը հետզհետէ պզտիկ պիտի գայ։ Տասը տարիէն թերեւս պէտք ըլլայ լայնցնել եւ խորացնել, աւելցնելով փոխադրութիւնը, տարեկան 160 միլիոն թոնի։

Կը կարծուի թէ քսան տարիէն տարեկան 300 միլիոն թոն հում քարիւղ պիտի անցնի ջրանցքէն։

Անգլիա արգելքի տակ առնելով եգիպտական ստացուածքները, պիտի դժուարացնէ ներածումները սթերլինի շրջանակէն, եւ Եգիպտոսի օտար առեւտուրի մէկ չորրորդը պիտի տուժէ։ Անցեալ տարի Եգիպտոսի արտածման 28 առ հարիւրը սթերլինի շրջանակին մէջ անցաւ, եւ իր ներածման 22 առ հարիւրը այդ շրջանակէն եկաւ։

Ֆրանսա եգիպտական արտածումէն ութ առ հարիւր կը ստանայ, իսկ 16 առ հարիւր եգիպտական ներածումէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ-ՍԵՒԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ Երեւան-Սեւան երկաթուղին չէ աւարտած, բայց Երեւան-Ախտայի մէջ բեռնատար բազմաթիւ կառքեր շինանիւթ կը փոխադրեն, մեքենաներ եւ այլ բեռներ կը տեղափոխեն դէպի Ջրվէժի ջրակայաններու շինարարական հրապարակները։

Երկաթուղին արագօրէն յառաջ կ'երթայ դէպի Սեւան։ Արդէն աւարտած է արհեստական կառուցուածքի շինարարութիւնը։ Սկսած են մեծ կամուրջի շինութիւնը, ուրկէ պիտի անցնի խճուղին, իսկ տակէն՝ գնացքը։ Ամէնէն դժուարը երկաթուղիի հողային պատուարի պատրաստութիւնն է, որուն համար պէտք է ժայռեր պայթեցնել, կտրել բարձունքներ ու բլուրներ։

Ամէն օր 1200էն 1500 խորանարդ մեթր հողային աշխատանք կը կատարուի։

Ընթացիկ տարուան մէջ երթեւեկը պիտի հասցնեն մինչեւ Ծաղկունք, ուր Աթարբէկեանի ջրաէլեկտրակայանի աշխատողներուն համար կը շինուի նոր աւան, որ հանրապետութեան գեղեցիկ բնակավայրերէն մէկը պիտի ըլլայ։ Շուտով կը սկսի Ծաղկունքի կայարանի շինութիւնը։

Երեւանէն Սեւան երկաթուղին կանգ պիտի առնէ ութ կայարանի առջեւ — առաջինը, Երեւանի Հիւսիսային կայարանն է, «Յաղթանակ» զարատանի մօտ, ապա գեղեցիկ Քանաքեռ կայարանը, էլառ կայարանն ունի նաեւ շոգեքարշերու նորոգման մթերանոց։ Ներկայիս կ'աշխատին Ախտա-Դղմաշէն կայարանին վրայ։

Երկաթուղին մեծ հեռանկարներ կը բանայ բնական աղբիւրներով հարուստ այդ շրջաններուն համար։ Ճամբուն վրայ կը բարձրանայ նոր բնակավայրերէն մէկը՝ Լուսաւանը։ Հոս երկաթուղին կը ճիւղաւորուի դէպի մեքենաներու գործարանը, պեմզայի հարուստ հանքերը։

Հեռու չէ այն թուականը, երբ ոլորապտոյտ ճամբաներով դէպի բարձրադիր Սեւանի ափերը պիտի սլանան ելեկտրական կառախումբերը։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ դրեթէ վերջացած ըլլալով, 500.000 մետաղագործներ բր. վերսկսան իրենց աշխատանքը։ Կառախումբերը անընդհատ կը բանին, Փարիզ փոխադրելու համար հարիւր հազարաւորներ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Իբրեւ երիտասարդական շարժում կարելի է ըսել թէ Հայ Մարզականը առաջին տեղը կը գրաւէ Վալանսի մէջ։ Կը գործեն առանց աղմուկի եւ խանդավառութեամբ։

1956-1957 տարեշրջանի համար, անդրանիկ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ մէկ ամիս առաջ, ի ներկայութեան բոլոր անդամներուն եւ համակիրներուն։ Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութենէն վերջ, ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը։ Այս առթիւ ժողովը գնահատեց նախկին վարչութիւնը, մանաւանդ նախկին նախագահ Պ. Մամբրէ Սեմերճեանը որ 11 տարիէ ի վեր նուիրուած է հայ երիտասարդներու մարզական կրթութեան։ Ահաւասիկ նոր վարչութեան անդամները.

— Նախագահներ՝ Պ. Պ. Սահաճեան եւ Վ. Կարոեան, փոխ-նախագահներ՝ Ս. Գարսամեան եւ Յ. Զօրզոփեան, քարտուղար՝ Հ. Դաւիթեան, փոխ-քարտուղար՝ Գ. Զարգարեան, գանձապահ՝ Մ. Միքայէլեան, փոխ-գանձապահ՝ Ա. Կէօզիւբեան, խորհրդականներ եւ Ֆութպոլի յանձնախմբ.ի անդամներ՝ Օհանեան, Մանուկեան, Միթիլեան, Ա. Գաժաքեան, Ա. Ժամագործեան, Կ. Թեպոյեան, Կ. Փափազեան, Ոսկի եւ Ա. Պալեան։

Հայ Մարզականի վարչութիւնը 1956-1957ի եղանակին համար ծախս կը նախատեսէ 300-350 հազար Ֆրանք։ Այս ծախքը գոցելու համար հասոյթի միակ աղբիւր ունի. — Կիրակնօրեայ մրցումները, անդամավճարները եւ մէկ երկու պարահանդէսներ։

Աւելորդ է ըսել թէ երեք աղբիւրներն ալ անբաւական են։

Ներկայ տնտեսական դժնդակ պայմաններուն մէջ, կը պակսին առատաձեռն Հայեր։ Այդ պատճառով ընտրեցինք պատուակալ վարչութիւն մը որ նիւթական աղբիւրներ պիտի ստեղծէ։ Այդ ուղղութեամբ աշխատելու համար ընտրուեցան՝ նախագահ Պ. Յ. Կօչկարեան, անդամներ՝ Պ. Պ. Ա. Թանձեան, Ք. Սինանեան, Գ. Քիրեճեան, Մ. Սէմէրճեան, Ոսկրեան, Կեվիկեան։

Այս տարի մեր լաւագոյն մարզիկներէն Անդրանիկ Թէպոյեան զօրակոչի ենթարկուած է, իսկ Ժան Քէշիշեանը փոխանցեցինք Լիլի բրոֆէսիոնէլ խումբին։ Այժմ հոն կը խաղայ լաւ վարձատրութեամբ եւ գնահատանքի արժանացած է թէ իր մեծերէն եւ թէ հանդիսատեսներէն, ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը։ Երկու երիտասարդ ուժերուն եւ մեր երեք ծանօթ լաւ խաղացողներուն՝ Աւագի, Կիւլխասի եւ Ոսկիի պակասը զգալապէս պիտի ազդէ մեր խաղարկութեան վրայ։ Անշուշտ կրտսերները

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՈՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Ամէնքը զարմանալով հեռացան, անծանօթին տարան վրանը, վարագոյրը կրկին ցած իջաւ։ Օրիորդը նշան տուեց, իր մօտ եղողներն նոյնպէս հեռացան։ Ինքը եւ անծանօթը մնացին միայնակ։ Նա հարցրեց.

— Ի՞նչպէս է քո անունը։

— Մալխաս։

— Այժմ որտե՞ղ է իշխանը։

— Բանակ է դրել Աղթամարայ նաւամատոյցը։

«Ուրեմն նա եկած է ինձ տեսնելու»... մտածեց նա խորին տխրութեամբ, «իսկ իմ փոխարէն տեսաւ մեր ամրոցների աւերակները... ուրեմն նրան յայտնի են ցաւալի անցքերը»։

— Որքա՞ն մարդիկ ունի իւր հետ։

— Յիսուն հոգի հազիւ կը լինի։

— Ինչո՞ւ այդքան սակաւ։

— Չգիտեմ, Օրիորդ։

— Քեզ ինչո՞ւ համար ուղարկեց։

— Ինձ ուղարկեց, որ որոնեմ, գտնեմ Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդին եւ իմ տիրոջը իմացում տամ, թէ որտեղ է գտնւում նա։

Օրիորդը մտածութեան մէջ ընկաւ։ Սամուէլը նրա սիրելին, նրա ուրախութիւնն ու կեանքը, ցանկանում էր տեսնուիլ նրա հետ։ Այդ տեսութիւնը որքան եւ բղձալի էր, այնքան եւ դժուարին։ Ո՞րտեղ տեսնուիլ։ Արդեօք ի՞նքը գնա նրա մօտ, թէ նրան ժամանակ նշանակէ, որ գայ իւր մօտ։ Սամուէլը այդ վերջինն էր խնդրում։ Բայց կարո՞ղ էր նրան ընդունել իւր բանակում։ Արդեօք չէ՞ր հանդիպի նա անսպասելի վտանգների։ Ի՞նչպէս ընդունէր այն մարդու որդուն, որ աւերակ դարձրեց Ռշտունեաց ամրոցները, որ գերի տարաւ Ռշտունեաց Տիկնոջը։ Նրան լաւ յայտնի էր, թէ ո՛ր աստիճան իւր մարդիկը կատաղած էին Մամիկոնեանների եւ առհասարակ Տարօնցիների դէմ։ Ի՞նչ անել նրանց, ի՞նչով հանգստացնել նրանց...։

Նա խորին տատանման մէջ նայեց իւր շուրջը։ Նազելի դէմքը արտայայտում էր անզուսպ անհամբերութիւն։ Ուզում էր մի ելք, բայց դրութիւնները պակասում էին նրան։ Մալխասը ապշած կերպով նայում էր նրա վրայ, — նայում էր եւ ուրախանում էր, որ իւր աչքը վայելում է երկրի ամենաչքնաղի եւ ամենաշնորհալիի աչքը։

Նա ցած իջաւ բարձոցից, մօտեցաւ վրանի վարագոյրին, ուրիշ կերպով բարձրացրեց նրա եզրը, եւ նայեց դէպի երկինքը։ Դեռ բաւական գիշեր կար։ Պէտք էր օգուտ քաղել գիշերային խաւարից։ Վճռեց ինքը գնալ Սամուէլի մօտ։ Բայց տեսնուիլ նրա հետ ո՛չ թէ Մամիկոնեանների բանակում, այլ մի չէզոք տեղում։

Նա կրկին նստեց բարձոցի վրայ եւ դառնալով դէպի Մալխասը, հարցրեց.

— Դու ծանօ՞թ ես մեր կողմերի հետ։

— Այո՛, Օրիորդ։

— Դու տեսե՞լ ես Մանակերտը։

— Այո՛, Օրիորդ։ Այնտեղից Մանաճիհրը սուրբ Յակոբ Մծբնայ հայրապետի եօթն սարկաւագներին նետեց ծովը։ Ռշտունեաց Ոստանից շատ հեռու չէ։

— Քեզ ծանօ՞թ է այն աղբիւրը, որ բխում է Մանակերտի ստորոտից։

— Այո՛, Օրիորդ։ Այդ աղբիւրը գոյացել է սուրբ Յակոբ Մծբնայ հայրապետի արտասուքներից, երբ նրա սարկաւագներին ծովը նետեցին, եւ ինքը լաց եղաւ։ Աղբիւրի մօտ կայ մի վայրենի տանձենի, որի ոստերից կանայք չորի կտորներ են կախում, երբ ջերմ ու տենդ ունեն։

— Լաւ։ Ո՞րքան ժամանակում կարող ես հասնել իշխանի մօտ։

— Եթէ ինձ կրկին չբռնեն, դեռ լոյսը չծագած կը հասնեմ։

— Քեզ չեն բռնի։ Կը գնաս, կը յայտնես իշխանին, որ նոյն «Արտասուքի աղբիւրի» մօտ սպասէ ինձ։

Նա տուեց իւր մետաքսեայ թաշկինակը սուրհանդակին, պատուիրելով. 61

— Այդ նշանը կը կապես նիզակիդ ծայրին, եւ ոչ մի Ռշտունցի չի մօտենայ քեզ։

Նա կանչեց իւր դրանիկներից մէկին, հրամայելով.

— Տա՛ր այդ մարդուն, սաստ որ դրա զէնքերը տան եւ շուտով ճանապարհ դնեն։

Մալխասը ծունր իջաւ, համբուրեց Օրիորդի պատմուճանի քղանցքի ծայրը, եւ ապա դուրս եկաւ վրանից։

Օրիորդը մնաց միայնակ, եւ խորին հրճուանքով նայում էր նրա վրայ։ Իւր ոգեւորութեան մէջ՝ այն աստիճան յափշտակուեցաւ նա, որ մօտեցրեց մատանին իւր բոցվառ շրթունքներին եւ նրա աչքերը լցուեցան ուրախութեան արտասուքով։ Այդ լուռ, անբարբառ առարկայից լսում էր սիրելի ձայնը այն էակի, որ իւր համար այնքան թանկագին էր, որ իւր համար անփոխարինելի էր։ Այդ սառն, անշունչ առարկայից զգում էր նրա շունչի ջերմութիւնը, եւ հոգով միանում էր նրա անմոռանալի յիշատակի հետ։

Նա կանչել տուեց իւր հազարապետին, հրամայեց.

— Կը պատուիրես, որ թամբեն իմ նժոյգները, տասն թիկնապահներ պատրաստ լինեն ինձ հետ գալու։

ՐԱՖՖԻ

իրենց լուսադրոյնը ի գործ պիտի դնեն, իրենց անդրանիկ եղբայրներուն տեղը անցնելու համար: Վալանս մարզիկներու խոկական պահեստ մըն է: Ուստի եւ օրէ օր կը հասնին նոր մարզիկներ: Ֆութպոլի փոքր խումբերուն ղեկավարութիւնը ստանձնած է ծանօթ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիչ մը որ մեծ համարում կը վայելէ Ֆրանսական մարզական շրջանակի մէջ:

Առաջին պաշտօնական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Իւնիոն Սփորթիւ Ֆոնթէնի դէմ, այս կիրակի, հակառակորդին մարզադաշտը Ֆոնթէն, որ կը գտնուի Կրընոպլի մօտ: Անշուշտ Կրընոպլի եւ շրջանի մարզասէր հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ մարզադաշտը, քաջալերելու համար մեր նորահաս մարզիկները:

ԱԶԱՏ-ՄԱՐԶԻԿ

Թուսերը կը վախնան որ Եգիպտոս մէջին ճամբայ մը բռնէ: Այդ մտահոգութեամբ ալ Գահիրէի դեսպանը աջակցութիւն խոստացած է: Մոսկուա կ'ուզէ անկարելի դարձնել որեւէ գործակցութիւն արաբական աշխարհին եւ Արեւմուտքի միջեւ, իբրեւ խալամներու միակ բարեկամը ներկայանալով: Միւս կողմէ, Եգիպտոս կը կարօտի անտեսական աջակցութեան, զոր չարդ. կը ստանար Մ. Նահանգներէն:

Գնդ. Նասր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ամերիկեան թերթի մը.

— «Կրնանք նորէն բարեկամ դառնալ Արեւմուտքի, բայց անոր կ'իյնայ առնել առաջին քայլերը: Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Եգիպտոս իր ճակատագիրը կապած է խորհրդային ճակատին, հետեւաբար այլեւս կարելի չէ որեւէ բարեկամութիւն արեւմտեան պետութեանց հետ: Ճիշդ չէ այս կարծիքը: Մեր քաղաքականութիւնը անկախ է: Ի՞նչ օգուտ ունի մէկ տիրապետութենէն ազատիլ ուրիշի մը ենթարկուելու համար»:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կիպրոսի կառավարիչը, մառեշալ Հարտինկ, հրամանագիր մը ստորագրեց որ կը սահմանափակէ Մակարիոս արք.ի փոխանորդին՝ Անթիմոս եպիսկոպոսի ազատութիւնը: Եպիսկոպոսին արգիլուած է դուրս ելլել իր պաշտօնական բնակարանէն, որ կը գտնուի Լարնաքայի մէջ: Այս արգելքը դրուած է անոր համար որ եպիսկոպոսին անունը գտեր են ապստամբապետ Կրիվասի օրագրին մէջ, Մակարիոսի հետ:

Օգոստ. 29ին անծանօթ մը ատրճանակ պարպեց Անգլիացիի մը վրայ, Նիկոսիոյ կեդրոնին մէջ: Անգլիացին թեթեւապէս վիրաւորուեցաւ թեւէն:

Կիպրոսի կառավարիչը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իր ճիգերը պիտի շարունակէ, մինչեւ որ «մարդասպանութիւնը դադրի քաղաքական զէնք համարուելէ»: Յետոյ բսաւ թէ Խոքայի առաջարկած զինադուլը խորամանկութիւն մըն էր, նոր յարձակումներ կատարելու համար:

× Յոյն փաստաբան մը, Խաթաթոփուլոս, կ'ըսէ թէ կեղծ է գնդ. Կրիվասի վերագրուած օրագիրը: Յետոյ կը պատմէ թէ չորս ամիս առաջ Ինթելիճընսի մէկ պաշտօնեան 50.000 սթերլին առաջարկեց իրեն, զօր. Կրիվասի ձեռագրէն նմոյշներ եւ անոր կեանքէն մանրամասնութիւններ ստանալու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն կառավարութեան: Ներքին գործերու նախարարը ժողով մը հրաւիրեց եօթը նախարարներ, նոր միջոցներ խորհելու համար: Այս առթիւ ըսաւ թէ Օգոստոսի առաջին 15 օրերու ընթացքին օրական միջին հաշուով 30 հոգի մեռած, 325 հոգի վիրաւորուած են:

ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ երկու տարի պիտի տեւէ, որպէսզի կարելի ըլլայ արձակել կրկին ծառայութեան կոչուած զինուորները: Այս լուրը հրատարակած է զաւառական թերթ մը, քաղելով ազգ. պաշտպանութեան նախարարէն:

ԱԼԺԷՐԻ ՄԷՋ ձերբակալուեցան հինգ խալամ ոստիկաններ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'օգնէին ապստամբներուն: Ձերբակալուեցան նաեւ չորս մեզապետներ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նոր վարչաձեւի մասին ուսումնասիրութիւն մը կը կատարուի թէ՝ Փարիզի եւ թէ Ալժէի մէջ: Հետզհետէ կը տարածուի դաշնակցային կազմակերպութեան գաղափարը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ծանուցագիր մը ստացաւ Խ. Միութենէն, որ կը պնդէ թէ հալածանքի, նոյնիսկ ճնշումի կ'ենթարկուին Գերմանիոյ մէջ վար գտուած խորհրդային քաղաքացիները: Միեւնոյն ատեն կը բողոքէ համայնավար կուսակցութեան լուծման դէմ:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ մէջ ծառայելու համար խորհրդային նաւուղիղներ կամաւոր կ'արձանագրուին Խ. Միութեան մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 29). — Ձոյլ ոսկի 478.000, նափոլէոն 3440, զուիցերիական 3290, անգլիական 4270, քսան տոլարնոց 16.640, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 412, սթերլին 1040, զուիցերիական 99, պելժիական 8, լիր 0,63, փեսեթա 9:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Օր. Ա. Ստեփանեանի եւ Պ. Գ. Յովակիմեանի նշանախօսութեան առթիւ, ծնողքին եւ ազգականներու կողմէ հաւաքուած է 20,000 Ֆր. եւ բաժնուած հետեւեալ ձեւով. — 6000 Ֆր. Սէնթ Էթիէնի դպրոցին, 6000 Ֆր. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին եւ 8000 Ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան: (Մշակոյթի Տան գումարը ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պաքլէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սաներուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյոն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մեքենագէտ մը այր մարդու շապիկի համար: Դիմել. —

LE CYGNE

16, Bld. St. Denis

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիրուհի Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մահուան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց յաւէտ ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ Պարգեւ Քհ. Մերճանեան հրաւիրուած է Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին Ս. պատարագ մատուցանելու այս կիրակի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ. — Պ. Ռուբէն Տալքիփէճեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԵԻՐԻԿ ՏԱԼՔԻՓԷՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Մարզականի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան 2, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, մասնակցութեամբ հանրածանօթ ՕՐՔԷՍԹՐԸ ՓՈԼ ՄԱԼՊԻՐԷԻ: Ճոխ պիւֆէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կորող մը եւ երկաթարդ մը 16էն 17 տարեկան, մանրիթանիրոնէ:

Դիմել՝ Թրիքօ Թէրզեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ. — Համախմբերգչիական միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Օրակարգ. — Ա. 16րդ պատգամ. ժողովի զեկուցում, Բ. Վարչութեան ընտրութիւն, Գ. Ընթացիկ հարցեր:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախմբերգչիական միութեան Կառտանի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր հայրենակից Գէորգ Յակոբեանի մահուան առթիւ իր ընտանիքին, զաւակներուն, փեսաներուն եւ բոլոր ազգականներուն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e).